أويغوري

قۇرئان كەرىمدىن

ئاخىرقى ئۈچ پارىنىڭ تەپسىرى

ۋە

مۇسۇلمانلار ئۈچۈن مۇھىم
بولغان ھۆكۈملەر

www.tafseer.info

ISBN : 978-9960-58-633-5

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مۇقەددىمە

جىمى ھەمدۇ-سانا الله قا خاستۇر. الله نىڭ پەيغەمبىرى، بىزنىڭ سەييىدىمىز ۋە پەيغەمبىرىمىز، ھەبىبىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا رەھمەت ۋە سالاملار بولسۇن! ئى مۇسۇلمان قېرىندىشىم ۋە ھەمشىرەم! (الله سىلەرگە رەھمەت قىلسۇن) بىلىشىڭلار كېرەككى، مۇنداق تۆت ئىشنى ئۆگىنىشىمىز ۋاجىپ بولىدۇ:

1. **بىلىش بولۇپ :** ئۇ الله تائالانى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ۋە ئىسلام دىنىنى ھەقىقىي رەۋىشتە تونۇشتۇر. چۈنكى بىلمەي تۇرۇپ الله قا ئىبادەت قىلىش جايىز ئەمەس. كىمكى، شۇنداق قىلسا، ئۇنىڭ ئاقىۋىتى ئازغۇنلۇق بولىدۇ. ھەمدە شۇ قىلمىشى بىلەن خىرىستىئانلارغا ئوخشاپ قالىدۇ.
2. **ئەمەل بولۇپ :** كىمكى بىلگىنىگە ئەمەل قىلمىسا، يەھۇدىيلارغا ئوخشاپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلار ھەقنى بىلەتتى لېكىن ئەمەل قىلمايتتى. شەيتاننىڭ ھىيلىلىرىدىن بىرى شۇكى، ئۇ ئىنسانغا الله تائالانىڭ دەرگاھىدا بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئۆزرە ئېيتالايدىغانلىقىنى، ئۆگىنىش ئىمكانى بولغاندىن كېيىن بىلگەنلىرىگە ئەمەل قىلمىسا، ئۆزىگە قارشى پاكىت بولۇپ قالىدىغانلىقىنى ۋەسۋەسە قىلىپ، ئۇنى ئىلىم ئۆگىنىشتىن قاچۇرىدۇ. بۇ نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىنىڭ ھىيلىسىگە ئوخشايدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىگە قارشى پاكىت بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن]بارماقلىرىنى قۇلاقلىرىغا تىقىۋالدى، كىيىملىرى بىلەن باشلىرىنى چۈمكىۋالدى[.
3. **الله نىڭ دىنىغا دەۋەت قىلىشتۇر:** چۈنكى، ئۆلىما ۋە دەۋەتچىلەر پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسلىرىدۇر، الله تائالا ئىسرائىل ئەۋلادىغا لەنەت قىلغان ئىدى. چۈنكى، ئۇلار]بىر - بىرلىرىنى يامان ئىشتىن توسمايتتى. ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان! [دەۋەت قىلىش ۋە ئىلىم ئۆگىنىش پەرز كۇپايىدۇر. ئەگەر ئۇنى جەمئىيەتتە يېتەرلىك كىشىلەر ئادا قىلسا، ھېچكىم گۇناھكار بولمايدۇ. ئەگەر ھەممە كىشى ئۇنى تەرك ئەتسە ھەممىسى گۇناھكار بولىدۇ.
4. **ئىلىم ئۆگىنىش :** ئۇنىڭغا قىلىش ۋە دەۋەت قىلىش يولىدا يەتكەن ئەزىيەتكە سەۋر قىلىشتۇر.

* نادانلىقنى تۈگىتىش ۋاجىپ بولغان ئىلىمنى ئۆگىنىشنى ئاسانلاشتۇرۇش مەقسىتىدە، شەرىئەت ئىلىملىرىدىن كۇپايە قىلغۇدەك ئىلىملەرنى قۇرئان كەرىمنىڭ ئاخىرقى ئۈچ پارىسى ۋە ئۇنىڭ تەپسىرى بىلەن بىرلىكتە بۇ كىتابتا بايان قىلدۇق.

* بۇ كىتابنى ئىمكان قەدەر ئىخچام چىقىرىشقا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان سەھىھ رىۋايەتلەرنى ئېلىشقا ھېرىسمەن بولدۇق. بىز بۇ خىزمىتىمىزنى كامالىغا يەتكۈزۈۋەتتۇق دەپ ئويلىمايمىز. كامىللىق بولسا، الله ئۆزىگە خاسلاشتۇرغان سۈپەتتۇر. لېكىن بىز تىرىشچانلىقىمىزنى تاقىتىمىزنىڭ يېتىشىچە سەرپ قىلدۇق. ئەگەر توغرا قىلغان بولساق، الله تائالانىڭ مۇۋەپپەق قىلىشى بىلەندۇر. ئەگەر خاتا قىلغان بولساق، ئۆزىمىزدىن ۋە شەيتاندىندۇر. الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى بۇ خاتالىقتىن پاكتۇر. قىممەتلىك تەنقىد - پىكىرلىرى بىلەن ئەيىبلىرىمىزنى كۆرسىتىپ بەرگەن كىشىلەرگە الله رەھمەت قىلسۇن! الله تائالادىن بۇ كىتابنى تەييارلاش، تەرجىمە قىلىش ۋە بېسىش، تارقىتىش، ئوقۇش ۋە ئۆگىنىش ئىشلىرىدا ياردەملەشكەن پۈتۈن كىشىلەرگە ياخشى مۇكاپات بېرىشنى، ئەمەللىرىنى قوبۇل قىلىشنى، ھەسسىلەپ ئەجىر ۋە ساۋاب بېرىشنى چىن دىلىمىزدىن تىلەيمىز! الله ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا رەھمەت ۋە سالاملار بولسۇن!

ئىسلام دۇنياسىدىكى مەشھۇر ئۆلىمالار ۋە دىنىي زىيالىلار بۇ كىتابنىڭ تەربىيىۋى ئەھمىيىتىنىڭ يۇقىرىلىقىنى، كۆزدە تۇتۇپ ھەرقانداق بىر كىشىنىڭ بۇ كىتابنى ئوقۇپ چىقىشىنى تەۋسىيە قىلىدۇ.

بىرىنچى نەشرى 1432 - رەجەب . كىتاب توغرىسىدا تېخىمۇ كۆپ مەلۇمات، ئىزاھات، تەكلىپ ۋە پىكىر، كىتاب تەلەپ قىلىش قاتارلىقلار ئۈچۈن بېكىتىمىزنى زىيارەت قىلىڭ. www.tafseer.info ئېلخەت ئادرېسى : uyg@tafseer.info

مۇندەرىجە

قۇرئان ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى	2
قۇرئان ئوقۇش قۇرئان كەرىمنى ئۆگىنىش، ئۆگىتىش ۋە ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى	4
مۇسۇلمانلار ھاياتىدا كۆپ ئۇچرايدىغان مۇھىم سوئاللار	68
قەلب ئەمەللىرى	85
جانلىق سۆھبەت	95
گۇۋاھلىق بېرىش	111
تاھارەت ۋە ئۇنىڭغا دائىر ھۆكۈملەر	115
قىز-خانىملارغا دائىر مەسىلىلەر	120
ئىسلامدا قىز-خانىملار	123
نامازغا دائىر بىلىملەر بىلىملەت	127
زاكات	134
روزا تۇتۇش	137
ھەج ۋە ئۆمرە	140
پايدىلىق ئايرىم ـ ئايرىم نۇقتىلار	145
شەرىئەتتە كۆرسۇتۇلگەن دۇئالار بىلەن كېسەل داۋالاش	150
دۇئالار	158
ياد ئېلىش ۋە دۇئا قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم دۇئالار	160
پايدىلىق تىجارەت	164
ئەتىگەن ۋە ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان كۇندىلىك زىكىرلەر	166
كاتتا ئەجىرگە ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان سۆزلەر ۋە ئەمەللەر	168
مەنئى قىلىنغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان ئىشلار	174
مەڭگۈلۈك سەپەر	178
تاھارەت ئېلىش قائىدىسى	
ناماز ئوقۇش قائىدىسى	

قۇرئان ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى

جىمى ھەمدۇسانالار اللە قا خاستۇر. اللە نىڭ ئەلچىسى، شۇنداقلا بىزنىڭ سەييىدىمىز، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە ـ تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىگە رەھمەت ۋە سالاملار بولسۇن!

قۇرئان اللە نىڭ سۆزىدۇر. ئۇنىڭ باشقا سۆزلەرگە بولغان پەزىلىتى اللە نىڭ مەخلۇقاتلىرىغا بولغان پەزىلىتىگە ئوخشاش ئارتۇقتۇر. تىلنى ئىشلىتىدىغان ئەڭ ئەۋزەل نەرسە قۇرئان ئوقۇشتىن ئىبارەتتۇر.

قۇرئان ئوقۇشنى ئۆگىنىش، ئۇنى ئۆگىتىش ۋە ئوقۇشنىڭ تۆۋەندىكىدەك كۆپ پەزىلەتلىرى بار:

قۇرئان ئۆگىتىشنىڭ ئەجرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىڭلار قۇرئاننى ئۆگەنگەن ۋە ئۇنى ئۆگەتكەنلەردۇر.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەجرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى اللە نىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن بىر ھەرپ ئوقۇسا، ئۇنىڭغا شۇ بىر ھەرپىنىڭ ئەجرى ئۈچۈن بىر ياخشىلىق بېرىلىدۇ. بىر ياخشىلىققا ئون ھەسسە ساۋاب بېرىلىدۇ.» [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

قۇرئان ئۆگىنىش، ياد ئېلىش ۋە ماھارەت بىلەن ئوقۇشنىڭ پەزىلىتى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «قۇرئاننى ياد ئالغان ۋە ئۇنى ئەڭ يۇكسەك ماھارەت بىلەن ئوقۇيدىغان ئادەم ھۆرمەتلىك ۋە ياخشى پەرىشتىلەر بىلەن بىللە بولىدۇ. قۇرئان ئوقۇش تەس تۇيۇلسىمۇ، ئۇنى قىينىلىپ ئوقۇغان ئادەمگە ئىككى ھەسسە ئەجىر بولىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] «قۇرئان ئىگىسىگە: قۇرئاننى ئوقۇغىن، ئۆرلىگىن، خۇددى ئۇنى دۇنيادىكى چېغىڭدا تەجۋىد قائىدىلىرىگە سېلىپ ئوقۇغىنىڭدەك، تەجۋىد قائىدىلىرىگە سېلىپ ئوقۇغىن!ـ دېيىلىدۇ.» [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

خەتتابى مۇنداق دەيدۇ: «ئەسەردە مۇنداق رىۋايەت قىلىنغان: قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ سانى جەننەت دەرىجىلىرىنىڭ سانىغا تەڭ كېلىدۇ. قارىيغا: جەننەتنىڭ دەرىجىلىرىگە قۇرئان ئايەتلىرىدىن ئۆزەڭ ئوقۇغان مىقداردا ئۆرلىگىن!ـ دېيىلىدۇ. كىمكى قۇرئاننىڭ ھەممىسىنى تولۇق ئوقۇغان بولسا، ئاخىرەتتە جەننەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسىگە ئېرىشىدۇ. كىمكى ئۇنىڭدىن بىر پارە ئوقۇغان بولسا، ئۇ جەننەتتە شۇنچىلىك مىقداردا ئۆرلىيەلەيدۇ. دېمەك، ساۋاب ئوقۇپ توختىغان يەردە تۈگەيدۇ.»

بالىسى قۇرئان ئۆگەنگەن كىشىنىڭ ئەجرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى قۇرئان ئوقۇسا، ئۇنى ئۆگەنسە ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلسا، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسىغا نۇردىن تاج كىيدۈرۈلىدۇ. تاجنىڭ نۇرى كۈننىڭ نۇرىغا ئوخشاش نۇرلۇقتۇر. ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسىغا دۇنيانىڭ پۈتۈن بايلىقىدىن قىممەت ئىككى تون كىيدۈرۈلىدۇ. ئۇلار: بۇ تون بىزگە نېمە ئۈچۈن كىيدۈرۈلدى؟ـ دەيدۇ. جاۋابەن: پەرزەنتىڭلار قۇرئان ئۆگەنگەنلىكى ئۈچۈن،ـ دېيىلىدۇ.» [ئىمام ھاكىم رىۋايەت قىلغان]

قۇرئاننىڭ ئاخىرەتتە ئىگىسىگە شاپائەت قىلىدىغانلىقى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «قۇرئان ئوقۇڭلار. شەك ـ شۈبھىسىزكى، قۇرئان قىيامەت كۈنى ئىگىلىرىگە شاپائەتچى بولۇپ كېلىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] «روزا بىلەن قۇرئان قىيامەت كۈنى بەندىگە شاپائەت قىلىدۇ...» [ئىمام ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان]

قۇرئاننى تىلاۋەت قىلىش ۋە ئۇنى دەرس قىلىپ ئوقۇش ئۈچۈن يىغىلغان كىشىلەرنىڭ ئەجرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «اللە تائالانىڭ ئۆيلىرىدىن بىرەر ئۆيدە يىغىلىپ، ئۇنىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلىدىغان ۋە ئۇنى ئۆزئارا دەرس قىلىپ ئوقۇيدىغان ھەرقانداق بىر قەۋمنىڭ ئۈستىگە خاتىرجەملىك چۈشىدۇ، ئۇلارنى رەھمەت ئورىۋالىدۇ، پەرىشتىلەر قورشىۋالىدۇ، اللە ئۇلارنى ئۆز دەرگاھىدىكى مەخلۇقاتلارغا سۆزلەپ بېرىدۇ.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەدەپ ـ ئەخلاقلىرى: ئىبنى كەسىر مۇنداق بىرقانچە ئەدەپ ـ ئەخلاقنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ: قۇرئاننى پاك ھالەتتە تۇتۇشى ۋە پاك ھالەتتە ئوقۇشى، ئۇنى ئوقۇشتىن بۇرۇن مىسۋاك ئىشلىتىشى، ئەڭ چىرايلىق كىيىملىرىنى كىيىشى، قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈپ تۇرۇشى، ئەسنەك تۇتقاندا ئوقۇشتىن توختىشى، ھاجەت چۈشۈپ قالمىسا، گەپ قىلماي دەپ قىرائەتنى ئۈزۈپ قويماسلىقى، زېھنىنى ھازىر تۇتۇشى، ۋەدە قىلىنغان ئايەتلەر ئۈستىدە توختاپ، الله تىن ئۇنى تىلىشى، ئاگاھلاندۇرۇش قىلىنغان ئايەتلەر ئۈستىدە توختاپ، الله قا سىغىنىپ ئۇنىڭدىن پاناھ تىلىشى لازىم. شۇنداقلا قۇرئاننى ئوچۇق تاشلاپ قويماسلىقى، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر نەرسە قويماسلىقى لازىم. قارىيلار قىرائەت قىلىشتا بىر ـ بىرى بىلەن بەس ـ بەستە ئۈنلۈك ئوقۇماسلىقى، كوچا ـ كويلاردا ۋە بىھۇدە سورۇنلاردا ئوقۇماسلىقى كېرەك.

قۇرئاننى قانداق ئوقۇش كېرەك؟ ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىرائىتى ھەققىدە سورالغاندا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سوزۇپ ئوقۇيتتى. مەسىلەن، "بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم"نى ئوقۇسا، «بىسمىللاھ»نى بىر سوزاتتى، «ئەررەھمان» نى بىر سوزاتتى، «ئەررەھىم»نىمۇ سوزاتتى.- دەپ جاۋاب بەرگەن ئىدى. [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

قۇرئان ئوقۇش ئەجرىنىڭ ھەسسىلەپ بېرىلىدىغانلىقى: قۇرئاننى الله نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ خالىس ھالدا ئوقۇغان ھەرقانداق ئادەمگە ئەجىر بېرىلىدۇ. لېكىن ئۇنى قەلب ھۇزۇرى بىلەن، ئوقۇلغان ئايەتلەرنى مۇلاھىزە قىلىپ ۋە چۈشىنىپ ئوقۇغان چاغدا بۇ ئەجىر ھەسسىلەپ كۆپىيىدۇ ۋە چوڭىيىدۇ. شۇنداق بولغاندا، بىر ھەرپكە ئون ھەسسىدىن 700 ھەسسىگىچە، بەلكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ياخشىلىق يېزىلىدۇ.

بىر كېچە ـ كۈندۈزدە ئوقۇيدىغان مىقدار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەر كۈنى قۇرئاندىن مەلۇم مىقداردا ئوقۇشنى ئۆزلىرىگە ۋەزىپە قىلىۋالغان ئىدى. ئۇلاردىن ھېچكىم قۇرئاننى يەتتە كۈندىن ئاز ۋاقىتتا بىر قېتىم ئۆتكۈزۈشنى ئۆزىگە ئادەت قىلىۋالمىغان ئىدى. ئۈچ كۈندىن ئاز ۋاقىتتا تۈگىتىشنىڭ مەنئى قىلىنغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ.

ھۆرمەتلىك قېرىندىشىم! ۋاقتىڭنى قۇرئان ئوقۇش بىلەن ئۆتكۈزۈشكە ھېرىسمەن بولغىن! قانداق ئىش بولۇشتىن قەتئىينەزەر، تاشلىماي ئوقۇش ئۈچۈن ھەر كۈنى مەلۇم مىقداردا ئوقۇشنى ئۆزەڭگە ۋەزىپە قىلىۋالغىن! ئاز بولسىمۇ ھەمىشە ئوقۇش، كۆپ ئوقۇشنى ۋەزىپە قىلىپ، كېيىن ئۇنى تاشلىۋېتىشتىن ياخشىدۇر. ئەگەر غەپلەتتە قېلىپ ياكى ئۇخلاپ قېلىپ ۋەزىپەڭنى ئوقۇيالمىغان بولساڭ، ئەتىسى ئوقۇۋالغىن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى ئوقۇيدىغان ۋەزىپىسىنى ئوقۇيالماي ياكى ئۇنىڭ مەلۇم قىسمىنى ئوقۇيالماي ئۇخلاپ قالغان بولۇپ، ئۇنى ئەتىسى بامدات نامىزى بىلەن پېشىن نامىزىنىڭ ئارىلىقىدا ئوقۇۋالسا، ئۇنىڭغا خۇددى ئۇنى كېچىدە ئوقۇغاننىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] قۇرئاننى ئوقۇش، تەجۋىد قائىدىسىگە سېلىپ قىرائەت قىلىش، مۇلاھىزە قىلىش، ئەمەل قىلىش، ئۇنىڭ بىلەن شىپالىق تىلەش تۈرلىرىدىن قايسى بىر تۈرى بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇنى تاشلىۋەتكەن ۋە ئۇنتۇپ قالغان كىشىلەردىن بولۇپ قالمىغىن!

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿١﴾ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٢﴾ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ ﴿٥﴾ ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ﴿٧﴾

سۈرە فاتىھە

مەككىدە نازىل بولغان، 7 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان **اللە** نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بۇ سۈرىنى "سۈرە فاتىھە" (ئېچىلىش، باشلىنىش) دەپ ئاتاشتىكى سەۋەب، ئۇنىڭ ئەڭ ئاۋۋال نازىل بولغان سۈرە بولغانلىقى ئۈچۈن بولماستىن، قۇرئاننىڭ باشلىنىشىدىكى سۈرە بولغانلىقى ئۈچۈندۇر. چۈنكى، قۇرئاننى يازماقچى ياكى ئوقۇماقچى بولغان كىشى ئالدى بىلەن مۇشۇ سۈرە بىلەن باشلايدۇ. بۇ سۈرىنى بەزىلەر مەككىدە نازىل بولغان دېسە، بەزىلەر مەدىنىدە نازىل بولغان دەپ قارايدۇ. بۇ سۈرە يەنە "ئۇممۇل كىتاب" (كىتابلارنىڭ ئانىسى)، "سەبئۇلمەسانى" (تەكرارلىنىدىغان يەتتە ئايەت)، "ھەمدى سۈرىسى"، "ناماز سۈرىسى"، "ۋاقىيە سۈرىسى" (قوغدىغۇچى) قاتارلىق ناملار بىلەنمۇ ئاتىلىدۇ.

بۇ سۈرىنىڭ پەزىلىتى ھەققىدە نۇرغۇن ھەدىسلەر كەلگەن بولۇپ، بۇلاردىن بىرى ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: « ﴿ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ﴾ دىن باشلانغان بۇ سۈرە قۇرئاننىڭ جەۋھىرىدۇر، نامازدا دائىم تەكرارلىنىدىغان يەتتە ئايەت ۋە ماڭا بېرىلگەن كاتتا قۇرئاندۇر » دېگەن ھەدىسىدۇر.

(1) **﴿ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن﴾** بىسمىللاھ قۇرئاندىكى بارلىق سۈرىلەرنىڭ بېشىدىكى بىر ئايەت ئەمەس، بەلكى ئۇ سۈرىلەر ئارىسىنى پەرقلەندۈرۈش ئۈچۈندۇر. ئۇنى ھەر سۈرىنىڭ بېشىدا ئوقۇش مۇستەھەب، ئەمما سۈرە تەۋبىنىڭ بېشىدا ئوقۇش مەكرۇھتۇر.

﴿اللە﴾ بۇ سۆز پەقەت **اللە** تائالا ئۈچۈنلا خاس ئىسىم بولۇپ، ئۇ زاتتىن باشقىسىغا بۇ ئىسىم قوللىنىلمايدۇ.

﴿ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان﴾ بۇ ئىككى سۈپەت ‹رەھمەت› سۆزىدىن تۈرلەنگەن بولۇپ، رەھمان (شەپقەتلىك) دېگەن سۈپەت **اللە** تىن باشقىغا ئىشلىتىلمەيدۇ.

(2) **﴿جىمى ھەمدۇسانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە قا خاستۇر﴾** ھەمدى ئېيتىش پەقەت تىل ئارقىلىقلا ئىپادىلىنىدۇ. ئەمما شۈكرى ئېيتىش بولسا تىل، قەلب ۋە ئەزالار ئارقىلىق بولىدۇ. شۈكۈر قىلىش بېرىلگەن نېمەتكە قارىتا بولىدۇ. ئەمما ھەمدى ئېيتىش بولسا، ماختالغۇچىنىڭ مۇكەممەل ئىكەنلىكىگە بولىدۇ. ھەمدى ۋە شۈكۈرلەر **اللە** تائالاغا بولسۇن!

(3) **﴿اللە ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىباندۇر﴾** **اللە** سۇبھانەھۇ ۋەتائالا يۇقىرىدا ئۆزىنى پۈتۈن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئىكەنلىكىدىن ئىبارەت ھەيۋەتلىك سۈپەتلىرىنى زىكىر قىلغاندىن كېيىنلا ئۆزىنىڭ شەپقەت ۋە مېھرىدىن ئىبارەت سۈپىتىنى زىكىر قىلدى. بۇ سۈپەتلەر بەندىلەرنىڭ قورقۇش ۋە ئۈمىد ئىچىدە **اللە** تائالاغا ئىتائەت قىلىشىغا تۈرتكە بولىدۇ.

(4) **﴿قىيامەت كۈنىنىڭ ئىگىسىدۇر﴾** يەنى **اللە** سۇبھانەھۇ ۋەتائالا بەندىلەرگە مۇكاپات ياكى جازا بېرىدىغان كۈننىڭ ئىگىسىدۇر.

(5) **﴿(رەببىمىز) ساڭىلا ئىبادەت قىلىمىز ۋە سەندىنلا ياردەم تىلەيمىز﴾** بۇ ئايەتتە ئىبادەت قىلىشنى ياردەم سوراشتىن ئىلگىرى كەلتۈرۈشتىكى سەۋەب، بىرىنچىسى ئىككىنچىسىگە ۋەسىلە بولىدىغانلىقى ئۈچۈندۇر. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇ ئايەتنى مۇنداق تەپسىر قىلغان: ئى **اللە**! سېنىلا بىر دەپ ئۇلۇغلايمىز، سەندىنلا قورقىمىز، سېنىڭ تائەتتىڭگە ۋە بارلىق ئىشلىرىمىزغا سەندىنلا ياردەم سورايمىز!

(6) **﴿بىزنى توغرا يولغا باشلىغىن﴾** باشلاش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ. بىرى مۇۋەپپەق قىلىش ئارقىلىق باشلاش، بۇ خىل باشلاش اللە تائالاغىلا خاستۇر. بۇ ھەقتە ئايەتتە مۇنداق كەلگەن: **﴿شۈبھىسىزكى، سەن خالىغان ئادەمگىنى ھىدايەت قىلالمايسەن، لېكىن اللە ئۆزى خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ﴾** [سۈرە قەسەس 56- ئايەت]. ئىككىنچىسى، كۆرسىتىپ ۋە يېتەكلەپ قويۇش بولۇپ، بۇ پەيغەمبەرلەر ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى بولغان ئۆلىما، دەۋەتچىلەر ئۈچۈندۇر. بۇ ھەقتە ئايەتتە مۇنداق كەلگەن: **﴿شەك ـ شۈبھىسىزكى، سەن توغرا يولغا باشلايسەن﴾** [سۈرە شۇرا 52 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. يۇقۇرىدىكى ئايەت باشلاشنىڭ ئىككىلا تۈرىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. چۈنكى اللە تائالا ياخشىلىققا مۇۋەپپەق قىلغۇچى ۋە بىزگە توغرا يول كۆرسىتىشى ئۈچۈن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكۈچىدۇر. ئايەتتىكى توغرا يول ئىسلام يولىدۇر.

(7) **﴿غەزىپىڭگە يولۇققانلارنىڭ يولىغا ئەمەس﴾** يەنى يەھۇدىيلارنىڭ يولىغا ئەمەس. چۈنكى يەھۇدىيلار ھەقنى بىلىپ تۇرۇپ ھەستەن يولدىن چىققانلىقى ئۈچۈن اللە تائالانىڭ غەزىپىگە لايىق بولغان. ئىمام ئەھمەد ۋە ئىبنى ماجە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: « يەھۇدىيلار ھېچ نەرسىگە سىلەرنىڭ سالام قىلىش ۋە ‹ئامىن› دېيىشىڭلارغا ھەسەت قىلغاندەك ھەسەت قىلمىغان ». **﴿ۋە ئازغانلارنىڭ يولىغا ئەمەس﴾** يەنى خرىستىئانلارنىڭ يولىغا ئەمەس. چۈنكى خرىستىئانلار ھەقتىن بىلمەي ئېزىپ كەتكەن. ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالام ھەققىدە ئاشكارا ئازغۇنلۇقتىدۇر. **﴿سەن ئىنئام قىلغانلارنىڭ يولىغا﴾** (باشلىغىن)! بۇلار اللە تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدە تىلغا ئېلىنغان: **﴿كىملەركى اللە قا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، ئۇلار﴾** (ئاخىرەتتە) **اللە نىڭ نېئمىتىگە ئېرىشكەن پەيغەمبەرلەر، سىددىقلار** يەنى يۇقىرى دەرىجىلىك پەيغەمبەرلەر ۋە شېھىتلار، **﴿شېھىتلار ۋە ياخشىلار بىللە بولىدۇ، ئۇلار نېمىدېگەن ياخشى ھەمراھلار﴾** [سۈرە نىسا 69- ئايەت].

"ئامىن" نىڭ مەنىسى: ئى اللە! دۇئالىرىمىزنى ئىجابەت قىلغىن! ـ دېگەن بولىدۇ.

سۈرە مۇجادەلە

مەدىنىدە نازىل بولغان، 22 ئايەت.

سُورَةُ المُجَادَلَةِ — ترتيبها ٥٨ — آياتها ٢٢

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ ٱللَّهُ قَوْلَ ٱلَّتِى تُجَٰدِلُكَ فِى زَوْجِهَا وَتَشْتَكِىٓ إِلَى ٱللَّهِ
وَٱللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَآ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿١﴾ ٱلَّذِينَ يُظَٰهِرُونَ
مِنكُم مِّن نِّسَآئِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَٰتِهِمْ ۖ إِنْ أُمَّهَٰتُهُمْ إِلَّا ٱلَّٰٓـِٔى
وَلَدْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ ٱلْقَوْلِ وَزُورًا ۚ وَإِنَّ
ٱللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٢﴾ وَٱلَّذِينَ يُظَٰهِرُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا قَالُوا۟ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَآسَّا ۚ ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ
بِهِۦ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَآسَّا ۖ فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ
مِسْكِينًا ۚ ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِ ۗ
وَلِلْكَٰفِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ كُبِتُوا۟
كَمَا كُبِتَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ وَقَدْ أَنزَلْنَآ ءَايَٰتٍۭ بَيِّنَٰتٍ ۚ وَلِلْكَٰفِرِينَ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا
عَمِلُوٓا۟ ۚ أَحْصَىٰهُ ٱللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: ھەر نەرسىنى ناھايىتى ياخشى ئاڭلىغۇچى اللە بۈيۈكتۇركى، مەن ھەقىقەتەن سۆئلەبەنىڭ قىزى خەۋلەنىڭ قىلىۋاتقان سۆزلىرىدىن بەزىلىرىنى ئاڭلاپ، بەزىلىرىنى ئاڭلىيالماي تۇراتتىم، ئۇ ئېرى ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شىكايەت قىلىپ: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! ياشلىق باھارىمنى تۈگەتتى. مەن ئۇنىڭغا نۇرغۇن پەرزەنت تۇغۇپ بەردىم. مانا ئەمدى مەن ياشىنىپ قالغاندا ۋە تۇغۇتتىن توختىغان چېغىمدا ئۇ مېنى زىھار قىلدى. ئى اللە! مەن بۇ ھەقتە ساڭا شىكايەت قىلىمەن، ـ دېدى. ئۇ بۇ سۆزلەرنى قىلىپ ئانچە ئۇزاق ئۆتمەيلا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام: اللە ھەقىقەتەن ئېرى توغرىسىدا سەن بىلەن مۇنازىرىلەشكەن ۋە اللە قا شىكايەت قىلغان ئايالنىڭ سۆزىنى ئاڭلىدى، اللە ئىككىڭلارنىڭ سۆزۈڭلارنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ، اللە ھەقىقەتەن ئاڭلىغۇچىدۇر، كۆرگۈچىدۇر دېگەن ئايەتنى ئېلىپ چۈشتى. ئۇنىڭ ئېرى ئەنسارىلاردىن ئەۋس ئىبنى سامىت دېگەن كىشى ئىدى.

2 سىلەردىن ئاياللىرىنى زىھار قىلغانلارنىڭ يەنى ئاياللىرىنى ئانىلىرىمىزنىڭ ئۇچىلىرىغا ئوخشاش دېگۈچىلەرنىڭ ئاياللىرى ئۇلارنىڭ ئانىلىرى ئەمەستۇر، پەقەت ئۇلارنى تۇغقان ئاياللارلا ئۇلارنىڭ ئانىلىرىدۇر، ھالبۇكى، ئۇلار ئەلۋەتتە يامان سۆزنى، يالغان سۆزنى قىلىدۇ يەنى زىھار قىلغۇچىلار ئانىلىرىنى ئۆزلىرى بىر تۆشەكتە بىللە بولىدىغان ئاياللىرىغا ئوخشىتىش ئارقىلىق ئانىلىرىغا قاتتىق ئىھانەت قىلغۇچىلاردۇر. اللە، شەك ـ شۈبھىسىزكى، (تەۋبە قىلغۇچىنى) ئەپۇ قىلغۇچىدۇر، مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر.

3 ئاياللىرىنى زىھار قىلىپ، ئاندىن قىلغان سۆزىگە (يەنى زىھار قىلغانلىقىغا) پۇشايمان قىلغانلار يەنى باشقىدىن بىرگە بولۇش ئويىدا بولغانلار (ئەر ـ ئايال ئىككىسى) يېقىنچىلىق قىلىشتىن ئىلگىرى بىر قۇلنى ئازاد قىلىشى لازىم. بۇنىڭ بىلەن سىلەرگە ۋەز ـ نەسىھەت قىلىنىدۇ، اللە سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر.

4 (ئازاد قىلىشقا) قۇلى يوق ئادەم يەنى ئۆزىدە بولمىسا ياكى پۇلى بولمىسا ۋەياكى سېتىۋالاي دېسە بازاردا بولمىسا، ئايالى بىلەن يېقىنچىلىق قىلىشتىن ئىلگىرى، ئۇدا ئىككى ئاي روزا تۇتۇشى لازىم يەنى ئىككى ئاي روزا تۇتۇش جەريانىدا ئۆزرىسىز ئېغىز ئېچىپ قالسا ياكى مەيلى كېچىدە ۋە ياكى كۈندۈزدە ئايالى بىلەن يېقىنچىلىق قىلىپ قالسا، شۇ ئىككى ئايلىق روزىنى قايتىدىن ئۈزۈلدۈرمەي تۇتۇشى كېرەك. قېرىلىق ياكى كېسەللىك سەۋەبى بىلەن روزا تۇتۇشقا قادىر بولالمىغان ئادەم 60 مىسكىنگە بىر ۋاخ تاماق بېرىشى لازىم. يەنى ھەربىر مىسكىنگە بۇغداي، خورما ۋە گۈرۈچكە ئوخشاش يېمەكلىكنى يېرىم سادىن پىشۇرۇپ ياكى شۇنداق بېرىپ تويغۇزۇشى كېرەك. بۇ (ئەھكام) اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى (ئەمر قىلغان ئىشلارغا) تەستىق قىلىشىڭلار ئۈچۈن (بايان قىلىندى). بۇلار اللە نىڭ قانۇنىدۇر، (بۇ قانۇننى) ئىنكار قىلغۇچىلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

5 شۈبھىسىزكى، اللە بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشقانلار ئۇلاردىن بۇرۇنقىلار ھالاك قىلىنغاندەك ھالاك قىلىنىدۇ، بىز ھەقىقەتەن ھالال، ھارام، پەرز ۋە ئەھكاملارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان روشەن ئايەتلەرنى نازىل قىلدۇق، كاپىرلار خار قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

6 ئۇ كۈندە اللە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى تىرىلدۈرىدۇ تىرىلدۈرۈلمىگەن ھېچبىرى قالمايدۇ. ئۇلارنىڭ (دۇنيادىكى چاغدا قىلغان) قىلمىشلىرىنى ئېيتىپ بېرىدۇ، اللە ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى (نامە ـ ئەمالىغا) خاتىرىلەپ قويغان، ئۇلار بولسا خاتىرىلەپ قويمىغاچقا ئۇنتۇپ قالغان ئۇلار قىلغان ئەتكەنلىرىنى نامە ـ ئەمەل دەپتەرلىرىدىن كۆرىدۇ. اللە ھەممە نەرسىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر.

7 اللە نىڭ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئاسمان ـ زېمىندە ھېچ نەرسىنىڭ ئۇ زاتقا مەخپىي ئەمەسلىكىنى بىلمەمسەن؟ ئۈچ ئادەم پىچىرلىشىدىكەن، اللە ئۇلارنىڭ تۆتىنچىسىدۇر، بەش ئادەم پىچىرلىشىدىكەن، اللە ئۇلارنىڭ ئالتىنچىسىدۇر، مەيلى ئۇنىڭدىن ئاز ياكى كۆپ ئادەم پىچىرلاشسۇن، ئۇلار قەيەردە بولمىسۇن، اللە ھامان ئۇلار بىلەن بىللىدۇر ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشكەنلىرىنى بىلىپ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۖ مَا يَكُونُ
مِن نَّجْوَىٰ ثَلَٰثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ
وَلَآ أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا۟ ۖ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم
بِمَا عَمِلُوا۟ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ
نُهُوا۟ عَنِ ٱلنَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا۟ عَنْهُ وَيَتَنَٰجَوْنَ بِٱلْإِثْمِ
وَٱلْعُدْوَٰنِ وَمَعْصِيَتِ ٱلرَّسُولِ وَإِذَا جَآءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ
بِهِ ٱللَّهُ وَيَقُولُونَ فِىٓ أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُ ۚ حَسْبُهُمْ
جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا ۖ فَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٨﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا
تَنَٰجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَٰجَوْا۟ بِٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ وَمَعْصِيَتِ ٱلرَّسُولِ وَتَنَٰجَوْا۟
بِٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِىٓ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا ٱلنَّجْوَىٰ
مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ لِيَحْزُنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَلَيْسَ بِضَآرِّهِمْ شَيْـًٔا
إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ
ءَامَنُوٓا۟ إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا۟ فِى ٱلْمَجَٰلِسِ فَٱفْسَحُوا۟ يَفْسَحِ
ٱللَّهُ لَكُمْ ۖ وَإِذَا قِيلَ ٱنشُزُوا۟ فَٱنشُزُوا۟ يَرْفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟
مِنكُمْ وَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ دَرَجَٰتٍ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

تۇرىدۇ. ﴿ئاندىن قىيامەت كۈنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى﴾ ئۇلارنىڭ پىچىرلىشىشلىرىنىڭ مەخپىي قالمايدىغانلىقىنى ئۇلارغا بىلدۈرۈپ قويۇش ۋە ئۇ ئۆز ئارا يامان غەرەزلىك پىچىرلىششلارنىڭ دەككىسىنى بېرىش ۋە يىغلىتىش ئۈچۈن ﴿الله ئۇلارغا ئېيتىپ بېرىدۇ، الله ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر﴾.

8 ﴿پىچىرلىشىشتىن مەنئى قىلىنغان، ئاندىن مەنئى قىلىنغان نەرسىگە قايتقان كىشىلەرنى كۆرمىدىڭمۇ؟﴾ ئەينى زاماندا مۇسۇلمانلاردىن بىرەر كىشى يەھۇدىيلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتسە، ئۇ كىشىنىڭ يامانلىقنى گۇمان قىلىپ قېلىشى ئۈچۈن، ئۇلار ئۆز ئارا پىچىرلىشاتتى. شۇنىڭ بىلەن، الله تائالا ئۇلارنى بۇ قىلمىشىدىن توسقان بولسىمۇ ئۇلار يانمىدى. ﴿ئۇلار گۇناھ بىلەن﴾ يەنى مۇسۇلمانلارغا دۈشمەنلىك قىلىش، ئەزىيەت بېرىش ئۈچۈن يالغانچىلىق ۋە زۇلۇم قىلىشقا ئوخشاش قىلمىشلار بىلەن ﴿زۇلۇم بىلەن ۋە پەيغەمبەرگە قارشى تۇرۇش بىلەن پىچىرلىشىدۇ، ئۇلار سېنىڭ يېنىڭغا كەلگەندە، الله ساڭا سالام قىلىشتا قوللانمىغان سۆزلەر بىلەن سالام قىلىدۇ﴾ يەھۇدىيلار كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەسسامە ئەلەيكۇم (ساڭا ئۆلۈم كەلسۇن)! ـ دەيتتى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالاممۇ ئۇلارغا: ۋەئەلەيكۇم (سىلەرگىمۇ كەلسۇن)! ـ دەپ جاۋاپ بېرەتتى. ﴿ئۇلار ئۆز ئىچىدە: «الله نېمىشقا بۇ سۆزىمىز بىلەن بىزنى جازالىمايدۇ! » دەيدۇ﴾ يەنى ئۇلار: ئەگەر مۇھەممەد ھەق پەيغەمبەر بولسا، نېمە ئۈچۈن بىزنىڭ ئۆلۈم تىلەپ قىلغان سالىمىمىزغا بەرگەن "سىلەرگىمۇ كەلسۇن!" دېگەن دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ، بىزگە ئۆلۈم ئەۋەتمەيدۇ؟ ـ دېيىشىدۇ. ئۇلارغا ﴿دوزاخ ئۇلارغا كۇپايىدۇر، ئۇلار دوزاخقا كىرىدۇ، دوزاخ نېمىدېگەن يامان جاي!﴾.

9 ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەر پىچىرلاششاڭلار﴾ يەھۇدىي ۋە مۇناپىقلاردەك ﴿گۇناھ، زۇلۇم ۋە پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلىش توغرىسىدا پىچىرلاشماڭلار، ياخشىلىق ۋە تەقۋادارلىق توغرىسىدا پىچىرلىشىڭلار، سىلەر الله دىن قورقۇڭلار، سىلەر ئۇنىڭ دەرگاھىغا يىغىلىسىلەر﴾.

10 ﴿گۇناھ توغرىسىدا پىچىرلىشىش﴾ يەنى پەيغەمبەرگە ئاسىيلىق قىلىش، دۈشمەنلىك قىلىش ۋە گۇناھ ئۆتكۈزۈش ئارقىلىق ﴿مۆمىنلەرنى قايغۇغا سېلىش ئۈچۈن شەيتان تەرىپىدىن بولغاندۇر، (بۇنداق پىچىرلىشىش) الله نىڭ ئىرادىسى بولمىسىلا مۆمىنلەرگە ھېچقانداق زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ، مۆمىنلەر الله قا تەۋەككۇل قىلسۇن﴾ يەنى بارلىق ئىشلىرىنى الله قا تاپشۇرۇپ، شەيتاننىڭ چىرايلىق كۆرسەتكەن نەرسىلىرىگە پىسەنت قىلماستىن، پەقەت الله قىلا سىغىنىپ شەيتاننىڭ شەررىدىن پاناھ تىلىسۇن! ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم قاتارلىقلار ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزئارا پىچىرلىشىش ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئەگەر سىلەر ئۈچ كىشى بولساڭلار، بىرىنى قارىتىپ قويۇپ ئىككىڭلار پىچىرلاشماڭلار. بۇنداق قىلساڭلار، ئۇ كىشىنىڭ كۆڭلى يېرىم بولۇپ قالىدۇ».

11 ﴿ئى مۆمىنلەر! ئەگەر (سورۇندا) بەزىلەر سىلەرگە: «ئورۇن چىقىرىپ بېرىڭلار» دېسە﴾ الله تائالا مۆمىنلەرنى سورۇنلاردا بىر ـ بىرىنى قىستىماي، ئۆزئارا ئورۇن بوشىتىپ بېرىشتەك گۈزەل ئەخلاققا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئورۇن چىقىرىپ بېرىڭلار، الله سىلەرگە (رەھمىتىنى ۋە جەننىتىنى) كېڭەيتىپ بېرىدۇ﴾ مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: «ساھابىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سورۇنىدا بىر ـ بىرى بىلەن بەسلىشەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۆزئارا ئورۇن چىقىرىپ بېرىشكە بۇيرۇلىدۇ». بۇ ئايەتتىكى ھۆكۈم مەيلى ئۇ ئۇرۇش مەيدانلىرى بولسۇن ياكى زىكىر سورۇنلىرى بولسۇن ۋەياكى جۈمە خۇتبىسى ئوقۇلغان ئورۇن بولسۇن، بارلىق ياخشىلىق ئۈچۈن ۋە ئەجىر بېرىلىدىغان، مۇسۇلمانلار يىغىلغان سورۇنلار ئۈچۈن ئومۇمىي بولۇپ، ھەر بىر كىشى ئىلگىرى كېلىپ ئولتۇرىۋالغان ئورنىغا ھەقلىقتۇر. لېكىن ئۇ قېرىنداشلىرىغا يېنىدىن ئورۇن بوشىتىپ بېرىشى كېرەك. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئادەم ئۆزى ئولتۇرۇش ئۈچۈن يەنە بىر ئادەمنى ئورنىدىن تۇرغۇزىۋەتمىسۇن. لېكىن يىغىلىپراق ئولتۇرۇپ، ئورۇن چىقىرىپ بەرسۇن». ﴿ئەگەر سىلەرگە (باشقىلارغا ئورۇن بوشىتىپ بېرىش ئۈچۈن): «ئورنۇڭلاردىن تۇرۇپ بېرىڭلار» دېيىلسە، ئورنۇڭلاردىن تۇرۇپ بېرىڭلار﴾ يەنى ئولتۇرغانلارنىڭ بىرەرىدىن ئىلىم ئەھلىلىرى ۋە پەزىلەت ئىگىلىرى ئۈچۈن ئورۇن بوشىتىپ بېرىش تەلەپ قىلىنسا، ئورۇن بوشىتىپ بەرسۇن. ﴿الله سىلەردىن ئىمان ئېيتقانلار ۋە ئىلىم بېرىلگەنلەرنى بىر قانچە دەرىجە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ﴾ يەنى ئىلىم بېرىلگەنلەرنىڭ دەرىجىسى دۇنيادا ھۆرمەتلىك قىلىش، ئاخىرەتتە ساۋاب بېرىش ئارقىلىق يۇقىرى بولىدۇ. كىمكى ئىمان بىلەن ئىلىمنى ئۆزىگە جەم قىلسا، الله ئۇنىڭغا ئىمانىنىڭ سەۋەبىدىن بىر قانچە ۋە ئىلىمنىڭ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَٰجَيۡتُمُ ٱلرَّسُولَ فَقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيۡ نَجۡوَىٰكُمۡ
صَدَقَةٗۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ لَّكُمۡ وَأَطۡهَرُۚ فَإِن لَّمۡ تَجِدُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ
﴿١٢﴾ ءَأَشۡفَقۡتُمۡ أَن تُقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيۡ نَجۡوَىٰكُمۡ صَدَقَٰتٖۚ فَإِذۡ لَمۡ تَفۡعَلُواْ
وَتَابَ ٱللَّهُ عَلَيۡكُمۡ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ
وَرَسُولَهُۥۚ وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ﴿١٣﴾ ۞ أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ تَوَلَّوۡاْ قَوۡمًا
غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مَّا هُم مِّنكُمۡ وَلَا مِنۡهُمۡ وَيَحۡلِفُونَ عَلَى ٱلۡكَذِبِ
وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمۡ عَذَابٗا شَدِيدًاۖ إِنَّهُمۡ سَآءَ مَا كَانُواْ
يَعۡمَلُونَ ﴿١٥﴾ ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةٗ فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَهُمۡ
عَذَابٞ مُّهِينٞ ﴿١٦﴾ لَّن تُغۡنِيَ عَنۡهُمۡ أَمۡوَٰلُهُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُهُم مِّنَ ٱللَّهِ
شَيۡـًٔاۚ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوۡمَ يَبۡعَثُهُمُ
ٱللَّهُ جَمِيعٗا فَيَحۡلِفُونَ لَهُۥ كَمَا يَحۡلِفُونَ لَكُمۡۖ وَيَحۡسَبُونَ أَنَّهُمۡ عَلَىٰ شَيۡءٍۚ أَلَآ
إِنَّهُمۡ هُمُ ٱلۡكَٰذِبُونَ ﴿١٨﴾ ٱسۡتَحۡوَذَ عَلَيۡهِمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ فَأَنسَىٰهُمۡ ذِكۡرَ
ٱللَّهِۚ أُوْلَٰٓئِكَ حِزۡبُ ٱلشَّيۡطَٰنِۚ أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱلشَّيۡطَٰنِ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ
﴿١٩﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ أُوْلَٰٓئِكَ فِي ٱلۡأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾
كَتَبَ ٱللَّهُ لَأَغۡلِبَنَّ أَنَا۠ وَرُسُلِيٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٞ ﴿٢١﴾

سەۋەبىدىن بىرقانچە دەرىجە ئاتا قىلىدۇ. سورۇنلاردا ئابرۇيلۇق بولۇشى شۇ دەرىجىلەرنىڭ قاتارىدىندۇر. ﴿اللہ سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىڭلاردىن تولۇق خەۋەردار﴾.

12 ﴿ئى مۆمىنلەر! پەيغەمبەر بىلەن مەخپىي سۆزلەشمەكچى بولساڭلار، ئالدى بىلەن﴾ (يوقسۇللارغا) ﴿سەدىقە بېرىپ، ئاندىن سۆزلىشىڭلار﴾ يەنى بىرەر ئىش توغرىسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مەخپىي سۆزلەشمەكچى بولساڭلار، ئالدى بىلەن بىرەر نەرسە سەدىقە قىلىڭلار. بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، ئەھلى باتىللار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن مەخپىي سۆزلىشىشتىن توختىدى. چۈنكى ئۇلار سەدىقە بەرمەيتتى. ئىسلام ئەھلى ئۈچۈنمۇ ئېغىر كەلدى. چۈنكى ئۇلارنىڭ كۆپ قىسمى سەدىقە بېرىشتىن ئاجىز كېلەتتى. ئاندىن اللہ تائالا تۆۋەندىكى ئايەتتە بۇ ھۆكۈمنى يەڭگىللىتىپ مۇنداق دېدى: ﴿بۇ سىلەر ئۈچۈن ياخشىراقتۇر ۋە پاكراقتۇر، ئەگەر﴾ (سەدىقە قىلىدىغان نەرسە) ﴿تاپالمىساڭلار﴾ (سىلەرگە گۇناھ بولمايدۇ)، ﴿چۈنكى اللہ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

13 ﴿سىلەر رەسۇلۇللاھ بىلەن مەخپىي سۆزلىشىشتىن ئىلگىرى سەدىقىلەر بېرىشتىن﴾ (كەمبەغەل بولۇپ قالىمىز) ﴿دەپ قورقتۇڭلارمۇ؟﴾ مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ھۆكۈم ئون كۈن داۋام قىلدى. ئاندىن ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى». ﴿سىلەر سەدىقە بەرمىدىڭلار، اللہ سىلەرنى ئەپۇ قىلدى﴾ ئەگەر سەدىقە قىلىش ئېغىر كەلسە ﴿ناماز ئوقۇڭلار، زاكات بېرىڭلار، اللہ قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار. قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن اللہ تولۇق خەۋەرداردۇر﴾ قىلغان ئىشلىرىڭلارغا تولۇق مۇكاپات ياكى جازا بەرگۈچىدۇر.

14 ﴿اللہ نىڭ غەزىپىگە ئۇچرىغان قەۋمنى ئۇلارنىڭ دوست تۇتقانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟﴾ ئۇلار يەھۇدىيلارنى دوست تۇتقان مۇناپىقلار بولۇپ، ﴿ئۇلار سىلەرگىمۇ ۋە ئۇ قەۋمگىمۇ﴾ (يەنى يەھۇدىيلارغىمۇ) ﴿مەنسۇپ ئەمەس﴾ اللہ تائالا ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇناپىقلار كۇفرى بىلەن ئىمان ئارىسىدا ئارىسالدى بولۇپ تۇرىدۇ، نە ئۇلارغا، نە بۇلارغا مەنسۇپ ئەمەس (يەنى مۆمىنلەرگىمۇ كاپىرلارغىمۇ مەنسۇپ ئەمەس)﴾ [سۈرە نىسا 143 ـ ئايەت]. ﴿ئۇلار بىلىپ تۇرۇپ يالغاندىن قەسەم ئىچىدۇ﴾ ئۇلار: «بىز مۇسۇلمان» دەپ قەسەم ئىچىدۇ ياكى: «بىز يەھۇدىيلارغا خەۋەر يەتكۈزمىدۇق» دەپ قەسەم ئىچىدۇ.

15 ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنىڭ ناچارلىقىدىن ﴿ئۇلارغا اللہ قاتتىق ئازاب تەييارلىدى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان!﴾

16 ﴿ئۇلار (يالغان) قەسەملىرىنى قالقان قىلىۋالدى﴾ ئۇلار: بىز مۇسۇلمان دەپ قەسەم ئىچىش ئارقىلىق ئۆزلىرىنىڭ كاپىرلىقىنى يوشۇرۇپ ئۆلۈمدىن قۇتۇلىۋالدى. ئۇلارنىڭ ئىمانلىرى پەقەت دۇنيادا جانلىرىنى ساقلاپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ تىللىرى ئىمان ئېيتقان بىلەن دىللىرى ئىمان ئېيتمىغان. ﴿كىشىلەرنى اللہ نىڭ يولىدىن توستى﴾ ئۇلار مۇسۇلمانلارنى ئاجىز ۋە ئەخمەق كۆرسەتكەنلىكى ئۈچۈن باشقىلارنى ئىسلامغا كىرىشتىن توسۇپ قويىدۇ ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ شەۋكىتىنى ئاجىزلاشتۇرىدۇ. ﴿ئۇلار خار قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾.

17 ﴿ئۇلارنىڭ ماللىرى ۋە بالىلىرى﴾ (ئۇلارغا ئاخىرەتتە بولىدىغان) ﴿اللہ نىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسىنى دەپئى قىلالمايدۇ، ئەنە شۇلار ئەھلى دوزاختۇر، ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر﴾.

18 ﴿ئۇ كۈندە اللہ ئۆلگەنلەرنىڭ ھەممىسىنى تىرىلدۈرىدۇ، ئۇلار﴾ (دۇنيادىكى چاغلىرىدا «بىز مۇسۇلمانمىز» دەپ يالغاندىن) ﴿سىلەرگە قەسەم ئىچكەندەك اللہ قا قەسەم ئىچىدۇ﴾. ئۇلار قىيامەت كۈنىمۇ قەسەم ئىچىپ: «ئى رەببىمىز! سېنىڭ نامىڭ بىلەن قەسەمكى، بىز بۇنى قىلمىدۇق» دەيدۇ. بۇ ئۇلارنىڭ قاتتىق بەدبەخت ئىكەنلىكىنىڭ سەۋەبىدىندۇر. قىيامەت كۈنىدە بارلىق نەرسىلەرنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى زۆرۈر بولغانلىقى ئۈچۈن، ئەمەلىيەت ئاللىقاچان ئاشكارا بولۇپ بولغان ئىدى. ﴿ئۇلار بۇ قەسەمنىڭ ئۆزلىرىگە پايدىسى بولىدۇ دەپ ئويلايدۇ﴾ ئۇلار يالغان قەسىمنى دۇنيادا ئەسقەتقاندەك، قىيامەت كۈنىمۇ ئازابتىن قۇتۇلدۇرۇپ مەنپەئەت ئېلىپ كېلىشكە ئەسقاتىدۇ دەپ ئويلايدۇ. ﴿ئاگاھ بولۇڭلاركى، ئۇلار ھەقىقەتەن يالغانچىلاردۇر﴾.

19 ﴿ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن شەيتان غەلىبە قىلدى،﴾ (شەيتان) ﴿ئۇلارغا اللہ نىڭ زىكرىنى ئۇنتۇلدۇردى﴾ يەنى شۇنىڭ بىلەن اللہ نىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلمايدۇ ۋە تائەتلىرىگە ئەمەل قىلمايدۇ. ﴿ئۇلار شەيتاننىڭ قوشۇنىدۇر، بىلىڭلاركى، شەيتاننىڭ قوشۇنى زىيان تارتقۇچىلاردۇر﴾ چۈنكى ئۇلار جەننەتنى دوزاخقا، ھىدايەتنى ئازغۇنلۇققا سېتىۋەتكەن. ئۇلار اللہ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە يالغانچىلىق قىلدى، شۇڭا پات يېقىندا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە زىيانغا ئۇچرايدۇ.

لَّا تَجِدُ قَوۡمٗا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ يُوَآدُّونَ مَنۡ
حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوۡ كَانُوٓاْ ءَابَآءَهُمۡ أَوۡ أَبۡنَآءَهُمۡ
أَوۡ إِخۡوَٰنَهُمۡ أَوۡ عَشِيرَتَهُمۡۚ أُوْلَٰٓئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ
ٱلۡإِيمَٰنَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٖ مِّنۡهُۖ وَيُدۡخِلُهُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي
مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ
عَنۡهُۚ أُوْلَٰٓئِكَ حِزۡبُ ٱللَّهِۚ أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ٢٢

سُورَةُ الحَشْرِ

ترتيبها ٥٩ — آياتها ٢٤

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ
١ هُوَ ٱلَّذِيٓ أَخۡرَجَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ مِن دِيَٰرِهِمۡ
لِأَوَّلِ ٱلۡحَشۡرِۚ مَا ظَنَنتُمۡ أَن يَخۡرُجُواْۖ وَظَنُّوٓاْ أَنَّهُم مَّانِعَتُهُمۡ
حُصُونُهُم مِّنَ ٱللَّهِ فَأَتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِنۡ حَيۡثُ لَمۡ يَحۡتَسِبُواْۖ وَقَذَفَ
فِي قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعۡبَۚ يُخۡرِبُونَ بُيُوتَهُم بِأَيۡدِيهِمۡ وَأَيۡدِي ٱلۡمُؤۡمِنِينَ
فَٱعۡتَبِرُواْ يَٰٓأُوْلِي ٱلۡأَبۡصَٰرِ ٢ وَلَوۡلَآ أَن كَتَبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمُ
ٱلۡجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمۡ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ عَذَابُ ٱلنَّارِ ٣

20 ﴿شۈبھىسىزكى، اللّٰه بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشقۇچىلار ئەڭ خار ئىنسانلار قاتارىدىدۇر﴾.

21 ﴿اللّٰه (لەۋھۇلمەھپۇزغا):﴾ كۈچ ـ قۇدرەت ۋە ھۆججەت كەلتۈرۈش جەھەتتە ﴿«مەن ۋە مېنىڭ پەيغەمبەرلىرىم چوقۇم غەلىبە قىلىمىز» دەپ يازدى، اللّٰه ھەقىقەتەن﴾ ئەۋلىيالىرىغا (يېقىن بەندىلىرىگە) ياردەم بېرىشتە ﴿كۈچلۈكتۇر﴾ دۈشمەنلىرى ئۈستىدىن ﴿غالىبتۇر﴾.

22 ﴿اللّٰه قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان بىر قەۋمنىڭ اللّٰه بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشقانلارنى ـ ئۇلارنىڭ ئانىلىرى، ئوغۇللىرى، يا قېرىنداشلىرى، يا ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى بولغان تەقدىردىمۇ ـ دوست تۇتقانلىقىنى كۆرمەيسەن﴾ يەنى ئۇلارنى دوست تۇتۇشى مۇمكىن ئەمەس. ھەقىقەتەن ئىمان شۇنداق قىلىشتىن توسىدۇ. چۈنكى ئىمان دوستلۇق، ئاتا ـ بالىلىق، قېرىنداشلىق ۋە ئۇرۇق ـ تۇغقانلىقتىن كۈچلۈكتۇر. ﴿ئەنە شۇلارنىڭ﴾ يەنى اللّٰه ۋە رەسۇلىنىڭ دۈشمەنلىرىنى دوست تۇتمىغانلارنىڭ ﴿دىللىرىدا اللّٰه ئىماننى مەھكەم قىلدى ۋە ئۆز دەرگاھىدىن بولغان روھ بىلەن ئۇلارنى كۈچەيتتى﴾ يەنى اللّٰه دۇنيادا ئۇلارنىڭ دۈشمەنلىرىنى مەغلۇپ قىلىش ئارقىلىق نۇسرەت ئاتا قىلدۇ. بۇ ئايەتتە ئۇلارغا روھ بىلەن دېيىشتىكى مەقسەت، شۇ روھ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئىشلىرى ياشنايدۇ. ﴿اللّٰه ئۇلارنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ﴾ ئۇلار ئۇ جەننەتتىن ھەرگىزمۇ چىقمايدۇ. ﴿اللّٰه ئۇلاردىن رازى بولىدۇ﴾ يەنى ئۇلار ئەمەل قىلىشتىن ئىلگىرى ئۇلارغا يېقىندا ۋە كېلەچەكتە ئۆز رەھمىتىدىن ئاتا قىلىدۇ. يېقىندا ۋە كەلگۈسىدە بېرىلىدىغان نېمەتلەرنىڭ سەۋەبىدىن ﴿اللّٰه دىن ئۇلارمۇ مەمنۇن بولىدۇ. ئەنە شۇلار اللّٰه نىڭ﴾ بۇيرۇقلىرىنى بىجا كەلتۈرىدىغان، دۈشمەنلىرى بىلەن جىھاد قىلىدىغان ۋە ئۇنىڭ ئەۋلىيا (دوست) لىرىغا ياردەم بېرىدىغان ﴿قوشۇنىدۇر، بىلىڭلاركى، اللّٰه نىڭ قوشۇنى﴾ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ﴿مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾ ئىمام ئىبنى ئەبى ھاتەم، تەبرانى ۋە ھاكىم قاتارلىقلارنىڭ رىۋايىتىدە مۇنداق بايان قىلىنغان: «بەدر غازىتىدا ئەبى ئۇبەيدە ئىبنى جەرراھنىڭ دادىسى ئەبۇئۇبەيدە بىلەن ئېلىشىشقا قەست قىلىدۇ. ئەبۇئۇبەيدە ئۆزىنى قاچۇرىدۇ. دادىسى نىيىتىدىن يانماي، ئېلىشىش ئۈچۈن كۆپ ئۇرۇنغاچقا، ئۇ دادىسىنى ئېلىشىپ ئۆلتۈرىۋېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن يۇقىرىدىكى ئايەت نازىل بولىدۇ».

سۈرە ھەشر

مەدىنىدە نازىل بولغان، 24 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى اللّٰه قا تەسبىھ ئېيتتى، اللّٰه غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

2 ﴿اللّٰه ئەھلى كىتابتىن بولغان كاپىرلارنى تۇنجى قېتىملىق سۈرگۈندە ئۆيلىرىدىن ھەيدەپ چىقاردى﴾ بۇ بەنى نەزىر يەھۇدىيلىرى بولۇپ، ئۇلار ھارۇن ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادىدىن بولغان يەھۇدىيلاردىن بىر گۇرۇھ كىشىلەردۇر. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەھدە تۈزۈشكەندىن كېيىن ئەھدىنى بۇزۇپ، مۇشرىكلار بىلەن بىرلىشىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ھەتتا سۈرگۈندە بولۇشقا رازى بولغۇچىلىك قورشىۋالدى. كەلبى مۇنداق دەيدۇ: «بەنى نەزىر قەبىلىسى ئەھلى كىتاب ئىچىدە ئەرەب يېرىم ئارىلىدىن بىرىنچى قېتىم سۈرگۈن قىلىنغانلار بولۇپ، قالغانلىرى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زامانىسىدا سۈرگۈن قىلىنغان. بىرىنچى قېتىمدا سۈرگۈن قىلىنغانلار مەدىنىدىن بولۇپ، ئاخىرقى قېتىمدا سۈرگۈن قىلىنغانلار بولسا، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ زامانىسىدا سۈرگۈن قىلىنغانلاردۇر. بەزىلەر: «ئاخىرقى قېتىملىق سۈرگۈن ـ قىيامەت كۈنى پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ مەھشەرگاھقا سۈرگۈن قىلىنىشىنى كۆرسىتىدۇ» دەپ قارىغان. ﴿سىلەر ئۇلارنى (كۈچلۈك تۇرۇپ مۇنداق خار ھالدا) چىقىپ كېتىدۇ دەپ گۇمان قىلمىغان ئىدىڭلار﴾ يەنى بەنى نەزىر قەبىلىسى كۈچلۈك، ھۆرمەتلىك، مۇداپىئەسى ناھايىتى مۇستەھكەم، خورمىزارلىقلىرى كۆپ، سان ۋە ئۇرۇش تەييارلىقى جەھەتتە ئۈستۈن بولغانلىقى ئۈچۈن، «ئۇلار يۇرتنى تاشلاپ چىقىپ كەتمەيدۇ» دەپ ئويلىغان ئىدىڭلار. ﴿ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ قورغانلىرىنى ئۆزلىرىنى اللّٰه نىڭ (ئازابىدىن) توسىيالايدۇ دەپ ئويلىغان ئىدى، ئۇلارغا اللّٰه نىڭ ئازابى ئۇلار ئويلىمىغان يەردىن كەلدى. اللّٰه

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۖ وَمَن يُشَآقِّ ٱللَّهَ فَإِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ
ٱلْعِقَابِ ﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُم مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَآئِمَةً
عَلَىٰٓ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ ٱللَّهِ وَلِيُخْزِىَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٥﴾ وَمَآ أَفَآءَ ٱللَّهُ
عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ
وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُۥ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٦﴾ مَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْ أَهْلِ ٱلْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ كَىْ لَا يَكُونَ
دُولَةًۢ بَيْنَ ٱلْأَغْنِيَآءِ مِنكُمْ ۚ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا
نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٧﴾
لِلْفُقَرَآءِ ٱلْمُهَٰجِرِينَ ٱلَّذِينَ أُخْرِجُوا۟ مِن دِيَٰرِهِمْ وَأَمْوَٰلِهِمْ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًا وَيَنصُرُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ
هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ ﴿٨﴾ وَٱلَّذِينَ تَبَوَّءُو ٱلدَّارَ وَٱلْإِيمَٰنَ مِن قَبْلِهِمْ
يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ حَاجَةً
مِّمَّآ أُوتُوا۟ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ
وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

ئۇلارنىڭ دىللىرىغا قورقۇنچ سالدى﴾ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مەن بىر ئايلىق مۇساپىدىن دۈشمەنلىرىمنىڭ قەلبىگە قورقۇنچ سالالايدىغان بولۇش بىلەن نۇسرەت بېرىلدىم». ﴿ئۇلار ئۆيلىرىنى ئۆزلىرىنىڭ قوللىرى ۋە مۆمىنلەرنىڭ قوللىرى بىلەن بۇزدى﴾ ئەينى زاماندا يەھۇدىيلار ئۆزلىرىنىڭ سۈرگۈن قىلىنىدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەنگەندىن كېيىن، مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز ئۆيلىرىدە ئولتۇرۇۋېلىشىغا ھەسەت قىلىپ، ئۆيلىرىنى ئىچىدىن بۇزدى. مۇسۇلمانلار بولسا، تېشىدىن بۇزدى. زۆھرى ۋە ئۇرۋە ئىبنى زۇبەير مۇنداق دەيدۇ: «يەھۇدىيلار پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بىلەن كېلىشىم تۈزگەندىن كېيىن، ئۆيلىرىنىڭ تۈۋرۈكلىرىنى تۆگىلىرىگە باغلاپ سۆرىتىپ، ئۆيلىرىنى ئۆرۈپ، ياغاچلىرىنى تۆگىلىرىگە ئارتىپ ماڭدى. ئۆينىڭ قالغان يەرلىرىنى مۇسۇلمانلار بۇزدى.» ﴿ئى ئەقىل ئىگىلىرى! (ئۇلارنىڭ ھالىدىن) ئىبرەت ئېلىڭلار﴾.

3 ﴿ئەگەر اللہ ئۇلارنى سۈرگۈن بولۇشقا ھۆكۈم قىلمىغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە ئۇلارنى دۇنيادا (ئۆلتۈرۈش) بىلەن ئازابلايتتى﴾ يەنى ئەگەر ئۇلارغا يۇرتىدىن سۈرگۈن قىلىنىش ھۆكۈم قىلىنمىغان بولسا ئىدى، خۇددى بەنى قۇرەيزەگە قىلىنغاندەك، ئۇلارمۇ دۇنيادا ئۆلتۈرۈش ۋە ئولجا ئېلىش ئارقىلىق ئازابلاشقا ھۆكۈم قىلىنغان بولاتتى. ﴿ئۇلار ئاخىرەتتە دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ﴾.

4 ﴿بۇ (يەنى ئۇلارنىڭ سۈرگۈن قىلىنىشى) شۇنىڭ ئۈچۈندۈركى، ئۇلار اللہ بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشتى، كىمكى اللہ بىلەن قارشىلىشىدىكەن، شۈبھىسىز، اللہ ئۇنى قاتتىق جازالايدۇ﴾.

5 ﴿(ئى مۇسۇلمانلار!) سىلەر مەيلى (بەنى نەزىرنىڭ) خورمىلىرىنى كېسىڭلار، مەيلى ئۇنى بۇرۇنقى پېتى ئۆرە قالدۇرۇڭلار، ھەممىسىگە اللہ رۇخسەت قىلىدۇ﴾ مۇسۇلمانلار بەنى نەزىر بىلەن ئۇرۇش قىلغان ۋاقىتتا، كاپىرلارنى خاپا قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ خورمىلىرىنى كېسىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئەھلى كىتابلاردىن بولغان بەنى نەزىر: «ئى مۇھەممەد! سەن ئۆزۈڭنى ئىسلاھ قىلىدىغان پەيغەمبەر چاغلامسەن؟ ئىسلاھ دېگەن خورمىلارنى كېسىش، دەرەخلەرنى كۆيدۈرۈش بىلەن بولامدۇ؟ ساڭا نازىل قىلىنغان كىتابتا زېمىندا پاساتچىلىق تۇغدۇرسا بولىدۇ دېگەن تەلىمات بارمۇ؟» دېيىشتى. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ۋە مۇسۇلمانلارغا ناھايىتى ئېغىر كەلدى. شۇنىڭ بىلەن تۆۋەندىكى ئايەت نازىل بولدى: ﴿(اللہ نىڭ رۇخسەت قىلىشى) اللہ نىڭ ئىتائەتتىن چىققۇچىلارنى (يەنى يەھۇدىيلارنى) رەسۋا قىلىش ئۈچۈندۇر﴾.

6 ﴿اللہ پەيغەمبىرىگە ئۇلاردىن﴾ يەنى بەنى نەزىرنىڭ ماللىرىدىن ﴿قايتۇرغان غەنىمەتلەرنى سىلەر ئات - تۆگىلەرنى چاپتۇرۇپ﴾ يەنى ئەجىر قىلىپ، جاپا - مۇشەققەت تارتىپ ﴿قولغا كەلتۈرگەن ئەمەس، لېكىن اللہ پەيغەمبەرلىرىنى خالىغان ئادەمگە مۇسەللەت قىلىدۇ، اللہ ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴾.

7 ﴿اللہ پەيغەمبىرىگە غەنىمەت قىلىپ بەرگەن ئەھلى قۇرا﴾ يەنى قۇرەيزە، نەزىر، پەدەك ۋە خەيبەر كۇففارلىرىنىڭ ﴿ماللىرىنى، ئىچىڭلاردىكى بايلار ئارىسىدا قولدىن قولغا ئۆتۈپ يۈرمەسلىكى ئۈچۈن، اللہ غا، پەيغەمبەرگە﴾ يەنى ئۇنىڭ ئۈچۈن خاس مۈلۈك قىلىپ بېرىلىدۇ. ئاندىن ئۇنى مۇسۇلمانلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن سەرپ قىلىدۇ. ﴿پەيغەمبەرنىڭ خىش - ئەقرىبالىرىغا﴾ بەنى ھاشىم ۋە بەنى مۇتەللىب پېقىرلىرى ئۈچۈن (چۈنكى ئۇلار سەدىقە ئېلىشتىن چەكلەنگەن ئىدى. شۇڭا ئۇلار ئۈچۈن بۇ خىل) غەنىمەتنى نېسىۋە قىلىپ بەردى. ﴿يېتىملەرگە﴾ بالاغەتكە يەتمىگەن كىچىك بالىلارغا، ﴿مىسكىنلەرگە﴾ يەنى پېقىرلارغا، ﴿ئىبنى سەبىللەر﴾ يەنى يول ئۈستىدە خىراجىتى ئۈزۈلۈپ قالغان غېرىبلارغا ﴿خاس قىلدى﴾. بۇ، ئۇرۇشسىز غەنىمەت ئېلىنغان مال - مۈلۈكنى بىر تەرەپ قىلىشنىڭ بايانىدۇر. بۇ ھۆكۈم قىيامەت كۈنىگىچە كۈچكە ئىگىدۇر. ﴿پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار﴾ غەنىمەتتىنىڭ ماللىرىدىن بەرگەننى ئېلىڭلار، ئۇنى ئېلىشتىن چەكلەنگەنلىرىڭلار ئالماڭلار، ﴿اللہ دىن قورقۇڭلار، ھەقىقەتەن اللہ نىڭ ئازابى قاتتىقتۇر﴾.

8 ﴿(ئۇ غەنىمەتنىڭ بىر قىسمى) دىيارىدىن﴾ يەنى مەككىدىن ﴿ھەيدەپ چىقىرىلغان، مال - مۈلكىدىن

وَٱلَّذِينَ جَآءُو مِنۢ بَعۡدِهِمۡ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا
وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَا تَجۡعَلۡ فِي قُلُوبِنَا
غِلّٗا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٞ رَّحِيمٌ ﴿١٠﴾ ۞ أَلَمۡ تَرَ إِلَى
ٱلَّذِينَ نَافَقُواْ يَقُولُونَ لِإِخۡوَٰنِهِمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ
ٱلۡكِتَٰبِ لَئِنۡ أُخۡرِجۡتُمۡ لَنَخۡرُجَنَّ مَعَكُمۡ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمۡ
أَحَدًا أَبَدٗا وَإِن قُوتِلۡتُمۡ لَنَنصُرَنَّكُمۡ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّهُمۡ لَكَٰذِبُونَ
﴿١١﴾ لَئِنۡ أُخۡرِجُواْ لَا يَخۡرُجُونَ مَعَهُمۡ وَلَئِن قُوتِلُواْ لَا يَنصُرُونَهُمۡ
وَلَئِن نَّصَرُوهُمۡ لَيُوَلُّنَّ ٱلۡأَدۡبَٰرَ ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ ﴿١٢﴾
لَأَنتُمۡ أَشَدُّ رَهۡبَةٗ فِي صُدُورِهِم مِّنَ ٱللَّهِۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ قَوۡمٞ
لَّا يَفۡقَهُونَ ﴿١٣﴾ لَا يُقَٰتِلُونَكُمۡ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرٗى
مُّحَصَّنَةٍ أَوۡ مِن وَرَآءِ جُدُرِۭۚ بَأۡسُهُم بَيۡنَهُمۡ شَدِيدٞۚ تَحۡسَبُهُمۡ
جَمِيعٗا وَقُلُوبُهُمۡ شَتَّىٰۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ قَوۡمٞ لَّا يَعۡقِلُونَ ﴿١٤﴾
كَمَثَلِ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ قَرِيبٗاۖ ذَاقُواْ وَبَالَ أَمۡرِهِمۡ وَلَهُمۡ عَذَابٌ
أَلِيمٞ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ ٱلشَّيۡطَٰنِ إِذۡ قَالَ لِلۡإِنسَٰنِ ٱكۡفُرۡ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيٓءٞ مِّنكَ إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٦﴾

ئايرىلغان پېقىر مۇھاجىرلارغا خاستۇر، ئۇلار اللە نىڭ پەزلىنى ۋە رازىلىقىنى تىلەيدۇ﴾ يەنى دۇنيادا رىزىق، ئاخىرەتتە اللە نىڭ رازىلىقىنى تىلەيدۇ. كاپىرلار بىلەن جىھاد قىلىش ئارقىلىق ﴿اللە غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ياردەم بېرىدۇ، ئەنە شۇلار (ئىماندا) سادىق ئادەملەردۇر﴾.

(9) ﴿ئۇلاردىن (يەنى مۇھاجىرلاردىن) مەدىنىدە يەرلىك بولغان، ئىمانى كۈچلۈك بولغانلار (يەنى ئەنسارلار) يېنىغا ھىجرەت قىلىپ كەلگەنلەرنى (يەنى مۇھاجىرلارنى) دوست تۇتىدۇ، ئۇلارغا بېرىلگەن نەرسىلەر ئۈچۈن ئىچى تارلىق قىلمايدۇ، ئۇلار موھتاج تۇرۇقلۇق (مۇھاجىرلارنىڭ مەنپەئىتىنى) ئۆزلىرىنىڭ (مەنپەئىتى)دىن ئەلا بىلىدۇ﴾ يەنى ئەنسارلار مۇھاجىلارغا بېرىلگەن غەنىمەتلەرگە كەڭ قورساقلىق بىلەن رازى بولىدۇ. ئەينى چاغدا مۇھاجىرلار ئەنسارىلارنىڭ ئۆيلىرىدە تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭماللىرىنى غەنىمەت ئالغان چاغدا، ئەنسارلارنى چاقىرتىپ، ئۇلارنىڭ مۇھاجىرلارنى ئۆزلىرى بىلەن بىللە تۇرغۇزغانلىقىغا ۋە ماللىرىغا شېرىك قىلغانلىقىغا رەھمەت ئېيتتى. ئاندىن: «ئەگەر خالىساڭلار، اللە ماڭا بەنى نەزىر قەبىلىسىدىن ئۇرۇشسىز غەنىمەت ئالغان مال ـ مۈلۈكلەرنى سىلەر بىلەن مۇھاجىرلارغا تەڭ تەقسىم قىلىپ بېرەي. ئۇ چاغدا مۇھاجىرلار سىلەرنىڭ ئۆيلىرىڭلاردا داۋاملىق تۇرىدۇ ۋە سىلەرنىڭ ماللىرىڭغا شېرىك بولىدۇ ۋەياكى سىلەر خالىساڭلار، بۇ ماللارنى مۇھاجىرلارغا بېرەي، ئۇلار سىلەرنىڭ ئۆيىڭلاردىن چىقىپ، ئايرىم ئۆي تۇتسۇن!» دېدى. شۇنىڭ بىلەن، ئەنسارلار ئۇ ماللارنى مۇھاجىرلار ئارىسىدا تەقسىم قىلىشقا كۆڭۈل رازىلىقى بىلەن قوشۇلدى. ﴿ئۆز نەپسىنىڭ بېخىللىقىدىن ساقلانغانلار مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾.

(10) ﴿ئۇلاردىن كېيىن كەلگەنلەر: «پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە ۋە بىزدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقان قېرىنداشلىرىمىزغا مەغپىرەت قىلغىن، دىللىرىمىزدا مۆمىنلەرگە قارشى دۈشمەنلىك پەيدا قىلمىغىن، پەرۋەردىگارىمىز! سەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، مېھرىبانسەن» دەيدۇ﴾.

(11) ﴿مۇناپىقلار﴾ يەنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ﴿نىڭ ئۆزلىرىنىڭ (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى) ئىنكار قىلغان ئەھلى كىتاب بۇرادەرلىرىگە: «يۇرتۇڭلاردىن چىقىرىۋېتىلسەڭلار، بىز چوقۇم سىلەر بىلەن بىرگە چىقىپ كېتىمىز، ھەرگىز سىلەرنىڭ زىيىنىڭلار ھېسابىغا باشقا ئادەمگە ئىتائەت قىلمايمىز، سىلەرگە ئۇرۇش ئېچىلسا، چوقۇم سىلەرگە ياردەم بېرىمىز» دېيىشكەنلىكىنى كۆرمىدىڭمۇ؟﴾ ئاندىن اللە تائالا ئۇلارنىڭ يالغانچىلىقىنى ئاشكارىلاپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللە گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، مۇناپىقلار﴾ ئۇلار بىلەن بىللە چىقىش ۋە ئۇلارغا ياردەم بېرىش ھەققىدىكى ۋەدىلىرىدە ﴿چوقۇم يالغانچىلاردۇر﴾.

(12) ﴿ئەگەر ئۇلار ھەيدەپ چىقىرىلسا، مۇناپىقلار ئۇلار بىلەن بىللە چىقمايدۇ، ئەگەر ئۇلارغا ئۇرۇش ئېچىلسا، مۇناپىقلار ئۇلارغا ياردەم بەرمەيدۇ﴾ ئەمەلىيەتتىمۇ ئۇلار ھەيدەپ چىقىرىلغان بەنى نەزىر قەبىلىسى بىلەن چىقىپ كەتمىدى ۋە ئۇرۇش قىلغان خەيبەردىكى بەنى قۇرەيزە قەبىلىسىگىمۇ ياردەم بەرمىدى. ﴿بەرگەن تەقدىردىمۇ﴾ مەغلۇپ بولغان ھالەتتە ﴿يۈز ئۆرۈپ قاچىدۇ﴾ بۇنىڭدىن كېيىن مۇناپىقلار ھەرگىزمۇ غەلىبىگە ئېرىشەلمەيدۇ، بەلكى اللە ئۇلارنى خار قىلىۋېتىدۇ. شۇڭا ﴿ئەھلى كىتاب ياردەمگە ئېرىشەلمەيدۇ﴾.

(13) ﴿شۈبھىسىزكى، سىلەر ئۇلارنىڭ دىللىرىدا اللە قا قارىغاندىمۇ قورقۇنچلۇقسىلەر﴾ يەنى، ئى مۇسۇلمانلار! يەھۇدىيلار ۋە مۇناپىقلار سىلەردىن اللە دىن قورققاندىنمۇ بەكرەك قورقىدۇ. ﴿بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار اللە نىڭ (ئۇلۇغلۇقىنى) چۈشەنمەيدىغان قەۋمدۇر﴾ ئەگەر بىلسە ئىدى، ئەمەلىيەتتە اللە تائالا مۇسۇلمانلارنى ئۇلار ئۈستىدىن ھەقىقىي غەلىبىگە ئېرىشتۈرگۈچىدۇر. شۇڭا ئۇلار اللە دىن بەكرەك قورقۇشى كېرەك.

(14) ﴿ئۇلار پەقەت مۇستەھكەم شەھەر ئىچىدە ياكى تاملارنىڭ ئارقىسىدا تۇرغاندىلا، ئاندىن سىلەرگە قارشى بىرلىشىپ ئۇرۇش قىلالايدۇ، ئۇلارنىڭ ئۇرۇشى ئۆز ئىچىدە قاتتىقتۇر، ئۇلارنى ئۇيۇم دەپ ئويلايسەن﴾ ئەمەلىيەتتە ئۇلار كۆرۈنۈشتىلا ئۇيۇم بولۇپ، ئىچكى جەھەتتە قەبىلىرى، پىكىرلىرى ۋە ھاۋايى ـ ھەۋەسلىرى بىر ـ بىرىگە زىت. ﴿ھالبۇكى، ئۇلارنىڭ دىللىرى تارقاقتۇر، بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار

فَكَانَ عَٰقِبَتَهُمَآ أَنَّهُمَا فِي ٱلنَّارِ خَٰلِدَيْنِ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ جَزَٰٓؤُاْ
ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٧﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَلۡتَنظُرۡ
نَفۡسٞ مَّا قَدَّمَتۡ لِغَدٖۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ
﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُواْ كَٱلَّذِينَ نَسُواْ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمۡ أَنفُسَهُمۡۚ أُوْلَٰٓئِكَ
هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسۡتَوِيٓ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِ وَأَصۡحَٰبُ
ٱلۡجَنَّةِۚ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ﴿٢٠﴾ لَوۡ أَنزَلۡنَا هَٰذَا
ٱلۡقُرۡءَانَ عَلَىٰ جَبَلٖ لَّرَأَيۡتَهُۥ خَٰشِعٗا مُّتَصَدِّعٗا مِّنۡ خَشۡيَةِ
ٱللَّهِۚ وَتِلۡكَ ٱلۡأَمۡثَٰلُ نَضۡرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٢١﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِي لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ عَٰلِمُ ٱلۡغَيۡبِ وَٱلشَّهَٰدَةِۖ
هُوَ ٱلرَّحۡمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِي لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ
ٱلۡمَلِكُ ٱلۡقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلۡمُؤۡمِنُ ٱلۡمُهَيۡمِنُ ٱلۡعَزِيزُ
ٱلۡجَبَّارُ ٱلۡمُتَكَبِّرُۚ سُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشۡرِكُونَ
﴿٢٣﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلۡخَٰلِقُ ٱلۡبَارِئُ ٱلۡمُصَوِّرُۖ لَهُ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰۚ
يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

سُورَةُ المُمْتَحَنَةِ

ترتيبها ٦٠ — آياتها ١٣

چۈشەنمەيدىغان قەۋمدۇر﴾ ئەگەر چۈشەنسە ئىدى، ھەققە ئەگەشكەن ۋە ئىختىلاپ قىلمىغان بولاتتى.

15 ﴿ئۇلار (يەنى يەھۇدىيلار) ئۇلاردىن ئىلگىرى يېقىندىلا ئۆتكەن، قىلمىشلىرىنىڭ ۋابالىنى تېتىغانلارغا (يەنى مۇشرىكلارغا) ئوخشايدۇ﴾ يەنى بەنى نەزىر غازىتىدىن ئالتە ئاي ئىلگىرى بەدر غازىتىدا ئۆلتۈرۈلگەن مۇشرىكلارغا ئوخشايدۇ. ﴿ئۇلار (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾.

16 ﴿ئۇلار﴾ يەنى مۇناپىقلار يەھۇدىيلارنى ئۇرۇشقا قىزىقتۇرۇپ قويۇپ، بېشىغا كۈن چۈشكەندە ياردەم بېرەلمەسلىكتە ﴿شەيتانغا ئوخشايدۇ، ئۆز ۋاقتىدا شەيتان ئىنسانغا: «كاپىر بولغىن» دېدى. ئىنسان كاپىر بولغان چاغدا، شەيتان: «مەن سەندىن ئادا - جۇدامەن، مەن ھەقىقەتەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللّٰه دىن قورقىمەن» دېدى﴾.

17 ﴿ئۇلارنىڭ﴾ (يەنى شەيتان بىلەن ئىنساننىڭ) ﴿ئاقىۋىتى بىرلىكتە دوزاختا كىرىش، دوزاختا مەڭگۈ قېلىش بولدى، ئەنە شۇ زالىملارنىڭ جازاسىدۇر﴾.

18 ﴿ئى مۆمىنلەر! اللّٰه دىن قورقۇڭلار﴾ يەنى اللّٰه بۇيرىغاننى قىلىش، توسقاندىن يېنىش ئارقىلىق اللّٰه ئازابىدىن ساقلىنىڭلار. ﴿ھەر ئادەم ئەتە (يەنى قىيامەت كۈنى) ئۈچۈن (ياخشى ئەمەللەردىن) نېمىلەرنى تەييارلىغانلىقىغا قارىسۇن، اللّٰه دىن قورقۇڭلار، اللّٰه ھەقىقەتەن قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر﴾.

19 ﴿سىلەر اللّٰه نى ئۇنتۇغان﴾ يەنى اللّٰه نىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئورۇندىمىغان ۋە تائەت - ئىبادەتكە پەرۋا قىلمىغان، ﴿شۇنىڭ بىلەن اللّٰه ئۇلارغا ئۆزلىرىنى ئۇنتۇلدۇرغان كىشىلەردەك بولماڭلار﴾ ئۇنتۇلدۇرۇش بولسا، ئۇلارنى ئۆزلىرىنى دوزاخ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش بىلەن شۇغۇللانمايدىغان قىلىپ قويۇش بىلەن بولىدۇ. ئۆتكەنلەرنىڭ مۇنداق بىر سۆزى بار: «ئۇلار باياشات ۋاقتىدا اللّٰه نى ئۇنتۇدى، شۇنىڭ بىلەن اللّٰه ئۇلارنىڭ قاتتىقچىلىق ۋاقتىدا ئۆزلىرىنى ئۇنتۇلدۇردى.» ﴿ئەنە شۇلار پاسىقلاردۇر﴾ يەنى اللّٰه نىڭ تائىتىدىن چىققۇچىلاردۇر.

20 ﴿ئەھلى دوزاخ بىلەن ئەھلى جەننەت (قىيامەت كۈنى) باراۋەر بولمايدۇ، ئەھلى جەننەت بولسا، مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾ يەنى پۈتۈن تەلەپلىرىگە ئېرىشكۈچىلەردۇر ۋە پۈتۈن يامانلىقلاردىن قۇتۇلغۇچىلاردۇر.

21 ﴿ئەگەر بىز قۇرئاننى بىرەر تاغقا نازىل قىلساق، چوقۇم سەن ئۇنىڭ اللّٰه دىن قورققانلىقتىن باش ئەگكەنلىكىنى، يېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرەتتىڭ﴾ يەنى قۇرئاندىكى ۋەز - نەسىھەتلەرنىڭ ئۇلۇغلىقى، بالاغىتى ۋە ئومۇمىيلىقىدىن ئىنساننىڭ قەلبىنى يۇمشىتىۋېتىدۇ. ھەتتا ئەگەر قۇرئان شۇنداق قاتتىق تاغقا نازىل بولغان بولسىمۇ، تاغ اللّٰه نىڭ كالامىنىڭ ھۆرمىتىنى تولۇق ئادا قىلالماي ئازابقا دۇچار بولۇپ قېلىشىدىن قورقۇپ پارچە - پارچە بولۇپ كەتكەن بولاتتى. ﴿بىز بۇ مىساللارنى كىشىلەرگە ئۇلار (اللّٰه نىڭ قۇدرىتىنى) پىكىر قىلسۇن﴾ يەنى بۇيرۇقلىرىنى بىجا كەلتۈرسۇن، توسقانلىرىدىن يانسۇن

دەپ بايان قىلىمىز﴾.

22 ﴿اللّٰه دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئۇ يوشۇرۇننى، ئاشكارىنى﴾ يەنى ھېسسىي ئەزالار بىلەن بىلگىلى بولىدىغان ۋە بىلگىلى بولمايدىغان ھەممە نەرسىنى ﴿بىلگۈچىدۇر، ئۇ ناھايىتى شەپقەتلىكتۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾ (يەنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە) كەڭ رەھمەت ئىگىسىدۇر﴾.

23 ﴿اللّٰه دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر﴾ بۇ جۈملىنى ئىككىنچى قېتىم تەكرارلاش تەكىت ئۈچۈندۇر. ﴿ئۇ (مۇتلەق) پادىشاھتۇر (يەنى پۈتۈن مەخلۇقاتنىڭ مالىكىدۇر)، پاكتۇر (يەنى ھەممە نۇقساندىن پاكتۇر)، (مۆمىنلەرگە) سالامەتلىك بېغىشلىغۇچىدۇر، (دوستلارنى قورقۇنچتىن، ئازابتىن) ئەمىن قىلغۇچىدۇر، ھەممىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر، غالىبتۇر، قەھر قىلغۇچىدۇر، ئۇلۇغلۇق ئىگىسىدۇر، (مۇشرىكلارنىڭ) شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىلىرىدىن پاكتۇر﴾.

24 ﴿اللّٰه (ھەممىنى) ياراتقۇچىدۇر، (يوقلۇقتىن) پەيدا قىلغۇچىدۇر، (ھەممە نەرسىگە) سۈرەت (شەكىل) بېغىشلىغۇچىدۇر، ئەڭ چىرايلىق ئىسىملارغا ئىگىدۇر، ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدۇ، ئۇ غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَّخِذُوا۟ عَدُوِّى وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَآءَ تُلْقُونَ
إِلَيْهِم بِٱلْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا۟ بِمَا جَآءَكُم مِّنَ ٱلْحَقِّ يُخْرِجُونَ ٱلرَّسُولَ
وَإِيَّاكُمْ ۙ أَن تُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ رَبِّكُمْ إِن كُنتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَٰدًا فِى سَبِيلِى
وَٱبْتِغَآءَ مَرْضَاتِى ۚ تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِٱلْمَوَدَّةِ وَأَنَا۠ أَعْلَمُ بِمَآ أَخْفَيْتُمْ
وَمَآ أَعْلَنتُمْ ۚ وَمَن يَفْعَلْهُ مِنكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ ٱلسَّبِيلِ ﴿١﴾ إِن
يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا۟ لَكُمْ أَعْدَآءً وَيَبْسُطُوٓا۟ إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم
بِٱلسُّوٓءِ وَوَدُّوا۟ لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَن تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُمْ ۚ
يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾ قَدْ
كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِىٓ إِبْرَٰهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذْ قَالُوا۟ لِقَوْمِهِمْ
إِنَّا بُرَءَٰٓؤُا۟ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمُ ٱلْعَدَٰوَةُ وَٱلْبَغْضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَحْدَهُۥٓ إِلَّا
قَوْلَ إِبْرَٰهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَآ أَمْلِكُ لَكَ مِنَ ٱللَّهِ مِن شَىْءٍ ۖ
رَّبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٤﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَٱغْفِرْ لَنَا رَبَّنَآ ۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٥﴾

سۇرە مۇمتەھىنە

مەدىنىدە نازىل بولغان، 13 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئى مۆمىنلەر، مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلارنى دوست تۇتماڭلار﴾ بۇ ئايەت ھاتىب ئىبنى ئەبى بەلتەئە ھەققىدە نازىل بولغان بولۇپ، ئۇ ھىجرىيەنىڭ 8 ــ يىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككە پەتھىسىگە ئاتلانغانلىقى ھەققىدىكى مەلۇماتنى مەككە مۇشرىكلىرىغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن خەت ئەۋەتكەن... بۇ ئايەت كاپىرلار بىلەن ھەرقانداق شەكىلدە دوستلىشىشنىڭ چەكلەنگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ﴿ئۇلار سىلەرگە كەلگەن ھەقىقەتنى﴾ يەنى ئىسلامنى، قۇرئاننى ﴿ئىنكار قىلغان تۇرسا، ئۇلارغا دوستلۇق يەتكۈزىسىلەر، ئۇلار پەرۋەردىگارىڭلار اللّٰه قا ئىمان ئېيتقىنىڭلار ئۈچۈن پەيغەمبەرنى ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقاردى، ئەگەر سىلەر مېنىڭ يولۇمدا جىھاد قىلىپ ۋە رازىلىقىمنى تىلەپ چىققان بولساڭلار﴾ ئۇ چاغدا مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلارنى دوست تۇتماڭلار. ﴿سىلەر ئۇلارغا يوشۇرۇن دوستلۇق يەتكۈزىسىلەر، مەن سىلەر يوشۇرغان ۋە ئاشكارىلىغان نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىمەن، كىمكى شۇنداق قىلىدىكەن﴾ يەنى ئۇلارنى دوست تۇتۇپ، ئۇلارغا پەيغەمبەرنىڭ خەۋەرلىرىنى يەتكۈزىدىكەن، ﴿ئۇ ھەقىقەتەن توغرا يولدىن ئازغان بولىدۇ﴾.

2 ﴿ئەگەر ئۇلار سىلەرنى يەڭسە سىلەرگە دۈشمەن بولىدۇ﴾ يەنى ئەگەر سىلەر ئۇلار بىلەن ئۇچراشساڭلار، قەلبلىرىدىكى دۈشمەنلىكنى ئاشكارا قىلىدۇ. ﴿سىلەرگە زىيانكەشلىك قىلىدۇ﴾ يەنى ئۇرىدۇ ياكى ئۆلتۈرىدۇ ۋە ﴿سىلەرنى تىللايدۇ، سىلەرنىڭ مۇرتەد بولۇشۇڭلارنى ئارزۇ قىلىدۇ﴾.

3 ﴿قىيامەت كۈنى سىلەرنىڭ تۇغقانلىرىڭلار ۋە ئەۋلادلىرىڭلار سىلەرگە ھېچ پايدا يەتكۈزەلمەيدۇ﴾ يەنى خۇددى ھاتىب ئىبنى ئەبى بەلتەئەدەك ئائىلىسى ئۈچۈن كاپىرلار بىلەن دوستلىشىشىڭلار، قىيامەت كۈنى ھەرگىزمۇ مەنپەئەت قىلمايدۇ. بەلكى مەنپەئەت قىلىدىغىنى كاپىرلارنى دۈشمەن تۇتۇش، ئۇلار بىلەن جىھاد قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ تەرىپىنى تۇتماسلىقتىن ئىبارەت اللّٰه تائالانىڭ بۇيرۇقىدۇر. ﴿اللّٰه ئاراڭلارنى ئايرىۋېتىدۇ﴾ يەنى سىلەر جەننەتتە بولساڭلار، ئۇلار كۇففارلار بىلەن بىللە دوزاختا بولىدۇ. ﴿اللّٰه سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾.

4 ﴿ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان (مۆمىنلەر) سىلەرگە ھەقىقەتەن ئۈلگە بولۇشقا ئەرزىيدىغان ئوبدان نەمۇنىدۇر﴾ يەنى ئى ھاتىب! خۇددى ئىبراھىم ئاتىسى ۋە قەۋمىدىن ئادا ـ جۇدا بولغانىدەك، سەنمۇ ئادا ـ جۇدا بولساڭ بولماسمىدى؟ ﴿ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار قەۋمىگە: «ھەقىقەتەن بىز سىلەردىن ۋە سىلەر اللّٰه نى قويۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقان بۇتلىرىڭلاردىن ئادا ـ جۇدامىز، بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئاداۋەت ۋە ئۆچمەنلىك تاكى سىلەر يالغۇز بىر اللّٰه غا ئىمان ئېيتقىنىڭلارغا قەدەر ئەبەدىي ساقلىنىپ قالىدۇ» دېدى. پەقەت ئىبراھىمنىڭ ئاتىسىغا ئېيتقان: «ئەلۋەتتە ساڭا مەغپىرەت تىلەيمەن، اللّٰه نىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسىنى سەندىن دەپئى قىلالمايمەن» دېگەن سۆزىنى سىلەرنىڭ نەمۇنە قىلىشىڭلارغا بولمايدۇ﴾ يەنى مۇشرىكلارنىڭ گۇناھىنى تىلىمەڭلار. ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىقى سۆزى بولسا، ئىلگىرى قىلغان ۋەدىسى ئۈچۈندۇر. بۇ ھەقتە بىر ئايەتتە مۇنداق كەلگەن: ﴿ئىبراھىمنىڭ ئاتىسىغا مەغفىرەت تەلەپ قىلىشى ئۇنىڭغا ئىلگىرى قىلغان ۋەدىسى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئىدى. ئۇنىڭغا ئاتىسىنىڭ اللّٰهنىڭ دۈشمىنى ئىكەنلىكى ئېنىق مەلۇم بولغاندىن كېيىن، ئۇ ئاتىسى بىلەن ئادا ـ جۇدا بولدى. ئىبراھىم بولسا ھەقىقەتەن كۆپ ئاھ چەككۈچى (يەنى كۆڭلى يۇمشاق)، (يەتكەن ئەرزىيەتلەرگە) چىداملىق ئىدى﴾ [سۈرە تەۋبە 114 ـ ئايەت]. ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان مۆمىنلەر ئېيتتى: ﴿«پەرۋەردىگارىمىز ساڭا تەۋەككۇل قىلدۇق، ساڭا قايتتۇق، ئاخىر قايتىدىغان جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر﴾.

5 ﴿پەرۋەردىگارىمىز! كاپىرلارنى بىزگە زىيانكەشلىك قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلمىغىن﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنى: «پەرۋەردىگارىمىز! ئۇلارنىڭ قوللىرى بىلەن بىزنى ئازاپلىمىغىن! ـ دېگەنلىك بولىدۇ» دەپ تەپسىر قىلىدۇ. ﴿پەرۋەردىگارىمىز، بىزگە مەغپىرەت قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن غالىبسەن، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىسەن»﴾.

6 ئى مۇھەممەدنىڭ ئۈممىتى! ﴿ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭغا ئەگەشكەن مۆمىنلەر سىلەرگە، اللّٰه نى ۋە ئاخىرەت كۈنىنى ئۈمىد قىلىدىغانلارغا﴾ اللّٰه تائالادىن دۇنيا ـ ئاخىرەتتە

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْءَاخِرَ ۚ
وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٦﴾ ۞ عَسَى ٱللَّهُ أَن يَجْعَلَ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ ٱلَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةً ۚ وَٱللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
﴿٧﴾ لَّا يَنْهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ لَمْ يُقَٰتِلُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم
مِّن دِيَٰرِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوٓا۟ إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُقْسِطِينَ
﴿٨﴾ إِنَّمَا يَنْهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ قَٰتَلُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم
مِّن دِيَٰرِكُمْ وَظَٰهَرُوا۟ عَلَىٰٓ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُو۟لَٰٓئِكَ
هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٩﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا جَآءَكُمُ ٱلْمُؤْمِنَٰتُ
مُهَٰجِرَٰتٍ فَٱمْتَحِنُوهُنَّ ۖ ٱللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَٰنِهِنَّ ۖ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَٰتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى ٱلْكُفَّارِ ۖ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۖ وَءَاتُوهُم
مَّآ أَنفَقُوا۟ ۚ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۚ
وَلَا تُمْسِكُوا۟ بِعِصَمِ ٱلْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُوا۟ مَآ أَنفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُوا۟ مَآ أَنفَقُوا۟ ۚ
ذَٰلِكُمْ حُكْمُ ٱللَّهِ ۖ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَإِن فَاتَكُمْ
شَىْءٌ مِّنْ أَزْوَٰجِكُمْ إِلَى ٱلْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَـَٔاتُوا۟ ٱلَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَزْوَٰجُهُم مِّثْلَ مَآ أَنفَقُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِىٓ أَنتُم بِهِۦ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

ئۇمىد كۈتىدىغانلارغا ﴿ياخشى نەمۇنىدۇر، كىمكى (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈيدىكەن، (بىلسۇنكى) الله (ئۇنىڭدىن ۋە ئۇنداقلاردىن) بىهاجەتتۇر، (الله) مەدھىيىگە لايىقتۇر﴾.

(7) ﴿بەلكىم الله سىلەر بىلەن سىلەر ئۆچ كۆرۈدىغان ئادەملەر ئارىسىدا دوستلۇق پەيدا قىلىدۇ﴾ يەنى سىلەر بىلەن مۇشرىكلار ئارىسىدا دوستلۇق پەيدا قىلىدۇ. بۇنداق بولۇش ئۇلارنىڭ ئىسلامغا كىرىپ، مۇسۇلمانلار بىلەن بىر دىندا بولۇش بىلەن بولىدۇ. ئەينى ۋاقىتتا، مەككە پەتھى بولغاندىن كېيىن، بىر بۆلۈك كىشىلەر ئىمان ئېيتىپ، ئىسلامدا ناھايىتى ياخشى ئىشلارنى قىلغان، ئۆزلىرىدىن ئىلگىرى ئىمان ئېيتقانلارغا دوستلۇق ئىزھار قىلغان، جىھاد قىلغان ۋە الله تائالاغا يېقىنلىشىدىغان نۇرغۇن ئىشلارنى قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇسۇفياننىڭ قىزىنى ئالغان بولسىمۇ، تاكى پەتھى كۈنى ئەبۇسۇفيان ئىسلامغا كىرمىگىچە ئۇلار ئارىسىدا دوستلۇق پەيدا بولمىغان. ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «الله نىڭ دىنىنى قوغداش ئۈچۈن مۇرتەدلەر بىلەن بىرىنچى قېتىم ئۇرۇش قىلغان كىشى ئەبۇسۇفيان ئىدى ۋە يۇقىرىدىكى ئايەت ئۇنىڭ ھەققىدە نازىل بولغان ئىدى. ﴿الله ھەر نەرسىگە قادىردۇر، الله ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

(8) كۇففارلاردىن ﴿سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلمىغان ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارمىغانلارغا كەلسەك، الله ئۇلارغا﴾ سىلە رەھىم قىلىش، قوشنىنىڭ ۋە مېھماننىڭ ھەققىنى ئادا قىلغانغا ئوخشاش ﴿ياخشىلىق قىلىشىڭلاردىن، ئۇلارغا﴾ ۋەدىگە ۋاپا قىلىش، ئامانەتكە خىيانەت قىلماسلىق ۋە سېتىۋالغان نەرسىنىڭ ھەققىنى ئازراقمۇ كېمەيتمەستىن ئادا قىلىشقا ئوخشاش ئىشلاردا ﴿ئادىل بولۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسمايدۇ. شۈبھىسىزكى، الله ئادىللارنى دوست تۇتىدۇ﴾.

(9) ﴿الله دىن ئۈچۈن سىلەر بىلەن ئۇرۇشقان، سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارغان ۋە سىلەرنى ھەيدەپ چىقىرىشقا ياردەملەشكەنلەرنى دوست تۇتۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسىدۇ﴾ ئۇلار ئەينى چاغدىكى قۇرەيش ۋە ئۇلارنىڭ قول چوماقچىلىرىدىن مۇسۇلمانلارنى ھەيدەپ چىقارغان ۋە ئۇلارغا ئۇرۇش ئاچقانلاردۇر. ﴿كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن، ئۇلار زالىملاردۇر﴾ چۈنكى ئۇلار الله قا، پەيغەمبىرىگە ۋە كىتابىغا دۈشمەن بولغان كاپىرلارغا دۈشمەن بولۇشنىڭ ئورنىغا دوست بولدى.

(10) ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە مۆمىن ئاياللار﴾ كاپىرلارنىڭ زېمىنىدىن ﴿ھىجرەت قىلىپ كەلسە﴾ ئەينى چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۇدەيبىيەدە قۇرەيش كاپىرلىرى بىلەن سۈلھى تۈزگەندە، كاپىر تەرەپتىن بىرى مۇسۇلمان بولۇپ كەلسە، ئۇنى قۇرەيش تەرەپكە قايتۇرۇپ بېرىشكە كېلىشكەن ئىدى. ئەمما ئۇ تەرەپتىن ئايال كىشى مۇسۇلمان بولۇپ كېلىۋىدى، الله ئۇ ئايالنى قايتۇرۇپ بېرىشنى توسۇپ، ﴿ئۇلارنى﴾ يەنى ئۇلارنىڭ ئىسلامغا بولغان رىغبىتىنى ﴿سىناپ كۆرۈڭلار﴾ يەنى ئەگەر ئۇلار ئېرىنى يامان كۆرۈپ قېلىپ ياكى بىر يۇرتتىن يەنە بىر يۇرتقا يۆتكەلگۈسى كېلىپ قېلىپ ۋەياكى مال - دۇنيا كۆزلەپ كەلمەي، پەقەت الله ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرىنى ياخشى كۆرگەن ۋە دىنىنى ئىزدىگەن ھالەتتە كەلگەنلىكى ھەققىدە قەسەم ئىچسىلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئېرىگە ئايالىغا بەرگەن مېھرىنى ۋە قىلغان چىقىمىنى قايتۇرۇپ بېرىپ، ئۇ ئايالنى قايتۇرۇپ بەرمەيتتى. ﴿ئۇلارنىڭ ئىمانىنى الله ئوبدان بىلىدۇ، ئەگەر ئۇلارنى (سىنىغاندىن كېيىن ھەقىقىي) مۆمىنە دەپ تونۇساڭلار، ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرمەڭلار، ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس، كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس﴾ مۇسۇلمان ئايال ھىجرەت قىلىش ئارقىلىق ئەمەس، پەقەت ئىمان ئېيتىشى بىلەنلا كاپىر ئەردىن ئايرىلىپ كېتىدۇ. ﴿كاپىر ئەرلىرىنىڭ ئۇلارغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار، ئۇلارنىڭ مەھرىلىرىنى بېرىپ﴾ ئۇ ئاياللارنىڭ ئىددىتى توشقاندىن كېيىن ﴿نىكاھىڭلارغا ئالساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ، كاپىر ئاياللارنى ئەمرىڭلاردا ساقلىماڭلار﴾ دەسلەپكى مەزگىللەردە كاپىر ئايالى بارلار دىنىنىڭ ئوخشىماسلىقى سەۋەبىدىن ئاجرىشىپ كەتمەيتتى. مۇسۇلمان كاپىر بىلەن، كاپىر مۇسۇلمان بىلەن ئېلىپ - تېگىشەتتى. بۇ ئايەت ئۇ ئادەتنى ئەمەلدىن قالدۇردى. بۇ ھۆكۈم مۇشرىك كاپىرلارغا خاس بولۇپ، ئەھلى كىتاب كاپىرلىرىغا خاس ئەمەس. ﴿ئۇلارغا بەرگەن مەھرىڭلارنى تەلەپ قىلىڭلار، كاپىرلارمۇ (ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللىرىغا بەرگەن) مەھرىلىرىنى تەلەپ قىلسۇن﴾ شۇ چاغدا، بىر مۇسۇلمان ئايال كاپىر تەرەپكە مۇرتەد بولۇپ كەتسە، ئۇنىڭ مېھرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار! - دەيتتى. ئەگەر كاپىر تەرەپتىن بىر ئايال مۇسۇلمان بولۇپ كەلسە، ئۇنىڭ مېھرى ھەققىنى كاپىر ئېرىگە قايتۇرۇپ بېرەتتى. ﴿الله نىڭ ھۆكمى ئەنە شۇ﴾ يەنى ھۇدەيبىيە كېلىشىمدىن كېيىن كېلىشىم تۈزگەنلەرگە شۇنداق، ئەمما كېلىشىم

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ يُبَايِعۡنَكَ عَلَىٰٓ أَن لَّا يُشۡرِكۡنَ
بِٱللَّهِ شَيۡـٔٗا وَلَا يَسۡرِقۡنَ وَلَا يَزۡنِينَ وَلَا يَقۡتُلۡنَ أَوۡلَٰدَهُنَّ وَلَا يَأۡتِينَ
بِبُهۡتَٰنٖ يَفۡتَرِينَهُۥ بَيۡنَ أَيۡدِيهِنَّ وَأَرۡجُلِهِنَّ وَلَا يَعۡصِينَكَ
فِي مَعۡرُوفٖ فَبَايِعۡهُنَّ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لَهُنَّ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ
١٢ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَوَلَّوۡاْ قَوۡمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ
قَدۡ يَئِسُواْ مِنَ ٱلۡأٓخِرَةِ كَمَا يَئِسَ ٱلۡكُفَّارُ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلۡقُبُورِ ١٣

سُورَةُ الصَّفِّ

ترتيبها ٦١ — آياتها ١٤

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ
١ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفۡعَلُونَ ٢
كَبُرَ مَقۡتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُواْ مَا لَا تَفۡعَلُونَ ٣ إِنَّ
ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِهِۦ صَفّٗا كَأَنَّهُم
بُنۡيَٰنٞ مَّرۡصُوصٞ ٤ وَإِذۡ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوۡمِهِۦ يَٰقَوۡمِ لِمَ
تُؤۡذُونَنِي وَقَد تَّعۡلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيۡكُمۡۖ فَلَمَّا
زَاغُوٓاْ أَزَاغَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمۡۚ وَٱللَّهُ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡفَٰسِقِينَ ٥

تۇزمىگەنلەرگە بۇ ھۆكۈم ئىجرا قىلىنمايدۇ. بۇ ئايەت ئەمەلدىن قالغان بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئىمام قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: «مېھرىنى قايتۇرۇپ بېرىش شۇ قىسقىغىنە ۋاقىت ئۈچۈن خاستۇر. ئەمما ئەر - خوتۇندىن بىرى مۇسۇلمان بولسا، ئۇلارنى ئايرىۋېتىش ھۆكمى مەڭگۈلۈكتۇر.» ﴿الله ئاراڭلاردا ھۆكۈم چىقىرىدۇ، الله ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

11 ﴿ئەگەر سىلەرنىڭ بەزى ئاياللىرىڭلار كاپىرلارغا كىرىپ كەتسە، (كاپىرلار بىلەن) ئۇرۇشۇپ غەنىمەت ئالغان ۋاقىتلىرىڭلاردا، ئاياللىرى كاپىرلارغا كىرىپ كەتكەن كىشىلەرگە (غەنىمەتتىن) ئۇلارنىڭ بەرگەن مەھرىنىڭ مىقدارىنى بېرىڭلار﴾ يەنى مۇسۇلمانلاردىن بىرىنىڭ ئايالى كۇففارلار تەرەپكە قېچىپ كەتسە، سىلەر كۇففارلار بىلەن ئۇرۇشۇپ ئالغان غەنىمەت مالدىن مەزكۇر ئايالنىڭ ئېرىگە مەھرى مىقدارى مال بېرىڭلار. ﴿سىلەر ئۆزۈڭلار ئىشەنگەن الله دىن قورقۇڭلار﴾ يەنى ئۆزەڭلارنى ئازابقا دۇچار قىلىپ قويىدىغان ئەمەللەردىن ھەزەر ئەيلەڭلار!

12 ﴿ئى پەيغەمبەر! مۆمىن ئاياللار ساڭا كېلىپ، الله قا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە، ئوغرىلىق قىلماسلىققا، زىنا قىلماسلىققا، بالىلىرىنى﴾ جاھىلىيەت دەۋرىدىكىدەك قىز بالىلىرىنى نومۇستىن ياكى كەمبەغەللىكتىن قورقۇپ ﴿ئۆلتۈرمەسلىككە، باشقىلارنىڭ بالىسىنى يالغاندىن ئەرلىرىنىڭ بالىسى قىلىۋالماسلىققا﴾ ئىمام فەررا مۇنداق دەيدۇ: «ئەينى زاماندا ئايال كىشى بالىدىن بىرنى تېپىۋېلىپ ئېرىگە: بۇ سەندىن بولغان بالا، - دەيتتى.» ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «بەزى ئاياللار قىز بالا تۇغۇپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئوغۇل بالىنى ئالماشتۇرىۋالاتتى.» ﴿سەن بۇيرۇغان ياخشى ئىشلاردىن باش تارتماسلىققا﴾ يەنى ۋايساپ يىغلاش، كىيىمنى يىرتىپ يىغلاش، چېچىنى يۇلۇپ يىغلاش، ياقىسىنى يىرتىپ يىغلاش، يۈزىنى تاتىلاپ يىغلاش ۋە ۋايساپ دۇئا قىلىش قاتارلىق چەكلەنگەن ئىشلارنى قىلماي، الله قا ئىتائەت قىلىشقا يۇقىرىقى شەرتلەر ئاساسىدا ﴿بەيئەت قىلسا، ئۇلارغا بەيئەت قىلغىن، ئۇلار ئۈچۈن الله دىن مەغپىرەت تىلىگىن، الله ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

13 ﴿ئى مۆمىنلەر! الله غەزەپ قىلغان قەۋمنى﴾ يەنى بارلىق كاپىرلارنى (بەزىلەر پەقەت يەھۇدىيلارنى دەپ قارايدۇ) ﴿دوست تۇتماڭلار، ئۇلار ئاخىرەتنىڭ (ساۋابىدىن) قەبرىلىرىدە ياتقان كۇففارلار ئۈمىدىنى ئۈزگەندەك ھەقىقەتەن ئۈمىدىنى ئۈزدى﴾.

سۈرە سەپ

مەدىنىدە نازىل بولغان، 14 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئاسمانلاردىكى نەرسىلەر﴾ يەنى پەرىشتىلەر ﴿ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر﴾ يەنى ئىنسانلار، ئۆسۈملۈكلەر، جانسىز شەيئىلەر ﴿الله قا تەسبىھ ئېيتتى، الله غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

2 ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەر نېمە ئۈچۈن قىلمايدىغان ئىشنى قىلىمىز دەيسىلەر؟﴾ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئەينى چاغدا، جىھاد پەرز قىلىنىشتىن ئىلگىرى مۇسۇلمانلاردىن بەزى كىشىلەر: كاشكى الله بىزگە ئەڭ سۆيۈملۈك ئەمەلنى دەپ بەرگەن بولسا، بىز شۇنى قىلغان بولساق، - دېيىشەتتى. شۇ چاغدا، ئەڭ سۆيۈملۈك ئەمەلنىڭ الله يولىدا جىھاد قىلىش ئىكەنلىكى خەۋەر قىلىنىۋېدى، ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئېغىر كېلىپ، ئۇنى يامان كۆردى. شۇنىڭ بىلەن، يۇقىرىدىكى ئايەت نازىل بولدى.»

3 ﴿سىلەرنىڭ قىلمايدىغان ئىشنى (قىلىمىز) دېيىشىڭلار الله نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ئۆچ﴾ كۆرۈلىدىغان نەرسىدۇر. ئېيتىلىشىچە، بۇ بىر جامائەت كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىدۇ. ئۇلاردىن بىرى: مەن قىلىچىم بىلەن مۇنداق، مۇنداق ئادەملەرنى چاپتىم، - دەيدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇلار بۇ ئىشلارنى قىلمىغان ئىدى.

4 ﴿شۈبھىسىزكى، الله ئۆزىنىڭ يولىدا مۇستەھكەم بىنادەك سەپ بولۇپ جىھاد قىلغانلارنى﴾ يەنى ئۇرۇش مەيدانىدا دۈشمەنلەرگە ئۇچراشقان چاغدا مەۋقەسىدە ساباتلىق تۇرۇپ غازات قىلغانلارنى ﴿دوست تۇتىدۇ﴾. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىشنىڭ بېشى ئىسلامدۇر، ئۇنىڭ تۈۋرىكى نامازدۇر، چوققىسى جىھادتۇر» دېگەن.

5 ﴿ئۆز ۋاقتىدا مۇسا قەۋمىگە:﴾ الله تائالا يۇقىرىدىكى ئايەتتە الله يولىدا جىھاد قىلغانلارنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى زىكىر قىلغاندىن كېيىن، بۇ ئايەتتە مۇسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملارنى تەۋھىدكە ۋە جىھاد قىلىشقا بۇيرىغانلىقىنى، ئۇ ئىشقا خىلاپلىق قىلغانلارغا ئازابنىڭ ھەق بولىدىغانلىقىنى بايان قىلىش ئارقىلىق، مۇھەممەد

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ يَٰبَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ وَمُبَشِّرًۢا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنۢ بَعْدِي ٱسْمُهُۥٓ أَحْمَدُ ۖ فَلَمَّا
جَآءَهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ
عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰٓ إِلَى ٱلْإِسْلَٰمِ ۚ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِي ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ
﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِـُٔوا۟ نُورَ ٱللَّهِ بِأَفْوَٰهِهِمْ وَٱللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِۦ وَلَوْ كَرِهَ
ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ ٱلَّذِيٓ أَرْسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلْهُدَىٰ وَدِينِ ٱلْحَقِّ لِيُظْهِرَهُۥ
عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ تِجَٰرَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُجَٰهِدُونَ
فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَٰلِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾
يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ وَمَسَٰكِنَ
طَيِّبَةً فِي جَنَّٰتِ عَدْنٍ ۚ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا ۖ نَصْرٌ
مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ كُونُوٓا۟
أَنصَارَ ٱللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّـۧنَ مَنْ أَنصَارِيٓ إِلَى ٱللَّهِ ۖ
قَالَ ٱلْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ ٱللَّهِ ۖ فَـَٔامَنَت طَّآئِفَةٌ مِّنۢ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ
وَكَفَرَت طَّآئِفَةٌ ۖ فَأَيَّدْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا۟ ظَٰهِرِينَ ﴿١٤﴾

ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىنى مۇسا ۋە ئىسا ئەلەيھىسسالاملارنىڭ قەۋمىنىڭ قىلغان ئىشلىرىنى قىلىپ سېلىشتىن ئاگاھلاندۇردى.

﴿«ئى قەۋمىم! مېنىڭ الله نىڭ سىلەرگە ئەۋەتكەن پەيغەمبەر ئىكەنلىكىمنى بىلىپ تۇرۇپ، سىلەر﴾ الله سىلەرگە پەرز قىلغان شەرىئەتلەرگە قىلغان بۇيرۇقلىرىمغا خىلاپلىق قىلىش ياكى مېنى تىللاش، كەمسىتىش ئارقىلىق ﴿ماڭا نېمىشقا ئازار بېرىسىلەر؟» دېدى. ئۇلار (ھەقتىن) بۇرۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن، الله ئۇلارنىڭ دىللىرىنى ھىدايەتتىن بۇرىۋەتتى، الله پاسىق قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ﴾.

6 ﴿ئۆز ۋاقتىدا مەريەمنىڭ ئوغلى ئىسا: «ئى ئىسرائىل ئەۋلادى! مەن سىلەرگە ھەقىقەتەن الله ئەۋەتكەن، مەندىن بۇرۇن كەلگەن تەۋراتنى تەستىق قىلغۇچى، مەندىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك پەيغەمبەر بىلەن خۇش خەۋەر بەرگۈچى پەيغەمبەرمەن» دېدى﴾ يەنى مەن تەۋراتقا ھېچقانداق زىت كەلمەيدىغان ئىنجىلنى ئېلىپ كەلدىم، ئۇنىڭدا مېنىڭ خۇش بېشارەتلىرىم بار. شۇنداق تۇرسا، يەنە نېمە ئۈچۈن مەندىن قاچىسىلەر ۋە ماڭا قارشىلىق قىلىسىلەر؟ بۇ ئايەتتىكى ئەھمەد بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆرسىتىدۇ. ﴿ئىسا ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلگەن چاغدا، ئۇلار: «بۇ ئوپئوچۇق سېھىردۇر» دېدى﴾.

7 ﴿ئىسلامغا دەۋەت قىلىنىۋېتىپ، الله قا يالغاننى﴾ يەنى الله نىڭ شېرىكى بار، بالىسى بار دېگەندەك سۆزلەرنى ﴿چاپلىغان كىشىدىنمۇ زالىم كىشى بارمۇ؟﴾ ئىسلام دىنى بولسا، ئەڭ ھۆرمەتلىك ۋە ئەڭ ياخشى دىندۇر. ئادەتتە ئۇنداق ھۆرمەتلىك، ياخشى ئادەمگىمۇ بوھتان چاپلانمايدىغان تۇرسا، قانداقمۇ پەرۋەردىگارىغا بوھتان چاپلانسۇن؟! ﴿الله زالىم (يەنى كاپىر) قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ﴾.

8 ﴿ئۇلار الله نىڭ نۇرىنى﴾ يەنى الله نىڭ دىنىنى ۋە نۇرلۇق شەرىئىتىنى ﴿ئېغىزلىرى بىلەن ئۆچۈرۈۋەتمەكچى بولىدۇ﴾ يەنى ئۇلارنىڭ يالغان - ياۋىداقلار ئارقىلىق ئىسلامنى يوقىتىش ۋە ئۇنىڭ ھىدايىتىنى توساش ئۈچۈن قىلغان تىرىشچانلىقلىرى خۇددى كاتتا بىر نۇرنى ئېغىزى بىلەن پۈۋلەپ ئۆچۈرمەكچى بولغان ئادەمنىڭ ھالىغا ئوخشايدۇ. ﴿كاپىرلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ، الله ئۆزىنىڭ نۇرىنى﴾ دىنىنى ئالەمگە ئاشكارا قىلىش ۋە باشقىسىدىن ئۈستۈن قىلىش ئارقىلىق ﴿مۇكەممەل قىلغۇچىدۇر﴾.

9 ﴿مۇشرىكلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ، الله ھەق دىننى بارلىق دىنلار ئۈستىدىن غالىب قىلىش ئۈچۈن پەيغەمبىرىنى ھىدايەت بىلەن ۋە ھەق دىن بىلەن ئەۋەتتى﴾.

10 ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە سىلەرنى قاتتىق ئازابتىن قۇتۇلدۇرىدىغان بىر تىجارەتنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟﴾ بۇ ئايەتتە ئەمەللەر ‹تىجارەت› دەپ ئاتالدى. چۈنكى ئەمەل قىلغۇچىلار تىجارەتچىلەر پايدا ئالغاندەك پايدا ئالىدۇ. ئۇلارنىڭ پايدىسى بولسا، جەننەتكە كىرىش ۋە دوزاختىن قۇتۇلۇشتۇر. تۆۋەندىكى ئىككى ئايەتتە زىكىر قىلىنغان ئىمان ۋە جىھادتىن ئىبارەت باھاسى الله نىڭ جەننىتى بىلەن قويۇلغان تىجارەت ھەقىقىي پايدىلىق تىجارەتتۇر.

11 ﴿الله غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە (چىن) ئىمان ئېيتقايسىلەر، الله نىڭ يولىدا ماللىرىڭلار بىلەن، جېنىڭلار بىلەن جىھاد قىلغايسىلەر، ئەگەر بىلسەڭلار، سىلەر ئۈچۈن بۇ ياخشىدۇر﴾.

12 شۇنداق قىلساڭلار ﴿الله سىلەرنىڭ گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ﴾ يۇقىرىدىكى ئايەتتە تىجارەت قىلىدىغان مالنى تونۇشتۇردى. تۆۋەندىكى ئايەتلەردە ۋەدە قىلغان مالنىڭ باھالىرىنى تىلغا ئېلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، دائىمىي تۇرالغۇ بولغان جەننەتلەردىكى گۈزەل سارايلاردا (تۇرغۇزىدۇ)، بۇ چوڭ مۇۋەپپەقىيەتتۇر﴾. مانا بۇ، تەڭدىشى يوق غەلىبە بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئارتۇق غەلىبە بولمايدۇ.

13 ﴿سىلەرگە﴾ (مەرھەمەت قىلىنىدىغان) ﴿سىلەر ياخشى كۆرىدىغان ئىككىنچى بىر نېمەت الله دىن كېلىدىغان نۇسرەت ۋە يېقىن غەلىبەدۇر﴾ يەنى مەككىنىڭ پەتھى قىلىنىشىدۇر. ئەتا مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتتە كۆرسىتىلگىنى رۇم بىلەن پارىسنىڭ پەتھى قىلىنىشىدۇر.» ئى مۇھەممەد! ﴿مۆمىنلەرگە﴾ دۇنيادىكى غەلىبە ۋە پەتھلەردىن، ئاخىرەتتىكى جەننەتتىن ﴿خۇش خەۋەر بەرگىن﴾.

14 ﴿ئى مۆمىنلەر! ھەۋارىيۇنلاردەك﴾ يەنى ئىسا ئەلەيھىسسالامغا دەسلەپتە ئىمان ئېيتقان مۆمىن قەۋمدەك ﴿الله نىڭ ياردەمچىلىرى بولۇڭلار﴾ يەنى الله نىڭ دىنىغا قىلىۋاتقان ياردىمىڭلارنى داۋاملاشتۇرۇڭلار. ﴿مەريەمنىڭ ئوغلى ئىسا ھەۋارىيۇنلارغا: «(الله نىڭ دەۋىتىنى تەبلىغ قىلىشتا) الله قا كىملەر ياردەمچىلىرىم بولىدۇ؟» دېدى، ھەۋارىيۇنلار: «بىز الله نىڭ ياردەمچىلىرىمىز» دېدى، ئىسرائىل ئەۋلادىدىن بىر تائىپە ئىمان ئېيتتى﴾ دەسلەپتە ئىمان ئېيتقانلار 12 كىشى ئىدى. ﴿يەنە بىر تائىپە كاپىر بولدى، مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ ئۆز دۈشمەنلىرىگە قارشى

سُورَةُ الجُمُعَةِ

آياتها ١١ — ترتيبها ٦٢

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ
الْحَكِيمِ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو
عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا
مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ
ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾ مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ
يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾
قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن
دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ
أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ إِنَّ
الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ
إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

تۇرۇشىدا يار ـ يۆلەكتە بولدۇق، شۇنىڭ بىلەن مۆمىنلەر غالىب بولدى﴾. قەتادە اللە تائالانىڭ: ﴿اللە نىڭ ياردەمچىلىرى بولۇڭلار﴾ دېگەن ئايىتى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «اللە قا شۈكۈرلەر بولسۇنكى، ئەينى چاغدا ئەقەبە دېگەن جايغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغداش ۋە اللە نىڭ دىنى نۇسرەت تاپقانغا قەدەر ئۇنىڭغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن بەيئەت قىلىشقا 70 كىشى كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەقەبەدە ئۇچراشقان بىرىگە: "سىلەردىن 12 ئادەم چىقىپ، خۇددى ھاۋارىيۇنلار مەريەمنىڭ ئوغلى ئىساغا كېپىل بولغاندەك ئۆز قەۋمىگە كېپىل بولسۇن!" دېدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاللىنىپ چىققان 12 كىشىگە: "سىلەر ھەۋارىيۇنلار مەريەم ئوغلى ئىساغا كېپىل بولغاندەك ئۆز قەۋمىڭلارغا كېپىل بولامسىلەر؟ مەن ئۆز قەۋمىمغا كېپىل بولىمەن" دېۋىدى. ئۇلار: "ھەئە، كېپىل بولىمىز" دېدى.»

سۈرە جۇمۇئە

مەدىنىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿اللە قا ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر تەسبىھ ئېيتىدۇ. اللە پادىشاھىي (مۇتلەقتۇر)، (ھەممە نۇقسانلاردىن) پاكتۇر، غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

2 ﴿اللە ئۇممىلەرگە﴾ يەنى ئەرەبلەرگە، ئۇممىنىڭ ئەسلى مەنىسى: ئوقۇش ۋە يېزىشنى بىلمەيدىغان (ساۋاتسىز) دېگەن بولىدۇ. چۈنكى ئەينى زاماندا ئەرەبلەر ئوقۇش ـ يېزىشنى ئۇقمايتتى. ﴿ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىر پەيغەمبەرنى﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ﴿ئەۋەتتى، ئۇ﴾ يەنى پەيغەمبەر ﴿ئۇلارغا﴾ گەرچە ئوقۇش يېزىشنى بىلمەيدىغان، بىرەرسىدىن تەلىم ئالمىغان بولسىمۇ ﴿قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇپ بېرىدۇ، ئۇلارنى﴾ كۇپرىنىڭ، گۇناھنىڭ ۋە يامان ئەخلاقنىڭ مەينەتچىلىكىدىن ﴿پاك قىلىدۇ، ئۇلارغا كىتابنى﴾ يەنى قۇرئاننى ﴿ۋە ھېكمەتنى﴾ يەنى پەيغەمبەرنىڭ سۈننىتىنى ﴿ئۆگىتىدۇ، گەرچە ئۇلار ئىلگىرى ئوچۇق گۇمراھلىقتا بولسىمۇ﴾ يەنى شېرىك ئەقىدىسىدە ۋە ھەقتىن يىراقلاپ كەتكەن بولسىمۇ.

3 ﴿ھەمدە (پەيغەمبەرنى) تېخى ئۇلارنىڭ زامانىدا بولمىغان (كېيىن كېلىدىغان) ئىككىنچى بىر قەۋمگە ئەۋەتتى﴾ يەنى قىيامەتكىچە كېلىدىغان مۇسۇلمانلارغا ئەۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكى زامانداشلىرىغىلا ئەمەس، بەلكى قىيامەتكىچە كېلىدىغان كىشىلەرگىمۇ ئومۇمىيدۇر. ئىمام بۇخارى ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «سۈرە جۇمۇئە نازىل بولغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدا ئولتۇراتتۇق. ئۇنى بىزگە ئوقۇپ بېرىپ: ﴿ھەمدە (پەيغەمبەرنى) تېخى ئۇلارنىڭ زامانىدا بولمىغان (كېيىن كېلىدىغان) ئىككىنچى بىر قەۋمگە ئەۋەتتى﴾ دېگەن ئايەتكە كەلگەندە، بىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇنداق دېدى: "ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! كىملەر ئۇ بىزگە ئۇچرىشالمىغانلار؟" پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىنى سەلمان فارىسىنىڭ مۈرىسىگە قويۇپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: "مېنىڭ جېنىم ئۇنىڭ ئىلكىدە بولغان زات اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئەگەر ئىمان ئۈكەر يۇلتۇزىدا بولغان بولسا، شۇ يەردىكى كىشىلەردىن بىر مۇنچىسى ئىماندىن نېسىۋە ئالغان بولاتتى". ﴿اللە غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

4 ﴿مانا بۇ اللە نىڭ پەزلىدۇركى، ئۇنى خالىغان ئادەمگە بېرىدۇ، اللە ئۇلۇغ پەزل ئىگىسىدۇر﴾.

5 ﴿تەۋراتنى كۆتۈرۈشكە﴾ يەنى ئەمەل قىلىشقا ﴿تەكلىپ قىلىنغان، ئاندىن ئۇنى كۆتۈرمىگەنلەر﴾ يەنى تەۋرات بېرىلگەن ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا تەكلىپ بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىغان ۋە ھىدايەتتىن پايدىلانمىغان يەھۇدىيلار ﴿خۇددى كىتاب يۈكلەنگەن ئېشەككە ئوخشايدۇ﴾ يەنى پايدىلىق، چوڭ ـ چوڭ كىتابلارنى ئۈستىگە ئارتىۋالغان، چارچاشتىن باشقا، ئۇلاردىن ھېچقانداق پايدىلىنالمايدىغان ئېشەككە ئوخشايدۇ. ﴿اللە نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغان قەۋمنىڭ مىسالى نېمىدېگەن يامان!﴾ بۇ ئورۇندىكى ئوخشىتىش يەھۇدىيلارغا مۇناسىپ ھالەتتە بېرىلگەن بولۇپ، يەنى، ئى مۇسۇلمانلار! سىلەر ئۇلارنى دوراپ قالماڭلار، دېگەنلىك بولىدۇ. اللە بۇ ئايەتتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مۇنبەردە خۇتبە ئوقۇغان ھالەتتە تاشلاپ قويۇپ، تىجارەتكە كېتىپ قالغان مۇسۇلمانلارنى ئاگاھلاندۇرغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ مەزمۇندا مۇنداق دېگەن: «جۈمە كۈنى ئىمام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا گەپ قىلغان ئادەمنىڭ ھالىتى ئۈستىگە كىتاب ئارتىۋالغان ئېشەككە ئوخشاشتۇر. ئۇنىڭغا: "جىم تۇر!" دېگۈچىنىڭ جۈمەسىمۇ جۈمە بولمايدۇ». ﴿اللە زالىم قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ﴾.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ
فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ
تَعۡلَمُونَ ٩ فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ
وَٱبۡتَغُواْ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرٗا لَّعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ
١٠ وَإِذَا رَأَوۡاْ تِجَٰرَةً أَوۡ لَهۡوًا ٱنفَضُّوٓاْ إِلَيۡهَا وَتَرَكُوكَ قَآئِمٗاۚ قُلۡ
مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيۡرٞ مِّنَ ٱللَّهۡوِ وَمِنَ ٱلتِّجَٰرَةِۚ وَٱللَّهُ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ١١

سُورَةُ المُنَافِقُونَ

ترتيبها ٦٣ — آياتها ١١

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ
إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ١
ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةٗ فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۚ إِنَّهُمۡ سَآءَ مَا كَانُواْ
يَعۡمَلُونَ ٢ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ
فَهُمۡ لَا يَفۡقَهُونَ ٣ ۞ وَإِذَا رَأَيۡتَهُمۡ تُعۡجِبُكَ أَجۡسَامُهُمۡۖ
وَإِن يَقُولُواْ تَسۡمَعۡ لِقَوۡلِهِمۡۖ كَأَنَّهُمۡ خُشُبٞ مُّسَنَّدَةٞۖ يَحۡسَبُونَ كُلَّ
صَيۡحَةٍ عَلَيۡهِمۡۚ هُمُ ٱلۡعَدُوُّ فَٱحۡذَرۡهُمۡۚ قَٰتَلَهُمُ ٱللَّهُۖ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ ٤

(6) ئى مۇھەممەد! ﴿ئېيتقىنكى، «ئى يەھۇدىيلار! ئەگەر سىلەر باشقىلارنى ئەمەس، پەقەت ئۆزۈڭلارنىلا الله نىڭ دوستلىرى دەپ دەۋا قىلىدىغان بولساڭلار﴾ يەھۇدىيلار ئۆزىنى باشقا مىللەتتىن يۇقىرى مەرتىۋىلىك، الله نىڭ دوستلىرى، الله ياخشى كۆرىدىغان بالىلىرى دەپ دەۋا قىلىدۇ. شۇڭا الله تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بۇ باتىل دەۋا ئىگىلىرىگە: ئۇنداق بولغاندىن كېيىن، ئاخىرەتنىڭ راھىتىگە تېزرەك يېتىش ئۈچۈن ﴿ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىپ بېقىڭلار، ئەگەر (بۇ دەۋايىڭلاردا) راستچىل بولساڭلار»﴾ دېيىشكە بۇيرىدى. چۈنكى ھەرقانداق كىشى ئۆزىنىڭ جەننەت ئەھلىدىن ئىكەنلىكىنى بىلسە، ئۇ بۇ دۇنيادىن قۇتۇلۇشنى ياخشى كۆرىدۇ.

(7) ﴿ئۇلار قىلغان﴾ كۇپرىلىق، پاسىقلىق، كىتابنى ئۆزگەرتىۋېتىشتىن ئىبارەت ئۆزلىرى بىلىدىغان ﴿گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، ئۆلۈمنى ھەرگىز ئارزۇ قىلمايدۇ، الله زالىملارنى بىلگۈچىدۇر﴾.

(8) ئى مۇھەممەد! ﴿«سىلەر قاچىدىغان ئۆلۈم چوقۇم سىلەرگە يولۇقىدۇ، ئاندىن سىلەر غەيبنى ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچى (الله) نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرىسىلەر، الله سىلەرگە قىلمىشىڭلارنى ئېيتىپ بېرىدۇ» دېگىن﴾.

(9) ﴿ئى مۆمىنلەر! جۈمە كۈنى جۈمە نامىزىغا ئەزان ئېيتىلسا﴾ بۇ ئايەتتىكى ئەزاندىن جۈمە كۈنى ئىمام مۇنبەرگە چىققان چاغدىكى ئەزان كۆزدە تۇتىلىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئۇنىڭدىن باشقا ئەزان ئېيتىلمايتتى. بىرىنچى ئەزان بولسا، ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە مەدىنە كېڭىيىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن قوشۇپ قويۇلغان. ﴿الله نى ياد ئېتىشكە﴾ يەنى جۈمە خۇتبىسىنى ئاڭلاشقا ۋە جۈمە نامىزىنى مەسجىدتە ئادا قىلىشقا، ئۇنىڭ تەييارلىقلىرىدىن غۇسلى قىلىش، تاھارەت ئېلىش ۋە نامازغا مېڭىشقا ﴿ئالدىراپ بېرىڭلار، ئېلىم ـ سېتىمنى قويۇپ تۇرۇڭلار﴾ يەنى ئەزان چىققان ھامان ئېلىم ـ سېتىم ۋە باشقا بارلىق مۇئامىلىلەرنى قويۇپ تۇرۇڭلار، بۇ چاغدا ئېلىم ـ سېتىم قىلىش ھالال بولمايدۇ. ﴿ئەگەر بىلسەڭلار بۇ﴾ يەنى ئېلىم ـ سېتىمنى تاشلاپ نامازغا ئالدىراش، بېرىلىدىغان ئەجىرلەرنىڭ سەۋەبىدىن ﴿سىلەر ئۈچۈن ياخشىدۇر﴾.

(10) ﴿ناماز ئوقۇلۇپ بولغاندا﴾ يەنى نامازدىن پارىغ بولغىنىڭلاردىن كېيىن ﴿زېمىنغا تارىلىپ﴾ يەنى ئۆز مەشغۇلاتىڭلار بىلەن بولۇپ، ﴿الله نىڭ پەزلىدىن﴾ يەنى تىجارەت ۋە كەسىپ قىلىش ئارقىلىق الله نىڭ بەندىلىرىگە مەرھەمەت قىلغان رىزىقلىرىنى ﴿تەلەپ قىلىڭلار، مەقسىتىڭلارغا ئېرىشىش ئۈچۈن الله نى كۆپ ياد ئېتىڭلار﴾ يەنى ئېلىم ـ سېتىم قىلغاندا، الله نىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك ياخشىلىقلارغا باشلاپ قويغانلىقىغا كۆپ شۈكرى قىلىڭلار. شۇنداقلا، الله قا يېقىنلاشتۇرىدىغان سۇبھانەللاھ، ئەلھەمدۇلىللاھ، ئاللاھۇ ئەكبەر دېيىش ۋە ئىستىغفار ئېيتىشنى تاشلىماڭلار.

(11) ئى مۇھەممەد! ﴿ئۇلار بىرەر تىجارەتنى ياكى تاماشانى كۆرسە، سېنى ئۆرە تۇرۇپ﴾ (خۇتبە ئوقۇۋاتقان) ﴿پېتىڭ تاشلاپ، ئۇنىڭغا﴾ يەنى تىجارەتكە ﴿يۈگۈرىدۇ﴾ ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنكى، الله نىڭ دەرگاھىدىكى نەرسە﴾ يەنى كاتتا ساۋاب ـ جەننەت، سىلەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى خۇتبە ئوقۇغان ھالەتتە تاشلاپ قويۇپ كېتىپ قالغان ﴿تاماشادىن ۋە تىجارەتتىن ياخشىدۇر، الله رىزىق بەرگۈچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇر﴾. بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى: ئەينى چاغدا مەدىنىدە يوقسۇللۇق ۋە ئاچارچىلىق يۈز بەردى. بىر جۈمە كۈنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇتبە ئوقۇۋاتقاندا، شام زېمىنىدىن بىر تىجارەت كارۋىنى كەلدى. شۇنىڭ بىلەن، جامائەت شۇ كارۋاننىڭ قېشىغا چىقىپ كەتتى، مەسجىدتە پەقەت 12 ئادەملا قالدى. يەنە بىر رىۋايەتتە: «قېلىپ قالغانلارنىڭ ئارىسىدا يەتتە ئايال بار» دېيىلگەن.

سۈرە مۇنافىقۇن

مەدىنىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) ﴿مۇناپىقلار سېنىڭ ئالدىڭغا كەلگەن چاغدا: «گۇۋاھلىق بېرىمىزكى، سەن ھەقىقەتەن الله نىڭ پەيغەمبىرىدۇرسەن» دەيدۇ﴾ گۇۋاھلىق بېرىش چىن قەلبىدىن ئىشىنىدىغانلىقنى ئېلان قىلىش دېگەنلىكتۇر. بۇ يەردىكى "گۇۋاھلىق بېرىمىز" دېگەننىڭ مەنىسى "بىلىمىز" دېگەنلىك بولىدۇ. ﴿سېنىڭ ھەقىقەتەن الله نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىڭنى الله بىلىدۇ، الله گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، مۇناپىقلار چوقۇم﴾ چىن قەلبىدىن ئىشىنىدىغانلىقنى ئېلان قىلىشتىمۇ، ھەق پەيغەمبەرلىكنىڭ ھەقلىقىگە بەرگەن گۇۋاھلىقىدىمۇ ﴿يالغانچىلاردۇر﴾.

(2) ﴿ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يالغان قەسەملىرىنى قالقان قىلىۋالدى﴾ كىشىلەرنىڭ كۆڭۈللىرىدە پەيغەمبەرلىككە شەك پەيدا قىلىش ئارقىلىق ، كىشىلەرنى ﴿الله نىڭ

وَإِذَا قِيلَ لَهُمۡ تَعَالَوۡاْ يَسۡتَغۡفِرۡ لَكُمۡ رَسُولُ ٱللَّهِ لَوَّوۡاْ رُءُوسَهُمۡ
وَرَأَيۡتَهُمۡ يَصُدُّونَ وَهُم مُّسۡتَكۡبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَآءٌ عَلَيۡهِمۡ
أَسۡتَغۡفَرۡتَ لَهُمۡ أَمۡ لَمۡ تَسۡتَغۡفِرۡ لَهُمۡ لَن يَغۡفِرَ ٱللَّهُ لَهُمۡۚ إِنَّ
ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡفَٰسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ ٱلَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا تُنفِقُواْ عَلَىٰ مَنۡ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ حَتَّىٰ يَنفَضُّواْۗ وَلِلَّهِ
خَزَآئِنُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَلَٰكِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَا يَفۡقَهُونَ
﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعۡنَآ إِلَى ٱلۡمَدِينَةِ لَيُخۡرِجَنَّ ٱلۡأَعَزُّ
مِنۡهَا ٱلۡأَذَلَّۚ وَلِلَّهِ ٱلۡعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَلَٰكِنَّ
ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَا يَعۡلَمُونَ ﴿٨﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ
أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ
ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنفِقُواْ مِن مَّا رَزَقۡنَٰكُم
مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوۡلَآ أَخَّرۡتَنِيٓ
إِلَىٰٓ أَجَلٖ قَرِيبٖ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَن
يُؤَخِّرَ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِذَا جَآءَ أَجَلُهَاۚ وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ﴿١١﴾

سُورَةُ التَّغَابُنِ

ترتيبها ٦٤ — آياتها ١٨

يولىدىن﴾ يەنى ئىماندىن، جىهاد قىلىشتىن ۋە ياخشى ئەمەللەردىن ﴿توستى، ئۇلارنىڭ﴾ مۇناپىقلىق ۋە كىشىلەرنى الله نىڭ يولىدىن توسۇشتىن ئىبارەت ﴿قىلمىشى نېمىدېگەن يامان!﴾.

(3) ﴿بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار (ئېغىزلىرىدا) ئىشىنىپ، ئاندىن (دىللىرىدا) ئىنكار قىلدى﴾ "بۇ ئايەت ئىمان ئېيتىپ ئاندىن يېنىۋالغان مۇرتەدلەر ھەققىدە نازىل بولغان" دېگەن كۆز قاراشمۇ بار. كاپىر بولغان سەۋەبلىك ﴿ئۇلارنىڭ دىللىرى پېچەتلەندى﴾ يەنى دىللىرىغا ھىدايەت يېتىپ بارالمايدۇ. ﴿ئۇلار (ئىماننى) چۈشەنمەيدۇ﴾.

(4) ﴿ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، بەدەن قۇرۇلۇشى (سالاپەتلىكى) سېنى ھەيران قالدۇرىدۇ، ئەگەر ئۇلار سۆزلىسە، (سۆزىنىڭ پاساھەتلىكىدىن) سۆزىگە قۇلاق سالىسەن﴾ مۇناپىقلارنىڭ باشلىقى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ناھايىتى سۆزمەن، سالاپەتلىك، كېلىشكەن بىرى ئىدى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەجلىسىدە ئولتۇرغاندا ئىلىمسىز، ئەقىلسىز، پاراسەتسىزلىكتە ﴿گويا ئۇلار تامغا يۆلەپ قويۇلغان (چىرىپ قالغان) ياغاچلاردۇر، ئۇلار (قورقۇنچتىن) ھەرقانداق ئاۋازنى ئۆزلىرىگە قارىتىلغان دەپ گۇمانلىنىدۇ﴾ ئەينى ۋاقىتتا مۇناپىقلار ئۆزلىرىنىڭ نىقاۋىنىڭ توساتتىن ئېچىلىپ كېتىپ، ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىشىدىن ئەنسىرەپلا يۈرىشەتتى. ﴿ئۇلار (ساڭا ۋە مۆمىنلەرگە) دۈشمەندۇر. ئۇلاردىن﴾ ساڭا زىيانكەشلىك قىلىدىغان پۇرسەت تېپىۋېلىشى ياكى سىرىڭنى بىلىۋېلىشىدىن ﴿ھەزەر ئەيلىگىن﴾ چۈنكى ئۇلار كاپىرلارنىڭ ئىشپىيونلىرى، ﴿الله ئۇلارنى ھالاك قىلسۇن!﴾ يەنى الله نىڭ لەنىتى بولسۇن! بۇ سۆز مۆمىنلەرنىڭ كاپىرلارنى شۇنداق دېيىشى ئۈچۈن تەلىماتتۇر. ﴿ئۇلار قانداقمۇ (ھىدايەتتىن گۇمراھلىققا) بۇرۇلۇپ كېتىدۇ!﴾

(5) ﴿ئۇلارغا ئۆزرە ئېيتىپ: «كېلىڭلار، رەسۇلۇللاھ سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيدۇ» دېيىلسە﴾ مەغپىرەت تىلىنىشتىن قېچىپ، مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن ﴿باشلىرىنى سىلكىيدۇ، ئۇلارنىڭ تەكەببۇرلۇق قىلغان ھالدا﴾ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ، مەغپىرەت تەلەپ قىلىشتىن ئۆزلىرىنى چوڭ تۇتۇپ، ئەگەر ئۇنداق قىلساق، يۈزىمىز چۈشۈپ كېتىدۇ دەپ، دەۋەت قىلىنغان نەرسىدىن ﴿يۈز ئۆرۈگەنلىكىنى كۆرىسەن﴾.

(6) ﴿ئۇلارغا (مەيلى) مەغپىرەت تەلەپ قىلغىن، (مەيلى) مەغپىرەت تەلەپ قىلمىغىن﴾ ئۇلارنىڭ مۇناپىقلىق ۋە كۇپرىدا چىڭ تۇرىۋالغانلىقى ئۈچۈن ﴿بەربىر ئوخشاش﴾ مادامىكى، ئۇلار شۇ ھالىتىدىلا تۇرىدىكەن ﴿الله ئۇلارغا ھەرگىز مەغپىرەت قىلمايدۇ، شۈبھىسىزكى پاسىق قەۋمنى الله ھىدايەت قىلمايدۇ﴾.

(7) ﴿ئۇلار: «رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدىكى﴾ پېقىر مۇھاجىر ﴿كىشىلەرنى تەمىنلىمەڭلار، ئۇلار تارقىلىپ كەتسۇن» دەيدۇ، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ خەزىنىلىرى الله نىڭ ئىلكىدىدۇر﴾ الله شۇ مۇھاجىر پېقىرلەرگە رىزىق بەرگۈچى ﴿ۋە لېكىن مۇناپىقلار (الله نىڭ ھېكمىتىنى) چۈشەنمەيدۇ﴾ يەنى پۈتۈن رىزىقلار الله نىڭ ئىلكىدىدۇر. ۋەھالەنكى مۇناپىقلار: «الله مۇسۇلمانلارنىڭ رىزقىنى كەڭ قىلمايدۇ» دەپ ئويلىشىدۇ.

(8) ﴿ئۇلار:﴾ يەنى مۇناپىقلار مۇشۇ غازاتتىن كېيىن ﴿«مەدىنىگە قايتساق، ئەڭ ئەزىز ئادەم﴾ يەنى ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي ۋە مۇناپىقلارنىڭ ئۆزلىرىنى دېمەكچى ﴿ئەڭ خار ئادەمنى﴾ يەنى رەسۇلۇللاھنى، مۆمىنلەرنى دېمەكچى ﴿مەدىنىدىن چىقىرىۋېتىدۇ» دېيىشىدۇ. غەلىبە الله غا، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە مۆمىنلەرگە مەنسۇپ، لېكىن مۇناپىقلار (غەلىبىنىڭ الله نىڭ دۈشمەنلىرىگە ئەمەس، دوستلىرىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى) بىلمەيدۇ﴾. زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «مەن مەلۇم غازاتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىدىم. شۇ يەردە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي: "مەدىنىگە قايتساق، ئەڭ ئەزىز ئادەم ئەڭ خار ئادەمنى مەدىنىدىن چىقىرىۋېتىدۇ" دېدى. مەن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر قىلدىم، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي: "مەن ئۇنداق دېمىدىم" دەپ قەسەم ئىچىپ تۇرىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن، مېنىڭ قەۋمىم: "سەن نېمە قىلماقچى؟" دەپ ماڭا تاپا – تەنە قىلغىلى تۇردى. مەن ناھايىتى غەمكىن ۋە ھارغىن ھالەتتە ئۇخلىغىلى كەتتىم. بىر چاغدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادەم ئەۋەتىپ مېنى چاقىرتىپ كېلىپ: "ھەقىقەتەن الله تائالا سېنىڭ سۆزۈڭنى تەستىقلاپ بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى" دېدى».

(9) ﴿ئى مۆمىنلەر! ماللىرىڭلار ۋە باللىرىڭلار سىلەرنى الله نىڭ زىكرىدىن﴾ يەنى الله نىڭ تائەت – ئىبادىتىدىن ﴿غەپلەتتە قالدۇرمىسۇن﴾ الله تائالا بۇ ئايەت ئارقىلىق مۇسۇلمانلارنى ماللىرى ۋە باللىرى ئىسلامنىڭ پەرز ئەمەللىرى ۋە قۇرئان ئوقۇشتىن ئىبارەت الله نىڭ زىكرىدىن غاپىل بولىدىغان مۇناپىقلارنىڭ ئەخلاقىدىن ھەزەر ئەيلەشكە چاقىرىدۇ. ﴿كىملەركى شۇنداق قىلىدىكەن، ئۇلار زىيان تارتقۇچىلاردۇر﴾.

10 ﴿بىرىڭلارغا ئۆلۈم كېلىپ: «پەرۋەردىگارىم! نېمىشقا ئەجىلىمنى بىر ئاز كېچىكتۈرمىدىڭ، سەدىقە قىلىپ ياخشىلاردىن بولار ئىدىم» دېيىشتىن بۇرۇن، ئۆزۈڭلارغا رىزىق قىلىپ بېرىلگەن نەرسىلەرنى سەدىقە قىلىڭلار﴾.

11 ﴿الله ھېچ ئادەمنى ئەجىلى كەلگەندە ھەرگىز كېچىكتۈرمەيدۇ. الله قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر﴾. ئۇنىڭغا ھېچقانداق نەرسە مەخپىي قالمايدۇ. ئۇ ئەمەللىرىڭلارغا قارىتا مۇكاپات ياكى جازا بېرىدۇ.

سۈرە تەغابۇن

مەدىنىدە نازىل بولغان، 18 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ
يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ۖ لَهُ ٱلْمُلْكُ وَلَهُ ٱلْحَمْدُ ۖ
وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١ هُوَ ٱلَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنكُمْ كَافِرٌ
وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٢ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ
وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۖ وَإِلَيْهِ ٱلْمَصِيرُ ٣
يَعْلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ۚ وَٱللَّهُ
عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ٤ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَبْلُ
فَذَاقُوا۟ وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٥ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُۥ كَانَت تَّأْتِيهِمْ
رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ فَقَالُوٓا۟ أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا۟ وَتَوَلَّوا۟ ۚ وَّٱسْتَغْنَى
ٱللَّهُ ۚ وَٱللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ٦ زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَن لَّن يُبْعَثُوا۟ ۚ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي
لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ ۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ٧ فَـَٔامِنُوا۟ بِٱللَّهِ
وَرَسُولِهِۦ وَٱلنُّورِ ٱلَّذِيٓ أَنزَلْنَا ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ٨ يَوْمَ
يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ ٱلْجَمْعِ ۖ ذَٰلِكَ يَوْمُ ٱلتَّغَابُنِ ۗ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعْمَلْ
صَٰلِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِهِۦ وَيُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا
ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۚ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ٩

1 ﴿ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەر الله غا تەسبىھ ئېيتىدۇ، پادىشاھلىق الله قا مەنسۇپتۇر، جىمى ھەمدۇسانا الله غا خاستۇر، الله ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴾.

2 ﴿الله سىلەرنى خەلق ئەتتى، ئاراڭلاردا مۆمىنلەرمۇ بار، كاپىرلارمۇ بار﴾ الله تائالا كاپىرنى ياراتتى، ئۇنىڭ كاپىرلىقى ئۇنىڭ ئۆز قىلمىشىنىڭ نەتىجىسىدۇر. الله تائالا مۆمىننى ياراتتى، ئۇنىڭ ئىمانى ئۇنىڭ ئۆز قىلمىشىنىڭ نەتىجىسىدۇر. كاپىر كۇپرىنى تاللىغانلىقى ئۈچۈن كاپىر بولىدۇ. مۆمىنمۇ ئىماننى تاللىغانلىقى ئۈچۈن مۆمىن بولىدۇ . ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسى الله نىڭ ئىزنى بىلەن بولىدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى الله خالىمىغىچە سىلەرنىڭ خالىغىنىڭلارنىڭ ھېچ پايدىسى يوق).﴾[سۈرە تەكۋىر 29 - ئايەت]. ﴿الله سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾.

3 ﴿الله ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ھەق ياراتتى، سىلەرنى سۈرەتكە كىرگۈزدى، سۈرىتىڭلارنى چىرايلىق قىلدى﴾ يەنى الله سۇبھانەھۇ ۋەتائالا سىلەرنى ئەڭ مۇكەممەل ۋە گۈزەل شەكىلدە ياراتتى، بۇ خىل يارىتىلىشتا ئادەم بالىسىنىڭ ئالاھىدە ئىمتىيازغا ئىگە بولغانلىقى ئېنىقتۇر. بۇ ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ياراتقۇچىنىڭ قۇدرىتى، ھېكمىتى ۋە كاتتىلىقىنىڭ نامايەندىسىدۇر. شۇنىڭدەك، ئىنساننىڭ تاشقى كۆرىنىشى ۋە زور ئەقلىي قابىلىيىتى بۇنىڭ ئالاھىدە دەلىللىرىدىندۇر. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿زېمىندا ۋە ئۆزەڭلاردا الله غا چىن ئېتىقاد قىلىدىغانلار ئۈچۈن (الله نىڭ قۇدرىتىنى ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن ئالامەتلەر بار، (بۇنى) كۆرمەمسىلەر.﴾[سۈرە زارىيات 20 - 21 - ئايەتلەر]. ﴿ئاخىر قايتىدىغان جاي ئۇنىڭ دەرگاھىدۇر﴾.

4 ﴿الله ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ، الله (نىيەتلىرىڭلاردىن، ئەمەللىرىڭلاردىن) يوشۇرغانلىرىڭلارنى ۋە ئاشكارىلىغانلىرىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ، الله دىللاردىكى سىرلارنى بىلگۈچىدۇر﴾.

5 ﴿سىلەرگە ئىلگىرى كاپىر بولۇپ ئەمەللىرىنىڭ ۋابالىنى تېتىغانلارنىڭ خەۋىرى كەلمىدىمۇ؟﴾ ئۇلار نۇھ، ئاد ۋە سەمۇد قەۋمىدە ياشاپ ئۆتكەن كاپىرلاردۇر. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى مۇنداق دېگەنلىك بولىدۇ: «قۇرئاندا سىلەرگە شۇلارنىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ الله نىڭ بىرلىكىگە ۋە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشقا قانداق دەۋەت قىلغانلىقى، ئۇلارنىڭ بولسا، الله نى تاشلاپ باشقا نەرسىلەرنى قانداق ئىلاھ قىلىۋالغانلىقى، ئىنكار قىلغانلارنىڭ قانداق ھالاكەتلەرگە دۇچار بولغانلىقى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ قانداق نىجاتلىققا ئېرىشكەنلىكى ھەققىدىكى خەۋىرى كەلدى.

﴿ئۇلار (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ﴾.

6 ﴿بۇ﴾ دۇنيا ــ ئاخىرەتتىكى ئازاب ﴿شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلارغا پەيغەمبەرلىرى روشەن مۆجىزىلەر بىلەن كەلگەن ئىدى، ئۇلار: «ئىنسان بىزنى ھىدايەت قىلالامدۇ؟» دېدى﴾ پەيغەمبەرنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ﴿ئىنكار قىلدى﴾. پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن نەرسە ئۈستىدە ياخشىراق ئويلىنىپ كۆرمەي، ئىماندىن ﴿يۈز ئۆرۈدى. الله (ئۇلارنىڭ ئىمانىغا) موھتاج ئەمەستۇر، الله مەخلۇقاتتىن بىھاجەتتۇر، مەدھىيىگە لايىقتۇر﴾ يەنى الله ئالەمدىكى بارلىق نەرسىدىن ۋە پۈتۈن بەندىلەردىن بىھاجەتتۇر. پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئۆز تىلى ئارقىلىق ياكى ئەمەلى كۆرىنىشى ئارقىلىق ھەمدۇسانا ئېيتىدۇ.

7 ﴿كاپىرلار ھەرگىز تىرىلدۈرۈلمەيمىز دەپ گۇمان قىلىشتى، ئېيتقىنكى: «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، پەرۋەردىگارىم بىلەن قەسەمكى، سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرۈلىسىلەر﴾ يەنى الله تائالا ئۆز پەيغەمبىرىگە قەسەم ئارقىلىق ئۇلارنىڭ چوقۇم تىرىلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىشقا بۇيرىدى. ﴿ئاندىن سىلەرگە قىلمىشىڭلاردىن خەۋەر بېرىلىدۇ، بۇ﴾ قىلمىشىڭلاردىن خەۋەر بېرىش، ئۇنىڭغا ئىسپات كەلتۈرۈش، ئاندىن شۇنىڭغا ئاساسەن جازا ياكى مۇكاپات بېرىش ﴿الله غا ئاساندۇر»﴾.

8 ﴿الله غا، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە بىز نازىل قىلغان نۇرغا﴾ يەنى قۇرئانغا ﴿ئىمان ئېيتىڭلار، الله قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر﴾.

9 ﴿ئۇ كۈندە الله سىلەرنى قىيامەت ئۈچۈن توپلايدۇ،

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَكَذَّبُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَآ أُو۟لَـٰٓئِكَ أَصْحَـٰبُ
ٱلنَّارِ خَـٰلِدِينَ فِيهَا ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَآ أَصَابَ مِن
مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۗ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُۥ ۚ وَٱللَّهُ بِكُلِّ
شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ ۚ فَإِن
تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلْبَلَـٰغُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٢﴾ ٱللَّهُ لَآ إِلَـٰهَ
إِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يَـٰٓأَيُّهَا
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّ مِنْ أَزْوَٰجِكُمْ وَأَوْلَـٰدِكُمْ عَدُوًّا
لَّكُمْ فَٱحْذَرُوهُمْ ۚ وَإِن تَعْفُوا۟ وَتَصْفَحُوا۟ وَتَغْفِرُوا۟
فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَـٰدُكُمْ
فِتْنَةٌ ۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ
وَٱسْمَعُوا۟ وَأَطِيعُوا۟ وَأَنفِقُوا۟ خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ ۗ وَمَن
يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِن تُقْرِضُوا۟
ٱللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَـٰعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ شَكُورٌ
حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَـٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

ترتيبها ٦٥ — سُورَةُ الطَّلَاقِ — آياتها ١٢

ئۇ زىيان تارتىدىغان كۈندۇر﴾ يەنى ئۇ كۈندە كاپىرنىڭ ئىماننى تەرك ئەتكەنلىكى بىلەن، مۆمىننىڭ ياخشى ئەمەللەرنى دېگەندەك قىلالمىغانلىقى بىلەن زىيان تارتقانلىقى ئاشكارا بولىدۇ. ﴿كىمكى اللە غا ئىمان ئېيتىپ ياخشى ئىش قىلىدىكەن، اللە ئۇنىڭ يامان ئىشلىرىنى يوققا چىقىرىدۇ، ئۇنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇلار ئۇ جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، بۇ كاتتا مۇۋەپپەقىيەتتۇر﴾.

10 ﴿اللە نىڭ (بىرلىكىنى ۋە قۇدرىتىنى) ئىنكار قىلغانلار، ئايەتلىرىمىزنى يالغانغا چىقارغانلار ئەھلى دوزاخ بولۇپ، ئۇلار دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ، ئۇ نېمىدېگەن يامان جاي!﴾

11 ﴿كىشىگە يەتكەن ھەر قانداق مۇسىبەت پەقەت اللە نىڭ ئىزنى﴾ يەنى قازايىقەدەرى ﴿بىلەنلا (يېتىدۇ)﴾ بۇ ئايەت، كاپىرلار: «ئەگەر مۇسۇلمانلارنىڭ دېگىنى راست بولىدىغان بولسا، اللە ئۇلارنى دۇنيادا مۇسىبەتلەردىن قوغدايتتى» دېگەنلىكى سەۋەبىدىن نازىل بولغان. ﴿كىمكى اللە غا﴾ يەنى ھەر قانداق مۇسىبەت اللە نىڭ قازاسى بىلەن يېتىدۇ دېگەن سۆزگە ﴿ئىشىنىدىكەن، اللە ئۇنىڭ قەلبىنى (سەۋرگە) يېتەكلەيدۇ﴾ يەنى ئۇنىڭ اللە تەرىپىدىن كەلگەنلىكىنى، يېتىشكە تېگىشلىك نەرسىنىڭ خاتا يېتىپ قالمايدىغانلىقىنى ۋە تېگىشلىك ئەمەس نەرسىنىڭمۇ يېتىپ قالمايدىغانلىقىنى بىلىدۇ ـ دە، قازاغا تەسلىم بولۇپ، ھەممە نەرسىنى اللە بەردى ۋە ھەممە نەرسە اللە تەرەپكە قايتقۇچىدۇر دەپ، كەلگەن قازاغا رازى بولىدۇ ۋە بېرىلگەن نېمەتلەرگە شۈكرى قىلىدۇ. ﴿اللە ھەر نەرسىنى بىلگۈچىدۇر﴾ ھېچقانداق نەرسە ئۇنىڭغا مەخپىي بولمايدۇ.

12 ﴿اللە غا ئىتائەت قىلىڭلار، پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، ئەگەر (پەيغەمبەرنىڭ دەۋىتىدىن) يۈز ئۆرۈسەڭلار﴾ ئۇنىڭ گۇناھى ئۆزەڭلەرگە بولىدۇ. پەيغەمبەرگە زىيان بولمايدۇ ﴿پەيغەمبىرىمىزنىڭ ۋەزىپىسى پەقەت (دەۋەتنى) روشەن تەبلىغ قىلىشتۇر﴾.

13 ﴿اللە دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، مۆمىنلەر اللە غا تەۋەككۇل قىلسۇن﴾.

14 ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەرنىڭ ئاياللىرىڭلاردىن، بالىلىرىڭلاردىن سىلەرگە دۈشمەن بولىدىغانلىرىمۇ بار﴾ يەنى سىلەرنى ياخشى ئىش قىلىشتىن توسۇپ قويۇشى مۇمكىن. بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى: مەككىلىك بىر كىشى ئىمان ئېيتىپ مەدىنىگە ھىجرەت قىلماقچى بولغاندا، ئۇنىڭ ئايالى ۋە بالىلىرى ئۇنى ھىجرەت قىلغىلى قويمىغان، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولغان. مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: «اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇلار دۇنيادا دۈشمەنلىك قىلمايدۇ، لېكىن ئۇلارنى بەك ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇلار بىرەر نەرسە تەلەپ قىلسا، ئۇنى ئۇلارغا بېرىش ئۈچۈن ھارامغا كىرىپ قېلىشى مۇمكىن. ﴿ئۇلاردىن ئېھتىيات قىلىڭلار﴾ سىلەرنىڭ ئۇلارغا بولغان مۇھەببىتىڭلار اللە غا بولغان تائەت ـ ئىبادىتىڭلارغا تەسىر يەتكۈزمىسۇن، ياخشىلىقتىن يۈز ئۆرگۈزمىسۇن ۋە اللە غا ئاسىيلىق قىلىش ئارقىلىق ئۇلارغا رىزىق تېپىپ بېرىشكە ئېلىپ بارمىسۇن! ﴿ئەگەر﴾ ئۇلارنىڭ ئۆتكۈزۈپ قويغان خاتالىقلىرىنى ﴿ئەپۇ قىلساڭلار، كەچۈرسەڭلار، مەغپىرەت قىلساڭلار﴾ (اللە سىلەرنىمۇ مەغپىرەت قىلىدۇ). ﴿اللە ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾. بەزى رىۋايەتلەردە: «ئەينى چاغدىكى ئايال ۋە بالىلىرى ھىجرەت قىلدۇرمىغان كىشى، باشقىلارنىڭ ھىجرەت قىلىپ دىنني بىلىملەرنى كۆپ ئۆگىنىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەندىن كېيىن، ئايال ـ بالىلىرىنى جازالاشنى كۆڭلىگە پۈككەن ئىدى» دېيىلگەن.

15 ﴿سىلەرنىڭ ماللىرىڭلار، بالىلىرىڭلار﴾ (سىلەرگە اللە تەرىپىدىن) ﴿بىر تۈرلۈك سىناقتۇر﴾ سىلەرنى ھارامدىن كەسىپ قىلىشقا ۋە اللە نىڭ بۇيرۇقلىرىنى بىجا كەلتۈرەلمەسلىككە ئېلىپ بېرىشى مۇمكىن، ئەمما ئۆز مال ـ دۇنياسى ۋە بالا ـ چاقىسىنىڭ مۇھەببىتىنىڭ ئورنىغا اللە نىڭ تائىتىنى قويغانلارغا ﴿اللە نىڭ دەرگاھىدا كاتتا ساۋاب بار﴾.

16 ﴿تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە اللە غا تەقۋادارلىق قىلىڭلار، (ۋەزىنى) ئاڭلاڭلار، (ئەمرىگە) ئىتائەت قىلىڭلار، (اللە نىڭ يولىدا ماللىرىڭلارنى) سەرپ قىلىڭلار﴾ يەنى اللە بەرگەن رىزىقلارنى ياخشى يوللارغا ئىشلىتىڭلار، بېخىللىق قىلماڭلار، ئۆزەڭلار ئۈچۈن ياخشىلىقلارنى كۆپ قىلىۋېلىڭلار ﴿(بۇ) ئۆزۈڭلار ئۈچۈن پايدىلىقتۇر، كىمكى نەپسىنىڭ بېخىللىقىدىن ساقلىنىدىكەن، ئۇ مەقسىتىگە ئېرىشكۈچىدۇر﴾ يەنى اللە ھەرقانداق كىشىنى بېخىللىق كېسىلىدىن قۇتقازسا، شۇنىڭ بىلەن ئۇ اللە يولىدا ياخشىلىقلار ئۈچۈن سەرپ قىلسا، ئۇ پۈتۈن ياخشىلىقلارغا ئېرىشكەن ۋە پۈتۈن مەقسەتلەرگە يەتكەن بولىدۇ.

17 ﴿اللە غا قەرزى ھەسەنە بەرسەڭلار﴾ يەنى مەمنۇنىيەت ۋە ئىخلاس بىلەن ياخشى يوللارغا سەدىقە

قىلساڭلار ﴿الله سىلەرگە ئۇنىڭ (ساۋابىنى) ھەسسىلەپ يەنى 10 ھەسسىدىن 700 ھەسسىگىچە ﴿بېرىدۇ، سىلەرگە مەغپىرەت قىلىدۇ، الله ئاز ياخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچىدۇر، ھەلىمدۇر﴾ يەنى الله بويسۇنغان بەندىلىرىگە ھەسسىلەپ ساۋاب بېرىدىغان، ئاسىيلىق قىلغانلارنى ئازابلاشقا ئالدىراپ كەتمەيدىغان زاتتۇر.

18 ﴿(الله) غەيبنى ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچىدۇر، غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

سۈرە تەلاق

مەدىنىدە نازىل بولغان، 12 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئى پەيغەمبەر! (ئۈممىتىڭگە ئېيتقىنكى) سىلەر ئاياللارنى تالاق قىلساڭلار، ئۇلارنىڭ ئىددىتىگە (لايىق پەيتتە) تالاق قىلىڭلار﴾ يەنى پاكلىق ھالىتىدە، جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەي تۇرۇپ تالاق قىلىپ، ئاندىن ئىددىتى توشقىچە ساقلاڭلار. شۇنداق قىلساڭلار، ئىددىتىگە لايىق تالاق قىلغان بولىسىلەر. ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئۇ (ئىبنى ئۆمەر) ئايالىنى ھەيزلىك ھالىتىدە تالاق قىلىدۇ، بۇنى ئاتىسى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاچچىقلاپ: "ئۇنى قايتۇرۇپ كېلىپ، پاكلانغىچە ساقلىسۇن، ئاندىن قايتا ھەيز كۆرۈپ پاكلانغىچە ساقلىسۇن. شۇنىڭدىن كېيىن يەنە تالاق قىلىش ئىستىكىدە بولسا، ئۇنى پاك ھالىتىدە، بىر تۆشەكتە بولماستىن تالاق قىلسۇن، مانا بۇ، الله بۇيرىغان ئىددەت ئىچىدە تالاق قىلىشتۇر" دېدى». (نەسەب ئارىلىشىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) ﴿ئىددەتنى ساناڭلار﴾ يەنى ئۈچ ھېيىزدىن ئىبارەت ئىددەتنى تولۇق تۇتقۇزۇش ئۈچۈن تالاق قىلىنغان ۋاقىتنى ئېسىڭلاردا ئېنىق تۇتۇڭلار. ئى ئەرلەر! ﴿پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار، (ئۇلارنىڭ ئىددىتى توشمىغۇچە) ئۇلارنى﴾ تالاق قىلىنغان ﴿ئۆيلىرىدىن چىقىرىۋەتمەڭلار، ئۇلارمۇ (ئۆيىدىن) چىقمىسۇن، ئۇلار پەقەت ئوچۇق پاھىشە قىلسىلا ئاندىن (ھەدنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن) چىقىدۇ، ئەنە شۇ﴾ يەنى يۇقىرىدا بايان قىلىنغانلىرى ﴿الله نىڭ قانۇنىدۇر، كىمكى الله نىڭ قانۇنىدىن ھالقىپ كېتىدىكەن، ئۇ ئۆزىگە زۇلۇم قىلغان بولىدۇ، سەن بىلمەيسەنكى، الله شۇنىڭدىن كېيىن (يەنى تالاقتىن كېيىن) بىرەر ئىشنى مەيدانغا كەلتۈرۈشى مۇمكىن﴾ يەنى بىر ئۆيدە تۇرۇش ئارقىلىق الله ئۇلارنىڭ قەلبلىرىگە ئىسسىقچىلىق سېلىپ، يېنىشىۋېلىشى مۇمكىن.

2 ﴿ئۇلارنىڭ ئىددىتى توشقان چاغدا، ئۇلار بىلەن چىرايلىقچە يېنىشىڭلار ياكى ئۇلار بىلەن چىرايلىقچە ئۈزۈلۈشۈپ كېتىڭلار﴾ ئۇلارغا زىيان سېلىش ئۈچۈن ئۇلار بىلەن يېنىشىش، ئەزىيەت بېرىپ ياكى ھەققىنى بەرمەستىن ئۈزۈلۈشۈش سىلەرگە ھالال بولمايدۇ. يېنىشقان، ئاجراشقان چېغىڭلاردا تالاش - تارتىشنى ۋە كېلىشەلمەسلىكنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن ﴿ئاراڭلاردىن ئىككى ئادىل گۇۋاھچىنى گۇۋاھ قىلىڭلار﴾. گۇۋاھچى بولغانلىرىڭلارمۇ الله دىن ئەجر كۈتۈپ ﴿خۇدالىق ئۈچۈن (توغرا) گۇۋاھ بولۇڭلار، بۇنىڭ بىلەن

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا۟
ٱلْعِدَّةَ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ رَبَّكُمْ ۖ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنۢ بُيُوتِهِنَّ
وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّآ أَن يَأْتِينَ بِفَٰحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ
ٱللَّهِ ۚ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُۥ ۚ لَا تَدْرِى لَعَلَّ
ٱللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا۟ ذَوَىْ عَدْلٍ مِّنكُمْ
وَأَقِيمُوا۟ ٱلشَّهَٰدَةَ لِلَّهِ ۚ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِۦ مَن كَانَ يُؤْمِنُ
بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ ۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجْعَل لَّهُۥ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُۥٓ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ
بَٰلِغُ أَمْرِهِۦ ۚ قَدْ جَعَلَ ٱللَّهُ لِكُلِّ شَىْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَٱلَّٰٓـِٔى يَئِسْنَ
مِنَ ٱلْمَحِيضِ مِن نِّسَآئِكُمْ إِنِ ٱرْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَٰثَةُ أَشْهُرٍ
وَٱلَّٰٓـِٔى لَمْ يَحِضْنَ ۚ وَأُو۟لَٰتُ ٱلْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ
وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجْعَل لَّهُۥ مِنْ أَمْرِهِۦ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذَٰلِكَ أَمْرُ ٱللَّهِ أَنزَلَهُۥٓ
إِلَيْكُمْ ۚ وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِهِۦ وَيُعْظِمْ لَهُۥٓ أَجْرًا ﴿٥﴾

(يەنى بۇ ھۆكۈم بىلەن) الله غا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتقان كىشىگە ۋەز - نەسىھەت قىلىنىدۇ﴾ چۈنكى بۇنىڭدىن مۇسۇلماندىن باشقىسى ۋەز - نەسىھەت ئالالمايدۇ. ﴿كىمكى﴾ ھۆكۈم قىلىشتا، الله بەلگىلەپ بەرگەن بەلگىلىمىلەرنى تۇتۇش ئارقىلىق ﴿الله دىن قورقىدىكەن، الله ئۇنىڭغا چىقىش يولى بېرىدۇ﴾.

3 كىمكى تالاق قىلىپ ئايرىلىپ كېتىدىغان ياكى يېنىشىۋالىدىغان چاغدا، ئىددەتنىڭ توشقانلىقىغا توغرا گۇۋاھلىق بەرسە ﴿الله ئۇنىڭغا ئويلىمىغان يەردىن رىزىق بېرىدۇ، كىمكى﴾ غەم - قايغۇسىغا الله نىڭ كۇپايە قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلىپ ﴿الله غا تەۋەككۇل قىلسا، الله ئۇنىڭغا كۇپايە قىلىدۇ، الله ھەقىقەتەن مەقسىتىگە يېتەلەيدۇ، الله ھەقىقەتەن ھەر بىر نەرسە ئۈچۈن مۇئەييەن مىقدار، مۇئەييەن ۋاقىت بەلگىلىدى﴾ يەنى الله تائالا ئېغىرچىلىقمۇ، كەڭ - كۇشادىلىقمۇ ئاخىرلىشىدىغان مۇئەييەن بىر ۋاقىت بەلگىلىدى.

4 ﴿ئاياللىرىڭلارنىڭ ئىچىدىكى ھەيزدىن ئۈمىدىنى ئۈزگەنلەردىن﴾ يەنى يېشى چوڭ بولغانلىقتىن ھەيز كۆرمەيدىغانلارنىڭ ئىددىتىنىڭ قانچىلىك بولىدىغانلىقىدىن ﴿شۈبھىدە بولساڭلار، ئۇلارنىڭ ئىددىتى ئۈچ ئايدۇر، (كىچىكلىكتىن) ھەيز كۆرمىگەنلەرنىڭ ئىددىتى ھەم ئۈچ ئايدۇر، ھامىلدار ئاياللارنىڭ ئىددىتى (مەيلى قويۇۋېتىلگەن بولسۇن، مەيلى ئېرى ئۆلۈپ كەتكەن بولسۇن) بوشىنىش بىلەنلا

أَسۡكِنُوهُنَّ مِنۡ حَيۡثُ سَكَنتُم مِّن وُجۡدِكُمۡ وَلَا تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُواْ
عَلَيۡهِنَّۚ وَإِن كُنَّ أُوْلَٰتِ حَمۡلٖ فَأَنفِقُواْ عَلَيۡهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعۡنَ حَمۡلَهُنَّۚ
فَإِنۡ أَرۡضَعۡنَ لَكُمۡ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأۡتَمِرُواْ بَيۡنَكُم بِمَعۡرُوفٖۖ وَإِن
تَعَاسَرۡتُمۡ فَسَتُرۡضِعُ لَهُۥٓ أُخۡرَىٰ ٦ لِيُنفِقۡ ذُو سَعَةٖ مِّن سَعَتِهِۦۖ
وَمَن قُدِرَ عَلَيۡهِ رِزۡقُهُۥ فَلۡيُنفِقۡ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا
إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَاۚ سَيَجۡعَلُ ٱللَّهُ بَعۡدَ عُسۡرٖ يُسۡرٗا ٧ وَكَأَيِّن مِّن قَرۡيَةٍ
عَتَتۡ عَنۡ أَمۡرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِۦ فَحَاسَبۡنَٰهَا حِسَابٗا شَدِيدٗا وَعَذَّبۡنَٰهَا
عَذَابٗا نُّكۡرٗا ٨ فَذَاقَتۡ وَبَالَ أَمۡرِهَا وَكَانَ عَٰقِبَةُ أَمۡرِهَا خُسۡرًا ٩
أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمۡ عَذَابٗا شَدِيدٗاۖ فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ يَٰٓأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْۚ
قَدۡ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيۡكُمۡ ذِكۡرٗا ١٠ رَّسُولٗا يَتۡلُواْ عَلَيۡكُمۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ مُبَيِّنَٰتٖ
لِّيُخۡرِجَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِۚ
وَمَن يُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعۡمَلۡ صَٰلِحٗا يُدۡخِلۡهُ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا
ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ قَدۡ أَحۡسَنَ ٱللَّهُ لَهُۥ رِزۡقًا ١١ ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ
سَبۡعَ سَمَٰوَٰتٖ وَمِنَ ٱلۡأَرۡضِ مِثۡلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلۡأَمۡرُ بَيۡنَهُنَّ لِتَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ
ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عِلۡمَۢا ١٢

تۇگەيدۇ، كىمكى اللە دىن قورقىدىكەن، اللە ئۇنىڭ ئىشىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىدۇ﴾.

5 ﴿ئەنە شۇ اللە نىڭ سىلەرگە نازىل قىلغان ھۆكمىدۇر، كىمكى اللە دىن قورقىدىكەن، اللە ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى يوققا چىقىرىدۇ، ئۇنىڭغا﴾ ئاخىرەتتە جەننەتتىن ئىبارەت ﴿كاتتا ساۋاب بېرىدۇ﴾.

6 ﴿ئۇلارنى﴾ يەنى قويۇۋېتىلگەن ئاياللىرىڭلارنى ﴿قۇدرىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە ئۆزۈڭلار ئولتۇرۇۋاتقان جايىڭلارنىڭ بىر قىسمىدا ئولتۇرغۇزۇڭلار﴾ بۇ ھۆكۈم يېنىشۋالغىلى بولىدىغان ئاياللار ئۈچۈندۇر. ئەمما ئۈچ تالاق قىلىنغان، يېنىشۋالغىلى بولمايدىغان ئاياللارغا تۇرالغۇ بېرىلمەيدۇ ۋە نەپىقىمۇ بېرىلمەيدۇ. ﴿ئۇلارنى تەڭلىكتە قالدۇرۇش ئۈچۈن زىيان يەتكۈزمەڭلار﴾ يەنى ئۇلارنى چىقىپ كېتىشكە مەجبۇرلاش ئۈچۈن تۇرالغۇ جەھەتتىن، نەپىقە جەھەتتىن قىسماڭلار. ﴿ئەگەر ئۇلار ھامىلدار بولسا، بوشانغانغا قەدەر ئۇلارنى تەمىنلەڭلار، ئەگەر ئۇلار سىلەر ئۈچۈن (بالىلىرىڭلارنى) ئېمىتىپ بەرسە، ئۇلارنىڭ (ئېمىتىش) ھەققىنى بېرىڭلار، ھەققانىي ئاساستا ئۆزئارا مەسلىھەتلىشىڭلار﴾ بۇ، تالاق ئارقىلىق ئايرىلىپ كەتكەن ئەر ـ ئاياللار ئۈچۈن قىلىنغان خىتاب بولۇپ، ئۆزئارا ئۇرۇش ـ جېدەل قىلماستىن، بىر ـ بىرىڭلارغا ئېتىبار قىلغان ھالەتتە مەسلىھەتلىشىڭلار! ـ دېگەنلىك بولىدۇ. اللە تائالا بۇ

ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئەگەر ئاتا ـ ئانا كېڭىشىپ (بالىنى ئىككى يىل توشماستىنلا) ئايرىۋەتمەكچى بولسا، ئۇلارغا ھېچبىر گۇناھ بولمايدۇ.﴾ [سۈرە بەقەرە 233 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. ﴿ئەگەر پىكىردە كېلىشەلمىسەڭلار﴾ يەنى ئەگەر ئاتا ئانا تەلەپ قىلغان ھەقنى بېرىشكە ئۇنىمىسا ۋە ئانىمۇ ھەق ئالماي ئېمىتمەيدىغانلىقىدا چىڭ تۇرسا، ﴿ئۇنى (يەنى بالىنى) باشقا بىر ئايال ئېمىتسۇن﴾ يەنى ئېمىتىپ بېرىش ئۈچۈن باشقا بىر ئايالغا ھەق بەرسۇن.

7 ﴿باي ئادەم (ئايالىنى ۋە بالىسىنى) ئۆزىنىڭ بايلىقىغا يارىشا تەمىنلىسۇن، رىزقى تار قىلىنغان ئادەم اللە نىڭ ئۇنىڭغا بەرگىنىگە يارىشا تەمىنلىسۇن﴾ يەنى ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالىغا يارىشا خىراجەت قىلسۇن. ﴿اللە ئىنساننى پەقەت تاقىتى يېتىدىغان ئىشقىلا تەكلىپ قىلىدۇ﴾ يەنى پېقىر ئادەمنى باينى تەكلىپ قىلغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ. ﴿اللە قىيىنچىلىقتىن كېيىن ئاسانلىقنى بېرىدۇ﴾ يەنى پېقىرلىقتىن كېيىن بايلىقنى بېرىدۇ.

8 ﴿نۇرغۇن شەھەرنىڭ ئاھالىسى پەرۋەردىگارىنىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئەمرىدىن باش تارتتى، ئۇلاردىن قاتتىق ھېساب ئالدۇق ۋە ئۇلارنى﴾ ئاخىرەتتە قاتتىق ئازاب بىلەن دۇنيادا ئاچلىق، يوقسۇللۇق، يەر يۈزىدىن يوق قىلىۋېتىش ۋە باشقا ھايۋانغا ئۆزگەرتىۋېتىش ئارقىلىق ﴿قاتتىق جازالىدۇق﴾.

9 ﴿ئۇلار قىلمىشلىرىنىڭ ۋابالىنى تېتىدى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنىڭ ئاقىۋىتى﴾ دۇنيادا ھالاك بولۇش، ئاخىرەتتە ئازابلىنىش ئارقىلىق، مال ـ دۇنيا، بالا ـ چاقا ۋە جانلىرىدىن ﴿زىيان تارتىشتىن ئىبارەت بولدى﴾.

10 ﴿اللە ئۇلارغا (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازاب تەييارلىدى، ئى ئىمان ئېيتقان ئەقىل ئىگىلىرى! اللە دىن قورقۇڭلار﴾ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىڭلار! ئۆتكەنكى ئۈممەتلەردەك سەركەشلىك قىلىپ، شۇلار قىلغان يامانلىقنىڭ ئوخشىشى بىلەن جازالانغاندەك جازالىنىشتىن ساقلىنىڭلار. ﴿اللە سىلەرگە قۇرئاننى نازىل قىلدى﴾.

11 ﴿ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارنى﴾ ئازغۇنلۇق ۋە كۇپرىنىڭ ﴿قاراڭغۇلۇقىدىن﴾ ھىدايەت ۋە ئىماننىڭ ﴿نۇرىغا چىقىرىش ئۈچۈن سىلەرگە اللە نىڭ﴾ ھۆكۈملىرىدىن ئىبارەت كىشىلەر موھتاج بولغان ﴿روشەن ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان پەيغەمبەرنى ئەۋەتتى، كىمكى اللە غا ئىمان ئېيتىدىكەن ۋە ياخشى ئەمەل قىلىدىكەن، (اللە) ئۇنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۈ قالىدۇ، اللە ئۇلارغا ئېسىل رىزىق﴾ يەنى جەننەتتىكى رىزىق ۋە نېمەتلەرنى ﴿بېرىدۇ﴾.

12 ﴿اللە يەتتە ئاسماننى ياراتتى، زېمىننىمۇ ئاسمانلارغا ئوخشاش (يەنى يەتتە قىلىپ) ياراتتى، اللە نىڭ ئەمرى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا جارى بولۇپ تۇرىدۇ﴾ يەنى يەتتە قات ئاسماندىن يەتتە قات زېمىنغا چۈشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن يامغۇر ياغىدۇ، گىياھلار ئۆسىدۇ. كېچە بىلەن كۈندۈز، ياز بىلەن قىش كېلىدۇ. سىلەرگە بۇنى بىلدۈرۈشۈم ﴿اللە نىڭ ھەممىگە قادىر ئىكەنلىكىنى ۋە اللە نىڭ ھەممە نەرسىنى تولۇق بىلىدىغانلىقىنى بىلىشىڭلار ئۈچۈندۇر﴾.

سُورَةُ التَّحْرِيمِ — ترتيبها ٦٦ — آياتها ١٢

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَآ أَحَلَّ ٱللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَٰجِكَ وَٱللَّهُ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ (١) قَدْ فَرَضَ ٱللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَٰنِكُمْ وَٱللَّهُ مَوْلَىٰكُمْ
وَهُوَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْحَكِيمُ (٢) وَإِذْ أَسَرَّ ٱلنَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَٰجِهِۦ حَدِيثًا
فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِۦ وَأَظْهَرَهُ ٱللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُۥ وَأَعْرَضَ عَنۢ بَعْضٍ
فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِۦ قَالَتْ مَنْ أَنۢبَأَكَ هَٰذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْخَبِيرُ
(٣) إِن تَتُوبَآ إِلَى ٱللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِن تَظَٰهَرَا عَلَيْهِ
فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ مَوْلَىٰهُ وَجِبْرِيلُ وَصَٰلِحُ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ
بَعْدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ (٤) عَسَىٰ رَبُّهُۥٓ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبْدِلَهُۥٓ أَزْوَٰجًا
خَيْرًا مِّنكُنَّ مُسْلِمَٰتٍ مُّؤْمِنَٰتٍ قَٰنِتَٰتٍ تَٰٓئِبَٰتٍ عَٰبِدَٰتٍ سَٰٓئِحَٰتٍ
ثَيِّبَٰتٍ وَأَبْكَارًا (٥) يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ
نَارًا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ
لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ (٦) يَٰٓأَيُّهَا
ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَا تَعْتَذِرُوا۟ ٱلْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ (٧)

سۈرە تەھرىم

مەدىنىدە نازىل بولغان، 12 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئى پەيغەمبەر! نېمە ئۈچۈن اﷲ ساڭا ھالال قىلغان نەرسىنى ئاياللىرىڭنىڭ رازىلىقىنى تىلەش يۈزىسىدىن ھارام قىلىسەن﴾ بەزىلەرنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەپ رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىدە ھەسەل ئىچەتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بىلەن ھەفسە رەزىيەللاھۇ ئەنھا زەينەپ رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا ھىيلە ئويناپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قېشىغا كەلگەن ھامان: «ئاغزىڭدىن بىر خىل پۇراق كېلىۋاتىدۇ» دەيدىغانغا كېلىشىۋالغان. شۇنىڭ بىلەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەسەل ئىچىشنى ئۆزىگە ھارام قىلىۋالغان. شۇ سەۋەبتىن بۇ ئايەت نازىل بولغان. ﴿اﷲ﴾ سەندىن سادىر بولغان ئىشقا ﴿ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾ بەزىلەرنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە: ئەسلى ئۇ كىچىك گۇناھلاردىن بولغاچقا، اﷲ شۇنىڭغا ئاساسەن كايىغان.

2 ﴿اﷲ سىلەرگە (كەففارەت) بىلەن قەسەملەردىن چىقىشنى بەلگىلىدى﴾ باشقا بىر ئايەتتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرنى قەستەن قىلغان قەسەملەر ئۈچۈن جاۋابكارلىققا تارتىدۇ. (مۇنداق قەسەملەرنى بۇزساڭلار) ئۇنىڭ كەففارىتى ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىننى بىر ۋاخ غىزالاندۇرۇشتۇر، ياكى ئۇلارغا (يەنى ئون مىسكىنگە بەدىنىنى يېپىپ تۇرىدىغان) بىرەر قۇر كىيىم بېرىشتۇر، ياكى بىر قۇل ياكى بىر چۆرىنى ئازاد قىلىشتۇر، كىمكى بۇنداق قىلىشقا كۈچى يەتمىسە، ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشى لازىم﴾ [سۈرە مائىدە 89 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. ھەر قانداق ئادەمنىڭ اﷲ ھالال قىلغان نەرسىنى ھارام قىلىش ھەققى يوق. ئەگەر قىلىپ قالسىمۇ، ئۇ كىشىگە ئەمەل قىلىش لازىم بولمايدۇ. ھالال ياكى ھارام قىلىش اﷲ قا خاستۇر. بەزى فىقھى ئالىملىرى مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر بىر كىشى ئۆزىگە بىرەر كىيىمنى، بىرەر يېمەكلىكنى، بىرەر ئىچىملىكنى ۋە اﷲ مۇباھ قىلغان ھەرقانداق بىر نەرسىنى ھارام قىلىۋالسا، ئۇ كىشى قەسەمنىڭ كەففارىتىنى بېرىشى كېرەك. شۇنداق قىلغاندا، ئۇنىڭ قەسىمى بىكار بولىدۇ. بۇ ھەممە نەرسىلەردە شۇنداق بولىدۇ. ھەتتا ئايالىنى ھارام قىلىۋالغان بولسىمۇ، مۇشۇنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ. بەزى فىقھشۇناسلار: «ئايالىنى ھارام قىلغاندا، تالاقنىڭ ھاراملىقىنى نىيەت قىلسا، ئايال تالاق بولۇپ كېتىدۇ» دەپ قارايدۇ. اﷲ ئەڭ توغرىسىنى بىلگۈچىدۇر. ﴿اﷲ سىلەرنىڭ ئىگەڭلاردۇر، اﷲ ھەر نەرسىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

3 ﴿ئۆز ۋاقتىدا پەيغەمبەر ئاياللىرىدىن بىرىگە (يەنى ھەفسەگە) بىر سۆزنى﴾ يەنى ھەسەلنى ئۆزىگە ھارام قىلغانلىقىنى ﴿يوشۇرۇن ئېيتقان ئىدى﴾. كەلبى مۇنداق دەيدۇ: يوشۇرۇن ئېيتىلغان سۆز ئەسلىدە: "ئاتاڭ ۋە ئائىشەنىڭ ئاتىسى مەندىن كېيىن خەلىپە بولىدۇ" دېگەن سۆز ئىدى. ﴿ئۇ (يەنى ھەفسە) ئۇنى (ئائىشەگە) ئېيتىپ قويغان، اﷲ بولسا سىرنىڭ ئاشكارىلانغانلىقىنى (پەيغەمبەرگە) بىلدۈرگەن چاغدا، ئۇ (يەنى پەيغەمبەر) ئۇنىڭغا (ھەفسەگە) ئۇ (يەنى ھەفسە) ئاشكارىلاپ قويغان سۆزلەرنىڭ بەزىسىنى ئېيتتى (يەنى يۈزىگە سالدى). بەزىسىنى ئېيتمىدى (يەنى يۈزىگە سالمىدى). پەيغەمبەر ئۇنىڭغا سىرنى ئاشكارىلاپ قويغانلىقىنى ئېيتقان چاغدا، ئۇ (يەنى ھەفسە): «بۇنى ساڭا كىم خەۋەر قىلدى؟» دېدى، پەيغەمبەر: «ماڭا (بۇنى) ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى، ھەممىدىن تولۇق خەۋەردار اﷲ خەۋەر قىلدى» دېدى﴾.

4 ﴿ئەگەر (ئائىشە، ھەفسە) ئىككىڭلار اﷲ غا تەۋبە قىلساڭلار (ئۆزۈڭلار ئۈچۈن ياخشىدۇر). سىلەرنىڭ دىلىڭلار (رەسۇلۇللاھقا ئىخلاس قىلىشتىن) بۇرۇلۇپ كەتتى، ئەگەر سىلەر (رسۇلۇللاھ خوپ كۆرمەيدىغان ئىش ئۈستىدە) ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرساڭلار، ئۇ چاغدا اﷲ ئۇنىڭ مەدەتكارىدۇر، جىبرىئىلمۇ ئۇنىڭ مەدەتكارىدۇر﴾ ئابۇبەكرى ۋە ئۆمەرگە ئوخشاش ﴿مۆمىنلەرنىڭ ياخشىلىرىمۇ ئۇنىڭ مەدەتكارىدۇر. ئۇلاردىن باشقا پەرىشتىلەرمۇ (ئۇنىڭغا) يۆلەنچۈكتۇر﴾.

5 ﴿ئەگەر ئۇ سىلەرنى قويۇۋەتسە، پەرۋەردىگارى سىلەرنىڭ ئورنۇڭلارغا، سىلەردىن ياخشى، (اﷲ نىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە) بويسۇنغۇچى، (اﷲ غا ۋە پەيغەمبەرگە) ئىمان ئېيتقۇچى﴾ يەنى ئىسلام پەرز قىلغان ئىشلارنى ئىجرا قىلغۇچى، اﷲ قا، پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان ئېيتقۇچى ﴿ئىتائەت قىلغۇچى، گۇناھلاردىن تۆۋبە قىلغۇچى، ئىبادەت قىلغۇچى، روزا تۇتقۇچى چوكانلارنى ۋە قىزلارنى ئۇنىڭغا بېرىشى مۇمكىن﴾.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ تُوبُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ
أَن يُكَفِّرَ عَنكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى
مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ يَوْمَ لَا يُخْزِى ٱللَّهُ ٱلنَّبِىَّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ
مَعَهُۥ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَٰنِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَآ
أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَٱغْفِرْ لَنَآ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾
يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ جَٰهِدِ ٱلْكُفَّارَ وَٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱغْلُظْ عَلَيْهِمْ
وَمَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٩﴾ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا
لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱمْرَأَتَ نُوحٍ وَٱمْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ
عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَٰلِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا
مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا وَقِيلَ ٱدْخُلَا ٱلنَّارَ مَعَ ٱلدَّٰخِلِينَ ﴿١٠﴾
وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱمْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ
قَالَتْ رَبِّ ٱبْنِ لِى عِندَكَ بَيْتًا فِى ٱلْجَنَّةِ وَنَجِّنِى مِن فِرْعَوْنَ
وَعَمَلِهِۦ وَنَجِّنِى مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ٱبْنَتَ
عِمْرَٰنَ ٱلَّتِىٓ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا
وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَٰتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِۦ وَكَانَتْ مِنَ ٱلْقَٰنِتِينَ ﴿١٢﴾

(6) ﴿ئى مۆمىنلەر! ئۆزۈڭلارنى ۋە بالا - چاقاڭلارنى ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولىدىغان، رەھىم قىلمايدىغان قاتتىق قول پەرىشتىلەر مۇئەككەل بولغان دوزاختىن﴾ بالا - چاقىلىرىڭلارنى اللّٰه قا بويسۇنۇشقا بۇيرۇش ۋە اللّٰه قا ئاسىيلىق قىلىشتىن توسۇش ئارقىلىق ﴿ساقلاڭلار، ئۇ پەرىشتىلەر اللّٰه نىڭ بۇيرۇقىدىن چىقمايدۇ، نېمىگە بۇيرۇلسا شۇنى ئىجرا قىلىدۇ﴾ يەنى ئازراقمۇ كېچىكتۈرمەيدۇ.

(7) ﴿ئى كاپىرلار! بۈگۈن ئۆزرە ئېيتماڭلار﴾ يەنى بۇ سۆز ئۇلار دوزاخقا كىرىدىغان چاغدا ئېيتىلغان بولۇپ، ئۇلارنى ئۈمىدسىزلەندۈرۈش ۋە تامالىرىنى يوققا چىقىرىش ئۈچۈندۇر. ﴿سىلەر پەقەت﴾ دۇنيادا قىلغان ﴿قىلمىشىڭلارنىڭ جازاسىنى تارتىسىلەر﴾.

(8) ﴿ئى مۆمىنلەر اللّٰه غا سەمىمىي تەۋبە قىلىڭلار﴾ يەنى ئىخلاس بىلەن تەۋبە قىلىڭلار. بۇ خىل تەۋبە قىلىش بولسا، قىلغان گۇناھىغا چىن كۆڭلىدىن پۇشمان قىلىش، تىل ئارقىلىق ئىستىغفار ئېيتىش، ئۇ ئىشتىن يىراق تۇرۇش ۋە ئىككىنچىلەپ قايتىماسلىققا قاتتىق ئىرادە باغلاش ئارقىلىق بولىدۇ. ﴿ئۈمىدكى، پەرۋەردىگارىڭلار سىلەرنىڭ گۇناھىڭلارنى يوققا چىقىرىدۇ، سىلەرنى ئاستىدىن ئۆستەڭلەر ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ، ئۇ كۈندە﴾ (يەنى قىيامەت كۈنىدە) ﴿اللّٰه پەيغەمبەرنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان مۆمىنلەرنى رەسۋا قىلمايدۇ، ئۇلارنىڭ نۇرى﴾ ئۇلار پىلسىراتتىن ئۆتكىچە ﴿ئۇلارنىڭ ئالدىدا ۋە ئوڭ تەرىپىدە يۈرىدۇ، ئۇلار: «ئى پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە نۇرىمىزنى مۇكەممەللەشتۈرۈپ بەرگىن، بىزگە مەغپىرەت قىلغىن، سەن بولساڭ ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىرسەن» دەيدۇ﴾.

(9) ﴿ئى پەيغەمبەر! سەن كۇففارلار بىلەن ۋە مۇناپىقلار بىلەن كۈرەش قىلغىن، ئۇلارغا﴾ يەنى كاپىر ۋە مۇناپىقلارغا ھەيۋەتىڭنى كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن ﴿قاتتىق مۇئامىلە قىلغىن﴾ ئۇلار ھەد ۋاجىپ بولىدىغان گۇناھلارنى قىلدى. ﴿ئۇلارنىڭ جايى جەھەننەمدۇر، جەھەننەم نېمىدېگەن يامان جاي!﴾

(10) ﴿اللّٰه كۇففارلارغا (ئۇلارنىڭ مۆمىنلەر بىلەن تۇغقانچىلىقىنىڭ پايدا بەرمەسلىكىدە) نۇھنىڭ ئايالىنى ۋە لۇتنىڭ ئايالىنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى، ئۇلار بولسا بىزنىڭ بەندىلىرىمىزدىن ئىككى ياخشى بەندىمىزنىڭ ئەمرىدە ئىدى، ئۇلارنىڭ ئىككىلىسى ئەرلىرىگە (ئىمان ئېيتماسلىق بىلەن) خىيانەت قىلدى﴾ رىۋايەت قىلىنىشىچە، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى كىشىلەرگە نۇھ ئەلەيھىسسالامنى ساراڭ دەيتتى. لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى بولسا، لۇت ئەلەيھىسسالامنىڭ مېھمانلىرىنى قەۋمىگە خەۋەر قىلىپ قوياتتى. ﴿ئۇلارنىڭ ئەرلىرى (يەنى نۇھ بىلەن لۇت) (پەيغەمبەر تۇرۇقلۇق) ئۇلاردىن اللّٰه نىڭ ئازابىدىن ھېچ نەرسىنى دەپئى قىلالمىدى﴾. ئۇ ئىككىسىگە كاپىرلار ۋە ئاسىيلاردىن ئىبارەت ﴿«دوزاخقا كىرگۈچىلەر بىلەن بىللە كىرىڭلار» دېيىلدى﴾.

(11) ﴿اللّٰه ئىمان ئېيتقانلارغا پىرئەۋننىڭ ئايالىنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى، ئۆز ۋاقتىدا ئۇ: «ئى پەرۋەردىگارىم! دەرگاھىڭدا ماڭا جەننەتتىن﴾ سېنىڭ رەھمىتىڭگە يېقىن، يۇقىرى دەرىجىلىك ﴿بىر ئۆي بىنا قىلغىن، مېنى پىرئەۋندىن ۋە ئۇنىڭ يامان ئەمەلىدىن قۇتۇلدۇرغىن، مېنى﴾ قىبتى كاپىرلىرىدىن ئىبارەت ﴿زالىم قەۋمدىن قۇتۇلدۇرغىن» دېدى﴾ دېمەك، خۇددى كاپىرلارنىڭ ئەڭ ئەشەددىيسى پىرئەۋننىڭ قول ئاستىدىكى ئايالىنىڭ جەننەتكە كىرىشىگە توسالغۇ بولالمىغىنىدەك، بىرەر كاپىرنىڭ قول ئاستىدا بولۇپ قېلىش ھەرقانداق ئادەمنىڭ ياخشى ئەمەل قىلىپ جەننەتكە كىرىشىگە توسالغۇ بولالمايدۇ.

(12) ﴿ھەمدە ئىمراننىڭ قىزى مەريەمنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتى﴾ اللّٰه بۇ ئايالغا دۇنيا - ئاخىرەتنىڭ ھۆرمىتىنى ئاتا قىلدى، ئۇنىڭ ئاسىي قەۋمىنىڭ ئارىسىدا بولۇشىغا قارىماي، ئۇنى پۈتۈن ئالەم ئاياللىرىدىن ئالاھىدە قىلىپ تاللىدى. ﴿ئۇ نومۇسىنى ساقلىدى، ئۇنىڭغا بىزنىڭ تەرىپىمىزدىن بولغان روھنى پۈۋلىدۇق﴾ يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ كۆيمىنىڭ يانچۇقىغا پۈۋلىدى، شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ھامىلىدار بولۇپ قالدى. ﴿ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ سۆزلىرىنى﴾ يەنى پەرۋەردىگارىنىڭ بەندىلەرگە بەلگىلەپ بەرگەن شەرىئەت بەلگىلىمىلىرىنى تەستىقلىدى. بۇ يەردىكى سۆز بولسا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەن سېنىڭ رەببىڭنىڭ ئەلچىسى» دىگەن سۆزى بولۇپ، ئۇ مەريەمگە مۇقەررەب پەيغەمبەر ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇش خەۋىرىنى يەتكۈزگەن ئىدى. ﴿ساۋا ۋە﴾ (نازىل قىلغان) ﴿كىتابلىرىنى تەستىق قىلدى ۋە اللّٰه غا ئىتائەت قىلغۇچىلاردىن بولدى﴾ چۈنكى ئۇنىڭ ئائىلىسى سالىھ ۋە تەقۋا ئائىلىدىن ئىدى.

سُورَةُ المُلْكِ

ترتيبها ٦٧ — آياتها ٣٠

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

تَبَٰرَكَ ٱلَّذِي بِيَدِهِ ٱلۡمُلۡكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ ﴿١﴾ ٱلَّذِي خَلَقَ
ٱلۡمَوۡتَ وَٱلۡحَيَوٰةَ لِيَبۡلُوَكُمۡ أَيُّكُمۡ أَحۡسَنُ عَمَلٗاۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡغَفُورُ ﴿٢﴾
ٱلَّذِي خَلَقَ سَبۡعَ سَمَٰوَٰتٖ طِبَاقٗاۖ مَّا تَرَىٰ فِي خَلۡقِ ٱلرَّحۡمَٰنِ مِن
تَفَٰوُتٖۖ فَٱرۡجِعِ ٱلۡبَصَرَ هَلۡ تَرَىٰ مِن فُطُورٖ ﴿٣﴾ ثُمَّ ٱرۡجِعِ ٱلۡبَصَرَ كَرَّتَيۡنِ
يَنقَلِبۡ إِلَيۡكَ ٱلۡبَصَرُ خَاسِئٗا وَهُوَ حَسِيرٞ ﴿٤﴾ وَلَقَدۡ زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ
ٱلدُّنۡيَا بِمَصَٰبِيحَ وَجَعَلۡنَٰهَا رُجُومٗا لِّلشَّيَٰطِينِۖ وَأَعۡتَدۡنَا لَهُمۡ عَذَابَ
ٱلسَّعِيرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمۡ عَذَابُ جَهَنَّمَۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ
﴿٦﴾ إِذَآ أُلۡقُواْ فِيهَا سَمِعُواْ لَهَا شَهِيقٗا وَهِيَ تَفُورُ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ
مِنَ ٱلۡغَيۡظِۖ كُلَّمَآ أُلۡقِيَ فِيهَا فَوۡجٞ سَأَلَهُمۡ خَزَنَتُهَآ أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ نَذِيرٞ ﴿٨﴾
قَالُواْ بَلَىٰ قَدۡ جَآءَنَا نَذِيرٞ فَكَذَّبۡنَا وَقُلۡنَا مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ مِن شَيۡءٍ إِنۡ أَنتُمۡ
إِلَّا فِي ضَلَٰلٖ كَبِيرٖ ﴿٩﴾ وَقَالُواْ لَوۡ كُنَّا نَسۡمَعُ أَوۡ نَعۡقِلُ مَا كُنَّا فِيٓ أَصۡحَٰبِ
ٱلسَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَٱعۡتَرَفُواْ بِذَنۢبِهِمۡ فَسُحۡقٗا لِّأَصۡحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١١﴾
إِنَّ ٱلَّذِينَ يَخۡشَوۡنَ رَبَّهُم بِٱلۡغَيۡبِ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَأَجۡرٞ كَبِيرٞ ﴿١٢﴾

سۈرە مۇلك

مەككىدە نازىل بولغان، 30 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 دۇنيا ــ ئاخىرەتتە پۈتۈن ئاسمان ــ زېمىننىڭ ﴿پادىشاھلىقى ئىلكىدە بولغان اللە نىڭ بەرىكىتى بۈيۈكتۇر. اللە ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴾.

2 ﴿سىلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن، اللە ئۆلۈمنى ۋە تىرىكلىكنى ياراتتى﴾ يەنى ئۆلۈم: روھنىڭ بەدەندىن ئايرىلىشى، ھاياتلىق بولسا، روھنىڭ بەدەنگە تەئەللۇق بولىشىدۇر. شۇڭا "تىرىكلىكنى يارىتىش" دېگەنلىك، ئىنساننى ۋە روھنى يارىتىش دېگەنلىكتۇر. ﴿اللە غالىبتۇر، (تەۋبە قىلغۇچىنى) ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴾.

3 ﴿اللە يەتتە ئاسماننى بىرىنى بىرىنىڭ ئۈستىدە قىلىپ ياراتتى، مېھرىبان اللە نىڭ يارىتىشىدا ھېچ نۇقسانىنى﴾ يەنى بىر ـ بىرىگە زىت ياكى كەمتۈكلىكنى ﴿كۆرمەيسەن، سەن تەكرار قاراپ باققىنكى﴾ ئاسمان شۇنداق چوڭ ۋە كەڭ بولسىمۇ، ئۇنىڭدا ﴿بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن؟﴾

4 ﴿ئاندىن سەن يەنە ئىككى قېتىم قارىغىن﴾ ئۇنىڭدىن كۆپ قارىغان تەقدىردىمۇ، ﴿كۆزۈڭ﴾ ئاسمانلارنىڭ يارىتىلىشىدا بىرەر ئەيىب تېپىشتىن ﴿ئۈمىد ئۈزگەن ۋە تالغان ھالدا قايتىدۇ﴾.

5 بىزگە بارلىق ئاسمانلاردىن ﴿ئەڭ يېقىن ئاسماننى چىراغلار﴾ يەنى يورۇق يۇلتۇزلار ﴿بىلەن بېزىدۇق ۋە ئۇلارنى شەيتانلارنى ئاتىدىغان نەرسە قىلدۇق﴾ يەنى پەرىشتىلەرنىڭ سۆزلىرىنى ئوغرىلىقچە تىڭشاشقا ئۇرۇنغان شەيتانلار يۇلتۇزلاردىن چىققان شولا بىلەن ئېتىلىدۇ. ﴿شەيتانلارغا﴾ دۇنيادا يۇلتۇزلار ئارقىلىق كۆيدۈرۈلۈشنى، ئاخىرەتتە ﴿دوزاخ ئازابىنى تەييارلىدۇق﴾.

6 ﴿پەرۋەردىگارىنى ئىنكار قىلغانلارمۇ دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ. دوزاخ نېمىدېگەن يامان جاي!﴾

7 ﴿ئۇلار دوزاخقا﴾ ئوتقا ئوتۇن تاشلىغاندەك ﴿تاشلانغان چاغدا، قايناپ تۇرغان دوزاخنىڭ﴾ ئېشەك ھاڭرىغاندەك ﴿سەت ئاۋازىنى ئاڭلايدۇ﴾.

8 ﴿دوزاخ غەزەپتىن پارچىلىنىپ كېتىشكە تاس قالىدۇ. دوزاخقا ھەر قاچان بىر توپ ئادەم تاشلانغان چاغدا، دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىلەر ئۇلاردىن: «سىلەرگە﴾ دۇنيادا مۇشۇنداق بىر كۈننىڭ كېلىدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندۇرىدىغان بىرەر ﴿ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلمىگەنمىدى؟» دەپ سورايدۇ﴾.

9 ﴿ئۇلار: «ئۇنداق ئەمەس، بىزگە ھەقىقەتەن ئاگاھلاندۇرغۇچى﴾ اللە نىڭ پەيغەمبىرى ﴿كەلگەن﴾ يەنى بىزنى مۇشۇ كۈننىڭ كېلىدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندۇرغان. ﴿بىز (ئۇنى) ئىنكار قىلدۇق ھەمدە بىز: "اللە﴾ ھېچ ئادەمگە غەيب ئىشلاردىن، ئاخىرەت خەۋەرلىرىدىن ۋە اللە نىڭ بىزدىن تەلەپ قىلغان ئىشلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان شەرىئەتتىن ﴿بىرەر نەرسە نازىل قىلغىنى يوق، سىلەر پەقەت چوڭقۇر ئازغۇنلۇقتا" دېدۇق» دەيدۇ﴾.

10 ﴿ئۇلار: «ئەگەر بىز﴾ پەيغەمبەرنىڭ سۆزلىرىنى چۈشىنىدىغان، ئەقىل ئىشلىتىدىغان ھالەتتە ﴿ئاڭلىغان ياكى چۈشەنگەن بولساق، ئەھلى دوزاخ قاتارىدا بولماس﴾ بەلكى اللە قا ئىمان ئېيتقان ۋە پەيغەمبەرگە ئەگەشكەنلەر قاتارىدا بولغان ﴿ئىدۇق» دەيدۇ﴾.

11 ﴿ئۇلار﴾ يەنى ئۆزلىرىنىڭ دوزاخقا لايىق ئىكەنلىكىنى ۋە پەيغەمبەرنى ئىنكار قىلىش ئارقىلىق كاپىر بولغان ﴿گۇناھىنى تونۇيدۇ﴾ ئۇلارنىڭ گۇناھى ئىسپاتلانغان ۋە گۇناھلىرىنى ئۆزلىرى ئېتىراپ قىلىپ، ھېچقانداق ئۆزرىسى قالمىغاندىن كېيىن، اللە ئۇلارنى جازالاپ دوزاخقا تاشلايدۇ. ﴿ئەھلى دوزاخ اللە نىڭ رەھمىتىدىن يىراق بولسۇن!﴾.

12 ﴿پەرۋەردىگارىدىن كۆرمەي تۇرۇپ قورققانلار مەغپىرەتكە ۋە كاتتا ساۋابقا ئېرىشىدۇ﴾.

13 ﴿سىلەر سۆزۈڭلارنى مەخپىي قىلىڭلار ياكى ئاشكارا قىلىڭلار﴾ اللە ھامان ئۇنى بىلىپ تۇرىدۇ، اللە قا ھېچنەرسە مەخپىي بولمايدۇ. ﴿اللە ھەقىقەتەن دىللاردىكى سىرلارنى بىلگۈچىدۇر﴾.

14 ئىنسانلارنى ۋە شۇ ئىنسانلارنىڭ دىللىرىنى ئۆز قولى بىلەن ﴿ياراتقان زات﴾ دىللارنىڭ سىرلىرىنى ﴿بىلمەمدۇ؟﴾ ئەلۋەتتە ياراتقۇچى يارالغۇچىدىن بەك بىلگۈچىدۇر. ﴿ئۇ شەيئىلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر﴾. قەلبلەردە يوشۇرۇنغان ۋە مەخپىي ئېلىپ بېرىلغان ئىشلارنىڭ ﴿ھەممىسىدىن تولۇق خەۋەرداردۇر﴾ ئۇنىڭغا ھېچقانداق ئىش مەخپىي بولمايدۇ.

15 ﴿اللە سىلەرگە زېمىننى﴾ ئۇلتۇرغىلى بولمايدىغان ۋە ماڭغىلى بولمايدىغان بەك يىرىك قىلىۋەتمەي، ﴿مېڭىشقا ئاسان قىلدى، زېمىننىڭ ئەتراپىدا مېڭىڭلار. اللە نىڭ﴾ سىلەرگە زېمىندا يارىتىپ بەرگەن ﴿رىزقىدىن يەڭلار﴾ اللە

وَأَسِرُّواْ قَوْلَكُمْ أَوِ ٱجْهَرُواْ بِهِۦٓ إِنَّهُۥ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا
يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ
ٱلْأَرْضَ ذَلُولًا فَٱمْشُواْ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزْقِهِۦ وَإِلَيْهِ ٱلنُّشُورُ
﴿١٥﴾ ءَأَمِنتُم مَّن فِى ٱلسَّمَآءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ ٱلْأَرْضَ فَإِذَا هِىَ
تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنتُم مَّن فِى ٱلسَّمَآءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ
كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْاْ إِلَى ٱلطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَٰٓفَّٰتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا
يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا ٱلرَّحْمَٰنُ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍۭ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ أَمَّنْ هَٰذَا ٱلَّذِى
هُوَ جُندٌ لَّكُمْ يَنصُرُكُم مِّن دُونِ ٱلرَّحْمَٰنِ إِنِ ٱلْكَٰفِرُونَ إِلَّا فِى غُرُورٍ
﴿٢٠﴾ أَمَّنْ هَٰذَا ٱلَّذِى يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُۥ بَل لَّجُّواْ فِى عُتُوٍّ
وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾ أَفَمَن يَمْشِى مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِۦٓ أَهْدَىٰٓ أَمَّن يَمْشِى سَوِيًّا
عَلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ
وَٱلْأَبْصَٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ ٱلَّذِى ذَرَأَكُمْ
فِى ٱلْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ
صَٰدِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا ٱلْعِلْمُ عِندَ ٱللَّهِ وَإِنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

سىلەرگە زېمىننىڭ مولچىلىقىدىن پايدىلىنالايدىغان قىلدى. شۇنى بىلىشىڭلار كېرەككى، بۇ دۇنيادىن ئاخىرەتكە چوقۇم كۆچىسىلەر. ﴿سىلەر﴾ قەبرەڭلاردىن ﴿تىرىلگەندىن كېيىن الله نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىسىلەر﴾.

16 ئى كۇففارلار! ﴿ئاسماندىكى زاتنىڭ يەر تەۋرىگەن چاغدا﴾ خۇددى قارۇننى يۇتقۇزىۋەتكەندەك ﴿سىلەرنى يەرگە يۇتقۇزۇۋېتىشىدىن قورقمامسىلەر؟﴾

17 ﴿ياكى ئاسماندىكى زاتنىڭ﴾ خۇددى لۇت ۋە فىل ئىگىلىرىگە ياغدۇرغاندەك ﴿سىلەرگە تاش ياغدۇرۇشىدىن قورقمامسىلەر؟﴾ سىلەر ئازابنى كۆرگەن چاغدا ﴿مېنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشۇمنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى بىلىسىلەر﴾ بۇ چاغدا بىلگىنىڭلار ھېچقانداق پايدا بەرمەيدۇ.

18 ﴿ئۇلاردىن ئىلگىرى ئۆتكەنلەر (پەيغەمبەرلىرىنى) يالغانغا چىقاردى﴾. ئۇلارغا قاتتىق ئازاب چۈشۈرۈش ئارقىلىق ئۇلارنى ﴿ئەيىبلىگەنلىكىم قانداق ئىكەن؟﴾

19 ﴿ئۇلار قاناتلىرىنى يايغان ۋە يىغقان ھالدا ئۈستىدە ئۇچۇپ كېتىۋاتقان قۇشلارغا (ئىبرەت كۆزى بىلەن) قارىمامدۇ؟﴾ قاناتلىرىنى كەرگەن ۋە يىغقان ھالدا ﴿ئۈستىلىرىدە ئۇچۇۋاتقان قۇشلارنى﴾ قاناتلىرىنى ئاچقان ۋە يىغقان چاغدا يەرگە چۈشۈپ كېتىشتىن ﴿پەقەت الله﴾ ناھايىتى ئىنچىكىلىك بىلەن يارىتىشتىن ئىبارەت قۇدرىتى ئارقىلىقلا ﴿تۇتۇپ تۇرىدۇ، الله ھەقىقەتەن ھەر نەرسىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾.

20 ﴿سىلەرگە الله ياردەم بەرگەندىن تاشقىرى، يەنە كىم سىلەرگە ياردەمچى قوشۇن بولالايدۇ﴾ يەنى الله ئۆز ياردىمى ۋە رەھمىتى ئارقىلىق ياردەم قىلمىسا، كىم سىلەرگە ياردەم قىلالايدۇ؟ سىلەرنى الله نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرىدىغان ھېچقانداق قوشۇن يوق. ﴿كاپىرلار پەقەت ئالدىنىش ئىچىدىدۇر﴾ يەنى شەيتان ئۇلارنى: "ئازاب نازىل بولمايدۇ" دەپ ئالدايدۇ.

21 ﴿ئەگەر الله﴾ يامغۇر ۋە باشقا رىزىقنىڭ سەۋەبلىرىنى توساپ قويۇش ئارقىلىق ﴿رىزقىنى تۇتۇپ قالسا، سىلەرگە كىم رىزىق بېرىدۇ، ئۇلار تەكەببۇرلۇقتا، ھەقتىن يىراقلىشىشتا ئەزۋەيلەپ كەتكەندۇر﴾ ئۇلار ئىبرەت ئالمايدىغان ۋە تەپەككۇر قىلمايدىغان قەۋمدۇر.

22 ﴿زادى قايسى ئادەم يول تاپالايدۇ؟ بېشىنى ساڭگىلىتىپ ماڭغان ئادەممۇ؟﴾ بۇ كاپىر بولۇپ، دۇنيادا گۇناھ ـ مەسىيەتكە دۈم چۈشىدۇ، قىيامەت كۈنى بولسا، ئوڭدىسىغا تىرىلدۈرۈلىدۇ. ﴿ياكى قەددىنى رۇس تۇتۇپ تۈز يولدا ماڭغان ئادەممۇ؟﴾ بۇ مۇسۇلمان بولۇپ، دۇنيادا الله نىڭ يولىدا ئەقىل ۋە ھىدايەت ئارقىلىق ماڭىدۇ، قىيامەت كۈنىدە بولسا، جەننەتكە ئېلىپ بارىدىغان داغدام يول ئۈستىگە تىرىلدۈرۈلىدۇ.

23 ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنكى، «الله سىلەرنى ياراتتى، سىلەر ئۈچۈن قۇلاقنى، كۆزلەرنى، دىللارنى ياراتتى، سىلەر ئاز شۈكۈر قىلىسىلەر»﴾.

24 ﴿ئېيتقىنكى، «الله سىلەرنى يەر يۈزىدە يارىتىپ كۆپەيتتى، (ھېساب بېرىش ئۈچۈن) الله نىڭ دەرگاھىغا توپلىنىسىلەر»﴾.

25 ﴿ئۇلار: «ئەگەر سىلەر راستچىل بولساڭلار، بۇ ۋەدە قاچان ئىشقا ئاشۇرۇلىدۇ» دەيدۇ﴾.

26 ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنكى، «(بۇ ھەقتىكى) ئىلىم﴾ يەنى قىيامەتنىڭ قاچان بولۇشى ﴿الله نىڭ دەرگاھىدىدۇر﴾ بۇنى الله تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. ﴿مەن پەقەت﴾ سىلەرنى كاپىرلىقنىڭ ئاقىۋىتىدىن ﴿ئوچۇق ئاگاھلاندۇرغۇچىمەن»﴾ مەن الله بايان قىلىشقا بۇيرىغاننى بايان قىلىمەن. الله ماڭا قىيامەتنىڭ ۋاقتىنى خەۋەر قىلىشنى بۇيرىمىدى.

27 ﴿ئۇلار ئازابنىڭ ئۆزلىرىگە يېقىنلىقىنى كۆرگەن چاغدا يۈزلىرى قارىداپ كېتىدۇ، ئۇلارغا: «مانا بۇ سىلەر﴾ دۇنيادىكى چېغىڭلاردا مەسخىرە قىلىپ ﴿تەلەپ قىلغان نەرسىدۇر» دېيىلىدۇ﴾.

28 ئى مۇھەممەد! ﴿ئېيتقىنكى، «ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ! ئەگەر الله﴾ سىلەر كۈتكەندەك ۋە ئارزۇ قىلغاندەك ﴿مېنى ۋە مەن بىلەن بولغان﴾ مۆمىنلەرنى ﴿ھالاك قىلىدىغان بولسا ياكى﴾ بىزنىڭ ئەجىلىمىزنى تەخىر قىلىپ ﴿بىزگە رەھىم قىلىدىغان بولسا﴾ سىلەرگە نېمە پايدا بار. ﴿كاپىرلارنى قاتتىق ئازابتىن كىم قۇتقۇزىدۇ؟»﴾ يەنى مەيلى الله پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە مۇسۇلمانلارنى ئۇلار ئۈمىد قىلغاندەك ھالاك قىلسۇن ياكى ساقلاپ قالسۇن، ئۇلارنى ئازابتىن ھېچكىم قۇتقۇزالمايدۇ.

29 ﴿ئېيتقىنكى، «ئۇ ناھايىتى مېھرىبان الله دۇر، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتۇق ۋە ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلدۇق، سىلەر كىمنىڭ روشەن گۇمراھلىقتا ئىكەنلىكىنى كەلگۈسىدە بىلىسىلەر»﴾.

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيٓـَٔتْ وُجُوهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَقِيلَ هَٰذَا ٱلَّذِى
كُنتُم بِهِۦ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِىَ ٱللَّهُ وَمَن مَّعِىَ
أَوْ رَحِمَنَا فَمَن يُجِيرُ ٱلْكَٰفِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ
ٱلرَّحْمَٰنُ ءَامَنَّا بِهِۦ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ
﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَآؤُكُمْ غَوْرًا فَمَن يَأْتِيكُم بِمَآءٍ مَّعِينٍۭ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ القَلَمِ

ترتيبها ٦٨ — آياتها ٥٢

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

نٓ ۚ وَٱلْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَآ أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾
وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾
فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾ بِأَييِّكُمُ ٱلْمَفْتُونُ ﴿٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ
أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعْلَمُ بِٱلْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تُطِعِ
ٱلْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾ وَدُّوا۟ لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٩﴾ وَلَا تُطِعْ كُلَّ
حَلَّافٍ مَّهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَّشَّآءٍۭ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ
أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ عُتُلٍّۭ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَن كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ
﴿١٤﴾ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَٰتُنَا قَالَ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾

(30) ئۇلارغا ﴿«ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ؟﴾ الله سىلەرگە نېمەت قىلىپ بەرگەن بۇلاق، دەريا ۋە قۇدۇقلاردىكى سۇيىڭلار كۆچۈڭلار يەتمىگىدەك يىراقلاپ كەتسە ياكى يوقاپ كەتسە ۋەياكى يەر ئاستىغا ﴿سىڭىپ كەتسە، سىلەرگە كىم ئېقىن سۇ كەلتۈرۈپ بېرىدۇ» دېگىن﴾ يەنى سىلەرنىڭ پايدىلىنىشىڭلار ئۈچۈن يامغۇر ياكى دەريالار ئارقىلىق الله تىن باشقىسى كەلتۈرۈپ بېرەلمەيدۇ.

سۈرە قەلەم

مەككىدە نازىل بولغان، 52 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) ﴿نۇن﴾ بۇ، ئەرەب ئېلىپبەسىدىن بىر ھەرپ بولۇپ، بۇنىڭدىن باشقا بەزى سۈرىلەردە كەلگەندەك سۈرىنىڭ باشلىنىشى ئۈچۈن قوللىنىلغاندۇر. ﴿قەلەم بىلەن ۋە ئۇلار يازغان نەرسىلەر بىلەن قەسەمكى﴾،

(2) ئى مۇھەممەد! ﴿سەن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نېمىتى بىلەن، (مۇشرىكلار ئېيتقاندەك) مەجنۇن ئەمەسسەن﴾.

(3) ﴿مۇقەررەركى، سەن ئەلۋەتتە﴾ پەيغەمبەرلىكنىڭ ئېغىرچىلىقىنى ۋە ھەرخىل جاپالارنى كۆتۈرگەنلىكىڭ ئۈچۈن، باشقىلار تەرىپىدىن مىننەت قىلىنمايدىغان ﴿ئۈكسمەس ساۋابقا ئېرىشىسەن﴾.

(4) ئى مۇھەممەد! ﴿سەن ھەقىقەتەن﴾ الله سېنى قۇرئاندا بۇيرىغان ﴿بۈيۈك ئەخلاققا ئىگىسەن﴾. سەھىھ ھەدىستە ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى ھەققىدە سورالغاندا :«ئۇنىڭ ئەخلاقى قۇرئان ئىدى» دەپ جاۋاپ بەرگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان.

(5) (6) ﴿كەلگۈسىدە قايسىڭلارنىڭ مەجنۇن ئىكەنلىكىنى سەن كۆرىسەن، ئۇلارمۇ كۆرىدۇ﴾ يەنى قىيامەتتە كىمنىڭ مەجنۇن ئىكەنلىكى ئاشكارا بولىدۇ. بۇ كاپىرلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئازغۇن، مەجنۇن دېگەن گۇمانىغا بېرىلگەن رەددىيە بولۇپ، الله تۆۋەندە يەنە مۇنداق دەيدۇ:

(7) ﴿شۈبھىسىزكى، سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭ ئۆزىنىڭ يولىدىن ئازغانلارنى ئوبدان بىلىدۇ، ھىدايەت تاپقۇچىلارنىمۇ ئوبدان بىلىدۇ﴾ يەنى ھەقىقىي ئازغۇننىڭ سەن بولماستىن، بەلكى ساڭا تۆھمەت قىلغانلار ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىدۇ. ھەقىقىي ئازغۇنلار ئەنە شۇ يېقىن ۋە كەلگۈسىدە كېلىدىغان مەنپەئەتتىن يۈز ئۆرۈپ، زىياننى تاللىغان كاپىرلادۇر.

(8) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ئىتائەت قىلمىغىن﴾.

(9) ﴿ئۇلار سېنىڭ ئۆزلىرى بىلەن مادارا قىلىشىڭنى، شۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرىنىڭ﴾ سېنىڭ ئۇلارغا مايىل بولۇشىڭنى كۆزلەپ سەن بىلەن ﴿مادارا قىلىشنى﴾ يەنى ساڭا مادارا قىلغاندەك كۆرۈنىشنى ﴿ئارزۇ قىلىدۇ﴾.

(10) - (13) ﴿قەسەمخور، پەس، غەيۋەتخور، سۇخەنچى، بېخىل، ھەددىدىن ئاشقۇچى، گۇناھكار، قوپال، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھارامدىن بولغان ئادەم﴾ يەنى ۋەلىد ئىبنى مۇغىرە ﴿گە ئىتائەت قىلمىغىن﴾.

(14) (15) ﴿بىزنىڭ ئايەتلىرىمىز ئۇنىڭغا ئوقۇپ بېرىلسە، ئۇنىڭ مال - مۈلكى ۋە ئوغۇللىرى بولغانلىقى ئۈچۈن، «(بۇ) بۇرۇنقىلارنىڭ ھېكايىلىرىدۇر»، دەيدۇ﴾ بۇ شۇنداق قىلغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇرۇش ۋە سۆكۈش ئۈچۈندۇر. چۈنكى ئۇ ئۆزىگە مال - مۈلۈك ۋە ئوغۇللارنى بەرگەن زاتنى، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ۋە ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلىش ئارقىلىق جاۋاپ قايتۇردى.

(16) ﴿ئۇنىڭ بۇرنىنى داغلاپ بەلگە سالىمىز﴾ يەنى ئۇنى دوزاختا سېلىشتىن ئىلگىرى، ئۇنىڭ بۇرنىغا بەلگە قىلىش بىلەن بىرگە، يۈزىنى قارا قىلىپ، ئۇنىڭدىن ئايرىلمايدىغان بىر بەلگە سالىمىز.

(17) ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ئۇلارنى﴾ يەنى مەككە ئاھالىسىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەۋەبىدىن قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىققا دۇچار قىلىش بىلەن ﴿مەلۇم باغنىڭ ئىگىلىرىنى سىنىغاندەك سىنىدۇق﴾ بۇ، قۇرەيشلەر ئوبدان بىلىدىغان قىسسە ئىدى. ئېيتىلىشلارغا قارىغاندا، ئەينى زاماندا يەمەننىڭ سەنئا شەھىرىگە يېقىن بىر يەردە بىر ئادەمنىڭ الله نىڭ ھەققىنى پېقىرلارغا ئادا قىلىپ تۇرىدىغان بېغى بار ئىدى. بىر كۈنى، ئۇ ئادەم ۋاپات بولۇپ، باغ بالىلىرىغا قالدى. بالىلىرى ئۇنىڭ مېۋىلىرىنى كەمبەغەللەرگە بېرىشتىن توختىتىپ، الله نىڭ ھەققىگە بېخىللىق قىلىپ: «مېلىمىز ئاز، جان سانىمىز كۆپ، ئاتىمىزدەك قىلساق، بىزگە يەتمەيدۇ» دېيىشىپ، كەمبەغەللەرنى ھەققىدىن مەھرۇم قىلماقچى بولۇشتى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلارنىڭ ئاقىۋىتى الله تائالا تۆۋەندە بايان قىلغاندەك بولدى. ﴿ئۇلار﴾ يەنى باغنىڭ ئىگىلىرى ﴿ئۇنىڭ مېۋىلىرىنى﴾ كەمبەغەللەر ئۇقمىسۇن، ئۇلارغا ھېچ نەرسە بەرمەيلى دېيىشىپ ﴿سەھەردىلا ئۈزۈۋېلىشقا قەسەم ئىچىشكەن ئىدى﴾.

سَنَسِمُهُۥ عَلَى ٱلۡخُرۡطُومِ ﴿١٦﴾ إِنَّا بَلَوۡنَٰهُمۡ كَمَا بَلَوۡنَآ أَصۡحَٰبَ ٱلۡجَنَّةِ إِذۡ أَقۡسَمُواْ
لَيَصۡرِمُنَّهَا مُصۡبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسۡتَثۡنُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيۡهَا طَآئِفٞ مِّن رَّبِّكَ
وَهُمۡ نَآئِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصۡبَحَتۡ كَٱلصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَتَنَادَوۡاْ مُصۡبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنِ
ٱغۡدُواْ عَلَىٰ حَرۡثِكُمۡ إِن كُنتُمۡ صَٰرِمِينَ ﴿٢٢﴾ فَٱنطَلَقُواْ وَهُمۡ يَتَخَٰفَتُونَ ﴿٢٣﴾
أَن لَّا يَدۡخُلَنَّهَا ٱلۡيَوۡمَ عَلَيۡكُم مِّسۡكِينٞ ﴿٢٤﴾ وَغَدَوۡاْ عَلَىٰ حَرۡدٖ قَٰدِرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا
رَأَوۡهَا قَالُوٓاْ إِنَّا لَضَآلُّونَ ﴿٢٦﴾ بَلۡ نَحۡنُ مَحۡرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ أَوۡسَطُهُمۡ أَلَمۡ أَقُل
لَّكُمۡ لَوۡلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُواْ سُبۡحَٰنَ رَبِّنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقۡبَلَ
بَعۡضُهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ يَتَلَٰوَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُواْ يَٰوَيۡلَنَآ إِنَّا كُنَّا طَٰغِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ
رَبُّنَآ أَن يُبۡدِلَنَا خَيۡرٗا مِّنۡهَآ إِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا رَٰغِبُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَٰلِكَ ٱلۡعَذَابُۖ وَلَعَذَابُ
ٱلۡأٓخِرَةِ أَكۡبَرُۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ ﴿٣٣﴾ إِنَّ لِلۡمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمۡ جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ
﴿٣٤﴾ أَفَنَجۡعَلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ كَٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمۡ كَيۡفَ تَحۡكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمۡ
لَكُمۡ كِتَٰبٞ فِيهِ تَدۡرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ لَكُمۡ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمۡ لَكُمۡ أَيۡمَٰنٌ
عَلَيۡنَا بَٰلِغَةٌ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ إِنَّ لَكُمۡ لَمَا تَحۡكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلۡهُمۡ أَيُّهُم
بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمۡ لَهُمۡ شُرَكَآءُ فَلۡيَأۡتُواْ بِشُرَكَآئِهِمۡ إِن كَانُواْ صَٰدِقِينَ ﴿٤١﴾
يَوۡمَ يُكۡشَفُ عَن سَاقٖ وَيُدۡعَوۡنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ فَلَا يَسۡتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

18 ﴿ئۇلار خۇدا خالىسا دېمىگەن ئىدى﴾ بەزىلەر: «بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: مىسكىنلەرگە ئاتىسى بېرىپ كېلىۋاتقان مۆئەييەن مىقداردىكى ھەققىنى ئايرىماسلىققا نىيەت قىلغان ئىدى، ـ دېگەنلىك بولىدۇ» دەپ قارىغان.

19 20 ﴿ئۇلار ئۇخلاۋاتقاندا، باغقا پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ئازاب﴾ يەنى يانغىن ﴿نازىل بولۇپ، باغ﴾ كۆيۈپ، ھېچقانداق مېۋىسى قالمىغان ﴿قاپقارا كۆلدەك بولۇپ قالدى﴾.

21 22 ﴿ئۇلار: «ئەگەر (مېۋىلەرنى) ئۈزمەكچى بولساڭلار﴾ پېقىرلار كېلىشتىن ئىلگىرى ﴿باغقا بېرىڭلار» دەپ، ئەتىگەندە بىر ـ بىرىنى توۋلاشتى﴾.

23 24 ﴿ئۇلار ماڭدى، يولدا كېتىۋېتىپ: «بۈگۈن باغقا﴾ ئاتاڭلار بېرىپ كېلىۋاتقان مېۋىلەردىن بېرىڭلار! ـ دەپ سوراپ قالماسلىقى ئۈچۈن ﴿ھەرگىز بىر مىسكىنمۇ كىرمىسۇن» دېيىشىپ پىچىرلاشتى﴾.

25 ﴿ئۇلار: «(مىسكىنلەرنى باغقا كىرىشتىن) توسيالايمىز دېگەن ئوي بىلەن، ئەتىگەندە تۇرۇشتى﴾ يەنى قەۋمىدىن ئايرىلىپ ئەتىگەندە يولغا چىقىشتى.

26 27 ﴿ئۇلار باغنىڭ (كۆيۈپ قاپقارا بولۇپ كەتكەنلىكىنى) كۆرۈپ: «بىز ھەقىقەتەن ئېزىپ قېلىپتۇق﴾ يەنى: باشقا باغقا كېلىپ قاپتۇق، بۇ بىزنىڭ بېغىمىز ئەمەس، ـ دېيىشتى. بىر ئاز ئويلىنىپ باغنىڭ ئۆزلىرىنىڭ بېغى ئىكەنلىكىنى، اللّٰه تائالانىڭ ئۇلارنى جازالاپ، باغنىڭ مېۋىلىرىنى قۇرۇتىۋەتكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن: ﴿ياق، بىز﴾ مىسكىنلەرنىڭ ھەققىنى بەرمەسلىكنى نىيەت قىلغانلىقىمىز ئۈچۈن، باغنىڭ مېۋىسىدىن ﴿قۇرۇق قېلىپتۇق» دېدى﴾.

28 ﴿ئۇلارنىڭ ياخشىسى﴾ يەنى ئەڭ ئەقىللىقى ۋە ئالاھىدىسى: ﴿«سىلەر﴾ اللّٰه تائالانىڭ زالىملارنى دائىم كۆزىتىپ تۇرىدىغانلىقىنى ۋە ئۇ مىسكىنلەرنىڭ ھەققى توغرىسىدا ئۆزەڭلارنىڭ خاتا قىلغانلىقىڭلارنى ئېنىق بىلگەندىن كېيىن ﴿نېمىشقا اللّٰه قا تەۋبە قىلىپ تەسبىھ ئېيتمايسىلەر دېمىگەنىدىم؟ ـ دېدى﴾.

29 ﴿ئۇلار: «پەرۋەردىگارىمىز! سېنى پاك ئېتىقاد قىلىمىزكى﴾ يەنى: «سەن بىزنىڭ (بېغىمىزغا قىلغانلىرىڭ ھەققىدە): "بىزگە زۇلۇم قىلدى" دېيىشىمىزدىن پاكدۇرسەن. مىسكىنلەرنىڭ ھەققىنى مەنئى قىلىش بىلەن ﴿بىز ھەقىقەتەن زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولدۇق»﴾ دېدى.

30 ﴿شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىر ـ بىرگە قارىشىپ ئۆز ئارا مالامەت قىلىشتى﴾.

31 ﴿ئۇلار دېيىشتى: «ۋاي بىزگە! بىز ھەقىقەتەن ھەددىمىزدىن ئېشىپتۇق﴾.

32 ﴿ئۈمىدكى، پەرۋەردىگارىمىز بىزگە بۇنىڭدىن ياخشىراق باغنى بەرگەي، بىز ئەلۋەتتە پەرۋەردىگارىمىزدىن﴾ ياخشىلىق ئاتا قىلىشنى ۋە كەچۈرۈشنى ﴿ئۈمىد قىلغۇچىلارمىز»﴾.

33 ﴿ئازاب مانا مۇشۇنداقتۇر﴾ يەنى قۇرەيشكىمۇ باغ ئىگىلىرىگە چۈشكەن ئازاب چۈشىدۇ. ﴿ئەگەر ئۇلار بىلسە، ئاخىرەتنىڭ ئازابى تېخىمۇ قاتتىقتۇر﴾ لېكىن ئۇلار بىلمەيدۇ.

34 ﴿تەقۋادارلار پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا ھەقىقەتەن نازۇنېمەتلىك جەننەتلەردىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾.

35 ﴿بىز مۇسۇلمانلارنى كاپىرلار بىلەن باراۋەر قىلامدۇق؟﴾ ئەينى زاماندىكى قۇرەيش كاپىرلىرىنىڭ كاتتىلىرى: ئەگەر مۇھەممەدنىڭ دېگەنلىرى توغرا بولۇپ قالغان ھالەتتىمۇ، بىزنىڭ ئەھۋالىمىز بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەھۋالى پەقەت دۇنيادىكى ئەھۋالىمىزغا ئوخشاش بولىدۇ، ئاخىرەتتە بىزگىمۇ مۇسۇلمانلارغا بېرىلگەن جەننەتنىڭ نېمەتلىرى بېرىلىدۇ، ـ دېيىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، اللّٰه تائالا يۇقىرىقى ئايەتتە، اللّٰه نىڭ تائەتىدە چىڭ تۇرغانلار بىلەن اللّٰه قا ئاسىيلىق قىلىشنى پەرۋايىغا ئالمايدىغان، گۇناھكار، پەسكەشنى باراۋەر قىلىشنىڭ ئادىللىق ئەمەسلىكىنى خەۋەر قىلىدۇ.

36 ﴿سىلەرگە نېمە بولدى؟﴾ خۇددى مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش ھوقۇقى سىلەرگە بېرىلگەندەك ﴿قانداقچە مۇنداق ھۆكۈم چىقىرىسىلەر!﴾ بۇ ھۆكمىڭلار خاتا.

37 38 ﴿ياكى سىلەردە﴾ ئاسىي بىلەن ئىتائەتكار باراۋەر بولىدۇ دەپ يېزىلىپ، ئاسماندىن نازىل بولغان ﴿بىر كىتاب بولۇپ، ئۇنىڭدىن سىلەرگە (قىيامەت كۈنى) خالىغىنىڭلار بار، دېگەننى ئوقۇدۇڭلارمۇ؟﴾

39 ﴿ياكى سىلەر ھۆكۈم قىلغان نەرسەڭلارنىڭ بولۇشىغا﴾ اللّٰه نىڭ ئالدىدا قەسەم قىلىپ، ﴿بىز سىلەر بىلەن قىيامەت كۈنى ئاندىن ۋاقتى توشىدىغان﴾ سىلەرنىڭ جەننەتكە كىرىشىڭلارغا دائىر ﴿مەھكەم بىر ئەھدى تۈزۈشكەنمۇ؟﴾

40 ئى مۇھەممەد! ﴿ئۇلاردىن سوراپ باققىنكى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قايسىسى يۇقىرىقى ئىشلارغا كېپىللىك قىلالايدۇ؟﴾

41 ﴿ياكى ئۇلارنىڭ﴾ ئاخىرەتتە مۇسۇلمان بىلەن ئۇلارنى باراۋەر قىلىشقا كۈچى يېتىدۇ دەپ گۇمان قىلىدىغان اللّٰه قا شېرىك قىلىۋالغان ئىلاھلىرى ﴿بارمۇ؟

ئەگەر ئۇلار (دەۋاسىدا) راستچىل بولسا، شېرىكلىرىنى كەلتۈرۈپ باقسۇن﴾.

42 ﴿ئۇ كۈندە﴾ يەنى قىيامەت كۈنىدە ﴿پاچاق ئېچىلىپ قالىدۇ﴾. اللّٰه سۇبھانەھۇ ۋەتائالا مەخلۇقاتلىرىغا ئۇ كۈننىڭ ناھايىتى دەھشەتلىك ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن پاچىقىنى ئاچىدۇ. ئىمام بۇخارى ئەبى سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان: "(قىيامەت كۈنى) رەببىمىز پاچىقىنى ئاچىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، بارلىق مۇسۇلمان ئەر ۋە مۇسۇلمان ئاياللار ئۇنىڭغا سەجدە قىلىدۇ. بۇلاردىن دۇنيادا رىيا (باشقىلار كۆرسۇن ياكى ئاڭلىسۇن) ئۈچۈن سەجدە قىلغانلار، سەجدە قىلغىلى بارغاندا پۇتۇن بەدىنى تاياقتەك قېتىپ قالىدۇ"». ﴿ئۇلار (ئىمانىنى سىناش ئۈچۈن) سەجدە قىلىشقا چاقىرىلىدۇ، ئۇلار سەجدە قىلالمايدۇ﴾ ئۇ چاغدا پۈتۈن مەخلۇقاتلار سەجدە قىلىدۇ. پەقەت كاپىر ۋە مۇناپىقلار دۇنيادا اللّٰه قا ئىمان ئېيتىپ باقمىغان ۋە ئۇنىڭغا سەجدە قىلىپ باقمىغانلىقى ئۈچۈن، پۇتۇن ئۇگىلىرى قېتىپ قېلىپ سەجدىگە ئېگىلەلمەيدۇ.

43 ﴿ئۇلار (قورقۇنچتىن) تىكىلىپ قارىيالمايدۇ، ئۇلارغا خارلىق يۈزلىنىدۇ، ئۇلار (دۇنيادا) ساغلام﴾ قىلىشقا كۈچى يېتىدىغان ﴿چاغلىرىدا سەجدىگە دەۋەت قىلىنغان ئىدى﴾. ئىبراھىم تەيمى مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار ئەزان ۋە تەكبىر ئارقىلىق دەۋەت قىلىنغان ئىدى. ئۇلار سەجدىدىن باش تارتاتتى».

44 ﴿بۇ قۇرئاننى ئىنكار قىلغانلارنى ماڭا قويۇۋەتكىن، ئۇلارنى تۇيدۇرماستىن، ئاستا - ئاستا ھالاكەتكە يۈزلەندۈرىمىز﴾ ئۇلار نېمەت دەپ گۇمان قىلغانلىرىنىڭ ئاقىۋەتتە ئېلىپ بارىدىغان يېرىنى ئويلىمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئويلىمىغان يەردىن ھالاكەتكە دۇچار بولىدۇ.

45 ئۇلارنىڭ تېخىمۇ كۆپ گۇناھ قىلىشى ئۈچۈن ﴿ئۇلارغا مۆھلەت بېرىمەن، شۈبھىسىزكى، مېنىڭ تەدبىرىم پۇختىدۇر﴾. ھېچقانداق بىر نەرسىنى قاچۇرۇپ قويمايمەن.

46 ﴿ياكى ئۇلاردىن﴾ دىنغا دەۋەت قىلغانلىقىڭغا ساۋاب ياكى ﴿ھەق سوراپ، ئۇلارنىڭ (ئىقتىسادىي) يۈكىنى ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتىڭمۇ ؟﴾

47 ﴿ياكى ئۇلارنىڭ يېنىدا غەيب﴾ يەنى غەيبنى بىلىدىغان ئىلىم ﴿بار بولۇپ، ئۇلار﴾ گۇمان قىلىشقان دەلىل - ئىسپاتلىرىدىن خالىغىنىنى سەن بىلەن مۇنازىرىلىشىش ئۈچۈن شۇنىڭغا ﴿يازامدۇ؟﴾

48 اللّٰه تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سەۋر قىلىشقا بۇيرۇپ: ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ ھۆكمىگە سەۋر قىلغىن﴾. ئالدىراڭغۇلۇقتا، زېرىككەكلىكتە ﴿بېلىقنىڭ ساھىبىگە﴾ يەنى يۇنۇس ئەلەيھىسسالامغا ﴿ئوخشاش بولمىغىن، ئۆز ۋاقتىدا ئۇ غەمكىن ھالدا﴾ بېلىقنىڭ قارنىدا تۇرۇپ: ﴿پەرۋەردىگارىغا: «(پەرۋەردىگارىم!) سەندىن بۆلەك ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، سەن (جىمى كەمچىلىكلەردىن) پاكتۇرسەن، مەن ھەقىقەتەن (ئۆز نەفسىمگە) زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن بولدۇم» [سۈرە ئەنبىيا 87 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دەپ ﴿ئىلتىجا قىلدى﴾.

49 ﴿ئەگەر ئۇ﴾ تەۋبە قىلىشتىن ئىبارەت ﴿پەرۋەردىگارىنىڭ نېمىتىگە ئېرىشمىسە ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇ (قىلمىشىغا) مالامەت قىلىنغان ھالدا﴾ دەرەخمۇ يوق،

خَٰشِعَةً أَبۡصَٰرُهُمۡ تَرۡهَقُهُمۡ ذِلَّةٞۖ وَقَدۡ كَانُواْ يُدۡعَوۡنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ وَهُمۡ سَٰلِمُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرۡنِي وَمَن يُكَذِّبُ بِهَٰذَا ٱلۡحَدِيثِۖ سَنَسۡتَدۡرِجُهُم مِّنۡ حَيۡثُ لَا يَعۡلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأُمۡلِي لَهُمۡۚ إِنَّ كَيۡدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمۡ تَسۡـَٔلُهُمۡ أَجۡرٗا فَهُم مِّن مَّغۡرَمٖ مُّثۡقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمۡ عِندَهُمُ ٱلۡغَيۡبُ فَهُمۡ يَكۡتُبُونَ ﴿٤٧﴾ فَٱصۡبِرۡ لِحُكۡمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ ٱلۡحُوتِ إِذۡ نَادَىٰ وَهُوَ مَكۡظُومٞ ﴿٤٨﴾ لَّوۡلَآ أَن تَدَٰرَكَهُۥ نِعۡمَةٞ مِّن رَّبِّهِۦ لَنُبِذَ بِٱلۡعَرَآءِ وَهُوَ مَذۡمُومٞ ﴿٤٩﴾ فَٱجۡتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَجَعَلَهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِن يَكَادُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَيُزۡلِقُونَكَ بِأَبۡصَٰرِهِمۡ لَمَّا سَمِعُواْ ٱلذِّكۡرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُۥ لَمَجۡنُونٞ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ لِّلۡعَٰلَمِينَ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الحَاقَّةِ

ترتيبها ٦٩ — آياتها ٥٢

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ٱلۡحَآقَّةُ ﴿١﴾ مَا ٱلۡحَآقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلۡحَآقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَّبَتۡ ثَمُودُ وَعَادُۢ بِٱلۡقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهۡلِكُواْ بِٱلطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٞ فَأُهۡلِكُواْ بِرِيحٖ صَرۡصَرٍ عَاتِيَةٖ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيۡهِمۡ سَبۡعَ لَيَالٖ وَثَمَٰنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومٗاۖ فَتَرَى ٱلۡقَوۡمَ فِيهَا صَرۡعَىٰ كَأَنَّهُمۡ أَعۡجَازُ نَخۡلٍ خَاوِيَةٖ ﴿٧﴾ فَهَلۡ تَرَىٰ لَهُم مِّنۢ بَاقِيَةٖ ﴿٨﴾

تاغمۇ يوق ﴿بىر دالىغا تاشلانغان بولاتتى﴾.

50 ﴿پەرۋەردىگارى ئۇنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللىدى، ئۇنى ياخشىلاردىن قىلدى﴾ يەنى ياخشىلىقتا مۇكەممەل قىلدى. بەزى رىۋايەتلەردە: اللّٰه ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ قەۋمىگە شاپائەت قىلىپ، ئۇنى يۈزمىڭدىن ئارتۇق قەۋمگە قايتا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىمان ئېيتتى، - دېيىلگەن.

51 ﴿كاپىرلار قۇرئاننى ئاڭلىغان چاغلىرىدا﴾ ساڭا بولغان دۈشمەنلىكىنىڭ قاتتىقلىقىدىن يامان ﴿كۆزلىرى بىلەن سېنى يىقىتىۋېتىشكە تاس قالىدۇ. سېنى: «شۈبھىسىز بىر مەجنۇن» دېيىشىدۇ﴾.

52 ﴿قۇرئان پەقەت تامام ئەھلى جاھان ئۈچۈن ۋەز - نەسىھەتتۇر﴾.

سۈرە ھاققە

مەككىدە نازىل بولغان، 52 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ھەقىقەتلەر ئېنىق ئاشكارا بولىدىغان ﴿قىيامەت﴾.

2 ﴿قىيامەت نېمىدۇر؟﴾.

3 ﴿قىيامەتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾.

4 ﴿سەمۇد ۋە ئاد (قەبىلىلىرى) قىيامەتنى ئىنكار قىلدى﴾.

5 ﴿سەمۇد﴾ يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ﴿بولسا ئادەتتىن تاشقىرى قاتتىق ئاۋاز بىلەن ھالاك قىلىندى﴾.

وَجَآءَ فِرۡعَوۡنُ وَمَن قَبۡلَهُۥ وَٱلۡمُؤۡتَفِكَٰتُ بِٱلۡخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوۡاْ رَسُولَ
رَبِّهِمۡ فَأَخَذَهُمۡ أَخۡذَةً رَّابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَّا طَغَا ٱلۡمَآءُ حَمَلۡنَٰكُمۡ فِي ٱلۡجَارِيَةِ
﴿١١﴾ لِنَجۡعَلَهَا لَكُمۡ تَذۡكِرَةً وَتَعِيَهَآ أُذُنٌ وَٰعِيَةٌ ﴿١٢﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي ٱلصُّورِ
نَفۡخَةٌ وَٰحِدَةٌ ﴿١٣﴾ وَحُمِلَتِ ٱلۡأَرۡضُ وَٱلۡجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَٰحِدَةً ﴿١٤﴾
فَيَوۡمَئِذٍ وَقَعَتِ ٱلۡوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَهِيَ يَوۡمَئِذٍ وَاهِيَةٌ
﴿١٦﴾ وَٱلۡمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرۡجَآئِهَاۚ وَيَحۡمِلُ عَرۡشَ رَبِّكَ فَوۡقَهُمۡ يَوۡمَئِذٍ ثَمَٰنِيَةٌ
﴿١٧﴾ يَوۡمَئِذٍ تُعۡرَضُونَ لَا تَخۡفَىٰ مِنكُمۡ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَأَمَّا مَنۡ أُوتِيَ
كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَيَقُولُ هَآؤُمُ ٱقۡرَءُواْ كِتَٰبِيَهۡ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلَٰقٍ
حِسَابِيَهۡ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾
قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾ كُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ هَنِيٓـَٔۢا بِمَآ أَسۡلَفۡتُمۡ فِي ٱلۡأَيَّامِ
ٱلۡخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا مَنۡ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِشِمَالِهِۦ فَيَقُولُ يَٰلَيۡتَنِي لَمۡ أُوتَ كِتَٰبِيَهۡ
﴿٢٥﴾ وَلَمۡ أَدۡرِ مَا حِسَابِيَهۡ ﴿٢٦﴾ يَٰلَيۡتَهَا كَانَتِ ٱلۡقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَآ أَغۡنَىٰ
عَنِّي مَالِيَهۡۜ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلۡطَٰنِيَهۡ ﴿٢٩﴾ خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ ٱلۡجَحِيمَ
صَلُّوهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلۡسِلَةٍ ذَرۡعُهَا سَبۡعُونَ ذِرَاعًا فَٱسۡلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُۥ
كَانَ لَا يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ ٱلۡعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلۡمِسۡكِينِ ﴿٣٤﴾

(6) ﴿ئاد﴾ يەنى هۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ﴿بولسا ھەددىدىن زىيادە قاتتىق﴾ توختىماي چىقىدىغان ﴿ۋە سوغۇق بوران بىلەن ھالاك قىلىندى﴾.

(7) ﴿الله ئۇلارغا بوراننى يەتتە كېچە، سەككىز كۈندۈز ئۈزۈلدۈرمەي ئاپىرىدە قىلدى﴾ ئۇلارنى شېغىل تاشلار ئۆلتۈرگەن ئىدى. ﴿(ئاد) قەۋمىنىڭ﴾ ئۆز ماكانلىرىدا ھالاك بولۇپ ﴿خورما دەرىخىنىڭ پو كۆتەكلىرىدەك ياتقانلىقىنى كۆرۈسەن﴾.

(8) ﴿ئۇلاردىن بىرەر ئادەمنىڭ قالغانلىقىنى كۆرەلەمسەن؟﴾ ئۇلاردىن بىرمۇ ئادەم ساق قالمىغان ئىدى.

(9) ﴿پىرئەۋن ھەم ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى﴾ كاپىرلار ﴿ۋە شەھەرلىرى دۈم كۆمتۈرۈۋېتىلگەنلەر﴾ يەنى لۇت قەۋمى، الله قا شېرىك كەلتۈرۈش ۋە ئاسىيلىق قىلىشتىن ئىبارەت ﴿خاتا ئىشلارنى قىلدى﴾.

(10) ﴿ئۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى الله﴾ يۇرتلىرىنى دۈم كۆمتۈرىۋېتىش ۋە تاش ـ شېغىل ئارىلاش بوران ئەۋەتىش ئارقىلىق ﴿قاتتىق جازالىدى﴾.

(11) (12) ﴿شۇبھىسىزكى، (نۇھنىڭ زامانىدا) چوڭ سۇ ياماراپ كەتكەن چاغدا، سىلەرنى﴾ يەنى ئەجدادىڭلارنى سىلەر تېخى تۆرەلمىگەن چاغدا ﴿بىز كېمىگە سالدۇق﴾ ئى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتى! ﴿سىلەرگە ئۇنى﴾ يەنى نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىنىڭ قىسسىسىنى الله نىڭ كاتتىلىقىغا ۋە قارشىلىق قىلغانلارنىڭ جازازىسىنى بېرىدىغانلىقىغا شەك قىلغانلارغا ﴿ئىبرەت قىلىش ئۈچۈن، تۇتۇۋالىدىغان قۇلاقلارنىڭ ئۇنى تۇتۇۋېلىشى ئۈچۈن﴾ بىز شۇنداق قىلدۇق.

(13) ﴿بىرىنچى قېتىملىق سۈر چېلىنغان چاغدا﴾.

(14) ﴿زېمىن ۋە تاغلار (ئورۇنلىرىدىن) كۆتۈرۈلۈپ (بىر ـ بىرىگە) ئۇرۇلۇپ (ئۇۋۇلۇپ كەتكەن) چاغدا﴾ يەنى ئۇلار بىر ـ بىرىگە بىرلا ئۇرۇلۇشتا كۇكۇم ـ تالقان بولۇپ كەتكەندە.

(15) ﴿بۇ كۈندە چوڭ ئىش﴾ يەنى قىيامەت ﴿يۈز بېرىدۇ﴾.

(16) پەرىشتىلەرنىڭ چۈشۈشى ئۈچۈن ﴿ئاسمان يېرىلىدۇ، بۇ كۈندە ئاسمان﴾ (قالايمىقانلىشىپ) ﴿ئاجىزلىشىپ كېتىدۇ﴾.

(17) الله بۇيرىغان ھامان زېمىنغا چۈشۈپ، زېمىندىكى بارلىق نەرسىلەرنى ئۆز كونتروللىقىغا ئېلىش ئۈچۈن ﴿پەرىشتىلەر ئاسماننىڭ ئەتراپىدا تۇرىدۇ، بۇ كۈندە پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئەرشىنى سەككىز پەرىشتە﴾ (باشلىرى) ﴿ئۈستىدە كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ﴾.

(18) ﴿بۇ كۈندە سىلەر﴾ الله تائالاغا ھېساب بېرىش ئۈچۈن ﴿توغرىلىنىسىلەر، سىلەر ھېچقانداق بىر سىرنى يوشۇرۇپ قالالمايسىلەر﴾.

(19) ﴿نامە ـ ئەمالى ئوڭ قولىغا بېرىلگەن ئادەم﴾ (خۇشاللىقتىن): ﴿بۇ مېنىڭ نامە ـ ئەمالىمنى ئېلىپ ئوقۇپ بېقىڭلار﴾.

(20) ﴿مەن﴾ دۇنيادىكى چېغىمدا ئاخىرەتتە ﴿ھېساباتىمغا مۇلاقات بولىدىغانلىقىمغا مۇقەررەر ئىشەنگەن ئىدىم﴾ دەيدۇ﴾.

(21) ﴿ئۇ كۆڭۈللۈك تۇرمۇشتا بولىدۇ﴾.

(22) ﴿ئېسىل﴾ يەنى مەرتىۋىسى يۇقىرى ﴿جەننەتتە بولىدۇ﴾.

(23) ﴿ئۇنىڭ مېۋىلىرى﴾ ئۆرە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ قولىنى سوزۇپلا ئالالايدىغان دەرىجىدە ﴿يېقىن بولىدۇ﴾.

(24) ئۇلارغا مۇنداق دېيىلىدۇ: ﴿«ئۆتكەنكى كۈنلەردە يەنى دۇنيادىكى چاغلاردا ﴿ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلىقىڭلار ئۈچۈن، خۇشال ـ خۇرام يەڭلار، ئىچىڭلار»﴾.

(25) ﴿نامە ـ ئەمالى سول قولىغا بېرىلگەن ئادەم﴾ ئۆزىگە تەييارلانغان يامان ئاقىبەتلەرنى كۆرۈپ، غەمكىن ھالدا ﴿ئېيتىدۇكى، «ماڭا نامە ـ ئەمالىم بېرىلمىگەن بولسىچۇ!﴾

(26) ﴿ھېسابىمنىڭ نېمە بولىدىغانلىقىنى بىلمىسەم ئىدىم!﴾

(27) ﴿دۇنيادا ئۆلۈمىم ھاياتىمنى﴾ ئاخىرەتتە قايتا تىرىلمەس قىلىپ ﴿ئاخىرلاشتۇرسىچۇ!﴾

(28) ﴿مېنىڭ﴾ يىغقان ﴿مال ـ مۈلكۈم ماڭا ھېچ نەرسىگە ئەسقاتمىدى﴾ يەنى الله نىڭ ئازابىنى توسۇپ قالالمىدى.

(29) ﴿مېنىڭ ھوقۇقۇم قولۇمدىن كەتتى»﴾.

(30) بۇ چاغدا الله دوزاختا مۇئەككەل پەرىشتىلەرگە ئېيتىدۇ: ﴿«ئۇنى تۇتۇڭلار، ئۇنىڭغا تاقاق سېلىڭلار﴾،

(31) ﴿ئاندىن ئۇنى دوزاخقا تاشلاڭلار﴾،

(32) ﴿ئاندىن ئۇنى ئۇزۇنلۇقى 70 گەز كېلىدىغان زەنجىر بىلەن باغلاڭلار»﴾.

(33) ئۇنىڭ بۇنداق ئازابلىنىشى شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ﴿ئۇ ھەقىقەتەن ئۇلۇغ الله قا ئىمان ئېيتمىغان ئىدى﴾.

(34) ﴿مىسكىنگە تاماق بېرىشنى تەرغىب قىلمايتتى﴾.

(35) ﴿بۈگۈن ئۇنىڭغا بۇ يەردە﴾ يەنى قىيامەت كۈنىدە شاپائەت قىلىدىغان ۋە مەنپەئەت قىلىدىغان ﴿دوست يوقتۇر﴾ چۈنكى بۇ كۈن تۇغقان تۇغقىنىدىن، دوست دوستىدىن قاچىدىغان كۈندۇر.

فَلَيْسَ لَهُ ٱلْيَوْمَ هَٰهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾ لَّا يَأْكُلُهُۥٓ
إِلَّا ٱلْخَٰطِـُٔونَ ﴿٣٧﴾ فَلَآ أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾
إِنَّهُۥ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾
وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ
تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ ٱلْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا
مِنْهُ ٱلْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَٰجِزِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّهُۥ لَتَذْكِرَةٌ
لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُۥ لَحَسْرَةٌ عَلَى
ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُۥ لَحَقُّ ٱلْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ المَعَارِجِ

ترتيبها ٧٠ — آياتها ٤٤

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَأَلَ سَآئِلٌۢ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِّلْكَٰفِرِينَ لَيْسَ لَهُۥ دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِّنَ
ٱللَّهِ ذِى ٱلْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَعْرُجُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ إِلَيْهِ فِى
يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَٱصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾
إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُۥ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَنَرَىٰهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ ٱلسَّمَآءُ كَٱلْمُهْلِ
﴿٨﴾ وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْـَٔلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾

36 ﴿ئۇنىڭغا يىرىڭدىن﴾ يەنى بەدەنلىرىنى يۇيۇپ چۈشكەن، قۇسۇق ۋە يىرىڭدىن ﴿باشقا تاماق يوقتۇر﴾.

37 ﴿ئۇنى پەقەت ئازغان ئادەملەرلا﴾ يەنى گۇناھكار ۋە كاپىرلارلا ﴿يەيدۇ﴾.

38 39 ﴿مەن سىلەر كۆرۈپ تۇرىدىغان نەرسىلەر بىلەن قەسەم قىلىمەن، سىلەر كۆرمەيدىغان نەرسىلەر بىلەنمۇ قەسەم قىلىمەن﴾ يەنى بارلىق مەخلۇقات بىلەن قەسەم قىلىمەن.

40 ﴿بۇ قۇرئان ئەلۋەتتە ھۆرمەتلىك پەيغەمبەرنىڭ﴾ يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېلىپ كېلىشى ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلاۋەت قىلىپ بېرىشى ئارقىلىق الله تەرىپىدىن يەتكۈزگەن ﴿سۆزىدۇر﴾.

41 ﴿ئۇ﴾ قۇرئان سىلەر گۇمان قىلغاندەك ﴿شائىرنىڭ سۆزى ئەمەستۇر، سىلەر ناھايىتى ئاز ئىشىنىسىلەر﴾.

42 ﴿ئۇ﴾ قۇرئان سىلەر گۇمان قىلغاندەك ﴿كاھىنىنىڭ سۆزىمۇ ئەمەس، سىلەر ئاز ۋەز ـ نەسىھەت ئالىسىلەر﴾.

43 ﴿ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن نازىل قىلىنغاندۇر﴾ يەنى ئۇ قۇرئان پەيغەمبىرىڭلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن، شۇ پەيغەمبەرنىڭ تىلى ئارقىلىق نازىل قىلىنغاندۇر.

44 ﴿ئەگەر ئۇ﴾ يەنى جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ياكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ﴿بىزنىڭ نامىمىزدىن يالغاننى توقۇيدىغان بولسا﴾،

45 ﴿ئەلۋەتتە ئۇنى قۇدرىتىمىز بىلەن جازالايتتۇق﴾.

46 ﴿ئاندىن ئۇنىڭ ئاساسى قىزىل تومۇرىنى كېسىپ تاشلايتتۇق﴾ بۇ، پادىشاھنى قاتتىق غەزەپلەندۈرگەندە قوللىنىدىغان جازانىڭ تەسۋىرىدۇر.

47 ﴿سىلەردىن ھېچبىر ئادەم ئۇنى﴾ بىزنىڭ جازالىشىمىزدىن ﴿قوغداپ قالالمايتتى﴾.

48 ﴿شەك ـ شۈبھىسىزكى، بۇ قۇرئان تەقۋادارلار ئۈچۈن ۋەز ـ نەسىھەتتۇر﴾ چۈنكى ئۇلار قۇرئاندىن مەنپەئەت ئالالايدۇ.

49 ﴿بىز شەك ـ شۈبھىسىز بىلىمىزكى، سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا﴾ قۇرئان ئايەتلىرى شۇنچە روشەن تۇرۇقلۇق ﴿ئۇنى ئىنكار قىلغۇچىلار بار﴾ بىز ئۇلارغا تېگىشلىك جازاسىنى بېرىمىز.

50 ﴿قۇرئان كاپىرلارغا﴾ ئۇلار قۇرئاننى تەستىق قىلغۇچىلارنىڭ ساۋابىنى ۋە ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ ئازابىنى كۆرگەن چاغدا ﴿ئەلۋەتتە ھەسرەت بولىدۇ﴾.

51 ﴿قۇرئان، مۇقەررەركى﴾ الله تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان ﴿شەكسىز ھەقىقەتتۇر﴾.

52 ﴿ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىڭنى﴾ مۇشرىكلارنىڭ ئېيتىۋالغان ﴿پاك ئېتىقاد قىلغىن﴾.

سۈرە مائارىج

مەككىدە نازىل بولغان، 44 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿بىر تىلىگۈچى﴾ يەنى نەزر ئىبنى ھارىس ﴿كاپىرلارغا چوقۇم بولىدىغان ئازابنىڭ (چۈشۈشىنى) تىلىدى﴾ نەزر ئىبنى ھارىس مۇنداق دېدى: ﴿«ئەگەر بۇ (يەنى قۇرئان) سېنىڭ تەرىپىڭدىن نازىل بولغان ھەقىقەت بولىدىغان بولسا، ئاسماندىن ئۈستىمىزگە تاش ياغدۇرغىن، ياكى بىزنى قاتتىق ئازاب بىلەن جازالىغىن!»﴾ [سۈرە ئەنفال 32 ـ ئايەت].

2 ﴿ئۇ﴾ كاپىر بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭدىن ئازابنى ﴿ھېچ ئادەم قايتۇرالمايدۇ﴾.

3 ﴿ئۇ﴾ ئازاب پەرىشتىلەر چىقىدىغان ﴿ئاسمان شوتىلىرىنىڭ ئىگىسى الله تەرىپىدىن بولغان﴾.

4 ﴿پەرىشتىلەر ۋە روھ﴾ يەنى جىبرىئىل ئاشۇ شوتىلار بىلەن ﴿الله قا شۇنداق بىر كۈندە ئۆرلەيدۇكى، ئۇنىڭ ئۇزۇنلۇقى 50 مىڭ يىل كېلىدۇ﴾ قىيامەت كۈنى ھېساب بېرىش ئۈچۈن تۇرىدىغان مۇددەت 50 مىڭ يىل بولۇپ، ئاندىن جەننەت ئەھلى جەننەتكە ۋە دوزاخ ئەھلى دوزاخقا ئورۇنلىشىدۇ.

5 ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭنىڭ يەتكۈزگەن ئەزىيەتلىرىگە ﴿چىرايلىقچە سەۋر قىلغىن﴾ الله تىن باشقىغا شىكايەت قىلىشقا بولمايدۇ.

6 ﴿ئۇلار ئۇ ئازابنى يىراق﴾ بولمايدۇ ﴿دەپ قارايدۇ﴾.

7 ﴿بىز ئۇنى يېقىن دەپ قارايمىز﴾.

8 ﴿ئۇ كۈندە ئاسمان ئېرىتىلگەن مىستەك بولۇپ قالىدۇ﴾ بەزى رىۋايەتلەردە: ياغنىڭ دۇغىدەك بولۇپ قالىدۇ، ـ دېيىلگەن.

9 ﴿تاغلار ئېرىتىلگەن رەڭلىك يۇڭدەك بولۇپ قالىدۇ﴾.

10 - 14 ھەر ئادەم ئۆز ھالى بىلەن بولۇپ قالىدىغانلىقى ئۈچۈن ﴿دوست دوستىدىن كۆرۈپ تۇرۇپ (ھال) سورىمايدۇ﴾ دوزاخقا لايىق بولۇپ قالغان ﴿گۇناھكار ئادەم ئۆز ئورنىغا ئوغۇللىرىنى، ئايالىنى،

يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾
وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهَا لَظَىٰ ﴿١٥﴾ نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ ﴿١٦﴾ تَدْعُو
مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰ ﴿١٨﴾ ۞ إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا
﴿١٩﴾ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾ إِلَّا
الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي
أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ
بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ
رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَىٰ
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ
ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ
﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ
﴿٣٤﴾ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾ فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ
﴿٣٦﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ
أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

قېرىندىشىنى ۋە ئۆزى مەنسۇپ بولغان قەۋم - قېرىنداشلىرىنى﴾ يەنى ئۆزىنىڭ ئەڭ قەدىردانلىرىنى ﴿ۋە يەر يۈزىدىكى جىمى ئادەمنى بېرىپ بولسىمۇ، بۇ كۈندىكى ئازابتىن قۇتۇلۇشنى ئارزۇ قىلىدۇ﴾.

15 16 ﴿ياق، ئۇ مۇقەررەر دوزاختۇر﴾ يەنى بۇ گۇناھكار كاپىر مۇنداق ئارزۇدىن يانسۇن، پىدا قىلىنغان ھېچقانداق نەرسە ئۇنى ئازابتىن قۇتقۇزالمايدۇ، ئۇنىڭ ئالدىدا دوزاخ يېنىپ تۇرىدۇ. ئۇ ھارارىتىنىڭ قاتتىقلىقىدىن ﴿باشنىڭ تېرىسىنى شىلىدۇ﴾.

17 18 ﴿ئۇ﴾ يەنى دوزاخ ھەقتىن ﴿يۈز ئۆرۈپ بۇرالغان ۋە پۇل - مال يىغىپ ساقلىغان﴾ ئۇنىڭدىن الله نىڭ ۋە مىسكىنلەرنىڭ ھەققىنى ئادا قىلمىغان ﴿لارنى چاقىرىدۇ﴾.

19 ﴿ئىنسان ھەقىقەتەن چىدامسىز﴾ ھېرىسمەن ﴿يارىتىلدى﴾.

20 ﴿ئۇنىڭغا﴾ يوقسۇزلۇق، ياكى كېسەللىك، يا قورقۇنچتەك ﴿بىرەر كۆڭۈلسىزلىك يەتكەن چاغدا، زارلانغۇچىدۇر﴾.

21 ﴿بىرەر﴾ توقچىلىق، بايلىق ۋە پاراۋانلىقتەك بىرەر ﴿ياخشىلىق يەتكەن چاغدا، بېخىللىق قىلغۇچىدۇر﴾.

22 23 ﴿پەقەت (تۆۋەندىكىلەر بۇنىڭدىن) مۇستەسنا: ئۇلار نامازغا ھەمىشە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر﴾ يەنى ھەرقانداق بىر نەرسە ئۇلارنىڭ پەرز نامازنى ئۆز ۋاقتىدا ئادا قىلىشقا توسقۇنلۇق قىلالمايدۇ.

24 25 ﴿ئۇلار ماللىرىدىن تىلەيدىغان پېقىرغا ۋە نۇمۇسچانلىقىدىن ﴿تىلىمەيدىغان پېقىرغا مۇئەييەن ھەق﴾ يەنى زاكات ياكى سىلە - رەھىمنى ﴿بېرىدۇ﴾.

26 ﴿ئۇلار قىيامەت كۈنىگە﴾ شەك قىلماي ﴿تەستىق قىلىدىغانلاردۇر﴾.

27 ﴿ئۇلار﴾ ئۆزلىرىنىڭ قىلغان بىرمۇنچە ياخشى ئەمەللىرى تۇرۇقلۇق ﴿پەرۋەردىگارىنىڭ ئازابىدىن قورققۇچىلاردۇر﴾.

28 ﴿شۈبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ئازابى ئەمىن بولغىلى بولمايدىغان نەرسىدۇر﴾ ھەرقانداق بىرىنىڭ ئۇنىڭدىن ئەمىن بولماسلىقى كېرەك.

29 ﴿ئۇلار ئەۋرەتلىرىنى ھارامدىن ساقلىغۇچىلاردۇر﴾.

30 ﴿پەقەت خوتۇنلىرى ۋە چۆرىلىرى بۇنىڭدىن مۇستەسنا،﴾ ئۆزلىرىنىڭ خوتۇنلىرى ۋە چۆرىلىرى بىلەن يېقىنچىلىق قىلغانلارغا ﴿مالامەت قىلىنمايدۇ﴾.

31 جىنسىي تەلىپىنى قاندۇرۇشنى ﴿بۇنىڭ سىرتىدىن تىلىگۈچىلەر ھەددىدىن ئاشقۇچىلاردۇر﴾.

32 ﴿ئۇلار ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلغان ئامانەتلەرگە ۋە بەرگەن ئەھدىگە رىئايە قىلغۇچىلاردۇر﴾.

33 ﴿ئۇلار﴾ مەيلى ئابرۇيلۇق ۋە ئابرۇيسىز، يېقىن ۋە يىراق ھەرقانداق كىشىنىڭ ئالدىدا يوشۇرماستىن ۋە ئۆزگەرتمەستىن ﴿توغرا گۇۋاھلىق بەرگۈچىلەردۇر﴾.

34 ﴿ئۇلار نامىزىنى ئادا قىلغۇچىلاردۇر﴾ يەنى ھېچقانداق سەۋەبتىن نامىزىنى تاشلىمايدۇ. شۇنداقلا نامىزىنى بۇزىدىغان ۋە ساۋابىنى بىكار قىلىۋېتىدىغان ھېچقانداق ئىش - ھەرىكەت بىلەن شۇغۇللانمايدۇ.

35 ﴿ئەنە شۇلار جەننەتلەردە﴾ ئورۇن ئالغۇچىلاردۇر ۋە خىلمۇ خىل كۈتۈۋېلىشلار ئارقىلىق ﴿ھۆرمەت قىلىنغۇچىلاردۇر﴾.

36 ئى مۇھەممەد! ﴿كاپىرلارغا نېمە بولدىكىن، ئۇلار سېنى يالغانچىغا چىقىرىش ۋە مەسخىرە قىلىش مەقسىدىدە ﴿سەن تەرەپكە تېز كېلىشىپ، ئوڭ - سول تەرىپىڭدە توپ - توپ بولۇپ﴾ بويۇنلىرىنى سوزۇشۇپ ﴿ئولتۇرۇشىدۇ﴾.

37 38 ﴿ئۇلاردىن ھەر بىر ئادەم نازۇنېمەتلىك جەننەتكە كىرگۈزۈلۈشنى تەمە قىلامدۇ؟﴾ مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چۆرىسىدە ھەلقە - ھەلقە بولۇپ توپلىشىۋېلىپ، ئۇنىڭ سۆزىگە قولاق سالاتتى، ئۇنى ۋە ساھابىلىرىنى مەسخىرە قىلاتتى، ئۇلار: «ئەگەر مۇھەممەد ئېيتقاندەك بۇلار جەننەتكە كىرىدىغان بولسا، ئەلۋەتتە، بۇلاردىن ئىلگىرى بىز كىرىمىز» دەيتتى. بۇ ئايەتلەر شۇلار ھەققىدە نازىل بولغان.

39 ﴿ياق﴾ يەنى ئۇلار جەننەتكە مەڭگۈ كىرەلمەيدۇ. ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ئۇلارنى ئۇلار بىلىدىغان نەرسىلەردىن﴾ يەنى مەنىيدىن ﴿ياراتتۇق﴾. شۇڭا ئۇلارغا تەكەببۇرلۇق ياراشمايدۇ. ئىمام ئەھمەد، ئىبنى ماجە ۋە ئىبنى سەئىد مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئايەتنى ۋە مۇشۇ سۈرىنىڭ 36 - ئايىتىدىكى: ﴿(ئى مۇھەممەد!) كاپىرلارغا نېمە بولدىكىن، ئۇلار سەن تەرەپكە تېز كېلىشىپ، ئوڭ - سول تەرىپىڭدە توپ - توپ بولۇپ ئولتۇرۇشىدۇ﴾ دېگەن ئايەتنى ئوقۇپ، ئالدىن ئالقىنىغا تۈكۈرۈپ، بارماق قولىنى ئۇنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: ''الله تائالا: ئى ئادەم بالىسى! مەن سېنى

مۇشۇنىڭدەك نەرسىدىن ياراتقان تۇرسام، سەن مېنى
قانداقمۇ ئاجىز قىلالايسەن؟ دەيدۇ” ».
40 41 ﴿مەشرىقلارنىڭ ۋە مەغرىبلەرنىڭ
پەرۋەردىگارى بىلەن قەسەمكى، ئۇلارنى ئۇلاردىن
ياخشىراق ئادەملەر بىلەن ئالماشتۇرۇشقا﴾ يەنى
ئاسىيلارنى ھالاك قىلىپ، ئورنىغا ئۇلاردىن ئارتۇق ۋە
الله قا ئىتائەتچان بىر قەۋمنى كەلتۈرۈشكە ﴿بىز
ئەلۋەتتە قادىرمىز، بىز (بۇنىڭدىن) ئاجىز ئەمەسمىز﴾.
42 ئى مۇھەممەد! ﴿ئۇلارنى قويۇۋەتكىن، تاكى ئۇلار
ۋەدە قىلىنغان كۈنگە مۇلاقات بولغانغا قەدەر﴾ باتىلغا
﴿چۆمسۇن﴾ سەن بۇيرىغان ئىشلارنى قىلماستىن دۇنيادا
﴿ئوينىسۇن﴾ سەن بۇنىڭغا قايغۇرۇپ كەتمە، سېنىڭ
ۋەزىپەڭ پەقەت يەتكۈزۈپ قويۇشتۇر.
43 ﴿ئۇ كۈندە ئۇلار قەبرىلىرىدىن چىقىپ، خۇددى
تىكلەپ قويغان بۇتلىرىغا قاراپ يۈگۈرگەندەك
(مەھشەرگاھقا) يۈگۈرىدۇ﴾.
44 ﴿ئۇلار﴾ خار ھالەتتە الله تىن ئۈيلىپ ﴿يۇقىرى
قارىيالمايدۇ، ئۇلارنى خورلۇق ئورىۋالىدۇ، ئەنە شۇ
ئۇلارغا ۋەدە قىلىنغان كۈندۇر﴾.

سۈرە نۇھ

مەككىدە نازىل بولغان، 28 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن
باشلايمەن.

1 ﴿بىز ھەقىقەتەن نۇھنى قەۋمىگە: « قەۋمىڭگە
قاتتىق ئازاب﴾ يەنى دۇنيادىكى چاغلىرىدا توپان بالاسى،
ئاخىرەتتە دوزاخ ئازابى ﴿كېلىشتىن بۇرۇن ئۇلارنى
ئاگاھلاندۇرغىن» دەپ ئەۋەتتۇق﴾. نۇھ ئەلەيھىسسالام
پەيغەمبەرلەر ئىچىدە بىرىنچى قېتىم ئەۋەتىلگەن
پەيغەمبەر بولۇپ، ئۇ قەۋمى ئارىسىدا 950 يىل دەۋەت
ئېلىپ بارغان.
2 ﴿نۇھ ئېيتتى: « ئى قەۋمىم! مەن ھەقىقەتەن
سىلەرگە (ئەۋەتىلگەن) ئاشكارا
ئاگاھلاندۇرغۇچىمەن﴾.
3 ﴿الله قا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇنىڭدىن قورقۇڭلار ۋە
الله قا ئىتائەت قىلىڭلار﴾.
4 ﴿ئۇ﴾ پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن ۋە دەۋىتىنى
قوبۇل قىلىشتىن ئىلگىرىكى ﴿بەزى گۇناھىڭلارنى
مەغپىرەت قىلىدۇ، سىلەرنى مۇئەييەن مۇددەتكىچە
كېچىكتۈرىدۇ﴾ يەنى ئەگەر ئىتائەتلا قىلساڭلار،
ئۆمرۈڭلارنى الله تەقدىر قىلغان ئەڭ ئاخىرقى چەككىچە
ئۇزۇن قىلىدۇ، ﴿شۈبھىسىزكى، ئەگەر بىلسەڭلار، الله
نىڭ (ئىنسانغا بېكىتكەن) ئەجىلى كەلگەن چاغدا
(ئەجەل) كېچىكتۈرۈلمەيدۇ﴾ يەنى ئەجىلىڭلار
توشقاندىمۇ يەنىلا كاپىرلىق ھالىتىدە بولساڭلارمۇ،
ئەجىلىڭلار قەتئىي كېچىكتۈرۈلمەيدۇ. شۇڭا ئىمان
ئېيتىش ۋە ئىتائەت قىلىشقا ئالدىراڭلار!
5 ﴿نۇھ ئېيتتى: « پەرۋەردىگارىم! مەن ھەقىقەتەن
قەۋمىمنى كېچە ـ كۈندۈز (ئىمانغا) دەۋەت قىلدىم﴾.
6 ﴿مېنىڭ دەۋىتىم ئۇلارنى﴾ مەن دەۋەت قىلغان
نەرسىدىن ﴿تېخىمۇ﴾ يىراققا ﴿قاچۇرۇۋەتتى﴾.
7 ﴿مەن ئۇلارنى سېنىڭ مەغپىرىتىڭگە﴾ ئېلىپ
بارىدىغان ئىمان ۋە تائەت ـ ئىبادەتكە ﴿ئېرىشسۇن دەپ،

فَلَآ أُقْسِمُ بِرَبِّ ٱلْمَشَٰرِقِ وَٱلْمَغَٰرِبِ إِنَّا لَقَٰدِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ
وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا۟ وَيَلْعَبُوا۟ حَتَّىٰ يُلَٰقُوا۟ يَوْمَهُمُ ٱلَّذِى
يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ ٱلْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ
﴿٤٣﴾ خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَٰلِكَ ٱلْيَوْمُ ٱلَّذِى كَانُوا۟ يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

ترتيبها ٧١ — سُورَةُ نُوحٍ — آياتها ٢٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِنَّآ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦٓ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَٰقَوْمِ إِنِّى لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ أَنِ ٱعْبُدُوا۟
ٱللَّهَ وَٱتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ
إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ أَجَلَ ٱللَّهِ إِذَا جَآءَ لَا يُؤَخَّرُ ۖ لَوْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّى دَعَوْتُ قَوْمِى لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَآءِىٓ إِلَّا
فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّى كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوٓا۟ أَصَٰبِعَهُمْ
فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَٱسْتَغْشَوْا۟ ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا۟ وَٱسْتَكْبَرُوا۟ ٱسْتِكْبَارًا
﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّى دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّىٓ أَعْلَنتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ ٱسْتَغْفِرُوا۟ رَبَّكُمْ إِنَّهُۥ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

ھەر قاچان دەۋەت قىلسام﴾، دەۋىتىمنى ئاڭلىماسلىق
ئۈچۈن ﴿بارماقلىرىنى قۇلاقلىرىغا تىقىۋالدى﴾،
سۆزۈمنى ئاڭلىماسلىق ياكى مېنى كۆرمەسلىك ئۈچۈن
﴿كىيىملىرى بىلەن باشلىرىنى چۈمكىۋالدى﴾، كۇفرىدا
﴿چىڭ تۇردى، چوڭچىلىق قىلىپ﴾ ئىماننى قوبۇل
قىلىشتىن ﴿تېخىمۇ باش تارتتى﴾.
8 ﴿ئاندىن مەن ئۇلارنى تولاپ دەۋەت قىلدىم﴾.
9 ﴿ئاندىن ئۇلارنى ئاشكارا دەۋەت قىلدىم ۋە
يوشۇرۇن دەۋەت قىلدىم﴾ يەنى بىر ئادەمدىن كېيىن بىر
ئادەمنى باشقىلاردىن مەخپىي ھالدا ھەرخىل ئۇسلۇب
بىلەن دەۋەت قىلدىم. بەزىلەر: « ئۇلارنى ئۆيلىرىگە
بېرىپ دەۋەت قىلدىم دېگەنلىك بولىدۇ » دەپ قارايدۇ.
10 ﴿(ئۇلارغا) ئېيتتىم: پەرۋەردىگارىڭلاردىن مەغپىرەت
تىلەڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴾.
11 ﴿ئۇ سىلەرگە مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىدۇ﴾،
12 ﴿سىلەرنىڭ ماللىرىڭلارنى ۋە ئوغۇللىرىڭلارنى
كۆپەيتىپ بېرىدۇ، سىلەرگە باغلارنى، ئۆستەڭلارنى ئاتا
قىلىدۇ﴾، بۇ ئايەت مەغپىرەت تەلەپ قىلىش (ئىستىغفار
ئېيتىش) يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرىش ۋە ھەر خىل مول
رىزىقنىڭ ھاسىل بولۇشىنىڭ مۇھىم سەۋەبلىرىدىن
ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.
13 ﴿نېمە ئۈچۈن سىلەر الله نىڭ بۈيۈكلۈكىدىن
قورقمايسىلەر؟﴾

يُرْسِلِ ٱلسَّمَآءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُم بِأَمْوَٰلٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل
لَّكُمْ جَنَّـٰتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَـٰرًا ﴿١٢﴾ مَّا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾
وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا۟ كَيْفَ خَلَقَ ٱللَّهُ سَبْعَ سَمَـٰوَٰتٍ
طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ ٱلْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ ٱلشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾
وَٱللَّهُ أَنۢبَتَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ
إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لِّتَسْلُكُوا۟ مِنْهَا
سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَّبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِى وَٱتَّبَعُوا۟ مَن لَّمْ يَزِدْهُ
مَالُهُۥ وَوَلَدُهُۥٓ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا۟ مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا۟
لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ
وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا۟ كَثِيرًا ۖ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّـٰلِمِينَ إِلَّا ضَلَـٰلًا ﴿٢٤﴾
مِّمَّا خَطِيٓـَٔـٰتِهِمْ أُغْرِقُوا۟ فَأُدْخِلُوا۟ نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا۟ لَهُم مِّن دُونِ
ٱللَّهِ أَنصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى ٱلْأَرْضِ مِنَ ٱلْكَـٰفِرِينَ
دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا۟ عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوٓا۟ إِلَّا فَاجِرًا
كَفَّارًا ﴿٢٧﴾ رَّبِّ ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِىَ
مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَـٰتِ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّـٰلِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

(14) ﴿هالبۇكى، اللّٰه سىلەرنى بىر قانچە باسقۇچلارغا بۆلۈپ﴾ يەنى ئابى مەنىدىن لەختە قانغا، ئاندىن بىر پارچە گۆشكە، ئاندىن مۇكەممەل جىسىمغا ئايلاندۇرۇش، ئاندىن بوۋاق بالا، ياش يىگىت ۋە قېرى قىلىش ئارقىلىق ﴿ياراتتى﴾. شۇنداق تۇرۇقلۇق قانداقمۇ اللّٰه تائالانىڭ بۇ گۈزەل يارىتىشىنى كىچىك سانايسىلەر؟

(15) ﴿سىلەر كۆرمىدىڭلارمىكىن، اللّٰه قانداق قىلىپ يەتتە ئاسماننى بىرىنىڭ ئۈستىدە بىرىنى قىلىپ ياراتتى﴾.

(16) ﴿ئاينى ئۇلاردا﴾ يەنى ئاسمانلاردا، دۇنيانىڭ ئاسمىنىدا يەر يۈزى ئۈچۈن ﴿نۇر قىلدى، كۈننى﴾ زېمىن ئەھلى ئۈچۈن نۇر چاچقۇچى ﴿چىراغ قىلدى﴾.

(17) ﴿اللّٰه سىلەرنى زېمىندىن ياراتتى﴾ چۈنكى ئاتاڭلار ئادەمنى تۇپراقتىن ياراتقان، ئاندىن ئۇنىڭ ئەۋلادىنى تۇپراقنىڭ بىر قىسمى بولغان ھايۋان ۋە ئۆسۈملۈكلەردىن ئوزۇقلىنىدىغان قىلغان ئىدى.

(18) ﴿ئاندىن اللّٰه سىلەرنى زېمىنغا قايتۇرىدۇ﴾ يەنى ئۆلگەندىن كېيىن زېمىندا دەپنە قىلىنىسىلەر. شۇنىڭ بىلەن ئەزالىرىڭلار تۇپىغا ئايلىنىپ كېتىدۇ، ﴿ئاندىن سىلەرنى﴾ قىيامەت كۈنى قايتا تىرىلدۈرۈش ئارقىلىق، بىرىنچى قېتىمدىكىدەك تەدرىجى ئەمەس، بەلكى بىرلا قېتىمدا ﴿زېمىندىن چىقىرىدۇ﴾.

(19) (20) ﴿زېمىندا كەڭ يوللاردا مېڭىشىڭلار ئۈچۈن، اللّٰه سىلەرگە زېمىننى بىسات قىلىپ بەردى»﴾.

(21) ﴿نۇھ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! ئۇلار ھەقىقەتەن ماڭا ئاسىيلىق قىلدى، مېلىغا، بالىسىغا ۋە ئۆزلىرىگە زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمىغان كىشىلەرگە﴾ يەنى دۇنيادا مال - دۇنياسىغا زىيان سالىدىغان ۋە ئاخىرەتتە ئازابقا دۇچار بولۇشىغا سەۋەبچى بولىدىغان بايلىرىغا، كاتتىباشلىرىغا ﴿ئەگەشتى﴾.

(22) ﴿ئۇلار﴾ يەنى كاتتىباشلار ماڭا چىنپۈتمىدى، ماڭا ۋە ماڭا ئەگەشكەنلەرگە ئەزىيەت يەتكۈزۈپ، قول ئاستىدىكىلەرنى مېنى ئۆلتۈرۈشكە كۈشكۈرتۈش ئارقىلىق ﴿چوڭ ھىيلە تۈزدى﴾.

(23) ﴿ئۇلار﴾ يەنى كاتتىباشلىرى ئەگەشكۈچىلىرىنى نۇھ ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشمەسلىككە ئۈندەپ: ﴿‹مەبۇدلىرىڭلارنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار، ۋەددنى، سۇۋائىنى، يەغۇسنى، يەئۇقنى ۋە نەسرىنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار› دېدى﴾. بۇلار ئەينى چاغدىكى شۇلارنىڭ بۇت ۋە سۈرەتلىرى ئىدى. يۇقىرىدىكى ئىسىملار ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن نۇھ ئەلەيھىسسالام ئارىلىقىدىكى زاماندا ياشىغان ياخشى كىشىلەرنىڭ ئىسىملىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ سۈرەتلىرىنى ئىبادەتخانىلىرىغا قويۇۋالغان ئىدى. ئاندىن ئۇلاردىن كېيىنكى ئەۋلادلارغا كەلگەندە، شەيتان ئۇلارغا: «سىلەردىن ئىلگىرىكىلەر مۇشۇ سۈرەتلەرگە ئىبادەت قىلاتتى، سىلەرمۇ شۇ سۈرەتلەرگە ئىبادەت قىلىڭلار!» دېدى. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار سۈرەتلەرگە ئىبادەت قىلىشقا باشلىدى. بۇتلارغا ئىبادەت قىلىش شۇ ۋاقىتتىن ئېتىبارەن باشلاندى. كېيىنچە باشقا مىللەتلەرگە تارقىلىشقا باشلىدى.

(24) ﴿ئۇلار﴾ يەنى كاتتىباشلار ياكى بۇتلار ﴿ھەقىقەتەن نۇرغۇن كىشىلەرنى ئازدۇردى، زالىملارنى تېخىمۇ گۇمراھ قىلغىن»﴾.

(25) ﴿ئۇلار گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن﴾ توپان بىلەن ﴿غەرق قىلىندى﴾، ئاندىن ئاخىرەتتە ﴿دوزاخقا كىرگۈزۈلدى، ئۇلار ئۆزلىرى ئۈچۈن اللّٰه تىن باشقا ھېچقانداق ياردەمچى تاپالمىدى﴾.

(26) اللّٰه تائالا نۇھ ئەلەيھىسسالامغا: ﴿«قەۋمىڭدىن ئىلگىرى ساڭا ئىمان ئېيتقانلاردىن باشقا يەنە ئىمان ئېيتقۇچىلار بولمايدۇ﴾[سۈرە ھۇد 36 - ئايەت]. دېگەن ئايەتنى ۋەھيى قىلغاندىن كېيىن، ﴿نۇھ ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم يەر يۈزىدە كاپىرلارنىڭ بىرىنىمۇ قويمىغىن﴾ يەنى ئۇلاردىن ئۈمىد ئۈزۈپ دۇئا قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، اللّٰه ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ، ئۇلارنى توپانغا غەرق قىلدى.

(27) ﴿ئەگەر ئۇلارنى قويساڭ، شۈبھىسىزكى، بەندىلىرىڭنى﴾ ھەق يولدىن ﴿ئازدۇرىدۇ، ئۇلارنىڭ تاپىقان باللىرىمۇ پەقەت﴾ ساڭا ئىتائەت قىلمايدىغان ﴿فاجىر، كاپىر بولىدۇ﴾.

(28) ﴿پەرۋەردىگارىم! ماڭا، ئاتا - ئانامغا، مېنىڭ ئۆيۈمگە مۆمىن بولۇپ كىرگەن كىشىگە ۋە مۆمىن ئەرلەرگە، مۆمىن ئاياللارغا مەغپىرەت قىلغىن، زالىملارغا پەقەت ھالاكەتنى زىيادە قىلغىن»﴾. بۇ دۇئا قىيامەت كۈنىگىچە بارلىق زالىملارغا ئومۇمىيدۇر.

سۈرە جىن

مەككىدە نازىل بولغان، 28 ئايەت.

سُورَةُ الجِنّ — ترتيبها ٧٢ — آياتها ٢٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِىَ إِلَىَّ أَنَّهُ ٱسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ ٱلْجِنِّ فَقَالُوٓا۟ إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا
عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِىٓ إِلَى ٱلرُّشْدِ فَـَٔامَنَّا بِهِۦ ۖ وَلَن نُّشْرِكَ بِرَبِّنَآ أَحَدًا ﴿٢﴾
وَأَنَّهُۥ تَعَٰلَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا ٱتَّخَذَ صَٰحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُۥ كَانَ
يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى ٱللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّن تَقُولَ ٱلْإِنسُ
وَٱلْجِنُّ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُۥ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ ٱلْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ
مِّنَ ٱلْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا۟ كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ
ٱللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَأَنَّا لَمَسْنَا ٱلسَّمَآءَ فَوَجَدْنَٰهَا مُلِئَتْ حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَٰعِدَ لِلسَّمْعِ ۖ فَمَن
يَسْتَمِعِ ٱلْـَٔانَ يَجِدْ لَهُۥ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾ وَأَنَّا لَا نَدْرِىٓ أَشَرٌّ أُرِيدَ
بِمَن فِى ٱلْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَّا مِنَّا ٱلصَّٰلِحُونَ
وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ ۖ كُنَّا طَرَآئِقَ قِدَدًا ﴿١١﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّن نُّعْجِزَ
ٱللَّهَ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُۥ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا ٱلْهُدَىٰٓ
ءَامَنَّا بِهِۦ ۖ فَمَن يُؤْمِنۢ بِرَبِّهِۦ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ئى مۇھەممەد! قەۋمىڭگە ﴿ئېيتقىنكى، «بىر قانچە نەپەر جىننىڭ﴾ مەندىن قۇرئاننى ﴿تىڭشاپ﴾ ئىمان ئېيتقانلىقى، جىبرىئىل ئارقىلىق ﴿ماڭا ۋەھيى قىلىندى﴾، بەزى رىۋايەتلەردە: «شۇ قېتىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان ۋە جىنلار ئاڭلىغان سۈرە: ﴿ياراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇغىن﴾ دېگەن ئايەت بىلەن باشلانغان ئەلەق سۈرىسى ئىدى» دېيىلگەن. ئاللاھ تائالا جىنلاردىن پەيغەمبەر ئەۋەتمىگەن، بارلىق پەيغەمبەرلەر ئادەم بالىلىرىدىن ئەۋەتىلگەن ئىدى. ﴿ئۇلار﴾ قەۋمىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن ﴿ئېيتتى: بىز توغرا يولغا باشلايدىغان ئاجايىپ﴾ پاساھەتلىك، بەرىكەتلىك ۋە ۋەز - نەسىھەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ﴿قۇرئاننى ھەقىقەتەن ئاڭلىدۇق﴾.

2 ﴿ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتتۇق، پەرۋەردىگارىمىزغا ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمەيمىز﴾.

3 ﴿پەرۋەردىگارىمىزنىڭ ئەزىمىتى كاتتىدۇر، خوتۇنى ۋە بالىسى يوقتۇر﴾.

4 ﴿بىزنىڭ ئارىمىزدىكى ئەخمەق﴾ يەنى مۇشرىك جىنلار: «ئاللاھ نىڭ بالىسى بار، ئايالى بار» دېگەندەك ﴿ئاللاھ قا ۋە ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا نالايىق سۆزلەرنى قىلدى﴾.

5 ﴿بىز، ئىنسانلار ۋە جىنلار ئاللاھ قا يالغاننى چاپلىمايدۇ، دەپ ئويلىغان ئىدۇق﴾ شۇنىڭ بىلەن، بىز ئۇلارنىڭ ئاللاھ نىڭ شېرىكى، بالىسى ۋە ئايالى بار دېگەن سۆزىگە ئىشەنگەن ئىدۇق.

6 ﴿ئىنسانلاردىن بەزى كىشىلەر جىنلاردىن بولغان بەزى كىشىلەرگە سىغىناتتى﴾ ئەينى چاغدىكى ئەرەبلەر بىرەر جىلغىغا چۈشكۈن قىلسا: «بۇ ۋادىنىڭ خوجىسىغا سىغىنىپ، شۇلارنىڭ گالۋاڭلىرىنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن» دەپ جىندىن بولغان خوجىسىنىڭ يېنىدا يېتىپ تاڭ ئاتقۇزاتتى. ﴿شۇنىڭ بىلەن جىنلار تېخىمۇ تەكەببۇرلىشىپ كەتتى﴾.

7 ﴿ئۇلار﴾ يەنى ئىنسانلارنىڭ كۇففارلىرى، ﴿سىلەرگە ئوخشاش، ئاللاھ ھېچ ئادەمنى﴾ ئۆلگەندىن كېيىن ﴿تىرىلدۈرمەيدۇ، دەپ گۇمان قىلدى»﴾.

8 جىنلار ئېيتتى ﴿«بىز﴾ ئادىتىمىز بويىچە ئاسمان ئەھلىنىڭ سۆزلىرىنى تىڭشاش ئۈچۈن ئاسمانغا چىقىشنى ﴿تىلىدۇق، ئاسماننىڭ كۈچلۈك مۇھاپىزەتچىلەر﴾ يەنى پەرىشتىلەر ﴿بىلەن ۋە﴾ كۆيدۈرگۈچى ﴿يۇلتۇزلار بىلەن تولۇپ كەتكەنلىكىنى بايقىدۇق﴾ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك كەلگەندىن كېيىن، ئاللاھ تائالا ئاسماننىڭ خەۋەرلىرىنى كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلار ئارقىلىق قوغدىغان ئىدى.

9 ﴿بىز ھەمىشە﴾ پەرىشتىلەردىن ئاسماننىڭ خەۋەرلىرىنى ئوغرىلىقچە تىڭشاپ، جىنكەشلىرىمىزگە ئېيتىپ بېرىش ئۈچۈن ﴿ئاسماننىڭ ئولتۇرۇشقا بولىدىغان جايلىرىدا ئولتۇراتتۇق، كىمكى ئەمدى ئاڭلاشقا ئۇرۇنىدىكەن، ئۇنى كۆزىتىپ تۇرغان كۆيدۈرگۈچى يۇلتۇزلار﴾ ئۇلارنى ئاڭلاشتىن توسۇش ئۈچۈن كۆيدۈرۈپ تاشلاش ئارقىلىق ﴿بايقايدۇ﴾.

10 ﴿بىز﴾ جىنلار جامائەسى بۇ خىل ئاسماننىڭ خەۋەرنى قوغداش ئارقىلىق ﴿زېمىندىكىلەرگە يامانلىق ئىرادە قىلىندىمۇ ياكى پەرۋەردىگارى ئۇلارغا ياخشىلىق ئىرادە قىلدىمۇ؟ - بىلمەيمىز﴾ ئىبنى زەيد مۇنداق دەيدۇ: «ئىبلىس: ئاللاھ بۇ ئارقىلىق زېمىن ئەھلىگە ئازاب چۈشۈرەمدۇ ياكى ئۇلارغا پەيغەمبەر ئەۋەتەمدۇ؟ - بۇنى بىلمەيمىز، - دېدى.»

11 بەزى جىنلار ھەمراھلىرىنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىشقا چاقىرغاندا ئۇلار: ﴿بىزنىڭ ئىچىمىزدە ياخشىلارمۇ ۋە ئۇنىڭدىن تۆۋەن تۇرىدىغانلارمۇ بار، بىز تۈرلۈك يوللارغا بۆلۈنىدۇق﴾ دېيىشتى. سەئىد مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارنىڭ ئىچىدە مۇسۇلمانىمۇ، يەھۇدىيمۇ، خرىستىئانمۇ ۋە مەجۇسىمۇ بار ئىدى».

12 ﴿بىز جەزمەن ئىشەندۇقكى، ئاللاھ نى﴾ ئۆز ئىرادىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن ﴿ھەرگىز ئاجىز قىلالمايمىز، ئۇنىڭ﴾ (ئازابى) ﴿دىنمۇ قېچىپ قۇتۇلالمايمىز﴾.

وَأَنَّا مِنَّا ٱلْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا ٱلْقَٰسِطُونَ ۖ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ
تَحَرَّوْا۟ رَشَدًا ﴿١٤﴾ وَأَمَّا ٱلْقَٰسِطُونَ فَكَانُوا۟ لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾
وَأَلَّوِ ٱسْتَقَٰمُوا۟ عَلَى ٱلطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَٰهُم مَّآءً غَدَقًا ﴿١٦﴾ لِّنَفْتِنَهُمْ
فِيهِ ۚ وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِۦ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾ وَأَنَّ
ٱلْمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا۟ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُۥ لَمَّا قَامَ عَبْدُ ٱللَّهِ
يَدْعُوهُ كَادُوا۟ يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَآ أَدْعُوا۟ رَبِّى وَلَآ أُشْرِكُ
بِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّى لَآ أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّى
لَن يُجِيرَنِى مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَٰغًا
مِّنَ ٱللَّهِ وَرِسَٰلَٰتِهِۦ ۚ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ
خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوْا۟ مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ
مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ أَدْرِىٓ أَقَرِيبٌ
مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُۥ رَبِّىٓ أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ فَلَا
يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ٱرْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُۥ
يَسْلُكُ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِۦ رَصَدًا ﴿٢٧﴾ لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا۟
رِسَٰلَٰتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَىْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

13 ﴿بىز ھىدايەتنى﴾ يەنى قۇرئاننى ﴿ئاڭلىغان چېغىمىزدا ئۇنىڭغا ئىمان كەلتۈردۇق، كىمكى پەرۋەردىگارىغا ئىمان ئېيتىدىكەن، (ياخشىلىقلىرىنىڭ) كېمىيىپ كېتىشىدىن ۋە (يامانلىقلىرىنىڭ ئارتتۇرۇلۇپ) زۇلۇم قىلىنىشتىن قورقمايدۇ﴾.

14 ﴿بىزدىن مۇسۇلمانلار ۋە ھەق يولدىن چىققۇچىلارمۇ بار، مۇسۇلمان بولغانلار توغرا يولنى﴾ تايقچىلىك ﴿ئىزدىگەن بولىدۇ﴾.

15 ﴿توغرا يولدىن چىققۇچىلار﴾ خۇددى ئىنسانىنىڭ كاپىرلىرى جەھەننەمگە ئوتۇن بولغانىدەك، ئۇلارمۇ ﴿جەھەننەمگە ئوتۇن بولىدۇ »﴾.

17 16 ﴿ئەگەر ئۇلار﴾ يەنى ئىنسان ۋە جىنلار ﴿توغرا يولدا بولسا ئىدى، ئۇلارنى سىناش ئۈچۈن مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بېرەتتۇق﴾ يەنى رىزقىنى كەڭ قىلىپ بېرەتتۇق، ﴿كىمكى پەرۋەردىگارىنىڭ زىكرىدىن﴾ يەنى قۇرئاندىن، الله نىڭ تائەت - ئىبادىتىدىن ﴿يۈز ئۆرۈيدىكەن، الله ئۇنى قاتتىق ئازابقا دۇچار قىلىدۇ﴾.

18 ماڭا شۇنداق ۋەھيى قىلىندىكى، ﴿مەسجىدلەر الله قا خاستۇر﴾ بۇتلارغا خاس ئەمەستۇر. ﴿الله قا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماڭلار﴾ يەنى الله تىن باشقىسىدىن ياردەم سورىماڭلار! ھەقىقەتەن دۇئا قىلىش ئىبادەتتۇر.

19 ﴿الله نىڭ بەندىسى﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام خورمازارلىقتا ﴿الله قا ئىبادەت قىلىشقا تۇرغاندا، قۇرئان تىڭشاش ئۈچۈن ﴿جىنلار (ئولىشىپ) ئۇنى بېسىۋېلىشقا تاس قالىدۇ﴾.

20 ئى مۇھەممەد! دىنىڭدىن يېنىپ كېتىشىڭنى تەلەپ قىلغان بۇ كۇففارلارغا ﴿ئېيتقىنكى، « پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن، ئۇنىڭغا ھېچ ئەھەدىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن »﴾.

21 ﴿ئېيتقىنكى، « مەن سىلەرگە پايدا - زىيان يەتكۈزۈشكە قادىر بولالمايمەن﴾ (بۇنىڭغا پەقەت الله قادىر بولالايدۇ) »...

22 ﴿ئېيتقىنكى، « (ئەگەر مەن الله قا ئاسىي بولسام) مېنى الله نىڭ ئازابىدىن ھېچ كىشى قۇتقۇزالمايدۇ، الله تىن باشقا ھېچ پاناھگاھمۇ تاپالمايمەن﴾ شۇنداق تۇرۇقلۇق، مەن سىلەرنىڭ تەلىپىڭلارنى قانداق قوبۇل قىلالايمەن.

23 ﴿مەن پەقەت (سىلەرگە) الله نىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈشكە قادىرمەن، كىمكى الله قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلىدىكەن﴾ يەنى كىمكى الله نى ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلىدىكەن، الله قا مۇلاقات بولۇشقا ئىشەنمەيدىكەن، الله نىڭ ئايەتلىرىگە قۇلاق سېلىشتىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، ﴿ئۇ دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ﴾.

24 ﴿ئۇلار﴾ يەنى مۇشرىكلار ﴿ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازابنى كۆرگەن چاغدا كىمنىڭ﴾ يەنى ئۇلارنىڭمۇ ياكى مۇسۇلمانلارنىڭمۇ ﴿ياردەمچىسى ئاجىز ۋە سانى ئاز ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ »﴾.

25 ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنكى، « سىلەرگە ئاگاھلاندۇرۇلغان ئازاب يېقىنمۇ؟ ياكى پەرۋەردىگارىم ئۇنىڭغا (ئۇزاق) ۋاقىت تەيىن قىلامدۇ؟ ئۇقمايمەن﴾ يەنى قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى الله تىن باشقا ھېچبىرى بىلمەيدۇ.

26 ﴿الله غەيبنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ﴾.

27 ﴿پەقەت الله ئۆزى مەمنۇن بولغان پەيغەمبەرگىلا﴾ ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ راستلىقىنى مۆجىزە ئارقىلىق ئىسپاتلاش ئۈچۈن بەزى غەيبنى ۋەھيى ئارقىلىق بىلدۈرىدۇ. (ئەمما مۇنەججىم ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش پالچىلار بولسا، ئۆزىنىڭ يالغانچىلىقى ۋە خاتا تەخمىنلىرى ئارقىلىق الله قا بەتنام چاپلايدۇ ۋە كاپىر بولىدۇ). ﴿ئۇنىڭ ئالدىغا ۋە ئارقىسىغا﴾ بىلدۈرۈلگەن غەيبنى شەيتانىنىڭ ئوغرىلىقچە ئاڭلىۋېلىپ ئۆزىنىڭ پالچى قول چوماقلىرىغا يەتكۈزۈۋالماسلىقى ئۈچۈن ﴿كۆزەتچى (پەرىشتە) سېلىپ قويىدۇ﴾.

28 بۇ الله نىڭ ﴿ئۇنىڭ﴾ يەنى پەيغەمبەرنىڭ ﴿الله نىڭ ئەلچىلىكىنى يەتكۈزگەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇشى ئۈچۈندۇر، الله ئۇلارنىڭ سۆز - ھەرىكەتلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، ھەر شەيئىنىڭ سانىنى تولۇق ئىگەللىگۈچىدۇر »﴾.

سۈرە مۇززەممىل

مەككىدە نازىل بولغان، 20 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئى كىيىمگە يۆگىنىۋالغۇچى!﴾ بۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام بىرىنچى قېتىم ۋەھيى ئېلىپ كەلگەندە، قورقۇپ كېتىپ يۆگىنىۋالغان چاغدا قىلىنغان خىتاب ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان چېغىدا، ئۇنىڭغا بىر قاراش بىلەنلا ئىچىگە قورقۇنچ كىرىۋالدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۆيىگە بېرىپ ئۆيدىكىلىرىگە: مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، مېنى يۆگەپ قويۇڭلار! ـ دەيدۇ... كېيىنچە ئۇ پەيغەمبەرلىك بىلەن چاقىرىلىدۇ، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغىمۇ كۆنۈپ قالىدۇ.

4 3 2 ﴿كېچىنىڭ ئازغىنىسىدىن باشقىسىدا، يېرىمىدا ياكى يېرىمىدىنمۇ ئازراقىدا ياكى يېرىمىدىن كۆپرەكىدە﴾ يەنى كېچىنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى قالغاندا ياكى يېرىمى قالغاندا ياكى ئۈچتىن بىرى قالغاندا ﴿ناماز ئوقۇغىن،﴾ ئىمام ئەھمەد ۋە مۇسلىم سەئىد ئىبنى ھىشامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېچىدە ئوقۇيدىغان نامىرى ھەققىدە سۆزلەپ بەرسەڭ! ـ دېدىم. ئۇ: ﴿ئى كىيىمگە يۆگىنىۋالغۇچى﴾ دېگەن بۇ سۈرىنى ئوقۇمىدىڭمۇ؟ ـ دېدى. مەن: ئوقۇدۇم، ـ دېدىم. ئۇ: اللّٰه تائالا مۇشۇ سۈرىنىڭ بېشىدا كېچىدە ناماز ئوقۇشنى پەرز قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلىرى بىر يىل كېچىدە ناماز ئوقۇدى، ھەتتا ئۇلارنىڭ پۇتلىرى ئىششىپ كەتتى. اللّٰه بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرقى قىسمىنى ئاسماندا 12 ئاي ساقلىدى. ئاندىن بۇ سۈرىنىڭ ئاخىرىدا بۇ ھۆكۈمنى يەڭگىللىتىپ ئايەت نازىل قىلدى. شۇنىڭ بىلەن، كېچىدە ئوقۇلىدىغان ناماز پەرزلىك ھالىتىدىن مۇستەھەپكە ئۆزگەردى، ـ دېدى. ﴿قۇرئاننى تەرتىل بىلەن﴾ يەنى ئالدىرىماي، چۈشىنىپ، دانە ـ دانە، ئوچۇق ﴿ئوقۇغىن﴾.

5 ﴿ساڭا ھەقىقەتەن﴾ پەرزلەرى، چەكلىمىلىرى، ھالاللىرى ۋە ھاراملىرىنىڭ ئېغىرلىقىدىن ئۇنى پەقەت قەلبى مۇۋەپپەقىيەت ئارقىلىق كۈچلەنگەن، نەپسى تەۋھىد بىلەن زىننەتلەنگەن كىشىلەرلا ئىجرا قىلالايدىغان ﴿تەنتەنىلىك قۇرئاننى نازىل قىلىمىز﴾.

6 ﴿شۈبھىسىزكى، كېچىنىڭ قىيامى﴾ يەنى كېچىدە كىشىنىڭ ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈن ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ تۇرۇشى، كۈندۈزنىڭ نامىزىدىن ﴿ئېغىردۇر،﴾ كېچە تىنچ بولغانلىقى ئۈچۈن ﴿كېچىنىڭ قىرائىتى ئەڭ توغرا بولىدۇ﴾.

7 ﴿ھەقىقەتەن كۈندۈزى ئىش بىلەن ئالدىراش بولىسەن،﴾ شۇڭا ئىبادەتكە كېچىسى بېرىلگىن!

8 ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى ياد ئەتكىن،﴾ ئىبادەت قىلغاندا ئۇنىڭغا توسقۇنلۇق قىلىدىغان ھەرقانداق نەرسىدىن قول ئۈزۈپ ﴿ئۇنىڭغا تولۇق يۈزلەنگىن﴾.

9 ﴿ئۇ مەشرىقنىڭ ۋە مەغرىبنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنى ھامىي قىلىۋالغىن﴾ يەنى ھەممە ئىشىڭنى ئۇنىڭغا تاپشۇرغىن.

10 ﴿ئۇلارنىڭ﴾ يەنى مەككە كۇففارلىرىنىڭ سېنى تىللىغان، مازاق قىلغان ۋە يالغانچى دېگەن ﴿سۆزلىرىگە سەۋر قىلغىن، ئۇلارنى چىرايلىقچە تەرك ئەتكىن﴾ ئۇلار بىلەن تەڭ تۇرىمەن دەپ ئاۋارە بولما. بۇ، جىھاد قىلىش بۇيرۇقىدىن ئىلگىرىكى ئايەتلەردىندۇر.

سُورَةُ المُزَّمِّلِ ترتيبها ٧٣ آياتها ٢٠

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُزَّمِّلُ ﴿١﴾ قُمِ ٱلَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ نِّصْفَهُۥٓ أَوِ ٱنقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا
﴿٣﴾ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ ٱلْقُرْءَانَ تَرْتِيلًا ﴿٤﴾ إِنَّا سَنُلْقِى عَلَيْكَ قَوْلًا
ثَقِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّ نَاشِئَةَ ٱلَّيْلِ هِىَ أَشَدُّ وَطْـًٔا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ فِى
ٱلنَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ﴿٧﴾ وَٱذْكُرِ ٱسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ﴿٨﴾
رَّبُّ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾ وَٱصْبِرْ
عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِى وَٱلْمُكَذِّبِينَ
أُو۟لِى ٱلنَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدَيْنَآ أَنكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾
وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ
وَكَانَتِ ٱلْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾ إِنَّآ أَرْسَلْنَآ إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَٰهِدًا
عَلَيْكُمْ كَمَآ أَرْسَلْنَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ ٱلرَّسُولَ
فَأَخَذْنَٰهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ
ٱلْوِلْدَٰنَ شِيبًا ﴿١٧﴾ ٱلسَّمَآءُ مُنفَطِرٌۢ بِهِۦ ۚ كَانَ وَعْدُهُۥ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾
إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذْكِرَةٌ ۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

11 ئى مۇھەممەد! مېنىڭ ئايەتلىرىمنى ﴿ئىنكار قىلغۇچى دۆلەتمەنلەرنى ماڭا قويۇۋەتكىن﴾ يەنى سەن ئاۋارە بولما، ئۇلارنىڭ جازاسىنى ئۆزەم بېرىمەن، ئەجەللىرى توشقىچە، (يەنە بىر رىۋايەتتە: دۇنيانىڭ جازاسى ئۇلارغا يېتىپ كەلگىچە، ـ دېيىلگەن.) ﴿ئۇلارغا ئازغىنا مۆھلەت بەرگىن﴾.

12 ﴿شۈبھىسىزكى، بىزنىڭ دەرگاھىمىزدا (ئۇلارغا) ئېغىر ئىشكەللەر ۋە (كۆيدۈرگۈچى) دوزاخ بار﴾.

13 زەققۇم، زەرىدىن ئىبارەت ﴿گالدىن ئۆتمەيدىغان تاماق ۋە قاتتىق ئازاب بار﴾.

14 ﴿ئۇ كۈندە زېمىن ۋە تاغلار قاتتىق تەۋرەيدۇ، تاغلار بىر دۆۋە تارقاق﴾ ئاقىدىغان ﴿قۇمغا ئايلىنىدۇ﴾.

15 ﴿شۈبھىسىزكى، بىز پىرئەۋنگە بىر پەيغەمبەرنى﴾ يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنى ﴿ئەۋەتكەندەك، سىلەرگە﴾ قىيامەت كۈنى ئەمەللىڭلارغا ﴿گۇۋاھلىق بەرگۈچى بىر پەيغەمبەرنى ئەۋەتتۇق﴾.

16 ﴿پىرئەۋن پەيغەمبەرگە﴾ يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە ئىمان ئېيتماي ﴿ئاسىيلىق قىلدى﴾. يەنى پىرئەۋن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتماي، ئۇنى يالغانغا چىقاردى، ئى قۇرەيش جامائەسى! سىلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلغاندەك، پىرئەۋنمۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلغان ئىدى. ﴿شۇنىڭ بىلەن ئۇنى قاتتىق جازالىدۇق﴾ يەنى سۇغا غەرق قىلدۇق.

17 ئى قۇرەيش جامائەسى! ﴿ئەگەر كاپىرلىق ھالىتىڭلاردا

۞ إِنَّ رَبَّكَ يَعۡلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدۡنَىٰ مِن ثُلُثَيِ ٱلَّيۡلِ وَنِصۡفَهُۥ وَثُلُثَهُۥ وَطَآئِفَةٞ
مِّنَ ٱلَّذِينَ مَعَكَۚ وَٱللَّهُ يُقَدِّرُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحۡصُوهُ فَتَابَ
عَلَيۡكُمۡۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرۡضَىٰ
وَءَاخَرُونَ يَضۡرِبُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَبۡتَغُونَ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَءَاخَرُونَ
يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنۡهُۚ وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ
ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗاۚ وَمَا تُقَدِّمُواْ لِأَنفُسِكُم مِّنۡ خَيۡرٖ تَجِدُوهُ
عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيۡرٗا وَأَعۡظَمَ أَجۡرٗاۚ وَٱسۡتَغۡفِرُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمُۢ (٢٠)

سُورَةُ المُدَّثِّرِ

ترتيبها ٧٤ — آياتها ٢٠

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمُدَّثِّرُ (١) قُمۡ فَأَنذِرۡ (٢) وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ (٣) وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ (٤)
وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ (٥) وَلَا تَمۡنُن تَسۡتَكۡثِرُ (٦) وَلِرَبِّكَ فَٱصۡبِرۡ (٧)
فَإِذَا نُقِرَ فِي ٱلنَّاقُورِ (٨) فَذَٰلِكَ يَوۡمَئِذٖ يَوۡمٌ عَسِيرٌ (٩) عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ
غَيۡرُ يَسِيرٖ (١٠) ذَرۡنِي وَمَنۡ خَلَقۡتُ وَحِيدٗا (١١) وَجَعَلۡتُ لَهُۥ مَالٗا
مَّمۡدُودٗا (١٢) وَبَنِينَ شُهُودٗا (١٣) وَمَهَّدتُّ لَهُۥ تَمۡهِيدٗا (١٤) ثُمَّ يَطۡمَعُ
أَنۡ أَزِيدَ (١٥) كَلَّآۖ إِنَّهُۥ كَانَ لِأٓيَٰتِنَا عَنِيدٗا (١٦) سَأُرۡهِقُهُۥ صَعُودًا (١٧)

قالساڭلار﴾، دەھشەتتىن ﴿باللارنىڭ بېشىنى ئاقارتىۋېتىدىغان كۈندىن قانداق ساقلىنىسىلەر﴾.

18 ﴿ئۇ كۈننىڭ (دەھشىتىدىن) ئاسمان يېرىلىدۇ، الله نىڭ ۋەدىسى چوقۇم ئەمەلگە ئاشىدۇ﴾.

19 ﴿بۇ﴾ يەنى يۇقىرىدا ئۆتكەن ﴿ئايەتلەر ھەقىقەتەن ۋەز ـ نەسىھەتتۇر،﴾ بۇ ۋەز ـ نەسىھەتتىن پايدىلىنىپ جەننەتكە كىرىشنى ﴿خالىغان ئادەم پەرۋەردىگارىغا يەتكۈزىدىغان يولنى تۇتسۇن﴾.

20 ئى مۇھەممەد! ﴿شۈبھىسىزكى، پەرۋەردىگارىڭ سېنىڭ ۋە سەن بىلەن بولغانلار﴾ يەنى ساھابىلەر ﴿دىن بىر توپ ئادەمنىڭ﴾ تەھەججۇد نامىزى ئۈچۈن ﴿كېچىنىڭ ئۈچتىن ئىككى ھەسسىسىدە، يېرىمىدا ۋە ئۈچتىن بىر ھەسسىسىدە تۇرىدىغانلىقىڭلارنى بىلىدۇ، كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ (ئۇزۇنلۇقى)﴾ يەنى ھەقىقىي ئۆلچىمى ﴿نى الله ئالدىنئالا بەلگىلەيدۇ، سىلەرنىڭ ئۇنى ھېسابلاپ بولالمايدىغانلىقىڭلارنى الله بىلىدۇ، الله سىلەرگە رەھىم قىلدى﴾ يەنى كېچىدە تەھەججۇد نامىزى ئوقۇشنىڭ پەرزلىكىنى ﴿ئەمەلدىن قالدۇردى، تەھەججۇد نامىزىدىن سىلەرگە قولاي بولغاننى ئوقۇڭلار﴾ مۇشۇ ئايەت كېچىدە ناماز ئوقۇشنىڭ پەرزلىكىنى ئەمەلدىن قالدۇردى. ﴿الله بىلىدۇكى، بەزىڭلار كېسەل بولۇپ قالىسىلەر، بەزىلەر الله نىڭ پەزلىنى تىلەپ﴾ يەنى تىجارەت قىلىپ ﴿يەر يۈزىدە سەپەر قىلىدۇ، يەنە بەزىلەر الله نىڭ يولىدا جىھاد قىلىدۇ﴾ بۇ ئايەت مەدىنىدە جىھاد پەرز قىلىنىشتىن ئىلگىرى نازىل بولغان بولۇپ، الله تائالا مۇشۇ ئۈچ سەۋەبنى كېچىلىك نامازنى ئوقۇمىسىمۇ بولىدىغان ئۆزرىلەردىن قىلىش ئارقىلىق پۈتۈن ئۇممەتتىن كېچە نامىزىنىڭ پەرزلىكىنى كۆتۈرىۋەتتى. ﴿شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭدىن (يەنى تەھەججۇد نامىزىدىن) قولاي بولغاننى ئوقۇڭلار، (پەرز) نامازنى ئادا قىلىڭلار، زاكاتنى بېرىڭلار، الله قا قەرزىي ھەسەنە بېرىڭلار﴾ يەنى الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن ئائىلەڭلارنىڭ تۇرمۇشى، جىھاد قىلىش ۋە پەرز زاكات بېرىش قاتارلىق ياخشىلىق يوللىرىغا پۇل ـ مال سەرپ قىلىڭلار، ﴿ئۆزۈڭلار ئۈچۈن﴾ دۇنيادا يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ۋە تىلغا ئېلىنمىغان ﴿قايسىبىر ياخشى ئىشنى قىلساڭلار، الله نىڭ دەرگاھىدا تېخىمۇ ياخشى، تېخىمۇ كاتتا ساۋابقا ئېرىشىسىلەر﴾ دۇنيا بولسا پانىيدۇر، ئاخىرەت بولسا باقىيدۇر. ياخشى بەندىلەر ئۈچۈن الله نىڭ دەرگاھىدىكى ساۋاب ھەممىدىن ئارتۇقتۇر، ﴿الله تىن مەغپىرەت تىلەڭلار، الله ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾.

سۈرە مۇددەسسىر

مەككىدە نازىل بولغان، 56 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

تەپسىرشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەھيى نازىل بولۇشقا باشلىغاندا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئاسمان ـ زېمىن ئارىسىدا يېنىپ تۇرغان نۇرغا ئوخشاش بىر كارىۋات ئۈستىدە كۆرۈپ، قورقۇنچتىن ھوشىدىن كەتتى. ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ قېشىغا كىرىپ: «مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، يۆگەپ قويۇڭلار!» دېدى. خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئۇنى يۆگەپ قويدى.

1 ﴿ئى﴾ ۋەھيى نازىل بولغان چاغدا ﴿كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى﴾ پەيغەمبەر!

2 ﴿تۇر!﴾ ئىنسانلارنى ۋە ئەھلى مەككىنى ئەگەر ئىمان ئېيتمىسا كېلىدىغان ﴿الله نىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر﴾.

3 سېنىڭ ئىگەڭ، خوجايىنىڭ ۋە ئىشلىرىڭنى ئوڭشاپ بەرگۈچى ﴿پەرۋەردىگارىڭنى﴾ تەكبىر ئېيتىش ئارقىلىق ﴿ئۇلۇغلا!﴾ كاتتىلىق ۋە ئۇلۇغلۇق الله نىڭ سۈپىتى بولۇپ، ئۇ شېرىكى بولۇشتىن كۆپ ئۇلۇغدۇر.

4 ﴿كىيىمىڭنى﴾ نىجاسەتتىن ﴿پاك تۇت﴾. قەتادە: «بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۆزەڭنى گۇناھلاردىن پاك تۇت! ـ دېگەنلىك بولىدۇ» دەيدۇ.

5 ﴿ئازابتىن﴾ يەنى بۇت ۋە ھەيكەللەرگە ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن ﴿يىراق بول﴾.

6 ﴿مىننەتنى كۆپ قىلما﴾ يەنى باشقىلار سەۋەبىدىن يەتكەن پىشكەللىكلەرنى تولا تىلغا ئالىدىغان كىشىگە ئوخشاش، سەن تارتىۋاتقان پەيغەمبەرلىك جاپالىرىنى الله قا مىننەت قىلما. بەزىلەر بۇ ئايەتنى مۇنداق تەپسىر قىلىدۇ: «بىرىگە بىر نەرسە بەرسەڭ، ئۇنى الله رىزالىقى ئۈچۈن بەرگىن. ئۇنى ھەرگىزمۇ كىشىلەرگە مىننەت قىلما!»

7 ساڭا ناھايىتى چوڭ مەسئۇلىيەت ئارتىلدى. ساڭا ئەرەب ۋە باشقا مىللەتلەر ئۇرۇش ئاچىدۇ. شۇڭا سەن يەتكەن ئەزىيەتلەرگە ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ (رازىلىقى) ئۈچۈن سەۋر قىل﴾.

8 9 ﴿سۇر چېلىنغان ۋاقىت ـ ئۇ كۈن قىيىن كۈندۇر﴾ الله تائالا بۇ ئايەت ئارقىلىق خۇددى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سەن ئۇلارنىڭ ئەزىيەتلىرىگە سەۋر

إِنَّهُۥ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ
﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَٱسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ
يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا قَوْلُ ٱلْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ
مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِى وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ
﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ إِلَّا مَلَٰٓئِكَةً ۙ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِيَسْتَيْقِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَيَزْدَادَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِيمَٰنًا ۙ
وَلَا يَرْتَابَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۙ وَلِيَقُولَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
وَٱلْكَٰفِرُونَ مَاذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى
مَن يَشَآءُ ۚ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ وَمَا هِىَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾ كَلَّا
وَٱلْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَٱلَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَٱلصُّبْحِ إِذَآ أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لَإِحْدَى
ٱلْكُبَرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾ كُلُّ
نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّآ أَصْحَٰبَ ٱلْيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِى جَنَّٰتٍ يَتَسَآءَلُونَ
﴿٤٠﴾ عَنِ ٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِى سَقَرَ ﴿٤٢﴾ قَالُوا۟ لَمْ نَكُ مِنَ
ٱلْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ ٱلْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ
ٱلْخَآئِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّىٰٓ أَتَىٰنَا ٱلْيَقِينُ ﴿٤٧﴾

قىلغىن. ئۇلارنىڭ ئالدىدا قىلغانلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىدىغان قىيىن كۈن بار، ـ دېگەن ئىدى.
10 ﴿كاپىرلارغا ئاسان ئەمەستۇر﴾.
11 ئى مۇھەممەد! ﴿مەن﴾ ئۇنى ئانىسىنىڭ قورسىقىدا مېلىمۇ ۋە بالا ـ چاقىلىرىمۇ بولمىغان ھالەتتە ﴿تەنها ياراتقان كىشىنى﴾ يەنى ۋەلىد ئىبن مۇغىرەنى ﴿ماڭا قويۇۋەت﴾ بۇ ئايەتنىڭ يەنە بىر مەنىسى: ئۇنى ماڭىلا قويۇۋەت. مەن ئۇنىڭدىن ئىنتىقام ئېلىشقا كۇپايە قىلىمەن.
12 ﴿ئۇنىڭغا نۇرغۇن مال بەردىم﴾.
13 ﴿ئۇنىڭغا كۆز ئالدىدا تۇرىدىغان ئوغۇللارنى بەردىم﴾.
14 ﴿ئۇنىڭ﴾ رىزقىنى كەڭ، ئۆمرىنى ئۇزۇن ۋە قۇرەيشتىكى ئەمىلىنى يۇقىرى قىلىش ئارقىلىق ﴿ئابرۇيىنى ئۆستۈردۈم﴾.
15 ﴿ئاندىن ئۇ يەنە كۆپ بېرىشىمنى تەمە قىلىدۇ﴾.
16 ﴿ياق،﴾ يەنى كۆپ بەرمەيمەن، ﴿چۈنكى ئۇ بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە قارشى چىقتى﴾.
17 ﴿ئۇنىڭغا﴾ ئۇ بەرداشلىق بېرەلمىگۈدەك ﴿قاتتىق ئازابنى تېتىتىمەن﴾.
18 ﴿ئۇ﴾ پەيغەمبەر ۋە قۇرئان ھەققىدە ﴿ئويلاندى،﴾ قۇرئان توغرۇلۇق نېمە دېيىشنى ۋە قانداق بوھتان قىلىشنى ﴿پىلانلىدى﴾.
19 ﴿لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى﴾.
20 ﴿يەنە لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى﴾.
21 ﴿ئاندىن ئۇ﴾ قۇرئاننى قانداق ئىنكار قىلىش ۋە قانداق سۆكۈشكە ﴿قارىدى﴾،
22 ﴿ئاندىن﴾ ئۇ قۇرئانغا تەنە قىلىدىغان بىر نەرسە تاپالماي ﴿قوشۇمىسىنى تۈردى ۋە چىرايىنى پۈرۈشتۈردى﴾،
23 ﴿ئاندىن﴾ ئىماندىن ﴿يۈز ئۆرۈدى﴾. پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن ﴿تەكەببۇرلۇق بىلەن باش تارتتى﴾،
24 25 ﴿«بۇ﴾ كالامۇللاھ ئەمەس ﴿پەقەت ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، بۇ پەقەت ئىنسان سۆزىدۇر» دېدى﴾.
26 ﴿ئۇنى مەن سەقەرگە﴾ يەنى دوزاخقا ﴿سالىمەن﴾.
27 ﴿سەقەرنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾
28 ﴿ئۇ ھېچ نەرسىنى قالدۇرمايدۇ، قويمايدۇ﴾ بەلكى كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ.
29 ﴿ئۇ﴾ يەنى دوزاخ چوڭقۇقىدىن ﴿ئىنسانلارنىڭ كۆزلىرىگە يىراق مۇساپىلەردىن ﴿كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ﴾.
30 ﴿ئۇنىڭغا 19 پەرىشتە مۇئەككەلدۇر﴾. بەزىلەر: «19 خىل پەرىشتە مۇئەككەلدۇر» دەپ تەپسىر قىلغان.
31 يۇقىرىدىكى ئايەت نازىل بولغاندا، ئەبۇجەھىل: «مۇھەممەدنىڭ 19 لا ياردەمچىسى بار بولسا، ئۇلاردىن ھەربىرىگە بىزدىن يۈز كىشى تۇتسا، ئاندىن دوزاختىن چىقىپ كەتمەمدۇ؟» دېدى. شۇنىڭ بىلەن الله تائالانىڭ بۇ ئايىتى نازىل بولدى. ﴿بىز دوزاخ مۇئەككەللىرىنى پەقەت پەرىشتىلەردىن قىلدۇق﴾، الله كۈچلۈك، ئاچچىقى يامان قىلىپ ياراتقان پەرىشتىلەرگە كىمنىڭمۇ كۈچى يەتسۇن! ﴿بىز ئۇلارنىڭ سانى بىلەن پەقەت كاپىرلارنى﴾ يۇقىرىقىدەك جۆيلۈشلىرى ئارقىلىق گۇناھىنى تېخىمۇ كۆپەيتىپ، ئۆزلىرىگە بولغان ئازابنى ھەسسىلەپ ئاشۇرىشى ئۈچۈن ﴿سىنىدۇق. تاكى ئەھلى كىتاب﴾ يەنى يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار ئۆزلىرىنىڭ ساماۋىي كىتابلىرىدىكى بۇ سانىنى كۆرۈپ قۇرئاننىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە ﴿ئىمان ئېيتماي، مۆمىنلەرنىڭ﴾ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەرگەن خەۋىرىگە ئىشەنگەنلىكىدىن ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قۇرئان خەۋەرلىرىنىڭ تەۋرات، ئىنجىلدىكى خەۋەرلەرگە ئۇيغۇن ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىدىن ﴿ئىمانى كۈچەيگەي، ئەھلى كىتاب ۋە مۆمىنلەر (بۇنىڭدىن) شەكلەنمەيدۇ، دىللىرىدا كېسەل بارلار﴾ يەنى مۇناپىقلار، ﴿كاپىرلار: «بۇ مىسالدىن الله نېمىنى ئىرادە قىلىدۇ» دەيدۇ، الله مۇشۇنداق خالىغان ئادەمنى گۇمراھ قىلىدۇ، خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ، پەرۋەردىگارىڭنىڭ قوشۇنىنى﴾ يەنى پەرىشتىلەرنىڭ سانىنىڭ كۆپلۈكىنى، ئۇلارنىڭ كۈچ ـ قۇۋۋىتىنى ۋە ئۇلارنىڭ يارىتىلىشتىكى چوڭلۇقىنى ﴿پەقەت ئۇ ئۆزى بىلىدۇ، بۇ،﴾ يەنى الله بايان قىلغان دوزاخ ۋە ئۇنىڭغا مۇئەككەل قىلغان پەرىشتىلەر ﴿پەقەت ئىنسانلار ئۈچۈن ۋەز ـ نەسىھەتتۇر﴾.
32 ﴿ياق﴾ يەنى ئۇ مەسخىرە قىلغۇچىلار قەبىھ قىلمىشىدىن يانسۇن، ﴿ئاي بىلەن قەسەمكى﴾،
33 ﴿ئۆتۈپ كەتكەن كېچە بىلەن قەسەمكى﴾،
34 ﴿يورۇغان سۈبھى بىلەن قەسەمكى﴾،
35 ﴿شۈبھىسىزكى، دوزاخ بالالاردىن بىرىدۇر﴾ بەزىلەر: «مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىشەنمەسلىك چوڭ بالالاردىن بىرىدۇر» دەپ تەپسىر قىلغان.
36 ﴿ئۇ ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر﴾.
37 ﴿سىلەردىن﴾ ئىمان ئېيتىش ئارقىلىق جەننەتكە ﴿ئىلگىرىلەشنى خالىغان ياكى﴾ دوزاختىن ﴿چېكىنىشنى خالىغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر﴾.
38 ﴿ھەر ئىنسان قىلمىشلىرىغا گۆرەگە قويۇلغۇچىدۇر﴾. ئۇنىڭ قىلمىشلىرى ئۇنى يا دوزاختىن قۇتۇلدۇرىدۇ ياكى دوزاختا قويۇپ قويىدۇ.
39 ﴿پەقەت ئەسھابى يەمىن﴾ يەنى سائادەتمەن مۆمىنلەر ﴿بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾ ئۇلار گۇناھلىرىغا گۆرەگە

فَمَا تَنفَعُهُمۡ شَفَٰعَةُ ٱلشَّٰفِعِينَ (٤٨) فَمَا لَهُمۡ عَنِ ٱلتَّذۡكِرَةِ مُعۡرِضِينَ
(٤٩) كَأَنَّهُمۡ حُمُرٞ مُّسۡتَنفِرَةٞ (٥٠) فَرَّتۡ مِن قَسۡوَرَةِۭ (٥١) بَلۡ يُرِيدُ
كُلُّ ٱمۡرِيٕٖ مِّنۡهُمۡ أَن يُؤۡتَىٰ صُحُفٗا مُّنَشَّرَةٗ (٥٢) كَلَّاۖ بَل لَّا يَخَافُونَ
ٱلۡأٓخِرَةَ (٥٣) كَلَّآ إِنَّهُۥ تَذۡكِرَةٞ (٥٤) فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ (٥٥)
وَمَا يَذۡكُرُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ هُوَ أَهۡلُ ٱلتَّقۡوَىٰ وَأَهۡلُ ٱلۡمَغۡفِرَةِ (٥٦)

سُورَةُ القِيَامَةِ

ترتيبها ٧٥ — آياتها ٤٠

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَآ أُقۡسِمُ بِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ (١) وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ (٢) أَيَحۡسَبُ
ٱلۡإِنسَٰنُ أَلَّن نَّجۡمَعَ عِظَامَهُۥ (٣) بَلَىٰ قَٰدِرِينَ عَلَىٰٓ أَن نُّسَوِّيَ بَنَانَهُۥ (٤) بَلۡ
يُرِيدُ ٱلۡإِنسَٰنُ لِيَفۡجُرَ أَمَامَهُۥ (٥) يَسۡـَٔلُ أَيَّانَ يَوۡمُ ٱلۡقِيَٰمَةِ (٦) فَإِذَا بَرِقَ ٱلۡبَصَرُ
(٧) وَخَسَفَ ٱلۡقَمَرُ (٨) وَجُمِعَ ٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُ (٩) يَقُولُ ٱلۡإِنسَٰنُ يَوۡمَئِذٍ
أَيۡنَ ٱلۡمَفَرُّ (١٠) كَلَّا لَا وَزَرَ (١١) إِلَىٰ رَبِّكَ يَوۡمَئِذٍ ٱلۡمُسۡتَقَرُّ (١٢) يُنَبَّؤُاْ ٱلۡإِنسَٰنُ
يَوۡمَئِذِۭ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ (١٣) بَلِ ٱلۡإِنسَٰنُ عَلَىٰ نَفۡسِهِۦ بَصِيرَةٞ (١٤) وَلَوۡ أَلۡقَىٰ
مَعَاذِيرَهُۥ (١٥) لَا تُحَرِّكۡ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعۡجَلَ بِهِۦٓ (١٦) إِنَّ عَلَيۡنَا جَمۡعَهُۥ
وَقُرۡءَانَهُۥ (١٧) فَإِذَا قَرَأۡنَٰهُ فَٱتَّبِعۡ قُرۡءَانَهُۥ (١٨) ثُمَّ إِنَّ عَلَيۡنَا بَيَانَهُۥ (١٩)

قويۇلمايدۇ، بەلكى ياخشى ئەمەللىرى سەۋەبىدىن دوزاختىن قۇتۇلىدۇ.

40 - 42 ﴿ئۇلار جەننەتلەردە بولۇپ، گۇناھكارلاردىن: «سىلەرنى دوزاخقا كىرگۈزگەن نېمە؟» دەپ سورايدۇ﴾.

43 ﴿ئۇلار﴾ (جاۋابەن) ئېيتىدۇ: «﴿بىز ناماز ئوقۇمىدۇق﴾.

44 ﴿مىسكىنلەرگە تائام بەرمىدۇق﴾.

45 ﴿بىز﴾ ئەھلى باتىللار بىلەن ئارىلىشاتتۇق، ﴿بىھۇدە سۆز قىلغۇچىلار بىلەن بىللە بىھۇدە سۆز قىلاتتۇق﴾.

46 ﴿قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلاتتۇق﴾،

47 ﴿تاكى بىز ئۆلگۈچە﴾ (شۇنداق قىلدۇق)».

48 ﴿شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ شاپائىتى ئۇلارغا پايدا بەرمەيدۇ﴾ يەنى ئۇلارنى الله نىڭ ئازابىدىن قۇتقۇزىدىغان شاپائەتچى بولمايدۇ، ئۇلارغا پۈتۈن ئەھلى زېمىن شاپائەت قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇلارنىڭ شاپائىتى قوبۇل قىلىنمايدۇ.

49 ﴿ئۇلار نېمىشقا ۋەز﴾ يەنى بارلىق ۋەز - نەسىھەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قۇرئان ﴿دىن يۈز ئۆرۈيدۇ﴾.

50 51 ﴿گويا ئۇلار يولۋاستىن﴾ ياكى ئوۋچىدىن ﴿قاچقان ياۋايى ئېشەكلەردۇر﴾ يەنى بۇ مۇشرىكلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەندە، ئۇنىڭدىن خۇددى يولۋاسنى كۆرۈپ قاچقان ياۋا ئېشەكلەردەك قاچىدۇ.

52 ﴿بەلكى ئۇلاردىن ھەر كىشى ئۆزىگە ئوچۇق سەھىپىلەر بېرىلىشىنى خالايدۇ﴾. مۇپەسسىرلەر مۇنداق دەيدۇ: «ئەينى چاغدىكى قۇرەيش كاپىرلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: الله تەرەپتىن ھەر بىرىمىزنىڭ بېشىغا سىنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىڭ ھەققىدە بىر خەت يېزىلسۇن! - دېيىشكەن ئىدى».

53 ﴿ياق﴾ يەنى ئۇلار ئۇنداق دېيىشتىن يانسۇن. ﴿بەلكى ئۇلار﴾ (ئاخىرەتتىن) ﴿قورقمايدۇ﴾.

54 ﴿ياق، مۇقەررەركى، ئۇ﴾ يەنى قۇرئان ﴿ۋەز - نەسىھەتتۇر﴾ ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بەختىيار بولۇشىنى كۆزلەيدىغان بولسا، قۇرئان ئۇلارنىڭ ۋەز - نەسىھەت ئېلىشىغا يېتەرلىكتۇر.

55 ﴿خالىغان ئادەم ئۇنىڭدىن ۋەز - نەسىھەت ئالىدۇ﴾.

56 ﴿ئۇلار پەقەت الله خالىسا، ئاندىن ۋەز - نەسىھەت ئالىدۇ﴾ يەنى ھىدايەت تاپالايدۇ. ﴿الله﴾ بەندىلىرى ياخشى ئەمەل قىلىش ۋە گۇناھلارنى تەرك ئېتىش ئارقىلىق ﴿قورقۇشقا تېگىشلىك زاتتۇر﴾، گۇناھتىن يىراق تۇرغان بەندىلىرىنى ﴿مەغپىرەت قىلىشقا لايىق زاتتۇر﴾.

سۈرە قىيامەت

مەككىدە نازىل بولغان، **40** ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿قىيامەت كۈنى بىلەن قەسەمكى﴾، الله تائالانىڭ قىيامەت كۈنى بىلەن قەسەم قىلىشى، ئۇنىڭ دەھشەتلىك كۈن ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈندۇر. الله مەخلۇقاتلىرىدىن خالىغان نەرسە بىلەن قەسەم قىلالايدۇ.

2 ﴿ئۆزىنى مالامەت قىلغۇچى نەپسى بىلەن قەسەمكى﴾، سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرۈلىسىلەر، سىلەردىن چوقۇم ھېساب ئېلىنىدۇ. بۇ ئايەتتىكى نەپس بولسا، مۆئمىنىنىڭ نەپسى بولۇپ، ئۇ ياخشىلىقنى تېخىمۇ كۆپ قىلىۋالمىغىنىغا ۋە يامانلىقنى تېخىمۇ ئاز قىلمىغىنىغا پۇشايمان قىلىپ ئۆزىگە مالامەت قىلىدۇ. مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەتتىكى نەپس كاپىرنىڭ نەپسى بولۇپ، ئۇ الله نىڭ تائىتىدە كەتكۈزۈپ قويغانلىقىغا ھەسرەت چېكىپ ئۆز - ئۆزىگە مالامەت قىلىدۇ.»

3 ﴿ئىنسان بىزنى ئۆزىنىڭ﴾ چىرىپ تارقىلىپ كەتكەن ﴿سۆڭەكلىرىنى﴾ باشقىدىن ﴿جەمئىي قىلالمايدۇ دەپ گۇمان قىلامدۇ؟﴾.

4 ﴿ئۇنداق ئەمەس﴾ يەنى ئۇنىڭ سۆڭەكلىرىنى جەمئىي قىلىمىز، ﴿ئۇنىڭ﴾ ئەڭ ئىنچىكە، ئەڭ نازۇك بولغان ﴿بارماقلىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرەلەيمىز﴾ الله بۇ ئايەتتە ئىنسانىنىڭ بارماق ئىزىنىڭ بىر - بىرىگە ھەرگىزمۇ ئوخشىمايدىغانلىقىنى، الله خالىسا شۇلارنىڭ ئۆز ئەسلىگە كەلتۈرۈلىدىغانلىقىنى ئەسكەرتمەكچى بولغان بولۇشىمۇ مۇمكىن.

5 ﴿بەلكى ئىنسان كەلگۈسى ھاياتىدا گۇناھتا ئەرۋەيلىمەكچى﴾ يەنى گۇناھ قىلىپ تەۋبە قىلىشنى كېچىكتۈرمەكچى ﴿بولىدۇ﴾ ياكى ئۆمۈر بويى ئۆلۈمنى ئېسىگە ئېلىپمۇ قويماي، گۇناھ ئۆتكۈزمەكچى بولىدۇ.

6 ﴿ئۇ﴾ مەسخىرە قىلىش ۋە يىراق ساناش يۈزىسىدىن: ﴿«قىيامەت كۈنى قاچان بولىدۇ» دەپ سورايدۇ﴾.

7 ئۆلۈمنىڭ ياكى قىيامەت كۈنىنىڭ قاتتىقلىقىدىن قورققان ۋە ھەيرەتتە قالغانلىقى ئۈچۈن ﴿كۆزلەر تورلاشقان﴾،

8 ئىلگىرىكىدەك ئاي تۇتۇلۇپ ئارقىدىن ئەسلىگە كەلمەي داۋاملىق ﴿ئاينىڭ نۇرى ئۆچكەن﴾ ھالەتتە تۇرىدىغان،

9 10 ﴿كۈن بىلەن ئاي بىرلەشتۈرۈلگەن﴾ يەنى كېچە ۋە كۈندۈز دېيىدىغان نەرسە مەۋجۇت بولمايدىغان ﴿چاغدا، ئىنسان بۇ كۈندە:﴾ الله نىڭ ئازابىدىن ﴿«قاچىدىغان جاي قەيەردە؟» دەيدۇ﴾.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ ٱلْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ ٱلْـَٔاخِرَةَ ﴿٢١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾
إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍۭ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ أَن يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾
كَلَّآ إِذَا بَلَغَتِ ٱلتَّرَاقِىَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ ۜ رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ ٱلْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَٱلْتَفَّتِ
ٱلسَّاقُ بِٱلسَّاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ٱلْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ
﴿٣١﴾ وَلَـٰكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ يَتَمَطَّىٰٓ ﴿٣٣﴾ أَوْلَىٰ لَكَ
فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰٓ ﴿٣٥﴾ أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَـٰنُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾
أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِىٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ
ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَـٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْـِۧىَ ٱلْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

سُورَةُ الإِنسَانِ

ترتيبها ٧٦ — آياتها ٣١

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰ عَلَى ٱلْإِنسَـٰنِ حِينٌ مِّنَ ٱلدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْـًٔا مَّذْكُورًا ﴿١﴾
إِنَّا خَلَقْنَا ٱلْإِنسَـٰنَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَـٰهُ سَمِيعًۢا
بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَـٰهُ ٱلسَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾
إِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلْكَـٰفِرِينَ سَلَـٰسِلَا۟ وَأَغْلَـٰلًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾ إِنَّ
ٱلْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾

11 ﴿ياق،﴾ ئۇ كۈندە مەيلى تاغ، مەيلى قورغان
ھېچقانداق نەرسە الله نىڭ ئازابىدىن ﴿قاچىدىغان
پاناھگاھ بولالمايدۇ﴾.
12 ﴿بۇ كۈندە﴾ ئەڭ ئاخىرىدا قايتىدىغان ﴿قارارگاھ
پەرۋەردىگارىڭنىڭ تەرىپىدۇر﴾.
13 ﴿بۇ كۈندە ئىنسانغا﴾ چوڭ بولسۇن، كىچىك
بولسۇن، ياخشىلىق بولسۇن، يامانلىق بولسۇن
﴿ئىلگىرى ئاخىرى قىلغان ئەمەللىرى ئۇقتۇرۇلىدۇ﴾.
14 ﴿بەلكى ئىنسان ئۆزىگە ئۆزى گۇۋاھتۇر﴾ يەنى
ئۇنىڭ قىلغان بارلىق ياخشى - يامان ئەمەللىرى
ئۇنىڭغا بىلدۈرىلىدۇ. «بۇ ئايەت: ئۇنىڭ بارلىق
ئەزالىرى قىلغان - ئەتكەنلىرىگە گۇۋاھچى بولىدۇ، -
دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ» دېگۈچىلەرمۇ بار.
15 ﴿ئۇ ئۆزىنى ئاقلاش ئۈچۈن قانچە ئۆزرە ئېيتقان
تەقدىردىمۇ﴾ ئۆزرىسى قوبۇل قىلىنمايدۇ.
16 ساڭا جىبرىئىل ئارقىلىق ۋەھيى نازىل
بولۇۋاتقاندا، ئۇنى ئېسىڭغا ئېلىۋېلىش ئۈچۈن
﴿ئالدىراپ تىلىڭنى مىدىرلاتما﴾. ئەينى ۋاقىتتا،
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋەھيى نازىل بولۇۋاتقاندا،
جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئوقۇپ بولغۇچە، ئۇنى يادا
ئېلىۋېلىشقا ئالدىراپ ئوقۇپ تىلى ۋە كالپۇكلىرى
مىدىراپ كېتەتتى، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى.
17 قۇرئاندىن بىرەر نەرسىنىڭ چۈشۈپ قالماسلىقى
ئۈچۈن، سېنىڭ قەلبىڭدە ﴿ئۇنى توپلاش ۋە﴾ ئۇنى
سېنىڭ تىلىڭ ئارقىلىق توغرا ﴿ئوقۇپ بېرىش بىزنىڭ
مەسئۇلىيىتىمىزدۇر﴾.
18 ﴿ساڭا ئۇنى﴾ جىبرىئىل ئارقىلىق ﴿ئوقۇپ
بەرگىنىمىزدە، ئۇنىڭ ئوقۇشىغا ئەگەشكىن﴾ يەنى جىم
ئولتۇرۇپ قولاق سالغىن.
19 ﴿ئاندىن ئۇنى چۈشەندۈرۈپ بېرىش﴾ يەنى
ئۇنىڭدىكى ھالال - ھارام ۋە چىگىش ئورۇنلارنى يېشىپ
بېرىش ﴿بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىزدۇر﴾. شۇنىڭدىن
كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىئىل
ئەلەيھىسسالام كەلگەندە شۈك تۇرىدىغان، كەتكەندىن
كېيىن الله ۋەدە قىلغاندەك ئوقۇيدىغان بولدى.
20 ئى مۇشرىكلار جامائەسى! ﴿ھەرگىز ئۇنداق
ئەمەس﴾ يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش، ھېساب
بېرىش سىلەر گۇمان قىلغاندەك يوق ئىش ئەمەس،
﴿بەلكى سىلەر بۇ دۇنيانى دوست تۇتىسىلەر﴾.
21 ﴿ئاخىرەتكە كۆڭۈل بۆلمەيسىلەر﴾.
22 ﴿بۇ كۈندە﴾، سائادەتمەنلەرنىڭ ﴿يۈزلىرى نۇرلۇق
بولىدۇ﴾.
23 ئۇلار ﴿پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدۇ﴾ سالىھ
بەندىلەرنىڭ قىيامەت كۈنىدە پەرۋەردىگارىغا خۇددى 15
كۈنلۈك تولۇن ئايغا قارىغاندەك قارايدىغانلىقى ھەققىدىكى
سەھىھ ھەدىسلەر مۇتەۋاتىر دەرىجىسىگە يەتكەن.
24 ﴿بۇ كۈندە، نۇرغۇن يۈزلەر تۇتۇق بولىدۇ﴾.
25 ﴿ئۆزلىرىنىڭ چوڭ مۇشكۈللۈككە دۇچار
بولىدىغانلىقىغا ئۇلار جەزمەن ئىشىنىدۇ﴾.
26 27 ﴿راستلا جان ھەلقۇمغا يەتكەندە،﴾ ئۇنىڭ
قېشىغا كىرگەن ھەر بىر ئادەمگە ﴿«(بۇ كېسەلگە)
كىم ئىلاج قىلالايدۇ» دېيىلىدۇ﴾ ئۇنىڭغا تىۋىپلار
كەلتۈرىلىدۇ، ئەمما ئۇلارمۇ الله تەقدىر قىلىغىنىدىن
ھېچنەرسىنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ.
28 سەكراتتا ياتقان ئادەم ﴿بۇنىڭ﴾ دۇنيادىن،
ئائىلىسىدىن، بالا - چاقىسىدىن ۋە مال - مۈلكىدىن
﴿ئايرىلىش ئىكەنلىكىنى جەزمەن بىلىدۇ﴾.
29 سەكراتنىڭ قاتتىقلىقىدىن ﴿پاچاق پاچاققا
كىرىشىپ كېتىدۇ﴾ شۇنىڭ بىلەن، كىشىلەر ئۇنىڭ
جەسىدىنى، پەرىشتىلەر ئۇنىڭ روھىنى تەييارلايدۇ.
30 ﴿بۇ كۈندە﴾ روھلار بەدەندىن چىقىرىلغاندىن كېيىن
﴿ھەيدەپ بېرىلىدىغان جاي پەرۋەردىگارىڭنىڭ دەرگاھىدۇر﴾.
31 كاپىر پەيغەمبەرگە، قۇرئانغا ﴿ئىشەنمىدى، ناماز
ئوقۇمىدى﴾ يەنى دىلى ئارقىلىق ئىمان ئېيتمىدى ۋە
بەدىنى ئارقىلىق ئىمان ئېيتمىدى.
32 ﴿لېكىن ئۇ﴾ پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن قۇرئاننى ﴿ئىنكار
قىلدى ۋە﴾ تائەت - ئىبادەتتىن ۋە ئىماندىن ﴿يۈز ئۆرۈدى﴾.
33 ﴿ئاندىن كېرىلگەن ھالدا ئۆيىگە قايتتى﴾.
34 ﴿ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا! ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا!﴾
35 ﴿يەنە ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا! ۋاي سېنىڭ ھالىڭغا!﴾
36 ﴿ئىنسان ئۆزىنى بىكار قويۇپ بېرىلىدۇ﴾. يەنى
شەرىئەت ئىشلىرىغا تەكلىپ قىلىنماي، ھېسابمۇ
ئېلىنماي ۋە جازاغىمۇ تارتىلمايدىغان، مەيلىگە
قويۇۋېتىلگەن ھايۋانغا ئوخشاش ﴿دەپ ئويلامدۇ؟﴾
37 ﴿ئۇ﴾ بەچچىدانلارغا ﴿تۆكۈلىدىغان﴾ ئاجىز مەنىي
﴿ئەمەسمىدى؟﴾
38 ﴿ئاندىن ئۇ لەختە قان بولدى، ئاندىن الله ئۇنى
چىرايلىق شەكىلدە ياراتتى﴾.
39 ﴿ئۇ مەنىيدىن ئەر - ئايالنى ياراتتى﴾.
40 ﴿ئۇ﴾ يەنى يۇقىرىقىدەك ئىنچىكە ئىشلارنى قىلالىغان
الله ﴿ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشكە قادىر ئەمەسمۇ؟﴾

عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا عِبَادُ ٱللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفۡجِيرٗا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِٱلنَّذۡرِ وَيَخَافُونَ
يَوۡمٗا كَانَ شَرُّهُۥ مُسۡتَطِيرٗا ﴿٧﴾ وَيُطۡعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسۡكِينٗا
وَيَتِيمٗا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّمَا نُطۡعِمُكُمۡ لِوَجۡهِ ٱللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمۡ جَزَآءٗ وَلَا شُكُورًا
﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوۡمًا عَبُوسٗا قَمۡطَرِيرٗا ﴿١٠﴾ فَوَقَىٰهُمُ ٱللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ
ٱلۡيَوۡمِ وَلَقَّىٰهُمۡ نَضۡرَةٗ وَسُرُورٗا ﴿١١﴾ وَجَزَىٰهُم بِمَا صَبَرُواْ جَنَّةٗ وَحَرِيرٗا
﴿١٢﴾ مُّتَّكِـِٔينَ فِيهَا عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِۖ لَا يَرَوۡنَ فِيهَا شَمۡسٗا وَلَا زَمۡهَرِيرٗا ﴿١٣﴾
وَدَانِيَةً عَلَيۡهِمۡ ظِلَٰلُهَا وَذُلِّلَتۡ قُطُوفُهَا تَذۡلِيلٗا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيۡهِم بِـَٔانِيَةٖ
مِّن فِضَّةٖ وَأَكۡوَابٖ كَانَتۡ قَوَارِيرَا۠ ﴿١٥﴾ قَوَارِيرَاْ مِن فِضَّةٖ قَدَّرُوهَا تَقۡدِيرٗا ﴿١٦﴾
وَيُسۡقَوۡنَ فِيهَا كَأۡسٗا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيۡنٗا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلۡسَبِيلٗا
﴿١٨﴾ ۞ وَيَطُوفُ عَلَيۡهِمۡ وِلۡدَٰنٞ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيۡتَهُمۡ حَسِبۡتَهُمۡ لُؤۡلُؤٗا مَّنثُورٗا
﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيۡتَ ثَمَّ رَأَيۡتَ نَعِيمٗا وَمُلۡكٗا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَٰلِيَهُمۡ ثِيَابُ سُندُسٍ
خُضۡرٞ وَإِسۡتَبۡرَقٞۖ وَحُلُّوٓاْ أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٖ وَسَقَىٰهُمۡ رَبُّهُمۡ شَرَابٗا
طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمۡ جَزَآءٗ وَكَانَ سَعۡيُكُم مَّشۡكُورًا ﴿٢٢﴾ إِنَّا
نَحۡنُ نَزَّلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡقُرۡءَانَ تَنزِيلٗا ﴿٢٣﴾ فَٱصۡبِرۡ لِحُكۡمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعۡ
مِنۡهُمۡ ءَاثِمًا أَوۡ كَفُورٗا ﴿٢٤﴾ وَٱذۡكُرِ ٱسۡمَ رَبِّكَ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلٗا ﴿٢٥﴾

ھەقىقەتەن قايتا تىرىلدۈرۈش بىرىنچى قېتىم يارىتىشتىن كۆپ ئاساندۇر.

سۈرە ئىنسان

مەدىنىدە نازىل بولغان، 31 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) ﴿ئىنسان﴾ دۇنياغا ئاتىسى ئادەم ئەلەيھىسسالام ئارقىلىق ﴿بىر مۇددەتتىن كېيىن كەلدى﴾. بەزىلەر: «بۇ مەزگىل ئادەم ئەلەيھىسسالامغا روھ پۈۋلىنىشتىن 40 يىل ئىلگىرىكى بولۇپ، ئادەم ئەلەيھىسسالام چەكسە جىرىڭلايدىغان قارا لايدىن يارىتىلغان ئىدى» دەيدۇ. ﴿ئۇ﴾ روھ پۈۋلىنىشتىن ئىلگىرى ﴿تىلغا ئېلىنىدىغان نەرسە بولمىدى﴾. بەزى تەپسىرشۇناسلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: «خېلى زامانلارغىچە ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغانمۇ ئەمەس، مەخلۇقاتلارنىڭ ئىچىدە تىلغا ئېلىنغىدەكمۇ نەرسە ئەمەس ئىدى.»

(2) ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ئىنساننى ئارىلاشما مەنىي﴾ يەنى ئەر بىلەن ئاياللارنىڭ مەنىيسى ﴿دىن ياراتتۇق، ئۇنى بىز﴾ ياخشىلىق، يامانلىق ۋە شەرىئەت تەكلىپلىرى بىلەن ﴿سىنايمىز، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى بىز﴾ ئۇنى نازىل قىلغان ئايەتلىرىمىزنى ئاڭلىسۇن، كائىناتنى ياراتقۇچىنىڭ بىرلىكىگە دالالەت قىلىدىغان دەلىللەرنى كۆرسۇن دەپ ﴿ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان قىلىپ ياراتتۇق﴾.

(3) ﴿شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا بىز﴾ پەيغەمبەر ئەۋەتىش بىلەن ھىدايەت ۋە زالالەتتىن ئىبارەت ياخشى ـ يامان ﴿يولنى كۆرسەتتۇق، ئۇ مۆمىن بولۇپ ياخشى يولدا مېڭىپ﴾ اللّٰه نىڭ نېمىتىگە ﴿شۈكۈر قىلغۇچىدۇر، ياكى﴾ فاجىر بولۇپ يامان يولدا مېڭىپ ﴿كۇفرىلىق قىلغۇچىدۇر﴾.

(4) ﴿شۈبھىسىزكى، بىز كاپىرلارغا﴾ پۇتلىرىغا سېلىنىدىغان ﴿زەنجىرلەرنى﴾، بويۇنلىرىغا سېلىنىدىغان ﴿تاقاقلارنى ۋە يېنىپ تۇرغان دوزاخنى﴾ ئۇلارنى ئازابلاش ئۈچۈن ﴿تەييارلىدۇق﴾.

(5) ﴿ھەقىقەتەن ياخشىلار كافۇر ئارىلاشتۇرۇلغان﴾ مەي بىلەن تولدۇرۇلغان ﴿جاملاردىن ئىچىدۇ﴾.

(6) ئۇ كافۇر جەننەتتىكى بىر ﴿بۇلاقتىن ئېتىلىپ چىققان بولۇپ، ئۇنىڭدىن اللّٰه نىڭ (ياخشى) بەندىلىرى ئىچىدۇ، ئۇ بۇلاقنى ئۇلار﴾ خالىغان جايلىرىغا ئېقىتىپ بارالايدۇ.

(7) ﴿ئۇلار ئۆز ئۈستىگە قەسەم ئىچىپ ئالغان﴾ نەپلە ناماز ئوقۇش، روزا تۇتۇش ۋە قان قىلىشقا ئوخشاش شەرىئەت ئۇنىڭغا ۋاجىب قىلمىغان ﴿ئىشنى ئورۇنلايدۇ ۋە دەھشىتى كەڭ دائىرىلىك بولغان كۈندىن﴾ يەنى ئاسمانلار يېرىلىپ، يۇلتۇزلار ئۆز ئوقلىرىدىن چىقىپ، زېمىن تەۋرەپ، تاغلار توزغاقتەك بولۇپ كېتىدىغان قىيامەت كۈنىدىن ﴿قورقىدۇ﴾.

(8) ﴿ئۆزى موھتاج تۇرۇقلۇق، مىسكىنگە، يېتىمگە ۋە ئەسىرگە﴾ يەنى بۇ ئۈچ تۈرلۈك كىشىلەر ئاساسەن قىيىنچىلىقتا بولغاچقا ئۇلارنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇلارغا ﴿تائام بېرىدۇ﴾.

(9) ئۇلار ئېيتىدۇ: ﴿«سىلەرگە بىز اللّٰه نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن تائام بېرىمىز، سىلەردىن ھېچقانداق مۇكاپات ۋە تەشەككۇر تەلەپ قىلمايمىز﴾ اللّٰه ئۇلارنىڭ قەلبىدىكىنى بىلگەچكە ئۇلارنى مەدھىيىلىدى.

(10) ﴿شۈبھىسىزكى، بىز پەرۋەردىگارىمىز تەرىپىدىن مەيدانغا كەلتۈرۈلگەن﴾ چىرايلار تاتىرىپ، قاش ـ كۆزلەر پۈرۈلۈپ كېتىدىغان ﴿ئېغىر، قاتتىق كۈندىن قورقىمىز»﴾.

(11) ﴿اللّٰه ئۇلارنى شۇ كۈننىڭ شەررىدىن ساقلايدۇ، ئۇلارنىڭ﴾ يۈزلىرىگە تاتىرىپ كېتىشنىڭ ئورنىغا ﴿نۇر﴾، قاش ـ كۆزلىرىنىڭ پۈرۈلۈپ كېتىشىنىڭ ئورنىغا دىللىرىغا ﴿خۇشاللىق ئاتا قىلىدۇ﴾.

(12) ﴿ئۇلارنىڭ سەۋر ـ تاقەتلىرى ئۈچۈن اللّٰه ئۇلارنى جەننەت بىلەن ۋە (ئۇ يەردىكى) يىپەك (لىباسلار) بىلەن مۇكاپاتلايدۇ﴾.

(13) ﴿ئۇلار جەننەتتە تەختلەرگە يۆلىنىپ ئولتۇرىدۇ، ئۇلار جەننەتتە قاتتىق ئىسسىقنىمۇ، قاتتىق سوغۇقنىمۇ كۆرمەيدۇ﴾.

(14) ﴿جەننەتتىكى﴾ (دەرەخلەرنىڭ) ﴿سايىلىرى ئۇلارغا يېقىندۇر، جەننەتنىڭ مېۋىلىرىنى ئۈزۈش ئۇلارغا ئاسان قىلىنىدۇ﴾ يەنى ئۇلار مەيلى ئۆرە تۇرسۇن، مەيلى ئولتۇرسۇن ياكى يېتىۋالسىمۇ، قولىنى سۇنسىلا، مېۋىلەرنى ئۈزەلەيدۇ. ئۇلارنى نە يىراقلىق، نە مېۋە دەرىخىنىڭ تىكەنلىرى مېۋە يېيىشتىن توسۇپ قويمايدۇ.

(15) (16) ﴿ئۇلارغا كۈمۈش تەخسىلەر، كۈمۈشتىن ياسالغان﴾ شىشىدەك سۈزۈك، مەي تولدۇرۇلغان ﴿جاملار ئايلاندۇرۇپ سۇنۇلۇپ تۇرىدۇ﴾، ساقىيلار، ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ ﴿لايىق ئۆلچەيدۇ﴾ يەنى ئىچكۈچىلەرنىڭ ئېھتىياجىدىن ئېشىپمۇ كەتمەيدۇ، كېمىيىپمۇ قالمايدۇ.

(17) ﴿ئۇلار يەنە جەننەتتە زەنجىبىل ئارىلاشتۇرۇلغان جام بىلەن﴾ يەنى جامدىكى مەي بىلەن ﴿سۇغىرىلىدۇ﴾.

(18) ﴿جەننەتتە سەلسەبىل دەپ ئاتىلىدىغان بىر بۇلاقمۇ بار﴾.

(19) ﴿قېرىماي ھەمىشە ياش تۇرىدىغان غىلمانلار نۆۋەت بىلەن ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىپ تۇرىدۇ، ئۇلارنى كۆرگەن چېغىڭدا﴾ ئۇلارنىڭ گۈزەللىكى، سۈزۈكلۈكى ۋە

نۇرلۇقلۇقىغا قاراپ ﴿ئۇلارنى تېرىلىپ كەتكەن مەرۋايىتمىكىن دەپ قالىسەن﴾.
20 ﴿قاچانكى سەن قارايدىغان بولساڭ، بۇ يەردە﴾ يەنى جەننەتتە تەسۋىرلەپ تۈگەتكىلى بولمايدىغان ﴿نېمەتلەرنى ۋە كاتتا پادىشاھلىقنى كۆرىسەن﴾.
21 ﴿ئۇلارنىڭ ئۈچىسىدا يۇپقا يىپەك ۋە قېلىن يىپەكتىن (تەييارلانغان) يېشىل كىيىملەر بولىدۇ، (ئۇلار) كۈمۈش ئۈزۈكلەرنى تاقايدۇ﴾. ئۇلار كۆڭلى تارتقان كىيىملەرنى كىيىدۇ. ﴿پەرۋەردىگارى ئۇلارنى پاك شاراب بىلەن سۇغىرىدۇ﴾ ئىبراھىم نەخەئى ۋە ئەبۇقەلابە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلارغا ئالدى بىلەن تائام بېرىلىدۇ. تائام ئاخىرلاشقاندا، پاك شاراپ بىلەن سۇغىرىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇلارنىڭ قورسىقى چىقىپ كەتمەيدۇ. ئۇلارنىڭ بەدىنىدىن چىققان تەرلەر ئىپار پۇرايدۇ».
22 ﴿شۇبھىسىزكى، بۇ سىلەرگە بېرىلگەن مۇكاپاتتۇر، سىلەرنىڭ﴾ تائەتلىرىڭلار، الله قا ئىيتقان ھەمدۇ سانائىڭلار، ﴿مېھنىتىڭلار قوبۇل بولدى﴾.
23 ئى مۇھەممەد! ﴿ھەقىقەتەن بىز ساڭا قۇرئاننى﴾ بىرلا قېتىمدا نازىل قىلماي، ﴿بۆلۈپ - بۆلۈپ نازىل قىلدۇق﴾ مۇشرىكلار تۆھمەت قىلغاندەك ئۆز يېنىڭدىنمۇ چىقىرىۋالمىدىڭ.
24 ﴿سەن پەرۋەردىگارىڭنىڭ ھۆكمىگە سەۋر قىلغىن، سەن ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ھېچبىر گۇناھكارغا ياكى كۇفرىلىق قىلغۇچىغا بويسۇنمىغىن﴾.
25 ﴿ئەتىگەن - ئاخشامدا پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى ياد قىلغىن﴾ يەنى ناماز ئوقۇغىن، پەرۋەردىگارىڭغا كۆپ تائەت - ئىبادەت قىلغىن.
26 ﴿كېچىنىڭ ئاز قىسمىدا ئۇنىڭغا سەجدە قىل، كۆپ قىسمىدا ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيت﴾.
27 ﴿شۇبھىسىزكى، بۇلار﴾ يەنى مۇشرىكلار ﴿دۇنيانى﴾ ئاخىرەتتىن ﴿ئارتۇق بىلىدۇ، كەلگۈسىدىكى قىيىن بىر كۈنگە﴾ يەنى قىيامەتكە ﴿سەل قارايدۇ﴾ بۇ ئايەتتە قىيامەتنى قىيىن كۈن دەپ ئاتاشتىكى مەقسەت، ئۇ كۈنگە تەييارلىق كۆرمىگەنلەر ئۈچۈن قاتتىق قىيىنچىلىق بار بولغانلىقى ئۈچۈندۇر.
28 ﴿بىز ئۇلارنى ياراتتۇق، ئۇلارنىڭ بەدىنىنى مەزمۇت قىلدۇق، ئەگەر بىز خالىساق﴾ ئۇلارنى ھالاك قىلىپ ﴿ئورنىغا ئۇلارغا ئوخشاش باشقا ئادەمنى دەسسىتەتتۇق﴾.
29 ﴿شۇبھىسىزكى، بۇ (ئايەتلەر) ۋەز - نەسىھەتتۇر﴾ بۇ ۋەز - نەسىھەتتىن پايدىلىنىشنى ﴿خالىغان ئادەم پەرۋەردىگارىغا يەتكۈزىدىغان يولنى تۇتسۇن﴾.
30 ﴿پەقەت الله خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر﴾ يەنى ھەممە ئىش الله نىڭ خاھىشىغا باغلىقتۇر. ھەرگىزمۇ ئۇ مۇشرىكلارنىڭ خائىشىغا باغلىق ئەمەس. ياخشىلىق ۋە يامانلىق الله نىڭ ئىلكىدىدۇر. بەندىنىڭ قولىدىن پەقەت الله خالىغان نەرسىلا كېلىدۇ. ﴿الله ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇ﴾.
31 ﴿الله خالىغان ئادەمنى رەھمىتىنىڭ دائىرىسىگە كىرگۈزىدۇ. الله زالىملارغا قاتتىق ئازابنى تەييارلىدى﴾.

سۈرە مۇرسەلات

مەككىدە نازىل بولغان، 50 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئارقىمۇئارقا چىققۇچى (لەرزان) شاماللار بىلەن قەسەمكى﴾.

وَمِنَ ٱلَّيۡلِ فَٱسۡجُدۡ لَهُۥ وَسَبِّحۡهُ لَيۡلٗا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ
هَٰٓؤُلَآءِ يُحِبُّونَ ٱلۡعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَآءَهُمۡ يَوۡمٗا ثَقِيلٗا ﴿٢٧﴾ نَّحۡنُ
خَلَقۡنَٰهُمۡ وَشَدَدۡنَآ أَسۡرَهُمۡۖ وَإِذَا شِئۡنَا بَدَّلۡنَآ أَمۡثَٰلَهُمۡ تَبۡدِيلًا
﴿٢٨﴾ إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذۡكِرَةٞۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلٗا ﴿٢٩﴾
وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمٗا ﴿٣٠﴾
يُدۡخِلُ مَن يَشَآءُ فِي رَحۡمَتِهِۦۚ وَٱلظَّٰلِمِينَ أَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمَۢا ﴿٣١﴾

سُورَةُ المُرۡسَلَاتِ

ترتيبها ٧٧ — آياتها ٥٠

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلۡمُرۡسَلَٰتِ عُرۡفٗا ﴿١﴾ فَٱلۡعَٰصِفَٰتِ عَصۡفٗا ﴿٢﴾ وَٱلنَّٰشِرَٰتِ نَشۡرٗا ﴿٣﴾
فَٱلۡفَٰرِقَٰتِ فَرۡقٗا ﴿٤﴾ فَٱلۡمُلۡقِيَٰتِ ذِكۡرًا ﴿٥﴾ عُذۡرًا أَوۡ نُذۡرًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا
تُوعَدُونَ لَوَٰقِعٞ ﴿٧﴾ فَإِذَا ٱلنُّجُومُ طُمِسَتۡ ﴿٨﴾ وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ فُرِجَتۡ
﴿٩﴾ وَإِذَا ٱلۡجِبَالُ نُسِفَتۡ ﴿١٠﴾ وَإِذَا ٱلرُّسُلُ أُقِّتَتۡ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوۡمٍ أُجِّلَتۡ
﴿١٢﴾ لِيَوۡمِ ٱلۡفَصۡلِ ﴿١٣﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلۡفَصۡلِ ﴿١٤﴾ وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ
لِّلۡمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمۡ نُهۡلِكِ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نُتۡبِعُهُمُ ٱلۡأٓخِرِينَ
﴿١٧﴾ كَذَٰلِكَ نَفۡعَلُ بِٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

2 ﴿قاتتىق چىققۇچى بورانلار بىلەن قەسەمكى﴾.
3 بۇلۇتلارنى الله خالىغان تەرەپلەرگە ﴿تارقاتقۇچى شاماللار بىلەن قەسەمكى﴾.
4 ھەق بىلەن باتىلنىڭ، ھارام بىلەن ھالالنىڭ ﴿ئارىسىنى ئايرىغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى﴾. الله تائالا تۆۋەندىكى ئايەتتە ھەق بىلەن باتىلنى، ھارام بىلەن ھالالنى ئايرىپ بېرىدىغان ۋەھىينى كەڭ قاناتلىرى ئارقىلىق چاقماق تېزلىكىدە ئېلىپ كەلگۈچى پەرىشتىلىرى بىلەن قەسەم قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:
5 6 بەندىلەرگە ﴿ئۆزرە﴾ قالدۇرماسلىق ﴿ياكى﴾ الله نىڭ ئازابىدىن ﴿ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن ۋەھيىنى (پەيغەمبەرلەرگە) ئېلىپ چۈشكۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى﴾.
7 ئى مەككە كۇففارلىرى! ﴿سىلەر ئاگاھلاندۇرۇلغان ئىش﴾ يەنى قىيامەت، ھېساب ۋە جازا ﴿چوقۇم مەيدانغا كەلگۈچىدۇر﴾.
8 ﴿يۇلتۇزلارنىڭ﴾ نۇرى ۋە يورۇقلىقى ﴿ئۆچۈرۈلگەن چاغدا﴾.
9 ﴿ئاسمان يېرىلغان چاغدا﴾.
10 ﴿تاغلار تىتىلىپ﴾ شامالدا ئۇچۇپ يۈرگەن زەررىلەردەك ﴿ئۇچۇپ يۈرگەن چاغدا﴾.
11 ﴿پەيغەمبەرلەرگە﴾ ئۇلار بىلەن ئۈممەتلىرى ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىلىشقا ﴿ۋاقىت بەلگىلەنگەن چاغدا﴾ ۋەدە قىلىنغان قىيامەت مەيدانغا كېلىدۇ.

أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ (٢٠) فَجَعَلْنَٰهُ فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ (٢١) إِلَىٰ قَدَرٍ
مَّعْلُومٍ (٢٢) فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ ٱلْقَٰدِرُونَ (٢٣) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ (٢٤)
أَلَمْ نَجْعَلِ ٱلْأَرْضَ كِفَاتًا (٢٥) أَحْيَآءً وَأَمْوَٰتًا (٢٦) وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَٰسِىَ
شَٰمِخَٰتٍ وَأَسْقَيْنَٰكُم مَّآءً فُرَاتًا (٢٧) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ (٢٨)
ٱنطَلِقُوٓاْ إِلَىٰ مَا كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ (٢٩) ٱنطَلِقُوٓاْ إِلَىٰ ظِلٍّ ذِى ثَلَٰثِ
شُعَبٍ (٣٠) لَّا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِى مِنَ ٱللَّهَبِ (٣١) إِنَّهَا تَرْمِى بِشَرَرٍ
كَٱلْقَصْرِ (٣٢) كَأَنَّهُۥ جِمَٰلَتٌ صُفْرٌ (٣٣) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ (٣٤)
هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ (٣٥) وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ (٣٦) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ (٣٧) هَٰذَا يَوْمُ ٱلْفَصْلِ جَمَعْنَٰكُمْ وَٱلْأَوَّلِينَ (٣٨) فَإِن كَانَ
لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ (٣٩) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ (٤٠) إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى
ظِلَٰلٍ وَعُيُونٍ (٤١) وَفَوَٰكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ (٤٢) كُلُواْ وَٱشْرَبُواْ هَنِيٓـًٔا
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ (٤٣) إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ (٤٤) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ (٤٥) كُلُواْ وَتَمَتَّعُواْ قَلِيلًا إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ (٤٦) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ (٤٧) وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱرْكَعُواْ لَا يَرْكَعُونَ (٤٨) وَيْلٌ
يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ (٤٩) فَبِأَىِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُۥ يُؤْمِنُونَ (٥٠)

(12) پەيغەمبەرلەرنىڭ قەۋملىرىگە ئائىت ئىشلار ﴿قايسى بۈيۈك كۈنگە كېچىكتۈرۈلدى؟﴾ يەنى قورقۇنچىسى ۋە قاتتىقلىقىدىن بەندە ھاڭ ـ تاڭ قالىدىغان بۈيۈك كۈنگە كېچىكتۈرۈلدى.

(13) ﴿خالايىقنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىلىدىغان كۈن ئۈچۈن﴾ يەنى بەندىلەرنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە قارىتا جەننەتكە ياكى دوزاخقا ھۆكۈم قىلىنىدىغان كۈنگە تەخىر قىلىندى.

(14) ﴿ھۆكۈم چىقىرىلىدىغان كۈننىڭ نېمىلىكىنى﴾ يەنى ئۇنىڭ دەھشىتىنى ﴿قانداق بىلەلەيسەن؟﴾

(15) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(16) ﴿ئىلگىرىكىلەرنى﴾ يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن دۇنياغا ئازاب ئەۋەتىش ئارقىلىق ﴿ھالاك قىلمىدۇقمۇ؟﴾

(17) ﴿ئاندىن ئۇلارغا ئەگەشتۈرۈپ كېيىنكىلەرنى﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئىنكار قىلغان مەككە كاپىرلىرى ۋە ئەگەشكۈچىلىرىنى ﴿ھالاك قىلدۇق﴾.

(18) ﴿گۇناھكارلارنى مۇشۇنداق قىلىمىز﴾ يەنى جازالايمىز.

(19) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(20) ﴿سىلەرنى بىز ئاجىز مەنىيدىن ياراتمىدۇقمۇ؟﴾

(21) (22) ﴿ئۇنى بىز مەلۇم ۋاقىتقىچە﴾ يەنى توققۇز ئاي توشۇپ تۇغۇلغۇچە ﴿پۇختا ئارامگاھ﴾ يەنى بەچچىدان ﴿دا قىلدۇق﴾.

(23) ﴿بىز﴾ ئۇنى ئابىمەنىيدىن يارىتىشقا ﴿قادىر بولدۇق، بىز﴾ ئۇنىڭ ئەزالىرى ۋە ئالاھىدىلىكلىرىنى بىز خالىغان ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە يارىتىشقا ﴿نېمىدېگەن ياخشى قادىر بولغۇچىمىز!﴾

(24) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(25) ﴿زېمىننى بىز ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلمىدۇقمۇ؟﴾

(26) يەنى تېشىدا ﴿تىرىكلەرنى ۋە﴾ ئىچىدە ﴿ئۆلۈكلەرنى﴾ ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلمىدۇقمۇ؟

(27) ﴿بىز زېمىنغا ئېگىز تاغلارنى ئورناتتۇق، سىلەرنى تاتلىق سۇ بىلەن سۇغاردۇق﴾ بۇلارنىڭ ھەممىسى پەيغەمبەر ئەۋەتكەندىنمۇ ھەيران قالارلىقمۇ؟!

(28) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(29) (30) ئۇلارغا دوزاخ مۇئەككەللىرى: ﴿«سىلەر دۇنيادىكى چېغىڭلاردا ﴿ئىنكار قىلغان﴾ دوزاخ ﴿ئازابىغا بېرىڭلار﴾، دوزاخنىڭ ئىسلىرى چىقىپ يۇقىرىدا ئۈچكە بۆلۈنگەن ﴿ئۈچ شاخلىق سايىگە بېرىڭلار»﴾ دەيدۇ.

(31) ﴿ئۇ سايە﴾ جەھەننەمنىڭ تۈتۈنى بولۇپ، كىشىنى ﴿سەگىدەتمەيدۇ﴾، جەھەننەمنىڭ ﴿يالقۇنىنىمۇ توسمايدۇ﴾ شۇ ھالەتتە ھەتتا ھېساب ئاخىرلاشقىچە تۇرىدۇ.

(32) ﴿ئۇ يالقۇن قەسىردەك﴾ (چوڭ) ﴿ئۇچقۇنلارنى چىقىرىدۇ﴾.

(33) ﴿ئۇ ئۇچقۇنلار قارا ـ سېرىق تۆگىلەرگە ئوخشايدۇ﴾ بەزى تەپسىرشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «ئادەتتە ئۇچقۇنلارنىڭ ئۇچۇپ چۈشكەندىن كېيىنكى قالدۇقلىرىنىڭ رەڭگى قارا ـ سېرىق تۆگىلەرنىڭ رەڭگىگە ئوخشايدۇ.

(34) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(35) ﴿بۇ كۈندە ئۇلار سۆز قىلالمايدۇ﴾.

(36) ﴿ئۇلارنىڭ ئۆزرە ئېيتىشىغا ئىزنى بېرىلمەيدۇ﴾.

(37) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(38) ئۇلارغا: ﴿بۇ﴾ خالايىقنىڭ ئارىسىدا ﴿ھۆكۈم چىقىرىلىدىغان كۈندۇر﴾، ئۇ كۈندە ﴿سىلەرنى ۋە ئاۋۋالقىلارنى﴾ يەنى ئۆتكەنكى ئۈممەتلەرنى ئاراڭلاردا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن ﴿يىغىمىز﴾ دېيىلىدۇ.

(39) ﴿ئەگەر﴾ ئازابتىن قۇتۇلۇشقا ﴿بىرەر چارەڭلار بولسا، چارە قىلىپ بېقىڭلار﴾.

(40) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(41) (42) ﴿شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار سايىلەردىن، بۇلاقلاردىن ۋە كۆڭلى تارتقان مېۋىلەردىن بەھرىمەن بولىدۇ﴾.

(43) ئۇلارغا: ﴿«دۇنيادا قىلغان (ياخشى) ئەمەللىرىڭلار ئۈچۈن خۇشال ـ خۇرام يەڭلار ۋە ئىچىڭلار»﴾ دېيىلىدۇ.

(44) ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنى مۇشۇنداق مۇكاپاتلايمىز﴾.

(45) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(46) كۇففارلارغا: ﴿«(دۇنيانىڭ لەززەتلىرىدىن) ۋاقىتلىق يەڭلار ۋە بەھرىمەن بولۇڭلار، شۈبھىسىزكى، سىلەر﴾ الله قا شېرىك كەلتۈرگەن ﴿گۇناھكارسىلەر»﴾ دېيىلىدۇ.

(47) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(48) ﴿ئۇلارغا: «رۇكۇ قىلىڭلار»﴾ يەنى ناماز ئوقۇڭلار ﴿دېيىلسە، ئۇلار رۇكۇ قىلمايدۇ﴾ يەنى ناماز ئوقۇمايدۇ.

(49) ﴿بۇ كۈندە﴾ (ئۇ كۈننى) ﴿ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾ ،

(50) ﴿ئۇلار﴾ شانلىق دەلىللەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، پاساھەت ـ بالاغەتتە ئەڭ يۇقىرى بولغان بۇ قۇرئانغا ئىشەنمىسە ﴿باشقا قايسى سۆزگە ئىشىنىدۇ﴾.

سۈرە نەبە

مەككىدە نازىل بولغان، 40 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللہ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) مۇشرىكلار ئۆز ـ ئارا نېمە توغرۇلۇق ﴿سورىشىدۇ؟﴾ ئەينى ۋاقىتتا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا پەيغەمبەرلىك كېلىپ، ئۇ كىشىلەرگە اللہ نىڭ بىرلىكىنى، ئىنسانلارنىڭ ئۆلگەندىن كېيىن قايتا تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلغاندا ۋە ئۇلارغا قۇرئاننى تىلاۋەت قىلىپ بەرگەندە، مەككە مۇشرىكلىرى ئۆزئارا: «مۇھەممەدكە نېمە بولغاندۇ؟ ئېلىپ كەلگىنى نېمىدۇ؟» دەپ سوراشتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى.

(2) ﴿ئۇلار چوڭ بىر خەۋەر﴾ يەنى قىيامەت توغرۇلۇق ﴿سورىشىدۇ﴾ يەنى قۇرئان كەرىمدىن ئىبارەت چوڭ خەۋەر ھەققىدە سورىشىدۇ. چۈنكى قۇرئان كەرىم اللہ تائالانىڭ بىرلىكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكى ۋە ھېساب كۈنىنىڭ چوقۇم بولىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ.

(3) ﴿ئۇلار بۇ توغرىسىدا ئىختىلاپ قىلىشقۇچىلاردۇر﴾ ئۇلار قۇرئان ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ، بەزىسى: «بۇ سېھىردۇر» دېسە، بەزىسى: «بۇ شېئىر» دېدى. يەنە بەزىسى: «كاھىنلىق» دېسە، بەزىسى: «قەدىمكىلەرنىڭ ھېكايىلىرى» دېدى.

(4) ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس﴾ قىيامەت ئۇلارنىڭ ئويلىغىنىدەك يالغان ئەمەس، ﴿ئۇلار﴾ ھەقىقىي ئەھۋالنى ﴿كەلگۈسىدە بىلىدۇ﴾.

(5) يۇقىرىقى رەددىيەنى يەنە بىر قېتىم تەكرارلاپ مۇنداق دېدى: ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇلار (بېشىغا كەلگەن ئازابنى) كەلگۈسىدە بىلىدۇ﴾.

(6) زېمىننىڭ ئۈستىدە مۇقىملىشىشىڭلار ۋە كەڭ تۈزلەڭلىكلەرگە زىرائەت تېرىپ پايدىلىنىشىڭلار ئۈچۈن ﴿زېمىننى بىسات قىلمىدۇقمۇ؟﴾

(7) زېمىننىڭ تەۋرەپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ﴿تاغلارنى قوزۇق قىلمىدۇقمۇ؟﴾

(8) ﴿سىلەرنى ئەر ـ ئايال قىلىپ ياراتتۇق﴾.

(9) بەدىنىڭلار ھەرىكەتتىن توختاپ ئارام ئالسۇن دەپ ﴿ئۇيقۇڭلارنى (بەدىنىڭلار ئۈچۈن) راھەت قىلدۇق﴾.

(10) خۇددى كىيىم ـ كېچەك بەدىنىڭلارنى يېپىپ تۇرغاندەك، قاراڭغۇلۇقنىڭ سىلەرنى يوشۇرۇپ تۇرۇشى ئۈچۈن ﴿كېچىنى لىباس قىلدۇق﴾.

(11) اللہ تەقسىم قىلىپ بەرگەن رىزىقنى تەلەپ قىلىشىڭلار ئۈچۈن ﴿كۈندۈزنى (سىلەر) تىرىكچىلىك قىلىدىغان (ۋاقىت) قىلدۇق﴾.

(12) ﴿ئۈستۈڭلاردا مۇستەھكەم يەتتە ئاسماننى بىنا قىلدۇق﴾. بۇ يەردە يەتتە ئاسمان دېيىشتىكى مەقسەت يارىتىلغان نەرسىنىڭ مۇستەھكەم ۋە مۇكەممەللىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈندۇر.

(13) ﴿(سىلەر ئۈچۈن) يېنىپ تۇرغان چىراغنى (كۈننى) ياراتتۇق﴾.

(14) - (16) ﴿ئاشلىقلارنى، ئوت ـ چۆپلەرنى، دەرەخلىرى قويۇق باغچىلارنى ئۆستۈرۈش ئۈچۈن بۇلۇتلاردىن مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردۇق﴾.

سُورَةُ النَّبَإِ — ترتيبها ٧٨ — آياتها ٤٠

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾
كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ﴿٦﴾
وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾ وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا
﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَنَيْنَا
فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾ وَأَنْزَلْنَا
مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَنَّاتٍ
أَلْفَافًا ﴿١٦﴾ إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ
فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾ وَسُيِّرَتِ
الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّاغِينَ
مَآبًا ﴿٢٢﴾ لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا
﴿٢٤﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وِفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا
لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ شَيْءٍ
أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

(17) ﴿قىيامەت كۈنى ھەقىقەتەن (مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش) ۋاقتىدۇر﴾. يەنى ئۇ كۈن پۈتۈن خەلققە ۋەدە قىلىنغان ئاخىرەت كۈنىدىكى مۇكاپاتلاش ۋە جازالاش كۈنىدۇر.

(18) ﴿ئۇ كۈنى سۇر چېلىنىدۇ﴾ بۇ سۇر بولسا، ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام چالىدىغان مۈڭگۈز بولۇپ، ئۇ چاغدا ﴿سىلەر توپ ـ توپ بولۇپ كېلىسىلەر﴾.

(19) پەرىشتىلەرنىڭ چۈشىشى ئۈچۈن ﴿ئاسمان ئېچىلىپ نۇرغۇن ئىشىكلەر پەيدا بولىدۇ﴾.

(20) ﴿تاغلار ھەرىكەتلەندۈرۈلۈپ سەررابتەك بولۇپ قالىدۇ﴾ يەنى تاغلار توزۇپ يىراقتىن قارىغۇچىغا سۇدەك كۆرۈنىدۇ.

(21) قىلغان ئەسكىلىكلىرىگە جازا بېرىش ئۈچۈن ﴿جەھەننەم ھەقىقەتەن (كۇففارلارنى) كۈتۈپ تۇرىدۇ﴾.

(22) ﴿جەھەننەم، شۈبھىسىزكى، گۇناھكارلارنىڭ جايىدۇر﴾.

(23) ﴿ئۇلار جەھەننەمدە ئۇزاق مۇددەت قالىدۇ﴾. يەنى مەڭگۈ قالىدۇ.

(24) ﴿ئۇلار جەھەننەمدە (جەھەننەمنىڭ ھارارىتىنى يېنىكلىتىلگەن) بىرەر سوغۇقلۇقنى ۋە (تەشنالىقنى قاندۇرىدىغان) بىرەر ئىچىملىكنى ئىچمەيدۇ﴾.

(25) ﴿ئۇلارنىڭ ئىچىدىغىنى پەقەت يۇقىرى ھارارەتلىك قايناقسۇ ۋە يىرىڭدىنلا ئىبارەت بولىدۇ﴾.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾ حَدَآئِقَ وَأَعْنَـٰبًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾ وَكَأْسًا
دِهَاقًا ﴿٣٤﴾ لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّٰبًا ﴿٣٥﴾ جَزَآءً مِّن رَّبِّكَ عَطَآءً
حِسَابًا ﴿٣٦﴾ رَّبِّ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ٱلرَّحْمَـٰنِ ۖ لَا يَمْلِكُونَ
مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ ٱلرُّوحُ وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةُ صَفًّا ۖ لَّا يَتَكَلَّمُونَ
إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَـٰنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَٰلِكَ ٱلْيَوْمُ ٱلْحَقُّ ۖ فَمَن
شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ مَـَٔابًا ﴿٣٩﴾ إِنَّآ أَنذَرْنَـٰكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ
يَنظُرُ ٱلْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ ٱلْكَافِرُ يَـٰلَيْتَنِى كُنتُ تُرَٰبًۢا ﴿٤٠﴾

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

ترتيبها ٧٩ — آياتها ٤٦

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلنَّـٰزِعَـٰتِ غَرْقًا ﴿١﴾ وَٱلنَّـٰشِطَـٰتِ نَشْطًا ﴿٢﴾ وَٱلسَّـٰبِحَـٰتِ سَبْحًا
﴿٣﴾ فَٱلسَّـٰبِقَـٰتِ سَبْقًا ﴿٤﴾ فَٱلْمُدَبِّرَٰتِ أَمْرًا ﴿٥﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ ٱلرَّاجِفَةُ
﴿٦﴾ تَتْبَعُهَا ٱلرَّادِفَةُ ﴿٧﴾ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾ أَبْصَـٰرُهَا
خَـٰشِعَةٌ ﴿٩﴾ يَقُولُونَ أَءِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِى ٱلْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾ أَءِذَا كُنَّا
عِظَـٰمًا نَّخِرَةً ﴿١١﴾ قَالُوا۟ تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ فَإِنَّمَا هِىَ زَجْرَةٌ
وَٰحِدَةٌ ﴿١٣﴾ فَإِذَا هُم بِٱلسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾ هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ ﴿١٥﴾

26 ﴿بۇ (ئۇلارغا بېرىلىدىغان) مۇۋاپىق جازادۇر﴾ يەنى دۇنيادا شېرىكتىنمۇ چوڭ گۇناھ يوق، شۇنداقلا جەھەننەم ئازابىدىنمۇ ئېغىر ئازاب يوق. دېمەك، گۇناھقا چۇشلۇق جازا بار.

27 ﴿چۇنكى ئۇلار (قىلمىشلىرىدىن) ھېساب ئېلىنىشتىن قورقمايتتى﴾ يەنى ئۇلار قىيامەت كۇنىگە ئىشەنمىگەچكە، ساۋابمۇ ئۇمىد قىلمايتتى ۋە ھېساب ئېلىنىشتىنمۇ قورقمايتتى.

28 ﴿ھەمدە بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى قاتتىق ئىنكار قىلاتتى﴾.

29 ﴿ھەر نەرسىنى تولۇق خاتىرىلەپ قويىمىز﴾.

30 ئۇلارغا ئېيتىمىزكى ﴿«تېتىڭلار! سىلەرگە پەقەت ئازابنىلا زىيادە قىلىمىز»﴾.

31 ﴿شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار نېئمەتكە ئېرىشىدۇ﴾.

32 ئۇ نېئمەت ﴿باغلار، ئۈزۈملەردۇر﴾

33 ﴿تەڭتۇش قىزلاردۇر﴾.

34 شاراب بىلەن ﴿تولدۇرۇلغان جاملاردۇر﴾.

35 ﴿ئۇلار جەننەتتە يالغان سۆز، بىھۇدە سۆز ئاڭلىمايدۇ﴾.

36 ئەنە شۇلار ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ بەرگەن مۇكاپاتى، يېتەرلىك ئاتاسىدۇر﴾.

37 ﴿ئۇ ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى شەيئىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر. ناھايىتى شەپقەتلىكتۇر. (ئۇ كۈندە ھېچ كىشى) ئۇنىڭغا سۆز قىلىشقا قادىر بولالمايدۇ﴾.

38 ﴿جىبرىئىل ۋە پەرىشتىلەر سەپ بولۇپ تۇرۇپ كېتىدىغان كۈندە (يەنى قىيامەتتە)، ئۇلار(نىڭ ئارىسىدا) مېھرىبان الله نىڭ ئىزنىگە ئېرىشكەن ۋە توغرا سۆزنى قىلغانلاردىن باشقا ھېچ ئەھەدىنىڭ سۆز قىلىشىغا بولمايدۇ﴾.

39 ﴿ئەنە شۇ چوقۇم بولىدىغان كۈندۇر. كىمكى (ئىمان بىلەن، ياخشى ئەمەل بىلەن) پەرۋەردىگارىغا قايتىدىغان يولنى تۇتۇشنى خالىسا (تۇتسۇن)﴾.

40 ﴿بىز سىلەرنى ھەقىقەتەن (يۈز بېرىشى) يېقىن بولغان ئازابتىن﴾ يەنى ئاخىرەت ئازابىدىن ﴿ئاگاھلاندۇردۇق، ئۇ كۈندە كىشى ئىلگىرى قىلغان ئەمەللىرىنى كۆرىدۇ. كاپىر:﴾ الله نىڭ ئۇنىڭغا تەييارلاپ قويغان ئازابىنى كۆرۈپ ﴿«كاشكى مەن تۇپراق بولۇپ كەتسەمچۇ!» دەيدۇ﴾.

سۈرە نازىئات

مەككىدە نازىل بولغان، 46 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 كۇففارلارنىڭ جانلىرىنى ﴿قاتتىق تارتىپ ئالغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى﴾،

2 مۇئمىنلەرنىڭ جانلىرىنى ﴿سىلىق ئالغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى﴾،

3 الله نىڭ ئەمرىنى ئاسماندىن خۇددى غەۋۋاس دېڭىزغا شۇڭغىغاندەك ﴿تېز ئېلىپ چۈشكۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى﴾،

4 الله نىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاشتا بەسلىشىپ، مۇئمىنلەرنىڭ جانلىرىنى ئېلىپ جەننەتكە ﴿ئىلگىرىلىگۈچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى﴾،

5 الله نىڭ ئەمرى بىلەن ﴿كائىناتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەر بىلەن قەسەمكى﴾ سىلەر چوقۇم تىرىلدۈرۈلىسىلەر، سىلەردىن چوقۇم ھېساب ئېلىنىدۇ.

6 ﴿بۇ كۈندە﴾ يەنى بىرىنچى سۇر چېلىنغاندا ﴿پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئۆلىدۇ﴾.

7 ﴿ئۇنىڭ ئارقىسىدىنلا﴾ يەنى ئىككىنچى سۇر چېلىنغاندا، ھېساب بېرىش ئۈچۈن ﴿پۈتۈن مەخلۇقاتلار تىرىلىدۇ﴾.

8 ﴿بۇ كۈندە دىللارنى﴾ يەنى كۇففارلارنىڭ دىللىرىنى ﴿قورقۇنچ باسىدۇ﴾.

9 ﴿شۇ (دىللارنىڭ ئىگىلىرىنىڭ) كۆزلىرى (قورقۇنچتىن) تىكىلىپ قارىيالمايدۇ﴾

10 ﴿ئۇلار ئېيتىدۇ: «راستلا بىز ئاۋۋالقى ھالىمىزغا قايتۇرۇلامدۇق؟﴾ يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلەمدۇق؟

11 ﴿ئۇ بىزنىڭ چىرىگەن سۆڭەك بولۇپ قالغان ۋاقتىمىز ئەمەسمۇ؟»﴾

12 ﴿ئۇلار ئېيتتى: «ئۇنداق بولىدىغان بولسا، بۇ (يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش) زىيانلىق قايتىشتۇر»﴾ يەنى بىز ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىدىغان بولساق، دوزاخ ئەھلى بولغانلىقىمىز ئۈچۈن زىيان تارتقۇچىلارمىز.

إِذۡ نَادَىٰهُ رَبُّهُۥ بِٱلۡوَادِ ٱلۡمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾ ٱذۡهَبۡ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿١٧﴾
فَقُلۡ هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾ وَأَهۡدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخۡشَىٰ ﴿١٩﴾ فَأَرَىٰهُ
ٱلۡأٓيَةَ ٱلۡكُبۡرَىٰ ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَدۡبَرَ يَسۡعَىٰ ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ
فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلۡأَعۡلَىٰ ﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ ٱللَّهُ نَكَالَ ٱلۡأٓخِرَةِ وَٱلۡأُولَىٰٓ
﴿٢٥﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبۡرَةً لِّمَن يَخۡشَىٰٓ ﴿٢٦﴾ ءَأَنتُمۡ أَشَدُّ خَلۡقًا أَمِ ٱلسَّمَآءُۚ بَنَىٰهَا
﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمۡكَهَا فَسَوَّىٰهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغۡطَشَ لَيۡلَهَا وَأَخۡرَجَ ضُحَىٰهَا ﴿٢٩﴾
وَٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ ذَٰلِكَ دَحَىٰهَآ ﴿٣٠﴾ أَخۡرَجَ مِنۡهَا مَآءَهَا وَمَرۡعَىٰهَا ﴿٣١﴾
وَٱلۡجِبَالَ أَرۡسَىٰهَا ﴿٣٢﴾ مَتَٰعًا لَّكُمۡ وَلِأَنۡعَٰمِكُمۡ ﴿٣٣﴾ فَإِذَا جَآءَتِ ٱلطَّآمَّةُ
ٱلۡكُبۡرَىٰ ﴿٣٤﴾ يَوۡمَ يَتَذَكَّرُ ٱلۡإِنسَٰنُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾ وَبُرِّزَتِ ٱلۡجَحِيمُ
لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَءَاثَرَ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ ٱلۡجَحِيمَ
هِيَ ٱلۡمَأۡوَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنۡ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفۡسَ عَنِ ٱلۡهَوَىٰ
﴿٤٠﴾ فَإِنَّ ٱلۡجَنَّةَ هِيَ ٱلۡمَأۡوَىٰ ﴿٤١﴾ يَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ أَيَّانَ مُرۡسَىٰهَا
﴿٤٢﴾ فِيمَ أَنتَ مِن ذِكۡرَىٰهَآ ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَىٰهَآ ﴿٤٤﴾ إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرُ
مَن يَخۡشَىٰهَا ﴿٤٥﴾ كَأَنَّهُمۡ يَوۡمَ يَرَوۡنَهَا لَمۡ يَلۡبَثُوٓاْ إِلَّا عَشِيَّةً أَوۡ ضُحَىٰهَا ﴿٤٦﴾

ترتيبها ٨٠ — سُورَةُ عَبَسَ — آياتها ٤٢

13 14 ﴿بىر سەيھە﴾ يەنى ئىسرافىلنىڭ ئىككىنچى
قېتىملىق سۇر چېلىشى ﴿بىلەنلا ئۇلار﴾ يەنى جىمى
خالايىق يەر ئاستىدىن ﴿زېمىننىڭ ئۈستىگە چىقىپ
قالىدۇ﴾.
15 ﴿ساڭا مۇسانىڭ خەۋىرى كەلدىمۇ؟﴾ يەنى سەن
مۇسا بىلەن فىرئەۋننىڭ قىسسىسىنى ئاڭلىدىڭمۇ؟
16 ﴿ئۆز ۋاقتىدا ئۇنى پەرۋەردىگارى تۇۋا ناملىق
مۇقەددەس ۋادىدا (مۇنداق دەپ) چاقىردى:﴾
17 ﴿«سەن پىرئەۋننىڭ قېشىغا بارغىن، ئۇ ھەقىقەتەن
ھەددىدىن ئاشتى﴾.
18 ﴿ئۇنىڭغا: (كۇفرىدىن ۋە گۇناھلاردىن) پاك
بولۇشنى خالامسەن﴾.
19 ﴿سېنى پەرۋەردىگارىڭنى تونۇشقا يېتەكلىشىمنى
خالامسەن؟﴾ (ئۇنى تونۇساڭ پەرۋەردىگارىڭدىن)
﴿قورقىسەن - دە، (ياخشى ئەمەللەرنى قىلىسەن)
دېگىن»﴾.
20 ﴿مۇسا پىرئەۋنگە چوڭ مۆجىزىنى كۆرسەتتى﴾ بۇنى
بەزىلەر: ھاسا، - دېسە، بەزىلەر: قول، - دەپ قارىغان.
21 ﴿پىرئەۋن (الله نىڭ پەيغەمبىرى مۇسانى) ئىنكار
قىلدى ۋە (الله نىڭ ئەمرىگە) ئاسىيلىق قىلدى﴾.
22 ﴿ئاندىن پىرئەۋن (مۇسادىن) يۈز ئۆرۈپ (ھىيلە -
مىكىر ئىشلىتىشكە) كىرىشتى﴾.
23 ئۇ سېھىرگەرلەرنى، ئەسكەرلىرىنى، تەۋەلىرىنى
﴿توپلىدى ھەم ندا قىلىپ﴾
24 ﴿دېدى: «مەن سىلەرنىڭ بۈيۈك پەرۋەردىگارىڭلار
بولىمەن»﴾.
25 ئاگاھلاندۇرغانلارنىڭ ئىبرەت ئېلىشى ئۈچۈن ﴿الله ئۇنى
دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ ئازابى﴾ يەنى دۇنيادا غەرق قىلىش،
ئاخىرەتتە دوزاختا سېلىش ﴿بىلەن جازالىدى﴾.
26 ﴿شەك - شۈبھىسىزكى، الله تىن قورقىدىغانلار
ئۈچۈن بۇنىڭدىن ئىبرەت ئالىدۇ﴾.
27 ﴿سىلەرنى يارىتىش مۈشكۈلمۇ؟ ياكى ئاسماننى
يارىتىش مۈشكۈلمۇ؟﴾ يەنى ئۆلگىنىڭلاردىن كېيىن
سىلەرنى تىرىلدۈرۈش ئاسانمۇ ياكى قارىغۇچى ئۈچۈن
شۇنداق كاتتا ۋە شۇنداق ئىنچىكە يارىتىلغان ئاسماننى
يارىتىش ئاسانمۇ؟ ﴿الله ئاسماننى ياراتتى﴾.
28 ﴿ئۇنىڭ ئېگىزلىكىنى يۈكسەك قىلدى ۋە كەم -
كۈتىسىز قىلدى﴾.
29 ﴿ئۇنىڭ كېچىسىنى قاپقاراڭغۇ، كۈندۈزىنى
يوپيورۇق قىلدى﴾.
30 ﴿شۇنىڭدىن كېيىن زېمىننى (ئەھلى زېمىننىڭ
تۇرۇشىغا لايىق قىلىپ) يايدى﴾.
31 ﴿زېمىندىن بۇلاقلارنى ئاقتۇردى، ئۆسۈملۈكلەرنى
ئۆستۈردى﴾.
32 ﴿تاغلارنى (زېمىندا) مۇقىم قىلدى﴾.
33 ﴿الله تائالا ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى سىلەرنىڭ ۋە
ھايۋانلىرىڭلارنىڭ پايدىلىنىشى ئۈچۈن (ياراتتى)﴾.
34 ﴿قىيامەت كەلگەندە﴾ يەنى ئىككىنچى قېتىملىق
سۇر چېلىنىپ، جەننەت ئەھلى جەننەتكە، دوزاخ ئەھلى
دوزاخقا تاپشۇرۇلغان،
35 ﴿(شۇ) كۈندە ئىنسان (ياخشى - يامان)
قىلمىشلىرىنى ئەسلەيدۇ﴾.
36 ﴿قارىغۇچىلارغا جەھەننەم ئوچۇق كۆرسىتىلىدۇ﴾
يەنى ھېچكىمگە مەخپىي بولمايدۇ.
37 ﴿كىمكى (كۇفرىدا، گۇناھتا) چېكىدىن
ئاشىدىكەن﴾،
38 ﴿دۇنيا تىرىكچىلىكىنى (ئاخىرەتتىن) ئارتۇق
كۆرىدىكەن﴾،
39 ﴿ئۇنىڭ جايى ھەقىقەتەن جەھەننەم بولىدۇ﴾.
40 ﴿پەرۋەردىگارىنىڭ ئالدىدا (سوراققا تارتىلىشتىن)
قورقىدىغان، ئۆزىنى نەپسى خاھىشىغا بېرىلىشتىن﴾
يەنى ھارام قىلىنغان نەرسىلەردىن ﴿چەكلىگەن ئادەمگە
كەلسەك﴾،
41 ﴿ھەقىقەتەن ئۇنىڭ جايى جەننەت بولىدۇ﴾.
42 ﴿ئۇلار سەندىن قىيامەتنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى
سورايدۇ﴾.
43 ﴿سەن ئۇنى قانداقمۇ بايان قىلىپ بېرەلەيسەن؟﴾
سەن ئۇنى بىلمەيسەن.
44 ﴿ئۇنى بىلىش پەرۋەردىگارىڭغا خاستۇر﴾ يەنى
ئۇنى الله تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ.
45 ﴿سېنىڭ ۋەزىپەڭ پەقەت قىيامەتتىن قورقىدىغان
ئادەمنى ئاگاھلاندۇرۇشتۇر﴾.
46 ﴿ئۇلار قىيامەتنى كۆرگەن كۈندە، گويا ئۆزلىرىنى
(دۇنيادا) پەقەت بىر كەچقۇرۇن ياكى بىر ئەتىگەن
تۇرغاندەك (گۇمان قىلىدۇ)﴾.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّىٰٓ ﴿١﴾ أَن جَآءَهُ ٱلْأَعْمَىٰ ﴿٢﴾ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُۥ يَزَّكَّىٰٓ ﴿٣﴾ أَوْ
يَذَّكَّرُ فَتَنفَعَهُ ٱلذِّكْرَىٰٓ ﴿٤﴾ أَمَّا مَنِ ٱسْتَغْنَىٰ ﴿٥﴾ فَأَنتَ لَهُۥ تَصَدَّىٰ ﴿٦﴾
وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّىٰ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَن جَآءَكَ يَسْعَىٰ ﴿٨﴾ وَهُوَ يَخْشَىٰ ﴿٩﴾ فَأَنتَ
عَنْهُ تَلَهَّىٰ ﴿١٠﴾ كَلَّآ إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿١٢﴾ فِى صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ
﴿١٣﴾ مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍۭ ﴿١٤﴾ بِأَيْدِى سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍۭ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾ قُتِلَ ٱلْإِنسَٰنُ
مَآ أَكْفَرَهُۥ ﴿١٧﴾ مِنْ أَىِّ شَىْءٍ خَلَقَهُۥ ﴿١٨﴾ مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُۥ فَقَدَّرَهُۥ ﴿١٩﴾ ثُمَّ
ٱلسَّبِيلَ يَسَّرَهُۥ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَاتَهُۥ فَأَقْبَرَهُۥ ﴿٢١﴾ ثُمَّ إِذَا شَآءَ أَنشَرَهُۥ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا
يَقْضِ مَآ أَمَرَهُۥ ﴿٢٣﴾ فَلْيَنظُرِ ٱلْإِنسَٰنُ إِلَىٰ طَعَامِهِۦٓ ﴿٢٤﴾ أَنَّا صَبَبْنَا ٱلْمَآءَ صَبًّا
﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا ٱلْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾ فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾ وَعِنَبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾
وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾ وَحَدَآئِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَٰكِهَةً وَأَبًّا ﴿٣١﴾ مَّتَٰعًا لَّكُمْ
وَلِأَنْعَٰمِكُمْ ﴿٣٢﴾ فَإِذَا جَآءَتِ ٱلصَّآخَّةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾
وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَفَرَةُ ٱلْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

سۈرە ئەبەسە

مەككىدە نازىل بولغان، 42 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 2 ﴿يېنىغا ئەما كەلگەنلىكى ئۈچۈن (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام) تەرىنى تۈردى ۋە يۈزىنى ئۆرۈۋالدى﴾ ئەينى ۋاقىتتا، قۇرەيشىنىڭ كاتتىلىرىدىن بىر قانچە كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدا ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئىسلامغا كىرىپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلىپ تۇراتتى. دەل شۇ چاغدا، ساھابىلارنىڭ ياخشىلىرىدىن ئابدۇللاھ ئىبنى مەكتۇم دېگەن ئەما ساھابە كېلىپ قالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئۆزلىرىنىڭ سۆھبىتىنى ئۈزۈپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ يۈزىنى ئۆرۈۋالدى. شۇنىڭ بىلەن، اللە تائالا بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى.

3 ئى مۇھەممەد! ﴿نېمە بىلىسەن؟ (بەلكى) ئۇ (سەندىن ئالغان مەرىپەت بىلەن گۇناھلىرىدىن) پاكلىنىشى مۇمكىن﴾.

4 ﴿ياكى ۋەز- نەسىھەت ئاڭلاپ ئۇنىڭدىن پايدىلىنىشى مۇمكىن﴾.

5 6 ﴿ئۆزىنى (ئىماندىن) بىھاجەت ھېسابلايدىغان ئادەمگە كەلسەك، سەن ئۇنىڭغا يۈزلىنىسەن﴾ يەنى ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىپ، تەبلىغ قىلىشقا كۆڭۈل بۆلىسەن.

7 ﴿ئۇ﴾ كۇفرىدىن، گۇناھلاردىن ﴿پاكلانمىسا، ساڭا نېمە زىيىنى﴾ بۇنىڭدەك كاپىرلارنىڭ ئىشىغا كۆڭۈل بۆلۈپ كەتمىگىن. سېنىڭ ۋەزىپەڭ پەقەت يەتكۈزۈپلا قويۇش.

8 9 ﴿سەندىن مەرىپەت تىلەپ، اللە تىن قورققان ھالدا يۈگۈرۈپ كەلگەن كىشىگە كەلسەك﴾،

10 ﴿سەن ئۇنىڭغا قارىماي قويىسەن﴾.

11 ﴿(بۇنىڭدىن كېيىن) ئۇنداق قىلمىغىن. بۇ ئايەتلەر ۋەزدۇر﴾.

12 ﴿خالىغان ئادەم ئۇنىڭدىن ۋەز - نەسىھەت ئالىدۇ﴾.

13 14 ﴿ئۇ﴾ يەنى قۇرئاندىكى سۈرە ۋە ئايەتلەر ﴿قىممەتلىك، (قەدرى) يۇقىرى پاك سەھىپىلەرگە يېزىلغاندۇر﴾ يەنى ئۇ اللە نىڭ ئالدىدا قىممەتلىكتۇر، ئۇ پەقەت پاك ئادەملەرلا تۇتالايدىغان، شەيتان ۋە كاپىرلاردىن ساقلانغان پاك كىتابتۇر.

15 16 ﴿(ئۇ) ھۆرمەتلىك ياخشى (پەرىشتىلەردىن بولغان) يۈتۈكچىلەرنىڭ قولىدىدۇر﴾.

17 ﴿ئىنسانغا لەنەت بولسۇنكى، ئۇ ئەجەب كاپىر بولدى!﴾

18 ﴿اللە ئۇنى نېمىدىن ياراتتى؟﴾.

19 ﴿اللە ئۇنى ئابىمەنىدىن ياراتتى﴾ يەنى ئۇنىڭغا قول، پۇت، كۆز ۋە باشقا ئەزالار تولۇق يارىتىلىپ بولغۇچە ﴿اللە ئۇنى بىر قانچە باسقۇچلارغا بۆلۈپ پەيدىن - پەي ياراتتى﴾.

20 ﴿ئاندىن ئۇنىڭغا﴾ ياخشىلىق ياكى يامانلىققا ئېرىشىش ئۈچۈن ماڭار ﴿يولنى ئاسانلاشتۇرۇپ بەردى﴾.

21 ﴿ئاندىن ئۇنى ۋاپات قىلدۇردى﴾ ئۇنى يىرتقۇچ ھايۋانلار ۋە قۇشلار يەپ كېتىدىغان ئوچۇق زېمىنغا تاشلىنىدىغان قىلىپ قويماي، ئۇنى ئۇلۇغلاپ ﴿ئۇنىڭغا (كۆمۈلىدىغان) قەبرىنى بەرپا قىلدى﴾.

22 ﴿ئاندىن اللە ئۇنى خالىغان ۋاقىتتا تىرىلدۈرىدۇ﴾.

23 ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇ﴾ ئىنساننىڭ ئاز قىسمىدىن باشقا، بەزىلىرى كاپىرلىق قىلىش ۋە بەزىلىرى اللە قا ئاسىيلىق قىلىش ئارقىلىق ﴿اللە نىڭ بۇيرۇغانلىرىنى بەجا كەلتۈرمىدى﴾.

24 ﴿ئىنسان﴾ اللە ئۇنىڭ ھاياتىنى قېلىشىنىڭ سەۋەبچىسى قىلىپ يارىتىپ بەرگەن ﴿ئۆزىنىڭ يېمەكلىكلىرىگە (ئىبرەت نەزىرى بىلەن) قارىسۇن﴾.

25 ﴿(بىز بۇلۇتتىن) زور مىقداردا يامغۇر ياغدۇردۇق﴾.

26 ﴿ئاندىن زېمىننى (ئۇنىڭدىن ئۆسۈملۈكلەرنى چىقىرىش بىلەن) ياردۇق﴾.

27 - 32 ﴿سىلەرنىڭ ۋە ھايۋانلىرىڭلارنىڭ مەنپەئەتلىنىشى ئۈچۈن، زېمىندا ئاشلىقلارنى، ئۈزۈمنى، ئوتياشلارنى، زەيتۇننى، خورمىنى، دەرەخلىرى قويۇق باغچىلارنى، تۈرلۈك مېۋىلەرنى، ئوت - چۆپلەرنى ئۆستۈردۇق﴾.

33 ﴿(قىيامەتنىڭ) قۇلاقنى گاس قىلغۇدەك قاتتىق ئاۋازى كەلگەن چاغدا (ھەممە ئادەم ئۆز ھالى بىلەن بولۇپ قالىدۇ)﴾.

34 - 36 ﴿ئۇ كۈندە كىشى ئۆزىنىڭ قېرىندىشىدىن، ئانىسىدىن، ئاتىسىدىن، خوتۇنىدىن ۋە بالىلىرىدىن قاچىدۇ﴾ يۇقىرىدىكىلەر ئەڭ يېقىن تۇغقانلار، شۇنداقلا، مېھرىبانلىق ۋە كۆيۈمچانلىق قىلىشقا ئەڭ لايىق كىشىلەر بولۇپ، ئىنسان بۇ يېقىن تۇغقانلاردىن پەقەت قاتتىق قورقۇنچلۇق ھالەتتىلا قاچىدۇ.

37 ﴿ئۇ كۈندە ھەر ئادەمنىڭ بىر ھالى بولىدۇكى، ئۇنىڭ باشقىلارغا قارىشىغا (شۇ ھالى) يار بەرمەيدۇ﴾ يەنى ئۇلار ھەرقانداق يېقىن تۇغقىنىنى كۆرگەندە ئۆزىدىن بىرەر ساۋابىنى سوراپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ قاچىدۇ.

38 39 ﴿ئۇ كۈندە نۇرغۇن يۈزلەردىن نۇر، كۈلكە ۋە خۇشال - خۇراملىق يېغىپ تۇرىدۇ﴾.

40 - 41 ﴿يەنە بۇ كۈندە نۇرغۇن يۈزلەرنى چاڭ - توزان بېسىپ كەتكەن، قارىداپ كەتكەن بولىدۇ﴾.

(42) ﴿بۇلار﴾ يەنى شۇ يۈزلىرىنى چاڭ ـ توزاڭ باسقان ۋە قارىداپ كەتكەنلەر ﴿بولسا كاپىرلاردۇر، فاجىرلاردۇر﴾.

سۈرە تەكۋىر

مەككىدە نازىل بولغان، 29 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) ﴿كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن﴾ يەنى تويپتەك يۇملاق بولۇپ قالغان ﴿چاغدا﴾،
(2) ﴿يۇلتۇزلار﴾ نۇرى ئۆچۈپ ﴿تۆكۈلگەن چاغدا﴾،
(3) ﴿تاغلار﴾ تىتىلىپ ھاۋادا ئۇچۇپ يۈرگەندىن كېيىن ﴿كۇمران بولغان چاغدا﴾،
(4) ﴿بوغاز تۆگىلەر﴾ ئىگىلىرى تەرىپىدىن ﴿تاشلىۋېتىلگەن چاغدا﴾. بۇ ئايەتتە بوغاز تۆگىلەرنى زىكىر قىلىشتىكى سەۋەب، ئەينى چاغدا ئەڭ قىممەتلىك تۆگە بوغاز تۆگە ئىدى. قاتتىق قورقۇنچنىڭ سەۋەبىدىن شۇنداق قىممەتلىك تۆگىلەرمۇ ئىگە ـ چاقىسىز قالىدۇ، ـ دېمەكچى.
(5) ﴿ياۋايى ھايۋانلار﴾ بىر ـ بىرىدىن قىساس ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن ﴿توپلانغان چاغدا﴾،
(6) ﴿دېڭىزلار ئوت بولۇپ لاۋۇلدىغان چاغدا﴾،
(7) ﴿جانلار﴾ يەنى مۆئمىنلەرنىڭ جېنى ھۆر ـ پەرىلەر بىلەن، كاپىرلارنىڭ جېنى شەيتانلار بىلەن ﴿قوشۇلغان چاغدا﴾. ھەسەن مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ كۈندە ھەربىر جان ئۆز قاياشىغا قوشۇلىدۇ؛ يەھۇدىيلار يەھۇدىيغا، خرىستىئانلار خرىستىئانغا، مەجۇسىيلار مەجۇسىيلارغا، مۇناپىقلار مۇناپىقلارغا ۋە مۇسۇلمانلار مۇسۇلمانلارغا قوشۇلىدۇ».
(9) (8) ﴿تىرىك كۆمۈۋېتىلگەن قىزدىن: سەن قايسى گۇناھ بىلەن ئۆلتۈرۈلدۈڭ؟ ـ دەپ سورالغان چاغدا﴾، جاھىلىيەت زامانىنىڭ ئەرەبلىرى قىز پەرزەنتى تۇغۇلسا، ئار ـ نومۇس ياكى يوقسۇللۇقتىن قورقۇپ تىرىك پېتى كۆمۈۋېتەتتى. شۇڭا بۇ ئايەتتە بىگۇناھ قىزنى ئۆلتۈرگەن قاتىلنى سوئال ئارقىلىق قاتتىق ئەيىبلىدى.
(10) ھېساب ئېلىش ئۈچۈن ﴿نامە ـ ئەماللار ئېچىلغان چاغدا﴾،
(11) ﴿ئاسمان ئېچىپ تاشلانغان چاغدا﴾،
(12) ﴿دوزاخ قىزىتىلغان چاغدا﴾،
(13) ﴿جەننەت (تەقۋادارلارغا) يېقىنلاشتۇرۇلغان چاغدا﴾، بەزى تەپسىرشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «بۇ، 12 خىل ھادىسە بولۇپ، مۇشۇ سۈرىنىڭ بىرىنچى ئايىتىدىن ئالتىنچى ئايىتىگىچە تىلغا ئېلىنغان ئالتىسى بۇ دۇنيادا، يەتتىنچى ئايەتتىن باشلاپ يۇقىرىقى ئايەتكىچە تىلغا ئېلىنغان ئالتىسى ئاخىرەتتە يۈز بېرىدۇ.
(14) نامە ـ ئەماللار ئېچىلغان چاغدا ﴿ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ قىلغان﴾ ياخشى ـ يامان ﴿ئىشلىرىنى بىلىدۇ﴾.
(16) (15) ﴿كۈندۈزى﴾ كۈن نۇرىدا ﴿يوشۇرۇنغۇچى يۇلتۇزلار بىلەن﴾، ئۆز ئوقىدا سەير قىلىپ ﴿پاتىدىغان ۋاقتىدا يوشۇرۇنىدىغان يۇلتۇزلار بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾،
(17) ﴿قاراڭغۇلۇقتا چۆمگەن كېچە بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾،
(18) ﴿يورۇشقا باشلىغان سۈبھى بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾.
(19) ﴿قۇرئان ھەقىقەتەن (اللّٰه نىڭ) ئىززەتلىك بىر ئەلچى﴾ جىبرىئىل ئارقىلىق نازىل قىلىنغان ﴿سۆزىدۇر﴾.
(20) ﴿ئۇ (ئەلچى) كۈچلۈكتۇر، اللّٰه نىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىلىكتۇر﴾.
(21) ﴿پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغۇچىدۇر. بۇ يەردە﴾ يەنى ئاسماندا ﴿ئۇ ئىشەنچلىكتۇر﴾.

سُورَةُ التَّكۡوِيرِ — ترتيبها ٨١ — آياتها ٢٩

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا ٱلشَّمۡسُ كُوِّرَتۡ ١ وَإِذَا ٱلنُّجُومُ ٱنكَدَرَتۡ ٢ وَإِذَا ٱلۡجِبَالُ
سُيِّرَتۡ ٣ وَإِذَا ٱلۡعِشَارُ عُطِّلَتۡ ٤ وَإِذَا ٱلۡوُحُوشُ حُشِرَتۡ
٥ وَإِذَا ٱلۡبِحَارُ سُجِّرَتۡ ٦ وَإِذَا ٱلنُّفُوسُ زُوِّجَتۡ ٧ وَإِذَا
ٱلۡمَوۡءُۥدَةُ سُئِلَتۡ ٨ بِأَيِّ ذَنۢبٖ قُتِلَتۡ ٩ وَإِذَا ٱلصُّحُفُ نُشِرَتۡ
١٠ وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ كُشِطَتۡ ١١ وَإِذَا ٱلۡجَحِيمُ سُعِّرَتۡ ١٢ وَإِذَا ٱلۡجَنَّةُ
أُزۡلِفَتۡ ١٣ عَلِمَتۡ نَفۡسٞ مَّآ أَحۡضَرَتۡ ١٤ فَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلۡخُنَّسِ ١٥
ٱلۡجَوَارِ ٱلۡكُنَّسِ ١٦ وَٱلَّيۡلِ إِذَا عَسۡعَسَ ١٧ وَٱلصُّبۡحِ إِذَا تَنَفَّسَ ١٨
إِنَّهُۥ لَقَوۡلُ رَسُولٖ كَرِيمٖ ١٩ ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٖ ٢٠ مُّطَاعٖ
ثَمَّ أَمِينٖ ٢١ وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجۡنُونٖ ٢٢ وَلَقَدۡ رَءَاهُ بِٱلۡأُفُقِ ٱلۡمُبِينِ
٢٣ وَمَا هُوَ عَلَى ٱلۡغَيۡبِ بِضَنِينٖ ٢٤ وَمَا هُوَ بِقَوۡلِ شَيۡطَٰنٖ رَّجِيمٖ ٢٥
فَأَيۡنَ تَذۡهَبُونَ ٢٦ إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ لِّلۡعَٰلَمِينَ ٢٧ لِمَن شَآءَ مِنكُمۡ أَن
يَسۡتَقِيمَ ٢٨ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٢٩

سُورَةُ الانفِطَارِ — ترتيبها ٨٢ — آياتها ٢٩

(22) ﴿سىلەرنىڭ ھەمراھىڭلار﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ﴿مەجنۇن ئەمەستۇر﴾. بەلكى ئۇ كىشىلەر ئارىسىدىكى ئەڭ ئەقىللىق ۋە مۇكەممەل زاتتۇر.
(23) ﴿ئۇ﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام 600 قاناتلىق ﴿جىبرىئىلنى ھەقىقەتەن روشەن ئۇپۇقنىڭ شەرقىدە كۆردى﴾. مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: ئۇنى ئەجياد تەرەپتە كۆردى. ئەجياد مەھەللىسى مەككىنىڭ شەرق تەرىپىدە ئىدى.
(24) ﴿ئۇ﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاسماندىن نازىل بولغان ﴿غەيبنى تەبلىغ قىلىشتا بېخىل ئەمەستۇر﴾ بەلكى خالايىققا اللّٰه نىڭ كالامىنى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرىنى ئۆگەتكۈچىدۇر.
(25) ﴿ئۇ﴾ يەنى قۇرئان ﴿قوغلاندى شەيتاننىڭ سۆزى ئەمەستۇر﴾.
(26) يۇقىرىدا بايان قىلىپ بەرگەن يەرلەردىن ﴿قەيەرگە بارىسىلەر؟﴾
(27) ﴿ئۇ﴾ يەنى قۇرئان ﴿پۈتۈن ئەھلى جاھانغا نەسىھەتتۇر﴾.
(28) ﴿سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىن﴾ دىن بارىسىدا ﴿راۋۇرۇس بولۇشنى خالايدىغانلارغا (قۇرئان) نەسىھەتتۇر﴾.
(29) ﴿پەقەت ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللّٰه خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر﴾ يەنى اللّٰه خالىمىغىچە سىلەرنىڭ خالىغىنىڭلارنىڭ ھېچ پايدىسى يوق.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنفَطَرَتۡ ١ وَإِذَا ٱلۡكَوَاكِبُ ٱنتَثَرَتۡ ٢ وَإِذَا ٱلۡبِحَارُ
فُجِّرَتۡ ٣ وَإِذَا ٱلۡقُبُورُ بُعۡثِرَتۡ ٤ عَلِمَتۡ نَفۡسٞ مَّا قَدَّمَتۡ
وَأَخَّرَتۡ ٥ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡإِنسَٰنُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ ٱلۡكَرِيمِ ٦ ٱلَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوَّىٰكَ فَعَدَلَكَ ٧ فِيٓ أَيِّ صُورَةٖ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ ٨
كَلَّا بَلۡ تُكَذِّبُونَ بِٱلدِّينِ ٩ وَإِنَّ عَلَيۡكُمۡ لَحَٰفِظِينَ ١٠ كِرَامٗا
كَٰتِبِينَ ١١ يَعۡلَمُونَ مَا تَفۡعَلُونَ ١٢ إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ لَفِي نَعِيمٖ ١٣ وَإِنَّ
ٱلۡفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٖ ١٤ يَصۡلَوۡنَهَا يَوۡمَ ٱلدِّينِ ١٥ وَمَا هُمۡ عَنۡهَا بِغَآئِبِينَ
١٦ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلدِّينِ ١٧ ثُمَّ مَآ أَدۡرَىٰكَ مَا يَوۡمُ ٱلدِّينِ
١٨ يَوۡمَ لَا تَمۡلِكُ نَفۡسٞ لِّنَفۡسٖ شَيۡـٔٗاۖ وَٱلۡأَمۡرُ يَوۡمَئِذٖ لِّلَّهِ ١٩

ترتيبها ٨٣ — سُورَةُ المُطَفِّفِين — آياتها ٣٦

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَيۡلٞ لِّلۡمُطَفِّفِينَ ١ ٱلَّذِينَ إِذَا ٱكۡتَالُواْ عَلَى ٱلنَّاسِ يَسۡتَوۡفُونَ ٢
وَإِذَا كَالُوهُمۡ أَو وَّزَنُوهُمۡ يُخۡسِرُونَ ٣ أَلَا يَظُنُّ أُوْلَٰٓئِكَ أَنَّهُم
مَّبۡعُوثُونَ ٤ لِيَوۡمٍ عَظِيمٖ ٥ يَوۡمَ يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٦

سۈرە ئىنفىتار

مەككىدە نازىل بولغان، 19 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 پەرىشتىلەرنىڭ چۈشىشى ئۈچۈن ﴿ئاسمان يېرىلغان چاغدا﴾،
2 ﴿يۇلتۇزلار تۆكۈلگەن چاغدا﴾،
3 ﴿دېڭىزلار بىر ـ بىرىگە قوشۇلغان چاغدا﴾، يۇقىرىدىكىلەر قىيامەت بولۇشتىن ئىلگىرىكى ئالامەتلەردۇر.
4 ﴿قەبرىلەر ئاستى ـ ئۈستى قىلىنغان﴾ يەنى ئۆلۈكلەر چىقىرىلغان ﴿چاغدا﴾،
5 نامە ـ ئەماللار ئېچىلغان چاغدا ﴿ھەر ئادەم ئىلگىرى ـ كېيىن قىلغان﴾ ياخشى ـ يامان ﴿ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىلىدۇ﴾.
6 ﴿ئى ئىنسان! سېنى مەرھەمەتلىك پەرۋەردىگارىڭغا ئاسىيلىق قىلىشقا نېمە ئالدىدى؟﴾ بەزى تەپسىرشۇناسلار بۇ ئايەتنى مۇنداق تەپسىر قىلىدۇ: «دەرھال جازالىمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنى اللە نىڭ ئەپۇچانلىقى ئالداپ قويدى».
7 ﴿ئۇ سېنى﴾ ئابى مەنىيدىن ﴿ياراتتى﴾، ئەزالىرىڭنى ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان، ئەقىل يۈرگۈزەلەيدىغان قىلىپ ﴿بېجىرىم، قامىتىڭنى﴾ بىر ـ بىرىگە مۇناسىپ، گۈزەل ۋە ﴿تۈز قىلدى﴾.
8 ﴿سېنى ئۇ خالىغان شەكىلدە قۇراشتۇردى﴾. سەن ئۆزەڭنىڭ شەكلىڭنى ئۆزەڭ تاللىيالمىدىڭ.
9 ﴿ھەرگىز ئۇنداق قىلماڭلار﴾ يەنى اللە نىڭ كەرەمىگە مەغرۇر بولماڭلار. ئى مەككە كۇففارلىرى! ﴿بەلكى سىلەر دىننى ئىنكار قىلىسىلەر﴾.
10 ﴿ھالبۇكى، سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردا﴾ سىلەرنىڭ قىلغان ئەتكەنلىرىڭلارنى خاتىرىلەپ، ئاخىرەتتە جازالاش ئۈچۈن ﴿سىلەرنى كۆزىتىپ تۇرغۇچى پەرىشتىلەر بار﴾.
11 ﴿ئۇلار﴾ اللە نىڭ دەرگاھىدا ﴿ھۆرمەتلىك پەرىشتىلەر بولۇپ﴾. سىلەرنىڭ سۆزلىرىڭلارنى ۋە ئەمەللىرىڭلارنى ﴿يېزىپ تۇرىدۇ﴾.
12 ﴿ئۇلار قىلمىشىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ﴾.
13 ﴿مۇئمىنلەر شەك ـ شۈبھىسىز جەننەتتە بولىدۇ﴾،
14 ﴿كاپىرلار شەك ـ شۈبھىسىز دوزاختا بولىدۇ﴾.
15 ﴿ئۇلار﴾ بولىدىغانلىقىنى ئىنكار قىلغان ﴿قىيامەت كۈنى﴾ قاتتىق قىزىتىلغان ﴿دوزاخقا كىرىدۇ﴾.
16 ﴿ئۇلار ھەرگىز دوزاختىن ئايرىلمايدۇ﴾ بەلكى ئۇ جايدا مەڭگۈ قالىدۇ.
17 ﴿قىيامەت كۈنىنىڭ﴾ دەھشەتلىكلىكىنىڭ ﴿قانداقلىقىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾
18 ﴿قىيامەت كۈنىنىڭ﴾ يەنى ھېساب ۋە جازا كۈنىنىڭ دەھشەتلىكلىكىنىڭ ﴿قانداقلىقىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾ بۇ ئايەتنى تەكرارلاشتىكى سەۋەب، بۇ كۈننىڭ نەقەدەر قورقۇنچلۇق، ئېغىر كۈن ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈندۇر.
19 ﴿ئۇ كۈندە﴾ دۇنيادىكىدەك ﴿بىر ئادەمنىڭ يەنە بىر ئادەمگە ياردەم بېرىشى قولىدىن كەلمەيدۇ، بۇ كۈندە ھۆكۈم﴾ پۈتۈن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگاھى ﴿اللە قا خاستۇر﴾.

سۈرە مۇتەففىفىن

مەككىدە نازىل بولغان، 36 ئايەت

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ئۆلچەمدە ۋە تارازىدا ﴿كەم بەرگۈچىلەرگە ۋاي!﴾ بەزىلىرىنىڭ ئىككى خىل ئۆلچىكى بولۇپ، ئالغىچە بىرى بىلەن، بەرگۈچە يەنە بىرى بىلەن ئۆلچەيتتى. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كەلگەندە، مەدىنىلىكلەر ئۆلچەم ۋە تارازىدا ئەڭ ناچار كىشىلەر ئىدى. اللە تائالا بۇ ئايەتنى نازىل قىلغاندىن كېيىن، ئۇلار ئوڭشىلىپ كەتتى».
2 ﴿ئۇلار كىشىلەردىن ئۆلچەپ ئالغان چاغدا، تولۇق ئالىدۇ﴾.
3 ﴿كىشىلەرگە ئۆلچەپ ياكى تارتىپ بەرگەن چاغدا، كەم بېرىدۇ﴾.
4 5 ﴿ئۇلار بۈيۈك بىر كۈندە تىرىلىدىغانلىقىغا ئىشەنمەمدۇ﴾ يەنى ئۇلار ئۇ كۈندە قىلغانلىرىدىن سوراق قىلىنىدىغانلىقىنى ئويلاپ يەتكەن بولسا ئىدى، ئاقىۋەتتىن قورقۇپ قىلىۋاتقان يامان ئىشنى تاشلىغان بولار ئىدى.
6 ﴿ئۇ كۈندە ئىنسانلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىنىڭ ھوزۇرىدا﴾ جازا ياكى ھېسابنى كۈتۈپ ﴿تىك تۇرىدۇ﴾، ئامانەتكە خىيانەت قىلىش، باشقىلارنىڭ ھەققىنى يېيىش قاتارلىق سەۋەبلەر تارازا ۋە ئۆلچەمدە كەم بېرىشنىڭ نەقەدەر چوڭ گۇناھ ۋە ئاقىۋىتىنىڭ نەقەدەر قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلۡفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٖ ﴿٧﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سِجِّينٞ ﴿٨﴾ كِتَٰبٞ
مَّرۡقُومٞ ﴿٩﴾ وَيۡلٞ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ ٱلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴿١١﴾
وَمَا يُكَذِّبُ بِهِۦٓ إِلَّا كُلُّ مُعۡتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِ ءَايَٰتُنَا قَالَ أَسَٰطِيرُ
ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّاۖ بَلۡۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّآ إِنَّهُمۡ
عَن رَّبِّهِمۡ يَوۡمَئِذٖ لَّمَحۡجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمۡ لَصَالُواْ ٱلۡجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ
هَٰذَا ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾ كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلۡأَبۡرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ
﴿١٨﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَٰبٞ مَّرۡقُومٞ ﴿٢٠﴾ يَشۡهَدُهُ ٱلۡمُقَرَّبُونَ
﴿٢١﴾ إِنَّ ٱلۡأَبۡرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى ٱلۡأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعۡرِفُ فِي
وُجُوهِهِمۡ نَضۡرَةَ ٱلنَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسۡقَوۡنَ مِن رَّحِيقٖ مَّخۡتُومٍ ﴿٢٥﴾
خِتَٰمُهُۥ مِسۡكٞۚ وَفِي ذَٰلِكَ فَلۡيَتَنَافَسِ ٱلۡمُتَنَٰفِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُۥ
مِن تَسۡنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيۡنٗا يَشۡرَبُ بِهَا ٱلۡمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ
أَجۡرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَضۡحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمۡ
يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ ﴿٣١﴾
وَإِذَا رَأَوۡهُمۡ قَالُوٓاْ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَآ أُرۡسِلُواْ عَلَيۡهِمۡ
حَٰفِظِينَ ﴿٣٣﴾ فَٱلۡيَوۡمَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنَ ٱلۡكُفَّارِ يَضۡحَكُونَ ﴿٣٤﴾

(7) ﴿ئۇلار﴾ تارازىدا، ئۆلچەمدە ﴿كەم بېرىشتىن يانسۇن، يامان ئادەملەرنىڭ نامە ـ ئەمالى چوقۇم﴾ دوزاخ ئەھلىنىڭ نامە ـ ئەمالى خاتىرىلىنىدىغان ﴿سىججىندا بولىدۇ﴾.

(8) ﴿سىججىن دېگەن نېمە؟ ئۇنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾

(9) ﴿ئۇ﴾ يامان ئادەملەرنىڭ قىلمىشلىرى رەتلىك ﴿خاتىرىلەنگەن بىر دەپتەردۇر﴾.

(10) ﴿بۇ كۈندە ئىنكار قىلغۇچىلارغا ۋاي!﴾

(11) ﴿ئۇلار قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدۇ﴾.

(12) ﴿ئۇنى پەقەت﴾ كۇفرىدا ناھايىتى ﴿ھەددىدىن ئاشقان، ئىنتايىن گۇناھكار ئادەملا ئىنكار قىلىدۇ﴾.

(13) ﴿ئۇنىڭغا بىزنىڭ﴾ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلغان ﴿ئايەتلىرىمىز تىلاۋەت قىلىنسا، ئۇ: «(بۇ) قەدىمكىلەرنىڭ﴾ كىتابلىرىدىكى باتىل ﴿ھېكايىلىرىدۇر» دەيدۇ﴾.

(14) ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن﴾. ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «بىر بەندە بىر گۇناھ قىلغان ھامان ئۇنىڭ قەلبىگە بىر قارا چېكىت قويۇلىدۇ. ئەگەر ئۇ ئىستىغفار ئېيتىپ، تەۋبە قىلىپ، ئۇ گۇناھتىن قول ئۈزسە، ئۇنىڭ قەلبى يۇيۇلىدۇ. ئەگەر يەنە شۇ گۇناھقا يانسا، ئۇ قارا چېكىتلەر كۆپىيىپ ھەتتا ئۇنىڭ قەلبى پېچەتلىنىپ كېتىدۇ. مانا بۇ، الله سۇبھانەھۇ ۋەتائالانىڭ قۇرئاندا زىكىر قىلغان دىللارنىڭ قارىيىپ كېتىشىدۇر».

(15) ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ھەقىقەتەن ئۇلار بۇ كۈندە پەرۋەردىگارىنى كۆرۈشتىن مەنئى قىلىنغان﴾.

(16) ﴿ئاندىن ئۇلار ھەقىقەتەن دوزاخقا داخىل بولغۇچىلاردۇر﴾.

(17) ﴿ئاندىن (ئۇلارغا): «مانا بۇ سىلەر ئىنكار قىلغان نەرسە﴾ يەنى ئازاب ﴿دۇر» دېيىلىدۇ﴾.

(18) ﴿راستلا ياخشى بەندىلەرنىڭ نامە ـ ئەمالى شەك ـ شۈبھىسىز﴾ جەننەتلەرنىڭ ئەڭ ئېگىزلىكىدە كىرىدىغانلار خاتىرىلىنىدىغان ﴿ئىللىيوندا بولىدۇ﴾.

(19) ئى مۇھەممەد! ﴿ئىللىيوننىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سەن قانداق بىلەلەيسەن؟﴾

(20) ﴿(ئۇ) ياخشىلارنىڭ ئەمەللىرى خاتىرىلەنگەن دەپتەردۇر﴾.

(21) ﴿ئۇنىڭغا الله نىڭ يېقىن پەرىشتىلىرى گۇۋاھ بولىدۇ﴾ يەنى ئۇ دەپتەرنى پەرىشتىلەر ئېلىپ كېلىپ ئۇنىڭغا كۆرسىتىدۇ. بەزى تەپسىرشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «پەرىشتىلەر قىيامەت كۈنى دەپتەردە بار نەرسىگە گۇۋاھلىق بېرىدۇ.»

(22) ﴿ياخشىلار نېئمەت ئىچىدە﴾ يەنى جەننەتتە ﴿بولىدۇ﴾.

(23) ﴿ئۇلار تەختلەر ئۈستىدە تۇرۇپ﴾ الله نىڭ جەننەتتە ئۇلارغا بەرگەن تۈرلۈك نېئمەتلىرىگە ﴿قارايدۇ﴾ الله ئەززەۋەجەللەنىڭ جامالىغا قارايدۇ، ـ دەپ تەپسىر قىلغانلارمۇ بار.

(24) ﴿ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، نېئمەتنىڭ﴾ ئۇلارنىڭ گۈزەل، ئاق، نۇرلۇق ۋە كۈلكە يېغىپ تۇرغان چىرايلىرىدىن چىقىپ تۇرغان ﴿ئەسىرىنى تونۇيسەن﴾.

(25) (26) ﴿ئۇلار ئاغزى پېچەتلەنگەن﴾ يەنى شۇ ياخشىلار پېچەتنى ئاچمىغىچە باشقىلارنىڭ قول تەككۈزۈشى چەكلەنگەن ﴿ساپ شاراب بىلەن سۇغىرىلىدۇ، ئىچىشنىڭ ئاخىرىدا ئۇنىڭدىن ئىپارنىڭ ھىدى كېلىپ تۇرىدۇ. قىزىققۇچىلار شۇنىڭغا قىزىقسۇن!﴾

(27) ﴿ئۇنىڭغا﴾ يەنى ساپ شارابقا ﴿تەسنىمنىڭ (سۈيى) ئارىلاشتۇرۇلغان﴾.

(28) ﴿تەسنىم جەننەتتىكى بىر بۇلاق بولۇپ، ئۇنىڭدىن الله نىڭ يېقىن بەندىلىرى ئىچىدۇ﴾.

(29) ﴿كاپىرلار ھەقىقەتەن مۇئمىنلەرنى﴾ مەسخىرە قىلىپ ﴿كۈلەتتى﴾،

(30) مۇئمىنلەر ﴿ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار﴾ مۇئمىنلەرنىڭ دىنىنى مەسخىرە قىلىپ ﴿ئۆزئارا كۆز قىسىشاتتى﴾،

(31) ﴿ئۆيلىرىگە قايتقاندا﴾ مۇئمىنلەرنىڭ غەيۋىتىنى قىلىپ ۋە ئۇلارنى ھەزىل ـ چاقچاقلىرىغا ئارىلاشتۇرۇپ ﴿مەزە قىلغان ھالدا قايتىشاتتى﴾.

(32) ﴿مۇئمىنلەرنى كۆرگەندە: «بۇلار شەكسىز ئازاشقانلار» دېيىشەتتى﴾.

(33) ﴿ئۇلار﴾ الله تائالا تەرەپتىن ﴿مۇئمىنلەرنى كۆزىتىشكە﴾، ئەمەللىرىنى ساقلاشقا ۋەكىل قىلىپ ﴿ئەۋەتىلگىنى يوق﴾.

(34) ﴿بۈگۈن﴾ يەنى قىيامەت كۈنى خۇددى دۇنيادا كاپىرلار مۇئمىنلەردىن كۈلگەندەك ﴿مۇئمىنلەر كاپىرلاردىن كۈلىدۇ﴾،

(35) الله نىڭ دۈشمەنلىرى بولغان كاپىرلارنىڭ ﴿ھالىغا (ئېسىل) تەختلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ﴾ لەززەتلەنگەن ھالدا ﴿نەزەر تاشلايدۇ﴾.

عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ ثُوِّبَ ٱلْكُفَّارُ مَا كَانُوا۟ يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

سُورَةُ الانْشِقَاقِ

ترتيبها ٨٤ — آياتها ٢٥

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا ٱلْأَرْضُ مُدَّتْ
﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَٰٓأَيُّهَا
ٱلْإِنسَٰنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَٰقِيهِ ﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ
كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَنقَلِبُ
إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ وَرَآءَ ظَهْرِهِۦ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ
يَدْعُوا۟ ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُۥ كَانَ فِىٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾
إِنَّهُۥ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰٓ إِنَّ رَبَّهُۥ كَانَ بِهِۦ بَصِيرًا ﴿١٥﴾ فَلَآ أُقْسِمُ
بِٱلشَّفَقِ ﴿١٦﴾ وَٱلَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَٱلْقَمَرِ إِذَا ٱتَّسَقَ ﴿١٨﴾
لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ
عَلَيْهِمُ ٱلْقُرْءَانُ لَا يَسْجُدُونَ ۩ ﴿٢١﴾ بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ يُكَذِّبُونَ
﴿٢٢﴾ وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾
إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

36 كاپىرلار مۇئمىنلەرنى ﴿مەسخىرە قىلغان قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتتىمۇ؟﴾ شۇنداق، دۇنيادا مۇئمىنلەرنى كۈلۈپ مەسخىرە قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن، ئاخىرەتتە قىلمىشلىرىنىڭ جازاسىنى تارتتى.

سۈرە ئىنشىقاق

مەككىدە نازىل بولغان 25 ئايەت

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرىدىن بولغان ﴿ئاسمان يېرىلغان﴾،

2 ﴿پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاپ، ئىتائەت قىلغان، پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاشقا، ئىتائەت قىلىشقا لايىق بولغان چاغدا﴾،

3 ﴿زېمىن سوزۇلغان﴾، تاغلىرى توزغاقتەك توزىغان،

4 ﴿قوينىدىكى نەرسىلەرنى﴾ يەنى ئۆلۈكلەرنى، مەدەنلەرنى ﴿سىرتقا چىقىرىپ قۇرۇقدىنىپ قالغان﴾،

5 ﴿پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاپ ئىتائەت قىلغان، پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرىنى ئاڭلاشقا، ئىتائەت قىلىشقا لايىق بولغان چاغدا﴾ ئىنسان خىيالىغا كەلمىگەن دەھشەتلىك ئەھۋاللارغا يولۇقىدۇ.

6 ﴿ئى ئىنسان! سەن ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىڭغا مۇلاقات بولغىنىڭغا قەدەر﴾ (ئۆز ئىشىڭدا) ﴿سەئىي - ئىجتىھات قىلىسەن﴾ يەنى قىلغان ئەمەلىڭ بىلەن بىرگە پەرۋەردىگارىڭغا مۇلاقات بولىسەن.

7 8 ﴿نامە - ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بېرىلگەن﴾ يەنى ئىمان ئېيتقان مۇسۇلماننىڭ ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى ئوتتۇرىغا قويۇلىدۇ. اللە ئۇ گۇناھلارنى ھېساب تارازىسىغا سالماستىن كەچۈرىۋېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ﴿ئادەمدىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ﴾. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى ھېساب تارازىسىغا سېلىنسا، ئۇ ئازابقا دۇچار بولىدۇ» دېدى. مەن: اللە تائالا ﴿نامە - ئەمالى ئوڭ تەرىپىدىن بېرىلگەن ئادەمدىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ﴾ دېمىگەنمىدى، - دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ دېگەن ھېساب ئەمەس، پەقەت ئوتتۇرىغا قويۇش. كىمكى ھېساب تارازىسىغا سېلىنسا، ئۇ ئازابقا دۇچار بولىدۇ» دېدى.

9 ئۇ جەننەتتىكى ھۆرۈلئەينىدىن ئىبارەت ﴿ئائىلىسىگە خۇشال - خۇرام قايتىدۇ﴾.

10 ﴿نامە - ئەمالى ئارقا تەرىپىدىن بېرىلگەن ئادەم﴾ يەنى كاپىر ۋە ئاسىي بەندە. (بۇلارنىڭ ئوڭ قولى گەدىنىگە باغلاقلىق بولىدىغان بولغاچقا، سول قولى ئارقا تەرەپتە بولىدۇ. شۇڭا نامە - ئەمالى ئارقىدىن بېرىلىدۇ).

11 ﴿«ۋاي» دەپ توۋلايدۇ﴾. يەنى ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىدۇ.

12 ﴿دوزاخقا كىرىدۇ﴾ ئۇنىڭغا دوزاخنىڭ ئوتى تېخىمۇ قىزىتىلىدۇ.

13 ﴿چۈنكى ئۇ﴾ دۇنيادىكى چېغىدا ھاۋايى - ھەۋەسكە بېرىلىپ، ئاخىرەتنىڭ غېمىنى قىلچىلىكمۇ يېمىگەنلىكى ئۈچۈن ﴿ئائىلىسىدە شاد - خۇرام ئىدى﴾.

14 ﴿ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا قايتمايمەن دەپ گۇمان قىلدى﴾.

15 ﴿ئۇنداق ئەمەس﴾، يەنى ئۇ پات يېقىندا پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا قايتىدۇ. ﴿پەرۋەردىگارى ھەقىقەتەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾ يەنى ئۇنىڭ ھېچبىر قىلغان - ئەتكىنى اللە قا مەخپىي قالمايدۇ.

16 17 18 ﴿شەپەق﴾ يەنى كۈن پاتقاندىن كېيىنكى ئۇپۇقتىكى قىزىللىق ﴿بىلەن، كېچە ۋە ئۇنىڭ قاراڭغۇلۇقى باسقان نەرسىلەر بىلەن، نۇرى كامالەتكە يەتكەن ئاي﴾ يەنى تولۇن ئاي ﴿بىلەن قەسەمكى﴾،

19 ﴿سىلەر جەزمەن﴾ بايلىق ۋە كەمبەغەللىك، ئۆلۈم ۋە ھاياتلىق، دوزاخ ۋە جەننەتتىن ئىبارەت ﴿بىر ھالدىن يەنە بىر ھالغا يۆتكىلىپ تۇرىسىلەر﴾.

20 ﴿ئۇلار﴾ يەنى مۇشرىكلار ئىمان ئېيتىشتىن باش تارتالمايدىغان شۇنچە دەلىللەر تۇرۇقلۇقمۇ ﴿نېمىشقا ئىمان ئېيتمايدۇ؟﴾

21 ﴿ئۇلارنىڭ يېنىدا قۇرئان ئوقۇلغان چاغدا نېمىشقا سەجدە قىلمايدۇ؟﴾ قايسى ئىش ئۇلارنى سەجدە قىلىشتىن توسىۋىدۇ؟ بەزىلەر: «بۇ ئايەتتە كۆز تۇتۇلغىنى، سەجدە ئايەتلىرى ئوقۇلغاندا، ئۇلار نورمال نامازنىڭ سەجدىسىنى قىلمايدۇ دېگەنلىكتۇر » دەپ قارايدۇ.

22 ﴿بەلكى كاپىرلار﴾ اللە نىڭ بىرلىك ۋە بارلىقىنى، قىيامەت كۈنىنى ۋە گۇناھ - ساۋابنى تەپسىلىي بايان قىلىپ بېرىدىغان قۇرئاندىن ئىبارەت ھەقىقەتنى ﴿ئىنكار قىلىدۇ﴾.

23 ﴿ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى﴾ كاپىرلىقتىن ئىبارەت ﴿يوشۇرۇن نەرسىلەرنى اللە ئوبدان بىلىدۇ﴾.

24 ﴿ئۇلارغا قاتتىق ئازاب بىلەن خۇش خەۋەر بەرگىن﴾.

25 ﴿پەقەت ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان كىشىلەر ئۈزۈلمەس ساۋابقا ئېرىشىدۇ﴾.

سۇرە بۇرۇج

مەككىدە نازىل بولغان، 22 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 - 3 ﴿بۇرۇجلارنىڭ ئىگىسى بولغان ئاسمان بىلەن، قىيامەت كۈنى بىلەن، گۇۋاھ بولغۇچى ۋە گۇۋاھ بولۇنغۇچىلار بىلەن قەسەمكى﴾،

4 ﴿ئورەكلەرنىڭ ئىگىلىرىگە لەنەت بولسۇن﴾. مەلۇم پادىشاھلىقنىڭ پۇقرالىرىدىن بىر قىسىم كىشىلەر ئىمان ئېيتسا، پادىشاھ ۋە ئەسكەرلىرى بىر بولۇپ ئورەك كولاپ، ئوت قالاپ ئۇلارنى شۇ ئورەككە تاشلاپ كۆيدۈرۈپ، ئۆزلىرى ئۇلارغا قاراپ تۇرىشاتتى.

5 ﴿ئۇ ئورەكلەر لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتلار بىلەن تولدۇرۇلغان ئىدى﴾.

6 7 ﴿ئەينى ۋاقىتتا ئۇلار ئورەكلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ مۇئمىنلەرگە قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى﴾ يەنى قىيامەت كۈنى ئۆزلىرىنىڭ يامانلىقلىرىغا تىللىرى، قوللىرى ۋە پۇتلىرىنىڭ گۇۋاھلىق بېرىشى ئۈچۈن ﴿كۆرۈپ تۇراتتى﴾.

8 9 ﴿ئۇلار مۇئمىنلەرنى پەقەت غالىب، مەدھىيىگە لايىق اللە قا ئىمان ئېيتقانلىقلىرى ئۈچۈنلا يامان كۆردى. ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ پادىشاھلىقى اللە قا خاستۇر. اللە ھەممە نەرسىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾ يەنى ئۇلارنىڭ مۇئمىنلەرگە قىلغان يامانلىقلىرىدىن ھېچقايسىسى مەخپىي قالمايدۇ. بۇ بولسا، ئورەك ئىگىلىرىگە قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش، شۇنداقلا ئازابقا ئۇچرىغان مۇئمىنلەرگە خۇش خەۋەردۇر .

10 ﴿مۇئمىن ئەر ۋە مۇئمىن ئاياللارغا﴾ ئوتقا تاشلاش ئارقىلىق ﴿زىيانكەشلىك قىلغاندىن كېيىن كۇفرىدىن قايتمىغانلار﴾، قىلغان يامان قىلمىشلىرىغا تەۋبە قىلمىغانلار، ﴿شۈبھىسىزكى، جەھەننەمنىڭ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، ئۇلارغا ئوت بىلەن ئازاب قىلىنىدۇ﴾.

11 ﴿ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار، شۈبھىسىزكى، ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە سازاۋەر بولىدۇ. بۇ چوڭ بەختتۇر﴾.

12 سەركەشلىك ۋە زۇلۇم قىلغانلارغا ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ جازاسى شەك - شۈبھىسىز قاتتىقتۇر﴾ يەنى ھەسسىلەپ بولىدۇ.

13 ﴿اللە﴾ دۇنيادا خالايىقنى ﴿ھەقىقەتەن يوقتىن بار قىلىدۇ﴾ يەنى ئۆلگەندىن كېيىن ئۇلارنى ئاخىرەتتە ﴿تىرىلدۈرىدۇ﴾.

14 ﴿اللە﴾ مۇئمىن بەندىلەرنىڭ گۇناھىنى شۇ گۇناھىنىڭ سەۋەبىدىن رەسۋا قىلماي ﴿مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴾. ئىتائەتكار بەندىلىرىنى ﴿دوست تۇتقۇچىدۇر﴾،

سُورَةُ البُرُوجِ — ترتيبها ٨٥ — آياتها ٢٢

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلۡبُرُوجِ ١ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡمَوۡعُودِ ٢ وَشَاهِدٖ وَمَشۡهُودٖ
٣ قُتِلَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡأُخۡدُودِ ٤ ٱلنَّارِ ذَاتِ ٱلۡوَقُودِ ٥ إِذۡ هُمۡ عَلَيۡهَا
قُعُودٞ ٦ وَهُمۡ عَلَىٰ مَا يَفۡعَلُونَ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ شُهُودٞ ٧ وَمَا نَقَمُواْ
مِنۡهُمۡ إِلَّآ أَن يُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡحَمِيدِ ٨ ٱلَّذِي لَهُۥ مُلۡكُ
ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدٌ ٩ إِنَّ ٱلَّذِينَ
فَتَنُواْ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ ثُمَّ لَمۡ يَتُوبُواْ فَلَهُمۡ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمۡ
عَذَابُ ٱلۡحَرِيقِ ١٠ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمۡ
جَنَّٰتٞ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُۚ ذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡكَبِيرُ ١١ إِنَّ بَطۡشَ
رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ١٢ إِنَّهُۥ هُوَ يُبۡدِئُ وَيُعِيدُ ١٣ وَهُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلۡوَدُودُ ١٤
ذُو ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡمَجِيدُ ١٥ فَعَّالٞ لِّمَا يُرِيدُ ١٦ هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلۡجُنُودِ
١٧ فِرۡعَوۡنَ وَثَمُودَ ١٨ بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فِي تَكۡذِيبٖ ١٩ وَٱللَّهُ مِن
وَرَآئِهِم مُّحِيطُۢ ٢٠ بَلۡ هُوَ قُرۡءَانٞ مَّجِيدٞ ٢١ فِي لَوۡحٖ مَّحۡفُوظِۭ ٢٢

سُورَةُ الطَّارِقِ — ترتيبها ٨٦ — آياتها ١٧

15 ﴿ئەرشنىڭ ئىگىسىدۇر، ناھايىتى ئۇلۇغدۇر﴾، سېخىيدۇر ۋە پەزىلەتلىكتۇر.

16 ﴿خالىغىنىنى قىلغۇچىدۇر﴾.

17 18 ئى مۇھەممەد! ﴿سەن لەشكەرلەرنىڭ - پىرئەۋن ۋە سەمۇدنىڭ﴾ يەنى اللە نىڭ پەيغەمبەرلىرى بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا يىغىلغان، اللە ئۇلارنى جازالىغان بىر بۆلۈك كاپىرلارنىڭ ﴿قىسسىسىدىن خەۋەر تاپتىڭمۇ؟﴾

19 قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئاشۇ كاپىرلارغا نازىل بولغان ئازابتىن ئىبرەت ئالماي ﴿داۋاملىق ئىنكار قىلىشىۋاتىدۇ﴾.

20 ﴿اللە كاپىرلارنىڭ ئەتراپىنى قورشاپ تۇرغۇچىدۇر﴾ يەنى ئۇ ئىلگىرىكىلەرگە نازىل قىلغان ئازابنى نازىل قىلىشقا قادىردۇر.

21 22 ئۇلار ئىنكار قىلغان نەرسە ﴿بەلكى لەۋھۇلمەھپۇزدا﴾ شەيتاننىڭ يامانلىقىدىن ﴿ساقلانغان﴾، شەرەپلىك ۋە بەرىكەتلىك ﴿ئۇلۇغ قۇرئاندۇر﴾.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾ إِن كُلُّ
نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِن مَّاءٍ
دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِن بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾
يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِن قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾
وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٤﴾ إِنَّهُمْ
يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

سُورَةُ الأَعْلَى

ترتيبها ٨٧ — آياتها ١٩

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ
﴿٣﴾ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَىٰ ﴿٥﴾ سَنُقْرِئُكَ
فَلَا تَنسَىٰ ﴿٦﴾ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۚ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَىٰ ﴿٧﴾ وَنُيَسِّرُكَ
لِلْيُسْرَىٰ ﴿٨﴾ فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَىٰ ﴿٩﴾ سَيَذَّكَّرُ مَن يَخْشَىٰ ﴿١٠﴾
وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى ﴿١١﴾ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَىٰ ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿١٣﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

سۈرە تارىق

مەككىدە نازىل بولغان، 17 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئاسمان بىلەن، تارىق﴾ يەنى كېچىدە ئاشكارا بولغۇچى يۇلتۇز ﴿بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾.

2 ﴿تارىقنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسەن؟﴾

3 ﴿ئۇ﴾ خۇددى كېچىنىڭ زۇلمىتىنى كۆيدۇرۇپ تاشلايدىغاندەك كۆرۈنىدىغان ﴿يورۇق يۇلتۇزدۇر﴾.

4 ﴿ھەر بىر ئادەم بىلەن﴾ شۇ ئادەمنىڭ قىلغان ياخشى - يامان ئەمەللىرىنى خاتىرىلىگۈچى ۋە قىلغان سۆزلىرىنى ﴿ساقلىغۇچى (پەرىشتە) بار﴾.

5 ﴿ئىنسان نېمىدىن يارىتىلغانلىقىغا قارىسۇن﴾.

6 ﴿ئۇ ئېتىلىپ چىققۇچى مەنىيدىن يارىتىلدى﴾.

7 ﴿ئۇ مەنىي﴾ ئەرنىڭ ﴿ئومۇرتقىسى بىلەن﴾ ئايال كىشىنىڭ مەيدىسىدىكى، بولاپكا ئېسىلىدىغان ئورۇندىكى ﴿كۆكرەك سۆڭىكىنىڭ ئارىسىدىن چىقىدۇ﴾.

8 ﴿شەك - شۈبھىسىزكى، اللّٰه ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە﴾ يەنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرۈشكە ﴿قادىردۇر﴾.

9 ئەقىدە ۋە نىيەتتىن ئىبارەت قەلبتىكى ﴿سىرلار ئاشكارا قىلىنىدىغان كۈندە﴾ يەنى ياخشى بىلەن يامان ئايرىلىدىغان قىيامەتتە،

10 ﴿ئۇنىڭدىن﴾ يەنى ئىنساندىن ئازابنى دەپئى قىلىدىغان ﴿ھېچ كۈچ ۋە ياردەمچى يوقتۇر﴾.

11 ﴿يامغۇرلۇق بۇلۇت بىلەن قەسەمكى﴾،

12 ﴿يېرىلىپ﴾ مېۋە دەرەخلىرى ۋە گىياھلارنى ئۈندۈرۈپ بېرىدىغان ﴿زېمىن بىلەن قەسەمكى﴾،

13 ﴿قۇرئان شەك - شۈبھىسىز﴾ ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى ﴿سۆزدۇر﴾،

14 ﴿ئۇ چاقچاق ئەمەستۇر﴾.

15 ﴿ئۇلار﴾ يەنى مۇشرىكلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن ھەق دىننى يوققا چىقىرىش ئۈچۈن ﴿ھەقىقەتەن ھىيلە - مىكىر ئىشلىتىدۇ﴾.

16 ﴿مەن ئۇلارنىڭ ھىيلە - مىكرىگە﴾ ئۇلار ھېس قىلالمىغۇدەك دەرىجىدە مۆھلەت بېرىپ، ئۆزلىرىنىڭ مىكرىسىدىن كۈچلۈكرەك مىكىر ئارقىلىق ﴿تاقابىل تۇرىمەن﴾.

17 ئى مۇھەممەد! ﴿كاپىرلارنىڭ ھالاك بولۇشىغا ئالدىرىمىغىن، ئۇلارغا ئازراق مۆھلەت بەرگىن﴾ ئۇزاققا قالماي ئۇلارغا قانداق قىلىنىدىغانلىقىنى كۆرىسەن.

سۈرە ئەئلا

مەككىدە نازىل بولغان، 19 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 «ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىمنى پاكلايمەن» دېيىش ئارقىلىق ﴿ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلغىن﴾.

2 ﴿ئۇ﴾ ئىنساننى ﴿ياراتتى﴾، ئۇنى ﴿بېجىرىم﴾ يەنى چىرايلىق، ئەقىللىق ۋە شەرىئەت ئەھكاملىرىنى ئورۇنداشقا لايىقەتلىك ﴿قىلدى﴾.

3 ﴿مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى﴾ تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يوللىرىنى ﴿كۆرسەتتى﴾. يەنى بارلىق شەيئىلەرنىڭ تۈرلىرى، سۈپەتلىرى، قىلىقلىرى ۋە ئەجەللىرىنى تەقدىر قىلدى. شۇنداقلا، ھەر بىرىنى قىلىشقا ياكى بولۇشقا تېگىشلىك ئىشلارغا باشلاپ قويدى.

4 ﴿ئوت - چۆپلەرنى ئۆستۈرۈپ بەردى﴾.

5 ﴿ئاندىن ئۇلارنى﴾ يېشىل ھالىتىدىن ﴿قارامتۇل قۇرۇق ئوت - خەسكە ئايلاندۇردى﴾.

6 7 ئى مۇھەممەد! ﴿ساڭا﴾ (قۇرئاننى) ئوقۇتىمىز، اللّٰه (نەسخى) قىلماقچى بولغان نەرسىدىن باشقىنى ئۇنتۇمايسەن. اللّٰه (بەندىلەرنىڭ) ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن (سۆز - ھەرىكەتلىرىنى) بىلىپ تۇرىدۇ﴾. ئەينى چاغدا، جىبرىئىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئايەت ئېلىپ كېلىپ، ئايەتنىڭ ئاخىرىنى ئوقۇپ بولماي تۇرۇپلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنتۇپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ ئايەتنىڭ بېشىنى ئوقۇشقا باشلايتتى. شۇنىڭ بىلەن يۇقىرىقى ئايەت نازىل بولدى.

8 ﴿سېنى بىز ئاسان يولغا﴾ يەنى جەننەتكە ئېلىپ بارىدىغان ئىسلام شەرىئىتىگە ﴿مۇۋەپپەق قىلىمىز﴾.

9 ئى مۇھەممەد! ﴿ۋەز - نەسىھەت پايدىلىق بولىدىغان بولسا﴾، كىشىلەرگە بىز ساڭا نازىل قىلغان نەرسە بىلەن ﴿ۋەز - نەسىھەت قىلغىن﴾، ئۇلارنى توغرا يولغا باشلا. ئەمما سەن تەكرار - تەكرار دەۋەت قىلساڭمۇ، ئۆز ھاۋايى - ھەۋىسىگە ۋە ئاسىيلىقىغا ئەگىشىدىغان

بولسا، ئۇلارغا ۋەز ـ نەسىھەت قىلمىساڭمۇ بولىدۇ.
ئەمما بىرىنچى قېتىملىق دەۋەت ئومۇمى بولىدۇ.
10 ﴿الله تىن قورققان ئادەم﴾ ۋەز ـ نەسىھەت قىلساڭ،
﴿ۋەز ـ نەسىھەتنى قوبۇل قىلىدۇ﴾.
11 ﴿ئەڭ شەقى ئادەم ۋەز ـ نەسىھەتتىن قاچىدۇ﴾.
12 ﴿ئۇ كاتتا ئوتقا﴾ يەنى دوزاخقا ﴿كىرىدۇ﴾.
ئادەتتىكى ئوت دۇنيادىكى ئوتتۇر.
13 ﴿ئاندىن ئۇ ئوتتا ئۆلمەيدۇ﴾ يەنى ئازابتىن
قۇتۇلالمايدۇ ﴿ۋە (ئوبدان) ياشىمايدۇ﴾.
14 كۇفرىدىن ۋە گۇناھتىن ﴿پاك بولغان﴾، الله قا ۋە
الله نىڭ بىرلىكىگە ئىمان ئېيتقان، شەرىئەت
ئەھكاملىرىغا ئەمەل قىلغان ﴿ئادەم مەقسىتىگە
يەتتى﴾.
15 ﴿ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ نامىنى ياد ئەتتى، ئاندىن
بەش ۋاخ ﴿ناماز ئوقۇدى﴾.
16 ﴿سىلەر دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئارتۇق
كۆرىسىلەر﴾.
17 ﴿ئاخىرەت ياخشىدۇر ۋە باقىيدۇر﴾.
18 19 ﴿بۇ﴾ يەنى بۇ سۈرىدىكى ۋەزلەر ﴿شەك ـ
شۈبھىسىز بۇرۇنقى كىتابلاردا ـ ئىبراھىم ۋە مۇسالارنىڭ
كىتابلىرىدا باردۇر﴾ ئاخىرەت دۇنيادىن ياخشىدۇر ۋە
مەڭگۈلۈكتۇر.

سۈرە غاشىيە

مەككىدە نازىل بولغان، 26 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن
باشلايمەن.
1 ئى مۇھەممەد! ﴿ساڭا ھەقىقەتەن قىيامەتنىڭ
خەۋىرى كەلدى﴾.
2 ﴿بۇ كۈندە نۇرغۇن ئادەملەر خار بولغۇچىدۇر﴾ يەنى
بۇ كۈندە ئىنسانلار ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ،
بىرىنچىسى، ئۇ كۈندىكى ئازابنىڭ سەۋەبىدىن باشلىرى
ساڭگىلىغان ۋە خار ھالەتتە بولىدۇ.
3 ﴿ئۇلار دۇنيادا گۇناھ قىلغۇچىلاردۇر، (ئاخىرەتتە)
جاپا تارتقۇچىلاردۇر﴾ ئۇلار كاپىر بولغانلىقى ئۈچۈن
قىلغان ياخشىلىقلىرىغىمۇ ساۋاب بېرىلمەيدۇ.
4 ﴿ئۇلار ھارارىتى قاتتىق دوزاخقا كىرىدۇ﴾.
5 ﴿(سۇلىرى) قايناپ تۇرغان بۇلاقتىن سۇغىرىلىدۇ﴾.
6 ﴿ئۇلار ئۈچۈن زەرىئدىن﴾ يەنى بەتبۇي، ئاچچىق
تىكەندىن ﴿باشقا يېمەكلىك بولمايدۇ﴾.
7 ﴿زەرىئ كىشىنى سەمرىتمەيدۇ، ئاچلىقنى
پەسەيتمەيدۇ﴾.
8 ﴿بۇ كۈندە نۇرغۇن كىشىلەر باركى، ئۇلار نېئمەت
بىلەن خۇشالدۇر﴾ بۇلار يۇقىرىقى ئىككى تۈرلۈك
ئىنسانىنىڭ ئىككىنچىسى بولۇپ، ئۇلار ئۆزلىرىگە
تەييارلانغان نەرسىلەردىن خۇشال بولىدۇ.
9 ﴿بۇ دۇنيادا قىلغان﴾ سەئيى ئەمەللىرىدىن
﴿مەمنۇندۇر﴾ چۈنكى ئۇلار رازى بولىدىغان ئەجرگە
ئېرىشتى.
10 ﴿ئۇلار ئالىي جەننەتتىدۇر﴾.
11 ﴿ئۇ يەردە يامان سۆز ئاڭلىمايدۇ﴾.
12 ﴿ئۇ يەردە بۇلاقلار ئېقىپ تۇرىدۇ﴾.

بَلۡ تُؤۡثِرُونَ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا ﴿١٦﴾ وَٱلۡأٓخِرَةُ خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰٓ ﴿١٧﴾ إِنَّ
هَٰذَا لَفِي ٱلصُّحُفِ ٱلۡأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

سُورَةُ الغَاشِيَةِ

ترتيبها ٨٨ — آياتها ٢٦

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلۡغَٰشِيَةِ ﴿١﴾ وُجُوهٞ يَوۡمَئِذٍ خَٰشِعَةٌ ﴿٢﴾
عَامِلَةٞ نَّاصِبَةٞ ﴿٣﴾ تَصۡلَىٰ نَارًا حَامِيَةٗ ﴿٤﴾ تُسۡقَىٰ مِنۡ عَيۡنٍ ءَانِيَةٖ ﴿٥﴾
لَّيۡسَ لَهُمۡ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٖ ﴿٦﴾ لَّا يُسۡمِنُ وَلَا يُغۡنِي مِن جُوعٖ ﴿٧﴾
وُجُوهٞ يَوۡمَئِذٖ نَّاعِمَةٞ ﴿٨﴾ لِّسَعۡيِهَا رَاضِيَةٞ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٖ ﴿١٠﴾
لَّا تَسۡمَعُ فِيهَا لَٰغِيَةٗ ﴿١١﴾ فِيهَا عَيۡنٞ جَارِيَةٞ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٞ مَّرۡفُوعَةٞ ﴿١٣﴾
وَأَكۡوَابٞ مَّوۡضُوعَةٞ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصۡفُوفَةٞ ﴿١٥﴾ وَزَرَابِيُّ مَبۡثُوثَةٌ ﴿١٦﴾
أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلۡإِبِلِ كَيۡفَ خُلِقَتۡ ﴿١٧﴾ وَإِلَى ٱلسَّمَآءِ كَيۡفَ
رُفِعَتۡ ﴿١٨﴾ وَإِلَى ٱلۡجِبَالِ كَيۡفَ نُصِبَتۡ ﴿١٩﴾ وَإِلَى ٱلۡأَرۡضِ كَيۡفَ
سُطِحَتۡ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرۡ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٞ ﴿٢١﴾ لَّسۡتَ عَلَيۡهِم
بِمُصَيۡطِرٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلۡعَذَابَ
ٱلۡأَكۡبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيۡنَآ إِيَابَهُمۡ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيۡنَا حِسَابَهُم ﴿٢٦﴾

16 15 14 13 ﴿ئۇ يەردە ئېگىز تەختلەر، قاتار
تىزىلغان قەدەھلەر، رەت ـ رەت قويۇلغان ياستۇقلار،
سېلىنغان ئېسىل بىساتلار بار﴾.
17 ﴿ئۇلار قارىمامدۇكى، تۆگىلەر قانداق﴾ يەنى كاتتا،
كۈچتۈڭگۈر ۋە ئاجايىپ ئالاھىدىلىكلەر بىلەن
﴿يارىتىلدى﴾،
18 ﴿ئاسمان قانداق﴾ يەنى ھېچقانداق تۈۋرۈكسىز،
ئادەمنىڭ ئەقلى يەتمىگىدەك دەرىجىدە ﴿ئېگىز
قىلىندى﴾.
19 ﴿تاغلار قانداق﴾ يەنى ئۆرىلىپ كەتمەيدىغان،
يۆتكىلىپ كەتمەيدىغان قىلىپ ﴿تۇرغۇزۇلدى﴾،
20 ﴿زېمىن قانداق يېيىتىلدى﴾.
21 ئى مۇھەممەد ﴿سەن (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت
قىلغىن، سەن پەقەت (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت
قىلغۇچىسەن﴾.
22 ﴿سەن ئۇلارغا مۇسەللەت﴾ يەنى ئۇلارنى ئىمانغا
مەجبۇرلىغۇچى ﴿ئەمەسسەن﴾.
23 ﴿لېكىن كىمكى (ۋەز ـ نەسىھەتتىن) يۈز ئۆرۈپ
(الله نى) ئىنكار قىلىدىكەن﴾،
24 ﴿الله ئۇنى﴾ دوزاختا مەڭگۈ ﴿قاتتىق ئازابلايدۇ﴾.
25 ﴿ئۇلار﴾ ئۆلگەندىن كېيىن ﴿ھەقىقەتەن بىزنىڭ
دەرگاھىمىزغا قايتىدۇ﴾.
26 ﴿ئاندىن ئۇلاردىن ھېساب ئېلىشقا بىز
مەسئۇلمىز﴾.

سُورَةُ الفَجْرِ

ترتيبها ٨٩ — آياتها ٣٠

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾ وَٱلشَّفْعِ وَٱلْوَتْرِ ﴿٣﴾ وَٱلَّيْلِ إِذَا يَسْرِ
﴿٤﴾ هَلْ فِى ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِى حِجْرٍ ﴿٥﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ
﴿٦﴾ إِرَمَ ذَاتِ ٱلْعِمَادِ ﴿٧﴾ ٱلَّتِى لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِى ٱلْبِلَٰدِ ﴿٨﴾
وَثَمُودَ ٱلَّذِينَ جَابُوا۟ ٱلصَّخْرَ بِٱلْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِى ٱلْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾
ٱلَّذِينَ طَغَوْا۟ فِى ٱلْبِلَٰدِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا۟ فِيهَا ٱلْفَسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ
عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾ إِنَّ رَبَّكَ لَبِٱلْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا
ٱلْإِنسَٰنُ إِذَا مَا ٱبْتَلَىٰهُ رَبُّهُۥ فَأَكْرَمَهُۥ وَنَعَّمَهُۥ فَيَقُولُ رَبِّىٓ أَكْرَمَنِ
﴿١٥﴾ وَأَمَّآ إِذَا مَا ٱبْتَلَىٰهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُۥ فَيَقُولُ رَبِّىٓ أَهَٰنَنِ ﴿١٦﴾
كَلَّا ۖ بَل لَّا تُكْرِمُونَ ٱلْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَٰٓضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ
ٱلْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ ٱلتُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿١٩﴾
وَتُحِبُّونَ ٱلْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾ كَلَّآ إِذَا دُكَّتِ ٱلْأَرْضُ دَكًّا
دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَآءَ رَبُّكَ وَٱلْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِا۟ىٓءَ يَوْمَئِذٍۭ
بِجَهَنَّمَ ۚ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ ٱلْإِنسَٰنُ وَأَنَّىٰ لَهُ ٱلذِّكْرَىٰ ﴿٢٣﴾

سۈرە فەجر

مەككىدە نازىل بولغان 30 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللہ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1)-(4) ﴿سۈبھى بىلەن﴾، زۇلھەججىنىڭ دەسلەپكى ﴿ئون كېچىسى بىلەن، قۇربانلىق كۈنى بىلەن، ھارپا كۈنى بىلەن﴾، كائىناتنىڭ ئاجايىپ ھەرىكىتى بىلەن ﴿ئۆتكەن كېچە بىلەن قەسەمكى﴾، كاپىرلارغا چوقۇم ئازاب قىلىمىز. مۇجاھىد: «بۇ يەردىكى سۈبھىدىن قۇربان ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنىدىكى سۈبھى كۆزدە تۇتۇلغان» دەيدۇ.

(5) ﴿ئەقىل ئىگىسىگە بۇنىڭدا﴾ يەنى يۇقىرىقى نەرسىلەردە قانائەتلىنەرلىك ﴿قەسەم بارمۇ؟﴾ يەنى كىمكى ئەقىل ئىگىسى بولىدىكەن، اللہ تائالانىڭ يۇقىرىقى نەرسىلەر بىلەن قەسەم قىلىشتا ھەقلىق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ.

(6) (7) ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاد - كۈچلۈك ئىرەمنى قانداق جازالىغانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟﴾ بۇ ئايەتتىكى ئىرەم ئادنىڭ يەنە بىر ئىسمى بولۇپ، بۇنى بەزىلەر ئادنىڭ بوۋىسىنىڭ ئىسمى دېسە، بەزىلەر بۇنى ئاد قەۋمى ياشىغان دەمەشىق ياكى باشقا بىر نەقىشلەنگەن تاش تۈۋرۈكلەر بىلەن ئۇل سېلىنغان شەھەرنىڭ ئىسمى دەپ قارايدۇ.

(8) ﴿بۇنداق﴾ كۈچلۈك بىنالىرى بار ﴿شەھەرلەر باشقا يەرلەردە قۇرۇلمىغان ئىدى﴾.

(9) ﴿شۇنىڭدەك ۋادىقورادا تاشلارنى كېسىپ﴾ ئۆيلەرنى بىنا قىلغان ﴿سەمۇدنى اللہ قانداق جازالىدى﴾. بۇلار تاغلارنى تېشىپ ئۆي ياسايتتى. بۇلارنىڭ ياشىغان ۋادىسى ھىجىر ياكى ۋادىقورا دەپ ئاتىلاتتى.

(10) ﴿شۇنىڭدەك قوزۇقلار ئىگىسى پىرئەۋننى قانداق جازالىدى﴾ بۇ قوزۇقتىن پىرئەۋنلەرنىڭ ئۆزىگە قەبرە قىلىش ئۈچۈن پۈتۈن پۇقراسىنى ئىشقا سېلىپ سالدۇرغان پىرامىدالار كۆزدە تۇتۇلىدۇ. بەزى تەپسىرشۇناسلار: «بۇنىڭدىن پىرئەۋننىڭ ئەسكەرلىرى ئۈچۈن تىكىلگەن سانجاق - سانجاق چېدىرلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ» دەپ قارايدۇ.

(11) ﴿ئۇلار﴾ يەنى ئاد، سەمۇد ۋە پىرئەۋن قاتارلىقلار ﴿شەھەرلەردە﴾ يەنى ھەر بىرى ئۆز شەھەرلىرىدە زۇلۇم قىلدى ۋە ﴿ھەددىدىن ئاشتى﴾.

(12) ﴿ئۇ يەرلەردە﴾ ئۇلار كاپىر بولۇش، اللہ قا ئاسىيلىق قىلىش ۋە پۇقرالارغا زۇلۇم قىلىش قاتارلىق ﴿بۇزغۇنچىلىقنى كۆپ قىلدى﴾.

(13) ﴿پەرۋەردىگارىڭ ئۇلارغا قاتتىق ئازابنى نازىل قىلدى﴾.

(14) ياخشىلارغا مۇكاپات، يامانلارغا جازا بېرىش ئۈچۈن ﴿پەرۋەردىگارىڭ﴾ بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىنى ﴿ئەلۋەتتە كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر﴾.

(15) ﴿پەرۋەردىگارى ئىنساننى سىناپ ئەزىز قىلسا ۋە ئۇنىڭغا نېئمەت بەرسە، ئۇ: «پەرۋەردىگارىم مېنى ئەزىز قىلدى» دەيدۇ﴾.

(16) ﴿پەرۋەردىگارى ئىنساننى سىناپ رىزقىنى تار قىلسا، ئۇ: «پەرۋەردىگارىم مېنى خار قىلدى» دەيدۇ﴾ مانا بۇلار، كاپىرنىڭ سۈپىتى بولۇپ، اللہ تائالانىڭ مۇئمىننى ئۆز تائەت - ئىبادىتىگە مۇشەررەپ قىلىپ ئاخىرەت ئۈچۈن ئەمەل قىلغىلى نېسىپ قىلغانلىقى، مۇئمىننىڭ ھۆرمىتى ۋە كاپىرنى جەننەت ئەھلىنىڭ ئەمەل - ئىبادىتىگە مۇيەسسەر قىلمىغانلىقى ئۇنىڭ ئىھانىتىدۇر.

(17) ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس﴾، سىلەرگە بايلىق بېرىلسە، ﴿سىلەر يېتىمنى ھۆرمەت قىلمايسىلەر﴾ ئەگەر سىلەر يېتىملارنى ھۆرمەت قىلغان بولساڭلار، اللہ نىڭ ئالدىدا ھۆرمەتكە سازاۋەر بولاتتىڭلار.

(18) ﴿بىر - بىرىڭلارنى مىسكىنگە ئاش، نان بېرىشكە تەرغىب قىلمايسىلەر﴾.

(19) ﴿مىراسنى﴾ يەنى يېتىملەر، ئاياللار ۋە ئاجىزلارنىڭ مىراس ماللىرىنى ھالال _ ھارام دېمەستىن ﴿ھە دەپ يەيسىلەر﴾.

(20) ﴿مالنى﴾ ھېرىسلىق بىلەن ﴿ناھايىتى دوست تۇتىسىلەر﴾.

(21) ئى غاپىللار! ﴿بۇنىڭدىن يېنىڭلار، زېمىن ئارقىمۇ - ئارقا تەۋرىتىلگەن چاغدا﴾.

(22) ﴿پەرۋەردىگارىڭ﴾ بەندىلەر ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىشقا ﴿كەلگەن ۋە پەرىشتىلەر سەپ - سەپ بولۇپ كەلگەن چاغدا﴾.

(23) گۇناھكارلارنى كۆرۈش ئۈچۈن ﴿جەھەننەم كەلتۈرۈلگەن چاغدا، شۇ كۈندە ئىنسان﴾ يەنى كاپىر دۇنيادىكى قىلمىشلىرىنى ﴿ئەسلەيدۇ﴾، بۇ چاغدا ﴿ئەسلىگەنىنىڭ ئۇنىڭغا نېمە پايدىسى بولسۇن﴾.

يَقُولُ يَٰلَيۡتَنِي قَدَّمۡتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوۡمَئِذٖ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٥﴾
وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُۥٓ أَحَدٞ ﴿٢٦﴾ يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرۡجِعِيٓ
إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةٗ مَّرۡضِيَّةٗ ﴿٢٨﴾ فَٱدۡخُلِي فِي عِبَٰدِي ﴿٢٩﴾ وَٱدۡخُلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

سُورَةُ البَلَدِ

ترتيبها ٩٠ — آياتها ٢٠

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَآ أُقۡسِمُ بِهَٰذَا ٱلۡبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنتَ حِلُّۢ بِهَٰذَا ٱلۡبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٖ وَمَا وَلَدَ
﴿٣﴾ لَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلۡإِنسَٰنَ فِي كَبَدٍ ﴿٤﴾ أَيَحۡسَبُ أَن لَّن يَقۡدِرَ عَلَيۡهِ
أَحَدٞ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهۡلَكۡتُ مَالٗا لُّبَدًا ﴿٦﴾ أَيَحۡسَبُ أَن لَّمۡ يَرَهُۥٓ أَحَدٌ
﴿٧﴾ أَلَمۡ نَجۡعَل لَّهُۥ عَيۡنَيۡنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانٗا وَشَفَتَيۡنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيۡنَٰهُ
ٱلنَّجۡدَيۡنِ ﴿١٠﴾ فَلَا ٱقۡتَحَمَ ٱلۡعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلۡعَقَبَةُ ﴿١٢﴾
فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾ أَوۡ إِطۡعَٰمٞ فِي يَوۡمٖ ذِي مَسۡغَبَةٖ ﴿١٤﴾ يَتِيمٗا ذَا مَقۡرَبَةٍ
﴿١٥﴾ أَوۡ مِسۡكِينٗا ذَا مَتۡرَبَةٖ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَوَاصَوۡاْ
بِٱلصَّبۡرِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡمَرۡحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡمَيۡمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَٱلَّذِينَ
كَفَرُواْ بِـَٔايَٰتِنَا هُمۡ أَصۡحَٰبُ ٱلۡمَشۡـَٔمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيۡهِمۡ نَارٞ مُّؤۡصَدَةُۢ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الشَّمۡسِ

ترتيبها ٩١ — آياتها ١٥

24 ﴿ئۇ ئېيتىدۇكى: «كاشكى مەن (دۇنيادىكى) ھايات ۋاقتىمدا ياخشى ئىشلارنى قىلغان بولسامچۇ!»﴾.

25 ﴿شۇ كۈندە ھەر ئەھەدى﴾ الله قا ئاسىيلىق قىلغانلارنى ﴿الله جازالىغاندەك جازالىمايدۇ﴾.

26 ﴿ھەمدە ھېچ ئەھەدى﴾ ئىشكەل ۋە كويزىلار بىلەن ﴿الله باغلىغاندەك باغلىمايدۇ﴾.

27 ﴿ئى﴾ ھېچقانداق شەك قىلماستىن ئىمان ئېيتىش ۋە الله نى بىر دېيىش ئارقىلىق ﴿ئارام تاپقۇچى جان!﴾

28 ﴿سەن پەرۋەردىگارىڭ﴾ نىڭ بەرگەن ساۋابى ﴿دىن مەمنۇن، پەرۋەردىگارىڭ سەندىن رازى بولغان ھالدا، ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتقىن﴾.

29 ﴿سەن مېنىڭ (ياخشى) بەندىلىرىم قاتارىغا قوشۇلغىن﴾ ۋە شۇلاردىن بولغىن.

30 ئۇلار بىلەن بىرگە ﴿مېنىڭ جەننىتىمگە كىرگىن﴾ مانا بۇ، ھەقىقي ھۆرمەت بولۇپ، ئۇنىڭدىن باشقا ھۆرمەت بولمايدۇ.

سۈرە بەلەد

مەككىدە نازىل بولغان، 20 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿بۇ شەھەر﴾ يەنى مەككە ﴿بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾. بۇ، مەككىنىڭ الله تائالا ئالدىدىكى ھۆرمىتىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئۇ جايدا الله نىڭ بەيتى ھەرەم بار، ئۇ ئىسمائىل ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملارنىڭ شەھىرى ۋە ھەج ئىبادىتى ئادا قىلىنىدىغان جاي.

2 ئى مۇھەممەد! ﴿بۇ شەھەردە﴾ (ئۇرۇش قىلىش) ساڭا ھالالدۇر﴾ يەنى الله سېنىڭ شان - شەرىپىڭنى ئۇلۇغلاش ئۈچۈن سەن تۇرغان بۇ شەھەر بىلەن قەسەم قىلدى. چۈنكى بۇ شەھەر سېنىڭ سەۋەبىڭدىن كاتتا ۋە ئۇلۇغ بولدى.

3 ﴿ئاتا ۋە پەرزەنتلەر﴾ يەنى ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە پەرزەنتلىرى، بارلىق مەخلۇقاتلارنىڭ ئاتا ۋە پەرزەنتلىرى ﴿بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾. بۇ ئايەتتە نەسىل قالدۇرۇشنىڭ، الله نىڭ قۇدرىتى، ھېكمىتى ۋە ئىلمىنىڭ نەقەدەر يۈكسەكلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان ئالامەت بار.

4 ﴿بىز ئىنساننى ھەقىقەتەن جاپا - مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتتۇق﴾ يەنى ئىنسان ئۆلگەنگە قەدەر دۇنيا ھەلەكچىلىكىدە جاپالىق ياشايدۇ، ئۆلگەندىن كېيىن قەبرە ۋە بەرزەخنىڭ ئېغىرلىقچىلىقلىرى ۋە قورقۇنچىدىن ئۆتىدۇ. ئاندىن ئاخىرەتنىڭ ئېغىرچىلىقلىرى كېلىدۇ.

5 ﴿ئۇ﴾ يەنى فاجىر، شەقى ئادەم ﴿ئۆزىگە ھېچ كىشىنىڭ كۈچى يەتمەيدۇ دەپ ئويلامدۇ؟﴾

6 ﴿ئۇ: «كۆپ مال سەرپ قىلدىم» دەيدۇ﴾.

7 ﴿ئۇ ئۆزىنىڭ (مال) سەرپ قىلغانلىقىنى ھېچ كىشى كۆرمىدى﴾ الله ئۇنىڭدىن ئۇ ماللارنى قەيەردىن تېپىپ، قەيەرگە سەرپ قىلغانلىقىدىن ھېساب ئالمايدۇ، ﴿دەپ ئويلامدۇ؟﴾

8 - 10 ﴿ئىنسان ئۈچۈن ئىككى كۆز، بىر تىل، ئىككى كالپۇك ياراتمىدۇقمۇ؟ ئۇنىڭغا ياخشى يول بىلەن يامان يولنى كۆرسەتمىدۇقمۇ؟﴾

11 ﴿ئۇ داۋان ئاشمىدى﴾ يەنى ئۇ شەيتاننىڭ نەپسىنى ھاۋايى - ھەۋەسكە ئۇندىشى قاتارلىق ئۆزى بىلەن الله تائالانىڭ تائەت - ئىبادىتى ئارىسىدىكى توسالغۇلارنى يېڭىشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ باقتىمۇ؟

12 ﴿داۋان ئېشىشنىڭ نېملىكىنى قانداق بىلەتتىڭ؟﴾

13 داۋان ئېشىش دېگەن ﴿قۇل ئازاد قىلماقتۇر﴾،

15 - 16 ﴿ياكى ئاچارچىلىق كۈندە تۇغقانچىلىقى بولغان﴾ ئاتىسى يوق ﴿يېتىمگە ياكى توپىدا ياتقان﴾ ھېچنەرسىسى يوق ﴿مىسكىنگە تاماق بەرمەكتۇر﴾.

17 ﴿شۇنىڭ بىلەن بىللە﴾ يەنى يۇقىرىقىلارنى قىلىش بىلەن بىللە ﴿ئىمان ئېيتقانلاردىن، ئۆزئارا﴾ الله تائالاغا ئىبادەت قىلىش، گۇناھلاردىن يىراق بولۇش جەريانىدىكى ۋە مۇسىبەت يەتكەن چاغدىكى ئېغىرچىلىقلارغا ﴿سەۋر قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن، ئۆزئارا﴾ الله نىڭ مەخلۇقاتلىرىغا ﴿مەرھەمەت قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن بولماقتۇر﴾.

18 ﴿ئەنە شۇلار﴾ يەنى يۇقىرىدىكى ئىشلارنى قىلغان كىشىلەر ﴿سائادەتمەن كىشىلەردۇر﴾.

19 ﴿بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلار بەدبەختلەردۇر﴾.

20 ﴿ئۇلار دوزاخقا سولىنىدۇ﴾.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلشَّمْسِ وَضُحَىٰهَا ﴿١﴾ وَٱلْقَمَرِ إِذَا تَلَىٰهَا ﴿٢﴾ وَٱلنَّهَارِ إِذَا جَلَّىٰهَا ﴿٣﴾
وَٱلَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰهَا ﴿٤﴾ وَٱلسَّمَآءِ وَمَا بَنَىٰهَا ﴿٥﴾ وَٱلْأَرْضِ وَمَا طَحَىٰهَا
﴿٦﴾ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّىٰهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَىٰهَا ﴿٨﴾ قَدْ
أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ﴿١٠﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ
بِطَغْوَىٰهَآ ﴿١١﴾ إِذِ ٱنۢبَعَثَ أَشْقَىٰهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ ٱللَّهِ
نَاقَةَ ٱللَّهِ وَسُقْيَٰهَا ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ
عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنۢبِهِمْ فَسَوَّىٰهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبَٰهَا ﴿١٥﴾

سُورَةُ ٱللَّيْلِ

ترتيبها ٩٢ — آياتها ٢١

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ﴿١﴾ وَٱلنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ﴿٢﴾ وَمَا خَلَقَ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ ﴿٣﴾
إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ﴿٤﴾ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَٱتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِٱلْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾
فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنۢ بَخِلَ وَٱسْتَغْنَىٰ ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِٱلْحُسْنَىٰ
﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْعُسْرَىٰ ﴿١٠﴾ وَمَا يُغْنِى عَنْهُ مَالُهُۥٓ إِذَا تَرَدَّىٰٓ ﴿١١﴾ إِنَّ عَلَيْنَا
لَلْهُدَىٰ ﴿١٢﴾ وَإِنَّ لَنَا لَلْءَاخِرَةَ وَٱلْأُولَىٰ ﴿١٣﴾ فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿١٤﴾

سۈرە شەمس

مەككىدە نازىل بولغان، **15** ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿قۇياش ۋە چاشكا ۋاقتى بىلەن قەسەمكى﴾،
2 ﴿قۇياشقا ئەگەشكەن چاغدىكى﴾ يەنى قۇياشنىڭ
پېتىشىغا چىققان ﴿ئاي بىلەن قەسەمكى﴾،
3 ﴿قۇياشنى ئاشكارا قىلغان كۈندۈز بىلەن قەسەمكى﴾،
4 ﴿قۇياشنى يوشۇرغان چاغدىكى كېچە بىلەن قەسەمكى﴾،
5 ﴿ئاسمان بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان زات بىلەن قەسەمكى﴾،
6 ﴿زېمىن بىلەن ۋە ئۇنى بىنا قىلغان﴾ يەنى ھەر
تەرەپكە يايغان ﴿زات بىلەن قەسەمكى﴾،
7 8 ﴿روھ بىلەن ۋە ئۇنى چىرايلىق قىلىپ ياراتقان،
ئۇنىڭغا ياخشى - يامانلىقنى بىلدۈرگەن زات بىلەن
قەسەمكى﴾، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:
«ھەرقانداق بالا ئىسلام ئۈستىگە (مۇسۇلمان)
تۇغۇلىدۇ. ئاتا - ئانىسى ئۇنى يا يەھۇدىي قىلىدۇ ياكى
خرىستىئان قىلىدۇ ۋەياكى مەجۇسى قىلىدۇ».
9 ﴿روھىنى پاك قىلغان ئادەم چوقۇم﴾ بارلىق
﴿مۇرادىغا يېتىدۇ﴾.
10 ﴿نەپسىنى﴾ كۇفرى ۋە پىسقى - فۇجۇر بىلەن
﴿كەمستكەن ئادەم چوقۇم نائۇمىد بولىدۇ﴾.
11 ﴿سەمۇد ھەددىدىن ئاشقانلىقى ئۈچۈن﴾
پەيغەمبەرنى ﴿ئىنكار قىلدى﴾.
12 ﴿ئەينى زاماندا سەمۇدنىڭ ئەڭ بەتبەخت ئادىمى﴾
قەددار ئىبنى سالىف مۆجىزە بولۇپ كەلگەن تۆگىنى
﴿ئۆلتۈرۈشكە ئالدىرىدى﴾.
13 ﴿ئۇلارغا اﷲ نىڭ پەيغەمبىرى﴾ يەنى سالىھ
ئەلەيھىسسالام: ﴿« اﷲ نىڭ تۆگىسىگە چېقىلماڭلار،
ئۇنى سۇ ئىچىشتىن توسماڭلار» دېدى﴾.
14 ﴿ئۇلار پەيغەمبەرنى﴾ يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالامنى
﴿يالغانچى قىلدى، تۆگىنى ئۆلتۈردى، گۇناھى تۈپەيلىدىن
اﷲ ئۇلارنى تەلتۆكۈس ھالاك قىلدى، ئومۇمىيۈزلۈك ھالاك
قىلدى﴾ يەنى يەر بىلەن يەكسان قىلدى.
15 ﴿اﷲ ئۇنىڭ﴾ يەنى ئۇلارنى ھالاك قىلغانلىقىنىڭ
﴿ئاقىۋىتىدىن قورقمايدۇ﴾.

سۈرە لەيل

مەككىدە نازىل بولغان، **21** ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿قاراڭغۇلۇقى ئالەمنى قاپلىغان كېچە بىلەن قەسەمكى﴾،
2 ﴿يورۇغان چاغدىكى كۈندۈز بىلەن قەسەمكى﴾،
3 ﴿ئەر - ئايالنى ياراتقان زات اﷲ بىلەن قەسەمكى﴾،
4 ﴿سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلار شەك - شۈبھىسىز
خىلمۇخىلدۇر﴾ يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسى جەننەتكە ئېلىپ
بارىدىغان، بەزىسى دوزاخقا ئېلىپ بارىدىغان ئەمەل
بولۇپ، ھەر كىم ئۆزى تىرىشقانغا يېتىدۇ.
5 6 پۇل - مېلىنى اﷲ نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن ﴿سەرپ
قىلغان﴾، اﷲ چەكلىگەن ئىشلاردا ﴿تەقۋادارلىق
قىلغان﴾، كەلىمە تەۋھىدنى، اﷲ تائالانىڭ سەرپ
قىلىنغان پۇل - مالغا ساۋاب بېرىدىغانلىقى ھەققىدىكى
ۋەدىسىنى ﴿تەستىق قىلغان ئادەمگە كەلسەك﴾،
7 ﴿ئۇنىڭغا بىز﴾ پۇل - مېلىنى سەرپ قىلىش، اﷲ
تائالاغا بويسۇنۇشتا ﴿ياخشى يولنى مۇيەسسەر قىلىپ
بېرىمىز﴾. بۇ ئايەت ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ
ھەققىدە نازىل قىلىنغان بولۇپ، مەككە كاپىرلىرى
قولىدىكى ئالتە مۇسۇلمان قۇلنى ئازابلاۋاتقاندا، ئۇ
ئۇلارنى سېتىۋېلىپ ئازات قىلىۋەتكەن ئىدى.
9 8 ﴿بېخىللىق قىلىپ (اﷲ نىڭ ساۋابىدىن)
ئۆزىنى بىھاجەت ھېسابلىغان، كەلىمە تەۋھىدنى ئىنكار
قىلغان ئادەمگە كەلسەك﴾.
10 ﴿بىز ئۇنىڭغا يامان يولنى مۇيەسسەر قىلىپ
بېرىمىز﴾ يەنى ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلىشنىڭ
سەۋەبلىرىنى قىيىنلاشتۇرۇپ قويىمىز. ئاندىن ئۇ ئۇنى
قىلىشتىن ئاجىز كېلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ دوزاخقا لايىق
بولۇپ قالىدۇ.
11 ﴿ئۇ (دوزاخقا) تاشلانغان چاغدا، ئۇنىڭ﴾ بېخىللىق
قىلىپ سەرپ قىلمىغان ﴿مېلى ھېچ نەرسىگە
ئەسقاتمايدۇ﴾.
12 ﴿توغرا يولنى كۆرسىتىشكە شەك - شۈبھىسىز بىز
مەسئۇلمىز﴾ فەررا مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى اﷲ نى
خالىسا، اﷲ ئۇنىڭ يولىدا بولىدۇ. كىمنىكى اﷲ خالىسا،
اﷲ ئۇنى ھىدايەت قىلىدۇ».
13 ﴿دۇنيا ۋە ئاخىرەت شەك - شۈبھىسىز بىزنىڭ
ئىلكىمىزدىدۇر﴾ بىز قانداق خالىساق، شۇنداق تەسەررۇپ
قىلىمىز.
14 ﴿سىلەرنى لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتتىن ئاگاھلاندۇردۇم﴾.
15 16 ﴿ئۇنىڭغا پەقەت﴾ پەيغەمبەر ئېلىپ كەلگەن

لَا يَصۡلَىٰهَآ إِلَّا ٱلۡأَشۡقَى ﴿١٥﴾ ٱلَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٦﴾ وَسَيُجَنَّبُهَا
ٱلۡأَتۡقَى ﴿١٧﴾ ٱلَّذِي يُؤۡتِي مَالَهُۥ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُۥ مِن
نِّعۡمَةٖ تُجۡزَىٰٓ ﴿١٩﴾ إِلَّا ٱبۡتِغَآءَ وَجۡهِ رَبِّهِ ٱلۡأَعۡلَىٰ ﴿٢٠﴾ وَلَسَوۡفَ يَرۡضَىٰ ﴿٢١﴾

ترتيبها ٩٣ — **سُورَةُ الضُّحَىٰ** — آياتها ١١

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلضُّحَىٰ ﴿١﴾ وَٱلَّيۡلِ إِذَا سَجَىٰ ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ﴿٣﴾
وَلَلۡأٓخِرَةُ خَيۡرٞ لَّكَ مِنَ ٱلۡأُولَىٰ ﴿٤﴾ وَلَسَوۡفَ يُعۡطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرۡضَىٰٓ ﴿٥﴾ أَلَمۡ يَجِدۡكَ يَتِيمٗا فَـَٔاوَىٰ ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَآلّٗا
فَهَدَىٰ ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَآئِلٗا فَأَغۡنَىٰ ﴿٨﴾ فَأَمَّا ٱلۡيَتِيمَ فَلَا تَقۡهَرۡ
﴿٩﴾ وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنۡهَرۡ ﴿١٠﴾ وَأَمَّا بِنِعۡمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثۡ ﴿١١﴾

ترتيبها ٩٤ — **سُورَةُ الشَّرۡحِ** — آياتها ٨

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَلَمۡ نَشۡرَحۡ لَكَ صَدۡرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعۡنَا عَنكَ وِزۡرَكَ ﴿٢﴾ ٱلَّذِيٓ
أَنقَضَ ظَهۡرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعۡنَا لَكَ ذِكۡرَكَ ﴿٤﴾ فَإِنَّ مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا ﴿٥﴾ إِنَّ
مَعَ ٱلۡعُسۡرِ يُسۡرًا ﴿٦﴾ فَإِذَا فَرَغۡتَ فَٱنصَبۡ ﴿٧﴾ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرۡغَبۡ ﴿٨﴾

ھەقنى ﴿ئىنكار قىلغان﴾، ئىماندىن، ئىتائەت قىلىشتىن ﴿يۈز ئۆرۈگەن ئادەملا﴾ يەنى كاپىرلارلا ﴿كىرىدۇ﴾.

(17) (18) ﴿پاكلىنىش ئۈچۈن مال ـ مۈلكىنى﴾ الله ئۈچۈن ياخشىلىق يوللىرىغا ﴿سەرپ قىلىدىغان﴾ مۇتتەقى ﴿ئادەم ئۇنىڭدىن﴾ يەنى ئوتتىن ﴿يىراق قىلىنىدۇ﴾.

ئىمام ۋاھىدى مۇنداق دەيدۇ: «پۈتۈن تەپسىرشۇناسلارنىڭ قارىشى بويىچە ئايەتتىكى مۇتتەقى ئادەم ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدۇر. يەنى بۇ ئايەت ئۇنىڭ ھەققىدە نازىل بولغان، ئەمما بۇ ئايەتنىڭ ھۆكمى پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا ئومۇمىيدۇر.»

(19) (20) ﴿ئۇنىڭ قىلغان ياخشىلىقى﴾ يەنى سەدىقىسى ﴿بىراۋنىڭ ياخشىلىقىنى ياندۇرۇش ئۈچۈن﴾ ۋە ئۇنىڭدىن بىرەر مۇكاپات كۈتۈش ئۈچۈنمۇ ﴿ئەمەس، پەقەت ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىنىڭ رازىلىقى ئۈچۈندۇر﴾.

(21) ﴿ئۇ﴾ يەنى ئېھسان قىلغۇچى ئادەم، پەرۋەردىگارىنىڭ بېرىدىغان كاتتا ئابرۇي ۋە ئېسىل مۇكاپاتىدىن ﴿چوقۇم رازى بولىدۇ﴾.

سۈرە زۇھا

مەككىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاغرىپ قېلىپ، ئىككى ياكى ئۈچ كېچە كېچىلىك نامازغا تۇرمىغىدى، بىر (مۇشرىك) ئايال كېلىپ: «ئى مۇھەممەد! ئىككى ياكى ئۈچ كېچىدىن بېرى شەيتىنىڭ تاشلىۋەتتىمۇ نېمە؟» دېدى. شۇنىڭ بىلەن الله تائالا بۇ سۈرىنى نازىل قىلدى.

(1) ﴿چاشگاھ ۋاقتى بىلەن قەسەمكى﴾،

(2) ﴿قاراڭغۇلۇقى﴾ ئەتراپنى قاپلىغان ﴿چاغدىكى كېچە بىلەن قەسەمكى﴾،

(3) ئى مۇھەممەد! ﴿پەرۋەردىگارىڭ سېنى تاشلىۋەتكىنىمۇ يوق﴾ يەنى سەندىن ۋەھيىنى پۈتۈنلەي ئۈزۈۋەتكىنىمۇ يوق. ﴿يامان كۆرۈپ قالغىنىمۇ يوق﴾.

(4) ﴿ساڭا﴾ دۇنيادا پەيغەمبەرلىك شەرىپىنى ئاتا قىلغان تۇرۇقلۇق، ﴿ئاخىرەت﴾ يەنى جەننەت ﴿ئەلۋەتتە دۇنيادىن ياخشىدۇر﴾.

(5) ﴿پەرۋەردىگارىڭ ساڭا﴾ پات ئارىدا دىنىنى ئۈستۈنلۈككە ئېرىشتۈرۈش، ساۋاب، ھۆرمەت، ھەۋزى كەۋسەر ۋە قىيامەتتە ئۈممىتىڭگە شاپائەت قىلىش قاتارلىقلارنى ﴿ئاتا قىلىدۇ، سەن مەمنۇن بولىسەن﴾.

(6) ﴿ئۇ سېنى يېتىم بىلىپ پاناھ بەرمىدىمۇ؟﴾

(7) ﴿قايمۇققان بىلىپ﴾ يەنى سەن قۇرئان ۋە شەرىئەتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىغان چېغىڭدا ﴿ھىدايەت قىلمىدىمۇ؟﴾

(8) ﴿سېنى يوقسىز بىلىپ﴾ ساڭا مال ئاتا قىلىپ، سېنى كىشىلەردىن ﴿بىھاجەت قىلمىدىمۇ؟﴾

(9) ﴿يېتىمنى﴾ يەنى يېتىملىقى ۋە ئاجىزلىقىدىن پايدىلىنىپ، ئۇنى ﴿خارلىما﴾. ئۇنىڭ ھەققىنى تولۇق بەرگىن. ئۆزەڭنىڭ يېتىملىك ۋاقتىنى ئەسلىگىن.

(10) ﴿سائىلغا قوپاللىق قىلما﴾ يەنى ئۆزەڭنىڭ يوقسۇل ۋاقتلىرىڭنى ئويلىغىن. شۇڭا بىرسى تىلەپ كەلسە، يا ئۇنىڭغا تائام بەرگىن ياكى چىرايلىق قايتۇرغىن.

(11) ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ﴾ ساڭا بەرگەن ﴿نېئمىتىنى﴾ كىشىلەرگە ﴿سۆزلەپ بەرگىن﴾. چۈنكى نېئمەتنى سۆزلەپ بەرگەنلىك نېئمەتكە شۈكۈر قىلغانلىق بولىدۇ.

بەزى تەپسىرشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەتتىكى نېئمەت قۇرئان بولۇپ، الله تائالا قۇرئاننى كىشىلەرگە ئوقۇپ بېرىش ۋە مەنىسىنى سۆزلەپ بېرىشكە بۇيرىغان».

سۈرە ئىنشىراھ

مەككىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) ئى مۇھەممەد! ﴿سېنىڭ كۆكسىڭنى﴾ ھىدايەت، ھېكمەت ۋە قۇرئاننىڭ نۇرىنى قوبۇل قىلىشقا ﴿كەڭ قىلمىدۇقمۇ؟﴾ مانا بۇ، دەۋەت قىلىش، ئۇنىڭ ئېغىرچىلىقلىرىغا سەۋر قىلىش ۋە ۋەھيىنى ساقلاش ئۈچۈن تەييارلىقتۇر.

(2) (3) ﴿سېنىڭ بېلىڭنى ئېگىۋەتكەن﴾ جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ﴿ئېغىر يۈكنى ئۈستۈڭدىن ئېلىپ تاشلىدۇق﴾ يەنى ئەگەر ساڭا كەلگەن ئېغىرچىلىقلار ئادەتتىكى يۈك بولغان بولسا، ئۇ يۈك بېلىڭنى ئېگىۋەتكەن بولاتتى.

(4) ﴿سېنىڭ شۆھرىتىڭنى﴾ دۇنيا ـ ئاخىرەتتە ﴿ئۈستۈن قىلدۇق﴾ مەسىلەن، مۇئمىننىڭ: "شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، الله تىن باشقا ئىبادەتكە لايىق ھېچ مەئبۇد بەرھەق يوقتۇر" دېگەندە: "ۋە شۇنىڭغىمۇ گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇ الله نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر" دېيىشكە بۇيرۇلۇشى، ھەر

سُورَةُ التِّين — ترتيبها ٩٥ — آياتها ٨

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴿١﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿٢﴾ وَهَٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ
﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾
فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴿٧﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

سُورَةُ العَلَق — ترتيبها ٩٦ — آياتها ١٩

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اقْرَأْ وَرَبُّكَ
الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾ كَلَّا إِنَّ
الْإِنسَانَ لَيَطْغَىٰ ﴿٦﴾ أَن رَّآهُ اسْتَغْنَىٰ ﴿٧﴾ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ ﴿٨﴾ أَرَأَيْتَ
الَّذِي يَنْهَىٰ ﴿٩﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ﴿١٠﴾ أَرَأَيْتَ إِن كَانَ عَلَى الْهُدَىٰ ﴿١١﴾ أَوْ أَمَرَ
بِالتَّقْوَىٰ ﴿١٢﴾ أَرَأَيْتَ إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٣﴾ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٤﴾ كَلَّا لَئِن
لَّمْ يَنتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ
﴿١٧﴾ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾ كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِب ۩ ﴿١٩﴾

قېتىم ئەزان ئېيتىلغاندا، ئۇنىڭ نامىنى تىلغا ئېلىشى ۋە ئۇنىڭغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاشقا بۇيرۇلۇشى قاتارلىقلار شۇنىڭ قاتارىدىندۇر...

5 ﴿ئەلۋەتتە ھەر بىر مۇشكۈللۈك بىلەن بىر ئاسانلىق بار﴾ بۇنىڭ ھەرئىككىسى اللّٰه تائالادىندۇر.

6 ﴿ئەلۋەتتە ھەر بىر مۇشكۈللۈك بىلەن بىر ئاسانلىق بار﴾.

7 ئى مۇھەممەد! دەۋەتتىن، جىھادتىن ۋە نامىزىڭدىن ﴿بوشىغان چېغىڭدا ئىبادەت قىلىشقا﴾ اللّٰه تائالادىن ھاجەتلىرىڭنى تىلەپ دۇئا قىلىشقا ﴿تىرىشقىن﴾.

8 جەننەتنى ئۈمىد قىلىپ ۋە دوزاختىن پاناھ تىلەپ ﴿پەرۋەردىگارىڭغا يۈزلەنگىن﴾.

سۈرە تىن

مەككىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئەنجۈر بىلەن ۋە زەيتۇن بىلەن قەسەمكى﴾ ئايەتتىكى ئەنجۈر بىلەن زەيتۇندىن، بۇ ئىككىسىنىڭ ماكانى بولغان پەلەستىن مەقسەت قىلىنغاندۇر.

2 ﴿سىنا تېغى بىلەن قەسەمكى﴾ بۇ، اللّٰه تائالا مۇسا ئەلەيھىسسالامغا سۆز قىلغان تاغ.

3 ﴿بۇ تىنچ شەھەر﴾ يەنى مەككە مۇكەررەمە ﴿بىلەن قەسەمكى﴾، بۇ ئۈچ ئورۇن مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملارغا ۋەھيى ۋە تەۋرات، ئىنجىل، قۇرئان كەرىمدىن ئىبارەت ساماۋى كىتابلار نازىل بولغان ئورۇن بولغانلىقى ئۈچۈن، اللّٰه تائالا بۇ جايلار بىلەن قەسەم قىلغان بولۇشى مۇمكىن.

4 ﴿بىز ئىنساننى شەك ـ شۈبھىسىز ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە ياراتتۇق﴾ يەنى زېمىنغا خەلىپە قىلىشقا لايىق بولغىدەك، قولى بىلەن يېيەلەيدىغان، تىلى بىلەن سۆزلىيەلەيدىغان، ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلالايدىغان، ئەقىللىق ـ پاراسەتلىك قىلىپ ياراتتۇق.

5 ﴿ئاندىن ئۇنى﴾ چىرايلىق قىلىپ ياراتقان نېئمەتىمىزگە شۈكۈر قىلماي، ئاسىيلىق قىلغانلىقى ئۈچۈن ﴿دوزاخقا قايتۇردۇق﴾.

6 ﴿پەقەت ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾. بۇلار دوزاخقا ئەمەس، جەننەتكە قايتۇرىلىدۇ. ﴿بۇلارغا ئۈزۈلمەس ساۋاب بېرىلىدۇ﴾.

7 ئى ئىنسان! ﴿بۇنىڭدىن كېيىن﴾ يەنى سىلەرنى چىرايلىق شەكىلدە ياراتقاندىن ۋە روشەن دەلىللەر بايان قىلىنغاندىن كېيىن ﴿يەنە نېمىشقا قىيامەتنى ئىنكار قىلىسەن؟﴾

8 ﴿اللّٰه﴾ ئىنساننى چىرايلىق شەكىلدە يارىتىپ، كاپىر بولغانلارنى دوزاخقا ۋە مۇسۇلمانلارنى جەننەتكە قايتۇرۇشتا ﴿ئەڭ ئادىل ھۆكۈم قىلغۇچى ئەمەسمۇ؟﴾

سۈرە ئەلەق

مەككىدە نازىل بولغان، 19 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بۇ، قۇرئان كەرىمدىكى تۇنجى قېتىم نازىل بولغان ئايەتلەردۇر.

1 ﴿ياراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئىسمى﴾ نى تىلغا ئېلىش ﴿بىلەن ئوقۇغىن﴾ يەنى پەرۋەردىگارىڭدىن ياردەم سورىغان ھالەتتە ئوقۇغىن.

2 ﴿ئۇ ئىنساننى لەختە قاندىن ياراتتى﴾ يەنى اللّٰه نىڭ قۇدرىتى بىلەن ئابى مەنىيدىن باشلىنىپ، ئاندىن لەختە قانغا ئايلىنىدۇ...

3 ﴿ئوقۇغىن، پەرۋەردىگارىڭ ئەڭ كەرەملىكتۇر﴾ يەنى ئۇ سەن ئۈممى بولساڭمۇ، سېنى ئوقۇشقا قادىر قىلدى.

4 ﴿ئۇ قەلەم بىلەن﴾ خەت يېزىشنى ﴿ئۆگەتتى﴾ اللّٰه تائالا ئىسلامنىڭ دەسلەپكى دەۋىتىنى ئوقۇش ۋە يېزىشقا دەۋەت قىلىش ۋە ئۇنىڭغا قىزىقتۇرۇش بىلەن باشلىدى. چۈنكى ئۇ ئىككىسىدە ناھايىتى زور مەنپەئەت بار.

5 ﴿ئىنسانغا﴾ قەلەم ئارقىلىق، ئۇ ﴿بىلمىگەن نەرسىلەرنى بىلدۈردى﴾.

6 7 ﴿شەك ـ شۈبھىسىز ئىنسان ئۆزىنى باي ساناپ﴾ اللّٰه قا بويسۇنۇشتىن باش تارتىپ، ﴿راستلا ھەددىدىن ئاشىدۇ﴾.

8 ئى ئىنسان! ﴿بارىدىغان يېرىڭ پەرۋەردىگارىڭنىڭ دەرگاھىدۇر﴾ قىلمىشىڭغا قاراپ جازاغا ياكى مۇكاپاتقا ئېرىشىسەن.

9 10 ﴿ناماز ئوقۇۋاتقان بەندىنى﴾ يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ﴿توسقان ئادەمنىڭ﴾ ئەبۇجەھلنىڭ ھالىنى ﴿ماڭا ئېيتىپ بەرسەڭچۇ؟﴾

11 ﴿ماڭا﴾ ئۇنىڭ ھالىنى ﴿ئېيتىپ بەرسەڭچۇ؟ ئەگەر ئۇ﴾ ھەددىدىن ئاشقۇچى نامازنى توسۇشنىڭ ئورنىغا ﴿توغرا يولدا بولغان بولسا﴾،

12 ﴿ياكى تەقۋادارلىققا ئەمر قىلغان بولسا﴾ بۇ ئۇنىڭ ئۆزى ئۈچۈن ياخشى بولماسمىدى؟

ترتيبها ٩٧ سُورَةُ القَدْرِ آياتها ٥

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ ﴿٢﴾
لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنَزَّلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ
فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَٰمٌ هِىَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ ٱلْفَجْرِ ﴿٥﴾

ترتيبها ٩٨ سُورَةُ البَيِّنَةِ آياتها ٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ وَٱلْمُشْرِكِينَ مُنفَكِّينَ
حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ ٱلْبَيِّنَةُ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِّنَ ٱللَّهِ يَتْلُوا۟ صُحُفًا مُّطَهَّرَةً ﴿٢﴾
فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ إِلَّا مِنۢ
بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ ٱلْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ
ٱلْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ وَٱلْمُشْرِكِينَ
فِى نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ إِنَّ
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

13 ﴿ماڭا ئېيتىپ بەرسەڭچۇ؟ ئەگەر ئۇ﴾ يەنى ئەبۇ جەھل قۇرئاننى ﴿ئىنكار قىلسا، ئىماندىن﴾ يۈز ئۆرۈسە،

14 ﴿اللە نىڭ (ئۇنى) كۆرۈپ تۇرىدىغانلىقىنى﴾، قىلمىشىغا قارىتا جازا بېرىدىغانلىقىنى ﴿بىلمىدىمۇ؟﴾

15 16 ﴿ئۇ گۇمراھلىقتىن يانسۇن، ئەگەر ئۇ بۇنىڭدىن يانمىسا، چوقۇم ئۇنىڭ كوكۇلىسىدىن ـ يالغانچى گۇناھكارنىڭ كوكۇلىسىدىن تۇتۇپ﴾ جەھەننەمگە ﴿سۆرەيمىز﴾.

17 ﴿ئۇ ئۆزىنىڭ سورۇنداشلىرىنى ياردەمگە چاقىرسۇن!﴾ «بۇ ئايەت ئەبۇجەھل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سەن ماڭا تەھدىد قىلامسەن تېخى؟ مەن بۇ يەردىكى سورۇنداشلىرىم ئەڭ كۆپ ئادەم تۇرسام؟ ـ دېگەندە، نازىل بولغان» دېگەن رىۋايەتلەرمۇ بار.

18 ﴿بىز زابانىيلەر﴾ يەنى جەھەننەمنىڭ كۈچلۈك ـ قاتتىق قول پەرىشتىلىرى ﴿نى چاقىرىمىز﴾.

19 بۇ فاجىر گۇمراھلىقتىن ﴿يانسۇن! ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلمىغىن﴾، اللە قا ناماز ئوقۇپ ﴿سەجدە قىلغىن﴾ شۇنىڭ بىلەن تائەت ـ ئىبادەت ئارقىلىق اللە قا ﴿يېقىنلىق ھاسىل قىلغىن﴾.

سۈرە قەدر

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿بىز قۇرئاننى ھەقىقەتەن شەبى قەدرىدە﴾ لەۋھۇل مەھفۇزدىن دۇنيانىڭ ئاسمىنىغا بىراقلا ﴿نازىل قىلدۇق﴾، ئاندىن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا 23 يىل جەريانىدا ئېھتىياجغا قارىتا نازىل قىلىپ بولدۇق. شەبى قەدرى كېچىسى رامىزان ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى ئىچىدە كېلىدىغان بولۇپ، قايسى كۈنى بولىدىغانلىقى ھەققىدە خىلمۇ خىل كۆز قاراشلار بار.

2 ﴿شەبى قەدرىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەمسەن؟﴾ بۇ كېچىنى شەبى قەدرى دەپ ئاتاشتىكى سەۋەب، اللە ئۇ كېچىدە شۇ يىلى بولىدىغان ئىشلاردىن خالىغىنىنى تەقدىر قىلىدۇ. بەزىلەر: «ئۇ كېچە قەدىر ـ قىممەتلىك كېچە بولغاچقا شۇنداق ئاتىغان» دەپ قارايدۇ.

3 ﴿شەبى قەدرى﴾ كېچىسى قىلىنغان ئەمەل ـ ئىبادەتنىڭ شەرەپ ۋە پەزىلىتى ﴿مىڭ ئاي﴾ نىڭ ئەمەل ـ ئىبادىتى ﴿دىن ئارتۇقتۇر﴾.

4 ﴿پەرىشتىلەر ۋە جىبرىئىل شۇ كېچىدە پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرى بىلەن﴾ زېمىنغا اللە تەقدىر قىلغان ﴿بارلىق ئىش ئۈچۈن چۈشىدۇ﴾.

5 ﴿شۇ كېچە تاڭ يورۇغانغا قەدەر﴾ رەھمەت پەرىشتىلىرى ئۈزۈلمەي چۈشۈپ تۇرىدىغان، شەيتانلار ھېچقانداق زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزەلمەيدىغان ﴿پۈتۈنلەي تىنچ ـ ئامانلىقتىن ئىبارەتتۇر﴾.

سۈرە بەييىنە

مەدىنىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئەھلى كىتابتىن﴾ يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالاردىن ﴿كاپىر بولغانلار ۋە مۇشرىكلار ئۆزلىرىگە﴾ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن ﴿روشەن دەلىل كەلگەنگە قەدەر كۇفرىدىن ئايرىلغۇچى بولمىدى﴾. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئازغۇنلۇق ۋە جاھالەتنى بايان قىلىپ بېرىپ، ئۇلارنى ئىمانغا دەۋەت قىلدى.

2 ئۇ روشەن دەلىل، ئۆزگىرىپ كېتىش ۋە ئارىلىشىپ كېتىشتىن ساقلانغان، اللە نىڭ كالامىدىن ئىبارەت ﴿پاك سەھىپىلەرنى تىلاۋەت قىلىپ تۇرىدىغان، اللە تەرىپىدىن كەلگەن پەيغەمبەر﴾ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ﴿دۇر﴾. اللە تائالا يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دېگەن: ﴿جىمى ھەمدۇ ـ سانا اللەغا خاستۇركى، (اللە ئىنسانلارنى) ئۆز تەرىپىدىن بولغان قاتتىق ئازابتىن ئاگاھلاندۇرۇش، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان مۇئمىنلەرگە ئوبدان مۇكاپات (يەنى جەننەت) بېرىدىغانلىقى بىلەن خۇشخەۋەر بېرىش ئۈچۈن، بەندىسى (يەنى پەيغەمبىرى مۇھەممەد) گە توغرا، ھېچقانداق قىڭغىرلىق (يەنى ئىختىلاپ، زىددىيەت) بولمىغان قۇرئاننى نازىل قىلدى.﴾ [سۈرە كەھف 1 ـ 2 ـ ئايەتلەر]

3 ﴿ئۇ سەھىپىلەر توغرا﴾ ئايەت ۋە ﴿ئەھكاملارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان﴾، ھەقتىن ئازراقمۇ تايمىغان، بەلكى ئۇ ھىدايەت، ھېكمەت ۋە توغرا يولنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندۇر.

4 ﴿كىتاب بېرىلگەنلەر﴾ يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار ﴿پەقەت ئۆزلىرىگە روشەن دەلىل كەلگەندىن كېيىنلا ئىختىلاپ قىلىشتى﴾ يەنى بىرەر شەكىلىك نەرسىدە ئىختىلاپ قىلىشماي، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاشكارا ھەقىقەتنى ئېلىپ كەلگەندىن كېيىنمۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى پەيغەمبەرگە ئەگىشىپ بىرلىككە كېلىشنىڭ ئورنىغا، بەزىسى ئىمان ئېيتىپ، بەزىسى كاپىر بولدى.

جَزَآؤُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ جَنَّٰتُ عَدۡنٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ
فِيهَآ أَبَدٗاۖ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ ذَٰلِكَ لِمَنۡ خَشِيَ رَبَّهُۥ ٨

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

ترتيبها ٩٩ — آياتها ٨

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا زُلۡزِلَتِ ٱلۡأَرۡضُ زِلۡزَالَهَا ١ وَأَخۡرَجَتِ ٱلۡأَرۡضُ أَثۡقَالَهَا
٢ وَقَالَ ٱلۡإِنسَٰنُ مَا لَهَا ٣ يَوۡمَئِذٖ تُحَدِّثُ أَخۡبَارَهَا ٤
بِأَنَّ رَبَّكَ أَوۡحَىٰ لَهَا ٥ يَوۡمَئِذٖ يَصۡدُرُ ٱلنَّاسُ أَشۡتَاتٗا
لِّيُرَوۡاْ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٦ فَمَن يَعۡمَلۡ مِثۡقَالَ ذَرَّةٍ خَيۡرٗا
يَرَهُۥ ٧ وَمَن يَعۡمَلۡ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ شَرّٗا يَرَهُۥ ٨

سُورَةُ العَادِيَاتِ

ترتيبها ١٠٠ — آياتها ١١

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلۡعَٰدِيَٰتِ ضَبۡحٗا ١ فَٱلۡمُورِيَٰتِ قَدۡحٗا ٢ فَٱلۡمُغِيرَٰتِ صُبۡحٗا
٣ فَأَثَرۡنَ بِهِۦ نَقۡعٗا ٤ فَوَسَطۡنَ بِهِۦ جَمۡعًا ٥ إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ
لِرَبِّهِۦ لَكَنُودٞ ٦ وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٞ ٧ وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ
ٱلۡخَيۡرِ لَشَدِيدٌ ٨ ۞ أَفَلَا يَعۡلَمُ إِذَا بُعۡثِرَ مَا فِي ٱلۡقُبُورِ ٩

5 ﴿ئۇلار﴾ نازىل بولغان كىتاب قۇرئاندا ﴿پەقەت ئىبادەتنى اللّٰه قا﴾ ھېچ بىر ئەھەدنى شېرىك قىلماستىن ﴿خالىس قىلغان﴾، باشقا دىنلارنى تاشلاپ ئىسلام دىنىدىن ئىبارەت ﴿ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) اللّٰه قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى. نامازنى﴾ اللّٰه بۇيرىغان شەكىلدە ئۆز ۋاقتىدا ﴿ئادا قىلىشقا، زاكاتنى﴾ ئۆز ئورنىغا ﴿بېرىشكە﴾ بۇيرۇلدى، ﴿ئەنە شۇلار﴾ يەنى ئىبادەت، ئىخلاس، ناماز، زاكاتلار ئەقىل ئىگىلىرى ئۈچۈن ﴿توغرا دىندۇر﴾ ئۇلارغا ئىختىلاپ قىلىش لايىق بولمايدۇ.

6 ﴿ئەھلى كىتابتىن ۋە مۇشرىكلاردىن كاپىر بولغانلار ھەقىقەتەن دوزاخقا كىرىدۇ. دوزاختا مەڭگۇ قالىدۇ. ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ يامىنىدۇر﴾ چۈنكى ئۇلار ھەسەت ۋە سەركەشلىكنىڭ سەۋەبىدىن ھەقىقەتتىن يۈز ئۆرۈگۈچىلەردۇر.

7 ﴿ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار ـ ئەنە شۇلار مەخلۇقاتلارنىڭ ياخشىسىدۇر﴾.

8 ﴿ئۇلارغا﴾ ئىمان ئېيتقانلىقى ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلىقى ئۈچۈن ﴿پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا بېرىلىدىغان مۇكاپات (ئۇلارنىڭ) تۇرار جايى بولغان﴾، دەرەخلىرى ۋە ئۆيلىرى ﴿ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردۇركى، ئۇلار جەننەتلەردە مەڭگۇ قالىدۇ. اللّٰه ئۇلاردىن رازى بولىدۇ، ئۇلارمۇ اللّٰه تىن مەمنۇن بولىدۇ. بۇنىڭغا پەرۋەردىگارىدىن قورققان ئادەم ئېرىشىدۇ﴾.

سۈرە زەلزەلە

مەدىنىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿زېمىن قاتتىق تەۋرىتىلگەندە﴾ يەنى بارلىق نەرسىلەر پارچە ـ پارچە بولۇپ كەتكەندە،

2 ﴿زېمىن (قوينىدىكى) يۈكلىرىنى﴾ يەنى مەدەنلەر، ئۆلۈكلەرنى ﴿چىقارغاندا﴾،

3 ﴿ئىنسان﴾ يەنى كاپىر ﴿ئۇنىڭغا﴾ يەنى زېمىنغا: ﴿« نېمە بولدى؟ »﴾ يەنى نېمە زېمىننى تەۋرىتىپ، ئۇنىڭدىكى بارلىق نەرسىلەرنى چىقىرىۋەتتى ﴿دېگەندە﴾،

4 ﴿بۇ كۈندە زېمىن ئۆزىنىڭ خەۋەرلىرىنى﴾ يەنى ئۇنىڭ ئۈستىدە ئىشلەنگەن ياخشى ـ يامان ئىشلارنى ﴿مەلۇم قىلىدۇ﴾ يەنى اللّٰه بەندىلەرگە گۇۋاھچى قىلىش ئۈچۈن بارلىق نەرسىلەرنى زۇۋانغا كىرگۈزىدۇ.

5 ئۇنىڭ مەلۇم قىلىشى ﴿پەرۋەردىگارىنىڭ﴾ ئۇنىڭغا ۋەھيى قىلىش ئارقىلىق ﴿ئۇنى شۇنداق قىلىشقا﴾ يەنى سۆزلەش ۋە گۇۋاھلىق بېرىشكە ﴿ئەمر قىلغانلىقىدىندۇر﴾.

6 ﴿بۇ كۈندە كىشىلەر﴾ قەبرىلىرىدىن ھېساب مەيدانلىرىغا ﴿قىلغان ئەمەللىرىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرۈش﴾ يەنى نەتىجىسىگە ئېرىشىش ﴿ئۈچۈن﴾ ئۆز دىنلىرى بويىچە ﴿توپ ـ توپ بولۇپ﴾ ئوڭ ياكى سول تەرەپلەرگە ﴿تارىلىپ كېتىدۇ﴾.

7 ﴿كىمكى﴾ دۇنيادا ﴿زەررىچىلىك ياخشى ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى﴾ قىيامەت كۈنى خۇشال بولغان ھالەتتە ئۆز نامە ـ ئەمال دەپتىرىدە پۈتۈكلۈك ئىكەنلىكىنى ﴿كۆرىدۇ﴾.

8 ﴿كىمكى﴾ دۇنيادا ﴿زەررىچىلىك يامان ئىش قىلىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسىنى﴾ قىيامەت كۈنى ئېغىر دەرىجىدە ﴿تارتىدۇ﴾.

سۈرە ئادىيات

مەككىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 - 5 غازىلارنىڭ اللّٰه يولىدا دۈشمەنگە ھۇجۇم قىلىشىدا، اللّٰه ۋە رەسۇلى ئۈچۈن چاپا تارتىپ ﴿ھاسىراپ يۈگۈرگۈچى﴾، قاتتىق يۈگۈرگەنلىكتىن ﴿تۇۋاقلىرىدىن ئوت چىقارغۇچى، ئەتىگەندە﴾ دۈشمەن ئۈستىگە ﴿باستۇرۇپ كىرگۈچى﴾، قاتتىق چاپقانلىقتىن جەڭدە دۈشمەنلەرنىڭ يۈزىگە ﴿توپا ـ چاڭ چىقارغۇچى، شۇ توپا ـ چاڭ بىلەن﴾ دۈشمەنلەرنى مەغلۇپ قىلىپ ﴿دۈشمەن توپى ئىچىگە كىرىپ كەتكۈچى ئاتلار بىلەن قەسەمكى﴾،

6 ﴿ئىنسان ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىنىڭ (نېئمەتلىرىنى) شەكسىز ئىنكار قىلغۇچىدۇر﴾.

7 ﴿ئىنسان ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا﴾ يەنى اللّٰه نىڭ نېئمىتىنى ئىنكار قىلغانلىقىغا ﴿ئەلۋەتتە ئۆزى گۇۋاھتۇر﴾.

8 ﴿ئىنسان پۇل ـ مالغا ئىنتايىن ھېرىستۇر﴾ شۇ يولدا ھالاك بولغۇچىدۇر.

9 - 11 ﴿قەبرىلەردىكى ئۆلۈكلەر﴾ (سىرتقا) چىقىرىلغان، دىللاردىكى﴾ ياخشى ـ يامان ﴿سىرلار ئاشكارا قىلىنغان چاغدا، ئۇلارنىڭ ھەممە ئەھۋالىدىن پەرۋەردىگارىنىڭ ھەقىقەتەن خەۋەردار ئىكەنلىكىنى﴾ شۇ كۈنى قىلغىنىغا قارىتا جازا بېرىدىغانلىقىنى، بۇ نادان

ئىنسان ﴿بىلمەمدۇ؟﴾ ئەگەر بىلسە، الله تائالاغا شۈكۈر قىلىش، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش ۋە قىيامەت كۈنى ئۈچۈن ياخشى ئەمەل قىلىشنىڭ ئورنىغا، مال ـ دۇنيا مۇھەببىتى بىلەن مەشغۇل بولۇشى لايىق ئەمەس.

سۈرە قارىئە

مەككىدە نازىل بولغان، 11 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿قىيامەت﴾،

2 ﴿قىيامەت نېمىدۇر﴾.

3 ﴿قىيامەتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾

4 ﴿شۇ كۈندە﴾ قورقۇنچنىڭ قاتتىقلىقىدىن ﴿ئىنسانلار﴾ تەرەپ ـ تەرەپكە ﴿تارىلىپ كەتكەن پەرۋانىدەك بولۇپ كېتىدۇ﴾.

5 ﴿تاغلار ئېتىلغان يۇڭدەك بولۇپ كېتىدۇ﴾.

6 7 ﴿تارازىسى ئېغىر كەلگەن﴾ يەنى ياخشىلىقلىرى يامانلىقلىرىنى بېسىپ چۈشكەن ﴿ئادەمگە كەلسەك، ئۇ كۆڭۈللۈك تۇرمۇشتا﴾ يەنى نازۇ ـ نېئمەتلىك جەننەتتە ﴿بولىدۇ﴾.

8 9 ﴿تارازىسى يېنىك كەلگەن﴾ يەنى يامانلىقلىرى ياخشىلىقلىرىنى بېسىپ كەتكەن ياكى ياخشىلىقى بولمىغان ﴿ئادەمگە كەلسەك، ئۇنىڭ جايى ھاۋىيە بولىدۇ﴾.

10 ﴿ھاۋىيەنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سەن قانداق بىلەلەيسەن؟﴾ بۇ يەردىكى سوئال جۈملە قورقىتىش ئۈچۈندۇر.

11 ﴿ھاۋىيە﴾ ناھايىتى ﴿قىزىق ئوتتۇر﴾.

سۈرە تەكاسۇر

مەككىدە نازىل بولغان، 8 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 2 ﴿تاكى قەبرىلەرنى زىيارەت قىلغىنىڭلارغا﴾ يەنى ئۆلۈپ قەبرىلەرگە كۆمۈلگىنىڭلارغا ﴿قەدەر﴾، پۇل ـ مال، باللارنىڭ كۆپلۈكى بىلەن ﴿پەخىرلەنمەك سىلەرنى﴾ الله قا تائەت ـ ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەت ئاخىرەتنىڭ ئەمەللىرىدىن ﴿غەپلەتتە قالدۇردى﴾.

3 ﴿راستلا كەلگۈسىدە بىلىسىلەر﴾.

4 ﴿ئاندىن راستلا كەلگۈسىدە بىلىسىلەر﴾.

5 ﴿ئەگەر سىلەر راستلا﴾ كەلگۈسىدە كېلىدىغان ئىشلارنى ﴿ھەقىقىي بىلسەڭلار﴾ مال ـ دۇنيا ۋە بالا ـ چاقىلىرىڭلارنى كۆپەيتىش سىلەرنى ئۇ كاتتا كۈنگە تەييارلىق قىلىشتىن غەپلەتتە قويمىسۇن.

6 ئاخىرەتتە ﴿سىلەر چوقۇم جەھەننەمنى كۆرىسىلەر﴾.

وَحُصِّلَ مَا فِي ٱلصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرُۢ ﴿١١﴾

سُورَةُ القَارِعَةِ — ترتيبها ١٠١ — آياتها ١١

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ٱلْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا ٱلْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْقَارِعَةُ
﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ ٱلنَّاسُ كَٱلْفَرَاشِ ٱلْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾
وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ٱلْمَنفُوشِ ﴿٥﴾ فَأَمَّا
مَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ
﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ ﴿٨﴾ فَأُمُّهُۥ هَاوِيَةٌ
﴿٩﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا هِيَهْ ﴿١٠﴾ نَارٌ حَامِيَةٌۢ ﴿١١﴾

سُورَةُ التَّكَاثُرِ — ترتيبها ١٠٢ — آياتها ٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَلْهَىٰكُمُ ٱلتَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّىٰ زُرْتُمُ ٱلْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ
تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ
عِلْمَ ٱلْيَقِينِ ﴿٥﴾ لَتَرَوُنَّ ٱلْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا
عَيْنَ ٱلْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٨﴾

7 ﴿ئاندىن ئۇنى چوقۇم ئۆز كۆزۈڭلار بىلەن كۆرىسىلەر﴾.

8 ﴿ئاندىن نېئمەتلەردىن﴾ يەنى سىلەرنىڭ دۇنيادىكى ئاخىرەتنىڭ ياخشى ئەمىلىدىن غەپلەتتە قويغان مال ـ دۇنيالىرىڭلاردىن، خاتىرجەم ۋە سالامەت بولغانلىقىڭلاردىن، بوش ئۆتكۈزگەن ۋاقىتىڭلاردىن، يېمەك ـ ئىچمەكنىڭ لەززەتلىرىدىن، ئۇسسۇزلۇقىڭلارنى قاندۇرغان سوغۇق سۇلاردىن ۋە ساراي ـ ئۆيلىرىڭلاردىن ﴿سوئال ـ سوراق قىلىنىسىلەر﴾.

سُورَةُ العَصۡرِ

ترتيبها ١٠٣ — آياتها ٣

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلۡعَصۡرِ ﴿١﴾ إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ
وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡحَقِّ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ ﴿٣﴾

سُورَةُ الهُمَزَةِ

ترتيبها ١٠٤ — آياتها ٩

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَيۡلٞ لِّكُلِّ هُمَزَةٖ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ ٱلَّذِي جَمَعَ مَالٗا وَعَدَّدَهُۥ ﴿٢﴾
يَحۡسَبُ أَنَّ مَالَهُۥٓ أَخۡلَدَهُۥ ﴿٣﴾ كَلَّاۖ لَيُنۢبَذَنَّ فِي ٱلۡحُطَمَةِ ﴿٤﴾
وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلۡحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ ٱللَّهِ ٱلۡمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ ٱلَّتِي تَطَّلِعُ
عَلَى ٱلۡأَفۡـِٔدَةِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيۡهِم مُّؤۡصَدَةٞ ﴿٨﴾ فِي عَمَدٖ مُّمَدَّدَةِۭ ﴿٩﴾

سُورَةُ الفِيلِ

ترتيبها ١٠٥ — آياتها ٥

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَلَمۡ تَرَ كَيۡفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصۡحَٰبِ ٱلۡفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمۡ يَجۡعَلۡ كَيۡدَهُمۡ
فِي تَضۡلِيلٖ ﴿٢﴾ وَأَرۡسَلَ عَلَيۡهِمۡ طَيۡرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرۡمِيهِم
بِحِجَارَةٖ مِّن سِجِّيلٖ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمۡ كَعَصۡفٖ مَّأۡكُولِۭ ﴿٥﴾

سۈرە ئەسر

مەككىدە نازىل بولغان، 3 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿زامان بىلەن قەسەمكى﴾، اللە تائالانىڭ زامان بىلەن قەسەم قىلىشى، ئۇنىڭدا كېچە - كۈندۈزنىڭ رېتىملىق ئۆتۈشى، قاراڭغۇلۇق ۋە يورۇقلۇقنىڭ ئارقا - ئارقىدىن كېلىشى، ھاياتلىقنىڭ مەنپەئىتى ۋە داۋاملىشىشى قاتارلىق اللە تائالانىڭ بىرلىك ۋە بارلىقىغا ئاشكارا دەلىل بولىدىغانلىقى ئۈچۈندۇر. مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ: «ئايەتتىكى زامان ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ».

2 3 ﴿ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، بىر - بىرىگە﴾ اللە قا ئىمان ئېيتىش، اللە بەلگىلىگەننى بىجا كەلتۈرۈش ۋە توسقاندىن يىراق تۇرۇشتىن ئىبارەت قىلىشى مۇھىم بولغان ﴿ھەقنى تەۋسىيە قىلىشقان، بىر - بىرىگە﴾ گۇناھتىن يىراق بولۇش، بۇيرۇلغان ۋەزىپىلەرنى ئورۇنلاش ۋە ئېچىنىشلىق تەقدىرلەرگە دۇچ كەلگەن چاغدىكى ئېغىرچىلىقلاردا ﴿سەۋرنى تەۋسىيە قىلىشقان كىشىلەردىن باشقا ھەممە ئادەم چوقۇم زىيان ئىچىدىدۇر﴾.

سۈرە ھۇمەزە

مەككىدە نازىل بولغان، 9 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 كىشىلەرنى يۈزىدە ياكى ئارقىدىن ﴿ئەيىبلىگۈچى سۆخەنچىگە ۋاي!﴾

2 ﴿ئۇ مال توپلىدى ۋە ئۇنى﴾ ياخشىلىق يوللىرىغا سەرپ قىلماي ساقلاش ئۈچۈن ﴿ساندى﴾ يەنى ئۇ توپلىغان ماللارنىڭ سەۋەبىدىن ئۆزىگە تەمەننا قويۇپ باشقىلارنى كەمستتى.

3 ﴿ئۇ مېلى ئۆزىنى﴾ دۇنيادا مەڭگۇ قالدۇرىدۇ دەپ ئويلايدۇ. ئۇ مال يىغىشقا قاتتىق ھەۋەس قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۆلگەندىن كېيىن بولىدىغان ئىشلارنى ئويلىمايدۇ.

4 ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇ چوقۇم﴾ ماللىرى بىلەن قوشۇلۇپ ھەرقانداق نەرسىنى كۆيدۈرۈپ كۇل قىلىۋېتىدىغان ﴿ھۆتەمەگە تاشلىنىدۇ﴾.

5 ﴿ھۆتەمەنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾

6 7 ﴿ئۇ، اللە نىڭ ياندۇرغان ئوتىدۇركى﴾، ئۇنىڭ ئەلىمى ﴿يۈرەكلەرگە يېتىپ بارىدۇ﴾ چۈنكى يۈرەك يامان ئەخلاق، يامان نىيەت، تەكەببۇرلۇق ۋە ياخشى كىشىلەرنى كەمستىشكە ئوخشاش بارلىق يامان ئىشلارنىڭ مەنبەسىدۇر.

8 ﴿ئۇلار چوقۇم دوزاخقا سولىنىدۇ﴾ ئۇنىڭدىن ھەرگىزمۇ چىقالمايدۇ.

9 ﴿ئېگىز تۈۋرۈكلەرگە باغلىنىدۇ﴾ قەتادە مۇنداق دەيدۇ: «ئۇلار دوزاخقا سولىنىپ، تۆمۈر تۈۋرۈكلەرگە باغلىۋېتىلىدۇ. ئۇلارغا ھېچقانداق ئاراملىق بېرىلمەيدۇ».

سۈرە فىل

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ فىل ئىگىلىرىنى قانداق قىلغانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟﴾ فىل ئىگىلىرى يەمەنگە ھۆكۈمرانلىق قىلغان بىر تۈركۈم خرىستىئانلار بولۇپ، ئۇلاردىن بىر بۆلۈك ئەسكەر كەئبىنى ئۆرۈيمىز دەپ يولغا چىقتى، ئۇلار مەككىگە كېلىشىگە اللە تائالا مۇشۇ سۈرىدە تىلغا ئېلىنىدىغان قۇشلارنى ئەۋەتىپ، ئۇلارنى ھالاك قىلدى. بۇ ۋەقە پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا پەيغەمبەرلىك كېلىشتىن 40 يىل ئىلگىرى يۈز بەرگەن بولۇپ، پەيغەمبەرلىك كەلگەندىمۇ شۇ ۋەقەنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن بەزى كىشىلەر بار ئىدى.

2 ﴿ئۇ ئۇلارنىڭ﴾ كەئبىنى ئۆرۈمەكچى بولۇشتىن ئىبارەت ئازغۇن ﴿ھىيلە - مىكرىنى بەربات قىلمىدىمۇ؟﴾

3 ﴿ئۇ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە﴾ دېڭىز تەرەپتىن ﴿توپ - توپ﴾ قارا ﴿قۇشلارنى ئەۋەتتى﴾. قۇشلارنىڭ ھەربىرىنىڭ تۇمشۇقىدا بىر تال ۋە ئىككى پۇتىدا ئىككى تال تاش بولۇپ، ئۇ تاش تەگكەن ھەرقانداق ئادەمنىڭ بەدىنىدىن تېشىپ ئۆتۈپ كېتەتتى.

4 ﴿قۇشلار ئۇلارغا﴾ لىيى دوزاخنىڭ ئوتى بىلەن يۇغۇرۇلۇپ ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى يېزىلغان، سېرىق پۇرچاقتىن يوغانراق، نوقۇتتەك چوڭلۇقتىكى ﴿ساپال تاشلارنى ئېتىپ﴾،
5 ﴿ئۇلارنى چاينىۋېتىلگەن سامانغا ئوخشاش قىلىۋەتتى﴾.

سۈرە قۇرەيش

مەككىدە نازىل بولغان، 4 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿قۇرەيش قوغدالغانلىقلىرى ئۈچۈن﴾،
2 ﴿ئۇلار قىشلىق ۋە يازلىق سەپەردە قوغدالغانلىقلىرى ئۈچۈن﴾، ئەينى زاماندىكى قۇرەيشلەر يازدا يەمەنگە، قىشتا شامغا تىجارەتكە چىقاتتى. چۈنكى يەمەن ئىسسىق، شام بولسا سوغۇق ئىدى. ئۇلار شۇ تىجارىتى ئارقىلىق تۇرمۇش كەچۈرەتتى. ئەگەر ئۇلار شۇ تىجارىتىنى قىلالمىسا، ئۇلارنىڭ جەمئىيەتتە ئورنىمۇ بولمىغان بولاتتى. ئەگەر اللە نىڭ بەيتى بولغان خاتىرجەم مەككە بولمىغان بولسا، تىجارەتنىمۇ قىلالمىغان بولاتتى.
3 4 شۇنىڭ ئۈچۈن ﴿بۇ ئۆي﴾ يەنى بەيتۇللاھ ﴿نىڭ پەرۋەردىگارىغا ئىبادەت قىلسۇنكى، ئۇ ئۇلارنى ئاچلىقتا ئوزۇقلاندۇردى، ئۇلارنى﴾ ئەينى زاماندىكى ئەرەبلەرنىڭ مۇشرىكلىرىدىن ۋە فىل ئىگىلىرىدىن كېلىدىغان ﴿قورقۇنچتىن ئەمىن قىلدى﴾.

سۈرە مائۇن

مەككىدە نازىل بولغان، 7ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿دىننى﴾ يەنى قىيامەت كۈنىدىكى ھېساب ۋە جازانى ﴿ئىنكار قىلغان ئادەمنى كۆردىڭمۇ﴾.
2 ﴿ئۇ يېتىمنى﴾ تەلەپ قىلغان ھەققىنى بەرمەي ﴿دۆشكەلەيدىغان﴾،
3 بېخىللىقىدىن ئۆزىنى، ئائىلىسىنى ۋە باشقىلارنى ﴿مىسكىنگە تاماق بېرىشكە تەرغىب قىلمايدىغان ئادەمدۇر﴾.
5 4 ﴿شۇنداق نامازخانلارغا ۋايكى، ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ﴾ يەنى ئۇلار ئوقىغان نامىزىدىن ساۋاب كۈتمەيدىغان، ئوقىماي قالسا جازاسىدىن قورقمايدىغان بولغاچقا، بىپەرۋالىق قىلىپ نامازنىڭ ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈۋېتىدۇ.
6 ﴿نامازنى﴾ كىشىلەرنىڭ ماختىشىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ﴿رىيا بىلەن ئوقۇيدۇ﴾.
7 ﴿ئۇلار قولقا﴾ يەنى قازان - قومۇچ، تۇز ۋە چايغا ئوخشىغان، كىشىلەر ئۆزئارا ئۆتنە - يېرىم قىلىشىدىغان نەرسىلەرنى ﴿بەرمەيدۇ﴾. بەزىلەر بۇ ئايەتنى: «ماللىرىنىڭ زاكىتىنى بەرمەيدۇ» دەپ تەپسىر قىلغان.

سُورَةُ قُرَيْشٍ (ترتيبها ١٠٦ — آياتها ٤)

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لِإِيلَٰفِ قُرَيْشٍ ﴿١﴾ إِۦلَٰفِهِمْ رِحْلَةَ ٱلشِّتَآءِ وَٱلصَّيْفِ
﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا۟ رَبَّ هَٰذَا ٱلْبَيْتِ ﴿٣﴾ ٱلَّذِىٓ أَطْعَمَهُم
مِّن جُوعٍ وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍۭ ﴿٤﴾

سُورَةُ المَاعُونِ (ترتيبها ١٠٧ — آياتها ٧)

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَرَءَيْتَ ٱلَّذِى يُكَذِّبُ بِٱلدِّينِ ﴿١﴾ فَذَٰلِكَ ٱلَّذِى
يَدُعُّ ٱلْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلْمِسْكِينِ ﴿٣﴾
فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ
﴿٥﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ ٱلْمَاعُونَ ﴿٧﴾

سُورَةُ الكَوْثَرِ (ترتيبها ١٠٨ — آياتها ٣)

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِنَّآ أَعْطَيْنَٰكَ ٱلْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنْحَرْ ﴿٢﴾
إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ ٱلْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

سۈرە كەۋسەر

مەككىدە نازىل بولغان، 3 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى﴾ يەنى اللە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۈممىتىنىڭ شاراپىتىگە جەننەتتە بىر دەريانى ﴿ئاتا قىلدۇق﴾.
2 ﴿پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن ۋە قۇربانلىق قىلغىن﴾ ئەينى زاماندا كىشىلەر ناماز ۋە قوربانلىقلىرىنى اللە تىن باشقىغا ئاتاپ قىلاتتى، شۇڭا اللە تائالا پەيغەمبىرىنى پەقەت ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشقا ئەمر قىلدى. قەتادە مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەتتە نامازدىن ھېيت نامىزى، قۇربانلىقتىن قۇربان ھېيتتىكى قۇربانلىق مەقسەت قىلىنغان».
3 ﴿ھەقىقەتەن سېنىڭ دۈشمىنىڭنىڭ نام ـ نىشانى قالمايدۇ﴾ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ۋاپات بولغاندا، مۇشرىكلاردىن بىرى: «مۇھەممەد نام ـ نىشانسىز قالىدىغان بولدى» دېدى. شۇنىڭ بىلەن، اللە تائالا بۇ سۈرىنى نازىل قىلدى.

ترتيبها ١٠٩ — سُورَةُ الكَافِرُونَ — آياتها ٦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾
وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ ﴿٤﴾
وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

ترتيبها ١١٠ — سُورَةُ النَّصْرِ — آياتها ٣

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

ترتيبها ١١١ — سُورَةُ المَسَدِ — آياتها ٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَامْرَأَتُهُ
حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿٥﴾

سۈرە كافىرون

مەككىدە نازىل بولغان، 6 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللہ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

كاپىرلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «سېنىڭ ئىلاھىڭغا بىز بىر يىل ئىبادەت قىلساق، سەنمۇ بىزنىڭ ئىلاھلىرىمىزغا بىر يىل ئىبادەت قىلامسەن؟» دەپ سورىغاندا، اللہ تائالا بۇ سۈرىنى نازىل قىلغان.

1 ئى مۇھەممەد! سېنى بۇتلارغا چوقۇنۇشقا ئۈندىگۈچى كۇففارلارغا ﴿ئېيتقىنكى، «ئى كاپىرلار!

2 سىلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇتلارغا مەن چوقۇنمايمەن﴾.

3 ﴿سىلەرمۇ﴾ شۇ كاپىرلىقىڭلار ۋە شېرىك ئەقىدەڭلاردىلا بولىدىكەنسىلەر ﴿مەن ئىبادەت قىلىۋاتقان اللہ قا ئىبادەت قىلمايسىلەر﴾.

4 ﴿سىلەر چوقۇنغان بۇتلارغا مېنىڭ﴾ پۈتۈن ھاياتىم بويىچە ﴿چوقۇنغىنىم يوق﴾.

5 ﴿سىلەرنىڭمۇ مەن ئىبادەت قىلغان اللہ قا ئىبادەت قىلغىنىڭلار يوق﴾ يەنى سىلەر شۇ بۇتلىرىڭلارغا ئىبادەتلا قىلىدىكەنسىلەر، ھەرگىزمۇ مەن ئىبادەت قىلغان اللہ قا ئىبادەت قىلمايسىلەر. ھەتتا كاپىرنىڭ ۋە اللہ قا شېرىك كەلتۈرگۈچىنىڭ قىلغان ئىبادىتىنى اللہ ئىبادەت ھېسابلىمايدۇ. بەزى تەپسىرشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «بۇ سۈرىدىكى تەكرار جۈملىلەر كاپىرلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزلىرىنىڭ تەلىۋىگە قوشۇلۇپ قالامدىكىن دېگەن ئۈمىدىنى پۈتۈنلەي بەربات قىلىۋېتىش ئۈچۈندۇر».

6 ﴿سىلەرنىڭ دىنىڭلار ئۆزۈڭلار ئۈچۈن، مېنىڭ دىنىممۇ ئۆزۈم ئۈچۈن»﴾ ئەگەر سىلەر ئۆز دىنىڭلارغا رازى بولغان بولساڭلار، مەنمۇ ئۆز دىنىمغا رازى. سىلەرنىڭ دىنىڭلار شېرىك دىنى، مېنىڭ دىنىم بولسا تەۋھىد دىنىدۇر.

سۈرە نەسر

مەدىنىدە نازىل بولغان، 3 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللہ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بۇ سۈرە خوشلىشىش سۈرىسى دەپمۇ ئاتىلىدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللہ نىڭ ياردىمى ۋە غەلىبىسى كەلگەندە﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كۆڭلۈم ماڭا ئەجىلىمنىڭ يېقىنلاشقانلىقىنى خەۋەر قىلىۋاتىدۇ» دېگەنىدى.

1 2 ئى مۇھەممەد! دۈشمەنلىرىڭ ئۈستىدىن غالىب كېلىش، مەككىنى فەتھى قىلىش ۋە كىشىلەرنىڭ قەلبىنى ھەقنى قوبۇل قىلىشقا ئېچىپ بېرىش قاتارلىق ﴿اللہ نىڭ ياردىمى ۋە غەلىبىسى كەلگەن ۋە اللہ نىڭ دىنىغا كىشىلەرنىڭ توپ ــ توپ بولۇپ كىرگەنلىكىنى كۆرگىنىڭدە﴾، اللہ ئۆز پەيغەمبىرىگە مەككىنى فەتھى قىلىپ بەرگەندە، ئەرەبلەر ئۆز ئارا: «اللہ فىل ساھىپلىرىدىن ساقلىغان ھەرەمنى مۇھەممەدكە فەتھى قىلىپ بەرگىنىگە قارىغاندا مۇھەممەدنىڭ دىنى ھەق ئىكەن» دېيىشىپ، ئىلگىرى بىردىن ـ ئىككىدىن ئىسلامغا كىرىۋاتقان بولسا، ئەمدىلىكتە قەبىلە ـ قەبىلە بىراقلا ئىمانغا كىرىشكە باشلىدى.

3 ﴿رەببىڭگە تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدى ئېيتقىن﴾ يەنى بۇ ئايەتتە ھېچقانداق بىر كىشى ئويلاپ باقمىغان اللہ نىڭ ئاسانچىلىق يارىتىپ بەرگىنىگە ھەيران بولۇپ، تەسبىھ ئېيتىش بىلەن نۇسرەت ئاتا قىلىش، مەككىنى فەتھى قىلىپ بېرىش ۋە كىشىلەرنى توپ ـ توپى بىلەن ئىسلامغا كىرگۈزۈشتەك اللہ نىڭ كاتتا مەرھەمىتىگە ھەمدى ئېيتىش بىرلەشتۈرۈلگەن. ﴿ۋە ئۇنىڭدىن﴾ ئۆزەڭنى تۆۋەن تۇتقان، كەمچىلىكلىرىڭنى تونۇغان ھالەتتە گۇناھلىرىڭغا ﴿مەغپىرەت تىلىگىن. اللہ ھەقىقەتەن تەۋبىنى بەك قوبۇل قىلغۇچىدۇر﴾ ئىمام بۇخارى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بۇ سۈرە ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «بۇ سۈرىدىكى ﴿اللہ نىڭ ياردىمى ۋە غەلىبىسى كەلگەندە﴾ دېگەن ئايەت اللہ تائالانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەجىلىنىڭ توشقانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويغانلىقىدۇر. ﴿رەببىڭگە تەسبىھ ئېيتقىن، ھەمدى ئېيتقىن﴾ دېگەن ئايەت بولسا، ئۇنىڭ ئەجىلىنىڭ توشقانلىقىنىڭ ئالامىتىدۇر.

سۈرە مەسەد

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللہ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

1 ﴿ئەبۇ لەھەبنىڭ ئىككى قولى قۇرۇپ كەتسۇن!
(ئەمەلدە) قۇرۇپ كەتتى﴾.

2 ﴿ئۇنىڭغا مال ــ مۈلكى ۋە ئېرىشكەن نەرسىلىرى﴾ يەنى ئۇنىڭ ئابرۇيى ۋە بايلىقى ئۇنى قوللىرى قۇرۇپ كېتىش ۋە ئازابىنىڭ نازىل بولۇشىدىن قۇتقۇزۇشقا ﴿ئەسقاتمىدى﴾.

3 ﴿ئۇ لاۋۇلداپ تۇرغان﴾ تېرىلىرىنى كۆيدۈرۈپ

ئازابلايدىغان، دوزاختىن ئىبارەت ﴿ئوتقا كىرىدۇ﴾.

(4) ﴿ئۇنىڭ ئوتۇن توشۇغۇچى﴾ يەنى سۇخەنچى ﴿خوتۇنىمۇ لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتقا كىرىدۇ﴾ ئۇ خوتۇن ئەبۇسۇفيانىنىڭ سىڭلىسى ۋە ھەربىنىڭ قىزى ئۇممۇ جەمىل بولۇپ، ئۇ كېچىسى ئوتۇن ۋە تىكەنلەرنى ئېلىپ كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ماڭىدىغان يوللىرىغا چاچاتتى.

(5) ﴿ئۇنىڭ بوينىدا مەھكەم ئېشىلگەن ئارغامچا بولىدۇ﴾ ئۇ خوتۇننىڭ بوينىدا ئېسىل تاشتىن ياسالغان بىر مونچاق بولۇپ، ئۇ: «بۇنى لات بىلەن ئۇززا دېگەن بۇتلىرىم مېنىڭ مۇھەممەدكە دۈشمەنلىك قىلغانلىقىم ئۈچۈن تەقدىم قىلدى» دەيتتى. شۇنىڭ جازاسى ئۈچۈن قىيامەت كۈنى شۇ مونچاقنىڭ ئورنىغا ئېشىلگەن ئارغامچا ئېسىپ قويۇلىدۇ.

سۈرە ئىخلاس

مەككىدە نازىل بولغان، 4 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1) مۇشرىكلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا: «پەرۋەردىگارىڭنى سۈپەتلەپ بەرگىن، يەنى نەسەبىنى دەپ بەرگىن» دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ سۈرە نازىل بولدى، ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ﴿ئېيتقىنكى، ئۇ ـ اللّٰه بىردۇر﴾ ھېچقانداق شېرىكى يوقتۇر.

(2) ﴿ھەممە اللّٰه قا موھتاجدۇر﴾ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «خوجايىنلىقتا كامالەتكە يەتكەن، بارلىق مەخلۇقاتلار ئۇنىڭغا موھتاج بولىدىغان خوجايىن، كاتتىلىقتا كامالەتكە يەتكەن ئۇلۇغ زات، مۇلايىملىقتا كامالەتكە يەتكەن مۇلايىم زات، قەھرى ـ غەزەپتە كامالەتكە يەتكەن قەھرى ـ غەزەپلىك زات، ئىلىمدە كامالەتكە يەتكەن ئالىم زات ۋە ھېكمەتتە كامالەتكە يەتكەن ھەكىم زات اللّٰه سۇبھانەھۇ ۋەتائالادۇر. بۇ سۈپەت بىلەن پەقەت شۇ زاتلا سۈپەتلىنىشكە لايىق».

(3) ﴿اللّٰه بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس﴾ چۈنكى ئۇ ھېچقانداق نەرسە بىلەن جىنسداش ئەمەس. ئۇ زاتنى ئۆتمۈشتىمۇ ۋە كېلەچەكتىمۇ يوقلىشقا نىسبەت بېرىش مۇمكىن ئەمەس. تۇغۇلدى دېگەنلىك تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى يوق ئىدى، ـ دېگەنلىكتۇر. يەنى اللّٰه نىڭ تۇغۇلدى دەپ، نىسبەت بېرىدىغانغا ھېچقانداق ئاتىسىمۇ يوق. ئەينى چاغدا ئەرەب مۇشرىكلىرى: «پەرىشتىلەر اللّٰه نىڭ قىزلىرى»، يەھۇدىيلار: «ئۇزەير اللّٰه نىڭ ئوغلى»، خرىستىئانلار: «ئىسا اللّٰه نىڭ ئوغلى» دېيىشتى. اللّٰه تائالا ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئىنكار قىلىپ: ﴿اللّٰه بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى.

(4) ﴿ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش﴾ ۋە شېرىك ﴿بولالمايدۇ﴾ ۋە ئوخشىمايدۇ.

سۈرە فەلەق

مەككىدە نازىل بولغان، 5 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1)-(5) ﴿«مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن، قاراڭغۇلۇقى بىلەن كىرگەن كېچىنىڭ شەررىدىن﴾، چۈنكى كېچىدە بارلىق يىرتقۇچ ھايۋان ۋە جىن ـ شاياتۇنلار ئۇۋۇسىدىن چىقىدۇ. شۇنداقلا، يامان ئادەملەرمۇ يامانلىقلىرىنى باشلايدۇ. ﴿تۈگۈنلەرگە دەم سالغۇچى سېھىرگەرلەرنىڭ شەررىدىن، ھەسەتخورنىڭ ھەسەت قىلغان چاغدىكى شەررىدىن سۈبھىنىڭ پەرۋەردىگارى (اللّٰه) قا سىغىنىپ

سُورَةُ الإِخْلَاصِ

ترتيبها ١١٢ — آياتها ٤

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ﴿٤﴾

سُورَةُ الفَلَقِ

ترتيبها ١١٣ — آياتها ٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلْفَلَقِ ﴿١﴾ مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِى ٱلْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

سُورَةُ النَّاسِ

ترتيبها ١١٤ — آياتها ٦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ ٱلنَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ ﴿٣﴾ مِن شَرِّ ٱلْوَسْوَاسِ ٱلْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ ٱلَّذِى يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ ٱلنَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ ٱلْجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ ﴿٦﴾

پاناھ تىلەيمەن» دېگىن﴾ بۇ سۈرىدە اللّٰه تائالا بارلىق ئالەمدىكى كېچىنى قاراڭغۇ قىلىپ، ئۇنى يەنە يورۇتالىغان يەردە، سىغىنغۇچىنى قورققان نەرسىسىدىن ساقلاشقا قادىر ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويماقچى.

سۈرە ناس

مەككىدە نازىل بولغان، 6 ئايەت.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللّٰه نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

(1)-(6) ﴿«ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى﴾، ئىشلىرىنى بىر تەرەپ قىلغۇچى، ئەھۋاللىرىنى ياخشىلىغۇچى ﴿ئىنسانلارنىڭ پادىشاھى، ئىنسانلارنىڭ ئىلاھى (اللّٰه) قا سىغىنىپ، كىشىلەرنىڭ دىللىرىدا ۋەسۋەسە قىلغۇچى جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان يوشۇرۇن شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن» دېگىن﴾. شەيتان ئىنسانلاردىن ۋە جىنلاردىن بولىدۇ. جىنلاردىن بولغان شەيتان كىشىلەرنىڭ دىللىرىغا ۋەسۋەسە سالىدۇ. ئەمما ئىنساندىن بولغان شەيتان، ئۇنىڭ ۋەسۋەسىسى دىلىدا بولىدۇ. ئۇ ئۆزىنى كۆيۈنۈپ، نەسىھەت قىلغۇچى قىلىپ كۆرسىتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، جىندىن بولغان شەيتان قەلبىگە سالغان نەرسىسىنى ئۆز قەلبىدىن نەسىھەت شەكلىگە كىرگۈزۈپ باشقىلارنىڭ قەلبىگە سالىدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ھەرقانداق بىر بالا قەلبىدە ۋەسۋەسە بار ھالەتتە تۇغۇلىدۇ. ئەگەر ئۇ اللّٰه نى زىكىر قىلسا، ئۇ يىراقلىشىدۇ. ئەگەر غاپىل بولسا، ۋەسۋەسە قىلىشقا باشلايدۇ».

مۇسۇلمانلار هاياتىدا كۆپ ئۇچرايدىغان مۇھىم سوئاللار

1 مۇسۇلمان ئەقىدىسىنى قەيەردىن ئالىدۇ؟ مۇسۇلمان ئەقىدىسىنى الله تائالانىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن ۋە ئۆز نەفسى ـ خاھىشىدىن سۆزلىمەيدىغان پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سەھىھ سۈننىتىدىن ئالىدۇ، ئۇ ﴿پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھيىنىلا سۆزلەيدۇ﴾. [سۈرە نەجم، 4 ـ ئايەت] بۇ، ساھابىلارنىڭ ۋە سەلەف سالىھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلارنىڭ چۈشەنچىسىگە ئۇيغۇن بولۇشى كېرەك.

2 ئەگەر ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساق، نېمىگە مۇراجىئەت قىلىمىز؟ توغرا شەرىئەتكە مۇراجىئەت قىلىمىز. بۇنىڭ ھۆكمى الله نىڭ كىتابى قۇرئانغا ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىگە قايتىشتىن ئىبارەتتۇر. چۈنكى الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەگەر سىلەر بىرەر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا الله قا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار﴾. [سۈرە نىسا، 59 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مەن ئاراڭلاردا ئىككى نەرسىنى قويۇپ قويدۇم، ئۇ ئىككى نەرسىگە چىڭ يېپىشساڭلار، ھەرگىزمۇ ئېزىپ كەتمەيسىلەر. ئۇ ئىككى نەرسە بولسا: الله نىڭ كىتابى قۇرئان ۋە پەيغەمبىرىنىڭ سۈننىتىدىن ئىبارەتتۇر.» [ئىمام ھاكىم رىۋايەت قىلغان]

3 قىيامەت كۈنى نىجاتلىققا ئېرىشىدىغان گۇرۇھ كىملەر؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۈممىتىم 73 پىرقىگە بۆلۈنۈپ كېتىدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى دوزاختا بولىدۇ، پەقەت بىر پىرقە بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر» دېگەندە، ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! شۇ بىر پىرقە كىملەر؟ـ دەپ سورىغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ۋە ساھابىلىرىم ماڭغان يولدا ماڭغانلار» دەپ جاۋاب بەرگەن. [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

ھەق يول پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرى ماڭغان يولدۇر. ئەگەر سىز نىجاتلىققا ئېرىشىشنى ۋە ئەمەللىرىڭىزنىڭ قوبۇل بولۇشىنى خالىسىڭىز، ھەق يولغا ئەگىشىپ، بىدئەت پەيدا قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىشىڭىزنى تەقەززا قىلىدۇ.

4 ياخشى ئەمەلنىڭ قوبۇل بولىشىدىكى شەرتلەر نېمىلەردىن ئىبارەت؟ ئۇنىڭ مۇنداق بىرقانچە شەرتلىرى بار: 1ـ الله قا، ئۇنىڭ بار ۋە بىرلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش لازىم. ئەمەل مۇشرىكتىن قوبۇل قىلىنمايدۇ. 2ـ ئەمەلنى ئىخلاس بىلەن الله تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ قىلىش لازىم. 3ـ ئەمەلنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشكەن ھالدا، ئۇ ئېلىپ كەلگەن شەرىئەتكە مۇۋاپىق رەۋىشتە قىلىش لازىم. الله قا، چوقۇم الله بەلگىلىگەن پرىنسىپ بىلەن ئىبادەت قىلىنىدۇ. يۇقىرىقى شەرتلەردىن بىرەرسى دەخلى ـ تەرۇزگە ئۇچرىسا، ئەمەل قوبۇل قىلىنمايدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى بىر تەرەپ قىلىپ، ئۇنى ئۇچۇپ يۈرگەن توزاندەك قىلىۋېتىمىز (يەنى ئۇلار ئىمانسىز بولغانلىقتىن، قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى يوققا چىقىرىمىز﴾. [سۈرە فۇرقان، 23 ـ ئايەت]

5 ئىسلام دىنىنىڭ مەرتىۋىلىرى قانچە؟ ئۇنىڭ مەرتىۋىلىرى: ئىسلام، ئىمان ۋە ئېھساندىن ئىبارەت ئۈچتۇر.

6 ئىسلام دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ ئاساسلىرىچۇ؟ ئىسلام دېگەن: الله نى بار ۋە بىر دەپ باش ئېگىش، ئۇنىڭغا تائەت ـ ئىبادەت بىلەن بويسۇنۇش، شېرىك كەلتۈرۈشتىن ۋە مۇشرىكلاردىن ئادا ـ جۇدا بولۇشتۇر. ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىرى بەش بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «ئىسلام بەش ئاساس ئۈستىگە قۇرۇلغان: بىر الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ الله نىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىش، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، بەيتۇللاھنى ھەج ـ تاۋاپ قىلىش ۋە رامىزان روزىسىنى تۇتۇش.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

7 ئىمان دېگەن نېمە؟ ئۇنىڭ ئاساسلىرىچۇ؟ ئىمان دېگەن: دىل بىلەن ئېتىقاد قىلىش، تىل بىلەن سۆزلەش ۋە ئەزالار بىلەن ئەمەل قىلىشتۇر. ئىمان تائەت ـ ئىبادەت بىلەن كۈچىيىدۇ، گۇناھ ـ مەسىيەت بىلەن ئاجىزلىشىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇئمىنلارنىڭ ئىمانىغا ئىمان قوشۇلۇشى ئۈچۈن﴾ [سۈرە فەتھ 4 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئىمان يەتمىش نەچچە شاخچىدىن

تەركىپ تاپقان، ئۇنىڭ ئەڭ يۇقىرىسى بىر اللە تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق دېيىش، ئەڭ تۆۋىنى يولدىن باشقىلارغا ئەزىيەت يەتكۈزىدىغان نەرسىلەرنى ئېلىۋېتىش، ھايا قىلىشمۇ ئىماننىڭ بىر شېخىدۇر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

بىر مۇسۇلماننىڭ ياخشى ئىشلار مەۋسۇملىرىدە ئۆزىنىڭ تائەت ـ ئىبادەتكە بولغان قىزغىنلىقىنىڭ جۇش ئۇرۇپ تۇرغانلىقىنى، گۇناھ ـ مەسىيەت قىلغاندا تائەت ـ ئىبادەتكە سۇس قارايدىغان بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىشى، ئىماننىڭ كۈچىيىپ ۋە ئاجىزلىشىدىغانلىقىنى تېخىمۇ كۈچلۈك ئىسپاتلاپ بېرىدۇ. اللە سۇبھانەھۇ ۋەتائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۈبھىسىزكى، ياخشى ئىشلار ئارقىلىق يامان ئىشلار يۇيۇلىدۇ﴾. [سۈرە ھۇد، 114 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئىماننىڭ ئاساسلىرى ئالتە بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «اللە قا، پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا، پەيغەمبەرلىرىگە، قىيامەت كۈنىگە، پۈتۈن ياخشى ۋە يامان ئىشلار ئاللاھنىڭ خاھىشى بىلەن بولىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈشۈڭ لازىم.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

8 **«لا إله إلا الله» (بىر اللە تىن باشقا ھېچ مەبۇد بەرھەق يوقتۇر) دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى نېمە؟** بۇ سۆز: ئىبادەتكە اللە تىن باشقا ھېچ نەرسە لايىق ئەمەس، ئىبادەتكە پەقەت يېگانە اللە لا لايىقتۇر دېگەن مەننى ئىپادىلەيدۇ.

9 **اللە بىز بىلەن بىللىمۇ؟** شۇنداق، اللە تائالا بىز بىلەن ئەھۋالىمىزنى بىلىپ، ئاڭلاپ، كۆرۈپ تۇرۇش، قوغداش ۋە ھىمايە قىلىش قۇدرىتى ۋە ئىرادىسى جەھەتلەردە بىللىدۇر، لېكىن ئۇنىڭ زاتىغا كەلسەك، مەخلۇقاتلارنىڭ زاتىغا ئارىلاش ئەمەس، مەخلۇقاتلاردىن ھېچ نەرسە ئۇنى ئورىيالمايدۇ.

10 **اللە نى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولامدۇ؟** ئىسلام ئۇممىتى اللە نى دۇنيادا كۆرگىلى بولمايدىغانلىقىغا، مۆئمىنلەرنىڭ اللە نى مەھشەرگاھ مەيدانىدا ۋە جەننەتتە كۆرىدىغانلىقىغا ئىتتىپاق كەلگەن. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇ كۈندە، (سائادەتمەنلەرنىڭ) يۈزلىرى نۇرلۇق بولىدۇ. (ئۇلار) پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدۇ﴾. [سۈرە قىيامەت، 22 ــ 23 ـ ئايەتلەر]

11 **اللە نىڭ ئىسىملىرىنى ۋە سۈپەتلىرىنى بىلىشنىڭ پايدىسى نېمە؟** شەك ـ شۈبھىسىزكى، اللە بەندىلىرىگە تۇنجى قىلىپ پەرز قىلغان نەرسە، ئۇلارنىڭ اللە نى بىلىشىدۇر، ئىنسانلار اللە نى تونۇغان چاغدىلا ئىبادەتنى ئۇنىڭغا ھەقىقىي رەۋىشتە قىلالايدۇ. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىلگىنكى، اللەدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، گۇناھىڭ ئۈچۈن مەغفىرەت تىلىگىن﴾. [سۈرە مۇھەممەد، 19 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] اللە نىڭ رەھمىتىنىڭ كەڭ ئىكەنلىكىنى ئەسلەش بەندىنى ئۈمىدلەندۈرىدۇ، ئازابىنىڭ قاتتىق ئىكەنلىكىنى ئەسلەش بەندىنى قورقىتىدۇ. ئۇنىڭ نېمەتلەرنى تەنھا ئۆزى بەرگۈچى ئىكەنلىكىنى ئەسلەش بەندىنى شۈكرى قىلىشقا ئۈندەيدۇ.

اللە نىڭ گۈزەل ئىسىملىرى ۋە سۈپەتلىرى بىلەن ئىبادەت قىلىشتىن مەقسەت، شۇ ئىسىم ـ سۈپەتلەرنى مەنىلىرىگە ئۇيغۇن ھالدا ھەقىقىي بىلىش ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. اللە نىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىدىن ئىلىملىك، رەھىمدىل ۋە ئادىل بولۇشتەك بەندە سۈپەتلەنسە مەدھىيىلىنىدىغان سۈپەتلەر بار. ئىلاھلىقنى دەۋا قىلىش، زۇلۇم قىلىش ۋە چوڭچىلىق قىلىشتەك بەندە سۈپەتلەنسە ئەيىبلىنىدىغان سۈپەتلەر بار. بەندىنىڭ بەندىچىلىك قىلىش، موھتاجلىقىنى، ھاجەتمەن ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش، ئۆزىنى خار تۇتۇش، ھاجەتلىرىنى تىلەشكە ئوخشىغان بەندە مەدھىيىلىنىدىغان ۋە ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇلغان سۈپەتلەردۇر. اللە ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان بەندە اللە ياقتۇرىدىغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەن بەندىلەردۇر، اللە ئەڭ دۈشمەن كۆرىدىغان بەندە اللە يامان كۆرىدىغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەن بەندىلەردۇر.

12 **ئاللاھتائالانىڭ گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلىرى قايسىلار؟** اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللەنىڭ گۈزەل ئىسىملىرى بار، اللەنى شۇ (گۈزەل ئىسىملىرى) بىلەن ئاتاڭلار﴾. [سۈرە ئەئراف، 180 ــ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «اللە تائالانىڭ يۈزگە بىرى كەم 99 ئىسمى بار،

كىمكى ئۇنى سانىسا (يەنى ئەمەل قىلسا) جەننەتكە كىرىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

ھەدىستىكى **«سانىنى ئالسا»** دېگەن ئىبارىتىنىڭ مەنىسى: 1- سانىنى سانىسا ۋە تەلەپپۇز قىلسا 2- مەنىسىنى چۈشىنىپ ئىمان ئېيتسا، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. مىسالغا ئالساق ئەگەر بىر كىشى: «**الحكيم**» «الله ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر» دەپ ئېتىقاد قىلسا، ھەممە ئىشلىرىنى ئاللاھقا تاپشۇرغان بولىدۇ. چۈنكى پۈتۈن ئىشلار الله نىڭ ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسى بويىچە بارلىققا كېلىدۇ. ياكى «**القدوس**» «الله پاكتۇر» دەپ ئېتىقاد قىلسا، الله نىڭ پۈتۈن نۇقسانلاردىن پاك ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان بولىدۇ. 3- ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرى بىلەن دۇئا قىلىش. بۇ ئىككى تۈرلۈك بولۇپ: بىرىنچىسى: ھەمدۇ-سانا ۋە ئىبادەت. ئىككىنچىسى: ئاللاھتىن ھاجىتىنى سوراش قاتارلىقلارمۇ ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرىگە ئەمەل قىلغانلىق بولىدۇ. **كىمكى قۇرئانغا ۋە سەھىھ سۈننەتكە مۇراجىئەت قىلسا ئۇنى سانىيالايدۇ ۋە ئەمەل قىلالايدۇ.**

ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلىرى تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت:

ئىسىم	مەنىسى
اللهُ	پۈتۈن مەخلۇقاتنىڭ يېگانە ئىلاھى ۋە ئىبادەتكە لايىق بولغۇچى، ھەممە ئۇنىڭغا بويسۇنۇپ ئىبادەت قىلىدىغان، باش ئېگىپ رۇكۇ، يېلىنىپ سەجدە قىلىدىغان ۋە ھەر تۈرلۈك ئىبادەتلەر ئۇنىڭغىلا قىلىنىدىغان مەبۇد بەرھەقنىڭ ئىسمى.
الرَّحْمَنُ	ئاللاھنىڭ پۈتۈن مەخلۇقاتلىرى ئۈچۈن رەھمىتىنىڭ كەڭلىكى ۋە شامىللىقىغا دالالەت قىلىدىغان ئىسىم بولۇپ، ئاللاھتىن باشقىسىغا ئىشلىتىلمەيدىغان خاس ئىسىمدۇر.
الرَّحِيمُ	مۆمىنلەرگە بۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە رەھىم-شەپقەت قىلغۇچى دېگەن مەنىدە بولۇپ، ئاللاھنىڭ مۆمىنلەرنى بۇ دۇنيادا ئىسلامغا ھىدايەت قىلغانلىقى ۋە ئاخىرەتتە جەننەت بىلەن مۇكاپاتلايدىغانلىقى ئۇنىڭ رەھىم سۈپىتىنىڭ تەقەززاسىدۇر.
العَفُوُّ	بەندە جازاغا ھەقلىق بولغان تۇرسىمۇ، ئۇنىڭ گۇناھىنى ئۆچۈرگۈچى، خاتالىقىنى كەچۈرگۈچى، جازادىن ئەپۇ قىلغۇچى ئاللاھتۇر.
الغَفُورُ	گۇناھ قىلغۇچىنى رەسۋا قىلماستىن، گۇناھىنى يۆگۈگۈچى ۋە جازادىن ئەپۇ قىلغۇچى ئاللاھتۇر.
الغَفَّارُ	ئاللاھنىڭ بەندىلەرنى ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى زات ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدىغان ئىسمى. چۈنكى ئاللاھ تائالا گۇناھكار ۋە تەۋبە قىلغۇچىلارنى مەغپىرەت قىلغۇچى زاتتۇر.
الرّءوفُ	رەھمەتنىڭ ۋە شەپقەتنىڭ كامالىتى بولغان سۈپەت بولۇپ، بۇ دۇنيادا پۈتۈن مەخلۇقات ئۈچۈن ئومۇم، ئاخىرەتتە ئاللاھنىڭ مۆمىن بەندىلىرى ئۈچۈن خاس بولغان رەھمەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى ئىپادىسىنى بىلدۈرىدۇ.
الحَلِيمُ	كۆچى يېتىدىغان تۇرۇپ گۇناھكارلارنى ئالدىراپ جازالىمايدىغان، بەلكى تەۋبە قىلغۇچىلارنىڭ گۇناھلىرىنى ئەپۇ قىلىپ كەچۈرىۋەتكۈچى ئاللاھتۇر.
التَّوابُ	خالىغان بەندىلىرىنى تەۋبە قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغۇچى ۋە تەۋبىلەرنى قوبۇل قىلغۇچى ئاللاھتۇر.
السِّتيرُ	بەندىلىرىنىڭ ئەيىبلىرىنى، خاتالىقلىرىنى، گۇناھلىرىنى ئىنسانلار ئارىسىدا ئېچىپ، ئۇلارنى رەسۋا قىلماستىن، يۆگىگۈچى، بەندىلىرىدىن ئۆزلىرىنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ ئەيىبلىرىنى يۆگىگەنلەرنى دوست تۇتقۇچى ئاللاھتۇر.
الغَنِيُّ	مۇتلەق تەڭداشسىز كامالەتكە ۋە مۇتلەق كامىل سۈپەتلەرگە ئىگە بولغانلىقتىن، بەندىلىرىدىن ھېچبىرىگە مۇھتاج بولمىغان، پۈتۈن مەخلۇقات ئۇنىڭغا مۇھتاج بولغان ۋە ئۇنىڭ ئىنئامى ۋە ياردىمى ھېچقاچان ئايرىلمايدىغان ئۇلۇغ زاتتۇر.
الكَرِيمُ	ياخشىلىقى كۆپ، ئاتا-ئېھسانى مول، خالىغان بەندىسىگە سورىسۇن ياكى سورىمىسۇن، خالىغانچە بېرىدىغان زاتتۇر.
الأَكْرَمُ	سېخىيلىقتا، ئاتا-ئېھسان قىلىشتا تەڭدىشى يوق، ياخشىلىقنىڭ ھەممىسى پەقەت ئۇنىڭ قولىدا بولغان، مۆمىنلەرگە ئۆز پەزلىدىن ئىنئام قىلىدىغان، كاپىرلارنى ۋە ئاسىيلارنى كېچىكتۈرۈپ ئۆز ئادالىتى بىلەن جازالايدىغان زاتتۇر.
الوَهّابُ	كۆپ بەرگۈچى، بەدەلسىز بەرگۈچى ۋە سورىمىسىمۇ ئاتا-ئېھسان قىلغۇچى زاتتۇر.

الجَوَادُ	: ھېسابسىز بەرگۈچى، بەندىلىرىگە پەزلى-ئېھسان قىلغۇچى، مۆمىنلەرگە تېخىمۇ كۆپ بەرگۈچى ئاللاھتۇر.
الوَدودُ	ھەقىقىي مۆمىن بەندىلىرىنى ياخشى كۆرىدىغان، ئۇلارغا مەغپىرەت بىلەن مۇكاپات بېرىدىغان، ئۇلاردىن رازى بولىدىغان ۋە ئەمەللىرىنى قوبۇل قىلىدىغان شەپقەتلىك زاتتۇر.
المُعْطي	خالىغان بەندىسىگە ياخشىلىق خەزىنىلىرىدىن ھېسابسىز بەرگۈچى، مۆمىن بەندىلىرىگە تېخىمۇ كۆپ نېسىۋە بەرگۈچى، ھەر نەرسىنى چىرايلىق ياراتقۇچى زاتتۇر.
الواسِعُ	ياخشىلىق ۋە كامالىيەت سۈپەتلىرى ناھايىتى كۆپ بولۇپ، ساناپ بولغىلى بولمايدىغان قەدەر كۆپ، پادىشاھلىقى، ئۇلۇغلىقى، مەغپىرىتى، رەھمىتى كەڭ، ئاتا-ئېھسانلىرى مول زاتتۇر.
المُحْسِنُ	زاتىدا، سۈپەتلىرىدە، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە كامالىيەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى پەللىسى بولغان، ھەر شەيئىگە ئېھسانىنى پۈتتۈەتكەن، بەندىلىرىگە ھەمىشە ياخشىلىق ئاتا قىلىدىغان زاتتۇر.
الرَّازِقُ	پۈتۈن خەلقلىرىگە رىزىق بەرگۈچى زات. رىزىقلارنى ئۇلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن بەلگىلەپ بولغان ۋە ئۇلارنىڭ رىزقىنى ئۈستىگە ئالغان زاتتۇر.
الرَّزَّاقُ	ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە رىزقىنى كۆپ بېرىدىغانلىقىنى ئىپادىلەيدىغان ئىسىم. چۈنكى ئاللاھ تائالا بەندىلىرىگە ئۇلارغا سورىماستىن رىزىق بېرىدۇ، ھەتتا گۇناھكارلارغىمۇ رىزىق بېرىدۇ.
اللَّطِيفُ	ئىشلارنى ۋە شەيئىلەرنىڭ ئىنچىكە تەرەپلىرىنى بىلگۈچى، ھېچ نەرسە ئۇنىڭغا پىنھان قالمايدىغان، ياخشىلىقلارنى بەندىلىرىگە مەخپىي ھالدا ھېسابسىز يەتكۈزۈپ بېرىدىغان زاتتۇر.
الخَبِيرُ	شەيئىلەرنىڭ يوشۇرۇن تەرەپلىرىنى خۇددى ئاشكارا تەرەپلىرىنى بىلگەندەك تولۇق بىلگۈچى، ئىلمى، مەلۇماتى ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى زاتتۇر.
الفَتَّاحُ	ياخشىلىق خەزىنىلىرىدىن، رەھمىتىدىن ۋە رىزقىدىن ئۆز ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسىغا ئاساسەن خالىغانچە ئاچىدىغان ۋە بەندىلىرىنى تەمىنلەيدىغان زاتتۇر.
العَلِيمُ	ئىلمى شەيئىلەرنىڭ ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن، ئىچكى ۋە تاشقى پۈتۈن تەرەپلىرىنى تەپسىلى ۋە ئېنىق بىلگۈچى، ئۆتمۈش، ھازىر ۋە كېلەچەككە ئائىت ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلگۈچى زاتتۇر.
البَرُّ	بەندىلىرىگە ۋە جىمى مەخلۇقاتلىرىغا ئاتا-ئېھسان قىلىشتا قولى كەڭ، بەرگەنلىرىنى ھېچكىم ساناپ بولالمايدىغان، ۋەدىسىدە راستچىل، بەندىلىرىنىڭ خاتالىقلىرى ۋە گۇناھلىرىنى كەچۈرگۈچى، ئۇلارغا ياردەم قىلغۇچى ۋە قوغدىغۇچى زاتتۇر.
الحَكِيمُ	ھەر ئىشنى جايىدا قىلغۇچى، قىلغانلىرىدا ھېچقانداق ناقىسلىق ياكى زىيادىلىك بولمايدىغان زاتتۇر.
الحَكَمُ	بەندىلىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئادالەت بىلەن ھۆكۈم قىلغۇچى، ھېچكىمگە قىلچە زۇلۇم قىلمايدىغان، ئىنسانلار ئارىسىدا ئادالەت مىزانى قىلىپ ئۇلۇغ قۇرئاننى چۈشۈرگەن زاتتۇر.
الشَّاكِرُ	ئىتائەت قىلغۇچىلارنى ماختايدىغان ۋە شەنىنى كۆتۈرىدىغان، ئاز ئەمەلگە كۆپ ساۋاب بېرىدىغان، نېمەتكە شۈكۈر قىلغۇچىلارغا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە تېخىمۇ زىيادە بېرىش بىلەن جاۋاب بېرىدىغان زاتتۇر.
الشَّكُورُ	بەندىلەرنىڭ ئاز ئەمەللىرى، ئۇنىڭ دەرگاھىدا كۆپ بولۇپ قوبۇل قىلىنىدىغان، مۇكاپاتنى ھەسسىلەپ بېرىدىغان زاتتۇر. ئاللاھ بەندىلەرنىڭ شۈكۈرلىرىگە ساۋاب بېرىدۇ ۋە ئىبادەتلىرىنى قوبۇل قىلىدۇ.
الجَمِيلُ	زاتىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە پۈتۈن ئىشلىرىدا گۈزەل بولغۇچى، ياراتقانلىرىدىكى پۈتۈن گۈزەللىك ئۇنىڭدىن كەلگەن زاتتۇر.
المَجِيدُ	ئاسمان ۋە زېمىندە مۇتلەق پەخرى، ھۆرمەت، ئىززەت ئۇنىڭغىلا خاس بولغان زاتتۇر.
الوَلِيُّ	مەخلۇقاتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى، پادىشاھلىقىنى مۇكەممەل ئىدارە قىلغۇچى، مۆمىنلەرگە ياردەم ۋە نۇسرەت بەرگۈچى زاتتۇر.
الحَمِيدُ	زاتى، ئىسىم-سۈپەتلىرى ۋە پۈتۈن ئىشلىرى ماختالغۇچى، باياشاتلىق ۋە قىيىنچىلىق، قاتتىقلىق ۋە خۇشاللىق ھەممە ھالەتتە مەدھىيە ئوقۇلغۇچى، ھەمدۇ-سانا ۋە شۈكرىگە ھەقىقىي ھەقلىق بولغۇچى زاتتۇر.
المَوْلَى	رەب، پادىشاھ، خوجايىن، مۆمىنلەرنى قوللىغۇچى ۋە ياردەم قىلغۇچى زاتتۇر.
النَّصِيرُ	ياردىمى بىلەن خالىغان بەندىسىنى قوللىغۇچى، ئۇ ياردەم بەرگۈچىگە غالىپ كەلگۈچى ۋە رەزىل قىلغۇچىنى ئىززەتلىك قىلغۇچى بولمىغان، ھەمىشە ھەرئىشتا غالىب كەلگۈچى زاتتۇر.

السَّمِيعُ	هەر قانداق چاقىرىق، مۇناجاتلارنى، دۇئالارنى ئاڭلاپ تۇرغۇچى، هەر قانداق مەخپىي ۋە ئاشكارا ئاۋازلارنى ئاڭلىغۇچى، دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلغۇچى ۋە تىلەكلىرىنى بەرگۈچى زاتتۇر.
البَصِيرُ	غەيب ۋە ئاشكارا ئالەملەردىكى پۈتۈن شەيئىلەرنى ۋە ھەرىكەتلەرنى كۆرۈپ تۇرغۇچى، هەر قانداق مەخپىي نەرسىنىمۇ-مەيلى چوڭ بولسۇن ياكى كىچىك بولسۇن- ئېنىق ۋە ئوچۇق كۆرگۈچى زاتتۇر.
الشَّهِيدُ	بەندىلىرىنى كۈزەتكۈچى، ئۆزىنىڭ يېگانە ئىلاھ ئىكەنلىكىگە، ئادالەت بىلەن ئىش قىلىدىغانلىقىغا گۇۋاھ بولغۇچى، مۆمىنلەرنىڭ راستچىللىقىغا گۇۋاھلىق بەرگۈچى زاتتۇر.
الرَّقِيبُ	بەندىلەرنىڭ ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن جىمى ئىشلىرىنى، ھەتتا گەپ- سۆزلىرىنى بىلىپ، كۈزىتىپ تۇرغۇچى، بىر لەھزىدە ھەممىنى ئىدارە قىلىپ، بىلىپ، كۈزىتىپ ئۆلگۈرگۈچى زاتتۇر.
الرِّفِيقُ	ئىشلىرىدا، تەقدىرلىرىدە مېھرىبانلىقنى ئالدىنقى ئورۇندا قويغۇچى، بەندىلىرىگە شەپقەت ۋە مېھرىبانلىق بىلەن قارىغۇچى، بەندىلەرگە ئاسانلىقنى كۆزلەپ شەرىئەت تەكلىپلىرىنىمۇ تەدرىجىلىك بىلەن چۈشۈرگۈچى، ئۇلار تاقەت قىلالمايدىغان ئىشلارنى تەكلىپ قىلمايدىغان زاتتۇر.
القَرِيبُ	ئىلمى، قۇدرىتى ۋە شەپقىتى بىلەن پۈتۈن خەلقىگە ئەڭ يېقىن بولغۇچى، مۆمىنلەرگە ياردىمى، نۇسرىتى ۋە مېھرىبانلىقى بىلەن ھەمىشە يېقىن تۇرغۇچى زاتتۇر.
المُجِيبُ	دۇئا قىلغۇچىنىڭ دۇئاسىنى ۋە سورىغۇچىنىڭ تەلەپلىرىنى قوبۇل قىلغۇچى، ھېكمىتى ۋە ئىلمىنىڭ تەقەززاسىغا ئاساسەن خالىغانچە بەرگۈچى زاتتۇر.
المُقِيتُ	رىزىقلارنى ۋە ئوزۇقلۇقلارنى ياراتقان، مەخلۇقاتلىرىغا ئۇلارنى يەتكۈزۈپ بېرىشكە كاپالەتلىك قىلغان، بەندىلىرىنى ۋە رىزىقلىرىنى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى نوقسانسىز مۇھاپىزەت قىلغۇچى زاتتۇر.
الحَسِيبُ	: بەندىلىرىنىڭ دىن ۋە دۇنيا ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىگە كۇپايە قىلغۇچى، مۆمىنلەرگە ئالاھىدە ئىنئام قىلغۇچى ۋە قوغدىغۇچى، بەندىلەرنىڭ دۇنيادا قىلغانلىرىنىڭ ھېسابىنى ئالغۇچى زاتتۇر.
المُؤْمِنُ	پەيغەمبەرلىرىنىڭ ۋە مۆمىنلەرنىڭ راستچىللىقىغا گۇۋاھ بولغۇچى، تەستىقلىغۇچى، ياخشى ئىش قىلغانلارغا قىيامەت كۈنىدە زۇلۇم قىلماستىن، كەم قىلماستىن ئەجىرلىرىنى تولۇق بېرىشكە كاپالەتلىك قىلىپ، ئۇلارنى خاتىرجەم قىلغۇچى زاتتۇر.
المَنَانُّ	ئاتا-ئېھسانى بەك كۆپ، نېمەتلىرى ناھايىتى مول، بەندىلىرىگە ياخشىلىقلىرى ھېسابسىز زاتتۇر.
الطَّيِّبُ	هەر قانداق ئەيىب ۋە نوقسانلاردىن پاك، پاكىز، ساق ۋە تولۇق، كامالەتتە مۇتلەقلىك ئۇنىڭغا خاس بولغان، بەندىلىرىگە ئاتا-ئېھسانلىرى كۆپ بولغان، پاك بولمىغان زاكات ۋە سەدىقىلەرنى قوبۇل قىلمايدىغان، ياخشى نىيەت بىلەن قىلىنمىغان ئەمەللەرنى رەت قىلىدىغان زاتتۇر.
الشَّافِي	قەلبلەرگە ۋە بەدەنلەرگە شىپالىق بەرگۈچى زاتتۇر. كېسەللەرنىڭ شىپالىق تېپىشى بەندىلەرنىڭ قولىدا ئەمەس، بەلكى شىپالىق ئاللاھتىندۇر. ئاللاھ ساقايتىشنى خالىغان كېسەل ئۈچۈن داۋالىنىش يوللىرىنى ۋە پايدىلىق دورىلارنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىدۇ.
الحَفِيظُ	مۆمىن بەندىلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى قوغدىغۇچى ۋە پۈتۈن مەخلۇقاتلارنى ساقلىغۇچى زاتتۇر.
الوَكِيلُ	ئالەملەرنى ئىدارە قىلىش ئىشىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان، يارىتىش ۋە باشقۇرۇش ئىشلىرىدا يېگانە بولغۇچى، ئىشلىرىنى ئۇنىڭغا تاپشۇرغان ئىتائەتمەن مۆمىنلەرنىڭ ئىشلىرىغا ئىگە بولغۇچى، ئۇلارغا ھالال رىزىق تېپىش، ئىبادەت ۋە پۈتۈن ھاياتلىق ئىشلىرىدا ياردەم بەرگۈچى ۋە ئۇلارنىڭ شۈكۈرلىرى ئۈچۈن نېمىتىنى زىيادە قىلىپ بەرگۈچى زاتتۇر.
الخَلَاَّقُ	ئاللاھنىڭ ياراتقانلىرىنىڭ كۆپلىكىگە دالالەت قىلىدىغان ئىسىم. ئاللاھ ھەمىشە يارىتىپ تۇرىدۇ. ياراتقۇچىلىقى بىلەن ئەبەدى سۈپەتلىنىدۇ.
الخَالِقُ	هەر نەرسىنى تەڭداشسىز ۋە ياردەمسىز ياراتقۇچى زاتتۇر.
البَارِئُ	ئۆزى تەقدىر قىلىپ بەلگىلىگەنلىرىنى ۋۇجۇدقا چىقارغۇچى زاتتۇر.
المُصَوِّرُ	هەر بىر مەخلۇقاتنى ئۆزىنىڭ ھېكمىتى تەقەززا قىلغان شەكىلدە شەكىللەندۈرگۈچى ۋە گۈزەل سۈرەتلەردە ياراتقۇچى زاتتۇر.
الرَّبُّ	مەخلۇقاتلىرىنى نېمەتلىرى ۋە ئاتا-ئېھسانلىرى بىلەن پەرۋىش قىلغۇچى زات. ئاللاھ ئۆزىنىڭ ئىتائەتمەن مۆمىن بەندىلىرىنى مەخسۇس تەربىيىلەيدۇ ۋە يېتىشتۈرىدۇ. چۈنكى ئۇ ياراتقۇچى ۋە ئىگە بولغۇچى خوجايىندۇر.

العَظِيمُ	زاتىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە جىمى ئىشلىرىدا مۇتلەق كامالەت ۋە مۇتلەق ئۇلۇغلۇققا ئىگە زات. شۇنىڭ ئۈچۈن بەندىلەرنىڭ ئۇنى ئۇلۇغلىشى ۋە قەدىرلىشى پەرزدۇر. شۇنداقلا ئۇنىڭ بۇيرۇق ۋە چەكلىمىلىرىنى بۈيۈك بىلىش پەرزدۇر.
القَاهِرُ القَهَّارُ	بەندىلىرىنى بويسۇندۇرغۇچى، ئۇلارنىڭ ئۈستىدە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى، مەخلۇقاتلار ئىختىيارى ۋە ئىختىيارسىز ھالدا ئۇنىڭغا باش ئەگكۈچى زاتتۇر. بەندىلەرنى مۇتلەق بويسۇندۇرغۇچى كامالەتلىك زاتتۇر.
المُهَيْمِنُ	ھەر شەيئىنى ئىدارە قىلغۇچى ۋە ساقلىغۇچى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ھەر تەرىپىنى بىلگۈچى زاتتۇر.
العَزِيزُ	ئىززەت ۋە قۇدرەت مەنىلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆزىگە مۇجەسسەم قىلغان، ھېچكىم ئۇنىڭغا غالىب كېلەلمەيدىغان، ھېچكىمگە ھېچ ئىشتا مۇھتاج بولمايدىغان، ئۇنىڭ ئىزنىسىز ھېچ نەرسە ئورنىدىن مىدىرلىمايدىغان مىسلىسىز قۇدرەت ۋە كۈچ ئىگىسى بولغان زاتتۇر.
الجَبَّارُ	خالىغىنىنى قىلغۇچى، بەندىلىرىنى قەھرى ۋە ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا تۇتقۇچى، ھەر نەرسە ئۇنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ئالدىدا باش ئەگكۈچى، ئۇنىڭ ھۆكمىگە بويسۇنغۇچى، قىيىنچىلىقنى ئاسان قىلغۇچى، پېقىرنى باي قىلغۇچى، ئاساننى قىيىن قىلغۇچى، كېسەللەرنى ساقايتقۇچى، ياردارلارغا ھايات ئاتا قىلغۇچى زاتتۇر.
المُتَكَبِّرُ	ھەر قانداق ناقىسلىق ۋە يامانلىقتىن ئۈستۈن، بەندىلەرگە زۇلۇم قىلىشتىن يىراق، كاتتىلىق ۋە بىلەن ھەممىشە سۈپەتلەنگۈچى ئۇنىڭدىن بۆ كاتتىلىقنى تالاشقۇچىلارنىڭ ئەدىبىنى بەرگۈچى زاتتۇر.
الكَبِيرُ	زاتىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە ئىشلىرىدا كاتتا ۋە ئۇلۇغ زات. ئاللاھتىن ئۇلۇغ ۋە كاتتا ھېچكىم يوق. ئاللاھتىن باشقا ھەممە ئاللاھنىڭ ئالدىدا كىچىك ۋە ئاددى سانىلىدۇ.
الحَيِيُّ	ئۆزىنىڭ كاتتا ماقامىغا لايىق ھالدا ھايا ئىگىسى بولغان زات. ئاللاھنىڭ ھاياسى سېخىيلىق ۋە پەزلى-ئېھسانىنى بۈيۈكلىكنى تەقەززا قىلىدىغان ھايادۇر.
الحَيُّ	ھەقىقىي مەڭگۈلۈك ھاياتنىڭ ئىگىسى، ئەۋۋىلى ۋە ئاخىرى بولمىغان ئەبەدىي ھاياتنىڭ ئىگىسى بولغان زات. دۇنيادىكى ھاياتنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىن كەلگەن. ئاللاھ ھاياتلىقنىڭ يېگانە مەنبەئىدۇر.
القَيُّومُ	ئۆز زاتى بىلەن ھەممە ئىشنى ئىدارە قىلغۇچى، مەخلۇقاتلىرىنىڭ ياردىمىدىن بىھاجەت بولغۇچى ۋە ئاسمانلار ھەم زېمىندىكى ھەممە نەرسىنى يالغۇز ئىدارە قىلغۇچى، ھەممە ئۇنىڭغا مۇھتاج بولغۇچى زاتتۇر.
الوَارِثُ	پۈتۈن مەۋجۇدات يوقالغاندىن كېيىنمۇ داۋام قىلغۇچى زات. ھەممە نەرسە پانىيلىقتا يوق تۇتقاندىن كېيىن ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتىدۇ. قولىمىزدىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىن بىزگە ئامانەت بولۇپ ھەممىسى ئۇنىڭغا قايتىدۇ.
الدَيَّانُ	پۈتۈن مەۋجۇداتنى بويسۇندۇرغۇچى ۋە ئىدارە قىلغۇچى، بەندىلىرىنىڭ قىلغانلىرىغا مۇكاپات ۋە جازا بەرگۈچى، ياخشىلارنىڭ ياخشىلىقىغا كۆپ ساۋاب بەرگۈچى، يامانلىق قىلغانلارنى كەچۈرگۈچى ياكى قىلغانلىرىغا كۆرە جازالىغۇچى زاتتۇر.
المَلِكُ	خەلقى ئۈستىدە مۇتلەق ھاكىمىيىتى بولغان خالىغان ئىشقا بۇيرۇپ، خالىغان ئىشتىن توسىدىغان، ھەممىنى خالىغىنىچە تەسەررۇپ قىلىدىغان ، ھەممىنى ئۆزى قىلىدىغان زاتتۇر.
الْمَالِكُ	پادىشاھلىقى ئۆزىنىڭ ھەققى ۋە ئۆزىگىلا خاس بولغان، مەۋجۇداتنى ياراتقاندا يېنىدا ھېچكىم بولمىغان، بارچە مەخلۇقاتلار يوق قىلىنغان ۋاقىتتىمۇ ئۇنىڭ پادىشاھلىقى داۋام قىلىدىغان زاتتۇر.
المَلِيكُ	مۇتلەق پادىشاھلىققا دالالەت قىلىدىغان ئىسىم بولۇپ، «الملك» سۆزىدىن چوڭقۇر مەنىگە ئىگە.
السَّبُوحُ	ھەر قانداق ئەيىب ۋە نۇقساندىن پۈتۈنلەي پاك زاتتۇر. بارلىق گۈزەل كامالىي سۈپەتلەر ئاللاھقىلا مەنسۇپ.
القُدُّوسُ	قايسى بىر تەرەپتىن بولمىسۇن، ھەر قانداق ناقىسلىق ۋە يېتەرسىزلىكلەردىن پاكتۇر. چۈنكى ئاللاھ مۇتلەق كامالىي سۈپىتى بىلەن يېگانە سۈپەتلەنگەن زاتتۇر.
السَّلَامُ	ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ۋە پۈتۈن ئىشلىرىدا ھەر قانداق نوقسان ۋە كەمچىلىكلەردىن خالى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى بارلىق تىنچلىق ۋە سالامەتلىكلەرنىڭ مەنبەئى بولغان زاتتۇر.
الحَقُّ	ئىلاھلىقىدا، ئىسىم-سۈپەتلىرىدە ھەق ئىكەنلىكىدە قىلچە شەك بولمىغان، ئۇنىڭدىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ مەبۇد بەرھەق بولمىغان زاتتۇر.
المُبِينُ	يېگانە ئىلاھلىقىدا، ھېكمەتلىرىدە ۋە رەھمىتىدە ئوچۇق، ئېنىق ۋە ئاشكارا بولغان، بەندىلىرىگە ھەقكە ئەگىشىشى ئۈچۈن ھەق يولنى ئوچۇق كۆرسىتىپ بەرگۈچى، ئازغۇن يوللاردىن ئاگاھلاندۇرغۇچى، ئۇلارنى ياخشىلىققا مۇيەسسەر قىلغۇچى زاتتۇر.

القَوِيُّ	مۇتلەق ئىختىيار بىلەن كامالىي قۇدرەتنىڭ ئىگىسى بولغان زاتتۇر.
المَتِينُ	قۇدرەتتە، كۈچتە كۈچلۈك، ھېچقانداق ئىشتا جاپا تارتىپ قالمايدىغان، ھېرىپ قالمايدىغان زاتتۇر.
القَادِرُ	ھەممىگە كۈچى يېتىدىغان، ئاسمان ۋە زېمىندا ھېچ نەرسە ئۇنى ئاجىزلاشتۇرالمايدىغان ۋە خالىغان نەرسىنى ئۆز خاھىشى بىلەن ئىرادە قىلىدىغان زاتتۇر.
القَدِيرُ	«القادر» سۈپىتىنىڭ ئەڭ كامالىي ئىپادىسى بولۇپ، ئاللاھنىڭ مۇتلەق قۇدرەت ۋە كۈچ ئىگىسى ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدۇ.
المُقْتَدِرُ	ئاللاھنىڭ قۇدرىتى ۋە تەقدىر قىلغان ئىشلىرىنى يۈرگۈزۈشتە كامالىي مۇتلەق قۇۋۋەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى تەكىتلەيدىغان سۈپەت.
العَلِيُّ، الأَعْلَى	ئاللاھنىڭ زاتىنىڭ، قەھرى كۈچىنىڭ، شەنىنىڭ ئۈستۈنلىكىنى ۋە ھەر نەرسىنىڭ ھۆكۈمرانلىقى قولىدا ۋە خاھىشى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەيدىغان سۈپەت. ئاللاھقا ئۈستۈن كېلىدىغان ھېچ نەرسە يوقتۇر.
المُتَعَالُ	ئۇلۇغلىقى ۋە قۇدرىتى ئالدىدا ھەر نەرسە خارلىق ھالىتىگە چۈشۈپ قالىدىغان، تەڭدىشى بولمىغان، بەلكى ھەر نەرسە ۋە ھەر قانداق مەخلۇقات ئۇنىڭ تەسەررۇپى، پادىشاھلىقى ۋە قەھرى ئاستىدا بولىدىغان زاتتۇر.
المُقَدِّمُ	ھەر نەرسىنى ئۆز خاھىشى بويىچە ئورۇنلاشتۇرىدىغان، ئىلمى ۋە ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسىغا ئاساسەن خەلقلىرىدىن بەزىسىنى بەزىسىگە ئۈستۈن ياكى ئىلگىرى قىلىدىغان زاتتۇر.
المُؤَخِّرُ	بەزى نەرسىلەرنى تۆۋەن قىلىپ، خالىغانلىرىنى ئىلگىرى ياكى ئۈستۈن قىلىدىغان، خالىغان ئىشنى ئۆز خاھىشى ۋە ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسى بويىچە كېچىكتۈرىدىغان، بەندىلىرىنى تەۋبە قىلسۇن دەپ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى سەۋەبلىك ئۇلارنى ئازابلاشنى كېچىكتۈرىدىغان زاتتۇر.
المُسَعِّرُ	شەيئىلەرنىڭ قىممىتىنى، ئورنىنى ۋە ماقامىنى ۋە تەسىرىنى خالىغانچە كۆتۈرىدىغان ياكى كەم قىلىدىغان، ھېكمىتىگە ئاساسەن بەزى نەرسىلەرنى باھالىق ۋە بەزىسىنى ئەرزان قىلىدىغان زاتتۇر.
القَابِضُ	روھلارنى قەبز قىلىدىغان، ھېكمىتى بويىچە بەزى بەندىلىرىنى سىناش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ قۇدرىتىنى، كۈچىنى ۋە قابىلىيىتىنى، شۇنداقلا رىزىقلىرىنى تار قىلىدىغان زاتتۇر.
البَاسِطُ	رەھمىتى، شەپقىتى بىلەن بەزى بەندىلىرىنىڭ رىزقىنى مول، تۇرمۇشىنى باياشات قىلىدىغان، ئاندىن ھېكمىتى بويىچە ئۇلارنى سىنايدىغان، تەۋبە قىلغۇچىلارغا مەغپىرەت قولىنى سۇنىدىغان زاتتۇر.
الأَوَّلُ	ھېچ نەرسە يوق ۋاقىتتىمۇ بولغان، ھەممە نەرسە ئۇنىڭ يارىتىشى ۋە ئىجاد قىلىشى بىلەن پەيدا بولغان، ئۆزىنىڭ باشلىنىش تارىخى بولمىغان زاتتۇر.
الآخِرُ	ھەر نەرسە پانى بولغاندىمۇ داۋام قىلىدىغان، تۈگەنجىسى بولمىغان، ھەممە نەرسە ئاخىرى ئۇنىڭ دەرگاھىغا قايتىدىغان، تۈگەنجىسى يوق مەڭگۈلۈك باقى زاتتۇر.
الظَّاهِرُ	ھەممىدىن ئۈستۈن، ھەممە نەرسىنىڭ ئۈستىدە ئاشكارا بولغۇچى، قۇدرىتى نامايان بولۇپ تۇرغۇچى، ئاللاھتىن ئۈستۈن ھېچ نەرسە يوق، ئۇ ھەممىگە ھامىي ۋە ھەممىنى ئىدراك قىلغۇچى زاتتۇر.
البَاطِنُ	ئاللاھ مەخپىيدۇر ۋە بەندىلىرىگە ئەڭ يېقىندۇر يەنى ئۇنى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولمايدۇ، ئۇنىڭ زاتىنىڭ ماھىيىتىنى تونۇشقا ئەقىللەر ئېرىشەلمەيدۇ.
الوِتْرُ	يەككە-يېگانە، شېرىكى يوق ياكى ياردەمچىسى ياكى بالىسى ياكى ئوخشىشى بولمىغان زاتتۇر.
السَّيِّدُ	مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدە مۇتلەق ھاكىمىيەت ئىگىسى، ئۇلارنىڭ پادىشاھى ۋە ياراتقۇچىسى زاتتۇر. پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئاللاھنىڭ قۇلىدۇر.
الصَّمَدُ	ھېچكىمگە مۇھتاج بولمىغان، خوجايىنلىقىدا، مەخلۇقاتلىرى ئۈستىدە ھۆكۈمرانلىقىدا تەڭدىشى بولمىغان، ھەممە ئۇنىڭغا مۇھتاج بولغان، مەخلۇقاتلىرىنى رىزىقلاندۇرىدىغان ۋە ئۇلاردىن رىزىق كۈتمەيدىغان يېگانە زاتتۇر.
الوَاحِدُ، الأَحَدُ	كامالى مۇتلەقتە يېگانە بولغان، ئوخشىشى بولمىغان، شېرىكى بولمىغان زاتتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاللاھنى بىر بىلىپ ئېتىقاد قىلىش، ئىبادەتلەرنى ئۇنىڭغىلا قىلىش مۇسۇلمانچىلىقنىڭ تەقەززاسى. ئېتىقاد ۋە ئىبادەتنى ئۇنىڭغىلا خالىس قىلىش زۆرۈر بولغان تەڭداشسىز زات.
الإِلَهُ	ھەقىقىي مەبۇد بەرھەق ئىبادەت قىلىشقا تولىمۇ ھەقلىق بولغان زاتتۇر.

13 الله نىڭ ئىسىملىرى بىلەن سۈپەتلىرى ئارىسىدا پەرق بارمۇ؟ الله نىڭ ئىسىملىرى ۋە سۈپەتلىرى، شۇ ئىسىم ياكى سۈپەت بىلەن يامانلىقتىن پاناھ تىلەشنىڭ ياكى بىرەر ئىشقا قەسەم قىلىشنىڭ دۇرۇس بولۇشىدا ئورتاقلىشىدۇ. لېكىن بۇ ئىسىم - سۈپەتلەرنىڭ ئارىسىدا پەرق بار، مۇھىم پەرقلەر تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت:

بىرىنچى: الله نىڭ ئىسىملىرى بىلەن بەندىچىلىك قىلىش ۋە چاقىرىش دۇرۇس بولىدۇ، مەسىلەن عبد الكريم (كەرەملىك زات الله نىڭ بەندىسى) دەپ ئاتاپ، بەندىچىلىكنى الله قا نىسبەت بېرىشكە بولىدۇ، ئەمما عبد الكرم (كەرەملىكنىڭ بەندىسى) دېيىش دۇرۇس بولمايدۇ. شۇنداقلا، الله نى ئىسىملىرى بىلەن چاقىرىشقا بولىدۇ، مەسىلەن يا كريم (ئى كەرەملىك زات الله!) دېيىشكە بولىدۇ، يا كرم الله (ئى الله نىڭ كەرەملىكى!) دېيىش دۇرۇس بولمايدۇ.

ئىككىنچى: الله نىڭ سۈپەتلىرى الله نىڭ ئىسىملىرىدىن تۇرلىنىپ چىقىدۇ. مەسىلەن، الرحمة (رەھمەت) دېگەن سۈپەت الرحمن (ئەررەھمان) دېگەن ئىسىمدىن تۇرلىنىپ چىقىدۇ. ئەمما الله نىڭ ئىسىملىرى بولۇپ كەلمىگەن ئىسىملار الله نىڭ سۈپەتلىرىدىن تۇرلىنىپ چىقمايدۇ. مەسىلەن الاستوأ (قارار ئالماق) دېگەن سۈپەتنى ئالساق، ئۇنىڭدىن تۇرلىنىپ چىققان المستوي (قارار ئالغۇچى) دېگەن ئىسىم الله نىڭ ئىسمى بولالمايدۇ.

ئۈچىنچى: الله نىڭ ئىسىملىرى بولۇپ كەلمىگەن ئىسىملار الله نىڭ پېئىللىرىدىن تۇرلىنىپ چىقمايدۇ. الغضب (غەزەپ قىلىش) الله نىڭ پېئىللىرىدىندۇر، ئۇنىڭدىن تۇرلىنىپ چىققان الغاضب (غەزەپ قىلغۇچى) نى الله نىڭ ئىسىملىرىدىن دېگىلى بولمايدۇ. ئەمما ئۇنىڭ سۈپەتلىرى ئۇنىڭ پېئىللىرىدىن تۇرلىنىپ چىقىدۇ. شۇنداق بولغاندا، الغضب (غەزەپ قىلىش) دېگەن سۈپەتنى الله نىڭ سۈپىتى دەپ ئىسپاتلىيالايمىز، چۈنكى غەزەپ قىلىش الله نىڭ پېئىللىرىدىندۇر.

14 پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟ ئۇ، پەرىشتىلەرنىڭ بارلىقىنى، الله تائالانىڭ ئۇلارنى ئۆزىگە ئىبادەت قىلدۇرۇش ۋە ئەمر - پەرمانلىرىنى ئىجرا قىلدۇرۇش ئۈچۈن ياراتقانلىقىنى قەتئىي ئېتىراپ قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. ﴿پەرىشتىلەر الله نىڭ ھۆرمەتلىك بەندىلىرىدۇر. ئۇلار اللهغا ئالدى بىلەن سۆز قىلىشقا پېتىنالمايدۇ، ئۇلار اللهنىڭ ئەمرى بويىچە ئىش قىلىدۇ﴾. [سۈرە ئەنبىيا، 26 — 27 - ئايەتلەر]

ئۇلارغا ئىمان كەلتۈرۈش مۇنداق بىرقانچە تۈرلۈك ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: 1- ئۇلارنىڭ بارلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. 2- ئۇلاردىن جىبرىئىلغا ئوخشاش بىز ئىسمىنى بىلگەن پەرىشتىگە ئىمان كەلتۈرۈش. 3- ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرىدىن ناھايىتى چوڭ يارىتىلغىنىدەك، بىز بىلگەن سۈپەتلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش. 4- جان ئالغۇچى پەرىشتىگە ئوخشاش، ئۇلارنىڭ خۇسۇسىي ۋەزىپىلىرىدىن بىزگە بىلدۈرۈلگەنلىرىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

15 قۇرئان دېگەن نېمە؟ قۇرئان الله سۇبھانەھۇ ۋەتائالانىڭ سۆزىدۇر، ئۇنى تىلاۋەت قىلىش ئىبادەت ھېسابلىنىدۇ. قۇرئان الله تىن كەلدى ۋە الله قا قايتىدۇ. الله قۇرئاننى ھەرپ ۋە ئاۋاز بىلەن سۆزلىدى، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى الله تىن ئاڭلىدى، ئاندىن ئۇنى پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزدى. ساماۋىي كىتابلارنىڭ ھەممىسى الله نىڭ سۆزىدۇر.

16 قۇرئان بىلەنلا قانائەتلىنىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدىن بىھاجەت بولساق بولامدۇ؟ ئۇنداق قىلىش دۇرۇس ئەمەس. الله تائالا سۈننەتنى ئېلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار﴾. [سۈرە ھەشر، 7- ئايەتنىڭ بىر قىسمى] سۈننەت قۇرئاننى تەپسىر قىلىپ بەرگۈچىدۇر. نامازغا ئوخشاش دىنىنىڭ تەپسىلىي ئەھكاملىرى پەقەت سۈننەت بىلەنلا تونۇلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «بىلىڭلاركى، ماڭا قۇرئان ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا ئوخشاش نەرسە بېرىلدى. بىلىڭلاركى، كەلگۈسىدە شۇنداق ئادەممۇ كېلىدۇكى، ئۇ قورسىقى توق، ئورۇندۇقىغا يۆلەنگەن ھالدا مۇنداق دەيدۇ: بۇ قۇرئانغىلا ئەمەل قىلىڭلار، قۇرئاندا بار ھالال نەرسىنى ھالال قىلىڭلار، ئۇنىڭدا بار ھارام نەرسىنى ھارام قىلىڭلار.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان]

17 پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟ ئۇ، الله نىڭ ھەر ئۇممەتكە ئۆز ئىچىدىن ئۇلارنى يالغۇز اللهقىلا ئىبادەت قىلىشقا، الله تىن باشقا كىمىكى ئىبادەت قىلىشنى رەت قىلىشقا چاقىرىدىغان

پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ راستچىل، راستچىل ئىكەنلىكى تەستىقلانغان، توغرا يولدا ماڭغۇچى، ھۆرمەتلىك، ئېسىل، تەقۋادار، ئىشەنچلىك، توغرا يولغا يېتەكلىگۈچى ۋە توغرا يولغا يېتەكلەنگۈچى كىشىلەر ئىكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە يۈكلەنگەن ۋەزىپىلەرنى بىجاندىل ئورۇندىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئىنسانلار ئىچىدىكى ئەڭ ئەۋزەل كىشىلەر ئىكەنلىكىنى، تۇغۇلغاندىن باشلاپ ۋاپات بولغانغا قەدەر اللە قا شېرىك كەلتۈرۈشتىن پاك ئىكەنلىكىنى قەتئىي تەستىقلاشتىن ئىبارەتتۇر.

18 **قىيامەت كۈنىدىكى شاپائەتنىڭ تۈرلىرى قانچە؟** ئۇ بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ. ئۇنىڭ ئەڭ چوڭ تۈرى **چوڭ شاپائەت** بولۇپ، ئىنسانلار قىيامەت مەيدانىدا ئۆزلىرى ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىلىشى ئۈچۈن 50 مىڭ يىل كۈتكەندىن كېيىن، پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللە نىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئىنسانلار ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىشنى تىلەيدۇ. بۇ شاپائەت بىزنىڭ سەردارىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغىلا خاستۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەدە قىلىنغان ۋە مەدھىيىگە لايىق مەرتىۋىدۇر. **ئىككىنچى:** جەننەتنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئېچىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. جەننەتنىڭ دەرۋازىسى تۇنجى بولۇپ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئېچىلىدۇ. ئۈممەتلەر ئارىسىدىن تۇنجى بولۇپ جەننەتكە ئۇنىڭ ئۈممىتى كىرىدۇ. **ئۈچىنچى:** دوزاخقا بۇيرۇلغان بىر تۈركۈم كىشىلەر ھەققىدە ئۇلارنىڭ دوزاخقا كىرىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **تۆتىنچى:** اللە نى بار ۋە بىر دەپ بىلگەن، لېكىن دوزاخقا كىرىپ كەتكەن گۇناھكارلارنىڭ دوزاختىن چىقىرىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **بەشىنچى:** جەننەت ئەھلىنىڭ مەرتىۋىلىرىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **ئاخىرقى ئۈچ تۈرلۈك شاپائەت** (يەنى ئۈچىنچى، تۆتىنچى ۋە بەشىنچى تۈرلۈك شاپائەتلەر) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغىلا خاس ئەمەس. لېكىن ئۇ، بۇ شاپائەتلەردە ئەڭ ئالدىدا بولىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەرلەر، پەرىشتىلەر، ئەۋلىيالار ۋە شېھىتلەر كېلىدۇ. **ئالتىنچى:** بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ جەننەتكە ھېسابسىز كىرىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. **يەتتىنچى:** بەزى كاپىرلارنىڭ ئازابىنىڭ يېنىكلىتىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلىنىدۇ. ئۇ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا خاس بولۇپ، تاغىسى ئەبۇ تالىبنىڭ ئازابىنىڭ يېنىكلىتىلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلەيدۇ. **ئاندىن كېيىن اللە تائالا** تەۋھىد ئۈستىدە ئۆلگەن نۇرغۇن كىشىلەرنى بىراۋنىڭ شاپائىتىسىزلا **ئۆز مەرھەمىتى بىلەن** دوزاختىن چىقىرىپ جەننەتكە كىرگۈزىدۇ، ئۇلارنىڭ سانىنى پەقەت اللە لا بىلىدۇ.

19 **تىرىكلەردىن ياردەم ياكى شاپائەت تىلەش دۇرۇس بولامدۇ؟** شۇنداق، دۇرۇس بولىدۇ. اللە تائالا باشقىلاردىن ياردەم تىلەشكە رىغبەتلەندۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ياخشى ئىشقا ۋە تەقۋادارلىققا ياردەملىشىڭلار﴾. [سۈرە مائىدە، ئىككىنچى ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى مۇسۇلمان قېرىندىشىنىڭ ياردىمىدە بولىدىكەن، اللە ئۇنىڭ ياردىمىدە بولىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] ئەمما شاپائەت مەسىلىسىگە كەلسەك، ئۇنىڭ پەزىلىتى ناھايىتى چوڭ بولۇپ، ئۇنىڭ مەنىسى "ئارىغا چۈشمەك" دېگەنلىك بولىدۇ. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى (كىشىلەر ئارىسىدا) ياخشى (ئىش ئۈچۈن) شاپائەت قىلسا، ئۇنىڭدىن (يەنى ياخشى ئىشتىن) ئۇنىڭ نېسىۋىسى بولىدۇ﴾. [سۈرە نىسا، 85 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شاپائەت قىلىڭلار، ئەجرىگە ئېرىشىسىلەر.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

ياردەم ۋە شاپائەت مۇنداق بىرقانچە شەرتلەر ئاستىدا تىلىنىشى كېرەك: **1**ـ تىرىك ئادەمدىن تىلىنىشى كېرەك، چۈنكى ئۆلۈك ئۆزىگە پايدا يەتكۈزەلمەيدىغان تۇرسا، قانداقمۇ باشقىلارغا پايدا يەتكۈزەلىسۇن؟!. **2**ـ قىلماقچى بولغان سۆز چۈشىنىشلىك بولۇشى كېرەك. **3**ـ تەلەپ قىلىنغان نەرسە ھازىر بولۇشى كېرەك. **4**ـ ئىنسان قادىر بولالايدىغان ئىشتا بولۇشى كېرەك. **5**ـ دۇنيا ئىشلىرىدا بولۇشى كېرەك. **6**ـ قىلسا بولىدىغان، زىيىنى يوق ئىشلاردا بولۇشى كېرەك.

20 **ۋەسىلە قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟** ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ.

بىرىنچى: جايىز بولغان ۋەسىلە. ئۇ تۆۋەندىكىدەك ئۈچ تۈرگە بۆلۈنىدۇ: **1**ـ اللە قا ئۇنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرى بىلەن ۋەسىلە ئىزدەش. **2**ـ ئاللاھ رازىلىقىنى كۆزلەپ قىلغان ياخشى ئەمەللەرنى ۋەسىلە قىلىش. **3**ـ ھايات ۋە

هازىر بولغان، دۇئاسى ئىجابەت بولىدۇ دەپ گۇمان قىلغان تەقۋادار مۇسۇلمانىنىڭ دۇئاسىنى ۋەسىلە قىلىش.

ئىككىنچى: چەكلەنگەن ۋەسىلە. ئۇ مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1ـ الله تائالادىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ياكى بىرەر ۋەلىنىڭ ھۆرمىتىنى شەپى كەلتۈرۈپ ھاجىتىنى تىلەش. مەسىلەن ئىنساننىڭ: ئى الله! مەن سەندىن پەيغەمبىرىڭنىڭ ھۆرمىتى بىلەن، ياكى ھۇسەيىننىڭ ھۆرمىتى بىلەن ھاجىتىمنى تىلەيمەن دېگىنىگە ئوخشاش. سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆرمىتىنىڭ الله تائالا ھوزۇرىدا ناھايىتى بۈيۈك ئىكەنلىكىدە گەپ يوق. شۇنداقلا الله نىڭ ياخشى بەندىلىرىنىڭمۇ ھۆرمىتى ناھايىتى چوڭدۇر. لېكىن يەر يۈزىدىكى ھەرقانداق ياخشى ئىشنى قىلىشقا ساھابىلار ئەڭ ھېرىسمەن تۇرۇپمۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆرمىتىنى ۋەسىلە قىلىپ دۇئا قىلمىغان. ھالبۇكى، ئۇنىڭ قەبرىسى ئۇلارنىڭ يېنىدا تۇرۇغلۇقمۇ ئۇلار رەسۇلۇللاھنىڭ تاغىسى ئاببباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ دۇئاسى بىلەن ۋەسىلە ئىزدىگەن. 2ـ بەندە ئۆز ھاجىتىنى پەرۋەردىگارى الله تىن پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ نامى بىلەن ياكى الله نىڭ ۋەلىسى بىلەن قەسەم قىلىپ تىلەش. مەسىلەن، ئۇنىڭ: «ئى الله! مەن سەندىن پالانى ۋەلىيىڭنىڭ ھەققى ھۆرمىتى بىلەن ياكى پالانى پەيغەمبىرىڭنىڭ ھەققى ـ ھۆرمىتى بىلەن مۇنداق نەرسە تىلەيمەن» دېگىنىگە ئوخشاش. مەخلۇق بىلەن مەخلۇققا قەسەم قىلىش مەنئىي قىلىنىدۇ. مەخلۇق بىلەن الله قا قەسەم قىلىش تېخىمۇ قاتتىق مەنئى قىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بەندىنىڭ پەقەت الله تائالاغا ئىتائەت قىلىش مەجبۇرىيىتى بار.

21 ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟ ئۇ، قىيامەت كۈنىنىڭ چوقۇم كېلىدىغانلىقىنى قەتئىي تەستىقلاشتىن ئىبارەتتۇر. بۇ ئىمان كەلتۈرۈش تۈرى بولسا: ئۆلۈش، ئۆلگەندىن كېيىن قەبرىدىكى سوئال ـ سوراق، ئازاب ياكى نازۇ ـ نېمەت، سۈرنىڭ چېلىنىدىغانلىقى، ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى ئالدىدا ئۆرە تۇرۇپ ھېساب بېرىلىدىغانلىقى، ئەمەل دەپتەرلىرىنىڭ تارقىتىپ بېرىلىدىغانلىقى، تارازا ۋە پىلسىرات كۆۋرۈكىنىڭ قويۇلىدىغانلىقى، ھەۋزى ـ كەۋسەر كۆلىنىڭ ۋە شاپائەتنىڭ مۇقەررەرلىكى، ئاندىن كېيىن ئىنساننىڭ جەننەت ياكى دوزاخقا كىرىدىغانلىقى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

22 قىيامەتنىڭ چوڭ ئالامەتلىرى نېمىلەردىن ئىبارەت؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، قىيامەتتىن بۇرۇن سىلەر ئون ئالامەتنى كۆرمىگىچە ھەرگىز قىيامەت قايىم بولمايدۇ» ئالەمنى تۈتۈن قاپلىشى، دەججالنىڭ چىقىشى، غەلىتە ھايۋاننىڭ چىقىشى، كۈننىڭ غەربتىن چىقىشى، مەريەم ئوغلى ئىسا ئەلەيھىسسالامنىڭ چۈشۈشى، يەئجۇج ۋە مەئجۇجلەر، شەرقتە بىر قېتىم، غەربتە بىر قېتىم، ئەرەب يېرىم ئارىلىدا بىر قېتىمدىن ئىبارەت ئۈچ قېتىملىق يەر يۇتۇش ھادىسىسى، ھەممىنىڭ ئاخىرىدا يەمەن تەرەپتىن بىر ئوت چىقىپ ئىنسانلارنى مەھشەرگاھ تەرەپكە قوغلاپ مېڭىشى قاتارلىقلارنى تىلغا ئالغان. [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

23 ئىنسانلارنىڭ بېشىغا كېلىدىغان ئەڭ چوڭ پىتنە نېمىدىن ئىبارەت؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئادەم ئەلەيھىسسالام يارىتىلغاندىن باشلاپ قىيامەت قايىم بولغىچە ئارىلىقتىكى ئەڭ چوڭ ئاپەت دەججالنىڭ چىقىشىدۇر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

دەججال ئىنسان پۇشتىدىن بولغان بىر ئەر كىشى بولۇپ، ئاخىر زامان بولغاندا دۇنياغا كېلىدۇ، ئۇنىڭ ئىككى كۆزى ئارىلىقىغا «ك ف ر» دەپ يېزىلغان بولىدۇ. ئۇنى ھەر بىر مۆمىن ئوقۇيالايدۇ. ئۇنىڭ ئوڭ كۆزى قارىغۇ بولۇپ، پولتىيىپ چىقىپ قالغان ئۈزۈمگە ئوخشايدۇ. ئۇ چىققاندا، دەسلەپ ئىسلاھات ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى، ئاندىن پەيغەمبەرلىكنى، ئاندىن ئىلاھلىقىنى دەۋا قىلىدۇ. ئۇ ئىنسانلارنىڭ ئارىسىدا پەيدا بولۇپ، ئۇلارنى ئۆزىگە ئەگىشىشكە دەۋەت قىلىدۇ، ئۇلار ئۇنى ئىنكار قىلىدۇ، سۆزىنى رەت قىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئۇلارنى تاشلاپ كېتىپ قالىدۇ. ئۇلارنىڭ مال ـ مۈلكى ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كېتىپ قالىدۇ، ئۇلارنىڭ قوللىرىدا ھېچ نەرسە قالمايدۇ. ئۇ يەنە ئىنسانلار ئارىسىدا پەيدا بولۇپ، ئۇلارنى ئۆزىگە ئەگىشىشكە دەۋەت قىلىدۇ. ئاندىن ئۇلار ئۇنىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئىشىنىدۇ. ئۇ ئاسمانغا بۇيرۇق

قىلىپ يامغۇر ياغدۇرىدۇ. زېمىنغا بۇيرۇق قىلىپ ئۈسۈملۈكلەرنى ئۈندۈرىدۇ. ئۇ ئىنسانلارغا سۇ ۋە ئوت ئېلىپ كېلىدۇ. ئۇنىڭ ئوتى سوغۇق سۇدۇر، سۈيى ئوتتۇر. ھەر بىر مۆمىن ھەر نامازنىڭ ئاخىرىدا اللہ قا سىغىنىپ ئۇنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تىلىشى، ۋاقىت يار بەرسە سۈرە كەھفنىڭ باش تەرىپىنى ئوقۇشى، ئۇنىڭ پىتنىسىگە قالماسلىق ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئۇچراپ قېلىشتىن يىراق تۇرۇشى كېرەك.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى دەججالنىڭ چىققانلىقىنى ئاڭلىسا، ئۇنىڭدىن يىراقلاشسۇن. اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۆزىنى مۆمىن ھېسابلايدىغان ئادەم ئۇنىڭ قېشىغا كەلسە، ئۇ قوزغىغان شۈبھىلەرنىڭ سەۋەبىدىن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كېتىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

دەججال يەر يۈزىدە 40 كۈن تۇرىدۇ. بىر كۈنى بىر يىلدەك، يەنە بىر كۈنى بىر ئايدەك، ئۈچىنچى كۈنى بىر ھەپتىدەك ئۇزۇن بولىدۇ. قالغان كۈنلىرى بىزنىڭ كۈنلىرىمىزگە ئوخشاش بولىدۇ. ئۇ زېمىننىڭ مەككە ۋە مەدىنىدىن باشقا ھەممە يېرىگە بارىدۇ. ئاندىن ئىسا ئەلەيھىسسالام چۈشۈپ ئۇنى ئۆلتۈرىدۇ.

24 **جەننەت بىلەن دوزاخ مەۋجۇتمۇ؟** شۇنداق، شەك - شۈبھىسىزكى، اللہ جەننەت بىلەن دوزاخنى ئىنسانلارنى يارىتىشتىن بۇرۇن ياراتقان. جەننەت بىلەن دوزاخ مەڭگۈ يوقالمايدۇ. اللہ جەننەت ئۈچۈن جەننەت ئەھلىنى ئۆز پەزلى بىلەن، دوزاخ ئۈچۈن دوزاخ ئەھلىنى ئۆز ئادالىتى بىلەن ياراتتى. ھەر بىر ئىنسانغا ئۆزى ئۈچۈن يارىتىلغان نەرسىنىڭ يولى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىلىدۇ.

25 **تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟** ئۇ، پۈتۈن ياخشىلىق ۋە يامانلىقنىڭ پەقەت اللہ نىڭ ھۆكمى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەنلا بولىدىغانلىقىنى، اللہ نىڭ خالىغان نەرسىنى قىلغۇچى ئىكەنلىكىنى قەتئىي تەستىقلاشتىن ئىبارەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر اللہ ئاسمان ۋە زېمىن ئەھلىنى ئازابلىماقچى بولسا، ئۇلارنى ئازابلاۋېرىدۇ، چۈنكى، اللہ ئۇلارغا زۇلۇم قىلغۇچى ئەمەس. ئەگەر اللہ ئۇلارغا رەھمەت قىلماقچى بولسا، اللہ نىڭ رەھمىتى ئۇلارغا ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىدىن ياخشىدۇر. ئەگەر ئوھۇد تېغىدەك ئالتۇننى اللہ يولىدا سەرپ قىلساڭمۇ، تاكى سەن تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرمىگىچە اللہ ئۇنى سەندىن قوبۇل قىلمايدۇ. شۇنى بىلىشىڭ كېرەككى، ساڭا تېگىشلىك بولغان مۇسىبەت ساڭا يەتمەي قالمايدۇ، ساڭا تېگىشلىك بولمىغان مۇسىبەت ساڭا خاتا يېتىپ قالمايدۇ. بۇ ئېتىقادتىن باشقا نەرسە ئۈستىدە ئۆلسەڭ، ئەلۋەتتە، دوزاخقا كىرىسەن.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

تەقدىرگە ئىمان كەلتۈرۈش مۇنداق تۆت ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: 1- اللہ نىڭ پۈتۈن ئىشلارنى تولۇق ۋە تەپسىلىي بىلىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. 2- اللہ نىڭ پۈتۈن ئىشلارنى لەۋھۇلمەھفۇزغا يازغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «اللہ مەخلۇقاتلارنىڭ تەقدىرىنى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى يارىتىشتىن 50 مىڭ يىل بۇرۇن پۈتۈۋەتكەن.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] 3- اللہ خالىغان ئىشنىڭ ھېچ نەرسە توسالغۇ بولماستىن ۋۇجۇدقا چىقىدىغانلىقىغا، اللہ نىڭ ھېچ نەرسە ئاجىزلىتالمايدىغان قۇدرىتىنىڭ بارلىقىغا، اللہ خالىغان ئىشنىڭ بولىدىغانلىقىغا، خالىمىغان ئىشنىڭ بولمايدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. 4- پۈتۈن شەيئىلەرنى اللہ نىڭ ۋۇجۇدقا چىقىرىدىغانلىقىغا، اللہ تىن باشقا پۈتۈن نەرسىلەرنىڭ اللہ ياراتقان مەخلۇق ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرۈش.

26 **ئىنسانلار ئۈچۈن ھەقىقىي قۇدرەت، خالاش ۋە ئىرادە قىلىش بارمۇ؟** شۇنداق، ئىنساننىڭ ئىختىيار قىلىش، خالاش ۋە ئىرادە قىلىش ھەققى بولىدۇ. لېكىن ئۇ اللہ تائالانىڭ خالىشىدىن چىقىپ كېتەلمەيدۇ. اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەقەت اللہ خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى ھەممە ئىش اللہ نىڭ خاھىشىغا باغلىقتۇر)﴾. [سۈرە ئىنسان، 30 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر ئەمەل قىلىڭلار، ھەر بىر ئىنسانغا ئۆزى ئۈچۈن يارىتىلغان نەرسىنىڭ يولى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىلىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]. اللہ تائالا بىزگە ياخشى بىلەن ياماننى پەرقلەندۈرۈشىمىز ئۈچۈن ئەقىل، قۇلاق ۋە كۆز بەردى. كىمكى ئوغرىلىق قىلىپ، ئاندىن: «اللہ بۇنى ماڭا پۈتۈۋېتىپتىكەن» دەيدىغان ئىنسان بارمۇ؟ ئەگەر ئۇ مۇنداق سۆزنى قىلسا، كىشىلەرمۇ ئۇنى كەچۈرمەيدۇ، بەلكى ئۇ جازاغا تارتىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا: «اللہ ساڭا بۇ جازانىمۇ

پۇتۇۋېتىپتىكەن» دېيىلىدۇ. تەقدىرنى دەلىل قىلىش ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئۆزرە ئېيتىش دۇرۇس ئەمەس. ئۇ قىپقىزىل يالغانچىلىقتۇر. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇشرىكلار: «ئەگەر اللە خالىسا ئىدى، بىز ۋە ئاتا- بوۋىلىرىمىز شېرىك كەلتۈرمەيتتۇق ۋە ھېچ نەرسىنى ھارام قىلمايتتۇق» دەيدۇ. ئۇلاردىن بۇرۇنقى كىشىلەر تاكى (بىزنىڭ ئازابىمىز نازىل بولۇپ) ئازابىمىزنى تېتىغانغا قەدەر (ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى) مۇشۇنداق (يەنى مۇشرىكلارسېنى ئىنكار قىلغاندەك) ئىنكار قىلغان ئىدى﴾. [سۈرە ئەنئام، 148 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

27 ئېھسان دېگەن نېمە؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىدىن ئېھسان ھەققىدە سورىغان كىشىگە جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېگەن: «اللە تىن خۇددى سەن ئۇنى كۆرۈپ تۇرغاندەك قورقۇشۇڭ ۋە ئىبادەت قىلىشىڭ كېرەك. گەرچە سەن اللە نى كۆرمىسەڭمۇ، اللە سېنى ھەقىقەتەن كۆرۈپ تۇرىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] مانا بۇ، دىنىنىڭ ئۈچ مەرتىۋىسى ئىچىدىكى ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدۇر.

28 تەۋھىد قانچە قىسىمغا بۆلۈنىدۇ؟ تەۋھىد ئۈچ قىسىمغا بۆلۈنىدۇ. 1ـتەۋھىد رۇبۇبىيە: ئۇ بولسا يارىتىش، رىزىق بېرىش، تىرىلدۈرۈش دېگەنگە ئوخشاش ئىشلار يالغۇز اللە قىلا خاس دەپ ئېتىقاد قىلىشتۇر. كاپىرلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلىشىدىن بۇرۇن تەۋھىدنىڭ بۇ قىسمىنى ئېتىراپ قىلاتتى. 2ـ تەۋھىد ئۇلۇھىيە: ئۇ بولسا ناماز ئوقۇش، نەزىر قىلىش، سەدىقە بېرىش قاتارلىق ئومۇمى ئىبادەتلەرنى يالغۇز اللە ئۈچۈنلا قىلىشتۇر. ئىبادەتلەرنى يالغۇز اللە قىلا قىلىشنى تەكىتلەش ئۈچۈن پەيغەمبەرلەر ئەۋەتىلگەن ۋە كىتابلار نازىل قىلىنغان. 3ـ اللە نىڭ گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلىرىنىڭ تەۋھىدى: ئۇ بولسا اللە ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ئىسپاتلىغان گۈزەل ئىسىملەرنى، ئالىي سۈپەتلەرنى ئۆزگەرتمەستىن، بىكار قىلماستىن، شەكىل كىرگۈزمەستىن، ئوخشاتماستىن ئىسپاتلاشتۇر.

29 ئەۋلىيا دېگەن كىم؟ ئۇ سالىھ ۋە تەقۋادار مۆمىندۇر. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿راستلا اللە نىڭ دوستلىرىغا (ئاخىرەتتە اللەنىڭ ئازابىدىن) قورقۇش، (دۇنيادا قولدىن كەتكۈزۈپ قويغانغا) قايغۇرۇش يوقتۇر. ئۇلار ئىمان ئېيتقان ۋە تەقۋادارلىق قىلغانلاردۇر﴾. [سۈرە يۇنۇس، 62 ــ 63 ـ ئايەتلەر] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «شەك-شۈبھىسىزكى، جانابى اللەنىڭ دوستلىرى، سالىھ مۇئمىنلەردۇر.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

30 پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەققىدە بىزگە نېمىلەر ۋاجىپ بولىدۇ؟ ئۇلار ھەققىدە بىزگە ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش، ئۇلارغا اللە نىڭ رازىلىقىنى تىلەش، دىللىرىمىزنى ۋە تىللىرىمىزنى ئۇلاردىن سالامەت تۇتۇش، ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى يېيىش، يامانلىقلىرىدىن ۋە ئۆز-ئارا ئىختىلاپلىشىپ قالغان ئىشلىرىدىن تىلىمىزنى يىغىش ۋاجىپتۇر. ئۇلار خاتالىقتىن مەسۇم ئەمەس، لېكىن ئۇلار ئىجتىھاد بىلەن ئىش قىلغۇچىلاردۇر. ئۇلاردىن، ئىجتىھادىغا بىنائەن توغرىنى تاپقانلارغا ئىككى ئەجىر، خاتالاشقانلارغا بىر ئەجىر بېرىلىدۇ. ئىجتىھاد قىلىپ خاتالاشقانلارنىڭ خاتالىقلىرى كەچۈرۈم قىلىنغان. ئەگەر ئۇلاردىن گۇناھ-مەسىيەت سادىر بولغان بولسا، شۇ يامانلىقلىرىنى كەتكۈزگىدەك ئارتۇقچىلىقلىرىمۇ بار. ئۇلاردىن ئەڭ ئەۋزەل ئون كىشى تۆۋەندىكى تەرتىپ بويىچە سانىلىدۇ. ئەبۇبەكرى، ئاندىن كېيىن ئۆمەر، ئاندىن كېيىن ئۆسمان، ئاندىن كېيىن ئەلى، تەلھە، زۇبەير، ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋپ، سەئد ئىبنى ئەبى ۋەققاس، سەئىيد ئىبنى زەيد، ئۇبەيدە ئىبنى جەرراھ، ئاندىن كېيىن مۇھاجىرلار، ئاندىن كېيىن مۇھاجىر ۋە ئەنسارىلاردىن بەدرى غازىتىغا قاتناشقانلار، ئاندىن كېيىن ئەنسارىلار، ئاندىن كېيىن بارلىق ساھابىلار. اللە ئۇلاردىن رازى بولسۇن ۋە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى رازى قىلسۇن!. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ساھابىلىرىمنى تىللىماڭلار! مېنىڭ جېنىم ئىلكىدە بولغان زات اللە بىلەن قەسەمكى، ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئوھۇد تېغىدەك ئالتۇن سەرپ قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇلاردىن بىرىنىڭ بىر مۇد(650 گىرام ئېغىرلىق ئەتراپىدا)، ياكى يېرىم مۇد سەدىقىسىنىڭ مەرتىۋىسىگە يېتەلمەيدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] تەبىرانى رىۋايەت قىلغان يەنە بىر ھەدىستە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى مېنىڭ ساھابىلىرىمگە ھاقارەت قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا ئاللاھنىڭ لەنىتى، پەرىشتىلەر ۋە مۆمىنلەرنىڭ لەنىتى بولسۇن».

31 رەسۇلۇللاھنى ئاللاھ بەلگىلىگەن چەكتىن ئاشۇرۇپ مەدھىيىلىسەك بولامدۇ؟ شۈبھىسىزكى، سەردارىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئەڭ شەرەپلىك ۋە ئەڭ ئەۋزەل ئىنساندۇر. لېكىن بىزنىڭ ئۇنى خۇددى خرىستىئانلار مەريەم ئوغلى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى چەكتىن ئاشۇرۇپ مەدھىيىلىگەندەك، (چەكتىن ئاشۇرۇپ) مەدھىيىلىشىمىز دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى تۆۋەندىكى سۆزى بىلەن ئۇنىڭدىن چەكلەيدۇ: «سىلەر مېنى خرىستىئانلار مەريەم ئوغلى ئىسا ئەلەيھىسسالامنى چەكتىن ئاشۇرۇپ ماختىغاندەك، (چەكتىن ئاشۇرۇپ) ماختىماڭلار، مەن پەقەت اللہ نىڭ بەندىسى، شۇڭا سىلەر مېنى: اللہ نىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى دەڭلار.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

32 ئەھلى كىتابلار ئاللاھقا ئىمان ئېيتقان بولامدۇ؟ يەھۇدىيلار، خرىستىئانلار ۋە باشقا دىنلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى، گەرچە ئۇلار ئەسلى توغرا بولغان دىنغا ئىمان كەلتۈرگەن بولسىمۇ، بەربىر كاپىردۇر. كىمكى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەندىن كېيىن ئۆز دىنىنى تاشلاپ ئىسلام دىنىغا كىرمەيدىكەن، ﴿ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر﴾. [سۈرە ئال ئىمران، 85 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئەگەر مۇسۇلمانمۇ ئۇلارنى كاپىر دەپ ئېتىقاد قىلمايدىكەن ياكى ئۇلارنىڭ دىنىنىڭ باتىل ئىكەنلىكىگە شەك قىلىدىكەن كاپىر بولىدۇ. چۈنكى ئۇ اللہ نىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ئۇلارنى كاپىر دېگەن ھۆكمىگە قارشى چىققان بولىدۇ. اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كۇففار جامائەلىرىدىن كىمكى قۇرئاننى ئىنكار قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا ۋەدە قىلىنغان جاي دوزاختۇر﴾. [سۈرە ھۇد، 17 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «جېنىم ئىلكىدە بولغان زات اللہ بىلەن قەسەمكى، بۇ ئۈممەت ئىچىدىن كىمكى مېنىڭ پەيغەمبەرلىكىمنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مەيلى ئۇ يەھۇدىي ياكى خرىستىئان بولسۇن، ماڭا ئىمان كەلتۈرمەيدىكەن دوزاخقا كىرىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

33 كاپىرغا زۇلۇم قىلىش دۇرۇس بولامدۇ؟ مۇسۇلمانىنىڭ زېمىندا ئادالەتنى بەرپا قىلىشى ۋاجىبتۇر. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: (اللہ ھەقىقەتەن (كىشىلەر ئارىسىدا) ئادىل بولۇشقا، (جىمى خەلقە ياخشىلىق قىلىشقا، خىش ـ ئەقرىبالارغا سىلە ـ رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ). زۇلۇم قىلىش ھارامدۇر. اللہ تائالا بىر ھەدىس قۇددۇسىدا مۇنداق دەيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، مەن زۇلۇم قىلىشنى ئۆزەمگە ھارام قىلدىم ۋە ئۇنى سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىمۇ ھارام قىلدىم، شۇڭا سىلەر ئۆزئارا زۇلۇم قىلىشماڭلار.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

مۇئامىلىدە كاپىرلار ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ: **بىرىنچى، مۇسۇلمانلار بىلەن ئەھدىلەشكەن كاپىرلار.** ئۇلار مۇنداق ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: 1 ـ زىممىيلار بولۇپ، ئۇلار جىزيە تۆلەيدىغان كاپىرلارنى كۆرسىتىدۇ. ئۇلار ئۆزلىرىگە اللہ نىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنىڭ ھۆكمىنىڭ ئىجرا قىلىنىش بەدىلىگە ئىسلام يۇرتىدا قېلىش ئۈچۈن مۇسۇلمانلار بىلەن سۈلھى تۈزگەنلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ زىممىيلىك ھالىتى (يەنى ئۇلارنى قوغداش مەسئۇلىيىتى) مەڭگۈ داۋام قالىدۇ. ئۇلار ئىسلام يۇرتلىرىدا ئولتۇراقلاشقان كاپىرلارغا ئوخشايدۇ. 2 ـ سۈلھى تۈزگەن كاپىرلار بولۇپ، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يۇرتلىرىدا خاتىرجەم ياشاشلىرى ئۈچۈن مۇسۇلمانلار بىلەن سۈلھى تۈزىدۇ. ئۇلارغا ئىسلام دىنىنىڭ ھۆكۈملىرى زىممىيلارغا ئىجرا قىلىنغاندەك ئىجرا قىلىنمايدۇ. لېكىن ئۇلار مۇسۇلمانلارغا ئۇرۇش ئېچىشتىن قەتئىي ساقلىنىشى كېرەك. ئۇلارنىڭ مىسالى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى يەھۇدىيلارغا ئوخشايدۇ. 3 ـ ئامانلىق ياكى پاناھلىق بېرىلگەنلەر بولۇپ، مۇسۇلمانلار يۇرتلىرىغا ئولتۇراقلىشىش مەقسىتىدە ئەمەس، ئەلچىلەر، تىجارەتچىلەر، پاناھلىق تىلىگۈچىلەر، زىيارەتچىلەر ۋە باشقىلارغا ئوخشاش مەلۇم ئېھتىياج تۈپەيلى كەلگەنلەردۇر. ئۇلارنىڭ ھۆكمى شۇكى، ئۇلار ئۆلتۈرۈلمەيدۇ، ئۇلاردىن جىزيە ئېلىنمايدۇ، پاناھلىق تىلىگۈچى ئىسلامغا دەۋەت قىلىنىدۇ، ئەگەر ئىسلام دىنىغا كىرسە، بۇ ئۇنىڭ بەختى، ئەگەر ئۆزى خاتىرجەم بولىدىغان جايغا كېتىشنى ياخشى كۆرسە، شۇ جايغا يەتكۈزۈپ قويۇلىدۇ، ئۇنىڭغا چېقىلىشقا بولمايدۇ.

34 بىدئەت دېگەن نېمە؟ ئىبنى رەجەب (اللہ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «بىدئەت دىندا

يېڭىدىن پەيدا بولغان، شەرىئەتتە توغرىلىقىنى كۆرسىتىدىغانغا ئىسپات يوق نەرسىنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما شەرىئەتتە توغرىلىقىنى كۆرسىتىدىغانغا ئىسپات بولغان نەرسە، گەرچە ئۇ لۇغەت جەھەتتە بىدئەت چۈشەنچىسىنى بەرسىمۇ، شەرىئەت ئاتالغۇسى جەھەتتە بىدئەت ھېسابلانمايدۇ.»

35 دىندا ياخشى بىدئەت ۋە يامان بىدئەت مەۋجۇدمۇ؟ شەرىئەت چۈشەنچىسىدىن ئالغاندا، بىدئەتنى سۆكىدىغان نۇرغۇن ئايەتلەر ۋە ھەدىسلەر بايان قىلىنغان. بىدئەت دىندا يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلار بولۇپ، شەرىئەتتە ئۇنىڭ توغرىلىقىغا دەلىل يوق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىزنىڭ دىنىمىزدا يوق بىر ئەمەلنى قىلسا، ئۇ رەت قىلىنىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، يېڭىدىن پەيدا بولغان ھەممە نەرسە بىدئەتتۇر، ھەممە بىدئەت ئازغۇنلۇقتۇر.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان] ئىمام مالىك (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) شەرىئەت چۈشەنچىسىدە بىدئەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە توختىلىپ مۇنداق دېگەن: كىمكى ئىسلام دىنىدا بىرەر نەرسىنى پەيدا قىلىپ، ئۇنى ياخشى بىدئەت دەپ قارىسا، ئۇ ھەقىقەتەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دەۋەتنى يەتكۈزۈشتە خىيانەت قىلدى دېگەن بولىدۇ. چۈنكى الله مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم﴾. [سۈرە مائىدە، 3 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

لۇغەت چۈشەنچىسىدىن ئالغاندا، بىدئەتنى ماختىغان بەزى ھەدىسلەر بايان قىلىنغان. بۇ خىل بىدئەت شەرىئەتتە يولغا قويۇلغان، لېكىن كېيىن ئۇنتۇلۇپ كېتىلگەن ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرگە ئۇنتۇلۇپ كېتىلگەن ئىشنى ئەسلىتىشكە رىغبەتلەندۈرۈپ مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئىسلام دىنىدا ياخشى بىر سۈننەتنى سۈننەت قىلسا، ئۇنىڭغا شۇ سۈننەتنىڭ ئەجرى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن شۇ سۈننەتكە ئەمەل قىلغانلارنىڭ ئەجرلىرىدىن ھېچ نەرسە كېمەيتىۋېتىلمەستىن بىر كىشىلىك ئەجىر بولىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ: «بۇ نېمىدېگەن ياخشى بىدئەت!» دېگەن سۆزى مۇشۇ مەنا ئاساسىدا كەلگەن. ئۇ بۇ سۆزى بىلەن تەراۋىھ نامىزىنى مەقسەت قىلغان بولۇپ، ئۇ ناماز يولغا قويۇلغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ نامازنى ئوقۇشقا رىغبەتلەندۈرگەن ۋە ئۇنى ئۈچ كېچە ئوقۇغان، ئاندىن ۋاجىب بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ تەرك ئەتكەن. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇ نامازنى ئوقۇغان ۋە مۇسۇلمانلارنى ئۇ نامازنى ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇشقا جەملىگەن.

36 مۇناپىقلىق قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟ مۇناپىقلىق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1 ـ تۈرى ئېتىقادقا باغلىق بولۇپ، بۇ چوڭ مۇناپىقلىق ھېسابلىنىدۇ. بۇ بولسا ئىماننى ئاشكارىلاپ كۇپرىنى دىلدا يوشۇرۇشتۇر. بۇ تۈردىكى مۇناپىقلىق ئىنساننى دىندىن چىقىرىدۇ. ئەگەر ئۇ نىپاق ئۈستىدە چىڭ تۇرۇپ ئۆلۈپ كەتسە، كۇپرىلىق بىلەن ئۆلگەن بولىدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇناپىقلار چوقۇم دوزاخنىڭ ئەڭ ئاستىنقى قەۋىتىگە (يەنى قەئرىگە) تاشلىنىدۇ﴾. [سۈرە نىسا، 145 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئۇلارنىڭ مەخسۇس سۈپەتلىرى بولۇپ، ئۇلار الله نى ۋە مۆمىنلەرنى ئالدايدۇ، مۆمىنلەرنى مەسخىرە قىلىدۇ، مۇسۇلمانلارغا قارشى كاپىرلارغا ياردەم بېرىدۇ، ياخشى ئەمەللىرى بىلەن مال ـ دۇنياغا ئېرىشىشنى كۆزلەيدۇ. 2 ـ تۈرى ئەمەلگە باغلىق بولۇپ، بۇ كىچىك مۇناپىقلىق ھېسابلىنىدۇ. بۇ تۈردىكى مۇناپىقلىق ئىنساننى ئىسلام دىنىدىن چىقىرىۋەتمەيدۇ. لېكىن ئۇ خەتەرلىك بولۇپ، ئەگەر تەۋبە قىلمىغان تەقدىردە، ئۇنى بىرىنچى مۇناپىقلىققا ئۇلاشتۇرۇپ قويىدۇ. خائىنلىقنىڭ بىر نەچچە سۈپەتلىرى بولۇپ، سۆزلىسە يالغان سۆزلەيدۇ، ۋەدە قىلسا خىلاپلىق قىلىدۇ، مۇنازىرىلىشىپ قالسا تىللايدۇ، ئەھدە قىلسا ئەھدىنى بۇزىدۇ، ئامانەتدار دەپ قارالسا خىيانەت قىلىدۇ. ساھابە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلار ئەمەلىي نىپاقلاقتىن قورقاتتى. ئىبنى ئەبۇ مۇلەيكە (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوتتۇزدەك ساھابىلىرىنى ئۇچراتتىم، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىدە مۇناپىقلىق ئىللىتى بولۇپ قېلىشىدىن قورقاتتى.» ئىبراھىم تەيمىي (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «يالغانچى بولۇپ قېلىشتىن قورقۇپ، سۆزۈمنى ئەمەلىمگە ئۇيغۇنلايتتىم.» ھەسەن بەسرى (الله ئۇنىڭغا رەھمەت

قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: « مۇناپىقلىق ئىللىتىدىن پەقەت مۆمىنلا قورقىدۇ، ئۇنىڭدىن پەقەت مۇناپىقلا قورقمايدۇ.» ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: «اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ سەندىن شۇنى تەلەپ قىلىمەنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساڭا مۇناپىقلارنىڭ ئىچىدە مېنىمۇ ئاتىدىمۇ؟» دېگەندە، ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «ياق، سەندىن كېيىن ھېچكىمگە مۇنداق گۇۋاھلىق بەرمەيمەن» دېگەن. مۇسۇلمان قېرىندىشىم! سىزدە بۇ ئىللەتلەردىن بىرەر ئىللەتنىڭ بولۇپ قېلىشىدىن ھەزەر ئەيلەڭ! ۋە ئۆزۈڭىزنى تەكشۈرۈپ تۇرۇڭ!.

37 **اللە نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ چوڭ ۋە ئېغىر ھېسابلىنىدىغان گۇناھ قايسى؟** ئۇ، اللە تائالاغا شېرىك كەلتۈرۈشتۇر. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن زور گۇناھتۇر﴾. [سۈرە لوقمان، 13 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: «قايسى گۇناھ ئەڭ بۈيۈك؟» دەپ سورىغاندا، ئۇ: «سېنى ياراتقان اللە قا شېرىك كەلتۈرۈشۈڭ ئەڭ چوڭ گۇناھ بولىدۇ» دەپ جاۋاب بەرگەن. [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

38 **شېرىك قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟** شېرىك ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ. **1 ـ چوڭ شېرىك:** بۇ تۈردىكى شېرىك كىشىنى ئىسلام دىنىدىن چىقىرىپ تاشلايدۇ. اللە ئۇنىڭ ساھىبىنى مەغپىرەت قىلمايدۇ. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللە ھەقىقەتەن اللە قا شېرىك كەلتۈرۈش گۇناھىنى مەغفىرەت قىلمايدۇ، خالىغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭدىن باشقا گۇناھىنى مەغفىرەت قىلىدۇ﴾. [سۈرە نىسا، 48 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] بۇ شېرىك تۆۋەندىكىدەك تۆت قىسىمغا بۆلۈنىدۇ: بىرىنچى: دۇئا ۋە تىلەكتە شېرىك كەلتۈرۈش. ئىككىنچى: نىيەت، ئىرادە ۋە مەقسەتتە شېرىك كەلتۈرۈش. مەسىلەن: ياخشى ئەمەللەرنى اللە تىن غەيرىگە قىلىش. ئۈچىنچى: ئىتائەت قىلىشتا شېرىك كەلتۈرۈش. مەسىلەن: اللە ھالال قىلغان نەرسىلەرنى ھارام قىلىشتا ياكى اللە ھارام قىلغان نەرسىلەرنى ھالال قىلىشتا ئۆلىمالارغا ئىتائەت قىلىش. تۆتىنچى: ياخشى كۆرۈشتە شېرىك كەلتۈرۈش. مەسىلەن: بىراۋنى اللەنى ياخشى كۆرگەندەك ياخشى كۆرۈش. **2 ـ كىچىك شېرىك بولۇپ،** ئۇ ئىگىسىنى ئىسلام دىنىدىن چىقىرىۋەتمەيدۇ. ئۇنىڭ مۇنداق مىساللىرى بار: **1 ـ** ئەمەلدە رىيا قىلىش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، كىچىككىنە رىيا قىلىشمۇ شېرىكتۇر.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان] **2 ـ** اللە تىن غەيرى بىلەن قەسەم قىلىش. بالا ـ قازانى چەكلەيدۇ دېگەن ئېتىقاد بىلەن كۆز مۇنچاق ۋە تۇمار ئېسىش **3 ـ** قۇشلار، ئىسىملار، ئاتالغۇلار، جايلار ۋە باشقا نەرسىلەر بىلەن شۇم پال ئېلىش.

39 **چوڭ شېرىك بىلەن كىچىك شېرىكنىڭ پەرقى نېمە؟** ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى پەرق: چوڭ شېرىك سادىر قىلغۇچى ئىسلام دىنىدىن چىقىش بىلەن بىرگە، دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ دەپ ھۆكۈم قىلىنىدۇ. كىچىك شېرىك سادىر قىلغۇچىغا ئىسلام دىنىدىن چىقتى دەپ ھۆكۈم قىلىنمايدۇ ۋە ئاخىرەتتە دوزاختا مەڭگۈ قالمايدۇ.چوڭ شېرىك پۈتۈن ئەمەللەرنى بىكار قىلىۋېتىدۇ، ئەمما كىچىك شېرىك ئۆز مىقدارىدا ئەمەلنى يوققا چىقىرىدۇ. كىچىك شېرىك چوڭ شېرىككە ئوخشاش تەۋبە بىلەن ئەپۇ قىلىنامدۇ ياكى بۇ ئاللاھنىڭ خاھىشىدىكى چوڭ گۇناھلارغا ئوخشامدۇ؟(يەنى ئاللاھ خالىسا كەچۈرىدۇ خالىسا جازالايدۇ) دېگەن مەسىلە داۋاملىشىپ كەلمەكتە. قايسى بولىشىدىن قەتئىي نەزەر ئىككىلىسى خەتەرلىكتۇر.

40 **كىچىك شېرىك يۈز بېرىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭدىن ساقلىنىشنىڭ چارىسى بارمۇ؟ ياكى ئۇ سادىر بولغاندىن كېيىن كەففارىتى بارمۇ؟** شۇنداق، ئۇنىڭ چارىسى بار، ئەمەلنى اللە نىڭ رازىلىقىنى تىلەپ قىلىش بىلەن رىيادىن ساقلانغىلى بولىدۇ، ئەمما كىچىك رىيادىن دۇئا قىلىش ئارقىلىق ساقلانغىلى بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئىنسانلار! بۇ شېرىكتىن (يەنى كىچىك رىيادىن) ساقلىنىڭلار، ئۇ ھەقىقەتەن چۈمۈلىنىڭ مېڭىشىدىنمۇ يوشۇرۇن بولىدۇ» دېگەندە، ساھابىلار ئۇنىڭدىن: «ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇ چۈمۈلىنىڭ يۈرۈشىدىنمۇ يوشۇرۇن تۇرسا، بىز ئۇنىڭدىن قانداق ساقلىنىمىز؟» دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى اللە! بىز ساڭا سىغىنىپ ئۆزىمىز بىلىدىغان نەرسىنى ساڭا شېرىك كەلتۈرۈپ قېلىشىمىزدىن پاناھ تىلەيمىز، ئۆزىمىز بىلمەيدىغان نەرسە ئۈچۈن سەندىن مەغپىرەت تىلەيمىز دەڭلار!» دەيدۇ. [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان]

ئەمما اللە تىن باشقا نەرسە بىلەن قەسەم قىلىشنىڭ كەففارىتىگە كەلسەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى لات ۋە ئۇززا نامىلىق بۇتلار بىلەن قەسەم قىلىپ قالغان بولسا، دەرھال: بىر الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر دېۋەتسۇن!». [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] شۇم پال ئېلىشنىڭ كەففارىتىگە كەلسەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى شۇم پال ئېلىپ قىلماقچى بولغان ئىشىدىن يانسا، الله قا شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ» دېگەندە، ساھابىلار: «ئۇنىڭ كەففارىتى بارمۇ؟» دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى الله! سېنىڭ ياخشىلىقىڭدىن باشقا ھېچ ياخشىلىق يوق، سېنىڭ بېشارىتىڭدىن باشقا ھېچ پال ئېلىش يوق، سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق دېيىشىڭلار كېرەك» دەيدۇ. [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان]

41 كۈپرى قانچە تۈرلۈك بولىدۇ؟ كۈپرى ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1-چوڭ كۈپرى: ئۇ بولسا كىشىنى ئىسلامدىن چىقىرىدۇ. ئۇ تۆۋەندىكىدەك بەش قىسىمغا بۆلۈنىدۇ. بىرىنچى: ئىنكار قىلىش كۈپرىسى. ئىككىنچى: تەستىق قىلىپ تۇرۇپمۇ باش تارتىش كۈپرىسى. ئۈچىنچى: شەكلىنىش كۈپرىسى. تۆتىنچى: يۈز ئۆرۈش كۈپرىسى. بەشىنچى: مۇناپىقلىق كۈپرىسى. 2 ـ كىچىك كۈپرى: ئۇ بولسا نېمەتكە كۈپرى قىلىش دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ خىل كۈپرى بىر مۇسۇلماننى ناھەق ئۆلتۈرگەنگە ئوخشاش چوڭ گۇناھلارنى سادىر قىلىش ئارقىلىق بارلىققا كېلىدۇ. ئەمما گۇناھكار ئىسلامدىن چىقىپ كەتمەيدۇ.

42 ئاتاپ نەزىر قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟ رەسۇلۇللاھ نەزىر قىلىشنى يامان كۆرەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: «ئۇ ياخشىلىق ئېلىپ كەلمەيدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] نەزىر الله ئۈچۈن خالىس قىلىنىشى كېرەك. ئەمما نەزىر الله تىن غەيرىگە ئاتاپ قىلىنسا، مەسىلەن: قەبرىگە ياكى بىرەر ۋەلىگە ئاتاپ قىلىنغان نەزىر ھارامدۇر ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ.

43 رەمبال ياكى پالچى ۋە جىنكەشلەرنىڭ قېشىغا بېرىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟ ئۇلارنىڭ قېشىغا بېرىش ھارامدۇر. كىمكى ئۇلاردىن مەنپەئەت ئېلىشنى مەقسەت قىلىپ بارسا، گەرچە ئۇ كىشى ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى تەستىق قىلمىغان تەقدىردىمۇ، 40 كۈنگىچە نامىزى قوبۇل قىلىنمايدۇ. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى رەمبالنىڭ قېشىغا كېلىپ، ئۇنىڭدىن بىرەر نەرسە ھەققىدە سورىسا، 40 كۈنگىچە نامىزى قوبۇل قىلىنمايدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] ئەگەر ئۇ، رەمبال ۋە ياكى جىنكەشنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇلارنىڭ غەيب ئىلمى ھەققىدە سۆزلىگەنلىرىنى تەستىق قىلسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىغا كاپىر بولغان بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى رەمبال ياكى پالچىنىڭ قېشىغا بارسا ۋە ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى تەستىق قىلسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان ۋەھيىگە كاپىر بولغان بولىدۇ.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

44 يۇلتۇزلار بىلەن يامغۇر تەلەپ قىلىش قانداق چاغدا چوڭ شېرىك، قانداق چاغدا كىچىك شېرىك بولىدۇ؟ كىمكى يۇلتۇزنىڭ يامغۇرغا الله نىڭ ئىرادىسىسىز تەسىرى بار دەپ، يامغۇرنى يۇلتۇزنىڭ پەيدا قىلالايدىغانلىقىغا ۋە يارىتالايدىغانلىقىغا نىسبەت بەرسە، مانا بۇ چوڭ شېرىك بولىدۇ. كىمكى يۇلتۇزنىڭ يامغۇرغا الله نىڭ ئىرادىسى بىلەن بىرلىكتە تەسىرى بار، الله يۇلتۇزنى يامغۇرنىڭ يېغىشىغا سەۋەب قىلدى، الله تائالا شۇ يۇلتۇز چىققاندا يامغۇرنىڭ يېغىشىنى ئادەتكە ئايلاندۇردى دېسە، مانا بۇ ھارام ۋە كىچىك شېرىكتۇر. چۈنكى ئۇ نە شەرئىي، نە ماددىي، نە ساغلام ئەقلىي دەلىل بولماستىن يۇلتۇزنى يامغۇرغا سەۋەب قىلىۋالغان بولىدى. ئەمما يۇلتۇزلارنى كۆزىتىش، يىلنىڭ پەسىللىرىگە قاراپ يامغۇر يېغىش ۋاقىتلىرىنى تەخمىن قىلىش جايىزدۇر.

45 مۇسۇلمانلارنىڭ ئەمەلدارلىرى ئۈچۈن نېمە قىلىشىمىز ۋاجىپ؟ خۇش ياقسۇن- ياقمىسۇن ئۇلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاش، بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپتۇر. ئەگەر ئۇلار زۇلۇم قىلغان تەقدىردىمۇ ئۇلارغا قارشى چىقىش، بەددۇئا قىلىش ۋە ئىتائەت قىلىشتىن چىقىۋېلىشقا بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ ياخشىلىنىشىغا، ھاكىمىيەتتە ساغلام ۋە توغرا ئىش قىلىشىغا دۇئا قىلىشىمىز لازىم. ئۇلار گۇناھ ئىشلارغىلا بۇيرۇمايدىكەن، ئۇلارغا ئىتائەت قىلىشنى الله تائالاغا ئىتائەت قىلىش دەپ قارايمىز. ئەگەر ئۇلار گۇناھ ئىشلارغا بۇيرۇيدىكەن، ئۇ ۋاقىتتا ئۇلارغا ئىتائەت قىلىش ھارام بولىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا ياخشى ئىشلاردا ئۇلارغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ.(بۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى ئىسلام شەرىئىتى بىلەن ھۆكۈم يۈرگۈزىلىۋاتقان ھۆكۈمرانلىق.-مۇھەررىر-) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈچاڭغا ئۇرۇلغان ۋە

پۈل-مېلىڭ تارتۇۋېلىنغان تەقدىردىمۇ باشلىقىڭنىڭ سۆزىنى ئاڭلىشىڭ، بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىشىڭ كېرەك. سەن باشلىقىڭنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغىن، بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلغىن.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

46 **الله بۇيرۇغان ۋە چەكلىگەن ئىشلاردا نېمە ھېكمەت بارلىقىنى سوراش جايىز بولامدۇ؟** ھەئە.- دۇرۇس بولىدۇ؛ لېكىن بۇ سوئالنى سوراشتىكى مەقسەت ئۇنىڭدىكى ھېكمەتنى بىلىپ ۋە ئۇنىڭغا قانائەت قىلىش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماسلىقى، ئۇنى بىلىش بىلەن بىرگە ئەمەل قىلىشى، مۆمىنىنىڭ ھەق ئۈستىدە مۇستەھكەم تۇرۇشىغا تۈرتكە بولۇشى كۆزدە تۇتۇلغان بولۇشى كېرەك. لېكىن ساھابە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇلارغا ئوخشاش قەتئىي بويسۇنۇش، بۇ ھەقتە سوئال سورىماسلىق الله قا، شۇنداقلا الله نىڭ تولۇق ھېكمەتكە بولغان كامىل بەندىچىلىك ۋە كامىل ئىمانىنىڭ ئىسپاتىدۇر.

47 **الله تائالانىڭ: ﴿ئى ئىنسان! ساڭا يەتكەن ياخشىلىق (مەرھەمەت قىلىش يۈزىسىدىن) الله تەرىپىدىندۇر، ساڭا يەتكەن يامانلىق (قىلمىشلىرىڭ تۈپەيلىدىن) ئۆزەڭدىندۇر﴾ دېگەن سۆزى نېمە مەنىنى كۆرسىتىدۇ؟** بۇ ئايەتتىكى ياخشىلىق نېمەتنى، يامانلىق بالايى-ئاپەتنى كۆرسىتىدۇ. ھەممە نەرسە الله تائالا تەرىپىدىن تەقدىر قىلىنغان بولۇپ، ياخشىلىق الله قا مەنسۇپ. چۈنكى ئۇ ئىشنى ياخشى قىلغان الله دۇر. يامانلىق بولسا، الله ئۇنى مەلۇم ھېكمەت تۈپەيلىدىن ياراتقانلىقىنى ئېتىراپ قىلغاندا، يامانلىقمۇ الله نىڭ ياخشىلىقى ھېسابلىنىدۇ. شەك-شۈبھىسىزكى، الله يامان ئىشنى قەتئىي قىلمايدۇ. ئۇنىڭ پېئىللىرىنىڭ ھەممىسى ياخشىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۇئاسىدا مۇنداق دېگەن: «ياخشىلىقنىڭ ھەممىسى سېنىڭ قولۇڭدىدۇر، يامانلىق ساڭا مەنسۇپ ئەمەس.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] بەندىلەرنىڭ قىلمىشلىرى الله نىڭ يارىتىشى بىلەن بولىدۇ، شۇنداقلا، ئۇ بەندىلەرنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى ئەمەلى ھېسابلىنىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پۇل- مېلىنى الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن) سەرپ قىلغان، تەقۋادارلىق قىلغان، (كەلىمە تەۋھىدنى) تەستىق قىلغان ئادەمگە كەلسەك، ئۇنىڭغا بىز ياخشى يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز. بېخىللىق قىلىپ (الله نىڭ ساۋابىدىن) ئۆزىنى بىھاجەت ھېسابلىغان، كەلىمە تەۋھىدنى ئىنكار قىلغان ئادەمگە كەلسەك، بىز ئۇنىڭغا يامان يولنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىمىز﴾. [سۈرە لەيل، 5 — 10 - ئايەتكىچە]

48 **"پالانى شېھىتتۇر" دېيىشىم دۇرۇسمۇ؟** مۇئەييەن بىر ئادەمگە شېھىتلىك بىلەن ھۆكۈم قىلىش ئۇنىڭغا جەننەت بىلەن ھۆكۈم قىلغانغا ئوخشايدۇ. (ئەمما ئاللاھتىن شېھىتلىك مەرتىۋىسىنى ئاتا قىلىشى ئۈمىد قىلىنىدۇ) ئەھلى سۈننەت ۋەلجەمائە مەزھىبىدە مۇنداق قارىلىدۇ: بىز مۇسۇلمانلاردىن مۇئەييەن بىر ئادەمنىڭ جەننەت ئەھلى ياكى دوزاخ ئەھلىدىن ئىكەنلىكىنى كەسىپ ئېيتالمايمىز، پەقەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ئىككىسىنىڭ بىرىنىڭ ئەھلى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بەرگەن كىشىلەرنىلا ئېيتالايمىز، چۈنكى ھەقىقەت يوشۇرۇندۇر. ئىنساننىڭ نېمە ئۈستىدە ئۆلگەنلىكىنى بىلەلمەيمىز. ئەمەللەر ئاخىرىغا باغلىق، نىيەتنى الله تائالالا بىلىدۇ، شۇڭا ياخشى ئادەمگە ساۋاب ئۈمىد قىلىمىز، يامان ئادەمنىڭ ئازابقا دۇچار بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيمىز.

49 **مۇئەييەن بىر مۇسۇلمانغا "كاپىر" دەپ ھۆكۈم قىلىش دۇرۇس بولامدۇ؟** مۇئەييەن بىر مۇسۇلمانغا ئۇنىڭ كاپىر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان ئوچۇق دەلىل بولمىسا، "كاپىر"، "مۇشرىك"، "مۇناپىق" دەپ ھۆكۈم قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئىچكى سىرىنى الله تائالاغا قويۇپ قويۇشىمىز لازىم.

50 **كەبىدىن باشقا يەرنى تاۋاپ قىلىش دۇرۇس بولامدۇ؟** يەر يۈزىدە كەبە شېرىفتىن باشقا تاۋاپ قىلىنىشقا بولىدىغان ئورۇن يوق. ھەرقانداق ئۇلۇغ جاينى كەبىگە ئوخشىتىشقا بولمايدۇ. كىمكى كەبىدىن باشقا يەرنى ئۇلۇغلاپ تاۋاپ قىلسا، الله قا ئاسىيلىق قىلغان بولىدۇ.

قەلب ئەمەللىرى

ئاللاھ تائالا قەلبنى قوماندان، باشقا ئەزالارنى ئۇنىڭغا ئەگەشكۈچى قىلىپ ياراتتى. قوماندان قابىلىيەتلىك بولسا ئەسكەرلىرىمۇ سەرخىل بولىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « ئىنسان بەدىنىدە بىر پارچە گۆش بولۇپ، ئۇ ساغلام بولسا بەدەنمۇ ساغلام بولىدۇ، ئۇ بۇزۇلسا بەدەنمۇ بۇزۇلىدۇ، ئۇ بولسا قەلبتۇر.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. قەلب ئىمان بىلەن تەقۋالىق ياكى كۇپرى بىلەن نىپاق ۋە شېرىكنىڭ ئورنىدۇر. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « تەقۋالىق بۇ يەردە دەپ قەلبىگە ئۈچ قېتىم ئىشارەت قىلغان.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

ئىمان: ئىتىقاد، ئىقرار ۋە ئەمەل دېمەكتۇر. ئۇ بولسا قەلبدە تەستىقلاش، تىل بىلەن ئىقرار قىلىش، ئەزالار بىلەن ئەمەل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. قەلب ئىشىنىدۇ ۋە تەستىقلايدۇ، بۇنىڭ نەتىجىسىدە تىل گۇۋاھلىق سۆزىنى ئېيتىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن قەلب ياخشى كۆرۈش، ئۆچ كۆرۈش، قورقۇش ۋە ئۈمىد قىلىشتىن ئىبارەت ھېس-تۇيغۇ ئەمەللىرىنى بىجىرىدۇ. تىل ھەركەتكە كېلىپ زىكىر ئېيتىدۇ ۋە قۇرئان ئوقۇيدۇ. ئەزالار رۇكۇ-سەجدە قىلىش ۋە ئاللاھقا يېقىنلىشىدىغان باشقا ئەمەللەرنى قىلىدۇ. ئەزالار قەلبكە ئەگىشىدۇ، قەلبتە بىر ئىش پېكىتىلسە بۇنى ئىجرا قىلىشنى تەقەززا قىلىدىغان ئالامەتلەر بەدەندە ئاشكارا بولىدۇ.

> **قەلب ئەمەللىرىدىن مەقسەت قىلىنىدىغىنى:** قەلب بىلەن زىچ ئالاقىسى بولغان ۋە قەلب ئارقىلىق رىئاللىققا ئايلىنىدىغان ئەمەللەر بولۇپ، بۇنىڭ ئەڭ بۈيۈكى ئاللاھقا ئىشىنىشتۇر. ئىشىنىش قەلبتە بولىدۇ، ئىشىنىشتىن تەستىقلاش، بويسۇنۇش ۋە ئىقرار قىلىش شەكىللىنىدۇ، بۇنىڭ بىلەن بىرگە ئىنسان قەلبىگە ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىغا بولغان مۇھەببەت، ياخشى كۆرۈش، قورقۇش، ئۈمىد، ئۇنىڭغا قايتىش، تەۋەككۇل قىلىش، ئىشەنچ ۋە بويسۇنۇش قاتارلىق ئىشلار ئورۇنلىشىدۇ.

قەلب ئەمەللىرىدىن بولغان ھەر بىر ئەمەلنىڭ ئەكسى قەلب كېسەللىرىدىن بولغان مەنىۋى كېسەللىك ھېسابلىنىدۇ: ئىخلاسنىڭ ئەكسى رىيا، ئىشەنچنىڭ ئەكسى شەك، ياخشى كۆرۈشنىڭ ئەكسى ئۆچ كۆرۈش قاتارلىقلاردۇر. قەلبىمىزنى ئىسلاھ قىلىشتىن غەپلەتتە قالساق، قەلبنى گۇناھ ئورىۋېلىپ ھالاك قىلىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئىنسان بىر خاتالىق سادىر قىلىدىكەن، ئۇنىڭ قەلبىگە بىر قارا داغ چۈشىدۇ، ئەگەر خاتالىقتىن قول ئۈزۈپ، كەچۈرۈم تەلەپ قىلىپ تەۋبە قىلسا داغ يوقاپ قەلبى پارلايدۇ. خاتالىقنى يەنە تەكرارلىسا، قارا داغلار كۆپىيىپ پۈتۈن قەلبىنى ئورايدۇ. بۇنى ئاللاھ قۇرئاندا مۇنداق بايان قىلغان: ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن دىللىرى قارىيىپ كەتكەن﴾.» [تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «پىتنىلەر ئىنسان قەلبىگە بىر -بىرىگە گىرەلەشتۈرۈپ توقۇلغان بورىغا ئوخشاش بولۇپ كېلىدۇ، قايسى قەلب پىتنىنى قوبۇل قىلسا ئۇ قەلبنى قارا داغلار قاپلايدۇ، قايسى قەلب ئۇنى رەت قىلسا ئۇ قەلبنى ئاق چېكىتلەر چېكىلىپ، قەلب ئىككىگە ئايرىلىدۇ. بىرى ئاسمان-زېمىننى پىتنە-پاسات قاپلىغان تەقدىردىمۇ تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغان ياقۇتتەك نۇرلۇق قەلب، يەنە بىرى ياخشىلىقنى بىلمەيدىغان، يامانلىقنى رەت قىلمايدىغان سۇنۇق كوزىغا ئوخشاش ئەھمىيەتسىز قاپقارا قەلبتىن ئىبارەت.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

قەلب ئىبادەتلىرى ۋە ئۇنىڭ ئەمەللىرىنى بىلىش ئىنسان ئۈچۈن جىسمانى ئىبادەتلەرنى بىلىشتىنمۇ بەك مۇھىم: چۈنكى قەلب ئەمەللىرى ئىبادەتنىڭ ئەسلىسى بولۇپ، جىسمانى ئىبادەتلەر قەلب ئەمەللىرىنىڭ شاخچىسى ۋە تولۇقلانمىسى ۋە ئۇنىڭ نەتىجىسىدۇر. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن ئاللاھ سىلەرنىڭ تەققى-تۇرقۇڭلار ۋە ماللىرىڭلارغا قارىماستىن بەلكى سىلەرنىڭ قەلبىڭلار ۋە ئەمەللىرىڭلارغا قارايدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

قەلب بولسا ئىلىم، ئوي-پىكىرنىڭ ئورنى بولۇپ، ئىنسانلار ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئۆز قەلبىدە ئورناشقان ئىمان-ئىشەنچ ۋە ئىخلاس قاتارلىق ئىشلار بىلەن پەرقلىق بولىدۇ. ھەسەن ئەلبەسرى مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ بىلەن قەسەم قىلىمەنكى! ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كۆپ ناماز ئوقۇش ۋە روزا تۇتۇش بىلەن ئەمەس، بەلكى قەلبىگە ئورناشقان بۈيۈك ئىمان-ئىشەنچ بىلەن ئۈممەتنىڭ ئۈلگىسى بولدى".

قەلب ئەمەللىرى بىرقانچە تەرەپتىن جىسمانى ئىبادەتلەردىن ئارتۇقتۇر: 1۔ قەلب ئىبادەتلىرىدە كەمچىللىك يۈزبىرىش بىلەن ئەزالارنىڭ ئەمەللىرى بىكار بولىدۇ. مىسال: رىيا بىلەن ئەمەل قىلغانغا ئوخشاش. **2۔** قەلب ئەمەللىرى ئاساس بولۇپ، قەلبىدە مەقسەت قىلىنمىغان سۆز-ھەرىكەتلەر ئۈچۈن جازالانمايدۇ. **3۔** قەلب ئەمەللىرى جەننەتتە ئالى مەرتىۋىگە ئېرىشىشنىڭ ئاساسلىق سەۋەبىدۇر. دۇنيالىققا بېرىلمىگەنگە ئوخشاش. **4۔** قەلب ئەمەللىرى ئەزالارنىڭ ئەمەللىرىگە نىسبەتەن مۇشەققەتلىك ۋە قىيىن بولىدۇ، ئىبنى مۇنكەدىر مۇنداق دەيدۇ: "نەپسىمنى قىرىق يىل قىيىنىغاندىن كېيىن ماڭا بويسۇندى". **5۔** قەلب ئەمەللىرىنىڭ تەسىرى گۈزەل بولىدۇ، ئاللاھ ئۈچۈن ياخشى كۆرگەنگە ئوخشاش. **6۔** قەلب ئەمەللىرىنىڭ ئەجرى كاتتىدۇر. ئەبۇ دەردا رەزىيەللاھۇئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: "بىر سائەت تەپەككۇر قىلىش بىر كېچە ئىبادەت قىلغاندىن ياخشىدۇر". **7۔** قەلب ئەمەللىرى ئەزالارنى ئىبادەتكە ئۈندەيدۇ. **8۔** جىسمانى ئىبادەتلەرنىڭ ئەجرىنىڭ كۆپ بولۇشى ياكى ئاز بولۇشى ياكى بىكار بولۇپ كېتىشى قەلب ئەمەللىرىگە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. نامازنى خۇشۇئ بىلەن ئوقۇغانغا ئوخشاش. **9۔** قەلب ئەمەللىرى جىسمانى ۋە ماددى ئىبادەتلەرنى تولۇقلايدۇ. پۇل-مىلى بولمىسىمۇ سەدىقە قىلىشنى نىيەت قىلغانغا ئوخشاش. **10۔** قەلب ئەمەللىرىگە بېرىلىدىغان ئەجىر چەكسىز بولۇپ بەلگىلىمىسى بولمايدۇ. سەۋرچانلىققا ئوخشاش. **11۔** قەلب ئەمەللىرىنىڭ ئەجرى ئەزالار ھەرىكەتتىن توختاپ قىلىش ياكى ئەمەلدىن ئاجىز كېلىش بىلەنمۇ داۋاملىشىدۇ. **12۔** قەلب ئەمەللىرى جىسمانى ۋە ماددى ئىبادەتلەردىن بۇرۇن ياكى ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولىدۇ.

جىسىم ھەرىكەت باسقۇچىغا ئۆتەشتىن بۇرۇن قەلبتە بىرقانچە ئەھۋاللار كۆرىلىدۇ: 1-پىكىر-مۇددىئا: بۇ قەلبتە پەيدا بولىدىغان دەسلەپكى پىكىردۇر. **2**-كۆز-قاراش: بۇ قەلبتە مۇستەھكەم بولىدۇ. **3**-كۆڭۈلدە ئىككىلىنىش: ئىشنى قىلىش ياكى قىلماسلىقتا ئىككىلىنىپ قېلىشتۇر. **4**-نىيەت قىلىش: بىر ئىشنى قىلىشقا بەل باغلاش. **5**-قارار قىلىش: بۇ ئىشنى قىلىشقا چىن مەقسەت بىلەن كەسكىن ئىرادە قىلىشتۇر. ئەۋۋەلقى ئۈچ تۇرلۇك ئىشتا ياخشىلىقنى مەقسەت قىلسا ئەجىر بولمايدۇ، يامانلىقنى مەقسەت قىلسا گۇناھ بولمايدۇ. نىيەت قىلىش بىلەن ياخشىلىقنى مەقسەت قىلسا بىر ياخشىلىق يېزىلىدۇ، يامانلىقنى مەقسەت قىلسا گۇناھ يېزىلمايدۇ. نىيەت ياخشىلىق مەقسەت قىلىنغان ھالدا كەسكىن قارارغا ئۆزگەرسە ئەجرى يېزىلىدۇ، يامانلىقنى مەقسەت قىلىپ ئۇنى قىلمىسىمۇ گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى قىلالايدىغان ئىشنى ئىرادە قىلىش بىلەن، روياپقا چىققان ئىشنىڭ ھۆكمى بېكىتىلىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿مۆمىنلەر ئۈستىدە يامان سۆزلەرنىڭ تارىلىشىنى ياقتۇرىدىغان ئادەملەر، شۈبھىسىزكى، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق ئازابقا قالىدۇ.﴾ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەگەر ئىككى مۇسۇلماننىڭ قىلىچى ئۇچراشسا ئۆلتۈرگۈچى ۋە ئۆلگۈچى دوزاختا» مەن: ئى ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى، ئۆلتۈرگۈچىغۇ شۇنداق، ئۆلگۈچى نېمىشقا دوزاختا-دېدىم. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام چۈنكى ئۆلگۈچىمۇ قارشى ئۆلتۈرۈشكە قىزىققان-ئىدى» دېدى.[ئىمام بۇخارى رىۋايىتى].

گۇناھ ئىشلەشنى كەسكىن قارار قىلىپ بولۇپ، ئۇنى قىلماسلىق تۆت تۇرلۇك بولىدۇ: 1-راستىنلا ئاللاھتىن قورقۇپ قىلماسلىق؛ بۇنىڭغا ئەجىر بېرىلىدۇ. 2- كىشىلەردىن قورقۇپ قىلماسلىق؛ بۇنىڭغا گۇناھ يېزىلىدۇ، چۈنكى گۇناھ قىلماسلىق ئىبادەت بولۇپ، بۇ ئاللاھ ئۈچۈن بولۇش كېرەك. 3-گۇناھ قىلىشقا ئېلىپ بارىدىغان ۋاستىلەرگە ئېگە بولالماستىن قىلماسلىق؛ بۇنىڭغىمۇ گۇناھ يېزىلىدۇ، چۈنكى قەلبىدە گۇناھ قىلىش ئىرادىسىگە كەلگەن، پۇرسەت بولسىلا گۇناھ ئىشلەيتتى. 4-گۇناھ قىلىشقا ئېلىپ بارىدىغان ۋاستىلەرگە ئېگە بولۇپمۇ مەقسىتىگە يېتەلمەستىن قىلماسلىق؛ بۇ كىشىگە تولۇق گۇناھ يېزىلىدۇ. چۈنكى بىر ئىشنى قىلىشقا كەسكىن ئىرادىگە كەلگەنلىك، ھۆكۈمدە بۇ ئىشنى قىلغانغا ئوخشاش بولىدۇ. يۇقىرىدىكى ھەدىستە بايان قىلىنغاندەك، قىلىشقا بەل باغلىغان ئىشقا نىيەتنى بىرلەشتۈرسە ئۇ ئىشنى بۇرۇن ياكى كېيىن قىلسۇن ئوخشاشلا جازالىنىدۇ. كىمكى بىر قېتىم چەكلەنگەن ھارام ئىشنى قىلىپ،

كېيىن يەنە قادىر بولالىغاندا قايتىدىن قىلىشنى مەقسەت قىلىدىكەن، گەرچە ئۇ ئىشنى قىلمىسىمۇ قىلىش ئىرادىسىگە ئاساسەن گۇناھ-مەسىيەتنى داۋاملاشتۇرغۇچى دەپ جازالىنىدۇ.

قەلبكە دائىر ئەمەللەرنىڭ بەزىلىرى:

نىيەت قىلىش: بۇ بىر ئىشنى مەقسەت ۋە ئىرادە قىلىش دېمەكتۇر. مەقسەتسىز قىلىنغان ئەمەل دۇرۇس بولمايدۇ ۋە قوبۇل قىلىنمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن بارلىق ئەمەللەرنىڭ توغرا-خاتالىقى نىيەتكە باغلىق، شۇنداقلا ھەرقانداق كىشى ئۆزى نىيەت قىلغان نەرسىگە ئېرىشىدۇ.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئىبنى مۇبارەك مۇنداق دەيدۇ: "بەزى كىچىك ئەمەللەرنىڭ ئەجرىنى نىيەت كۆپەيتىۋېتىدۇ، بەزى چوڭ ئەمەللەرنىڭ ئەجرىنى نىيەت كىچىكلىتىۋېتىدۇ". يۈزەيل ئىبنى ئىياز مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ سىزنىڭ نىيەت-مەقسىتىڭىزنى خالايدۇ. ئەمەل ئاللاھ ئۈچۈن بولغاندا، بۇ ئىخلاس دېيىلىدۇ ۋە بۇ ئەمەلدە ئاللاھتىن باشقىنىڭ ھەققى بولمايدۇ، ئەگەر ئەمەل ئاللاھنىڭ غەيرى ئۈچۈن بولغاندا رىيا ياكى نىپاق ياكى باشقىچە ئاتىلىدۇ".

نەتىجە: ھەقنى بىلگۈچىلەردىن باشقا بارلىق ئىنسانلار ھالاك بولىدۇ. بىلىپ ئەمەل قىلمىغان بارلىق ئىنسانلار ھالاك بولىدۇ. ئىخلاسسىز ئەمەل قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ھالاك بولىدۇ. ئاللاھقا تائەت-ئىبادەت قىلىشنى مەقسەت قىلغان ھەرقانداق كىشى ئالدى بىلەن نىيەتنى بىلىشى، راستچىللىق ۋە ئىخلاسنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشەنگەندىن كېيىن ئەمەل قىلىش بىلەن نىيىتىنى توغرىلىشى كېرەك. نىيەت ۋە مەقسەتسىز قىلىنغان ئەمەل ھېرىپ-چارچاشتىن ئىبارەتتۇر. ئىخلاسسىز نىيەت رىيادۇر. ئىمان روياپقا چىقمىغان ئىخلاس بىكاردۇر.

ئەمەللەر ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: 1-چەكلەنگەن ئىشلار: گۇناھ-مەسىيەت گەرچە ياخشى نىيەت بىلەن قىلىنسىمۇ تائەتكە ئۆزگەرمەيدۇ، بەلكى ئۇنىڭغا يامان مەقسەت قېتىلسا بۇنىڭ جىنايىتى نەچچە ھەسسە زىيادە بولىدۇ. 2-مۇباھ-دۇرۇس ئىشلار: بۇ ياخشى نىيەت بىلەن قىلىنسا، ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرىدىغان ئىبادەتكە ئۆزگىرىدۇ. 3-تائەت: تائەت-ئىبادەتلەرنىڭ توغرا بولۇشى ۋە ئەجرىنىڭ زىيادە بولۇشى نىيەتكە ئالاقىدار بولىدۇ[1]. ئەگەر رىيا قىلىشنى مەقسەت قىلسا قىلغان ئەمىلى ئاسىيلىق ۋە كىچىك شېرىككە ئۆزگىرىپ كېتىدۇ. گاھىدا چوڭ شېرىككىمۇ يېتىپ قالىدۇ. بۇ تۆۋەندىكى ئۈچ تۈرلۈك كۆز قاراش بىلەن

---

1) پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى بىر ياخشىلىقنى نىيەت قىلىپ ئۇنى قىلالمىسا، ئاللاھ ئۇ كىشى ئۈچۈن تولۇق بىر ياخشىلىق قىلغاننىڭ ساۋابىنى يازىدۇ. ئەگەر ئۇنى قىلسا، ئاللاھ ئۇ كىشى ئۈچۈن ئوندىن يەتتە يۈزگىچە ۋە ئۇنىڭدىنمۇ ئارتۇقراق ياخشىلىق يازىدۇ. ئەگەر بىر يامانلىقنى مەقسەت قىلىپ ئۇنى قىلمىسا، ئاللاھ ئۇ كىشى ئۈچۈن تولۇق بىر ياخشىلىق قىلغاننىڭ ساۋابىنى يازىدۇ، ئەگەر ئۇنى قىلسا بىر يامانلىق قىلغانلىقنى يازىدۇ.»[بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئىسلام ئۇممىتىنىڭ مىسالى تۆۋەندىكى تۆت كىشىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ: ئاللاھ بىر كىشىگە ئىلىم ۋە مال-دۇنيا ئاتا قىلدى، ئۇ كىشى ئىلمىگە ئەمەل قىلىپ مال-دۇنياسىنى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلدى. ئاللاھ يەنە بىر كىشىگە ئىلىم ئاتا قىلدى، مال-دۇنيا بەرمىدى، ئۇ كىشى: مېنىڭمۇ ئۇنىڭكىدەك مال-دۇنيارىم بولغان بولسا مەنمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلاتتىم دەيدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئىككى كىشى ئەجىر-ساۋاپتا باراۋەر بولىدۇ». ئاللاھ بىر كىشىگە مال-دۇنيا بەردى ئىلىم بەرمىدى، ئۇ كىشى بۇ مالنى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلماستىن قالايمىقان ئورۇنلارغا سەرپ قىلدى. ئاللاھ يەنە بىر كىشىگە ئىلىممۇ-مالمۇ بەرمىدى، ئۇ كىشى مېنىڭمۇ ئۇنىڭدەك مال-دۇنيارىم بولغان بولسا، مەنمۇ تۈرلۈك ئىشلارغا سەرپ قىلاتتىم دەيدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئىككىسى گۇناھتا باراۋەر بولىدۇ.» [تىرمىزى رىۋايىتى] ئىككىنچىسى بىلەن تۆتىنچىسى ئۆزىنىڭ نىيىتىنى قىلىدىغان ئىشىغا قېتىپ ئاشكارىلىدى، ھەر بىرى ئەجىر ۋە گۇناھتا ئۆز نىيەتدىشىغا قېتىلدى. ئىبنى رەجەب مۇنداق دەيدۇ: ھەدىستىكى: «بۇ ئىككىسى ئەجىر-ساۋاپتا باراۋەر بولىدۇ» دېگەن جۈملە، بۇ ئىككەيلەننىڭ ئەجىر-ساۋابى زىيادە قىلىنمىغان ئەسلى ئەجىردە باراۋەر ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئەمما ئەجرىنىڭ زىيادە بولۇشى ياخشى ئىشنى قىلىشنى نىيەت قىلىپ قىلالمىغان كىشىگە ئەمەس بەلكى نىيەت قىلىپ قىلغان كىشىگە خاستۇر. ئەگەر ئۇ ئىككەيلەن ھەممە تەرەپتىن باراۋەر بولسا ئەلۋەتتە ياخشى ئىشنى مەقسەت قىلىپ ئۇنى قىلالمىغان كىشى ئۈچۈنمۇ ئون ياخشىلىق يېزىلىشى كېرەك بولىدۇ. بۇ ئەسلى تېكىستلەرگە زىت كېلىدۇ.

ئىسپاتلىنىدۇ: 1-ئىبادەتنى قىلىشقا تۈرتكە بولغان ئەسلى مەقسەت كىشىلەرگە رىيا قىلىش بولىدىكەن، بۇ شېرىكتۇر، قىلغان ئىبادىتى باتىل(بىكار)بولىدۇ. 2- ئەمەل ئەۋۋەل ئاللاھ ئۈچۈن نىيەت قىلىنىپ، كېيىن رىيانى نىيەت قىلغان بولسا، ئىبادەت سەدىقىگە ئوخشاش ئاخىرى ئەۋۋىلىگە ئۇلانمايدىغان بولسا، بۇ ھالەتتە ئىبادەتنىڭ ئەۋۋىلى ساغلام، ئاخىرى باتىل بولىدۇ. ئەمما ئىبادەت نامازغا ئوخشاش ئاخىرى ئەۋۋىلىگە ئۇلىنىدىغان بولسا، ئۇ ۋاقىتتا قىلىنغان ئىبادەت ئىككى ھالەتتە بولىدۇ: بىرىنچى: رىيانى قەلبىدىن يوق قىلىدۇ، بۇنىڭ بىلەن قىلغان ئىبادىتى توغرا بولىدۇ. ئىككىنچى: رىيا قەلبىدە ئورۇنلىشىدۇ، قىلغان ئىبادەتلىرىنىڭ ھەممىسى باتىل(بىكار)بولىدۇ. 3- ئەگەر رىيا ئىبادەتتىن پارىغ بولغاندىن كېيىن پەيدا بولغان بولسا، بۇ ۋەسۋەسە بولۇپ بۇنىڭ ئەمەل ۋە ئەمەل قىلغۇچىغا تەسىرى بولمايدۇ. رىيانىڭ نۇرغۇن يوشۇرۇن يوچۇقلىرى بولۇپ بۇنى ھەر بىر كىشىنىڭ بىلىشى ۋە بۇنىڭدىن ھەزەر قىلىشى ئىنتايىن مۇھىم.

ياخشى ئەمەللەرنى دۇنيالىق مەنپەئەتنى كۆزلەپ قىلسا، قىلغان ئىشىنىڭ ساۋابى ياكى گۇناھى قىلغۇچىنىڭ نىيىتىگە ئاساسەن ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: 1-ياخشى ئەمەلنى قىلىشقا پەقەت دۇنيا مەنپەئەتىلا تۈرتكە بولىدىكەن، (خۇددى مەلۇم مەنپەئەتنى كۆزلەپ ئىماملىق قىلغانغا ئوخشاش)، بۇ كىشى گۇناھكار بولىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئىلىمنى ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن تەلەپ قىلماستىن مەلۇم دۇنيا مەنپەئەتىگە ئېرىشىش ئۈچۈن تەلەپ قىلىدىكەن، ئۇ كىشى قىيامەت كۈنى جەننەتنىڭ پۇرىقىنىمۇ تاپالمايدۇ.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]. 2- كىمكى ياخشى ئەمەلنى ئاللاھ رازىلىقى ۋە دۇنيا مەنپەئەتى ئۈچۈن قىلىدىكەن، بۇ، ئۇ كىشىنىڭ ئىمان-ئىخلاسىنىڭ كەملىكىنى بىلدۈرىدۇ. خۇددى ھەج بىلەن تىجارەتنى بىرگە نىيەت قىلغان كىشىنىڭ مىسالىغا ئوخشاش بولۇپ، بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا ئەمەلىنىڭ ئەجرى ئىخلاسىنىڭ مىقدارىدا بولىدۇ. 3- ياخشى ئەمەلنى يالغۇز بىر ئاللاھ ئۈچۈن قىلىدۇ ئەمما ئۇ ئىشىنىڭ بەدىلىگە مەلۇم مىقداردا ھەق ئالىدۇ. بۇ كىشىنىڭ ئەجرى تولۇق بولۇپ، ھەق ئالغانلىقى ئۈچۈن ساۋابى كېمىيىپ كەتمەيمۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر ئەجىر ئېلىشقا ئەڭ ھەقلىق بولغان ئىش ئاللاھنىڭ كىتابىدۇر.» (يۇقىرىدىكى ھەدىستە قۇرئان ئوقۇپ بېرىپ پۇل ئالسا دۇرۇس دېگەنلىك كۆزدە تۇتۇلمايدۇ.-م-) [بۇخارى رىۋايىتى].

بىلىشىڭىز كېرەككى! ئىخلاس بىلەن ئەمەل قىلغۇچىلار دەرىجىدە پەرقلىق بولىدۇ: 1-ئەڭ تۆۋەن ئۆلچەم: تائەت-ئىبادەتنى ساۋاپ ئۈمىد قىلىپ ياكى جازادىن قورقۇپ قىلىدۇ. 2-ئوتتۇرھال ئۆلچەم: تائەت-ئىبادەتنى ئاللاھقا شۈكۈر ئېيتىپ، بۇيرۇقىغا بويسۇنۇش ئۈچۈن قىلىدۇ. 3-يۇقىرى ئۆلچەم: تائەت-ئىبادەتنى ئاللاھنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇلۇغلاپ، كاتتىلاپ، ئاللاھتىن قورقۇپ قىلىدۇ، بۇ سەممىمى ۋە راستچىل كىشىلەرنىڭ مەرتىۋىسىدۇر[1].

تەۋبە قىلىش: ئىنسان تەبىئىتىدە گۇناھقا چۈشۈپ قېلىش بولغانلىقتىن دائىم تەۋبە قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئادەم ئەۋلادلىرىنىڭ ھەممىسى خاتالىق ئۆتكۈزگۈچىدۇر، خاتالىق ئۆتكۈزگۈچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى تەۋبە قىلغۇچىلاردۇر.» [تىرمىزى رىۋايىتى]. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر گۇناھ قىلىپ ئۇنىڭدىن كېيىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىپ

1) ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «پەرۋەردىگارىم! سېنى رازى بولسۇن دەپ بۇ يەرگە ئالدىراپ كەلدىم.» مۇسا ئەلەيھىسسالام پەقەت ئاللاھنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇپ ئەمەس بەلكى ئاللاھنىڭ ئۆزىدىن رازى بولىشى ئۈچۈن ئاللاھ بىلەن ئۇچرىشىشقا ھېرىسمەن بولدى. شۇنىڭدەك ئاتا-ئانىغا ياخشىلىق قىلىشنىڭمۇ **ئەڭ تۆۋەن دەرىجىسى:** ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىش بىلەن بۇنىڭ ساۋابىنى تەلەپ قىلىپ، ئۇلارنى قاقشاتقانلىقنىڭ ئازابىغا ئۇچراپ قىلىشتىن قورقۇشتۇر. **ئوتتۇرھالراقى:** ئاللاھقا ئىتائەت قىلىش ئۈچۈن سىزنىڭ دۇنياغا كېلىشىڭىزگە سەۋەب بولغان ۋە كىچىككىڭىزدىن تارتىپ تەربىيىلەپ يېتىشتۈرگەن ياخشىلىقلىرىنى قايتۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشتۇر. **ئالىيسى:** ئاللاھنىڭ سىزنى ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرىغان بۇيرۇقىنى ئۇلۇغلاپ ئۇلارنى ياخشى كۆرۈپ، ھۆرمەتلەپ ياخشىلىق قىلىشىڭىزدىن ئىبارەتتۇر.

ئىستىغپار ئېيتىپ تۇرمىساڭلار، ئاللاھ سىلەرنى دۇنيادىن يوق قىلىۋېتىپ، باشقا بىر قەۋمنى كەلتۈرىدۇكى، ئۇلار گۇناھ قىلغاندىن كېيىن، ئاللاھتىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىپ ئىستىغپار ئېيتىدۇ، ئاللاھ ئۇلارنى كەچۈرۈم قىلىدۇ.» [مۇسلىم رىۋايىتى]. تەۋبىنى كېچىكتۈرۈپ گۇناھنى داۋاملاشتۇرۇش خاتالىقتۇر. شەيتان ئىنساننى يەتتە تۈرلۈك ھالاكەتلىك ئىشقا دۇچار قىلىپ نەتىجىگە ئېرىششنى مەقسەت قىلىدۇ. بىرىدە مەقسىتىگە يېتەلمىسە، يەنە بىرىگە يۆتكىلىدۇ. بۇ يەتتە تۈرلۈك ئىش تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت: 1- شېرىك ۋە كۇپرىنىڭ ھالاكىتى. 2- بۇنى قىلالمىسا، ئېتىقادتا بىدئەت پەيدا قىلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلارغا ئەگىششنى تەرك ئېتىشكە ئۈندەيدۇ. 3-بۇنى قىلالمىسا، چوڭ گۇناھلارنى قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 4- بۇنى قىلالمىسا، كىچىك گۇناھلارنى قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 5- بۇنى قىلالمىسا، مۇباھ ئىشلارنى كۆپ قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 6- بۇنى قىلالمىسا، ساۋابى كاتتا بولغان پەزىلەتلىك ئەمەللەرنى قىلىشنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭدىن تۆۋەنرەك ئەمەللەرنى قىلىشقا ئۈندەيدۇ. 7- بۇنىمۇ قىلالمىسا، ئۆزىنىڭ ئىنسان ۋە جىندىن بولغان ياردەمچىلىرىنى ئىگە قىلىپ قويىدۇ.

گۇناھ-مەسىيەت بىر نەچچە تۈرگە ئايرىلىدۇ: 1- چوڭ گۇناھلار: بۇ دۇنيادا جازاسى بېكىتىلگەن، ئاخىرەتتە ئازاب قىلىنىشى مۇقىملاشتۇرۇلغان ياكى لەنەت قىلىنغان، ئىماننى يوقىتىپ چىقىرىدىغان ئەمەللەردىن ئىبارەتتۇر. **2- كىچىك گۇناھلار:** بۇ چوڭ گۇناھلاردىن دەرىجىدە تۆۋەنرەك بولىدۇ. كىچىك گۇناھلارنى چوڭ گۇناھقا ئۆزگەرتىۋېتىدىغان بىرقانچە سەۋەبلەر بولۇپ بۇنىڭ مۇھىملىرى: كىچىك گۇناھلارنى دائىم ئىشلەش، ياكى تەكرار قىلىش، ياكى كۆزگە ئىلماسلىق ياكى ئۇنىڭ بىلەن پەخىرلىنىش ياكى ئۇنى ئاشكارا قىلىش قاتارلىقلاردۇر.

بارلىق گۇناھلار ئۈچۈن تەۋبە قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. تەۋبىنى كۈن غەرب تەرەپتىن چىققۇچە ياكى جان ھەلقۇمغا يېتىشتىن ئىلگىرى قىلسا بولىدۇ. سەممىيەت بىلەن تەۋبە قىلغۇچىنىڭ مۇكاپاتى شۇكى، تەۋبە قىلغۇچىنىڭ بارلىق يامانلىقلىرىنىڭ - گەرچە ئۇ كىشىنىڭ گۇناھلىرى كۆپلۈكىدىن دۇنيانى قاپلاپ كەتكەن بولسىمۇ- ياخشىلىققا ئايلىنىشىدۇر.

تەۋبىنىڭ قوبۇل بولۇشىدىكى شەرتلەر: 1- گۇناھ-مەسىيەتتىن قول يىغىش. **2-** گۇناھىغا پۇشايمان قىلىش. **3-** شۇ گۇناھنى قايتا قىلماسلىققا بەل باغلاش، ئەگەر گۇناھ بەندىنىڭ ھەققىگە ئالاقىدار بولسا، ھەق ئىگىسىنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىشتۇر[1].

كىشىلەر تەۋبىدە تۆت تۈرلۈك بولىدۇ: 1- ھاياتىنىڭ ئاخىرىغىچە تەۋبە قىلىشقا داۋام قىلىپ، ئىنسانلاردىن ئادەتتە سادىر بولۇپ تۇرىدىغان مەلۇم خاتالىقلاردىن باشقا، كۆڭلىدە قايتا گۇناھ قىلىش ئىستىكى قوزغالمايدىغانلاردۇر. مانا بۇنداقلار تەۋبىدە ئىستىقامەت قىلغۇچىلار(يەنى تەۋبىگە داۋام قىلغۇچىلار)دۇر. بۇ تۈردىكى كىشىلەر ياخشى ئىشلارغا ئالدىرايدۇ، بۇ سەممىي تەۋبە دەپ ئاتىلىدۇ. بۇ ئارام تاپقۇچى روھتۇر. **2-** تەۋبە قىلىپ ئاساسلىق تائەت-ئىبادەتلەردە مۇستەھكەم بولسىمۇ بىپەرۋالىق بىلەن بەزى خاتالىقلارنى سادىر قىلىدىغان، ھەر بىر خاتالىق سادىر قىلغاندا ئۆز نەپسىگە مالامەت قىلىپ، قىلغان ئىشىغا پۇشايمان قىلىپ، خاتالىققا سەۋەب بولغان ئىشلاردىن ساقلىنىشقا تىرىشقان كىشىلەر بولۇپ بۇلار ئۆز نەپسىگە مالامەت قىلغۇچىلار دېيىلىدۇ. **3-** تەۋبە قىلىپ مەلۇم مۇددەتتىن كېيىن نەپسى

---

1) پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا يېزىلىدىغان نەرسىلەر ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: بىر توپلامدىكى نەرسىلەرگە ئاللاھ پەرۋا قىلمايدۇ. يەنە بىر توپلامدىكى نەرسىلەرنىڭ ھېچ بىرىنى تەرك قىلمايدۇ. يەنە بىر توپلامدىكى ئىشلارنى كەچۈرۈم قىلمايدۇ. ئاللاھ كەچۈرمەيدىغان ئىشلاردىن: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش بولۇپ ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: (كىمكى ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرىدىكەن (يەنى ئاللاھتىن غەيرىگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن) ئاللاھ ئۇنىڭغا جەننەتنى ھارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دوزاخ بولىدۇ.) ئاللاھ پەرۋا قىلمايدىغان ئىشلار: بەندە ئۆز نەپسىگە زۇلۇم قىلىپ ئۆزى بىلەن ئاللاھ ئوتتۇرىسىدا سادىر قىلغان خاتالىقلىرى... ئاللاھ بۇنى كەچۈرۈپ خالىسا مەغپىرەت قىلىدۇ. ئاللاھ ھېچ بىرىنى تەرك قىلمايدىغان ئىشلار: بەندىلەرنىڭ بىر-بىرىگە قىلغان زۇلۇملىرى بولۇپ، بۇنىڭدىن شەرتسىز قىساس ئېلىنىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

شەھۋىتى غالىب كېلىپ بەزى گۇناھلارنى قىلىدىغان، شۇنداقتىمۇ تائەت-ئىبادەتلەرنى داۋاملاشتۇرىدىغان، ئومۇمى گۇناھلارنى تەرك قىلسىمۇ بەزى گۇناھلارنى ئىشلەپ كېيىن قىلغىنىغا پۇشايمان قىلىپ، تەۋبە قىلىدىغان كىشىلەر، بۇ مەسئۇلىيەتچان نەپس بولسىمۇ لېكىن تەۋبىنى كېچىكتۈرگەنلىكى سەۋەبىدىن ئاقىۋىتى خەتەرلىك بەلكى تەۋبە قىلىشتىن بۇرۇن ئۆلۈپ كېتىشى مۇمكىن، ھەقىقەتتە ئەمەللەر تۈگەنچىسىگە باغلىق. 4- تەۋبە قىلىپ مەلۇم مۇددەتتىن كېيىن يەنە گۇناھقا چۆمۈپ كېتىدىغان، قەلبىدە بۇنىڭغا تەۋبە قىلىش ئىستىكى قوزغالمايدىغان، ئىشلىگەن گۇناھىغا ئەپسۇسلانمايدىغانلاردۇر. بۇ يامانلىقا بۇيرۇغۇچى نەپس بولۇپ، بۇنىڭ تۈگەنچىسىنىڭ ھالاكەتلىك بولۇپ قېلىشىدىن ھەزەر قىلىش كېرەك.

سەممىيەت ۋە راستچىللىق: بۇ قەلب ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ ئەسلى ماھىيىتى بولۇپ، سەممىيەت، راستچىللىق دېگەن سۆز ئالتە تۈرلۈك مەنادا ئىستىمال قىلىنىدۇ: 1- سۆزدە سەممىي، راستچىل بولۇش. 2- ئىخلاس، مەقسەت، ئىرادىدە سەممىي، راستچىل بولۇش. 3- قارار قىلىشتا سەممىي، راستچىل بولۇش. 4- قىلغان قارارىغا ۋاپا قىلىشتا سەممىي، راستچىل بولۇش. 5- قىلغان ئەمەللىرىنىڭ سىرتقى كۆرۈنۈشىنىڭ قەلبىگە مۇۋاپىق بولىشىدا سەممىي، راستچىل بولۇش. نامازنى خۇشۇ بىلەن ئوقۇغانغا ئوخشاش. 6- دىنىنىڭ ئالى يول- يورۇقلىرىنى روياپقا چىقىرىشتا سەممىي، راستچىل بولۇش، بۇ سەممىيەتنىڭ ئەڭ ئالىسى ۋە كاتتىسىدۇر. خۇددى قورقۇش، ئۈمىد قىلىش، ئۇلۇغلاش، دۇنياغا بېرىلمەسلىك، رازى بولۇش، تەۋەككۇل قىلىش ۋە ياخشى كۆرۈش قاتارلىق قەلب ئەمەللىرىنىڭ ھەممىسىدە سەممىي- راستچىل بولغانغا ئوخشاش. يۇقىرىدا بايان قىلىنغان بارلىق سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەن كىشىلەر سەممىيەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى چېكىگە يەتكەن بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەقىقەتەن راستچىللىق ياخشىلىققا باشلايدۇ، ياخشىلىق جەننەتكە باشلايدۇ، بىر ئادەم ھەقىقى راستچىل بولسا، ئۇ ئاللاھنىڭ نەزەرىدە راستچىل بەندە دەپ پۈتۈلىدۇ. يالغانچىلىق بولسا گۇناھقا باشلايدۇ، گۇناھ دوزاخقا باشلايدۇ، بىر ئادەم يالغانچىلىق قىلىۋەرسە، ئۇ ئاخىرى ئاللاھنىڭ ئالدىدا يالغانچى دەپ پۈتۈلىدۇ.» [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى]. ھەقنى ئوچۇق بىلەلمىگەن كىشى ئۆز نەپسىگە ئەگەشمەستىن ئاللاھدىن ھەقنى تەلەپ قىلىشتا راستچىل بولسا، تولا ۋاقىتلاردا ئاللاھ ئۇ كىشىنى ھەققە مۇۋەپپەق قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ ھەققە يېتەلمىسىمۇ ئاللاھ ئۇنىڭ ئۆزرىسىنى قوبۇل قىلىدۇ. (چۈنكى ئۇ ھەقىقەتكە يېتىش ئۈچۈن تىرىشتى.-م-)

راستچىللىقنىڭ ئەكسى يالغانچىلىقتۇر. يالغانچىلىق ئەۋۋەل نەپسىدە مۇقىملىشىدۇ، ئاندىن كېيىن تىلىغا جارى بولۇپ تىلىنى بۇزىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن ئەزالارغا تارقىلىپ تىلىنىڭ راست سۆزلىشىنى بۇزغاندەك ئۇنىڭ ئەمەللىرىنى بۇزىدۇ. نەتىجىدە؛ يالغانچىلىق سۆزىدە، ئەمەللىرىدە ۋە بارلىق ئەھۋالىدا ئومۇملىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىنساننىڭ ھاياتىنى يالغانچىلىق ۋە ناچار قىلمىشلار قاپلايدۇ.

ياخشى كۆرۈش: ئىنسان ئاللاھنى، ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى ۋە مۆمىنلەرنى ياخشى كۆرۈش ئارقىلىق ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «كىمدىكى تۆۋەندىكى ئۈچ تۈرلۈك خىسلەت تېپىلىدىكەن، ئۇ كىشى ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىيدۇ: ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى كائىناتتىكى بارلىق نەرسىلەردىن بەكراق ياخشى كۆرۈش. بىراۋنى ياخشى كۆرسە پەقەت ئاللاھ ئۈچۈنلا ياخشى كۆرۈش. ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن كۇفرىغا قايتىشنى ئوتقا تاشلىنىشنى ئۆچ كۆرگەندەك يامان كۆرۈش.» [بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى].

ئىنسان قەلبىگە مۇھەببەت كۆچىتى تىكىلىپ، ئىخلاس سۈيى بىلەن سۇغۇرۇلۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىش بىلەن پەرۋىش قىلىنسا، بۇ كۆچەت ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن ھەر ۋاقىت تۈرلۈك مېۋىلەرنى بېرىدۇ. بۇ سۆيگۈ تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك ئىش بىلەن نەتىجىلىنىدۇ:

1-جانابى ئاللاھنى ياخشى كۆرۈش: بۇ ئىماننىڭ ئاساسىدۇر. 2-مۇھەببەت ۋە نەپرەتنى ئاللاھ ئۈچۈن بولۇش:

بۇ پەرزدۇر[1] 3- ئاللاھنى ياخشى كۆرۈشتىن ئىبارەت پەرز سانىلىدىغان مۇھەببەتكە ئاللاھنىڭ غەيرىنى شېرىك قىلىۋېلىشتۇر: بۇ خۇددى مۇشرىكلار ئۆزلىرىنىڭ ئىلاھلىرىنى ناھايىتى ياخشى كۆرگىنىگە ئوخشاش. بۇ شېرىكنىڭ توپ نېگىزىدۇر. 4 -تەبىئى ياخشى كۆرۈش: ئاتا-ئانىلارنى ياخشى كۆرۈش، ئەۋلادلارنى ۋە يېمەك-ئىچمەكنى ياخشى كۆرۈش قاتارلىقلار بولۇپ،بۇ دۇرۇس بولغان ياخشى كۆرۈشتۇر. ئاللاھنىڭ سىنى ياخشى كۆرۈشنى خالىساڭ دۇنياغا بېرىلمىگىن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «دۇنياغا بېرىلمىسەڭ ئاللاھ سېنى ياخشى كۆرىدۇ.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى].

تەۋەككۇل: قەلبنى ئاللاھقا تاپشۇرۇپ ھاجىتىنى ھاسىل قىلىش، ياقتۇرمايدىغان ئىشتىن ساقلىنىشتا ئاللاھقا ئىشەنچ قىلىش بىلەن بىرگە يولغا قويۇلغان سەۋەبلەر ئارقىلىق ئاللاھقا تايىنىشتۇر. ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلماسلىق ئەقىدىدىكى كېسەللىكتۇر. سەۋەبلەرنى قىلماسلىق ئاجىزلىق ۋە ئەقىلسىزلىقتۇر. سەۋەب ئەمەلدىن بۇرۇن بولىدۇ، بۇ ئىشەنچنىڭ مېۋىسى بولۇپ ئۈچ تۈرگە ئايرىلىدۇ: 1- ۋاجىب بولغىنى: ئاللاھتىن غەيرى قادىر بولالمايدىغان ئىشلاردا ئاللاھقىلا تەۋەككۇل قىلىش. كېسەلگە شىپالىق تەلەپ قىلغانغا ئوخشاش. 2- ھارام بولغىنى: بۇ ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ؛ بىرىنچى: چوڭ شېرىك. ھەممە ئىشتا سەۋەبكىلا تايىنىپ مەنپەئەتكە ئېرىشىش ۋە زىياندىن ساقلىنىشتا سەۋەبلا تەسىر كۆرسىتىدۇ دەپ قاراش.[2] ئىككىنچى: كىچىك شېرىك. رىزق تەلەپ قىلىشتا بىر شەخسكە

---

[1] **ئىنسانلار مۇھەببەت-نەپرەت ئۆلچىمىدە ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: (1)** مۆمىنلەر، پەيغەمبەرلەر، راستچىللار ۋە ئۇلارنىڭ سەردارى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى، ساھابىلىرى قاتارلىقلار نەپرەت قىلىش ۋە يامان كۆرۈلۈشتىن خالى خالىس ياخشى كۆرۈلگۈچىلەردۇر. (2) كاپىرلار، مۇشرىكلار ۋە مۇناپىقلار بولسا مۇتلەق نەپرەت قىلىنغۇچى ۋە يامان كۆرۈلگۈچىلەردۇر. (3) گۇناھكار مۆمىنلەر مۇھەببەت ۋە نەپرەتكە تەڭ سازاۋەر بولىدۇ، ئۇلار دىلىدىكى ئىمانىغا ئاساسەن ياخشى كۆرىلىدۇ، سادىر قىلغان گۇناھىغا ئاساسەن ئۆچ كۆرىلىدۇ. **كاپىرلارنى ياخشى كۆرۈش ۋە دوست تۇتۇش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: (1)** ئىسلامدىن چىقىپ كېتىپ مۇرتەد بولۇپ كېتىدىغان دەرىجىدە ياخشى كۆرۈش بولۇپ، بۇ كاپىرلارنىڭ دىنىنى ياخشى كۆرۈشتىن ئىبارەت. (2)چەكلەنگەن بولسىمۇ ئىسلامدىن چىقىرىۋەتمەيدىغان دەرىجىدىكى ياخشى كۆرۈش، بۇ كاپىرلارنى دۇنيالىق تەرەپتىن ياخشى كۆرۈشتىن ئىبارەت. نورمالدا كاپىرلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش بىلەن ئۇلارغا مۇھەببەت-نەپرەت قىلىش ئىشلىرىدا ئايرىيالماسلىق بولۇپ بۇنى قەتئى ئايرىش كېرەك. ئۇلارنى قەلبىدىن ياخشى كۆرمەستىن پەقەت ئادىللىق قىلىپ، چىرايلىق ئىنسانى مۇئامىلە قىلىش. مەسىلەن: ئۇلارنىڭ ئاجىزلىرىغا رەھىم-شەپقەت قىلغانغا ئوخشاش. ئۇلارغا مۇلايىملىق بىلەن چىرايلىق سۆز قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «كۇففارلاردىن سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلمىغان ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقارمىغانلارغا كەلسەك، ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلاردىن، ئۇلارغا ئادىل بولۇشۇڭلاردىن سىلەرنى توسمايدۇ». ئەمما ئۇلارنى ئۆچ كۆرۈش ۋە نەپرەت قىلىش توغرىسىدا ئاللاھ يەنە بىر ئايەتتە مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۆمىنلەر، مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە سىلەرنىڭ دۈشمىنىڭلارنى دوست تۇتماڭلار، ئۇلار سىلەرگە كەلگەن ھەقىقەتنى يەنى ئىسلامنى، قۇرئاننى ئىنكار قىلغان تۇرسا، ئۇلارغا دوستلۇق يەتكۈزىسىلەر؟». پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مەدىنىدە يەھۇدىيلارغا مۇئامىلە قىلغىنىدەك ئۇلارنى ئۆچ كۆرۈش بىلەن بىرگە دوست تۇتماستىن ئادىل مۇئامىلە قىلىش دۇرۇس بولىدۇ.

[2] **تەۋەككۇل قىلىش بىلەن سەۋەب قىلىش بىر بىرىگە زىتمۇ؟ بۇ تۆۋەندىكىدەك كۆز قاراشلار بىلەن ئايدىڭلاشتۇرۇلىدۇ: بىرىنچى، يوق مەنپەئەتنى كەلتۈرۈش،** بۇ ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: (1) **ئىشەنچلىك سەۋەب:** پەرزەنت تەلەپ قىلىش ئۈچۈن توي قىلغانغا ئوخشاش، بۇنىڭ سەۋەبىنى قىلىشنى تەرك قىلىش ساراڭلىق بولۇپ، ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىشتىن ھېسابلانمايدۇ.(2) **ئىشەنچلىك بولمىغان سەۋەبلەر:** كۆپ ۋاقىتلاردا سەۋەب قىلىنىدىغان ئىشلار سەۋەبسىز ھاسىل بولمايدۇ، ئوزۇق-تۈلۈك ئالماستىن چۆلگە سەپەر قىلىش تەۋەككۇلدىن ھېسابلانمايدۇ. بۇنىڭغا ئوخشاش سەپەرلەردە ئوزۇق-تۈلۈك ئېلىشقا بۇيرۇلغان. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلغاندا ئوزۇق-تۈلۈك ئالغان ۋە يول باشلىغۇچى ياللاپ سەپەر قىلغان، **(3)كۆرۈنىشى ئىشەنچىسىز بولۇپ سەۋەب قىلىنىدىغان نەرسىلەرگە يېتىشتىن ۋەھىمىلىنىپ قالغان سەۋەبلەر:** بۇ بىر نەرسىگە ئېرىشىشنى تەلەپ قىلغاندا ئۇنىڭ ھەممە تەرەپلىرىنى ئىنچىكە ئويلىنىپ تەكشۈرگەنگە ئوخشاش بولۇپ، بۇمۇ تەۋەككۇل دائىرسىگە كىرىدۇ. بەلكى بىر نەرسىگە ئېرىشىشنى تەلەپ قىلىشنى تەرك قىلىش تەۋەككۇلدىن ھېسابلانمايدۇ. ئۆمەر رەزىيەللاھۇئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھغا تەۋەككۇل قىلىپ ئۇرۇقنى زېمىنغا تاشلىغان كىشى تەۋەككۇل قىلغۇچى ھېسابلىنىدۇ". **ئىككىنچى. بار نەرسىنى مۇھاپىزەت قىلىش:** ئۆزىنىڭ ھالال نەرسىسىنى تۇرمۇش مەنپەئەتىنى كۆزلەپ كېيىن پايدىلىنىش ئۈچۈن ساقلاپ قويۇش تەۋەككۇلدىن چەتنەپ كەتكەنلىك ئەمەس. «پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ خورمىلىرىدىن ساتاتتى ۋە ئۇنىڭدىن ئۆز ئەھلىنىڭ يىللىق

تايىنىش، ئۇ كىشىنى رىزىققا تەسىر كۆرسىتەلمەيدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىسىمۇ لېكىن بۇنى زىرىق تەلەپ قىلىشنىڭ سەۋەبى دەپ قارىغانلىقى سىرتىدا شۇنىڭغىلا ئېسىلىپ قىلىشتۇر. ئۈچىنچى: **دۇرۇس بولغىنى.** كىمكى ئىلىم-سېتىمغا ئوخشاش ئىنسان بىجىرەلەيدىغان ئىشلاردا بىر كىشىنى ئۆزى ئۈچۈن ۋەكىل قىلىپ ئۇنىڭغا تايانغاندەك. لېكىن ئۇ كىشى ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلدىم ئۇنىڭدىن كېيىن ساڭا تەۋەككۇل قىلدىم دېمەستىن، سېنى ۋەكىل قىلدىم دىسە توغرا بولىدۇ.

شۈكرى ئېيتىش: ئىلاھى نېمەتلەرنىڭ ئەسىرى ئاشكارا بولغاندا بەندىنىڭ قەلبىدە ئىمان، تىلىدا ماختاش، ئەزالىرىدا ئىبادەتنىڭ ئەسەرلىرى نامايەندە بولىشى مۇقەررەردۇر. **شۈكرى ئېيتىش** قەلب بىلەن، تىل ۋە ئەزالار بىلەن بولىدۇ. ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىنى تائەت-ئىبادەت ئۈچۈن ئىستېمال قىلىش شۈكۈرنىڭ ھەقىقى ماھىيىتىدۇر.

سەۋرچانلىق: بارلىق دەرد-ئەلەملەرنى ئاللاھنىڭ غەيرىگە شىكايەت قىلماستىن، شىكايەتنى يىگانە ئاللاھقىلا قىلىشتۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «پەقەت سەۋر قىلغۇچىلارغا ئۇلارنىڭ ئەجرى ھېسابسىز بېرىلىدۇ». پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى سەۋرچان بولىدىكەن، ئاللاھ ئۇ كىشىگە سەۋر ئاتا قىلىدۇ، ھېچ بىر كىشىگە سەۋرچانلىقتىنمۇ بۈيۈك ۋە ياخشىراق بولغان بىر نېمەت بېرىلمىدى.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئۆمەر رەزىيەللاھۇئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: " مەن بىرەر قىيىنچىلىق بىلەن سىنالسام، ماڭا ئاللاھ ئۇ قىيىنچىلىقتا تۆت تۈرلۈك نېمەت ئاتا قىلدى. بۇ سىناق دىنىمدا بولمىسا، بۈيۈك بولمىسا، ئاللاھنىڭ رازىلىقىدىن مەھرۇم بولمىسام ئۇ سىناقلار ئۈچۈن ئاللاھتىن ساۋاب ئارزۇ قىلىمەن".

سەۋرنىڭ دەرىجىلىرى: تۆۋەن ئۆلچەم: ياقتۇرماسلىق بىلەن شىكايەت قىلماسلىق. ئوتتۇرىھال ئۆلچەم: رازى بولۇش بىلەن شىكايەت قىلماسلىق. يۇقىرى ئۆلچەم: قىيىنچىلىققا ئۇچرىغاندا ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا ئېيتىشتۇر. زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچى زالىمغا بەددۇئا قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭ ھەققىنى ئېلىپ بېرىدۇ، نەتىجىدە غەلبە قىلغاندەك قىلىسىمۇ سەۋر قىلغانىنىڭ ئەجرى بولمايدۇ.

سەۋر ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1-بەدەن ئارقىلىق بارلىققا كېلىدىغان سەۋر: بىز بۇيەردە بۇ تۈرنى كۆزدە تۇتمايمىز. 2-نەپسىنى تەبىئىتى خالايدىغان ۋە ھاۋايى-ھەۋەسلىرى تەقەززا قىلىدىغان ئىشلارغا سەۋر قىلدۇرۇش.[1]

ئىنسان دۇنيادا دۇچ كېلىدىغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىككى تۈردىن خالى بولمايدۇ:

بىرىنچى: ئۆزىنىڭ ھاۋايى-ھەۋەسلىرىگە مۇۋاپىق كېلىدىغان ئىشلار. نېمەتكە شۈكۈر ئېيتىش، بۇ نېمەتنى ئاللاھقا ئاسىيلىق قىلىدىغان ئىشلارغا سەرپ قىلماسلىق ئارقىلىق ئاللاھنىڭ ھەققىنى ئادا قىلىشتا سەۋرلىك بولۇشقا ئېھتىياجلىق بولىدۇ. **ئىككىنچى:** ھاۋايى-ھەۋەسلىرىگە زىت كېلىدىغان ئىشلار ئۈچ تۈرلۈك بولۇپ: 1-ئاللاھقا تائەت-ئىبادەت قىلىشتا، ئىشلىنىشى ۋاجىپ بولغان پەرز ئەمەللەر ۋە

تەمىناتىنى ساقلاپ قالاتتى.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. **ئۈچىنچى. زىياننىڭ ئالدىنى ئېلىش:** زىياندىن ساقلىنىشقا سەۋەپ قىلماسلىق تەۋەككۇلنىڭ شەرتلىرىدىن ئەمەس. ئۇرۇشتا مۇداپىئە كىيىملىرىنى كىيىش، ئۇلاغلارنى باغلاپ قويۇش قاتارلىق ئىشلاردا سەۋەبكە تايانماستىن سەۋەب قىلىنىدىغان ئىشلارغا تايىنىش بولۇپ، بۇ ئاللاھنىڭ بارلىق ھۆكۈملىرىگە رازى بولغانلىق ھېسابلىنىدۇ. **تۆتىنچى.** بولغان زىياننى يوق قىلىش: بۇ ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: **(1) سەۋەبنىڭ ئۈزۈلىشى:** ئېچىلىدىغان سۇنىڭ يوق بولىشى، بۇنىڭ سەۋەبىنى قىلماسلىق ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىش ھېسابلانمايدۇ. **(2) گۇمان قىلىنغان سەۋەپ:** ھىجامە قىلدۇرۇشقا ئوخشىغان مەنپەئەتلىك دەپ قارالغان ئىشلارنى قىلىش، تەۋەككۇلغا زىت ئەمەس، چۈنكى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالاممۇ ھىجامە قىلدۇرۇش ئارقىلىق داۋالانغان ۋە داۋالىنىشقا بۇيرىغان. **(3) ئارقا كۆرۈنۈشى مەۋھۇم سەۋەپ:** ساغلام ۋاقتىدا كېسەللىكتىن ساقلىنىش ئۈچۈن داغلىنىپ داۋالىنىشقا ئوخشاش بولۇپ، بۇ ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىشقا زىت كېلىدۇ.

1) بۇنىڭ مىساللىرى: يېمەك-ئىچمەك بىلەن جىنسىي ھەۋەسنىڭ شەھۋىتىگە سەۋر قىلىش بولسا، "ئىپپەت" دەپ ئاتىلىدۇ. ئۇرۇش مەيدانىدا بولسا، "باتۇرلۇق" دەپ ئاتىلىدۇ. ئاچچىقنى يۇتۇشتا بولسا، "مۇلايىملىق" دەپ ئاتىلىدۇ. ئىشنى يوشۇرۇن تۇتۇشتا بولسا، "سىرنى يوشۇرۇش" دەپ ئاتىلىدۇ. تۇرمۇشتىكى پاراۋانچىلىقتا بولسا، "دۇنياغا بېرىلمەسلىك" دەپ ئاتىلىدۇ. دۇنيا مەنپەئەتىدىن بولغان ئازراق نەرسىدە بولسا، "قانائەتچانلىق" دەپ ئاتىلىدۇ.

مۇستەھەپ بولغان نەپلە ئەمەللەرنى ئادا قىلىشتا سەۋرچان بولۇش. 2ـ گۇناھ-مەسىيەتتىن ساقلىنىپ، تەرك قىلىنىشى ۋاجىپ بولغان هارام ئىشلار ۋە تەرك قىلىنىشى مۇستەھەپ دەپ قارالغان مەكرۇھ ئىشلاردىن چەكلىنىشتە سەۋرچان بولۇش. 3ـ ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىغا سەۋر قىلىش. تىلنى شىكايەت قىلىشتىن، قەلبنى ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىغا نارازى بولۇپ ئېتىراز بىلدۈرۈشتىن، بەدەننى ئاللاھ رازى بولمايدىغان ئىشلارنى قىلىشتىن چەكلىنىپ، ئۆلۈم-يېتىم ئىشلىرىدا ئۆزىنى كاچاتلاپ، ياقىسىنى يىرتىپ ۋارقىراپ يىغلىغانغا ئوخشاش ئىشلاردىن ساقلىنىش. ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشلىرىغا قەلبىدە رازىلىق بىلدۈرۈش ياخشى ئىشتۇر.

ئاللاھقا شۈكۈر ئېيتقۇچى باي ئەۋزەلمۇ ياكى سەۋرچان كەمبەغەلمۇ؟ پۇل-ماللىرىنى ئاللاھنىڭ تائەت-ئىبادەتلىرى ئۈچۈن سەرپ قىلغان ياكى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلىش ئۈچۈن ساقلاپ قويغان بولسا، بۇ باي كەمبەغەلدىن ئەۋزەل. ئەمما پۇل-ماللىرىنى ئاللاھنىڭ رازىلىقى كۆزلەنمىگەن مۇباھ ئىشلارغا ئىشلىتىدىغان بايدىن، سەۋرچان كەمبەغەل ياخشى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئازغا شۈكۈر ئېيتقۇچى سەۋرچان روزا تۇتقۇچىنىڭ دەرىجىسىدە بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

رازىمەنلىك: ئاز نەرسىگە قانائەت قىلىش ۋە ئۇنىڭغا بىلەن كۇپايە قىلىشتۇر. ئىش-ھەرىكەت ھاسىل بولغاندىن كېيىن رازىلىق بولىدۇ. ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا رازى بولۇش ئاللاھقا يېقىن بولغۇچىلارنىڭ دەرىجىسىنىڭ ئالىيسى بولۇپ، بۇ ئاللاھقا بولغان مۇھەببەت ۋە تەۋەككۇلنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئاللاھتىن ياقتۇرمايدىغان نەرسىلەرنى يوق قىلىۋېتىشنى تەلەپ قىلىش، ئاللاھنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا رازى بولۇشقا زىت كەلمەيدۇ.

خۇشۇئ: بۇ ئاللاھنى ئۇلۇغلاپ ئۆزىنى تۆۋەن تۇتۇپ بويسۇنۇشتۇر. ھۇزەيپە رەزىيەللاھۇئەنھۇ: "خۇشۇدىكى نىپاقلىقتىن ھەزەر قىلىڭلار دېگىنىدە، ئۇنىڭدىن، خۇشۇدىكى نىپاقلىق قانداق بولىدۇ؟ دەپ سورىۋىدى، ئۇ: سىرتقى كۆرۈنىشى خۇشۇئ قىلغاندەك بولسىمۇ قەلبتە خۇشۇئ يوقتۇر" دېدى. ھۇزەيپە رەزىيەللاھۇئەنھۇ يەنە مۇنداق دەيدۇ: سىلەر دىنىڭلاردىن تۇنجى قىلىپ خۇشۇنى يوقۇتۇپ قويىسىلەر. قايسى ئىبادەت خۇشۇئ بىلەن قىلىنىدىكەن، ئۇنىڭ ئەجرىنىڭ كاتتىلىقى خۇشۇنىڭ مىقدارى بىلەن بولىدۇ. ناماز ئۇنىڭ تىپىك مىسالىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ناماز ئوقۇغۇچى ئۈچۈن ئۇنىڭ نامىزىدىن يېرىمى، تۆتتىن بىرى، بەشتىن بىرى ... ئوندىن بىرى بولىدۇ، بەزى ناماز ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن نامىزىدا ھېچ قانداق خۇشۇئ بولمىغانلىقىدىن ئۇنىڭغا نامازنىڭ ئەجرىدىن ھېچ نېسىۋە بولمايدۇ».

ئۈمىدۋارلىق: بۇ ئاللاھنىڭ چەكسىز رەھمىتىدىن ئۈمىدۋار بولۇش بولۇپ، بۇنىڭ ئەكسى ئۈمىدسىزلىكتۇر. ئۈمىدۋارلىق تۇيغۇسى بىلەن قىلىنغان ئەمەللەرنىڭ دەرىجىسى قورقۇش تۇيغۇسىدا قىلىنغان ئەمەللەردىن يۇقىرى بولىدۇ، چۈنكى ئۇ ئاللاھقا ياخشى گۇماننى (ئىشەنچىنى) قالدۇرىدۇ. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: «مەن بەندەمنىڭ ماڭا بولغان گۇمانى(ئىشەنچىسى)دە بولىمەن.» [مۇسلىم رىۋايىتى، ھەدىس قۇدسى]. ئۈمىد قىلىش ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: يۇقىرى ئۆلچەم: تائەت-ئىبادەت قىلىش ئارقىلىق ئاللاھتىن ساۋاب ئۈمىد قىلىش. «ئائىشە رەزىيەللاھۇئەنھا مۇنداق دەيدۇ: يا رەسۇلۇللاھ! ئاللاھ تائالا: «سەدىقە بېرىدىغان ئەمما پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىغا ھېساب بېرىش ئۈچۈن قايتىپ بارىدىغانلىقىدىن دىللىرى قورقۇپ تۇرىدىغان كىشىلەر» دېدى، ئوغۇرلۇق قىلىدىغان، زىنا قىلىدىغان ۋە ھاراق ئىچىدىغان كىشىلەر ئاللاھدىن قورقۇدىغان كىشىلەرمۇ؟ دەپ سورىۋىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: ئى سىددىقنىڭ قىزى! ئۇنداق ئەمەس، ئايەتتە سۆزلەنگەنلەر ناماز ئوقۇيدىغان، روزا تۇتىدىغان، سەدىقە قىلىدىغان كىشىلەر، ئۇلار ئەمەللىرىنىڭ قوبۇل قىلىنماسلىقىدىن ئەنسىرەيدۇ. «ئەنە شۇلار ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ئالدىرىغۇچىلاردۇر.» [تىرمىزى رىۋايىتى]. تۆۋەن ئۆلچەم: گۇناھ-مەسىيەتتىن تەۋبە قىلغۇچى ئاللاھنىڭ مەغپىرىتىنى ئۈمىد قىلىدۇ. ئەمما تەۋبە قىلماستىن گۇناھنى داۋاملاشتۇرۇپ ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدۋار بولۇش، ئۈمىد ئەمەس خام خىيالدىن باشقا نەرسە ئەمەستۇر. بىرىنچىسى

ماختالغۇچى بولۇپ كېيىنكىسى ئەيىبلىنىدۇ. مۆمىن قورقۇش بىلەن خەير-ئېھساننى بىرگە ئېلىپ باردۇ. مۇناپىق قۇرۇق ئىشەنچ بىلەن ئەسكىلىكنى بىرگە قىلىدۇ.

قورقۇش: بۇ ياقتۇرمايدىغان ئىشنىڭ يۈز بېرىشىدىن كۆڭۈلدە پەيدا بولغان ئەندىشىدىن ئىبارەتتۇر. ياقتۇرمايدىغان ئىشنىڭ يۈز بېرىشى ئېنىق بولسا قورقۇش دەپ ئاتىلىدۇ. بۇنىڭ ئەكسى خاتىرجەملىك دېيىلىدۇ. بۇ ئۈمىدسىزلىك بولماستىن بەلكى قورقۇشقا تۈرتكە بولىدىغان ئامىلدۇر. قىزىقىش ئارقىلىق ئۈمىدلىنىش بارلىققا كېلىدۇ. ياخشى كۆرۈش، قورقۇش ۋە ئۈمىدۋارلىق ئارىسىدا زىچ مۇناسىۋەتنىڭ بولۇشى ئىنتايىن زۆرۈردۇر. ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "قەلب ئاللاھ تەرەپكە يۈزلىنىشتە ئۇچار قۇشقا ئوخشايدۇ. مۇھەببەت-ياخشى كۆرۈش باشنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ، قورقۇش بىلەن ئۈمىد قىلىش ئىككى قاناتنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ. ئاللاھتىن قورقۇش قەلبتە ئورناشقاندا، قەلبتىكى ھاۋايى-ھەۋەسلەرنى كۆيدۈرۈپ، ئۇنىڭدىكى پەسكەشلىكنى ھەيدەيدۇ. قورقۇش ۋاجىپ بولغاندا پەرز ئەمەللەرنى قىلىش، چەكلەنگەن ھارام ئەمەللەرنى تەرك قىلىشقا تۈرتكە بولىدۇ. قورقۇش مۇستەھەپ بولغاندا نەپلە ئەمەللەرنى قىلىش، مەكرۇھ ئەمەللەرنى تەرك ئېتىشكە تۈرتكە بولىدۇ، بۇ تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە تۈرلۈك بولۇپ: 1- يوشۇرۇن قورقۇش: بۇ تۈردىكى قورقۇش ئاللاھ ئۈچۈن بولىشى ۋاجىپ بولۇپ، بۇ تۈردىكى قورقۇش ئاللاھنىڭ غەيرىگە سەرپ قىلىنىشى چوڭ شېرىك ھېسابلىنىدۇ. خۇددى مۇشرىكلارنىڭ ئىلاھلىرىدىن زىيان يېتىپ قىلىش ياكى ياقتۇرمايدىغان ئىشلارغا مۇپتىلا قىلىپ قويۇشىدىن قورۇققانغا ئوخشاش. 2- چەكلەنگەن (ھارام بولغان) قورقۇش: ئىنسانلاردىن قورقۇپ پەرز ئەمەللەرنى تەرك قىلىش ياكى چەكلەنگەن ئىشلارنى قىلىش.3-دۇرۇس بولغان قورقۇش: يىرتقۇچ ھايۋانلار ۋە باشقا نەرسىلەردىن قورقۇشقا ئوخشىغان تەبىئى قورقۇش.

زاھىدلىق (دۇنياغا بېرىلمەسلىك): شەخسى غەرەزنى ئۇنىڭدىنمۇ ياخشى بولغان يەنە بىر ئىشقا يۈزلەندۈرۈشتۇر. دۇنياغا بېرىلمەسلىك قەلب ۋە بەدەننى راھەتلەندۈرىدۇ. دۇنياغا ھەددىدىن زىيادە بېرىلىش غەم-قايغۇنى زىيادە قىلىدۇ. بارلىق خاتالىقنىڭ باشلىنىشى دۇنيانى ھاياتتا ئابىدە تىكلىۋېلىشتىن باشلىنىدۇ. دۇنياغا بېرىلمەسلىك تائەت-ئىبادەتكە تۈرتكە بولىدۇ. دۇنياغا بېرىلمەسلىك دېگەنلىك؛ قولۇڭدىكى مال-دۇنيانى دوست تۇتما دېگەنلىك بولماستىن بەلكى قەلبىڭدىن مال-دۇنياغا بولغان مۇھەببەتنى چىقىرىۋەت دېگەنلىكتۇر. قەلبىدە مال-دۇنياغا ھېرىس بولۇپ، ئۆز ئىگىدارچىلىقىدىكى مال-دۇنيانى ياخشى باشقۇرماسلىق ئەقىللىق مۇسۇلماننىڭ ئىشى بولماستىن بەلكى جاھىللارنىڭ زاھىدلىقىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مەنپەئەتلىك مال-دۇنيانىڭ ياخشى كىشىنىڭ قولىدا تۇرۇشى نېمە دېگەن ياخشى ھە!.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]. كەمبەغەل مال-دۇنياغا مۇئامىلە قىلىشتا بەش تۈرلۈك ئەھۋالدا بولىدۇ: 1-مال-دۇنيانى ئۆچ كۆرۈپ، تائەت- ئىبادەتتىن چەكلەپ قويۇشىدىن ۋە يامان ئاقىۋەتىدىن ئەنسىرەپ مال-دۇنيا يىغىشتىن ساقلانغان كىشى، زاھىد (يەنى دۇنياغا بېرىلمىگەن كىشى) دەپ ئاتىلىدۇ. 2-مال-دۇنياغا ئېرىشسە قاتتىق خۇرسەن بولۇپ كەتمەيدىغان ۋە زىيان تارتىپ قالسىمۇ بەك قايغۇرۇپ كەتمەيدىغان كىشى، رازى بولغۇچى(رازىمەن) كىشى دەپ ئاتىلىدۇ. 3-مال-دۇنيانىڭ بولۇشىنى ياخشى كۆرىدىغان، لېكىن كۆپەيتىشكە قىزىقمايدىغان، ئۆز يولىدا كېلىپ قالسا خۇرسەن بولىدىغان، مال-دۇنياغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئۆزىنى چارچاتمايدىغان كىشى، قانائەتچان كىشى دەپ ئاتىلىدۇ. 4-ئۆزى مال-دۇنياغا قىزىقسىمۇ ئاجىزلىقتىن دۇنياغا ئېرىشىشنى تەرك قىلغان، ئەگەر جاپا-مۇشەققەت بىلەن بولسىمۇ مال-دۇنياغا ئېرىشىشنىڭ يولىنى تاپسا تىرىشچانلىق كۆرسىتىدىغان كىشى، ھېرىسمەن كىشى دەپ ئاتىلىدۇ. 5-دۇنياغا بەك ئېھتىياجلىق بولغان ئاچ-يالىڭاچ قالغان، يېمەك-ئىچمەك، كىيىم-كېچەك تاپالمىغان كىشى، بەك ئېھتىياجلىق كىشى دەپ ئاتىلىدۇ.

جانلىق سۆھبەت

ئابدۇللاھ (اللە نىڭ بەندىسى) ئىسىملىك بىر ئادەم **ئابدۇننەبى** (پەيغەمبەرنىڭ بەندىسى) ئىسىملىك بىر ئادەمگە ئۇچراپ قاپتۇ. **ئابدۇللاھ** كۆڭلىدە ئۇنىڭ بۇ ئىسمىنى رەت قىلىپ: بىراۋ اللە تائالادىن باشقىغا قانداقمۇ بەندىچىلىك قىلسۇن! دېگەننى ئۆتكۇزۇپتۇ-دە، ئۇنىڭ بىلەن سۆھبەت ئۆتكۇزۇشنى نىيەت قىلىپ ئۇنىڭغا دەپتۇ: سىز اللە تىن باشقا نەرسىگە بەندىچىلىك قىلامسىز؟، دەپتۇ.

ئابدۇننەبى: ياق، مەن اللە تىن غەيرىگە بەندىچىلىك قىلمايمەن، مەن مۇسۇلمانمەن، يالغۇز اللە قىلا بەندىچىلىك قىلىمەن، دەپتۇ.

ئابدۇللاھ: ئۇنداقتا ئىسمىڭىز خىرىستىئانلارنىڭ " ئابدۇلمەسىھ 1 " (ئىسانىڭ بەندىسى) دەپ قويغان ئىسىملىرىغا ئوخشاپ قاپتۇغۇ؟ خىرىستىئانلارنىڭ "ئابدۇلمەسىھ" دەپ ئىسىم قويۇشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس، چۈنكى ئۇلار ئىسا ئەلەيھىسسالامغا چوقۇنىدۇ. سىزنىڭ ئىسمىڭىزنى ئاڭلىغان كىشىنىڭ زېھنىگە دەرھاللا سىزنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەندىچىلىك قىلىدىغانلىقىڭىز كېلىدۇ، مۇسۇلماننىڭ پەيغەمبىرى ھەققىدىكى ئېتىقادى ئۇنداق ئەمەس، ئۇ چوقۇم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى اللە نىڭ بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى دەپ ئېتىقاد قىلىشى كېرەك، دەپتۇ.

ئابدۇننەبى: لېكىن پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىنسانلارنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ سەردارى، بىز بۇ ئىسمىنى تەۋەررۇك بىلىپ، اللە قا ئۇنىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شەرىپى، شۇنداقلا ئۇنىڭ اللە نىڭ دەرگاھىدىكى مەرتىۋىسى بىلەن يېقىنلىشىشنى ئۈمىد قىلىپ قويىمىز. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەرۋەردىگارى دەرگاھىدىكى مەرتىۋىسى يۇقىرى بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭدىن شاپائەت تىلەيمىز. سىز ھەيران قالماڭ! ئۇنىڭ ئۈستىگە، بىر قېرىندىشىمنىڭ ئىسمى ئابدۇلھۈسەيىن (ھۈسەيىننىڭ بەندىسى)، ئاتامنىڭ ئىسمى ئابدۇررەسۇل (ئەلچىنىڭ بەندىسى)، بۇ ئىسىملار بىلەن ئات قويۇش قەدىمدىن تارتىپلا ئىنسانلار ئارىسىغا كەڭ تارقىلىپ كەتكەن، ئاتا ـ بوۋىلىرىمىزدىن تارتىپ شۇنداق ئىسىم قويۇپ كەلگەن ئىكەن. بۇ مەسىلىدە چىڭ تۇرۇۋالماڭ، بۇ كىچىك ئىشتۇر، دىن ئاسانچىلىقتۇر دەپتۇ.

ئابدۇللاھ : يەنە بىر يامان ئىش بولۇپ، ئالدىنقىسىدىنمۇ چوڭ گۇناھتۇر. ئۇ، اللە نىڭ غەيرىدىن پەقەت اللە لا قادىر بولالايدىغان نەرسىنى تەلەپ قىلغانلىقىڭ ھېسابلىنىدۇ، تىلەنگۈچى مەيلى پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بولسۇن، مەيلى ھۈسەيىن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بولسۇن، ياكى ئۇنىڭدىن تۆۋەن مەرتىۋىدىكى ياخشى كىشىلەر بولسۇن، مەيلى باشقىلار بولسۇن، بەرىبىر ئوخشاشتۇر. ئۇ، بىز ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇلغان تەۋھىدنىڭ مەنىسىگە، «لا إله إلا الله» (اللە دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق) نىڭ مەنىسىگە زىتتۇر.

سىز بۇ ئىشنىڭ ناھايىتى چوڭ گۇناھ ئىكەنلىكى، بۇ ئىسىم ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش ئىسىملار بىلەن ئات قويۇشنىڭ يامان ئاقىۋەتكە ئېلىپ بارىدىغانلىقى ئايدىڭلىشىشى ئۈچۈن مەن سىزدىن بىرقانچە سوئال سوراپ باقاي، مېنىڭ مەقسەت-نىشانىم پەقەت ھەقنى ئايدىڭلاشتۇرۇش ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىش، باتىلنى بايان قىلىپ بېرىش ۋە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇش، ياخشى ئىشقا بۇيرۇش ۋە يامان ئىشتىن توسۇشتىن ئىبارەتتۇر. اللە ياردەم بەرگۈچىدۇر، ئۇنىڭغىلا تايىنىش لازىم، كۈچ ـ قۇدرەت پەقەت ئۇلۇغ ۋە بۈيۈك اللە قىلا خاستۇر. مەن سىزدىن سوئال سوراشتىن ئىلگىرى سىزگە اللە تائالانىڭ مۇنۇ سۆزلىرىنى ئەسلىتىپ ئۆتمەكچىمەن: ﴿(پەيغەمبەر) مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن، ئۇلار اللە قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چاقىرىلغان چاغدا ئۇلار: «ئاڭلىدۇق ۋە ئىتائەت قىلدۇق» دېيىشلىرى كېرەك، مانا شۇنداق كىشىلەر مەقسەتكە ئېرىشكۈچىلەردۇر﴾. [سۈرە نۇر، 51 ـ ئايەت] ﴿ئەگەر سىلەر بىرەر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار، بۇ توغرىدا اللە قا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، ئەگەر سىلەر اللە قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقىي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار﴾. [سۈرە نىسا، 59 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئابدۇللاھ : سىز ئۆزىڭىزنىڭ اللە نى بار ۋە بىر دەپ بىلىدىغانلىقىڭىزنى، اللە تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىدىغانلىقىڭىزنى ئېيتتىڭىز، ئۇنىڭ مەنىسىنى ماڭا ئوچۇقلاشتۇرۇپ بېرەلەمسىز؟.

ئابدۇننەبى: اللە نى بار ۋە بىر دەپ بىلىش بولسا اللە نىڭ بارلىقىغا، ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۇنىڭ

ياراتقانلىقىغا، ئۇنىڭ ئۆلتۈرگۈچى، تىرىلدۈرگۈچى، پۈتۈن مەۋجۇداتلارنى ئىدارە قىلغۇچى، رىزىق بەرگۈچى، ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى، ھەممىدىن خەۋەردار ۋە ھەممىگە قادىر ئىكەنلىكى... قاتارلىقلارغا ئىمان كەلتۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر.

ئابدۇللاھ : ئەگەر ئۇ تەۋھىدتىن بولىدىغان بولسا، ئەلۋەتتە پىرئەۋن، ئۇنىڭ قەۋمى، ئەبۇجەھىل ۋە باشقىلارمۇ تەۋھىدچى بولۇپ قالىدۇ. چۈنكى ئۇلار مۇشرىكلارنىڭ مۇتلەق كۆپىنچىسىگە ئوخشاش بۇ ئىشنى بىلەتتى، پەرۋەردىگارلىقنى دەۋا قىلغان پىرئەۋنمۇ دىلىدا الله نىڭ بارلىقىنى، ئۇنىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلاتتى ۋە ئىشىنەتتى، بۇنىڭ دەلىلى الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: ﴿ئۇلار ئۇ ئايەتلەرنى ئىچىدە ئېتىراپ قىلدى، لېكىن ئۇلار ئۇنى زۇلۇم ۋە تەكەببۇرلۇق قىلىش يۈزىسىدىن ئىنكار قىلدى﴾. [سۈرە نەمل، 14 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] بۇ ئېتىراپ قىلىش ئۇ سۇغا غەرق بولۇۋاتقان چاغدا ناھايىتى ئوچۇق ئاشكارىلانغان.

بىراق، پەيغەمبەرلەر ئەۋەتىلگەن، كىتابلار نازىل قىلىنغان، قۇرەيشلەرگە ئۇرۇش ئېچىلغان تەۋھىدنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى بولسا، ئىبادەتنى يالغۇز الله قىلا قىلىشتۇر. ئىبادەت كۆپ مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سۆزلۈك بولۇپ، الله ياخشى كۆرىدىغان ۋە رازى بولىدىغان ھەرقانداق ئاشكارا ـ يوشۇرۇن سۆز ـ ھەرىكەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. «الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق» دېگەن جۈملىدىكى «ئىلاھ» دېگەن سۆز «مەبۇد» دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ، شۇڭا ئۇنىڭدىن باشقا كىمسىگە ئىبادەت قىلىش دۇرۇس بولمايدۇ.

ئابدۇللاھ: تۇنجى ئەلچى نۇھ ئەلەيھىسسالامدىن باشلاپ پەيغەمبەرلەرنىڭ زېمىنغا نېمە ئۈچۈن ئەۋەتىلگەنلىكىنى بىلەمسىز؟.

ئابدۇننەبى: مۇشرىكلارنى يالغۇز الله قىلا ئىبادەت قىلىشقا، الله تائالاغا شېرىك كەلتۈرۈلگەن ھەرقانداق نەرسىنى تاشلاشقا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن.

ئابدۇللاھ : نۇھ ئەلەيھىسسالام قەۋمىنىڭ الله قا شېرىك كەلتۈرۈشىنىڭ سەۋەبى نېمە؟.

ئابدۇننەبى: بىلمەيمەن!.

ئابدۇللاھ: ئۇنىڭ قەۋمى ۋەد، سۇۋائ، يەغۇس، يەئۇق ۋە نەسر ئىسىملىك ياخشى كىشىلەر ھەققىدە چېكىدىن ئېشىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، الله نۇھ ئەلەيھىسسالامنى ئۇلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى.

ئابدۇننەبى: سىز ۋەد، سۇۋائ، يەغۇس، يەئۇق ۋە نەسر قاتارلىق ئىسىملار ياخشى ئەرلەرنىڭ ئىسىملىرىدۇر، ھەددىدىن ئاشقۇچى كاپىرلارنىڭ ئىسىملىرى ئەمەس دېمەكچىمۇ؟.

ئابدۇللاھ : شۇنداق، بۇ سالىھ ئەرلەرنىڭ ئىسىملىرى بولۇپ، نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ئۇلارنى ئىلاھ قىلىۋالغان ۋە ئەرەبلەرمۇ بۇ مەسىلىدە ئۇلارغا ئەگىشىپ كەتكەن، بۇنىڭ دەلىلى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان مۇنۇ ھەدىس بولۇپ، ئۇ مۇنداق دەيدۇ: «كېيىنچە ئەرەبلەر ئىچىدە نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ئىچىدىكى بۇتلار يامراپ كەتتى. ۋەد ـ دەۋمەتۇلجەندەل دېگەن جايدىكى كەلب قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى. سۇۋائ ـ ھۇزەيل قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى، يەغۇس ـ مۇراد قەبىلىسىنىڭ، ئاندىن سەبەئنىڭ جەۋپ دېگەن جايىغا يەرلەشكەن بەنى غۇتەيف قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى، يەئۇق ـ ھەمدان قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى، نەسر بولسا، زۇلكەلائ ئىرقىغا مەنسۇپ ھىميەر قەبىلىسىنىڭ بۇتى ئىدى. ئۇلار نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمى ئىچىدىكى ياخشى ئەرلەرنىڭ ئىسىملىرى بولۇپ، ئۇلار ئۆلگەندىن كېيىن شەيتان ئۇلارنىڭ قەۋمىگە: ئۇلار ئولتۇرغان سورۇنلارغا ھەيكەللەرنى تىكلەپ، ھەيكەللەرنى ئۇلارنىڭ ئىسىملىرى بىلەن ئاتاڭلار!ـ دەپ ئىلھام قىلدى، ئۇلار شۇنداق قىلدى. لېكىن ئۇ ھەيكەللەرگە چوقۇنمايتتى، ئۇ ھەيكەللەرنى تىكلىگەنلەرمۇ ئۆلۈپ كەتتى. جەمئىيەتتە ئىلىمسىزلىك ئەۋج ئالغاندىن كېيىن ئىنسانلار ئۇ بۇتلارغا چوقۇنۇشقا باشلىدى.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان].

ئابدۇننەبى: بۇ ھەقىقەتەن ھەيران قالارلىق سۆز ئىكەن!.

ئابدۇللاھ: مەن سىزگە ئۇنىڭدىنمۇ ھەيران قالارلىق نەرسىنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟ شۇنى بىلىشىڭىز كېرەككى، الله پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى مەغپىرەت تىلەيدىغان، ئىبادەت قىلىدىغان، بەيتۇللاھنى تاۋاپ قىلىدىغان، سەفا ـ مەرۋىدە سەئيى قىلىدىغان، ھەج قىلىدىغان، سەدىقە

بېرىدىغان قەۋمگە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى. لېكىن ئۇلار پەرىشتىلەرگە، ئىسا ئەلەيھىسسالامغا ۋە بەزى ياخشى كىشىلەرگە ئوخشاش بىر قىسىم مەخلۇقاتلارنى ئۆزلىرى بىلەن الله ئارىسىدا ۋاسىتە قىلاتتى ۋە: «بىز ئۇلاردىن بىزنى الله قا يېقىنلاشتۇرۇشىنى، الله نىڭ دەرگاھىدا بىزگە شاپائەت قىلىشىنى كۈتىمىز» دەيتتى. شۇنىڭ بىلەن، الله مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۇلارغا ئۇلارنىڭ بوۋىسى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنىنى يېڭىلاپ بېرىش، ئۇلارغا بۇ يېقىنلىق ۋە ئېتىقادنىڭ پەقەت الله قىلا مەنسۇپ ھەق ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭدىن ھېچ نەرسىنى الله تىن باشقىغا ئاتاشقا بولمايدىغانلىقىنى، الله نىڭ يالغۇز ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى، شېرىكىنىڭ يوقلۇقىنى ئېيتىپ بېرىش ئۈچۈن پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى. ئۇلار رىزىقنى پەقەت الله لا بېرىدىغانلىقىنى، يەتتە قات ئاسمان-زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق نەرسىلەر ئۇنىڭ مەخلۇقى، ئىدارە قىلىشى ۋە باشقۇرۇشى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى، ھەلكى ئۆزلىرى چوقۇنۇۋاتقان شۇ بۇتلارنىڭمۇ ئۇنىڭ مۈلكى ۋە ئىدارە قىلىشى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلاتتى.

ئابدۇننەبى: بۇ ناھايىتى خەتەرلىك ۋە ئەجەپلىنەرلىك سۆز ئىكەن، ئۇنىڭ دەلىلى بارمۇ؟.

ئابدۇللاھ: دەلىل ناھايىتى كۆپ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇھەممەد! مۇشرىكلارغا ئېيتقىنكى، «سىلەرگە ئاسماندىن (يامغۇر ياغدۇرۇپ)، زېمىندىن (گىيا ئۈندۇرۇپ) كىم رىزق بېرىدۇ؟ سىلەرنىڭ ئاڭلاش ۋە كۆرۈش قابىلىيىتىڭلارنى كىم باشقۇرىدۇ؟ تىرىك شەيئىلەرنى ئۆلۈك شەيئىلەردىن كىم پەيدا قىلىدۇ؟ ئۆلۈك شەيئىلەرنى، تىرىك شەيئىلەردىن كىم پەيدا قىلىدۇ؟ (خالايىقنىڭ ئىشلىرىنى كىم ئىدارە قىلىدۇ؟» ئۇلار (بۇلارغا جاۋابەن): «الله» دەيدۇ. ئېيتقىنكى، (الله تىن غەيرىيگە چوقۇنۇش بىلەن اللهنىڭ ئازابىدىن) قورقمامسىلەر؟﴾ [سۈرە يۇنۇس، 31 ـ ئايەت] ﴿ئېيتقىنكى، «زېمىن ۋە ئۇنىڭدىكى مەخلۇقاتلار كىمنىڭ؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار)». ئۇلار: «اللهنىڭ» دەيدۇ. (بۇنىڭدىن) پەند ـ نەسىھەت ئالمامسىلەر؟ ئېيتقىنكى، «يەتتە ئاسماننىڭ ۋە ئۇلۇغ ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارى كىم؟» ئۇلار: «الله» دەيدۇ. ئېيتقىنكى، «ئۇنىڭ (ئازابىدىن) قورقمامسىلەر؟» ئېيتقىنكى، «ھەممە شەيئىنىڭ پادىشاھلىقى كىمنىڭ قولىدا؟ (ئىلتىجا قىلغانلارغا) پاناھ بولالايدىغان ۋە ئۇنىڭغا قارشى ھېچ نەرسە پاناھ بولالمايدىغان كىم؟ ئەگەر سىلەر بىلسەڭلار (ماڭا بۇنى ئېيتىپ بېرىڭلار)». ئۇلار: «الله» دەيدۇ. ئېيتقىنكى، «سىلەر قانداقمۇ قايمۇقتۇرۇلىسىلەر؟»﴾ [سۈرە مۆمىنۇن، 84 ــ 89 ـ ئايەتكىچە]

مۇشرىكلار ھەجدە مۇنداق تەلبىيە ئېيتاتتى: «دەۋىتىڭگە ھازىرمەن، ئى الله! ھازىرمەن! دەۋىتىڭگە ھازىرمەن، سېنىڭ ھېچ شېرىكىڭ يوق، پەقەت بىر شېرىكىڭ بار، سەن ئۇ شېرىكىڭگە ۋە ئۇ شېرىكىڭ ئىگە بولغان نەرسىلەرگە ئىگىسەن.» قۇرەيشلەرنىڭ الله نىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلغۇچى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشى بىلەنلا ئىسلام دىنىغا كىرگەن بولمىدى، چۈنكى ئۇلار پەرىشتىلەرنى ياكى پەيغەمبەرلەرنى ۋەياكى ئەۋلىيالارنى ۋاسىتە قىلىپ، ئۇلارنىڭ شاپائەت قىلىشىنى، بۇنىڭ بىلەن الله قا يېقىنلىشىشنى كۆزلەيتتى. مانا بۇ نۇقتا، ئۇلارنىڭ جانلىرىنى ۋە ماللىرىنى ھالال قىلدى. شۇڭا دۇئانىڭ ھەممىسىنى الله قا قىلىش، نەزرىنىڭ ھەممىسىنى الله قا ئاتاپ قىلىش، قۇربانلىقنى الله قا ئاتاپ قىلىش، ياردەمنىڭ ھەممىسىنى الله تىنلا سوراش، ھەر تۈرلۈك ئىبادەتلەرنىڭ ھەممىسىنى الله ئۈچۈنلا قىلىش لازىم.

ئابدۇننەبى: سىزنىڭ ئېيتقانلىرىڭىزغا قارىغاندا، پەيغەمبەرلەر دەۋەت قىلغان تەۋھىد الله نىڭ مەۋجۇد ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇنىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىش بولمىسا، ئۇنداقتا ئۇ نېمىلەردىن ئىبارەت؟

ئابدۇللاھ: پەيغەمبەرلەر دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن، مۇشرىكلار ئېتىراپ قىلغىلى ئۇنىمىغان تەۋھىد بولسا، ئىبادەتنى يالغۇز الله تائالاغىلا قىلىشتۇر. دۇئا قىلىش، نەزىر قىلىش، قۇربانلىق قىلىش، مەدەد ۋە ياردەم تىلەش... قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئىبادەتلەردىن ھېچبىرىنى الله تىن باشقىغا قىلىشقا بولمايدۇ. مانا بۇ، سىزنىڭ: «لا إله إلا الله » دېگەن سۆزۈڭىزنىڭ مەنىسىدۇر. قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ «ئىلاھ» دېگەن سۆزى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ئىبادەتلەر مەقسەت قىلىنغان نەرسىنى كۆرسىتىدۇ، مەيلى ئۇ پادىشاھ بولسۇن ياكى پەيغەمبەر بولسۇن ۋەياكى ۋەلى بولسۇن، دەرەخ بولسۇن ياكى قەبرە بولسۇن ۋەياكى جىن بولسۇن ھەممىسى ئوخشاشتۇر. ئۇلار «ئىلاھ» دېگەن سۆزدىن ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى، ئىدارە

قىلغۇچى الله نى كۆزلىمەيدۇ، يۇقىرىدا ئېيتىلغىنىدەك، ئۇلار ئىبادەتنىڭ يالغۇز الله قىلا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئۇلارنى تەۋھىد كەلىمىسىگە چاقىرغىلى ۋە ئۇنىڭ مەنىسىنى ئەمەلىيلەشتۈرگىلى كەلگەن بولۇپ، ئۇ «لا إله إلا الله» دېگەن سۆزدىن ئىبارەتتۇر، ئۇنى ئېغىزدا ئېيتىپ قويۇش بىلەنلا كۇپايە قىلىنمايدۇ.

ئابدۇننەبى: سىز قۇرەيش مۇشرىكلىرى «لا إله إلا الله » دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى بۇ زاماندىكى خېلى كۆپ مۇسۇلمانلاردىن ياخشى بىلەتتى دېمەكچىمۇ؟.

ئابدۇللاھ: شۇنداق، بۇ كىشىنى ئېچىندۇرىدىغان بىر ھەقىقەت. جاھالەتتە قالغان ئاشۇ كاپىرلار، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۆزى ئارقىلىق ئىبادەتنى يالغۇز الله قىلا قىلىشنى، الله تىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان نەرسىلەرنى ئىنكار قىلىشنى ۋە ئۇنىڭدىن ئادا ـ جۇدا بولۇشنى كۆزدە تۇتقانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «لا إله إلا الله» دەڭلار!ـ دېگەندە، ئۇلار الله نىڭ كائىناتنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىغا ئىمانى بار تۇرۇقلۇق: ﴿ئۇ نۇرغۇن ئىلاھلارنى بىر ئىلاھ قىلماقچىمۇ؟ بۇ ھەقىقەتەن غەلىتە ئىش﴾ [سۈرە ساد، 5 ـ ئايەت] دېگەن ئىدى. ئۇ نادان كاپىرلار بۇنى بىلگەن ئىكەن، ئىسلامنى دەۋا قىلغان كىشىنىڭ كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى ئاشۇ نادان كاپىرلار بىلگەنچىلىك بىلمىگەنلىكى ھەقىقەتەن ئېچىنىشلىق ئىشتۇر. بەلكى ئۇ، كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى دىل بىلەن ئېتىقاد قىلماستىن، پەقەت ھەرىپلىرىنى تىل بىلەن ئېيتىپ قويۇشتىنلا ئىبارەت دەپ ئويلايدۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئىمان كەلىمىسىنىڭ مەنىسىنى ياخشىراق چۈشەنگەنلىرىمۇ: «ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى پەقەت الله دۇر، ئىشلارنى ئىدارە قىلغۇچى پەقەت الله دۇر» دەپ ئويلايدۇ. ئىسلامنى مۇنداق دەۋا قىلىدىغان ئادەملەردە ياخشىلىق بولمايدۇ. قۇرەيش كاپىرلىرى «لا إله إلا الله» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى ئۇلاردىن ياخشىراق بىلەتتى.

ئابدۇننەبى: لېكىن مەن الله قا شېرىك كەلتۈرمەيمەن، بەلكى ھېچ شېرىكى بولمىغان يالغۇز الله تىن باشقا ھېچ نەرسىنىڭ يارىتالمايدىغانلىقى، رىزىق بېرەلمەيدىغانلىقى ۋە پايدا ـ زىيان يەتكۈزەلمەيدىغانلىقىغا، ئەلى، ھۈسەيىن، ئابدۇلقادىر جىلانى ۋە باشقىلار ئۇياقتا تۇرسۇن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىگىمۇ پايدا ـ زىيان يەتكۈزۈشكە ئىگە بولالمايدىغانلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن، لېكىن مەن گۇناھكار. ياخشى كىشىلەر الله نىڭ دەرگاھىدا يۇقىرى مەرتىۋىگە ئىگە، شۇڭا مەن ئۇلاردىن ئۆزلىرىنىڭ الله نىڭ دەرگاھىدىكى مەرتىۋىسى بىلەن ماڭا شاپائەت قىلىشنى تىلەيمەن.

ئابدۇللاھ : مەن سىزگە يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان نەرسە بىلەن جاۋاب بېرىمەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇرۇش ئاچقانلار سىز تىلغا ئالغان نەرسىلەرنى ئىقرار قىلاتتى، بۇتلىرىنىڭ ھېچ نەرسىنى ئىدارە قىلالمايدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلاتتى، بىراق ئۇلار يۇقىرى مەرتىۋىلەرنى شەپى كەلتۈرەتتى ۋە شاپائەت تىلەيتتى. بىز بۇنىڭغا يۇقىرىدا قۇرئاندىن دەلىل كەلتۈرۈپ ئۆتتۇق.

ئابدۇننەبى: لېكىن بۇ ئايەتلەر بۇتلارغا چوقۇنىدىغان كىشىلەر ھەققىدە نازىل بولغان تۇرسا، قانداقمۇ پەيغەمبەرلەرنى ۋە ياخشى كىشىلەرنى بۇتلارغا ئوخشىتىسىلەر؟.

ئابدۇللاھ : بىز يۇقىرىدا بىر قىسىم بۇتلارنىڭ ياخشى ئادەملەرنىڭ ئىسىملىرى بىلەن ئاتالغانلىقىغا ئىتتىپاق كەلدۇق،ـ شۇنداقمۇ؟. مەسىلەن: نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىسىغا ئوخشاش. كاپىرلار بۇتلاردىن پەقەت الله نىڭ دەرگاھىدا شاپائەت قىلىشنى كۈتىدۇ، چۈنكى ئۇلارنىڭ گۇمانىچە بۇتلارنىڭ الله نىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋىسى بار. بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿الله نى قويۇپ بۇتلارنى ھىمايىچى قىلىۋالغانلار: «بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنۇشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى الله قا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر» دەيدۇ﴾. [سۈرە زۇمەر، 3 ـ ئايەت]

ئەمما سىزنىڭ: «قانداقمۇ پەيغەمبەرلەرنى ۋە ئەۋلىيالارنى بۇتلارغا ئوخشىتىسىلەر؟» دېگەن سۆزۈڭىزگە كەلسەك، بىز سىزگە مۇنداق جاۋاب بېرىمىز: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، پەيغەمبەر قىلىنىپ ئەۋەتىلگەن كاپىرلارنىڭ ئىچىدە ئەۋلىيالاردىن ھاجەتلىرىنى تىلەيدىغانلارمۇ بار ئىدى. الله تائالا ئۇلار ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار (اللهنى قويۇپ ئىلاھ دەپ) ئىبادەت قىلىدىغانلارنىڭ (ئۆزلىرى ئىبادەت ئارقىلىق پەرۋەردىگارىغا يېقىن بولۇشنى تىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا (پەرۋەردىگارىغا) يېقىنىراق بولغىنى (ھەم

ئىبادەت ئارقىلىق الله قا يېقىن بولۇشنى تىلەيدۇ)، پەرۋەردىگارىنىڭ رەھمىتىنى ئۈمىد قىلىپ، (ئۇنىڭ) ئازابىدىن قورقىدۇ، پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن ساقلىنىشقا تېگىشلىكتۇر﴾. [سۈرە ئىسرا، 57 ـ ئايەت]

ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئىسا ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئانىسىدىن ياردەم تىلەيدىغانلارمۇ بار ئىدى. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆز ۋاقتىدا الله ئېيتتى: «ئى مەريەم ئوغلى ئىسا! سەن كىشىلەرگە اللهنى قويۇپ مەن بىلەن ئانامنى ئىككى ئىلاھ قىلىۋېلىڭلار دېدىڭمۇ؟»﴾. [سۈرە مائىدە، 116 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئۇلارنىڭ ئىچىدە پەرىشتىلەردىن نەرسە تىلەيدىغانلارمۇ بار ئىدى. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇ كۈندە الله ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) نىڭ ھەممىسىنى (ھېساب ئېلىش ئۈچۈن) يىغىدۇ، ئاندىن پەرىشتىلەرگە: «بۇ كىشىلەر سىلەرگە چوقۇنغانمىدى؟» دەيدۇ﴾. [سۈرە سەبەئ، 40 ـ ئايەت]

سىز بۇ ئايەتلەرنى ئوبدان مۇلاھىزە قىلىڭ! الله تائالا بۇ ئايەتلەردە بۇتلارنى كۆزلىگەنلەرنى كاپىر دېدى، پەيغەمبەرلەردىن، پەرىشتىلەردىن ۋە ئەۋلىيالاردىن ئىبارەت ياخشى كىشىلەرنى كۆزلىگەنلەرنىمۇ ئوخشاشلا كاپىر دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ ھەقتە ئۇلاردىن ھېچكىمنى ئايرىماستىن ئۇلارغا قارشى ئۇرۇش قىلدى.

ئابدۇننەبى: لېكىن كاپىرلار ئۇلاردىن مەنپەئەت كۈتىدۇ. مەن بولسام ، پايدا ـ زىيان يەتكۈزگۈچى ۋە ئىدارە قىلغۇچىنىڭ پەقەت الله ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن. پايدا ـ زىياننى پەقەت الله تىنلا تىلەيمەن، ياخشى كىشىلەر ھېچ ئىشقا ئىگە ئەمەس. لېكىن مەن الله نىڭ دەرگاھىدا ئۇلارنىڭ شاپائەت قىلىشىنى ئۈمىد قىلىپ، ئۇلارنى ۋەسىلە قىلىمەن خالاس.

ئابدۇللاھ : سىزنىڭ بۇ سۆزۈڭىز كاپىرلارنىڭ سۆزىگە دەلمۇدەل ئوخشايدۇ. بۇنىڭ دەلىلى الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: ﴿ئۇلار اللهنى قويۇپ، ئۆزلىرىگە پايدا ـ زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان نەرسىلەرگە چوقۇنىدۇ، «بۇلار (يەنى بۇتلار) اللهنىڭ دەرگاھىدا بىزگە شاپائەت قىلغۇچىلار» دېيىشىدۇ﴾. [سۈرە يۇنۇس، 18 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئابدۇننەبى: لېكىن مەن الله تىن باشقىغا ئىبادەت قىلمايمەن، ئۇلارغا ئىلتىجا قىلىش ۋە دۇئا قىلىش ئىبادەت ئەمەس!.

ئابدۇللاھ : بىراق مەن سىزدىن سوراپ باقاي: الله نىڭ، بەندە ئىبادەتنى الله قىلا ئىخلاس بىلەن قىلىشنى پەرز قىلغانلىقىنى ۋە بۇ پەرز الله نىڭ سىزنىڭ ئۈستىڭىزدىكى ھەققى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلامسىز!؟. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) الله قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى﴾. [سۈرە بەيىينە، 5 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئابدۇننەبى: شۇنداق، الله ئۇنى ماڭا پەرز قىلدى.

ئابدۇللاھ : مەن سىزدىن الله ساڭا پەرز قىلغان ئىبادەتنى الله قىلا ئىخلاس بىلەن قىلىش دېگەن بۇ نۇقتىنى ماڭا ئايدىڭلاشتۇرۇپ بېرىشىڭىزنى تەلەپ قىلىمەن.

ئابدۇننەبى: مەن سىزنىڭ بۇ سوئالىڭىزدىن نېمە دېمەكچى بولغىنىڭىزنى چۈشىنەلمىدىم، سىز ئۇنى ماڭا ئوچۇقراق ئېيتىپ بەرسىڭىز!

ئابدۇللاھ : ئەمىسە، ماڭا قۇلاق سېلىڭ! الله تائالا: ﴿پەرۋەردىگارىڭلارغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار، (دۇئا قىلغاندا كەلسە ـ كەلمەس سۆزلەپ، تىۋلاپ) ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلەرنى الله ياقتۇرمايدۇ﴾ دېدى. دۇئا الله تائالاغا قىلىنغان ئىبادەتمىكەن ياكى ئىبادەت ئەمەسمىكەن؟.

ئابدۇننەبى: شۇنداق، ئۇ ئىبادەت ئىكەن، ئۇ ئىبادەتنىڭ تۈپ يىلتىزىدۇر. يەنە بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «دۇئا ئىبادەتنىڭ ئۆزىدۇر.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

ئابدۇللاھ : سىز ئۇنىڭ الله ئۈچۈن قىلىنغان ئىبادەت ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان، الله نىڭ ئازابىدىن قورققان ۋە ساۋابىنى ئۈمىد قىلغان ھالدا كېچە ـ كۈندۈز ئۇنىڭغا دۇئا قىلىپ ھاجىتىڭىزنى سورىغان ئىكەنسىز، ئاندىن شۇ ھاجىتىڭىزنى قەبرىدىكى بىرەر پەيغەمبەردىن ياكى پادىشاھتىن ۋە ياكى ياخشى ئادەمدىن سوراپ دۇئا قىلسىڭىز، بۇ ئىبادەتتە شېرىك كەلتۈرگەن بولمامدىكەنسىز؟.

ئابدۇننەبى: شۇنداق شېرىك كەلتۈرگەن بولىدىكەنمەن، بۇ ناھايىتى توغرا ۋە ئوچۇق گەپ بولدى.

ئابدۇللاھ : بۇنىڭ يەنە بىر مىسالى شۇكى، ئەگەر سىز الله تائالانىڭ: ﴿پەرۋەردىگارىڭ ئۈچۈن ناماز ئوقۇغىن

ۋە قۇربانلىق قىلغىن!﴾ [سۈرە كەۋسەر، 2 ـ ئايەت] دېگەن سۆزىنى بىلىسىز، الله نىڭ بۇ بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىپ، قوي ـ كالا ۋە تۆگىلەرنى الله ئۈچۈن ئاتاپ قۇربانلىق قىلىسىز، بۇ الله تائالا ئۈچۈن قىلىنغان ئىبادەت بولامدۇ ـ بولمامدۇ؟.

ئابدۇننەبى: ھەئە ـ، ئەلۋەتتە شۇنداق بولىدۇ.

ئابدۇللاھ : ئەگەر ئۇنى مەخلۇقلار ئىچىدىن بىرەر پەيغەمبەرگە ياكى جىنغا ۋەياكى مازارلىقتا باشقا نەرسىلەرگە الله بىلەن بىرلىكتە ئاتاپ قۇربانلىق قىلسىڭىز، بۇ ئىبادەتتە الله قا باشقا نەرسىنى شېرىك قىلغان بولامسىز ـ بولمامسىز؟.

ئابدۇننەبى: شۇنداق، بۇ شەكسىز شېرىكتۇر.

ئابدۇللاھ : مەن سىزگە دۇئا قىلىشنى ۋە قۇربانلىق قىلىشنى مىسال قىلىپ كۆرسەتتىم، چۈنكى دۇئا سۆز بىلەن قىلىنىدىغان ئىبادەتلەر تۈرلىرى ئىچىدىكى ئەڭ تەكىتلەنگەن ئىبادەتتۇر. قۇربانلىقمۇ ئەمەل بىلەن قىلىنىدىغان ئىبادەتلەر تۈرلىرى ئىچىدىكى ئەڭ تەكىتلەنگەن ئىبادەتتۇر. ئىبادەت ئۇ ئىككىسى بىلەنلا تۈگەپ قالمايدۇ، بەلكى ئۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن ئەمەللەر بولۇپ، الله قا ئاتاپ نەزىر قىلىش، قەسەم قىلىش، پاناھلىق تىلەش، ياردەم سوراش قاتارلىقلارمۇ ئىبادەت ئىچىگە كىرىدۇ. باتىل قىلمىشلىرى ھەققىدە ئايەت نازىل بولغان مۇشرىكلار، پەرىشتىلەرگە، ياخشى ئادەملەرگە، "لات"قا ۋە باشقا نەرسىلەرگە چوقۇنامتى ـ چوقۇنمامتى؟.

ئابدۇننەبى: شۇنداق، ئۇلار ئۇ نەرسىلەرگە چوقۇناتتى.

ئابدۇللاھ : ئۇلارنىڭ ئۇ نەرسىلەرگە قىلغان ئىبادىتى دۇئا قىلىش، قۇربانلىق قىلىش، پاناھ تىلەش، ياردەم سوراش، ئىلتىجا قىلىش قاتارلىق ئىشلاردا بولاتتى. لېكىن ئۇلار ئۇ نەرسىلەرنىڭ الله نىڭ بەندىسى ۋە باشقۇرۇشى ئاستىدا ئىكەنلىكىنى، بارلىق ئىشلارنى الله نىڭ ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلاتتى. بىراق ئۇلار، ئۆز ئىلاھلىرىدىن ھاجەتلىرىنى تىلەپ دۇئا قىلاتتى، ئۇلارنىڭ مەرتىۋىسى بولغانلىقى سەۋەبىدىن شاپائەت قىلىشى ئۈچۈن ئۇلارغا ئىلتىجا قىلاتتى. بۇ ناھايىتى ئوچۇق بىر ھەقىقەت.

ئابدۇننەبى: ئى ئابدۇللاھ! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائەت قىلىدىغانلىقىنى ئىنكار قىلامسىز؟ ئۇ شاپائەتتىن ئادا ـ جۇدامۇسىز؟.

ئابدۇللاھ : ياق، مەن شاپائەتنى ئىنكار قىلمايمەن، ئۇنىڭدىن ئادا ـ جۇدامۇ بولمايمەن، بەلكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شاپائەت تىلەنگۈچى ۋە شاپائەت قىلغۇچىدۇر. مەن ئۇنىڭ شاپائىتىنى ئۈمىد قىلىمەن، لېكىن شاپائەتنىڭ ھەممىسى الله ئۈچۈندۇر. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿شاپائەتنىڭ ھەممىسى الله نىڭ ئىلكىدىدۇر (ھېچ ئادەم الله نىڭ ئىزنىسىز شاپائەت قىلالمايدۇ)﴾. [سۈرە زۇمەر، 44 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] بەندە پەقەت الله ئىزنى بەرگەندىن كېيىنلا ئاندىن شاپائەت قىلالايدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿الله نىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ الله نىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن﴾. [سۈرە بەقەرە، 255 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەقەت الله شاپائەت قىلىش ئىزنى بەرگەن ئادەم ئۈچۈنلا شاپائەت قىلغىلى بولىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار الله رازى بولغانلارغىلا شاپائەت قىلىدۇ﴾. [سۈرە ئەنبىيا، 28 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] الله تەۋھىدتىن باشقىغا رازى بولمايدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى ئىسلام (دىنىدىن) غەيرى دىننى تىلەيدىكەن، ھەرگىز ئۇ (يەنى ئۇنىڭ دىنى) قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىدۇر﴾. [سۈرە ئال ئىمران، 85 ـ ئايەت]. شاپائەت قىلىش ھوقۇقىنىڭ ھەممىسى الله ئۈچۈن بولغان، بەندە پەقەت الله ئىزنى بەرگەندىن كېيىنلا ئاندىن شاپائەت قىلالايدىغان، الله ئىزنى بەرمىگىچە نە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، نە باشقا بىرى ھېچبىر ئادەمگە شاپائەت قىلالمايدىغان، الله پەقەت تەۋھىد ئەھلىگىلا شاپائەت قىلىش ئۈچۈن ئىزنى بېرىدىغان بولغان ئىكەن، پۈتۈن شاپائەت ھوقۇقىنىڭ الله قا مەنسۇپ ئىكەنلىكى ئايدىڭلىشىدۇ. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائەت قىلىشىنى الله تىن تىلەپ: "ئى الله! مېنى رەسۇلۇللاھنىڭ شاپائىتىدىن مەھرۇم قىلمىغىن. ئى الله! پەيغەمبىرىڭنى مېنىڭ شاپائەتچىم قىلغىن" دېگەنگە ئوخشاش دۇئالارنى قىلىمەن.

ئابدۇننەبى: بىز شۇنىڭغا ئىتتىپاق كەلدۇقكى، بىراۋدىن ئۇ ئىگىدارچىلىق قىلمىغان نەرسىنى تىلەش

دۇرۇس بولمايدۇ. الله پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش ھەققىنى بەردى، ئۇنىڭغا شاپائەت قىلىش ھەققى بېرىلگەن ئىكەن، شاپائەت قىلىشقا ئىگە بولدى دېگەن گەپ، بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭدىن ئۇ ئىگە بولغان نەرسىنى تەلەپ قىلغان بولىمەن، بۇ شېرىك كەلتۈرگەنلىك بولمايدۇ.

ئابدۇللاھ : شۇنداق، سۆزىڭىز ئىنتايىن توغرا. لېكىن ئۇ، الله سىزنى ئۇنىڭدىن مەنئى قىلمىغان تەقدىردە ئاندىن ئەمەلگە ئاشىدۇ، چۈنكى الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿الله قا قوشۇپ ھېچكىمگە دۇئا قىلماڭلار﴾. [سۈرە جىن، 18 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] شاپائەت تىلەش دۇئادۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش سالاھىيىتىنى بەرگەن الله دۇر. شاپائەت تىلەنگۈچى قانداق نەرسە بولۇشتىن قەتئىينەزەر، سېنىڭ الله نىڭ غەيرىدىن شاپائەت تىلىشىڭنى الله مەنئى قىلدى. شاپائەت قىلىش سالاھىيىتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن باشقىلارغىمۇ بېرىلدى. پەرىشتىلەرمۇ شاپائەت قىلىدۇ. بالاغەتكە يېتىشتىن بۇرۇن ئۆلۈپ كەتكەن بالىلارمۇ شاپائەت قىلىدۇ. ئەۋلىيالارمۇ شاپائەت قىلىدۇ. ئۇنداقتا سىز: «الله ئۇلارغا شاپائەت قىلىش سالاھىيىتى بەردى، مەن شاپائەتنى ئۇلاردىن تەلەپ قىلىمەن» دېيەلەمسىز؟. ئەگەر سىز: «شۇنداق قىلىمەن» دېسىڭىز، الله تائالا قۇرئان كەرىمدە بايان قىلغان سالىھ كىشىلەرگە ئىبادەت قىلىشقا قايتقان بولىسىز. ئەگەر: «ياق» دېسىڭىز، «الله پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش سالاھىيىتىنى بەردى، مەن ئۇنىڭدىن الله ئۇنىڭغا بەرگەن نەرسىنى تىلەيمەن» دېگەن سۆزىڭىز يوققا چىققان بولىدۇ.

ئابدۇننەبى: لېكىن مەن الله قا ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن. ياخشى كىشىلەرگە ئىلتىجا قىلىش شېرىك ئەمەس.

ئابدۇللاھ : الله ھارام قىلغان شېرىك كەلتۈرۈش زىنانىڭ ھارام بولۇشىدىنمۇ چوڭ گۇناھ ئىكەنلىكىنى، الله نىڭ ئۇنى مەغپىرەت قىلمايدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلامسىز، قىلمامسىز؟.

ئابدۇننەبى: ھەئە، ئۇنى ئېتىراپ قىلىمەن. ئۇ الله تائالانىڭ سۆزىدە ئوچۇق كۆرسىتىلگەن.

ئابدۇللاھ : سىز ھازىر الله ھارام قىلغان شېرىك كەلتۈرۈش ئىشىنى بوينۇڭىزغا ئالمىدىڭىز. الله نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ سىزدىن شۇنى تەلەپ قىلىمەنكى، سىز ماڭا شېرىكلىكنى ئېتىراپ قىلمىغان ۋە بوينۇڭىزغا ئالمىغان شېرىك كەلتۈرۈشنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟.

ئابدۇننەبى: شېرىك كەلتۈرۈش؛ بۇتلارغا چوقۇنۇش، ئۇلارغا يۈزلىنىش، ئۇلاردىن ھاجەتلىرىنى تىلەش ۋە قورقۇشتىن ئىبارەتتۇر.

ئابدۇللاھ : بۇتلارغا چوقۇنۇشنىڭ مەنىسى نېمە؟ قۇرەيش كۇففارلىرى، ئەنە شۇ ياغاچ ـ تاشلارنى يارىتىدۇ، رىزق بېرىدۇ، دۇئا قىلغان بەندىنىڭ ئىشىنى ئىدارە قىلىدىغان قۇدرەتكە ئىگە دەپ ئېتىقاد قىلامتى؟. سىز شۇنداق ئويلامسىز؟!. مەن سىزگە ئېيتقىنىمدەك، ئۇلار يۇقىرىقىدەك ئېتىقاد قىلمايتتى.

ئابدۇننەبى: مەنمۇ ئۇنداق ئېتىقاد قىلمايمەن، بەلكى كىممۇ ياغاچ ـ تاشنى، گۈمبەزلەرنى ۋە ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەرنى نىيەت قىلىپ، ئۇ نەرسىدىن ھاجىتىنى تىلىسە، ئۇنىڭغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلسا ۋە ئۇ بىزنى الله قا يېقىنلاشتۇرىدۇ، الله شۇ نەرسىنىڭ بەرىكىتى بىلەن بىزدىن زىيانىنىڭ ئالدىنى ئالىدۇ دېسە، مانا بۇ، مېنىڭ قارىشىمدا بۇتلارغا چوقۇنۇش بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ئابدۇللاھ : راست ئېيتتىڭىز، بىراق بۇ سىلەرنىڭ تاشلار، قەبرە ئۈستىگە سېلىنغان گۈمبەزلەر، تۆمۈر جازىلار، تۇغ ئەلەم ۋە باشقا نەرسىلەرنىڭ ئالدىدا قىلىدىغان ئىشىڭلاردۇر. سىزنىڭ: «شېرىك كەلتۈرۈش ـ بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن ئىبارەتتۇر» دېگەن سۆزىڭىزمۇ مۇشۇنداق. سىز شېرىك كەلتۈرۈشنى پەقەت شۇ ئىشنى قىلغان كىشىگە قارىتىلىدۇ دەپ قارامسىز؟. ياخشى كىشىلەرگە تايىنىش ۋە ئۇلاردىن نەرسە تىلەپ دۇئا قىلىش شېرىك تەركىۋىگە كىرمەمدۇ؟.

ئابدۇننەبى: ھەئە ـ، مەن شۇنداق دېمەكچى.

ئابدۇللاھ : ئۇنداقتا، الله بايان قىلغان نۇرغۇن ئايەتلەردە پەيغەمبەرلەرگە ۋە ياخشى كىشىلەرگە تايىنىشنىڭ، پەرىشتىلەرگە ۋە باشقا نەرسىلەرگە باغلىنىشنىڭ ھارام قىلىنغانلىقى، شۇنداق ئىشلارنى قىلغانلارنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى كۆرسىتىلىدۇ، يۇقىرىدا مەن ئۇنى سىزگە سۆزلەپ ئۆتتۈم ۋە ئۇنىڭ دەلىلىنى كۆرسەتتىم.

ئابدۇننەبى: لېكىن پەرىشتىلەردىن ۋە پەيغەمبەرلەردىن نەرسە تىلەپ دۇئا قىلغانلار بۇ سەۋەب بىلەن كاپىر بولمىغان، بىراق ئۇلار ”پەرىشتىلەر اللە نىڭ قىزلىرى“ ، ”مەسىھ اللە نىڭ ئوغلى“ دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قىلغانلىقى ئۈچۈن كاپىر بولۇپ كەتكەن، بىز: ”ئابدۇلقادىر جىلانى اللە نىڭ ئوغلى، زەينەب اللە نىڭ قىزى“ دېمەيمىز.

ئابدۇللاھ : ئەمما اللە قا بالا مەنسۇپ قىلىش شەكسىز خاس كاپىرلىقتۇر. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ:﴿ئى مۇھەممەد! ئېيتقىنكى، ئۇ ـ اللە بىردۇر. ھەممە اللە قا مۇھتاجدۇر. اللە بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس﴾. [سۈرە ئىخلاس، 1 ـــ 3 ـ ئايەتكىچە] (بىر دېگەن سۆزنىڭ ئوخشىشى يوقلىقىنى، ھەممە موھتاج دېگەن سۆز پۈتۈن ھاجەتلەرنى كۆرسىتىدۇ). كىمكى بۇنى ئىنكار قىلسا، سۈرىنىڭ ئاخىرىدىكى سۆزلەرنى ئىنكار قىلمىغان تەقدىردىمۇ، چوقۇم كاپىر بولىدۇ. اللە تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللەنىڭ بالىسى يوق، ئۇنىڭغا باراۋەر باشقا بىر ئىلاھمۇ يوق، ئەگەر بۇنداق بولسا ئىدى، ئۇ چاغدا ھەر ئىلاھ ئۆزى ياراتقان مەخلۇقنى يالغۇز ئىگىلەيتتى، بەزىسى بەزىسىدىن غالىب كېلەتتى﴾. [سۈرە مۆمىنۇن، 91 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

دېمەك؛ اللە ئىككى تۈرلۈك كاپىرلىقنى ئايرىپ بەردى. بۇنىڭ يەنە بىر دەلىلى شۇكى "لات" ياخشى ئادەم بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭدىن نەرسە تىلەپ دۇئا قىلىپ كاپىر بولغانلار ئۇنى اللە نىڭ ئوغلى دەپ ئېتىقاد قىلمىدى. جىنلارغا چوقۇنۇپ كاپىر بولغانلارمۇ ئۇلارنى اللە نىڭ ئوغلى دەپ ئېتىقاد قىلمىدى. شۇنىڭدەك، تۆت مەزھەب ئىگىلىرى مۇرتەدنىڭ ھۆكمىدە توختالغاندا: "ئەگەر بىر مۇسۇلمان: ”اللە نىڭ بالىسى بار“ دەيدىكەن مۇرتەد بولغان بولىدۇ. اللە قا شېرىك كەلتۈرىدىكەن مۇرتەد بولىدۇ" دەپ، بۇ ئىككى خىل مۇرتەدلىكنى ئايرىپ بەرگەن.

ئابدۇننەبى: لېكىن اللە تائالا مۇنداق دەيدىغۇ: ﴿راستلا اللە نىڭ دوستلىرىغا (ئاخىرەتتە اللە نىڭ ئازابىدىن) قورقۇش، (دۇنيادا قولدىن كەتكۈزۈپ قويغانغا) قايغۇرۇش يوقتۇر﴾. [سۈرە يۇنۇس، 62 ـ ئايەت]

ئابدۇللاھ : بىز ئۇنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرىمىز ۋە شۇنداق دەيمىز. لېكىن ئۇلارغا چوقۇنۇشقا بولمايدۇ. بىز پەقەت اللە بىلەن ئۇلارغا بىرلىكتە بەندىچىلىك قىلىشنى، ئۇلارنى اللە قا شېرىك قىلىشنى ئىنكار قىلىمىز. ئەمما ئۇلارنى ياخشى كۆرۈش، ئۇلارغا ئەگىشىش ۋە ئۇلارنىڭ كارامەتلىرىنى ئېتىراپ قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. بىدئەت ئىگىلىرىدىن باشقا ئەۋلىيالارنىڭ كارامەتلىرىنى ئىنكار قىلىشقا بولمايدۇ. اللە نىڭ دىنى ئىككى تەرەپكە تېيىپ كەتمەي ئوتتۇرا يولنى تۇتۇپ ماڭغان دىندۇر. ئىككى ئازغۇنلۇقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ھىدايەتتۇر. ئىككى باتىل ئارىسىدىكى ھەقىقەتتۇر.

ئابدۇننەبى: قىلمىشلىرى ھەققىدە قۇرئان نازىل بولغان كاپىرلار «لا إله إلا الله» دەپ شاھادەت ئېيتمايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى يالغانغا چىقىراتتى. قىيامەتنى ئىنكار قىلاتتى. قۇرئاننى يالغان دەيتتى ۋە ئۇنى سېھىر دەپ قارايتتى. بىز بولساق «لا إله إلا الله» دەپ شاھادەت ئېيتىمىز، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللە نىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىمىز، قۇرئاننى تەستىقلايمىز، قىيامەتكە ئىشىنىمىز، ناماز ئوقۇيمىز، روزا تۇتىمىز. ئىش بۇنداق ئىكەن، سىلەر بىزنى قانداقمۇ ئەنە شۇ مۇشرىكلاردەك كۆرىسىلەر؟.

ئابدۇللاھ : بىراق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر ئىشىنى تەستىقلاپ، يەنە بىر ئىشىنى ئىنكار قىلىدىغان كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقى ھەققىدە پۈتۈن ئۆلىمالار ئىختىلاپ قىلمايدۇ. ئۇ ئىسلام دىنىغا كىرگەن بولمايدۇ. شۇنداقلا، قۇرئاننىڭ بىر قىسمىغا ئىمان كەلتۈرۈپ، يەنە بىر قىسمىنى ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ مىسالى: تەۋھىدنى ئېتىراپ قىلىپ، نامازنى ئىنكار قىلغان ياكى تەۋھىد ۋە نامازنى ئېتىراپ قىلىپ زاكاتنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغان ۋەياكى ھەممە پەرزلەرنى ئېتىراپ قىلىپ روزىنى ئىنكار قىلغان ياكى ھەممە پەرزلەرنى ئېتىراپ قىلىپ ھەجنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغان كىشىگە ئوخشايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا مۇسۇلمانلار ھەج قىلىش ياكى قىلماسلىقنى بىلەلمەي قالغاندا، اللە تائالا ئۇلار ھەققىدە مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: ﴿قادىر بولالىغان كىشىلەرنىڭ اللە ئۈچۈن كەئبىنى زىيارەت قىلىشى ئۇلارغا پەرز قىلىندى. كىمكى ئىنكار قىلىدىكەن (يەنى ھەجنى تەرك ئېتىدىكەن، زىيىنى ئۆزىگە)، شۈبھىسىزكى، اللە ئەھلى جاھاندىن (يەنى ئۇلارنىڭ ئىبادىتىدىن) بىھاجەتتۇر﴾. [سۈرە ئال ئىمران، 97 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

ئەگەر بىرى قىيامەتنى ئىنكار قىلسا، پۈتۈن ئۆلىمالارنىڭ بىردەك قارىشىدا كاپىر بولىدۇ. شۇنىڭ

ئۈچۈن، الله قۇرئان كەرىمدە شەرئى ئەھكاملارنىڭ بەزىسىگە ئىمان كەلتۈرۈپ، بەزىسىگە ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ ھەقىقىي كاپىر بولىدىغانلىقىنى ئوچۇق بايان قىلدى ۋە ئىسلام دىنىنى پۈتۈن قوبۇل قىلىشقا چاقىردى. كىمكى بەزى نەرسىنى قوبۇل قىلىپ، بەزى نەرسىنى تەرك ئېتىدىكەن، ھەقىقەتەن كاپىر بولىدۇ. سىز شەرىئەت پرىنسىپلىرىنىڭ بەزىسىگە ئىمان كەلتۈرۈپ، بەزىسىنى تەرك ئەتكەن كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىدىغانسىز؟.

ئابدۇننەبى: ھە-ئە، مەن ئۇنى ئېتىراپ قىلىمەن. ئۇ قۇرئان كەرىمدە ئوچۇق بايان قىلىنغان بىر ھەقىقەت.

ئابدۇللاھ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن بەزى نەرسىلەرنى تەستىق قىلىپ، نامازنىڭ پەرزلىكىنى ئىنكار قىلغان ياكى ھەممە پەرزلەرنى ئېتىراپ قىلىپ، قىيامەتنى ئىنكار قىلغان ئادەمنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى، پۈتۈن مەزھەبلەرنىڭ بىردەك قارىشىدا ئۇنىڭ جېنى ۋە مېلىنىڭ ھالال بولىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىدىكەنسىز، بىز يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكىنىمىزدەك، قۇرئان كەرىممۇ شۇنداق دەيدۇ. بىلىشىڭىز كېرەككى، تەۋھىد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن ئەڭ چوڭ پەرزدۇر. ئۇ ناماز، زاكات ۋە ھەجدىنمۇ بۈيۈكتۇر. ئەگەر ئىنسان بۇ ھۆكۈملەردىن بىرىنى ئىنكار قىلسا، گەرچە ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن باشقا ھەممە نەرسىگە ئەمەل قىلغان تەقدىردىمۇ كاپىر بولىدىكەن- يۇ، قانداقمۇ پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنى بولغان تەۋھىدنى ئىنكار قىلغان ئادەم كاپىر بولمىسۇن؟! سۇبھانەللاھ! مۇشۇنداقمۇ نادانلىق بولامدۇ!.

سىز يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەققىدە پىكىر قىلىسىڭىز، ئۇلار ئەينى زاماندا يەمامە رايونىدا بەنى ھەنىفە قەبىلىسىگە قارشى ئۇرۇش قىلغان، ھالبۇكى، بەنى ھەنىفە قەبىلىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋتى بىلەن ئىسلام دىنىغا كىرگەن كىشىلەر ئىدى. ئۇلار: «بىر الله دىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، مۇھەممەد الله نىڭ پەيغەمبىرىدۇر» دەپ گۇۋاھلىق بېرەتتى، ناماز ئوقۇيتتى، ئەزان توۋلايتتى.

ئابدۇننەبى: لېكىن ئۇلار يالغانچى مۇسەيلىمەنى پەيغەمبەر دەپ گۇۋاھلىق بېرەتتى، بىز بولساق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ھېچقانداق پەيغەمبەر كەلمەيدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىمىز.

ئابدۇللاھ : بىراق سىلەر ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ياكى ئابدۇلقادىر جىلانىنى ياكى پەيغەمبەرنى ياكى بىرەر پەرىشتىنى ئاسمان- زېمىننى باشقۇرغۇچى الله نىڭ مەرتىۋىسىگە كۆتۈرۈسىلەر. كىمكى بىرەر ئادەمنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەرتىۋىسىگە كۆتۈرسە، كاپىر بولىدۇ. ئۇنىڭ مېلى ۋە جېنى ھالال بولىدۇ، ئۇنىڭ كەلىمە شاھادەتنى ئېيتقانلىقى ۋە ناماز ئوقۇغانلىقى ئۇنىڭغا ئەسقاتمايدۇ. كىمكى بىراۋنى الله نىڭ مەرتىۋىسىگە كۆتۈرسە، ئۇنىڭدىنمۇ ئۆتە كاپىر بولىدۇ. شۇنىڭدەك، ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئوت يېقىپ كۆيدۈرۈۋەتكەن ئادەملەرنى مىسالغا ئالساق، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىسلامنى دەۋا قىلاتتى. ئۇلار ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئىخلاسمەنلىرى بولۇپ، ساھابىلاردىن ئىلىم تەھسىل قىلغان ئىدى، لېكىن ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى سىلەرنىڭ ئابدۇلقادىر ۋە باشقىلار ھەققىدە ئېتىقاد قىلغىنىڭلاردەك ئىدىلوگىيە كۆز قارىشىدا بولغان. ساھابىلار ئۇلارنىڭ كاپىر بولغانلىقىغا ۋە ئۇلارنى ئۆلتۈرۈشنىڭ لازىملىقىغا قانداق بىرلىككە كەلگەن؟، سېنىڭچە ساھابىلار مۇسۇلمانلارنى كاپىر دەپ ھۆكۈم قىلغانمىدۇ؟ ياكى سەن: «ئەۋلىيا- ماشايىخلارغا ئېتىقاد قىلىش زىيانلىق ئەمەس، ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا ئېتىقاد قىلىش كىشىنى كاپىر قىلىۋېتىدۇ» دەپ ئويلامسەن؟.

شۇنىمۇ ئېيتىش كېرەككى، ئىلگىرى ئۆتكەن مۇشرىكلار الله قا شېرىك كەلتۈرگەنلىكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ۋە قۇرئاننى ئىنكار قىلغانلىقى، قىيامەتكە ئىشەنمىگەنلىكى... قاتارلىقلار ئۈچۈن كاپىر بولغان دېسەك، ھەر مەزھەب ئۆلىمالىرىنىڭ: «مۇرتەدنىڭ ھۆكمى ھەققىدىكى بۆلۈم» دەپ مەخسۇس توختىلىشىنىڭ مەنىسى نېمە؟. "مۇرتەد" ئىسلام دىنىغا كىرگەندىن كېيىن كاپىر بولغان مۇسۇلماننى كۆرسىتىدۇ. مەزھەب ئۆلىمالىرى بۇ بۆلۈمدە كىشىنى ئىسلامدىن چىقىرىدىغان ۋە ئۇنىڭ جېنى ۋە مېلىنى ھالال قىلىدىغان نۇرغۇن ئىشلارنى بايان قىلغان. ھەتتا ئۇلار دىل بىلەن تەستىقلىماستىن، تىل بىلەن ئېغىزغا ئالغان ياكى ئويۇن-چاقچاق شەكلىدە تىلغا ئالغان، بىراق الله نى غەزەپلەندۈرىدىغان سۆزگە ئوخشاش كىچىككىنە ئىشنى قىلسىمۇ كاپىر بولۇپ كېتىدىغان ئىشلارنىمۇ كۆرسىتىپ ئۆتكەن.

الله تائالا بىر تۈركۈم كىشىلەر ھەققىدە مۇنداق دېگەن: ﴿ئى مۇھەممەد! ئەگەر سەن ئۇلارنىڭ (مەسخىرە قىلغانلىقىنى) سورىساڭ، ئۇلار: «بىز (راستىن ئەمەس)، پەقەت ئىچ پۇشۇقى قىلىپ ئوينىشىپ دەپ قويدۇق» دەيدۇ. (بۇ مۇناپىقلارغا «سىلەر الله نىڭ دىنىنى، الله نىڭ ئايەتلىرىنى (يەنى كىتابىنى) ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلدىڭلارمۇ؟» دېگىن. سىلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ) ئۆزرە ئېيتماڭلار، سىلەر ئىمان ئېيتقىنىڭلاردىن كېيىن، پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن كاپىر بولدۇڭلار﴾. [سۈرە تەۋبە، 65 ـــ 66 ـ ئايەتلەر]. الله ئۇلارنىڭ ئىمان كەلتۈرگەندىن كېيىن كاپىر بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئوچۇق بايان قىلدى. ھالبۇكى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن تەبۇك غازىتىدا بىرگە بولۇپ، بىر سۆزنى قىلغان ۋە ئۇ سۆزنى چاقچاق شەكلىدە قىلغانلىقىنى ئېيتقان.

شۇنىمۇ ئۇتتۇرىغا قويۇش كېرەككى، الله تائالا ئەينى زاماندا بەنى ئىسرائىل خەلقىنىڭ مۇسۇلمان، بىلىملىك ۋە ياخشى ئادەملەر تۇرۇقلۇق مۇسا ئەلەيھىسسالامغا: ﴿بىزگىمۇ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا ئوخشاش بۇت ئورنىتىپ بەرگىن﴾ دېگەنلىكىنى بايان قىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىنمۇ بىر تۈركۈم كىشىلەر: «بىزگە ئالامەت قىلىپ بەرگىن!» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەسەم قىلىپ تۇرۇپ، بۇ سۆزنىڭ بەنى ئىسرائىل قەۋمىنىڭ: ﴿بىزگىمۇ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا ئوخشاش بۇت ئورنىتىپ بەرگىن﴾ دېگەن ئەنە شۇ سۆزىگە ئوخشايدىغانلىقىنى ئېيتقان.

ئابدۇننەبى: لېكىن بەنى ئىسرائىل قەۋمى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆزلىرى ئۈچۈن ئالامەت قىلىپ بېرىشىنى سورىغانلار بۇنىڭ بىلەن كاپىر بولۇپ كەتمىگەنغۇ؟.

ئابدۇللاھ: بۇنىڭ جاۋابى شۇكى، بەنى ئىسرائىل قەۋمى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆزلىرى ئۈچۈن ئالامەت قىلىپ بېرىشىنى سورىغانلار مەقسەتلىرىگە يېتەلمىگەن، ئەگەر ئۇلار شۇنداق قىلسا ئىدى، ئەلۋەتتە كاپىر بولغان بولاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق قىلىشنى مەنئى قىلغان بۇ كىشىلەر ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلماي، ئۇ مەنئى قىلغاندىن كېيىن ئىبادەت ئۈچۈن ئۆزلىرىگە ئالامەت قىلىۋالغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە كاپىر بولۇپ كېتەتتى.

ئابدۇننەبى: لېكىن مەن يەنە بىر مەسىلىنى چۈشىنەلمەيۋاتىمەن، ئۇ بولسىمۇ، ئۇسامە ئىبنى زەيد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ۋەقەلىكى بولۇپ، ئۇ بىر ئۇرۇشتا: «لا إله إلا الله» دېگەن بىر ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئەيىبلەپ: «ئى ئۇسامە! ئۇنى ”لا إله إلا الله“ دېگەندىن كېيىن ئۆلتۈرۈۋەتتىڭمۇ؟» دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «مەن ئىنسانلارغا قارشى تاكى ئۇلار ”لا إله إلا الله“ دېگەنگە قەدەر ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇلدۇم» دېگەن. مەن سىزنىڭ سۆزۈڭىز بىلەن بۇ ئىككى ھەدىسنى قانداق بىرلەشتۈرۈپ چۈشىنىمەن؟ ماڭا توغرىسىنى كۆرسىتىپ بەرسىڭىز، الله سىزنى توغرا يولغا يېتەكلىسۇن!.

ئابدۇللاھ : ھەممىگە مەلۇمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلارغا قارشى ئۇرۇش قىلدى، ئۇلارنى ئەسىرگە ئالدى. ھالبۇكى، ئۇلار: ”لا إله إلا الله“ دەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى بەنى ھەنىفە قەبىلىسىگە قارشى ئۇرۇش قىلدى. ئۇلار: «بىر الله دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام الله نىڭ ئەلچىسىدۇر» دەپ گۇۋاھلىق بېرەتتى، ناماز ئوقۇيتتى. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كۆيدۈرۈۋەتكەن ئادەملەرمۇ شۇنداق قىلاتتى. سىز قىيامەتنى ئىنكار قىلغان كىشىنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى، گەرچە ئۇ: ”لا إله إلا الله“ دېگەن تەقدىردىمۇ ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى، ئىسلامنىڭ ئاساسلىرىدىن بىرىنى ئىنكار قىلغان ئادەمنىڭ كاپىر بولىدىغانلىقىنى، گەرچە ئۇ كەلىمە شاھادەتنى ئېيتقان تەقدىردىمۇ ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىسىز. ئەگەر ئۇ شاخچە ھۆكۈملەردىن بىرىنى ئىنكار قىلسا، كەلىمە شاھادەت ئۇنىڭغا ئەسقاتمايدىكەن ـ يۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ دىنىنىڭ ئەسلى مەنبەسى ۋە ئاساسى بولغان تەۋھىدنى ئىنكار قىلغان ئادەمگە قانداقمۇ ئەسقاتسۇن؟!.

سىز بۇ ھەدىسلەرنىڭ مەنىسىنى چۈشەنمىسىڭىز كېرەك. ئۇسامىنىڭ ھەدىسىگە كەلسەك، ئۇ ئىسلامنى دەۋا قىلغان ”بىر ئادەمنى ئۆلۈمدىن قورقۇپ، جېنىنى ۋە مېلىنى قوغداپ قېلىش ئۈچۈن ئىسلامنى دەۋا قىلدى“ دېگەن گۇمانىنىڭ سەۋەبى بىلەن ئۆلتۈرۈۋەتكەن. ئەسلىدە ئۇ ئادەم ئىسلامغا كىرگەنلىكىنى ئېلان قىلغانلىقى ئۈچۈن تاكى ئۇنىڭ ئىسلامغا خىلاپلىق قىلغانلىقى ئايدىڭلاشقانغا قەدەر ئۇنىڭدىن قول

يىغىش ۋاجىپ ئىدى. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۆمىنلەر! الله يولىغا (يەنى غازاتقا) ئاتلانغان ۋاقتىڭلاردا ھەقىقەتلەپ ئىش قىلىڭلار، يەنى مۆمىن ياكى كاپىرلىقى ئېنىق بولمىغىچە ئۆلتۈرۈشكە ئالدىراپ كەتمەڭلار﴾. [سۈرە نىسا، 94 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] يەنى مۆمىن ياكى كاپىرلىقىنى ئىسپاتلاڭلار. بۇ ئايەت ئۆلتۈرۈشتىن قول يىغىشنىڭ ۋە ھەقىقىي ئەھۋالنى ئىسپاتلاشنىڭ ۋاجىپلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر شۇنىڭدىن كېيىن ئىسلامغا خىلاپلىق قىلغانلىقى ئاشكارىلانسا، الله تائالانىڭ: ﴿ھەقىقەتلەپ ئىش قىلىڭلار﴾ دېگەنلىكى ئۇچۇن ئۇنى ئۆلتۈرۈش كېرەك. ئەگەر ئۇ كەلىمە شاھادەتنى ئېيتقاندا ئۆلتۈرۈلمەيدىغان بولسا ئىدى، مۆمىن ياكى كاپىرلىقىنى ئىسپاتلاشنىڭ ھېچ پايدىسى بولمىغان بولاتتى.

يەنە بىر ھەدىسكە كەلسەك، ئۇنىڭ مەنىسىمۇ يۇقىرىدا بايان قىلغىنىمىزدەك بولىدۇ. كىمكى تەۋھىدنى ۋە ئىسلامنى ئېلان قىلىدىكەن، ئۇنىڭدىن قول يىغىش ۋاجىپ بولىدۇ. پەقەت ئۇنىڭدىن ئىسلامدىن چىقىرىدىغان ئىشلار سادىر بولسا ئۆلتۈرۈشكە بولىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئۇنى ”لا إله إلا الله“ دېگەندىن كېيىن ئۆلتۈرۈۋەتتىڭمۇ؟» دېگەن سۆزىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «مەن ئىنسانلارغا قارشى تاكى ئۇلار ”لا إله إلا الله“ دېگەنگە قەدەر ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇلدۇم.» ئۇ يەنە خاۋارىجلار ھەققىدە مۇنداق دېگەن: «ئۇلارنى قەيەردە ئۇچرىتساڭلار، شۇ يەردە ئۆلتۈرۈڭلار!» ھالبۇكى، خاۋارىجلار كۆپ ئىبادەت قىلاتتى ۋە كۆپ زىكىر قىلاتتى، ھەتتا ساھابىلار ئۇلارنىڭ ئىبادەتلىرىنى كۆرگەندە ئۆزلىرىنى ئاز ئىبادەت قىلغاندەك ھېس قىلاتتى. ئەمەلىيەتتە بولسا، خاۋارىجلار ساھابىلاردىن ئىلىم تەھسىل قىلغان. بىراق، ئۇلارنىڭ شەرىئەتكە خىلاپلىق قىلغانلىقى ئوتتۇرىغا چىققاندا، نە كەلىمە شاھادەت، نە كۆپ ئىبادەت، نە ئىسلام دەۋاسى ئۇلارنى ئۆلتۈرۈلۈشتىن توسۇپ قالالمىغان ئىدى. (يۇقىرىدىكى سۆزلەنگەن بەزى ئەھكاملار شەخسلەر تەرىپىدىن ئەمەس، بەلكى شەرىئەت ھاكىمىيىتى ئاستىدا ئەمەلگە ئاشۇرۇلىشى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. -مۇھەررىر-)

ئابدۇننەبى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە: «ئىنسانلار قىيامەت كۈنى ئالدى بىلەن ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن نۇھ ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن مۇسا ئەلەيھىسسالامدىن، ئاندىن ئىسا ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم تىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزرە ئېيتىدۇ، نەتىجە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم تىلەش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ» دېيىلگەن بولۇپ، سىز بۇ ھەدىسكە نېمە دەيسىز؟. بۇ ھەدىس الله تىن غەيرىدىن ياردەم تىلەشنىڭ شېرىك ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدىغۇ؟!.

ئابدۇللاھ: سىز بۇ مەسىلىنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشەنمەپسىز. نەق مەيداندا ھازىر بولغان تىرىك ئادەمدىن، ئۇ قادىر بولالايدىغان نەرسىدە ياردەم تىلەشنى ئىنكار قىلمايمىز. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئۆز قەۋمىدىن بولغان ئادەم دۈشمىنىگە قارشى ئۇنىڭدىن ياردەم تىلىدى﴾. [سۈرە قەسەس، 15 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] شۇنىڭدەك، ئىنسان ئۇرۇش ۋە باشقا ئىشلاردا ھەمراھلىرىدىن ئىنسان قادىر بولالايدىغان ئىشتا ياردەم تىلەيدۇ. بىز پەقەت ئەۋلىيالارنىڭ قەبرىلىرى ئالدىدا بەندىچىلىك بىلدۈرۈپ، ياردەم تىلىگەن قىلمىشلىرىڭلارنى ياكى نەق مەيداندا بولمىغان ئادەملەردىن ئۇلار قادىر بولالمايدىغان، -پەقەت الله قادىر بولىدىغان- ئىشتا ياردەم تىلىشىڭلارنى ئىنكار قىلىمىز. ئىنسانلار قىيامەت كۈنى پەيغەمبەرلەرنىڭ الله قا دۇئا قىلىپ ئىنسانلاردىن تېزراق ھېساب ئېلىشىنى تىلىشىنى ۋە جەننەت ئەھلىنىڭ قىيامەت مەيدانىدىكى قىيىن ئەھۋالدىن بالدۇرراق قۇتۇلۇشىنى كۈتۈپ پەيغەمبەرلەردىن ياردەم تىلەيدۇ. مۇنداق قىلىش دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە دۇرۇس بولۇپ، سىز بىلەن سۆھبەت قىلىدىغان، سۆزۈڭىزنى ئاڭلايدىغان سالىھ ئادەمنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا: «ماڭا ياخشىلىق تىلەپ الله قا دۇئا قىلىپ قويسىڭىز» دېسىڭىز دۇرۇس بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىمۇ رەسۇلۇللاھدىن ئۇ ھايات ۋاقتىدا دۇئا تىلەيتتى. ئەمما ئۇ ۋاپات بولغاندىن كېيىن ھەرگىز ئۇنداق قىلمىدى. ئۇلار ئۇنىڭ قەبرىسى ئالدىدا ئۇنىڭدىن ھاجىتىنى تىلىمىدى. بەلكى سەلەپ ئۆلىمالىرى ئۇنىڭ قەبرىسى ئالدىدا الله قا دۇئا قىلىشنىمۇ رەت قىلغان.

ئابدۇننەبى : ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئوتقا تاشلانغان چاغدا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ھاۋادا تۇرۇپ كۆرۈنۈپ: «بىرەر ھاجىتىڭ بارمۇ؟» دەپ سورىغاندا، ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام: «ساڭا ھاجىتىم يوق» دېگەن، ئەگەر جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامدىن ياردەم سوراش شېرىك بولىدىغان بولسا، ئۇنى ئىبراھىم

ئەلەيھىسسالامغا تەۋەللۇك قىلمىغەن بولاتتى. بۇ ۋەقەلىككە نېمە دەيسىز؟.

ئابدۇللاھ : بۇمۇ ئىلگىرىكىگە ئوخشاشلا شۇبھىدۇر، بۇ رىۋايەت توغرا ئەمەس. ئەگەر بىز ئۇنى توغرا رىۋايەت دەپ پەرەز قىلىدىغان بولساق، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئۆزى قادىر بولالايدىغان ئىش بىلەن مەنپەئەت يەتكۈزۇشنى ئېيتقان. الله تائالانىڭ: ﴿ۋەھيىنى ئۇنىڭغا كۈچلۈك پەرىشتە (جىبرىئىل) تەلىم بەردى﴾ دېگىنىدەك، ئۇ ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، ئەگەر الله ئۇنىڭغا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنى كۆيدۈرمەكچى بولغان ئوتنى، ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى يەر ـ زېمىن ۋە تاغلارنى قوشۇپ كۆتۈرۈپ شەرققە ياكى غەربكە تاشلاشقا ئىزنى بەرسە، شۇنداق قىلىشقا ھەرگىز ئاجىزلىق قىلمايدۇ. بۇ نۇرغۇن پۇل ـ مېلى بار بىر باينىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇكى، ئۇ موھتاج بىر ئادەمنى كۆرۈپ ئۇنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىشىلىشى ئۈچۈن مەلۇم مىقداردا قەرز بېرىپ تۇرۇش تەكلىپىنى بېرىدۇ. بىراق بۇ موھتاج ئادەم قەرز ئېلىشنى رەت قىلىپ، الله ھېچكىمنىڭ مىننىتى بولمايدىغان رىزىق بەرگەنگە قەدەر سەۋر قىلىدۇ. ھازىر سىز قىلىۋاتقان بەندىچىلىك ياردەم تەلىۋى ۋە شېرىك قەيەرگە يېتىپ باردى ـ ھە!.

ئى قېرىندىشىم! بىلىشىڭىز كېرەككى، سەردارىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەن بۇرۇنقى كىشىلەرنىڭ الله قا شېرىك كەلتۈرۈشى، بىزنىڭ زامانىمىزدىكى كىشىلەرنىڭ شېرىكىدىن تۆۋەندىكىدەك ئۈچ جەھەتتە يېنىك ھېسابلىنىدۇ:

بىرىنچى: بۇرۇنقى مۇشرىكلار الله قا، الله تىن باشقىنى پەقەت كەڭرىچىلىك چاغلىرىدىلا شېرىك قىلاتتى، ئەمما بېشىغا ئېغىر كۈن كەلگەندە، بىر الله قا خالىس ئېتىقاد قىلاتتى. بۇنىڭ دەلىلى الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: ﴿ئۇلار كېمىگە چىقىپ (غەرق بولۇشتىن قورققان) چاغلىرىدا، الله قا كامالى ئىخلاس بىلەن ئىلتىجا قىلىدۇ، الله ئۇلارنى ئامان ـ ئېسەن قۇرۇقلۇققا چىقارغان چاغدا (بالا ـ قازادىن قۇتۇلدۇرغان الله نى ئۇنتۇپ)، ناگاھان (الله قا) شېرىك كەلتۈرىدۇ﴾. [سۈرە ئەنكەبۇت، 65 ـ ئايەت] الله تائالا يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿دېڭىزدا ئۇلارنى تاغلاردەك دولقۇنلار ئورىۋالغان چاغدا، ئۇلار كامالى ئىخلاس بىلەن الله قا ئىلتىجا قىلىدۇ، الله ئۇلارنى (دېڭىز خەتەرلىرىدىن) قۇتۇلدۇرۇپ قۇرۇقلۇققا چىقارغان چاغدا، ئۇلارنىڭ بەزىسى توغرا يولدا بولىدۇ. بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى پەقەت خىيانەتكار (الله نىڭ نېمەتلىرىدىن تانغان) ئادەملا ئىنكار قىلىدۇ﴾. [سۈرە لوقمان، 32 ـ ئايەت] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇرۇش ئاچقان مۇشرىكلارمۇ باياشاتچىلىق چاغلىرىدا الله قا ۋە الله تىن باشقا نەرسىگە يېلىنىپ دۇئا قىلاتتى، ئەمما بېشىغا كۈن چۈشكەندە چوقۇنغۇچىلىرىنى ئۇنتۇغان ھالدا پەقەت يالغۇز الله قىلا يېلىنىپ دۇئا قىلاتتى. بىراق زامانىمىزنىڭ مۇشرىكلىرى كەڭچىلىكتىمۇ، بېشىغا كۈن چۈشكەندىمۇ الله تىن باشقىغا يېلىنىپ دۇئا قىلىدۇ. ئۇلاردىن بىرىنىڭ بېشىغا ئېغىر كۈن كەلسە: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى!، ئى ھۇسەيىن!، يا پىرىم...» دېگەن شېرىككە ئېلىپ بارىدىغان سۆزلۈكلەر بىلەن دات ـ پەرياد قىلىدۇ. بۇنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشىنىدىغان كىشىلەر قەيەرگە كەتتى؟!.

ئىككىنچى: بۇرۇنقى مۇشرىكلار الله بىلەن بىرگە الله نىڭ دەرگاھىدا يېقىن ھېسابلانغان پەيغەمبەرگە، ئەۋلىياغا، پەرىشتىگە ياكى ئەڭ تۆۋەن ھېسابلىغاندا، الله تائالاغا ئىتائەت قىلىدىغان، ئاسىيلىق قىلمايدىغان تاش ۋە دەل ـ دەرەخلەرگە يېلىنىپ دۇئا قىلاتتى. بىراق زامانىمىزدىكى كىشىلەر الله بىلەن بىرلىكتە ئەڭ پاسىق كىشىلەرگە يېلىنىپ دۇئا قىلىدۇ. ياخشى كىشىگە، الله قا ئاسىيلىق قىلمايدىغان تاش ۋە دەل ـ دەرەخلەرگە ئوخشاش نەرسىلەرگە چوقۇنۇش بىدئەتچىلىكى، پاسىقلىقى ۋە بۇزغۇنچىلىقى ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغان كىشىلەرگە چوقۇنۇشنىڭ گۇناھىدىن يېنىكتۇر.

ئۈچىنچى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدىكى مۇشرىكلارنىڭ شېرىك كەلتۈرۈشى، ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، پەقەت مەبۇدلۇق تەۋھىدىدە ئىدى. پەرۋىش قىلىش تەۋھىدىدە شېرىك كەلتۈرۈش بولمىغان، كېيىنكى زاماندا كەلگەنلەرنىڭ شېرىك كەلتۈرۈشى بۇنىڭغا تۈپتىن خىلاپ، ئۇلار الله نىڭ پەرۋىش قىلىش تەۋھىدىگە مۇناسىۋەتلىك نۇرغۇن ئىشلاردا شېرىك كەلتۈرىدۇ. شۇنداقلا، ئۇلار الله نىڭ مەبۇدلۇق تەۋھىدىگىمۇ شېرىك كەلتۈرىدۇ. مەسىلەن، ئۇلار تەبىئەتنى كائىناتنا تىرىلدۇرۇش، ئۆلتۈرۈش ...ياخشى ۋە يامان ئىشلاردا ئىدارە قىلغۇچى دەپ قارايدۇ.

مەن سۆزۈمنى ناھايىتى چوڭ بىر مەسىلىنى بايان قىلىپ بېرىش بىلەن ئاخىرلاشتۇرماقچىمەن، سىز

يۇقىرىدا سۆزلىنىپ ئۆتۈلگەن نەرسىلەردىن شۇنى چۈشىنىشىڭىز كېرەككى، تەۋھىد چوقۇم دىلنىڭ ئېتىقاد قىلىشى، تىلنىڭ سۆزلىشى، شۇنداقلا ئەزالارنى ئىشقا سېلىپ ئەمەل قىلىش بىلەن ۋۇجۇدقا چىقىدۇ، بۇنىڭدا ھېچ ئىختىلاپ يوق. ئەگەر ئېتىقادتا بۇ ئىشلاردىن بىرى دەخلى ـ تەرۆزگە ئۇچرىتىلسا مۇسۇلمان ھېسابلانمايدۇ. ئەگەر ئۇ تەۋھىدنىڭ ماھىيىتىنى بىلسە، لېكىن ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىسا، پىرئەۋن ۋە ئىبلىسقا ئوخشاش سەركەشلىك قىلغۇچى كاپىر بولىدۇ. نۇرغۇن ئىنسانلار بۇ مەسىلىدە خاتالىشىدۇ، «بۇ ھەقىقەتتۇر، لېكىن بىز ئۇنى قىلىشقا قادىر ئەمەس، يۇرتىمىز ئەھلى ئارىسىدا، ئەۋلادلىرىمىز ئىچىدە دۇرۇس بولمايدۇ. ئۇلارنىڭ يامانلىقىدىن ئەنسىرەپ، ئۇلارغا چوقۇم قوشۇلۇشىمىز ۋە ھەمنەپەس بولۇشىمىز كېرەك» دەيدۇ، مۇنداق بىچارە كىشىلەر كۆپىنچە كاپىرلارنىڭ ھەقنى بىلىدىغانلىقىنى، پەقەت مەلۇم سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ئۇنى تاشلاپ قويىدىغانلىقىنى ئۇقمايدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار اللهنىڭ ئايەتلىرىنى (دۇنيانىڭ مال- مۈلۈكلىرىدىن) ئەرزىمەس نەرسىلەرگە تېگىشتى، (كىشىلەرنى) الله نىڭ يولىدىن توستى. ھەقىقەتەن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان!﴾

ئەگەر بىر ئادەم تەۋھىدكە، ئۇنى چۈشەنمەي ۋە دىلى بىلەن ئېتىقاد قىلماي زاھىرى جەھەتتىن ئەمەل قىلسا، بۇ ھالدا ئۇ مۇناپىق بولۇپ، ئۇنىڭ ئاقىۋىتى خالىس كاپىردىنمۇ يامان بولىدۇ.(بۇ يەردە تەۋھىد ۋە ئەقىدىگە دائىر بىلىملەرنى ئۆگىنىشنىڭ نەقەدەر مۇھىم ئىكەنلىكى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. -مۇھەررىر-) چۈنكى الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۇناپىقلار چوقۇم دەۋزەخنىڭ ئەڭ ئاستىنقى قەۋىتىگە (يەنى قەئرىگە) تاشلىنىدۇ﴾. [سۈرە نىسا، 145 ـ ئايەت]

بۇ مەسىلىنى ئىنسانلارنىڭ تىلى بويىچە مۇلاھىزە قىلسىڭىز، ناھايىتى ئېنىق ئايدىڭلىشىدۇ. سىز جەمئىيەتتە ھەقنى تونىغان، لېكىن قارۇنغا ئوخشاش مال ـ دۇنياسىنىڭ كېمىيىپ كېتىشىدىن ياكى ھامانغا ئوخشاش ھوقۇقىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن ۋەياكى پىرئەۋنگە ئوخشاش پادىشاھلىقىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقۇپ، ھەقكە ئەمەل قىلمىغان كىشىلەرنى كۆرىسىز. مۇناپىقلارغا ئوخشاش ئىچىدىن ئەمەس، تاشقى جەھەتتىن ئەمەل قىلىدىغان كىشىنىمۇ كۆرىسىز. ئەگەر ئۇنىڭدىن دىلى بىلەن نېمىگە ئېتىقاد قىلىدىغانلىقى ھەققىدە سورىسىڭىز، جاۋاپ بېرەلمەستىن گاڭگىراپ قالىدۇ.

سىز الله تائالانىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن تۆۋەندىكى ئىككى ئايەتنى ياخشى چۈشىنىشىڭىز لازىم:

بىرىنچى ئايەت: يۇقىرىدىمۇ تىلغا ئېلىنغان بولۇپ، الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدىن ئىبارەتتۇر: ﴿سىلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ) ئۆزرە ئېيتماڭلار، سىلەر ئىمان ئېيتقىنىڭلاردىن كېيىن، (پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن) كاپىر بولدۇڭلار﴾. [سۈرە تەۋبە، 66 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ئەگەر سىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە رۇم ئىمپېرىيىسىگە قارشى غازاتقا چىققان بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ ئويۇن ـ چاقچاق شەكلىدە ئېيتقان سۆزى تۈپەيلى كاپىر بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلسىڭىز ئىدى، سىز ئۈچۈن مال ـ دۇنياسىنىڭ كېمىيىپ كېتىشىدىن ياكى ھوقۇقىنىڭ قولدىن كېتىشىدىن ۋەياكى ھۆكۈمرانلىقىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقۇپ كۇپرى سۆزنى قىلغان ۋە كۇپرىغا ئەمەل قىلغان كىشىنىڭ گۇناھىنىڭ چاقچاق شەكلىدە كۇپرى سۆزنى قىلغان كىشىنىڭ گۇناھىدىن چوڭ ئىكەنلىكى ئايدىڭلاشقان بولاتتى. چۈنكى چاقچاق قىلغۇچى ئەتراپىدىكى ئادەملەرنى كۈلدۈرۈش ئۈچۈن تىلى بىلەن ئېيتقان سۆزىگە كۆپىنچە ھاللاردا دىلى بىلەن ئېتىقاد قىلمايدۇ، ئەمما مەخلۇقتىن قورقۇپ ياكى ئۇنىڭدىن كېلىدىغان مەلۇم پايدىنى كۆزلەپ كۇپرى سۆزنى قىلغان ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغان كىشى شەيتاننىڭ ۋەدىسىنى تەستىقلىغان بولىدۇ.﴿شەيتان سىلەرنى پېقىرلىقتىن قورقىتىدۇ، يامان ئىشلارغا (يەنى بېخىللىققا، زاكات بەرمەسلىككە) بۇيرۇيدۇ﴾. [سۈرە بەقەرە، 268 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] شەيتاننىڭ ئازابىدىن قورققان بولىدۇ. ﴿ئەنە شۇ شەيتان ئۆز دوستلىرىنى (يەنى كۇففارلارنى) قورقىتىدۇ﴾. [سۈرە ئال ئىمران، 175 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] ناھايىتى شەپقەتلىك الله نىڭ ۋەدىسىنى تەستىقلىمىغان بولىدۇ، ﴿الله سىلەرگە ئۆز مەغپىرىتىنى ۋە پەزلىنى ۋەدە قىلىدۇ﴾ [سۈرە بەقەرە، 268 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] قۇدرەتلىك الله نىڭ ئازابىدىن قورقمىغان بولىدۇ، ﴿ئەگەر مۆمىن بولساڭلار، ئۇلاردىن قورقماڭلار، مەندىن قورقۇڭلار﴾ [سۈرە ئال ئىمران، 175 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] مۇنداق ئادەم ناھايىتى شەپقەتلىك الله نىڭ دوستلىرى بولۇشقا لايىقمۇ ياكى شەيتاننىڭ دوستلىرى بولۇشقا لايىقمۇ؟!.

ئىككىنچى ئايەت: الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى الله قا ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن، ئىماندىن يېنىۋالسا، (قەلبى ئىمان بىلەن مۇستەھكەم تۇرسىمۇ، مەجبۇرلاش ئاستىدا، ئاغزىدىلا ئىماندىن يانغانلىقىنى بىلدۈرگەنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا) كۇفرى بىلەن كۆڭلى ئازادە بولسا (يەنى ئىختىيارى يوسۇندا مۇرتەد بولغان بولسا، ئۇ الله نىڭ غەزىپىگە دۇچار بولىدۇ ۋە چوڭ ئازابقا قالىدۇ﴾. [سۈرە نەھل، 106 ـ ئايەت]

الله ئەنە شۇ كىشىلەردىن پەقەت دىلى ئىمان بىلەن خاتىرجەم بولغان، لېكىن زورلانغانلىقتىن كۇپرى سۆزنى قىلىپ تاشلىغان كىشىلەرنىڭلا ئۆزرىسىنى قوبۇل قىلىدۇ. ئۇلاردىن باشقىلار ئىمان كەلتۈرگەندىن كېيىن كاپىر بولغان بولىدۇ، مەيلى ئۇلار ئۇنى بىرەر زىياندىن قورقۇپ قىلسۇن ياكى بىرەر پايدىنى كۆزلەپ قىلسۇن، مەيلى ھۆكۈمرانلىقىنىڭ قولدىن كېتىشىدىن قورقۇپ قىلسۇن ياكى ۋەتىنىگە، بالا ـ چاقىلىرىغا، تۇغقانلىرىغا، مال ـ مۈلكىگە يان بېسىپ قىلسۇن، مەيلى چاقچاق شەكلىدە ياكى باشقا غەرەزلەردە قىلغان بولسۇن، مەجبۇرلانغانلا بولمىسا، ھەممىسى ئوخشاشتۇر. ئايەت شۇنى كۆرسىتىدۇكى، ئىنسان پەقەت سۆزگە ۋە ئەمەلگە مەجبۇرلىنىدۇ، ئەمما يۈرەكتىكى ئىدىلوگىيە كۆز قارىشىنى ھېچكىم مەجبۇرلىيالمايدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بۇ (يەنى ئازاب) ئۇلارنىڭ دۇنيا تىرىكچىلىكىنى ئاخىرەتتىن ئارتۇق كۆرگەنلىكلىرى ۋە الله نىڭ كافىر قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدىغانلىقى ئۈچۈندۇر﴾. [سۈرە نەھل، 107 ـ ئايەت] الله تائالا شۇنى ئوچۇق كۆرسەتتىكى، ئازاب ئېتىقادىنىڭ، بىلمىسىزلىكىنىڭ، دىنغا دۈشمەنلىك قىلىشىنىڭ ياكى كاپىرغا مۇھەببەت قىلىشىنىڭ سەۋەبىدىنلا بولمايدۇ. ئۇنىڭ سەۋەبى پەقەت دۇنيالىق نېسىۋىلىرىنى ياخشى كۆرۈش ۋە ئۇنى دىندىن ئەلا بىلىشتىن ئىبارەتتۇر. الله توغرىسىنى بىلگۈچىدۇر.

سىز بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئاڭلىدىڭىز، الله سىزنى ھىدايەت قىلسۇن! ئەمدى پەرۋەردىگارىڭىز الله قا تەۋبە قىلىشىڭىز، ئۇنىڭغا قايتىشىڭىز، ئەمدى خاتا قىلمىشلىرىڭىزنى تاشلىشىڭىزنىڭ ۋاقتى يېتىپ كەلمىدىمۇ؟!. ئىش سىزنىڭ ئاڭلىغىنىڭىزدەك ھەقىقەتەن ناھايىتى خەتەرلىكتۇر ۋە ناھايىتى چوڭ مەسىلىدۇر.

ئابدۇننەبى: مەن الله تىن مەغپىرەت تىلەيمەن، ئۇنىڭغا تەۋبە قىلىمەن، بىر الله تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھنىڭ يوقلۇقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ الله نىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن. الله نى قويۇپ بەندىچىلىك قىلىپ كېلىۋاتقان پۈتۈن نەرسىلەرنى ھازىردىن باشلاپ تاشلايمەن. بۇندىن ئىلگىرى قىلغان گۇناھلىرىمنى الله نىڭ ئەپۇ قىلىشىنى، مېنى كەچۈرۈشىنى، ماڭا ئۆز مەرھەمىتى، مەغپىرىتى ۋە رەھمىتى بىلەن مۇئامىلە قىلىشىنى، مەن الله قا ئۇچراشقانغا قەدەر مېنى تەۋھىد ۋە ساغلام ئەقىدە ئۈستىدە مۇستەھكەم قىلىشىنى تىلەيمەن. ئى قېرىندىشىم ئابدۇللاھ!، دىن ھەقىقەتەن نەسىھەتتۇر. بۇ نەسىھەتلىرىڭىزنىڭ، شۇنداقلا مەن قوللانغان ئابدۇننەبىدىن ئىبارەت ئىسمىمنىڭ يامان ئىسىم ئىكەنلىكىنى ۋە خاتا ئېتىقادتىن ئىبارەت ئىنچىكە ئىشلارنى چۈشەندۈرۈپ قويغىنىڭىزنىڭ بەدىلىگە الله تىن سىزگە ياخشى مۇكاپات بېرىشىنى سورايمەن. مەن سىزگە شۇنىمۇ ئېيتىمەنكى، ھازىردىن باشلاپ ئىسمىمنى ئابدۇرراھمانغا ئۆزگەرتتىم. ئەگەر مەن ئۇ ئېتىقاد ئۈستىدە الله قا يولۇققان بولسام ئىدىم، ھەرگىزمۇ نىجاتلىقنى ئېرىشەلمەيدىكەنمەن. ئى رەببىم مېنى توغرا يولغا يېتەكلىگىنىڭگە چەكسىز رەھمەت ۋە شۈكۈرلەر بولسۇن!.

مەن ئاخىرىدا سىزدىن شۇنى تەلەپ قىلىمەنكى، ئىنسانلار كۆپ خاتالىشىۋاتقان بىر قىسىم يامان ئىشلارنى ماڭا ئەسلىتىپ ئۆتكەن بولسىڭىز!.

ئابدۇللاھ : بولىدۇ، ئۇنداقتا قۇلاق سېلىڭ.

✸ سىزنىڭ شۇئارىڭىز ھەرگىزمۇ قۇرئان كەرىم ياكى سۈننەتتىن ئىختىلاپلاشقان مەسىلىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ، پىتنە قوزغاش ۋە بۇرمىلاش مەقسىتىدە شۇ ئىختىلاپلاشقان مەسىلىگە ئەگىشىش بولۇپ قالمىسۇن. ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى الله تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. سىزنىڭ شۇئارىڭىز ئىلىمدە توشقان، مۇتەشابىھ ئايەتلەر ھەققىدە: ﴿ئۇنىڭغا ئىشەندۇق، ھەممىسى پەرۋەردىگارىمىز تەرىپىدىن نازىل بولغان﴾ دەيدىغان كىشىلەرنىڭ شۇئارى بولسۇن.

ئىختىلاپلاشقان مەسىلە ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سېنى شەكلەندۈرگەن ئىشنى

تاشلاپ شەكلەندۈرمەيدىغان ئىشنى قىلغىن.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] «كىمكى شۈبھىلىك ئىشلاردىن ساقلىنىدىكەن، دىنىنى ۋە ئابرۇيىنى ساقلاپ قالىدۇ. كىمكى شۈبھىلىك ئىشلارغا مۇپتىلا بولىدىكەن، هارامغا مۇپتىلا بولىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] «گۇناھ دېگەن كۆڭلۈڭنى راھەتسىز قىلغان، سەن كىشىلەرنىڭ كۆرۈپ قېلىشىنى ياقتۇرمىغان ئىشتۇر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچ قېتىم: «سەن قەلبىڭگە پەتىۋا قىلدۇرغىن!. كۆڭلۈڭگە پەتىۋا قىلدۇرغىن!. سەن قەلبىڭگە پەتىۋا قىلدۇرغىن» دېدى ۋە سۆزىنى داۋام قىلىپ: «ياخشىلىق دېگەن كۆڭۈل ئارام تاپقان ئىشتۇر، گۇناھ دېگەن دىلنى راھەتسىز قىلغان، كۆڭلۈڭ دىلغۇل بولغان ئىشتۇر. ئەگەر كىشىلەر ساڭا چۈشەنچە ۋە ئاگاھلاندۇرۇش بەرسە، ئۇلار ساڭا ئەمەلىيەتنى چۈشەندۈرگەن بولىدۇ.» دېگەن. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

✸ نەپسى خاھىشقا ئەگىشىپ قېلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! الله تائالا ئۇنىڭدىن ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېگەن: ﴿ئېيتىپ باقساڭچۇ؟ نەپسى خاھىشىنى ئىلاھ قىلىۋالغان ئادەمگە (نەپسى خاھىشىغا ئەگىشىشتىن ئۇنى ساقلاش ئۈچۈن) هامىي بولالامسەن؟﴾ [سۇرە فۇرقان 43 ـ ئايەت]

✸ ئادەملەرگە ۋە پىكىر قاراشلارغا، شۇنداقلا، ئاتا ـ بوۋىلارنىڭ يولىغا يان بېسىپ ئەسەبىيەتچىلىك قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! مۇنداق قىلىش كىشى بىلەن ھەقنىڭ ئارىسىغا توساق پەيدا قىلىپ قويىدۇ. ھەق دېگەن مۆمىن يوقىتىۋالغان نەرسىدۇر، ئۇ، ئۇنى قەيەردە ئۇچراتسا، ئۇنىڭغا ئەڭ ھەقلىق كىشىدۇر. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ھەر قاچان ئۇلارغا (يەنى مۇشرىكلارغا): «الله نازىل قىلغان نەرسىگە (يەنى الله پەيغەمبىرىگە نازىل قىلغان ۋەھىيگە، قۇرئانغا) ئەگىشىڭلار دېيىلسە، ئۇلار: «ياق، ئاتا ـ بوۋىلىرىمىزدىن قالغان دىنغا ئەگىشىمىز» دېيىشىدۇ. ئاتا ـ بوۋىلىرى ھېچ نەرسىنى چۈشەنمىگەن ۋە توغرا يولدا بولمىغان تۇرسا، يەنە ئۇلارغا ئەگىشەمدۇ؟﴾ [سۇرە بەقەرە، 170 ـ ئايەت]

✸ كاپىرلارغا ئوخشاپ قېلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇ پۈتۈن ئاپەتلەرنىڭ بېشىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى بىرەر قەۋمگە ئوخشىۋالسا، ئۇ ئۇلاردىن بولىدۇ.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

✸ الله تىن باشقا كىمسىگە تايىنىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى الله قا تەۋەككۇل قىلسا، الله ئۇنىڭغا كۇپايە قىلىدۇ﴾. [سۇرە تەلاق، 3 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

✸ الله مەنئى قىلغان ئىشتا ھېچقانداق كىشىگە ئىتائەت قىلماڭ! پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ياراتقۇچى اللهقا گۇناھ ئىشلەش بەدىلىگە، مەخلۇققا ئىتائەت قىلىش يوق.»[تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

✸ الله قا يامان گۇمان قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! الله تائالا بىر ھەدىس قۇددۇسىدا مۇنداق دېگەن: «مەن بەندەم مېنى قانداق گۇمان قىلسا شۇنداقمەن.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

✸ بىرەر ئايەت كېلىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ياكى ئۇ كېلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى ئۈچۈن تۇمار، تۈگۈن ھەمدە شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەرنى ئېسىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!.

✸ كۆز تېگىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن تىلتۇمار كۆز مونچىقى ئېسىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!. چۈنكى ئۇ شېرىكتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى (پايدا ياكى زىياننى كۆزلەپ) بىرەر نەرسە ئېسىۋالسا، ئۇ شۇنىڭغا تاپشۇرۇلىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

✸ تاش، دەل ـ دەرەخ، تۈغ ـ ئەلەم، ياخشى كىشىلەرنىڭ قالدۇق نەرسىلىرىدىن، قەبرىلەردىن بەرىكەت تىلەشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇ شېرىككە ئېلىپ بارىدىغان ئىشلاردىندۇر.

✸ بىرەر نەرسىدىن، مەيلى ئۇ قانداق نەرسە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، شۇم پال ئېلىشتىن ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇ شېرىكتۇر. ئىبنى مەسئۇدتىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «شۇم پال ئېلىش شېرىكتۇر، شۇم پال ئېلىش شېرىكتۇر، شۇم پال ئېلىش شېرىكتۇر» دەپ ئۈچ قېتىم تەكرارلىغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ. [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

✸ غەيبىنى بىلىدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدىغان، قەغەز ئۈستىگە يۇلتۇزلارنى سىزىپ، شۇ يۇلتۇز

ئىگىلىرىنىڭ بەختلىك ياكى بەختسىزلىكىنى ئۆتتۈرىغا قويىدىغان سېھىرگەرلەر، پالچى، رامبال، جىنكەش ۋە مۇنەججىملەرگە ئىشىنىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ!. ئۇلارنىڭ شۇ قىلمىشلىرىغا ئىشىنىش شېرىكتۇر. چۈنكى غەيبنى اللە تىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ.

✸ يامغۇرنىڭ يېغىشىنى يۇلتۇزلارغا ياكى پەسىللەرگە نىسبەت بېرىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇ شېرىكتۇر. يامغۇر ياغدۇرۇش پەقەت اللە تائالاغا نىسبەت بېرىلىدۇ.

✸ قەسەم قىلىنغان نەرسە نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر اللە تىن باشقا نەرسە بىلەن قەسەم قىلىشتىن قاتتىق ساقلىنىڭ! مەسىلەن: پەيغەمبەرنىڭ نامى بىلەن، ياكى ئامانەت بىلەن، ياكى يۈز - ئابرۇي بىلەن، ياكى كاپالەتلىك قىلىنغان نەرسە بىلەن، ياكى ھاياتلىق بىلەن قەسەم قىلىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش. چۈنكى بۇ خىلدىكى قەسەم شېرىكتۇر. بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «كىمكى اللە نىڭ غەيرى بىلەن قەسەم قىلسا، ھەقىقەتەن كاپىر بولغان ياكى شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان]

✸ زامانىنى تىللاشتىن، شامالنى، قۇياشنى، سوغۇقنى، ئىسسىقنى تىللاشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇ شۇ نەرسىلەرنى ياراتقان اللە نى تىللىغانلىق بولىدۇ.

✸ ئەگەر سىزگە، سىز ياقتۇرمايدىغان بىرەر ئىش يېتىپ قالسا، «كاشكى» دېگەن سۆزنى ئىشلىتىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇ شەيتاننىڭ ۋەسۋەسە قىلىشىغا ئىشىك ئېچىپ بېرىدۇ. شۇنداقلا، ئۇ اللە نىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ئېتىراز بىلدۈرگەنلىك بولىدۇ. ئەمما «اللە شۇنداق تەقدىر قىپتۇ، اللە خالىغان ئىشنى قىلىدۇ» دېسىڭىز بولىدۇ!.

✸ قەبرىلەرنى مەسچىت قىلىۋېلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى قەبرە بار مەسچىتتە ناماز ئوقۇشقا بولمايدۇ. سەھىھ بۇخارى ۋە سەھىھ مۇسلىمدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەكراتتىكى چېغىدا: ”اللە نىڭ لەنىتى يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلارغا بولسۇن! ئۇلار پەيغەمبەرلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى مەسچىت قىلىۋېلىشتى“ دەپ، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىدىن ئاگاھلاندۇرغان.» ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «شۇنداق بولمىسا ئىدى، كىشىلەر رەسۇلۇللاھنىڭ قەبرىسىنى ئەلۋەتتە كۆركەم قىلىپ ياسىغان بولاتتى.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دېگەن: «سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەنلەر پەيغەمبەرلىرىنىڭ ۋە ياخشى كىشىلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى مەسچىت قىلىۋالاتتى. سىلەر قەبرىلەرنى مەسچىت قىلىۋالماڭلار، مەن سىلەرنىڭ ئۇنداق قىلىشىڭلارنى چەكلەيمەن.» [ئەبۇ ئەۋانە رىۋايەت قىلغان]

✸ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ياكى ئۇنىڭ ئۇممىتى ئىچىدىكى ياخشى كىشىلەر بىلەن ۋەسىلە ئىزدەشكە رىغبەتلەندۈرۈش ئۈچۈن يالغانچىلار رىۋايەت قىلغان ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نىسبەت بېرىدىغان ھەدىسلەرنى تەستىقلاشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! ئۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىدىن توقۇلغان يالغان ھەدىستۇر. شۇ ھەدىسلەرنىڭ بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «مېنىڭ ھۆرمىتىم بىلەن ۋەسىلە ئىزدەڭلار، چۈنكى مېنىڭ ھۆرمىتىم اللە نىڭ دەرگاھىدا ناھايىتى چوڭدۇر.» يەنە بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «ئەگەر ئىشىڭلارغا كۈن چۈشسە، قەبرىدىكى كىشىلەرگە يېلىنىڭلار.» يەنە بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «اللە ھەر بىر ئەۋلىيانىڭ قەبرىسىگە ئىنسانلارنىڭ ھاجەتلىرىنى راۋا قىلىدىغان بىر پەرىشتىنى مۇئەككەل قىلىدۇ.» يەنە بىرىدە مۇنداق دېيىلگەن: «ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار تاشقا ياخشى گۇماندا بولسا، ئۇنىڭغا پايدا يەتكۈزىدۇ.» بۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن يالغان ھەدىسلەر مەۋجۇدتۇر.

✸ پەيغەمبەرنىڭ تۇغۇلغان كۈنى، ئىسرا ۋە مىراج كېچىسى، تۈنەك كېچىسى دېگەنگە ۋە باشقىلارغا ئوخشاش ”دىنىي مۇراسىم“ دەپ ئاتىلىپ قالغان مۇراسىملارغا قاتنىشىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭ! چۈنكى ئۇلار دىندا ئەسلى يوق يېڭىدىن پەيدا بولغان ئىشلاردۇر. ئۇنىڭغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ياكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بىزدىن ياخشى كۆرىدىغان، ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا بىزدىن ھېرىس بولغان ساھابىلاردىن رىۋايەت قىلىنغان ھېچقانداق دەلىل يوق. ئەگەر ئۇ ئىشلار ياخشى ئەمەللەردىن بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ساھابىلار ئۇنى بىزدىن بۇرۇن قىلغان بولاتتى.

«لا إلٰه إلا اللّٰه» يەنى «بىر اللّٰه دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق» دەپ گۇۋاھلىق بېرىش

«لا إله إلا الله» (بىر اللّٰه دىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوق) دېگەن بۇ جۈملە شاھادەت ئېيتىشتىكى مۇھىم بولغان ئىككى ئاساسنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىرىنچى: (لا إله) ئاللاھنىڭ غەيرىدىن ھەق ئىلاھلىقنى ئىنكار قىلىش. ئىككىنچى: (إلا الله) ئاللاھنىڭ ئىبادەتكە ئەڭ ھەقلىق يىگانە ئىلاھ ئىكەنلىكىنى مۇقىملاشتۇرۇش. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم ئاتىسىغا ۋە قەۋمىگە ئېيتتى: سىلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇتلاردىن مەن راستلا ئادا-جۇدامەن. پەقەت مېنى ياراتقان اللّٰه مېنى توغرا يولغا باشلايدۇ.﴾ ئاللاھقا چوقۇنۇشتا ئىبادەتنى ئالۋاڭغا قىلىشقا بولمايدۇ بەلكى ئىبادەتكە ھەقلىق يەككە-يىگانە ئاللاھقا شېرىكتىن خالى ھالدا ئىبادەت قىلىش تەقەززا قىلىنىدۇ. ئىبادەتنى يەككە-يىگانە ئىبادەتكە ھەقلىق ئاللاھقا قىلىش بىلەن، شېرىك ۋە ئەھلىدىن ئادا-جۇدا بولۇش بىرلەشتۇرۇلگەن ۋاقىتتا تەۋھىدنىڭ ھەقىقى ماھىيىتى روياپقا چىقىدۇ.

بىر ھەدىسدە جەننەتنىڭ ئاچقۇچى «لا إله إلا الله»دۇر دەپ رىۋايەت قىلىنغان. لېكىن «لا إله إلا الله» دېگەن كىشىنىڭ ھەممىسىگە جەننەت دەرۋازىلىرىنىڭ ئېچىلىشى تېگىشلىكمۇ؟. ۋەھب ئىبنى مۇنەببەھكە (اللّٰه ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!): «لا إله إلا الله» جەننەتنىڭ ئاچقۇچى ئەمەسمۇ؟- دېيىلگەندە، ئۇ: ئەلۋەتتە شۇنداق، لېكىن ئاچقۇچنىڭ چىشلىرى بولىدۇ، ئەگەر سەن چىشى بار ئاچقۇچنى ئېلىپ كەلسەڭ، دەرۋازا ساڭا ئېچىلىدۇ، ئۇنداق بولمايدىكەن، دەرۋازا ئېچىلمايدۇ.- دەپ جاۋاب بەرگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نۇرغۇن ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىنغان بولۇپ، ئۇنىڭ ھەممىسى بۇ ئاچقۇچنىڭ چىشىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. مەسىلەن: ئۇ مۇنداق دېگەن: «كىمكى خالىس نىيەت بىلەن”لا إله إلا الله“ دېسە...»، «ئۇ كەلىمىنى چىن قەلبىدىن ئىشەنگەن ھالدا دېسە...»، «ئۇ كەلىمىنى چىن دىلىدىن ھەق دېسە...»... بۇ ھەدىسلەردىن، جەننەتكە كىرىشنى «لا إله إلا الله» نىڭ مەنىسىنى بىلىشكە، ئۆلگەنگە قەدەر ئۇنىڭ ئۈستىدە مۇستەھكەم تۇرۇشقا، ئۇ كەلىمە شاھادەتنىڭ تەقەززاسىغا ئەمەل قىلىشقا زىچ باغلانغانلىقىنى كۆرۈۋالالايمىز.

ئاردىكى توسالغۇلارنىڭ يوقىلىشى، «لا إله إلا الله» دېگەن كەلىمىنىڭ جەننەتنىڭ ئاچقۇچى بولۇشى ۋە ئىگىسىگە ئەسقېتىشى ئۈچۈن ئۆلىمالار يۇقىرىدىكى ھەدىسلەردىن چوقۇم تولۇق بولمىسا بولمايدىغان بىرقانچە شەرتلەرنى ئىنچىكىلەپ ئوتتۇرىغا چىقارغان. ئۇ شەرتلەر شۇ ئاچقۇچنىڭ چىشلىرى بولۇپ، تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەتتۇر:

كەلىمە تەۋھىدنى بىلىش	ھەر بىر سۆزنىڭ مەنىسى بار، شۇڭا «لا إله إلا الله» دېگەن كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى ھەقىقي بىلىشىڭ ۋاجىپتۇر. ئۇ كەلىمە اللّٰەتىن باشقا نەرسىنىڭ مەبۇدلىقىنى مەنئى قىلىدۇ.مەبۇدلىقنىڭ پەقەت اللّٰه تائالاغىلا خاس ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. شۇڭا اللّٰه تىن باشقا ھېچ مەبۇد بەرھەق يوق. اللّٰه تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەقەت ھەق بىلەن گۇۋاھلىق بەرگەن يەنى «لا إله إلا الله» دېگەن، تىلى بىلەن ئېيتقاننى دىلى بىلەن ھەقىقي بىلگەنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾. [سۈرە زۇخرۇف، 86 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى ”لا إله إلا الله“ دېگەن كەلىمە تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى ھەقىقي بىلىپ ئۆلسە، جەننەتكە كىرىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]
قەتئىي ئىشىنىش	كەلىمە تەۋھىد كۆرسەتكەن يوليورۇققا قەتئىي ۋە جەزمەن ئىشىنىشتىن ئىبارەتتۇر. چۈنكى شەك، گۇمان، ئىككىلىنىش ۋە شۈبھە ھالىتىدىكى ئىمان قوبۇل قىلىنمايدۇ. شۇڭا كەلىمە تەۋھىد جەزمەن ۋە قەتئىي ئىشەنچ ئۈستىگە قۇرۇلۇشى كېرەك. نېمىشقا دېگەندە، اللّٰه تائالا مۆمىنلەرنى سۈپەتلەپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۈبھىسىزكى، (ھەقىقي) مۇئمىنلەر اللّٰه قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان كەلتۈرگەن، ئاندىن (ئىمانىدا) شەك كەلتۈرمىگەن، ماللىرى بىلەن، جانلىرى بىلەن اللّٰەنىڭ يولىدا جىھاد قىلغانلاردۇر، ئەنە شۇلار (ئىمان دەۋاسىدا) راستچىللاردۇر﴾. [سۈرە ھۇجۇرات، 15 - ئايەت] شۇڭا ئۇ كەلىمىنى ئېغىزدىلا سۆزلەپ قويۇش كۇپايە قىلمايدۇ، بەلكى يۈرەكتىن ئىشىنىش لازىم. ئەگەر مۇشۇنداق ئىشەنچ ھاسىل بولمايدىكەن، بۇ مۇناپىقلىقتىن ئىبارەت بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «بىر اللّٰه تىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا، ئۆزەمنىڭ اللّٰه نىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىمگە گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، بەندە مۇشۇ ئىككى جۈملە سۆزگە شەك قىلماستىن اللّٰه قا مۇلاقات بولسا، جەننەتكە كىرىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

تەۋھىدنى قوبۇل قىلىش	ئەگەر سەن كەلىمە تەۋھىدنىڭ ماھىيىتىنى بىلسەڭ ۋە ھەقىقى ئىشەنسەڭ، بۇ ئىلىم ۋە ئىشەنچىنىڭ چوقۇم تەسىرى بولۇشى كېرەك. بۇ كەلىمە تەقەززا قىلغان نەرسىلەرنى تىل ۋە دىل بىلەن قوبۇل قىلىش ئارقىلىق ئەمەلىيەتكە ئايلىنىدۇ.كىمكى كەلىمە تەۋھىدنىڭ چاقىرىقىنى رەت قىلسا ۋە ئۇنى قوبۇل قىلمىسا، رەت قىلىش سەۋەبلىرى چوڭچىلىق قىلىش ياكى باش ئەگمەسلىك بولسۇن ۋە ياكى ھەسەت ۋە چىدىماسلىق بولسۇن ئوخشاشلا كاپىر بولىدۇ. الله تائالا كەلىمە تەۋھىدنى چوڭچىلىق قىلىپ قوبۇل قىلمىغان كاپىرلار ھەققىدە مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار ھەقىقەتەن مۇشۇنداق ئىدىكى، ئۇلارغا: «بىر ئىلاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق» دەڭلار دېيىلسە، كەلىمە تەۋھىدتىن تەكەببۇرلۇق قىلىپ باش تارتتى﴾. [سۈرە سافافات، 35 ـ ئايەت]
قەتئىي بويسۇنۇش	ئاللاھقا بويسۇنۇش ئىماننىڭ ھەقىقىي تۈرتكىسى ۋە ئەمەلى ئىپادىسىدۇر. الله تائالانىڭ شەرئىي-پىرىنسىپلىرىغا ئەمەل قىلىش، مەنئى قىلغان نەرسىلەردىن چەكلىنىش ئارقىلىق تەۋھىدنىڭ ماھىيىتى رېئاللىقتا ئايلىنىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ياخشى ئىش قىلغۇچى بولغان ھالدا ئىخلاس بىلەن الله قا بويسۇنغان ئادەم مەھكەم تۇتقىغا ئېسىلغان بولىدۇ، ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتى الله قا مەنسۇپتۇر﴾. [سۈرە لوقمان، 22 ـ ئايەت] مانا بۇ تولۇق بويسۇنۇشتىن ئىبارەتتۇر.
راستچىللىق	كەلىمە تەۋھىد راستچىللىقنى تەقەززا قىلىدىغان بولۇپ، ئەمىلىيىتى بىلەن قەلبى ئوخشاش بولۇشى لازىم. ئەگەر بىراۋ ئىمان كەلىمىسىنى تىلىنىڭ ئۇچىدىلا ئېيتىپ قويغان بولۇپ، دىلى ئۇنى يالغانغا چىقارسا، ئۇ ھالدا ئۇ مۇناپىق بولىدۇ. (يەنى سۆزى بىلەن دىلى ئوخشىمىسا) بۇنىڭ دەلىلى شۇكى، الله تائالا مۇناپىقلارنى ئەيىبلەپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلارنىڭ تىلى بىلەن ئېيتقىنى دىلىدىكى سۆز ئەمەس يەنى ئۇلار يالغان ئۆزرە ئېيتىدۇ﴾. [سۈرە فەتھى، 11 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]
ئىمان سۆيگۈسى	مۆمىن كەلىمە تەۋھىدنى ياخشى كۆرۈشى، شۇنداقلا ئۇنىڭ تەقەززاسى بويىۇنچە ئەمەل قىلىشى ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغۇچىلارنى ياخشى كۆرۈشى كېرەك. بەندىنىڭ پەرۋەردىگارى الله نى ياخشى كۆرگەنلىكىنىڭ ئالامىتى بولسا، الله قا بولغان سۆيگۈسىنى ـگەرچە ئۇ ئۆزىنىڭ خاھىشىغا زىت بولسىمۇ- ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇشى، الله نى ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرىنى دوست تۇتقان كىشىنى دوست تۇتۇشى، الله ۋە رەسۇلىنى، مۇسۇلمانلارنى دۈشمەن تۇتقان كىشىنى دۈشمەن تۇتۇشى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ ئۇنىڭ ئىش-ئىزلىرى ۋە كۆرسەتمىلىرىنى قوبۇل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.
ئىخلاس	بۇ كەلىمىدىن پەقەت الله تائالانىڭ رازىلىقىنىلا كۆزلىشى كېرەك. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان، ھەق دىنىغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) الله قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى﴾. [سۈرە بەييىنە، 5 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «الله نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ ”لا إله إلا الله“ دېگەن كىشىگە الله ھەقىقەتەن دوزاخنى ھارام قىلدى.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى
” اللە نىڭ ئەلچىسى “ دەپ گۇۋاھلىق بېرىش

مېيىت قەبرىسىدە ئېمتىھانغا دۇچ كېلىدۇ، ئۇنىڭدىن ئۈچ سوئال سورىلىدۇ. ئەگەر ئۇ سوئاللارغا جاۋاب بېرەلىسە نىجاتلىققا ئېرىشىدۇ. جاۋاب بېرەلمىسە ھالاك بولىدۇ. بۇ سوئاللارنىڭ بىرى: «پەيغەمبىرىڭ كىم؟» دېگەندىن ئىبارەتتۇر. اللە دۇنيادا شۇ سۆزنىڭ شەرتلىرىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشكە مۇۋەپپەق قىلغان ۋە ئۇنىڭ ئۈستىدە مۇستەھكەم قىلغان، قەبرىدە ئۇنى توغرا جاۋاب بېرىشكە ئىلھام قىلغان ئادەمدىن باشقىلار ئۇ سوئالغا جاۋاب بېرەلمەيدۇ. ئۇ گۇۋاھلىق، سوئاللارغا توغرا جاۋاب بەرگۈچىگە، پۇل- مال ۋە بالا-چاقا ئەسقاتمايدىغان دەھشەتلىك ئاخىرەت كۈنىدە ئەسقاتىدۇ، ئۇ شەرتلەر تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇيرۇغان ئىشلارغا ئىتائەت قىلىش	اللە تائالا بىزنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن، اللە قا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ، چۈنكى پەيغەمبەر اللە نىڭ ئەمرىنى يەتكۈزىدۇ﴾. [سۈرە نىسا، 80 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]. يەنە بىر ئايەتتە: ﴿ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا ئېيتقىنكى، ئەگەر سىلەر اللە نى دوست تۇتساڭلار، ماڭا ئەگىشىڭلاركى، اللە سىلەرنى دوست تۇتىدۇ﴾. [سۈرە ئال ئىمران، 31 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] جەننەتكە كىرىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلىشقا باغلىقتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ھەدىستە: «ئۇنىمىغانلاردىن باشقا پۈتۈن ئۈممىتىم جەننەتكە كىرىدۇ» دېگەندە، ساھابىلار: «ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! كىم ئۇنىمايدۇ؟» دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ماڭا ئىتائەت قىلغان كىشى جەننەتكە كىرىدۇ، ماڭا ئاسىيلىق قىلغان كىشى ئۇنىمىغان بولىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان] كىمكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرىدىكەن، چوقۇم ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشى كېرەك. چۈنكى ئىتائەت قىلىش ياخشى كۆرۈشنىڭ مېۋىسىدۇر. كىمكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشمەستىن ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلماستىن ئۇنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى دەۋا قىلسا، ئۇ يالغانچىدۇر.
رەسۇلۇللاھنىڭ سۆزلىرىنى تەستىقلاشنىڭ زۆرۈرلىكى	كىمكى ئۆزىنىڭ شەخسى مەنپەئەتى ياكى خاھىشى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن توغرا رىۋايەت قىلىنغان نەرسىلەرنىڭ بىرەرسىنى ئىنكار قىلسا، اللە نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى ئىنكار قىلغان بولىدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خاتالىق ۋە يالغان سۆزدىن مەسۇمدۇر. ﴿ئۇ ئۆز نەفسى- خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ﴾. [سۈرە نەجم، 3 ـ ئايەت]
رەسۇلۇللاھ چەكلىگەن ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش	ئالدى بىلەن اللە قا شېرىك كەلتۈرۈشتىن، ئاندىن كىشىنى ھالاك قىلغۇچى چوڭ گۇناھلاردىن يىراق تۇرۇش كېرەك. كىچىك گۇناھلاردىن ۋە گۇناھ بولمىسىمۇ يامان كۆرۈلىدىغان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش كېرەك. مۇسۇلماننىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولغان مۇھەببىتىگە يارىشا ئىمانى كۈچىيىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ ئىمانى كۈچەيسە، اللە ئۇنىڭغا ياخشى ئىشلارنى ياخشى كۆرسىتىدۇ. كۇفرىنى، پىسقىنى ۋە گۇناھنى يامان كۆرسىتىدۇ.
اللە قا ئىبادەت قىلىشتا رەسۇلۇللاھ شەرىئەت قىلىپ بەلگىلىگەن كۆرسەتمىلەر بويىچە ئىبادەت قىلىش كېرەك	ئەسلىدە ئىبادەت مۇئەييەن بەلگىلىمە ئىچىدە بولۇش لازىم. اللە قا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن كۆرسەتمىلەردىن باشقا شەكىلدە ئىبادەت قىلىش قەتئى دۇرۇس ئەمەس. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى بىزنىڭ دىنىمىزدا يوق ئەمەلنى قىلسا، ئۆزىگە قايتۇرۇلىدۇ.(يەنى قوبۇل قىلىنمايدۇ)» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم نۇقتا: بىلىشىڭ كېرەككى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈش ۋاجىپتۇر. ئۇنى ياخشى كۆرۈشلا كۇپايە قىلمايدۇ، بەلكى ئۇنى چوقۇم پۈتۈن نەرسىلەردىن، ھەتتا ئۆز جېنىڭدىنمۇ ئارتۇق ياخشى كۆرۈشۈڭ كېرەك. كىمكى بىرەر نەرسىنى ياخشى كۆرسە ئۇنى چوڭ بىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئۇيغۇن بولۇشنى ئەلا بىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى راستچىل ھالدا ياخشى كۆرگەن كىشىدە ئۇنىڭغا ئەگىشىش، ئۇنىڭ سۆزى ۋە ئىش - ھەرىكىتىدىن ئىبارەت سۈننىتىگە ئەگىشىش، بۇيرۇقلىرىغا ئىتائەت قىلىش، مەنئى قىلغان ئىشلىرىدىن يېنىش، ياخشى-يامان كۆڭلەردە، ياخشى كۆرىدىغان ياكى يامان كۆرىدىغان ئىشتىمۇ ئۇنىڭغا ئەدەپلىك مۇئامىلە قىلىش قاتارلىق ئالامەتلەر كۆرۈلىدۇ. شەك-شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ۋە ئەگىشىش ھەقىقىي ياخشى كۆرۈشنىڭ نەتىجىسىدۇر. ئەمەلىيەتتە ئىسپاتلانمىغان ياخشى كۆرۈش قۇرۇق دەۋادىن ئىبارەتتۇر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ياخشى كۆرۈشنىڭ نۇرغۇن ئالامەتلىرى بار: ئۇلاردىن بىرنەچچىنى تۆۋەندە مىسالغا ئالىمىز. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆپ ياد ئېتىش ۋە ئۇنىڭغا كۆپ دۇرۇت ئېيتىشتۇر. كىمكى بىرەر نەرسىنى ياخشى كۆرسە، ئۇنى كۆپ ئەسلەيدۇ. يەنە بىرى: ئۇنىڭغا ئۇچرىشىشقا ئىشتىياق باغلاشتۇر. ھەرقانداق كىشى دوستى بىلەن ئۇچرىشىشقا ئىشتىياق باغلايدۇ. يەنە بىرى: ئۇنى ئۇلۇغلاش، ئۇ ياد ئېتىلگەندە ئېغىر بېسىق بولۇشتۇر. ئىسھاق (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: "پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ساھابىلەر ئۇنى ئەسلىسە، سۈر بېسىپ كېتەتتى، تېرىلىرى تىترەيتتى ۋە يىغلىشىپ كېتەتتى." يەنە بىرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دۈشمەت تۇتقان كىشىنى دۈشمەن تۇتۇش، ئۇنىڭ ھۆرمىتىگە تاجاۋۇز قىلغان كىشىگە تاجاۋۇز قىلىش، ئۇنىڭ دىنىدا بىدئەت پەيدا قىلغان، سۈننىتىگە خىلاپلىق قىلغان بىدئەتچىلەر ۋە مۇناپىقلاردىن يىراق تۇرۇشتۇر. يەنە بىرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىنى، ئاياللىرىنى، مۇھاجىرلار ۋە ئەنسارىلاردىن ئىبارەت ساھابىلىرىنى ياخشى كۆرگەنلەرنى ياخشى كۆرۈش، ئۇلارنى يامان كۆرگەنلەرنى يامان كۆرۈش، ئۇلارغا ئۆچمەنلىك قىلغان ۋە ھاقارەت قىلغانلارنى ئۆچ كۆرۈشتۇر. يەنە بىرى: ئۇنىڭ گۈزەل ئەخلاقلىرىنى ئۆگىنىش، ئۇ ئەڭ ئېسىل گۈزەل ئەخلاق ئىگىسى ئىدى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەخلاقى قۇرئان ئىدى. يەنى ئۇ ئۆزىنى پەقەت قۇرئان بۇيرۇغان ئىشلارنىلا قىلىشقا ئۈندەيتتى.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈپەتلىرىگە كەلسەك: ئۇ قورقماس، يۈرەكلىك ئىدى. ئۇرۇشنىڭ ئەڭ ئېغىر پەيتلىرىدە ئىنتايىن قەھرىمانلىق كۆرسىتەتتى. ناھايىتى سېخى ۋە مەرد ئىدى. رامىزان ئېيىدا تېخىمۇ سېخى بولۇپ كېتەتتى. كىشىلەرگە ناھايىتى ئەخلاقلىق مۇئامىلە قىلاتتى، ئۇلارغا ئىنتايىن كۆيۈنەتتى، ئۆزى ئۈچۈن ئىنتىقام ئالمايتتى. اللە نىڭ بۇيرۇقىنى ئىجرا قىلىشتا قاتتىق تۇراتتى. ناھايىتىمۇ بەك كەمتەر ۋە ئېغىر بېسىق ئىدى. قورۇسىدىن تالاغا چىقمايدىغان قىزلاردىنمۇ بەك ھايالىق ئىدى. خوتۇن - بالىلىرىغا بەكمۇ ياخشى مۇئامىلە قىلاتتى، ئىنسانلارغا تولىمۇ رەھىمدىل ئىدى... ئۇنىڭ گۈزەل ۋە ئالىيجاناب سۈپەتلىرىنى تولۇق تەسۋىرلەشكە قەلەم ھەقىقەتەن ئاجىزلىق قىلىدۇ.

ئى اللە! پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا، ئاياللىرىغا، ساھابىلىرىگە، تابىئىنلەرگە ۋە قىيامەت كۈنىگىچە ئۇلارغا ئەگەشكەنلەرگە رەھمەت قىلغىن ۋە سالام يوللىغىن!.

تاھارەت ۋە ئۇنىڭغا دائىر ھۆكۈملەر[1]

ناماز ئىسلام ئاساسلىرىنىڭ ئىككىنچى ئاساسىدۇر. ناماز تاھارەتسىز قوبۇل قىلىنمايدۇ. تاھارەت ئېلىش سۇ ياكى تۇپراق (يەنى پاك تۇپراقتا تەيەممۇم قىلىش) بىلەن بولىدۇ.

سۇنىڭ تۈرلىرى: 1 ـ پاكىز سۇ. ئۆزى پاكىز بولغان، باشقا نەرسىنى پاكىزلىيالايدىغان، مەينەتنى تۈگىتىپ، نىجاسەتنى يوقىتالايدىغان سۇدىن ئىبارەتتۇر. 2 ـ پاسكىنا سۇ. مىقدارى ئاز بولۇپ، پاسكىنا نەرسە چۈشۈپ كەتكەن، ياكى مىقدارى كۆپ بولغان تەقدىردىمۇ پاسكىنا نەرسىنىڭ سەۋەبىدىن تەمى، رەڭگى ياكى پۇرىقى ئۆزگەرگەن سۇدىن ئىبارەتتۇر.

ئەسكەرتىش: مىقدارى كۆپ سۇ بولۇپ، ئۇنىڭغا چۈشۈپ كەتكەن پاسكىنا نەرسە سۇنىڭ رەڭگى، تەمى ياكى پۇرىقىدىن ئىبارەت سۈپەتلەردىن بىرەرسىنى ئۆزگەرتىۋەتمىگەنلا بولسا، پاسكىنا بولمايدۇ. ئاز مىقداردىكى سۇ پاسكىنا نەرسىنىڭ چۈشۈپ كېتىشى بىلەن پاسكىنا بولۇپ كېتىدۇ. سۇ تەخمىنەن 210 لىتىردىن ئاشسا «كۆپ سۇ» دەپ ئاتىلىدۇ.

قاچا: ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن ياسالغان قاچىلاردىن باشقا ھەممە پاكىز قاچىنى تۇرمۇشتا ئىشلىتىشكە بولىدۇ. ئالتۇن ۋە كۈمۈش قاچىدا تاھارەت ئالسا بولىدۇ، لېكىن گۇناھكار بولىدۇ. كاپىرلارنىڭ قاچىلىرىنى ۋە كىيىملىرىنى ئىشلىتىشكە بولىدۇ، پەقەت ئۇنىڭ پاسكىنا ئىكەنلىكىنى بىلسەك، ئىشلىتىشكە بولمايدۇ.

ئۆلۈك ھايۋان تېرىسى: ئۇ شەرتسىز پاسكىنىدۇر. ئۆلۈك ھايۋان تۆۋەندىكىدەك ئىككى تۈرگە ئايرىلىدۇ: 1ـ گۆشىنى شەرتسىز يېگىلى بولمايدىغان ھايۋان. 2 ـ گۆشىنى يېگىلى بولىدىغان، بىراق بوغۇزلاشقا ئۈلگۈرمەي ئۆلۈپ قالغان ھايۋان. گۆشىنى يېگىلى بولىدىغان، بىراق بوغۇزلاشقا ئۈلگۈرمەي ئۆلۈپ قالغان ھايۋاننىڭ تېرىسىنى ئاشلىغاندىن كېيىن سۇيۇق نەرسىلەر ئۈچۈن ئەمەس، قۇرۇق نەرسىلەر ئۈچۈن ئىشلەتسە دۇرۇس بولىدۇ.(بۇ ھەنبەلى مەزھەب ئۆلىمالىرىنىڭ كۆز قارىشى، ئەمما جۇمھۇر ئۆلىمالار ئاشلانغانلام بولسا سۇيۇق ۋە قۇرۇق نەرسىلەر ئۈچۈن ئىشلەتسە بولىدۇ دەپ قارايدۇ.ـم.ـ)

ھاجەتخانىغا كىرىش ۋە چىقىش: ھاجەتخانىغا كىرمەكچى بولغان كىشىنىڭ: «بىسمىللاھ، الله قا سىغىنىپ پاسكىنىچىلىقتىن ۋە جىن ـ شەيتانلاردىن پاناھ تىلەيمەن» دېيىشى، ھاجەتخانىدىن چىققاندا: «ئى الله! مەغپىرىتىڭنى تىلەيمەن» دېيىشى، كىرگەندە سول پۇتىنى ئالدىدا ئېلىشى، چىققاندا ئوڭ پۇتىنى ئالدىدا ئېلىشى مۇستەھەبتۇر.

ئىستىنجا قىلىش: ئالدى ياكى ئارقا يولدىن چىققان نەرسىنى تازىلاش دېمەكتۇر. ئەگەر ئۇ سۇ بىلەن تازىلانسا «ئىستىنجا» دەپ ئاتىلىدۇ. تاش ـ كېسەك ياكى قەغەز ۋە ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەر بىلەن تازىلانسا، «چالما تۇتۇش» دەپ ئاتىلىدۇ. پەقەت چالما تۇتۇش بىلەنلا تازىلاشنىڭ يېتەرلىك بولۇشى ئۈچۈن چالمىنىڭ پاكىز بولۇشى، چالما قىلىپ ئىشلىتىشكە رۇخسەت قىلىنغان نەرسە بولۇشى، تازىلىيالايدىغان بولۇشى، يېيىلىدىغان نەرسە بولۇپ قالماسلىقى، تېزەك ياكى سۆڭەك بولۇپ قالماسلىقى، ئۈچ تال ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ چالما تۇتۇلۇشى شەرت قىلىنىدۇ. ئالدى ۋە ئارقا يولدىن چىققان ھەرقانداق نەرسە ئۈچۈن ئىستىنجا قىلىش ياكى چالما تۇتۇش ۋاجىب بولىدۇ.

ھاجەت قىلماقچى بولغان كىشىنىڭ ھاجەتخانىدا ھاجەت مىقدارىدىن كۆپ ئولتۇرۇۋېلىشى، سۇ ئاقىدىغان جايغا، ئادەم ماڭىدىغان يولغا، دەرەخ سايىسىغا، مېۋىلىك دەرەخنىڭ تۈۋىگە چوڭ ـ كىچىك تەرەت قىلىشى دىنىمىزدا چەكلەنگەندۇر. شۇنداقلا، ئوچۇقچىلىق جايدا قىبلە تەرەپكە قاراپ ياكى ئارقىنى قىلىپ تەرەت قىلىش چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «چوڭ ـ كىچىك تەرەت

[1] كىتابنىڭ پىقھى بۆلۈمىدىكى(تەھارەت، ناماز، زاكات، روزا، ھەج ـ ئۆمرە) قاتارلىق ئىبادەتلەرگە ئائىت ھۆكۈملەردە پىقھشۇناش ئالىملارنىڭ مەزكۇر مەسىلىدە مەلۇم ھۆكۈمگە ئەمەل قىلىشى ئەۋزەل دېگەن كۆز قاراش ئىلگىرى سۈرۈلگەن ئاساستا قەيت قىلىندى. مەزھەپلەر ئارا ئىختىلاپ قىلىنغان مەسىلىلەر بولسا نۆۋىتىدە زىكىر قىلىپ ئۆتۈلدى. مۇسۇلمان كىشى دىنى مەسىلىلەردە بىلىمگە ئىشەنچ قىلغان (ئىمام ئەبى ھەنىپە، ئىمام مالىك، ئىمام شافىئىي، ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل) گە ئۆخشىغان دىنى ئالىملارنىڭ كۆز قارىشىغا ئەمەل قىلىشى مۇھىمدۇر

قىلغاندا قىبلە تەرەپكە ئالدىڭلارنى قىلماڭلار ۋە ئارقاڭلارنىمۇ قىلماڭلار.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان] سەھرا، قىشلاق ۋە دالىلاردا كىشىلەرنىڭ كۆزىدىن يىراققا بېرىش، دالدىغا ئۆتۈش لازىم.

هاجەت قىلماقچى بولغان كىشىنىڭ هاجەتخانىغا الله نىڭ ئىسمى بار نەرسىنى ئېلىپ كىرىشى، تەرەت قىلىش جەريانىدا گەپ قىلىشى، تۆشۈككە، يېرىققا ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان جايلارغا سىيىشى، جىنسىي ئەزاسىنى ئوڭ قولى بىلەن تۇتۇشى، هاجەتخانا ئىچىدە قىبلە تەرەپكە قاراپ هاجەت قىلىشى مەكرۇهتۇر. ئەمما يۇقىرىدىكى ئىشلار ئېهتىياج بولۇپ قالغاندا دۇرۇس بولىدۇ.

هاجەت قىلغان كىشىنىڭ يۇيۇش ياكى چالما تۇتۇش سانىنى تاق قىلىشى، هەم چالما تۇتۇشى هەم سۇ بىلەن يۇيۇشى مۇستەهەبتۇر.

مىسۋاك ئىشلىتىش: ئەراك دەرىخى شاخچىلىرىغا ئوخشاش يۇمشاق ياغاچ مىسۋاك قىلىپ قوللىنىش سۈننەتتۇر. ناماز ئۆتىمەكچى ياكى قۇرئان ئوقۇماقچى بولغاندا، تاهارەت ئالغاندا ئېغىزغا سۇ ئېلىشتىن ئىلگىرى، ئۇيقۇدىن تۇرغاندا، مەسچىتكە ياكى ئۆيگە كىرگەندە، ئېغىز پۇراپ قالغاندا ۋە شۇنىڭدەك ۋاقىتلاردا مىسۋاك قوللىنىش تەكىتلىنىدۇ. مىسۋاك قوللانغاندا ۋە تاهارەت ئالغاندا ئوڭ تەرەپ بىلەن باشلاش، پاكىزلىق ئىشلىرى ئۈچۈن سول قولنى ئىشلىتىش سۈننەتتۇر.

تاهارەت ئېلىش: تاهارەتنىڭ پەرزلىرى ئالتە بولۇپ، 1ـ يۈزنى يۇيۇش. (ئۇنىڭ دائىرىسىگە ئېغىز ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىشمۇ كىرىدۇ.) 2ـ ئىككى قولنى بارماقلارنىڭ ئۇچلىرى ۋە جەينەك بىلەن قوشۇپ يۇيۇش. 3ـ باشنىڭ ھەممىسىگە ئىككى قۇلاق بىلەن قوشۇپ مەسھى قىلىش. 4ـ ئىككى پۇتنى ئوشۇق بىلەن قوشۇپ يۇيۇش. 5ـ تاهارەتنى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان تەرتىپ بويىچە ئېلىش. 6ـ ئارقا ـ ئارقىدىن يۇيۇش. (يەنى بىرەر ئەزانى يۇيۇشنى ئالدىنقى ئەزالار قۇرۇپ بولغىچە كېچىكتۈرمەسلىك.ـم.ـ)

تاهارەتنىڭ ۋاجىپلىرى: ”بىسمىللاھ“ دېيىش ۋە كېچە ئۇيقۇسىدىن تۇرغان كىشىنىڭ قولنى سۇغا تىقىشتىن بۇرۇن ئۈچ قېتىم يۇيۇشتىن ئىبارەتتۇر.

تاهارەتنىڭ سۈننەتلىرى: مىسۋاك قوللىنىش. قولنى دەسلەپتە يۇيۇش. يۈزنى يۇيۇشتىن ئىلگىرى غار ـ غار قىلىش ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىش. روزا تۇتمىغان كىشىنىڭ غارـ غارنى ۋە بۇرۇنغا سۇ ئېلىشنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلىشى، قويۇق ساقالنىڭ ۋە بارماقلارنىڭ ئارىسىنى ئارىلاش، ئەزالاردىن ئوڭ تەرەپنى باشتا يۇيۇش، ئەزالارنى ئۈچ قېتىمدىن يۇيۇش، بۇرۇنغا ئوڭ قول بىلەن سۇ ئېلىپ سول قول بىلەن چىقىرىش، ئەزالارنى ئۇۋلاپ يۇيۇش، تاهارەتنى كامىل ئېلىش ۋە تاهارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن تاهارەت دۇئاسىنى ئوقۇش قاتارلىقلاردۇر.

تاهارەتتىكى مەكرۇهلار: سوغۇق ياكى قىززىق سۇدا تاهارەت ئېلىش. بىر ئەزانى ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق يۇيۇش، ئەزالاردىكى سۇ قالدۇقلىرىنى سىلكىپ چۈشۈرۈۋېتىش ۋە كۆزنىڭ ئىچىنى يۇيۇش قاتارلىقلاردۇر. ئەمما تاهارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن ئەزالارنى لۆڭگە بىلەن سۈرتۈش دۇرۇستۇر.

ئەسكەرتىش: ئېغىزغا سۇ ئالغاندا چوقۇم سۇنى ئېغىز ئىچىدە ھەرىكەتلەندۈرۈش كېرەك. بۇرۇنغا سۇ ئالغاندىمۇ سۇنى قول بىلەن ئەمەس، ئىچىگە تارتىش بىلەن بۇرۇن ئىچىگە چوقۇم سۇ كىرگۈزۈش كېرەك. شۇنداقلا بۇرۇنغا ئالغان سۇنى مىش ـمىش قىلىش ئارقىلىق چىقىرىش كېرەك. ئېغىزغا ۋە بۇرۇنغا ئەنە شۇ سۈپەتتە سۇ ئېلىنىشى تاهارەتنىڭ ساغلام بولىشىدۇر.

تاهارەت ئېلىش قائىدىسى: تاهارەت ئېلىش ۋە باشقا ئىبادەتلەر پەقەت نىيەت قىلغاندىلا ئاندىن توغرا بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، پۈتۈن ئەمەللەر نىيەتكە باغلىقتۇر، ھەر بىر ئىنسان ھەقىقەتەن ئۆزىنىڭ نىيەت قىلغان نەرسىسىگە ئېرىشىدۇ.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

تاهارەت ئالغۇچى نىيەتنى تىلىدا ئەمەس دىلىدا قىلىدۇ. ئاندىن ”بىسمىللاھ“ دەيدۇ ۋە ئىككى قولىنى يۇيىدۇ، ئاندىن ئاغزىغا سۇ ئېلىپ غار ـ غار قىلىدۇ ۋە بۇرنىغا سۇ ئېلىپ مىش ـ مىش قىلىدۇ. ئاندىن يۈزىنى يۇيىدۇ (يۈزنىڭ چېگرىسى باشنىڭ ئادەتتە چاچ چىقىدىغان يېرىدىن باشلاپ ئۈزۈنىسىغا زاڭاقنىڭ ئاستىغىچە، توغرىسىغا قۇلاقتىن قۇلاققىچە بولىدۇ)، ئاندىن ئىككى قولىنى بىلەكلىرى ۋە جەينەكلىرى

بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ، ئاندىن بېشىنىڭ ھەممىسىگە يۇزنىڭ چېگرىسىدىن باشلاپ گەدىنىگىچە ۋە ئىككى قۇلاق ئارقىسىدىكى چاچ چىقمايدىغان يەرگە مەسھى قىلىدۇ، ئىككى كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ئىككى قۇلىقىنىڭ ئىچىگە كىرگۈزىدۇ، ئىككى باش بارمىقى بىلەن ئىككى قۇلىقىنىڭ ئارقىسىنى مەسھى قىلىدۇ. (گەردەنگە مەسھ قىلىش توغرىسىدا سەھىھ ھەدىسلەردىن دەلىل ئىسپات يوق. بەزى ئۇلىمالار بىدئەت دېمۇ قارايدۇ) ئاندىن ئىككى پۇتىنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ.

ئەسكەرتىش: ئەگەر ساقال شالاڭ بولسا، ساقال ئاستىنى يۇيۇش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر قويۇق بولسا، ئۈستىنى يۇيىدۇ.

ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىش: تېرىدىن ياكى شۇنىڭدەك نەرسىدىن تىكىلگەن ئاياغ كىيىمدۇر. ئەگەر يۇڭ ۋە شۇنىڭدەك نەرسىلەردىن توقۇلغان ئاياغ كىيىمى بولسا «پايپاق» دېيىلىدۇ. ھوشۇقنى ياپىدىغان ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىش پەقەت كىچىك تاھارەت ئالغاندىلا جائىز بولىدۇ.

ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىشنىڭ شەرتلىرى: 1- ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارنىڭ كامىل تاھارەت ئۈستىگە كىيىلگەن (يەنى ھەر ئىككىلى پۇتنى يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن كىيگەن) بولۇشى. 2- ئۇنىڭ تاھارەتنى سۇ بىلەن ئالغان تاھارەت بولۇش. 3- ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق يۇيۇش پەرز بولغان جاينى ياپقان بولۇشى. 4- ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارنىڭ قوللىنىش جايىز بولغان نەرسىلەردىن تىكىلگەن بولىشى. 5 ـ ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارنىڭ پاك بولۇشى.

ئاياغ كىيىمى ۋە پايپاق قاتارلىقلارغا مەسھى قىلىنىدىغان مىقدار ئەڭ كۆپ بولغاندا پۇت بارماقلىرى ئۈستىدىن پاچاقىچە بولىدۇ، مەسھى قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن ئاراچ تۇتقان ھالەتتە بولىدۇ.

سەللىگە مەسھى قىلىش: سەللە ئۈستىگە تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر ئاستىدا مەسھى قىلسا دۇرۇس بولىدۇ: 1 ـ سەللە ئەر كىشىنىڭ بولۇشى. 2 ـ باشنىڭ ئادەتتە يېپىشقا تېگىشلىك يېرىنى ياپقان بولۇشى. 3 ـ كىچىك تاھارەت ئالغان بولۇشى. 4 ـ سۇ بىلەن ئالغان تاھارەت بولۇشى.

لېچەككە مەسھى قىلىش: لېچەك ئۈستىگە تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر ئاستىدا مەسھى قىلسا دۇرۇس بولىدۇ: 1 ـ لېچەك ئاياللىنىڭ بولۇشى. 2 ـ لېچەك كېكىردەكنىڭ ئاستىدىن يۆگەلگەن بولۇشى. 3 ـ كىچىك تاھارەت ئالغان بولۇشى. 4 ـ سۇ بىلەن ئالغان تاھارەت بولۇشى. 5 ـ باشنىڭ ئادەتتە يېپىشقا تېگىشلىك يېرىنى ياپقان بولۇشى.

مەسھى قىلىشنىڭ مۇددىتى: مۇقىم (يەنى سەپەرگە چىقمىغان) ئادەم بىر كېچە ـ كۈندۈزگىچە مەسھى قىلىدۇ. سەپەرگە چىققان ئادەم ئەگەر سەپەردە نامىزىنى قەسىر قىلىپ ئوقۇيدىغان مۇساپىدە بولسا(يەنى 85كىلومېتىر)، ئۈچ كېچە-كۈندۈزگىچە مەسھى قىلىدۇ.

مەسھى مۇددىتىنىڭ باشلىنىشى: ئۇنىڭ مۇددىتى مۇقىم ئادەم ئۇچۇن ئۆتۈكنى تاھارەت ئۈستىگە كىيىپ، ئاندىن تەرەت سۇندۇرغاندىن كېيىن ئالغان تاھارەتتىكى تۇنجى مەسھىدىن باشلاپ، ئەتىسى شۇ ۋاقىتقىچە (يەنى 24 سائەت) بولىدۇ.

دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك نۇقتا: كىمكى سەپەر ئۈستىدە مەسھى قىلىپ ئاندىن مۇقىم تۇرۇپ قالسا ياكى مۇقىم چاغدا مەسھى قىلىپ ئاندىن سەپەر قىلسا ياكى مەسھىنىڭ باشلانغان ۋاقتى ھەققىدە شەكلىنىپ قالسا، مۇقىم ئادەمگە ئوخشاش مەسھى قىلىدۇ.

تېڭىق ئۈستىگە مەسھى قىلىش: تېڭىق سۆڭەك سۇنغان ياكى بەدەن زەخىملەنگەن ھالەتلەردە تېڭىلغان جېپىس بولۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇنداق شەرتلەر ئاستىدا مەسھى قىلىش دۇرۇس بولىدۇ: 1 ـ تېڭىشقا موھتاج بولغان بولۇشى. 2 ـ ھاجەت مىقدارى بولغان يەردىن ئېشىپ كەتمىگەن بولۇشى. 3 ـ تاھارەت ئالغاندا تېڭىق ئۈستىگە مەسھى قىلىش بىلەن قالغان ئەزالارنى يۇيۇش ئارقا ـ ئارقىدىن بولۇشى. ئەگەر تېڭىق ھاجەت مىقدارىدىن ئېشىپ كەتكەن بولسا، ئېشىپ كەتكەن يەرنى ئېلىۋېتىش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى ئېلىۋەتكەندە زىيان يېتىپ قېلىشتىن قورقسا، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەسھى قىلىش دۇرۇس بولىدۇ.

دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك نۇقتىلار: * ئۆتۈككە مەسھى قىلغاندا ئىلگىرى-كېيىن قىلماستىن،

ئىككى ئۆتۈككە بىراقلا مەسھى قىلىش ئەۋزەلدۇر. * ئۆتۈكنىڭ ئاستىغا ۋە ئاپقۇتىغا مەسھى قىلىش سۈننەت ئەمەس. ئەگەر ئۇ ئىككى جايغا مەسھى قىلىش بىلەن چەكلەنسە كۇپايە قىلمايدۇ. * مەسھى قىلىشنىڭ ئورنىغا ئۆتۈكنى يۇيۇش، تەكرارلاپ مەسھى قىلىش مەكروھتۇر. * سەللە ۋە لېچەكنىڭ كۆپ قىسمىغا مەسھى قىلىش ۋاجىپتۇر.

تاھارەتنى سۇندۇرغۇچى ئامىللار: 1 ـ ئالدى ياكى ئارقا تەرەت يولىدىن چىققان نەرسە، مەيلى ئۇ يەل ۋە مەنىيگە ئوخشاش پاك نەرسە بولسۇن، مەيلى سۈيدۈك ۋە مەزىگە ئوخشاش پاسكىنا نەرسە بولسۇن، ھەممىسى ئوخشاشتۇر. 2 ـ ئۇخلاش ياكى ھوشىدىن كېتىش بىلەن ئەقلىنى يوقىتىپ قويۇش. (ئولتۇرغان ياكى ئۆرە تۇرغان ھالەتتە ئازغىنە ئوخلىغان بولسا تاھارەتنى سۇندۇرمايدۇ). 3 ـ چوڭ ـ كىچىك تەرەتنىڭ تەرەت يولى بولمىغان جايدىن چىقىپ كېتىشى. 4 ـ خېلى ئوبدانلا قان چىقىپ كەتكەنگە ئوخشاش بەدەندىن چوڭ ـ كىچىك تەرەتتىن باشقا نىجىس نەرسىنىڭ چىقىپ كېتىشى. 5 ـ تۆگە گۆشى يېيىش.(بەزى ئۆلىمالارنىڭ كۆز قارىشىدا تەرەتنى سۇندۇرمايدىغانلىقى قەيت قىلىنىدۇ.-م-) 6 ـ جىنسىي ئەزانى قول بىلەن تۇتۇش. 7 ـ ئەرنىڭ ئايالنى، ئايالنىڭ ئەرنى ھېچقانداق توساقسىز شەھۋەت بىلەن تۇتۇشى. 8 ـ ئىسلام دىنىدىن يېنىۋېلىش.

تاھارەت ئالغانلىقنى جەزىملەشتۈرگەن، بىراق تاھارەت سۇندۇرغانلىقىدا شەكلىنىپ قالغان ياكى تاھارەت سۇندۇرغانلىقنى جەزىملەشتۈرگەن، بىراق تاھارەت ئالغانلىقىدا شەكلىنىپ قالغان كىشى جەزىملەشتۈرگىنى بويىچە ئىش قىلىدۇ.

غۇسلى قىلىش: غۇسلى قىلىشنى ۋاجىپ قىلىدىغان ئامىللار: 1 ـ مەنىينىڭ لەززەت بىلەن چىقىشى ياكى ئۇنىڭ ئۇخلاۋاتقان ئادەمدىن لەززەتلىك ياكى لەززەتسىز چىقىشى. 2 ـ زەكەرنى خەتنىگاھىغىچە ئايالنىڭ جىنسىي يولىغا كىرگۈزۈش. بۇ ھالەتتە مەنىي چىقمىسىمۇ غۇسلى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. 3- كاپىرنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرىشى. گەرچە ئۇ مۇرتەد بولغان بولسىمۇ، ئىسلام دىنىغا قايتا كىرگەندە غۇسلى قىلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. 4 ـ ھەيز قېنىنىڭ كېلىشى. 5 ـ نىفاس قېنىنىڭ كېلىشى. 6 ـ مۇسۇلماننىڭ ئۆلۈشى.

غۇسلىنىڭ پەرزلىرى: پاكلىنىش نىيىتى بىلەن بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى، ئېغىز ۋە بۇرۇن ئىچىنى يۇيۇش كۇپايە قىلىدۇ.

كامىل غۇسلى قىلىش ئۈچۈن تۆۋەندىكىدەك توققۇز تۈرلۈك ئىشقا ئەمەل قىلىش مۇستەھەبتۇر:

1ـغۇسلى قىلىشنى نىيەت قىلىدۇ. (يەنى كۆڭلىگە پۈكىدۇ) 2 ـ ”بىسمىللاھ“ دەيدۇ. 3 ـ قولىنى سۇ قاچىسىغا تىقىشتىن بۇرۇن ئۈچ قېتىم يۇيىدۇ. 4 ـ جىنسىي ئەزاسىنى ۋە ئۇنىڭغا يوقۇپ قالغان مەينەت نەرسىلەرنى يۇيىدۇ. 5 ـ تاھارەت ئالىدۇ. 6 ـ بېشىغا ئۈچ ئوچۇم سۇ تۆكىدۇ. 7 ـ بەدىنىگە سۇ تۆكىدۇ. 8 ـ بەدىنىنى قولى بىلەن ئۇۋۇلاپ يۇيىدۇ. 9 ـ ئوڭ تەرىپىدىن باشلاپ يۇيىدۇ.

تاھارەت ئېلىشقا تېگىشلىك ئادەمگە: 1 ـ قۇرئاننى تۇتۇش. 2 ـ ناماز ئوقۇش. 3 ـ كەبىنى تاۋاپ قىلىش قاتارلىقلار مەنئى قىلىنىدۇ.

غۇسلى قىلىشى تېگىشلىك بولغان ئادەمگە يۇقىرىدىكىلەرگە قوشۇپ يەنە: 4 ـ قۇرئان ئوقۇش. 5 ـ مەسچىتتە تاھارەتسىز تۇرۇش چەكلىنىدۇ.

جۇنۇب بولغان ئادەمنىڭ تاھارەت ئالماستىن ئۇخلىشى، غۇسلى قىلغاندا سۇنى ئىسراپ قىلىشى مەكروھتۇر.

ئەگەر چېچى قويۇق ئادەم بولسا، سۇنى چاچنىڭ تەكتىدىكى تېرە قىسمىغا يەتكۈزۈشى ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۆرۈمە چاچلىق ئايال بولسا، چېچىنى چۇۋۇش ۋاجىپ ئەمەس. غۇسلى قىلغاندا تەرتىپ ۋاجىپ ئەمەس، لېكىن بىز يۇقىرىدا تىلغا ئالغان تەرتىپ بويىچە باشلاش، شۇنداقلا ئوڭ تەرەپتىن باشلاپ يۇيۇش مۇستەھەبتۇر. ئارقا ـ ئارقىدىن يۇيۇش ۋاجىپ ئەمەس. غۇسلى قىلغاندا چوڭ ۋە كىچىك تاھارەتنى نىيەت قىلسا، ھەر ئىككىلىسىگە كۇپايە قىلىدۇ. بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى سۇ بىلەن يۇيۇش بولسا، غۇسلى قىلىش ۋە تاھارەت ئېلىشقا بىردەك كۇپايە قىلىدۇ.

تەيەممۇم قىلىش: تەيەممۇم قىلىشنىڭ شەرتلىرى: 1 ـ سۇ ئىشلىتىش قىيىن بولۇپ قېلىش.

مەسىلەن: سۇ تاپالماسلىق، ياكى كېسەل سەۋەبى بىلەن سۇ ئىشلەتسە سۇنىڭ زىيان قىلىشىدىن ئەنسىرەش، قاتتىق سوغۇق، ياكى بار سۇدا تاھارەت ئېلىۋەتسە ئۆزىنىڭ يا ھەمراھىنىڭ ياكى ھايۋىنىنىڭ ئۇسسۇزلۇقتا قېلىش خەۋپىنىڭ بولۇشى قاتارلىقلار. 2 ـ رۇخسەت قىلىنغان، تورۇيدىغان، كۆيدۈرۈلمىگەن پاك تۇپراق بىلەن تەيەممۇم قىلىش.

تەيەممۇمنىڭ پەرزلىرى: 1-پاك تۇپراققا بىر قېتىم ئۇرۇپ يۈزنىڭ ھەممە يېرىنى سىلاش. 2- ئىككى قولنى بېغىشقىچە سىلاش. 3-تەرتىپ بىلەن تەيەممۇم قىلىش. 4-ئارقا ـ ئارقىدىن تەيەممۇم قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

تەيەممۇمنى سۇندۇرىدىغان ئامىللار: 1 ـ سۇ بىلەن ئالغان تاھارەتنى سۇندۇرىدىغان ئامىللارنىڭ ھەممىسى. 2 ـ سۇ تاپالماي تەيەممۇم قىلغان بولسا، سۇنىڭ تېپىلىشى. 3 ـ تەيەممۇم قىلىشقا رۇخسەت قىلىنغان ئىللەتنىڭ تۈگىشى. مەسىلەن: كېسەل سەۋەبىدىن تەيەممۇم قىلىۋاتقان كىشىنىڭ شىپالىق تېپىشى.

تەيەممۇمنىڭ سۈننەتلىرى: 1- غۇسلى ئۈچۈن تەيەممۇم قىلغاندا تەرتىپ بىلەن ۋە ئارقا ـ ئارقىدىن قىلىش. 2- تەيەممۇم قىلىشنى (سۇ تېپىلىپ قالارمىكىن دېگەن ئۈمىدتە) نامازنىڭ ئاخىرقى ۋاقتىغىچە كېچىكتۈرۈش. 3 ـ تەيەممۇم قىلىپ بولغاندىن كېيىن تاھارەت ئالغاندا ئوقۇيدىغان دۇئالارنى ئوقۇش.

ئەسكەرتىش: تەيەممۇم قىلىشتا قولنى تەكرار ئۇرۇش مەكرۇھتۇر.

تەيەممۇم قىلىش قائىدىسى: تەيەممۇم قىلغۇچى ئالدى بىلەن نىيەت قىلىدۇ.(نىيەتنى تەلەپپۇز قىلماستىن بەلكى قەلبىدە قىلىدۇ.م.) ئاندىن "بىسمىللاھ" دەيدۇ، ئاندىن پاك تۇپراققا ئىككى قولنى بىر قېتىم ئۇرۇپ، قولىنىڭ ئالقىنى بىلەن يۈزنى ۋە ساقىلىنى سىلايدۇ. ئاندىن سول قولىنىڭ ئالقىنى بىلەن ئوڭ قولىنىڭ دۈمبىسىنى، ئوڭ قولىنىڭ ئالقىنى بىلەن سول قولىنىڭ دۈمبىسىنى سىلايدۇ.

شەيئىلەر پاك ۋە ناپاك دەپ ئىككىگە ئايرىلىدۇ. 1- چوشقىغا ئوخشاش ئەسلىدىنلا ناپاك بولغان نەرسىلەر. 2- زېمىن ۋە كېيىم-كېچەككە ئوخشاش ئەسلىدىنلا پاك بولغان نەرسىلەر. بۇ ھەقتە تۆۋەندىكى جەدۋەلدە تەپسىلى چۈشەنچە بېرىلىدۇ:

شەيئىلەر	ئۇنىڭ ھۆكمى	
ھايۋاناتلار	پاسكىنا	**مەينەت ھايۋانلارنىڭ ھۆكمى:** ئىت، چوشقا، ئۇنىڭ كۈچۈكلىرى، گۆشىنى يېگىلى بولمايدىغان قۇشلار، مۈشۈكتىن چوڭ يارتىلغان گۆشىنى يېگىلى بولمايدىغان تۆت پۇتلۇق ھايۋانلار. يۇقىرىدىكى ھايۋانلارنىڭ ئۆزى ۋە جىسمىلىرى، سۈيدۈكى، تەرتى، شۆلگىيى، تەرى، مەنىيسى، سۈتى، ماياقىسى ۋە قۇسۇقى قاتارلىقلار نىجاسەتتۇر.
	پاكىزە	**1-ئىنسانلارنىڭ ھۆكمى:** ئىنسانلارنىڭ پۈتۈن ئەزالىرى ۋە كېرەكسىز نەرسىلىرى پاكىزدۇر. ئىنسانلارنىڭ مەنىيسى، تەرى ۋە شۆلگىيى، سۈتى، بەلغىمى ۋە قىز-خانىملارنىڭ جىنسى يولىدىن چىققان ھۆللۈك پاكىزدۇر. سۈيدۈكى، تەرتى، مەزىسى، ۋەدىسى ۋە قېنى نىجاسەتتۇر.
		2- گۆشى يېيىلىدىغان جانلىقلارنىڭ ھۆكمى: سۈيدۈكى، مايىقى، مەنىيسى، سۈتى، تەرى، شۆلگىيى، ماياقىسى، قۇسۇقى، مەزىسى ۋە ۋەدىسى قاتارلىقلار نىجىس ئەمەس.
		كۈندىلىك تۇرمۇشتا ساقلىنىش قېيىن بولغان ھايۋانلارنىڭ ھۆكمى: ئېشەك، مۈشۈك، چاشقان ۋە شۇنىڭدەك كۈندىلىك تۇرمۇشتا ساقلىنىش قېيىن بولغان جانلىقلارنىڭ پەقەت شۆلگىيى ۋە تەرىلا نىجىس ئەمەس.
ئۆلۈكلەر		ئۆلۈكلەرنىڭ ھەممىسى پاسكىنىدۇر. پەقەت ئادەمنىڭ، بېلىق ۋە چېكەتكە، چايان، چۈمۈلە ۋە پاشىلارغا ئوخشاش قان چىقمايدىغان جانلىقلارنىڭ ئۆلۈكلىرى پاكىزدۇر.
جانسىز نەرسىلەر		**جانسىز نەرسىلەرنىڭ ھۆكمى:** يەر، تاش ۋە شۇنىڭدەك جانسىز نەرسىلەر پاكىزدۇر. (يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىدىن پاكىزلىقىدا پۈتۈن جانسىز نەرسىلەر مۇستەسنادۇر).

دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك نۇقتىلار: ✸ قان، يىرىڭ ۋە قان ئارىلاش يىرىڭ نىجىستۇر. ئەگەر ئۇ نەرسىلەر پاكىز ھايۋانلاردىن چىققان بولۇپ، ئازراق تېگىپ قالغان بولسا، ناماز ۋە باشقا ئىبادەتلەردە ئەپۇ قىلىنىدۇ. ✸

تۆۋەندىكىدەك ئىككى تۈرلۈك قان پاكىزدۇر: 1- بېلىقنىڭ قېنى. 2- بوغۇزلاپ ئۆلتۈرۈلگەن ھايۋانلارنىڭ گۆشلىرىدە ۋە تومۇرلىرىدا قالغان قان. ✸ گۆشىنى يېگىلى بولىدىغان ھايۋاندىن تىرىك تۇرغۇزۇپ كېسىۋالغان گوش. لەختە قان. شەكلىگە كىرگۈزۈلگەن ۋە كىرگۈزۈلمىگەن بەچچىدانىدىكى ھايۋان قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى نىجىستۇر. ✸ نىجاسەتنى تازىلاش ئۈچۈن نىيەت قىلىش كەتمەيدۇ. مەسىلەن، نىجاسەت يامغۇر سۈيى بىلەن تازىلىنىپ كەتسە پاكىزلانغان بولىدۇ. ✸ نىجاسەتنى قول بىلەن تۇتۇش ياكى دەسسەش تاھارەتنى سۇندۇرمايدۇ، پەقەت ئۇنى تازىلاش، شۇنىڭدەك بەدەن ۋە كىيىمگە يۇقۇپ قالغان نىجاسەتنى تازىلاش ۋاجىپ بولىدۇ. ✸ نىجاسەت يۇقۇپ قالغان نەرسە تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر ئاستىدا پاكىزلىنىدۇ: 1 ـ پاكىز سۇ بىلەن يۇيۇش. 2 ـ يۇيۇلغان نەرسە سىققىلى بولىدىغان بولسا، سۇنىڭ سىرتىغا ئېلىپ سىقىش. 3 ـ نىجاسەت يۇيۇش بىلەن چىقمىغاندا تاتىلاش ۋە شۇنىڭدەك چارىلەر بىلەن چىقىرىلىدۇ. 4 ـ ئەگەر نىجاسەت ئىتنىڭ بولسا، يەتتە قېتىم يۇيۇش بىلەن بىرگە سەككىزىنچى قېتىمدا تۇپراق ياكى سوپۇن بىلەن يۇيۇلىدۇ.

ئەسكەرتىشلەر: ✸ يەر ئۈستىدىكى نىجاسەت سۈيدۈككە ئوخشاش سۈيۇق بولسا، ئۇ يەرگە نىجاسەتنىڭ رەڭگى ۋە پۇرىقى يوقىغىدەك مىقداردا سۇ ئېقىتىش كۇپايە قىلىدۇ. ئەگەر چوڭ تەرەتكە ئوخشاش كۆزگە كۆرۈنىدىغان نىجاسەت بولسا، نىجاسەتنىڭ ئۆزىنى ۋە ئۇنىڭ ئىزىنى چوقۇم تازىلاش كېرەك. ✸ ئەگەر سۇ بىلەن تازىلىمىغاندا چىقىرىش مۇمكىن بولمايدىغان نىجاسەت بولسا، ئۇنى سۇ بىلەن يۇيۇش ۋاجىپ بولىدۇ. ✸ ئەگەر نىجاسەت ئورنىدا كۆرۈنمىسە، شۇ ئورۇننى يۇيۇلۇپ بولدى دەپ ئىشەنچ قىلغانغا قەدەر يۇيۇش كېرەك. ✸ كىمكى نەپلە ناماز ئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئالغان بولسا، پەرز ناماز ئوقۇسىمۇ دۇرۇس بولىدۇ. ✸ ئۇخلاپ قالغان ياكى ئوسۇرۇپ سالغان كىشىگە ئىستىنجا قىلىش كەتمەيدۇ، چۈنكى ئوسۇرۇق پاكىزدۇر. ئۇ پەقەت ناماز ئۆتىمەكچى ۋە شۇنىڭدەك ئىبادەت قىلماقچى بولسا تاھارەت ئالىدۇ.

قىز-خانىملارغا دائىر مەسىلىلەر

ئاياللاردىن كېلىدىغان تەبىئى قانلارنىڭ ھۆكۈملىرى (ھەيز ۋە ئىستىھازە)

ھۆكۈم	مەسىلە
ئەڭ كىچىك ياش توققۇزدۇر. ئەگەر توققۇز ياشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ جىنسى يولىدىن قان كەلسە ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ. چوڭ ياشنىڭ چېكى يوق.	ئايال ھەيز كۆرىدىغان ئەڭ كىچىك ۋە ئەڭ چوڭ ياش
بىر كېچە ـ كۈندۈزدۇر (24 سائەت). ئەگەر قان كەلگەن مۇددەت ئۇنىڭدىن ئاز بولسا، كەلگەن قان ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.	ھەيز داۋاملىشىدىغان ئەڭ تۆۋەن مۇددەت
15 كۈندۇر. ئەگەر قاننىڭ كېلىشى مەزكۇر مۇددەتتىن ئېشىپ كەتسە، ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.	ھەيز داۋاملىشىدىغان ئەڭ كۆپ مۇددەت
13 كۈندۇر. ئەگەر 13 كۈن تاماملىنىشتىن بۇرۇن قان كەلسە ئىستىھازە[1] ھېسابلىنىدۇ.	ئىككى ھەيز ئارىسىدىكى پاكلىق
ئالتە ياكى يەتتە كۈندۇر.	كۆپۈنچە ئاياللاردىكى ھەيز مۇددىتى
23 ياكى 24 كۈندۇر.	كۆپىنچە ئايالLARدىكى پاكلىق مۇددىتى

---

1 ئىستىھازە : (ئاق خۇن دېمۇ ئاتىلىدۇ) مەلۇم ئىللەت تۈپەيلى كېلىدىغان قان بولۇپ، بەچچىداننىڭ تۆۋەن تەرىپىدىكى تومۇردىن ئېقىپ چىقىدۇ. ھەيز بىلەن ئىستىھازىنىڭ ئارىسىدىكى پەرق مۇنداق بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ: 1 ـ ھەيز قېنى قارىغا مايىل قىزىل بولىدۇ، ئەمما ئىستىھازە قېنى ساپ ۋە پارقىراق بولۇپ، بۇرۇندىن چىقىدىغان قانغا ئوخشاپ كېتىدۇ. 2 ـ ھەيز قېنى قويۇق بولۇپ، بىرە ـ بىرە توختاپ قالىدۇ، ئەمما ئىستىھازە قېنى سۈيۇق بولۇپ، خۇددى جاراھەتتىن تەپچىرەپ چىققان قانغا ئوخشاپ كېتىدۇ. 3 ـ ھەيز قېنىنىڭ كۆپىنچە ھاللاردا پۇرىقى بولۇپ، ناھايىتى سېسىق پۇرايدۇ، ئەمما ئىستىھازە قېنىنىڭ پۇرىقى ئادەتتىكى قاننىڭ پۇرىقىغا ئوخشايدۇ. ھەيزدار ھالەتتە چەكلىنىدىغان ئىشلار: جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش. تالاق، ناماز ئوقۇش، مەسجىدتە تۇرۇش، قۇرئان ئوقۇش، روزا تۇتۇش، قۇرئاننى تۇتۇش قاتارلىقلارغا ئوخشاش جۇنۇپنىڭ قىلىشى چەكلەنگەن ئىشلار مەنئى قىلىنىدۇ.

ھامىلدارلىق مەزگىلىدە كەلگەن قان ھەيزمۇ؟	ھامىلدار ئايالدىن كەلگەن قان ياكى كۈلرەڭ ۋە ياكى ساغۇچ سۇيۇقلۇقنىڭ ھەممىسى ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.
ھەيزدار ئايال پاكلانغانلىقىنى قاچان بىلىدۇ؟	بۇ مەسىلىدە ئاياللار تۆۋەندىكىدەك ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1 - جىنسىي يولىدىن ئاق سۇيۇقلۇق[1] كېلىدىغان ئايال بولسا، شۇ سۇيۇقلۇقنىڭ كەلگەنلىكى بىلەن بىلىدۇ. 2 - ئاق سۇيۇقلۇق كەلمەيدىغان ئايال بولسا، جىنسىي يولىنىڭ قان، كۈلرەڭ ۋە ساغۇچ سۇيۇقلۇقلاردىن تازىلانغانلىقى بىلەن بىلىدۇ.
پاكلىق مەزگىلىدە ئايالنىڭ جىنسىي يولىدىن چىققان سۇيۇقلۇقلار	سۈزۈك ياكى چاپلىشاڭغۇ ئاق سۇيۇقلۇق بولسا، ئۇ پاكىزدۇر. ئەگەر قان ياكى كۈلرەڭ ۋە ياكى ساغۇچ سۇيۇقلۇق بولسا نىجىستۇر. بىراق ھەممىسى تاھارەتنى سۇندۇرىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ كېلىشى داۋام قىلسا ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.
ئايالنىڭ جىنسىي يولىدىن چىققان كۈلرەڭ ياكى ساغۇچ سۇيۇقلۇقلار	ھەيزگە، ھەيزدىن ئىلگىرى ياكى كېيىن تۇتۇشۇپ كەلسە ھەيز ھېسابلىنىدۇ. ھەيزدىن ئايرىم كەلسە ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.
ھەر ئايدا ھەيز كۆرىدىغان مۇئەييەن كۈنلىرى بولۇپ، شۇ كۈنلەر توشۇشتىن بۇرۇن پاكلانغان قىز-خانىم	ئەگەر ئۇنىڭ قېنى توختىغان ۋە ئۇ پاكلانغانلىقىنى كۆرگەن بولسا، گەرچە ئۇنىڭ ھەيز كۆرۈشكە ئادەتلەنگەن كۈنلىرى تۈگىمىگەن بولسىمۇ، ھەيزدىن پاكلانغانلىق ھۆكمى بېرىلىدۇ.
ھەيز ئادەتلەنگەن ۋاقىتتىن بۇرۇن كەلگەن ياكى كېچىكىپ قالغان ئەھۋال ئاستىدا	مەزكۇر قاندا ھەيزنىڭ سۈپەتلىرى بولسا، قايسى ۋاقىتتا كېلىشىدىن قەتئىينەزەر ھەيز ھېسابلىنىدۇ. لېكىن ئىككى قاننىڭ ئارىلىقىدا پاكلىقنىڭ ئەڭ تۆۋەن مۇددىتى 13 كۈن ئۆتۈشى شەرت قىلىنىدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.
ھەيز مۇددىتى ئادەتلەنگەن كۈندىن ئارتۇق كەلسە ياكى كېمىيىپ كەتسە	ھەيزنىڭ ئەڭ كۆپ مۇددىتى 15 كۈندىن ئېشىپ كەتمەسلىك شەرتى ئاستىدا ھەيز ھېسابلىنىدۇ.
ئەگەر ئايالنىڭ جىنسىي يولىدىن توختىماي بىر ئاي ياكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ مۇددەت قان كەلسە	مۇنداق ئاياللار تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك بولىدۇ: 1 - شۇ ئايدا ھەيز كېلىدىغان ۋاقتىنى، كۈن سانىنى بىلىدىغان، ھەيز قېنىنى باشقا قانلاردىن پەرق ئېتەلەيدىغان ئايال بولۇپ، قاننىڭ سۈپىتىگە ئەمەس، كۈن سانىغا ۋە ھەيز كېلىپ ئادەتلەنگەن ۋاقىتقا ئەمەل قىلىدۇ. 2 - شۇ ئايدا ھەيز كېلىدىغان ۋاقتىنى، كۈن سانىنى بىلىدىغان، لېكىن كەلگەن قېنى بىر خىل سۈپەتتە بولغان ئايال بولۇپ، ئادەتلەنگەن ھەيز كۈنى ۋە ۋاقتى مىقدارىنى ھەيز ھېسابلايدۇ. 3 - شۇ ئايدا ھەيز كۆرىدىغان ۋاقتىنى بىلىدىغان، لېكىن كۈن سانىنى بىلمەيدىغان ئايال بولۇپ، ئۆزى بىلىدىغان ۋاقىتنىڭ كۈنلىرىدىن ئاياللاردىكى كۆپىنچە ھەيز مۇددىتى بولغان ئالتە ياكى يەتتە كۈننى ھەيز ھېسابلايدۇ. 4 - ھەيز كۆرىدىغان كۈن سانىنى بىلىدىغان، لېكىن شۇ ئايدىكى ھەيز كېلىدىغان ۋاقتىنى بىلمەيدىغان ئايال بولۇپ، قەمەرىيە ھېسابىدا ھەر ئاينىڭ بېشىدىن ئۆزى بىلىدىغان كۈن سانىنى ھەيز ھېسابلايدۇ.

نىفاس قېنىنىڭ ھۆكۈملىرى

مەسىلە	ھۆكۈم
ئەگەر ئايال بوشانغاندىن كېيىن قان كۆرمىسە	بۇ ھالەتتە نىفاسدار ئاياللارنىڭ ھۆكمىنى تۇتمايدۇ، غۇسلى قىلىشىمۇ ۋاجىب بولمايدۇ، تۇتقان روزىسىمۇ بۇزۇلمايدۇ.
ئەگەر ئايال تۇغۇش ئالامەتلىرىنى كۆرسە	تۇغۇشتىن ئازراق ۋاقىت ئىلگىرى قاتتىق ئاغرىق بىلەن بىرگە كەلگەن قان ۋە سۇنى كۆرسە، نىفاسدار ئايالنىڭ ھۆكمىنى تۇتمايدۇ، بەلكى ئۇ قان ياكى سۇ ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.
تۇغۇش جەريانىدا ئايالدىن چىققان قان	گەرچە بالا چىقمىغان ياكى بىر قىسمى چىققان بولسىمۇ، بۇ قان نىفاس قېنى ھېسابلىنىدۇ، ئۇ ئايالغا بۇ ۋاقىتتا ئۆتكەن نامازنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىب بولمايدۇ.
نىفاس كۈننى ساناش قاچان باشلىنىدۇ؟	بالا ئانىسىنىڭ قورسىقىدىن يەرگە پۈتۈنلەي چۈشۈپ بولغاندىن كېيىن باشلىنىدۇ.
نىفاسنىڭ ئەڭ ئاز ۋاقتى	ئاز ۋاقىتنىڭ چېكى يوق، ئەگەر ئايال بوشانغاندىن كېيىن قان دەرھال توختىغان

1 بۇ ئاق سۇيۇقلۇق پاكىزدۇر، لېكىن تاھارەتنى سۇندۇرىدۇ.

قانچىلىك؟	بولسا، غۇسلى قىلىشى ۋە ناماز ئوقۇشى، 40 كۈن توشۇشىنى ساقلىماسلىقى ۋاجىپ بولىدۇ.
نىفاسنىڭ ئەڭ كۆپ مۇددىتى قانچىلىك؟	40 كۈندۇر. ئەگەر 40 كۈندىن ئېشىپ كەتسە، ئۇنىڭغا قاراپ تۇرماستىن، غۇسلى قىلىش ۋە ناماز ئوقۇش ۋاجىپ بولىدۇ. لېكىن ھامىلدار بولۇشتىن ئىلگىرىكى ھەيز كۆرۈش ۋاقتىغا ئۇدۇللىشىپ قالسا، ھەيز ھېسابلىنىدۇ.
قوشكېزەك ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ تۇغسا	نىفاس كۈننى ساناشنى بىرىنچى بالا تۇغۇلغاندىن كېيىنلا باشلايدۇ.
بويىدىن ئاجراپ كەتكەندىن كېيىن قان كەلسە	ئەگەر بويىدىن ئاجراپ كەتكەن بالا 80 كۈنلۈك ياكى ئۇنىڭدىن ئاز بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىن كەلگەن قان ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ. 90 كۈنلۈكتىن كېيىن بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىن كەلگەن قان نىفاس ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر 80 كۈن بىلەن 90 كۈن ئارىسىدا بولسا، ھۆكۈم بالىنىڭ ئىنسان شەكلىگە كىرگەن ياكى كىرمىگەنلىكىگە باغلىقتۇر. ئەگەر ئىنسان شەكلىگە كىرگەن بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىن كەلگەن قان نىفاس ھېسابلىنىدۇ. ئىنسان شەكلىگە كىرمىگەن بولسا، ئىستىھازە ھېسابلىنىدۇ.
ئەگەر ئايال 40 كۈن جەريانىدا پاكلانغان بولسا، ئاندىن 40 كۈن توتۇشتىن بۇرۇن يەنە قان كەلگەن بولسا	ئايال 40 كۈنلۈك نىفاس كۈنى جەريانىدا كۆرگەن پاكلىق، پاكلىق ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا ئۇ بۇ پاكلىق ئىچىدە غۇسلى قىلىدۇ ۋە ناماز ئوقۇيدۇ. ئەگەر قان بۇ 40 كۈن جەريانىدا يەنە كەلسە، نىفاس ھۆكۈملىرىنى تۇتىدۇ. 40 كۈن تۇگىگىچە مۇشۇنداق بولىدۇ.

ئەسكەرتىشلەر:

✵ ئىستىھازىدار ئايالنىڭ ناماز ئوقۇشى ۋاجىپتۇر، لېكىن ئۇ ھەر پەرز ناماز ئۈچۈن بىر قېتىم تاھارەت ئالىدۇ.

✵ ئەگەر ئايال ھەيزدىن ياكى نىفاستىن كۈن ئولتۇرۇشتىن بۇرۇن پاكلانسا، شۇ كۈننىڭ پېشىن نامىزى بىلەن ئەسىر نامىزىنى ئوقۇش لازىم بولىدۇ. ئەگەر تاڭ يورۇشتىن بۇرۇن پاكلانسا، شۇ ئاخشامنىڭ شام نامىزى بىلەن خۇپتەن نامىزىنى ئوقۇشى لازىم بولىدۇ.

✵ ئەگەر ئايال ناماز ۋاقتى كىرگەندىن كېيىن، ناماز ئوقۇشتىن بۇرۇن ھەيز كۆرۈپ قالسا ياكى نىفاسدار بولسا، پاكلانغاندىن كېيىن مەزكۇر نامازنىڭ قازاسىنى قىلمايدۇ.(بەزى ئۆلىمالار پاكلانغاندىن كېيىن مەزكۇر نامازنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ دەپ قارايدۇ. شەيخۇل ئىسلام مەزكۇر نامازنىڭ ئۇ ئايالنىڭ زىممىسىدىن ساقىت ئىكەنلىكىنى، نامازنىڭ قازاسىنى قىلمىسىمۇ بولىدىغانلىقىنى كۈچلەندۈرىدۇ.-مۇھەررىر-)

✵ ئايال ھەيز ياكى نىفاستىن غۇسلى قىلغاندا چېچىنى چۇۋۇشى ۋاجىپ بولىدۇ. جۇنۇبلۇقتىن غۇسلى قىلغاندا چېچىنى چۇۋۇش ۋاجىپ بولمايدۇ.

✵ ئىستىھازىدار ئايال بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش مەكروھتۇر. ئېرى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشكە مۇھتاج بولۇپ قالسا دۇرۇس بولىدۇ.

✵ ئىستىھازىدار ئايال ھەيزدىن كېيىن غۇسلى قىلىپ، ئاق خۇن توختىغانغا قەدەر ھەر ناماز ئۈچۈن تاھارەت ئالىدۇ.

✵ ئاياللار ھەج ۋە ئۆمرە پائالىيەتلىرىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن ياكى رامىزان روزىسىنى تولۇق تۇتۇش ئۈچۈن ھەيزنى ۋاقتىنچە توختىتىدىغان دورا ئىشلەتسە دۇرۇس بولىدۇ، لېكىن مەزكۇر دورا سالامەتلىككە زىيانلىق بولماسلىقى شەرت قىلىنىدۇ.

ئىسلامدا قىز-خانىملار

قىز-خانىملارمۇ ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدىكى ساۋاپ ۋە پەزىلەتتە ئۆزىنىڭ ئىمانى ۋە ياخشى ئەمەللىرى بىلەن ئەرلەر بىلەن ئوخشاشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شۈبھىسىزكى، ئاياللار ئەرلەرنىڭ قېرىنداشلىرىدۇر.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]. دىندا ئاياللارنىڭ ئۆز ھەققىنى تەلەپ قىلىش، زۇلۇمدىن شىكايەت قىلىش ھوقۇقى بار. دىنى خىتاب ئەر-ئاياللارغا ئايرىم تېكىستلەر بىلەن بايان قىلىنمىغاندا ھۆكۈم ئەر-ئاياللارغا ئوخشاش بولىدۇ. بۇ ئومۇمى دىنى ئەھكاملارغا نىسبەتلەشتۈرگەندە ئاز كۆرۈلىدىغان ئەھۋالدۇر. چۈنكى شەرىئەت ئەر-ئاياللارنىڭ يارىتىلىش شەكلى، قۇدرەت ۋە قابىلىيىتىدىن ئىبارەت خۇسۇسىيەتلىرىگە رىئايە قىلىدۇ. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: (مەخلۇقاتنى ياراتقان زات بىلمەمدۇ؟! ئۇ شەيئىلەرنىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن تولۇق خەۋەرداردۇر). [سۈرە مۇلك 14-ئايەت]

ھاياتتا ئەر-ئايال جىنسىنىڭ ئۆزىگە خاس ۋەزىپىسى بولىدۇ. مەزكۇر خۇسۇسىيەتلەرنىڭ بىرىكىپ كېتىشى ئىجتىمائىي جەمئىيەت ۋە كىشىلىك تۇرمۇشتىكى تەڭپۇڭلۇققا تەسىر يەتكۈزىدۇ. ئاللاھ رازىلىقىنى كۆزلەپ ئۆيىدە ئولتۇرغان قىز-خانىملار، ياخشى ئەمەل قىلغان ئەرلەرگە ئوخشاشلار ساۋاپقا ئېرىشىدۇ. ئەسما بىنتى يەزىدتىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ساھابىلارنىڭ ئارىسىدا تۇرغاندا ئۇ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: «ئاتا-ئانام سىلىگە پىدا بولسۇن، مەن ئاياللارنىڭ سىلىگە ئەۋەتكەن ئەلچىسى. -مىنىڭ جېنىم سىلىگە پىدا بولسۇن!- دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى ئاياللاردىن مېنىڭ بۇ يەرگە كەلگەنلىكىمنى ئاڭلىغان ياكى ئاڭلىمىغانلار بولسۇن ئۇلارنىڭ كۆز قارىشى مېنىڭ قارىشىمغا ئوخشاش دەپ قارايمەن. شۈبھىسىزكى، ئاللاھ سىلىنى ئەر-ئاياللار ئىنسانلارغا ھەق بىلەن ئەۋەتتى. بىز سىلىگە ۋە سىلىنى ئەۋەتكەن ھەق ئىلاھقا ئىمان كەلتۈردۇق. بىز ئاياللار سىلەرنىڭ ئۆيۈڭلارنىڭ ئاساسى، شەھۋىتىڭلارنى ئادا قىلىش ۋە ئەۋلاد قالدۇرۇشۇڭلاردىكى ئاساسلىق ئامىل. سىلەر ئەرلەر جۈمە ئوقۇش، جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇش، كېسەل يوقلاش، جىنازە نامىزىغا قاتنىشىش، ھەج قىلىش ۋە ھەممىدىن ئەۋزەل بولغان ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش قاتارلىق ئەمەللەرنى قىلىش بىلەن بىزدىن پەزىلەتلىك قىلىندىڭلار، سىلەر ھەج-ئۆمرىگە، چېگرانى مۇداپىئە قىلىشقا ئاتلانغىنىڭلاردا، بىز سىلەرنىڭ مال-مۈلكىڭلارنى قوغدايمىز، كىيىم-كېچەكلىرىڭلارنى تەييارلايمىز ۋە پەرزەنتلىرىڭلارنى تەربىيىلەيمىز. ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! بۇ ئىشلارنىڭ قارشىسىدا ئەجىر ۋە ساۋاپتا سىلەرگە شېرىك بولالايمىزمۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ساھابىلارغا قاراپ: دىنى مەسىلىلەردە بۇ ئايال سورىغان سوئالدىنمۇ ياخشىراق بىر سۆز ئاڭلىدىڭلارمۇ؟ دەپ سورىدى. ئۇلار: ئى يا رەسۇلۇللاھ! بىز بۇ ئايالنى بۇنچىلىك مەسىلە سورايدۇ دەپ ئويلىمىغانتۇق دېيىشتى!. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا قاراپ: سىز قايتىپ بارلىق ئاياللارغا خەۋەر قىلىڭ، سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ يولدىشىغا چىرايلىق مۇئامىلە قىلىشى، ئۇنىڭ رازىلىقىنى تەلەپ قىلىشى ۋە ئۇنىڭ سۆزىگە قۇلاق سېلىشى يۇقىرىقى ئەمەللەرنىڭ ھەممىسىگە باراۋەر بولىدۇ، دېدى. ئۇ ئايال خۇرسەنلىكتىن تەكبىر ۋە تەھلىل ئېيتىپ كېتىپ قالدى».[بەيھەقى رىۋايەت قىلغان]. ئاياللار پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: «يا رەسۇلۇللاھ! ئەرلەر ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش ئارقىلىق نۇرغۇن پەزىلەتكە ئېرىشتى، بىزلەرگىمۇ ئەجىردە ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغانغا باراۋەر بولىدىغان ئەمەللەر بارمۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ ئائىلىدە قىلغان خىزمىتى ئەرلەرنىڭ ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغان ئەمىلىگە باراۋەر بولىدۇ» دېدى.[بەيھەقى رىۋايەت قىلغان]. ئايال بىر تۇغقانلارغا قىلىنغان خەير-ئېھسانلارنىڭمۇ ئەجرى كاتتا بولىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «كىمكى ئۆزىنىڭ ئىككى قىزى ياكى ئىككى ھەمشىرىسى ياكى ئايال تۇغقانلىرىغا، ئاللاھ ئۇلارنى ئۆز پەزلىدىن بىھاجەت قىلغانغا قەدەر خەيرى-ئېھسان قىلىدىكەن، ئۇلار ئۇ كىشى ئۈچۈن دوزاختىن پەردە بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تەبەرانى رىۋايىتى].

قىز-خانىملارغا ئالاقىدار بەزى ھۆكۈملەر

✸ قىز-خانىملارنىڭ ئۆزىگە مەھرەم بولمىغان يات ئەر بىلەن يالغۇز تۇرۇشى چەكلىنىدۇ[1]. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «بىر ئەر مەھرەمسىز ئايال بىلەن يالغۇز بىر جايدا تۇرمىسۇن.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

✸ قىز-خانىملار مەسچىتتە ناماز ئوقۇسا دۇرۇس بولىدۇ. پىتنە-پاساتقا سەۋەب بولۇپ قېلىشتىن ئەنسىرىسە ئۆيىدە ئوقۇغىنى ئەۋزەلدۇر.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: «پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئاياللارنىڭ ھازىرقى ھالىتىنى كۆرسە ئىدى، بەنى ئىسرائىل ئاياللىرىنىڭ مەسچىتكە بېرىشى چەكلەنگەندەك ئۇلارنى مەسچىتتىن چەكلەيتتى.»[بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئەرلەرنىڭ مەسچىتتە ئوقۇغان نامىزىغا ھەسسىلەپ ساۋاب بېرىلگەندەك ئاياللارنىڭمۇ ئۆيىدە ئوقۇغان نامىزىغا ھەسسىلەپ ئەجىر بېرىلىدۇ. بىر ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: يا رەسۇلۇللاھ! مەن سىلى بىلەن مەسچىتتە ناماز ئوقۇشنى ياخشى كۆرىمەن دېۋىدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇ ئايالغا: «سىزنىڭ مەن بىلەن ناماز ئوقۇشنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىڭىزنى بىلدىم. ئەمما سىزنىڭ ئىچكىرى ئۆيىڭىزدە ئوقۇغان نامىزىڭىز تاشقىرى ئۆيىڭىزدە ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى، تاشقىرى ئۆيىڭىزدە ئوقۇغان نامىزىڭىز ھويلىدا ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى، ھويلىدا ئوقۇغان نامىزىڭىز مەھەللە مەسچىتىدە ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى، مەھەللە مەسچىتىدە ئوقۇغان نامىزىڭىز مەن بىلەن بۇ مەسچىتتە ئوقۇغان نامىزىڭىزدىن ياخشى»دېدى. [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر ھەدىستە: «ئاياللار ئۈچۈن ناماز ئوقۇيدىغان ئەڭ ياخشى جاي ئۇلارنىڭ ئۆيىدۇر» دېگەن.[ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى].

✸ قىز-خانىملارنىڭ مەھرىمى بولمىغان شارائىتتا، ئۇلار ئۈچۈن ھەج-ئۆمرە پائالىيىتى پەرز بولمايدۇ. قىز-خانىملارنىڭ مەھرەمسىز سەپەر قىلىشى توغرا ئەمەس. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئاياللار مەھرەمسىز ئۈچ كۈنلۈكتىن ئارتۇق مۇساپىدىكى سەپەرگە چىقمىسۇن.» (يەنى 80كم دىن ئارتۇق مۇساپىلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ.-ت-) [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

✸ قىز-خانىملارنىڭ قەبرىستانلىقنى زىيارەت قىلىشى ۋە جىنازىغا ئەگىشىشى چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا قەبرە زىيارەت قىلغۇچى ئاياللارغا لەنەت قىلدى.» ئۇممۇ ئەتىييە مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى جىنازىغا ئەگىشىشتىن چەكلىدى لېكىن كەسكىن قىلمىدى.»[ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى].

✸ قىز-خانىملار چاچلىرىنى، توي قىلىدىغان يىگىتنى ئالدىماسلىق شەرتى ئاستىدا قارا رەڭدىن باشقا قايسى رەڭدە بويىسا بولىدۇ.

✸ قىز-خانىملارغا مىراستىن ئاللاھ بەلگىلىگەن مىقداردا بېرىش ۋاجىپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ مىراس ھەققىنى تولۇق بەرمەسلىك ياكى ئۇنىڭدىن مەھرۇم قىلىش ھارامدۇر. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان بىر ھەدىستە: «كىمكى مىراسخورنى مىراس ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلىدىكەن، قىيامەت كۈنى ئاللاھ ئۇ كىشىنى جەننەتتىكى نېسىۋىسىدىن مەھرۇم قىلىدۇ.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايىتى].

✸ ئەرنىڭ ئۈستىگە، ئايالغا كېرەكلىك بولغان ھەممە چىقىملارنى قىلىپ بېرىشى ۋاجىپتۇر. يەنى يېمەك-ئىچمەك، كىيىم-كېچەك، تۇرالغۇ جايدىن ئىبارەت. ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: (باي ئادەم ئايالى ۋە بالىسىنى ئۆزىنىڭ بايلىقىغا يارىشا تەمىنلىسۇن، رىزقى تار قىلىنغان ئادەم ئاللاھنىڭ ئۇنىڭغا

(1) ئايالغا مەھرەم بولالايدىغان ئەر؛ ئۇ ئايال بىلەن توي قىلىشى قەتئىي مۇمكىن بولمايدىغان كىشىلەردىن ئىبارەت، يەنى ئۇ ئەر، دادىسى، چوڭ دادىسى ۋە ئۇنىڭدىن يۇقىرى ئەجدادلىرى. ئوغلى، نەۋرىسى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئەۋلادلىرى. بىر تۇغقان قېرىندىشى ۋە ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى، ھەمشىرىسىنىڭ ئوغۇللىرى، ئاتا-ئانا تەرەپتىن بولغان تاغىلىرى، قېيىناتىسى، چوڭ قېيىناتىسى ۋە ئۇنىڭدىن يۇقىرى ئەجدادلىرى. يولدىشىنىڭ ئوغلى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئەۋلادلىرى، ئېمىلداش بولغان ئاتىسى، ئاتىسىنىڭ ئوغلى، بىر تۇغقان قېرىندىشى، قىزىنىڭ يولدىشى، ئانىسىنىڭ يولدىشى (يەنى ئۆگەي دادىسى) قاتارلىقلاردۇر.

بەرگىنىگە يارىشا تەمىنلىسۇن يەنى ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالىغا يارىشا خىراجەت قىلسۇن) [سۈرە تالاق 7-ئايەت]. قايسىبىر ئايالنىڭ يولدىشى بولمىسا مەزكۇر ئايالنىڭ تۇرمۇش خىراجەتلىرىنى بېرىش دادىسىغا ياكى بىر تۇغقان قېرىندىشى ياكى ئوغلىنىڭ ئۈستىگە ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر يېقىن ئۇرۇق-تۇغقانلىرى بولمىسا باشقا مۇسۇلمانلارنىڭ نەپىقە قىلىپ بېرىشى مۇستەھەپ بولىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «تۇل ئايالار ۋە مىسكىنلەرنىڭ خىزمىتىنى قىلغۇچىلارنىڭ ئەجرى، ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغۇچىنىڭ ياكى كۈندۈزى روزا تۇتۇپ كېچىسى تەھەججۇد ئوقۇغۇچىنىڭ ئەجرىگە باراۋەر بولىدۇ.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

- ئايال ئەردىن چىقىپ تۇرمۇشلۇق بولمىغان شارائىتتا بالىسىنى تەربىيىلەشكە ئۆزى ئەڭ ھەقلىقتۇر. مادامىكى بالا قۇچاقتا بولىدىكەن، بالىنىڭ تۇرمۇش خىراجەتلىرىنى قىلىپ بېرىش بالىنىڭ دادىسىغا بۇيرۇلىدۇ.
- ياش قىزلارنىڭ ياكى پىتنىگە سەۋەپ بولۇپ قىلىشتىن ئەنسىرىگۈچى ئايالالارنىڭ باشقىلارغا ئەۋۋەل سالام بېرىشى ياخشى ئەمەس.
- ھەر جۈمە كۈنى بەدەن تازىلىقى قىلىش، قولتۇقىنىڭ تۈكىنى ئېلىش، تىرناقلىرىنى ئېلىش مۇستەھەبتۇر. بەدەن تازىلىقىنى قىرىق كۈندىن ئارتۇق تازىلىماي تاشلاپ قويۇش ياخشى ئەمەس.
- يۈزىنىڭ تۈكىنى يۇلۇش ۋە قاشلىرىنى تېرىش ھارامدۇر". پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «يۈزىنىڭ تۈكىنى يۇلغۇچى ۋە يۇلدۇرغۇچى(قاش تەرگۈچى ۋە تەردۈرگۈچى) ئايالالارغا ئاللاھ لەنەت قىلدى.»[ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].
- **ھازىدارلىق:** ئايال كىشى ئۈچۈن يولدىشىدىن باشقا كىشىگە ئۈچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتۇش چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان ئايالالارنىڭ ئۆز يولدىشىدىن باشقا كىشىلەرگە ئۈچ كۈندىن ئارتۇق قارىلىق تۇتۇشى چەكلىنىدۇ.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى]. ئەمما يولدىشى ئۈچۈن تۆت ئاي ئون كۈن قارىلىق تۇتۇشى كېرەك. قارىلىق تۇتۇش جەرياندا چىرايلىق ياسىنىشى، خۇشبۇي نەرسىلەرنى ئىشلىتىشى، زىبۇ-زىننەت بۇيۇملىرىنى تاقىشى، رەڭلىك كىيىم-كېچەكلەرنى كىيىشى، تورلۇك گىرىم بۇيۇملىرىنى ئىشلىتىشى چەكلىنىدۇ. بەدەن تازىلىقى قىلىش، تىرنىقىنى ئېلىش، قولتۇقىنىڭ تۈكىنى ئېلىش، يۇيۇنۇشى قاتارلىقلار دۇرۇس بولىدۇ. قارىلىق تۇتۇش جەرياندا قارا رەڭلىك كىيىمنىلا كىيىشى شەرت ئەمەس. ئېرى ۋاپات بولغان ئايال ئىددەتنى يولدىشى ۋاپات بولغان ئۆيدە تۇتۇشى كېرەك. سەۋەبسىز باشقا ئۆيگە كېتىشى توغرا ئەمەس. ئۆيدىن سىرتقا چىقماسلىقى لازىم، ئەگەر زۆرۈرىيەت بولۇپ قالسا كۈندۈزدە سىرتقا چىقسا بولىدۇ.
- ئايالالارنىڭ زۆرۈر بولمىغان ئەھۋال ئاستىدا چېچىنى چۇشۇرۇۋېتىشى توغرا ئەمەس. ئەرلەرگە ۋە دىنسىز ئايالالارغا ئوخشاپ قالماسلىق شەرتى بىلەن چېچىنى قىسقارتسا بولىدۇ. بىر ھەدىستە: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرلەرگە ئوخشاش ياسىنىۋالغان ئايالالارغا لەنەت قىلغان.» [تىرمىزى رىۋايىتى]. يەنە بىر ھەدىستە: «كىمكى باشقا بىر مىللەتكە ئوخشاش بولىۋالىدىكەن، ئۇ شۇ مىللەتتىن ھېسابلىنىدۇ» دېيىلگەن. (يەنى دىنسىزلارغا ئوخشىۋالىدىكەن ئۇ شۇلارنىڭ قاتارىدىن بولىدۇ) [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].
- ئايالالار سىرتلارغا چىققاندا پۈتۈن بەدىنىنى ئورايدىغان كىيىملەرنى كىيىشى كېرەك. بۇ كىيىملەردە تۆۋەندىكى شەرتلەر تېپىلىشى لازىم: **1-** پۈتۈن بەدەننى يېپىشى. **2-** زىننەتلەنگەن بولماسلىقى. **3-** بەك نېپىز بولماسلىق. **4-** بەك تار بولماسلىق. **5-** خۇشبۇي نەرسىلەر ئىشلىتىلگەن بولماسلىق. **6-** ئەرلەرنىڭ كىيىمىگە ئوخشاپ قالماسلىق. **7-** دىنسىزلارنىڭ كىيىمىگە ئوخشاپ قالماسلىق. **8-** باشقىلارنىڭ دىققىتىنى تارتىغان كىيىملەردىن بولماسلىقى كېرەك. ئىنسان ۋە ھايۋانلارنىڭ سۈرەتلىرى كەشتىلەنگەن كىيىملەرنى كىيىش، ھايۋانلارنىڭ سۈرەتلىرىنى تاملارغا ئېسىش، دېرىزىلەرگە پەردە قىلىپ قوللىنىش ۋە سېتىش چەكلىنىدۇ.

ئاياللارنىڭ ئەۋرەت بولىشى تۆۋەندىكىدەك ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: 1- يولدىشى: ئېرى ئۈچۈن ئايالنىڭ ھەممە يېرىنى كۆرۈشى دۇرۇس بولىدۇ. **2-** ئاياللار ۋە مەھرەم تۇغقانلىرى: ئۇلار ئاياللارنىڭ كۆپىنچە كۆرۈلىدىغان يۈزى، چېچى، گەردىنى، قولى، پۇتى، بىلىكى قاتارلىق جايلارنى كۆرسە بولىدۇ. **3-** يات ئەرلەر: ئايال كىشىنىڭ ھېچقانداق يېرىنى كۆرۈشى توغرا ئەمەس. ئەمما ھاجەت ئۈچۈن توي قىلىدىغان يىگىت ۋە دوختۇرلار بولسا كۆرۈشكە تېگىشلىك ئورۇنلارنى كۆرسە بولىدۇ. چۈنكى پىتنە ئاياللارنىڭ يۈزىدىن باشلىنىدۇ. پاتىمە بىنتى مۇنزىر رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «بىز ئەرلەردىن يۈزىمىزنى يۆگەيتتۇق.» [ھاكىم رىۋايىتى]. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئېھرامدا بولغىنىمىزدا يېنىمىزدىن ئۇلاغلىق كىشىلەر ئۆتكەندە بېشىمىزدىكى ياغلىقىمىز بىلەن يۈزىمىزنى يۆگىۋالاتتۇق، ئۇلار ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئېچىۋېتەتتۇق» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].

✸ **ئىددەت تۇتۇشتا ئاياللار تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ: 1-** ئايال ھامىلدار ۋاقتىدا تالاق قىلىنسا ياكى ئېرى ۋاپات بولۇپ كەتسە، ئۇ ئايالنىڭ ئىددىتى بالىسىنى تۇغۇش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. **2-** ھامىلدار بولمىغان ۋاقتتا ئېرى ۋاپات بولغان ئايال 4 ئاي ئون كۈن ئىددەت تۇتىدۇ. **3-** ئايلىق ئادەت كۆرىدىغان ئايال تالاق قىلىنسا، ئۇ ئايالنىڭ ئىددىتى ئۈچىنچى قېتىملىق ھەيزدىن پاكلىنىش بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. **4-** ئايلىق ئادەت كۆرمەيدىغان ئايالنىڭ ئىددىتى، ئۈچ ئاي بولىدۇ. رەجئى تالاق(يېنىشىۋالغىلى بولىدىغان تالاق) قىلىنىپ ئىددەت تۇتىۋاتقان ئايال ئىددەتنى يولدىشىنىڭ ئۆيىدە تۇتىشى كېرەك. بۇ جەرياندا يولدىشىنىڭ ئۇ ئايالنىڭ ھەممە يېرىنى كۆرىشى ۋە يالغۇز تۇرىشىمۇ دۇرۇس بولىدۇ. شۇ ئارقىلىق ئىددەت توشۇپ بولغىچە ئېھتىمال ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئىسلاھ قىلىپ قويۇشى مۇمكىن. رەجئى تالاقتىن يارىشىۋېلىش ئۈچۈن ئايالنىڭ رازىلىقى تەلەپ قىلىنمايدۇ ۋە ئەرنىڭ ئايالىغا سىزنى قايتۇرىۋالدىم دېيىشى ياكى ئايالى بىلەن بىرگە بولىشى بىلەن بولىدۇ. (بۇ ھالەتتە نىكاھنى يېڭىلاشنىڭ ئەھمىيىتى يوق.-م-).

✸ قىز-خانىملار ئۆزىنى-ئۆزى ياتلىق قىلالمايدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ھەر قانداق ئايال ۋەلىيسىنىڭ رۇخسىتىسىز نىكاھلىنىدىكەن، مەزكۇر نىكاھلىنىش كۈچكە ئىگە ئەمەس.»[ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].

✸ قىز-خانىملارنىڭ چېچىغا يالغان چاچ ئۇلىشى ۋە بەدىنىگە مەڭ ۋە گۈل دېگەندەك نەرسىلەرنى چەكتۈرۈشى چەكلىنىدۇ. بۇ چوڭ گۇناھلاردىن بولۇپ پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ تائالا يالغان چاچ ئۇلىغۇچى ۋە چاچ ئۇلاتقۇچى، تېرىگە گۈل چەككۈچى ۋە چەكتۈرگۈچى ئاياللارغا لەنەت قىلدى.»[بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

✸ ئاياللارنىڭ ئېرىدىن سەۋەبسىز تالىقىنى تەلەپ قىلىشى چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قايسى بىر ئايال ئېرىدىن سەۋەبسىز تالىقىنى تەلەپ قىلسا، ئۇ ئايال ئۈچۈن جەننەتنىڭ پۇرىقى ھارام قىلىنىدۇ.» [ئىمام ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى].

✸ ئاياللار ئۆزىنىڭ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلىرىدا يولدىشىغا ئىتائەت قىلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. بولۇپمۇ جىنسىي مۇناسىۋەت ئوتكۇزۇشنى تەلەپ قىلغاندا شەرتسىز ئىتائەت قىلىشى كېرەك. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەر ئايالىنى تۆشەككە چاقىرسا ئايال ئۇنىماستىن ئەر رەنجىگەن ھالدا ئۇخلاپ قالسا، تاڭ يورىغۇنچە قەدەر ئۇ ئايالغا پەرىشتىلەر لەنەت قىلىدۇ.» [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس].

✸ قىز-خانىملارنىڭ سىرتقا چىققاندا ئەتىر ۋە خۇشبۇي نەرسىلەرنى ئىشلىتىشى چەكلىنىدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئايال كىشى ئەتىر ۋە خۇشبۇي نەرسىلەرنى ئىشلىتىپ سىرتقا چىقسا، كىشىلەر ئۇ ئايالدىن ئەتىر پۇرىقىنى پۇرىسا، ئۇ ئايال زىنا قىلغانغا ئوخشاش گۇناھكار بولىدۇ.» [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى]. (ئەمما قىز-خانىملارنىڭ ئەتىر ۋە خۇشبۇي نەرسىلەرنى ئۆز ئۆيىدە ئېرى ئۈچۈن قوللىنىشى تەۋسىيە قىلىنىدۇ.-مۇھەررىر-)

نامازغا دائىر بىلىملەر بىلىملەت

نامازغا ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىش سەپەرگە چىقمىغان ئەرلەرگە پەرز كۇپايىدۇر. يالغۇز ناماز ئوقۇغان ۋە سەپەر ئۈستىدىكى ئادەمگە سۈننەتتۇر. ئاياللارنىڭ ناماز ئۈچۈن ئەزان ۋە تەكبىر ئېيتىشى ياخشى كۆرۈلمەيدۇ. ئەزان ۋە تەكبىرنى ۋاقتىتىن بۇرۇن ئېيتىش دۇرۇس بولمايدۇ. پەقەت بامدات نامىزى ئۈچۈن بىرىنچى ئەزاننى يېرىم كېچىدىن كېيىن ئېيتىش دۇرۇس بولىدۇ.

نامازنىڭ شەرتلىرى: 1 ـ مۇسۇلمان بولۇش. 2 ـ ئاقىل بولۇش. 3 ـ ئاق ـ قارىنى پەرق ئېتەلەيدىغان، يەنى بالاغەتكە يەتكەن بولۇش. 4 ـ قادىر بولۇش شەرتى ئاستىدا تاھارەت ئېلىش. 5 ـ ۋاقىتنىڭ كىرىشى. پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى كۈن قايرىلغاندىن باشلاپ ھەر نەرسىنىڭ سايىسى بىر باراۋەر بولغانغا قەدەردۇر. ئاندىن دىگەر نامىزىنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ، ئۇنىڭ ئىختىيارى ۋاقتى ھەر نەرسىنىڭ سايىسى ئىككى باراۋەر بولغانغا قەدەردۇر، ئۇنىڭدىن كېيىن دىگەر نامىزىنى ئىختىيارى ئوقۇيدىغان ۋاقىت چىقىپ كېتىدۇ. زۆرۈرىيەت بولۇپ قالغاندا كۈن ئولتۇرغانغا قەدەر ئوقۇسا بولىدۇ. ئاندىن شام نامىزىنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ، ئۇنىڭ ۋاقتى كۈن ئولتۇرۇشتىكى قىزىللىق يوقالغانغا قەدەردۇر. ئاندىن خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ، ئۇنىڭ ئىختىيارى ۋاقتى يېرىم كېچىگىچە بولىدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن تاڭ يورىغانغا قەدەر زۆرۈرىيەت بولۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئوقۇسا بولىدىغان ۋاقىت قالىدۇ. ئاندىن بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى كىرىدۇ، ئۇنىڭ ۋاقتى كۈن چىققانغا قەدەر بولىدۇ. نامازنى ئاۋۋالقى ۋاقتىدا ئوقۇش ئەۋزەلدۇر، پەقەت خۇپتەن نامىزىنى ئاخىرقى ۋاقتىدا ئوقۇش، قاتتىق ئىسسىق بولۇپ كەتكەندە، پېشىن نامىزىنى ئاخىرقى ۋاقتىدا ئوقۇش ئەۋزەلدۇر. 6ـ ئەۋرەتنى يېپىش.[1] 7ـ بەدەننى، كىيىمنى ۋە ناماز ئوقۇيدىغان جاينى نىجاسەتتىن پاك تۇتۇشقا قادىر بولغان ئەھۋال ئاستىدا پاك تۇتۇش. 8 ـ قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈشكە قادىر بولالىغان ئەھۋال ئاستىدا قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش. 9 ـ نامازغا نىيەت قىلىش.

نامازنىڭ ئەركانلىرى: نامازنىڭ ئەركانلىرى 14 دۇر: 1ـ قىيامدا (ئۆرە) تۇرۇشقا قادىر بولغان ئادەمنىڭ پەرز نامازدا ئۆرە تۇرۇشى. 2 ـ ئىھرام تەكبىرنى (يەنى نامازنى باشلاش تەكبىرنى) ئېيتىش. 3 ـ سۈرە فاتىھەنى ئوقۇش. 4 ـ ھەر رەكئەتتە رۇكۇ قىلىش. 5 ـ رۇكۇدىن باش كۆتۈرۈش. 6 ـ رۇكۇدىن كېيىن رۇس تۇرۇش. 7 ـ يەتتە ئەزاسى بىلەن بىرلىكتە سەجدە قىلىش. 8 ـ ئىككى سەجدە ئارىلىقىدا بىرئاز ئولتۇرۇش. 9 ـ ئاخىرقى تەشەھھۇدنى ئوقۇش. 10 ـ تەشەھھۇد ئوقۇغاندا ئولتۇرۇش. 11 ـ ئاخىرقى تەشەھھۇدتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئوقۇش. 12 ـ بىرىنچى سالامنى بېرىش. 13 ـ ئەمەلىي ئەركانلارنى تەمكىنلىك بىلەن ئادا قىلىش. 14 ـ بۇ ئەركانلارنى تەرتىپ بىلەن قىلىش.

دىققەت: ناماز يۇقىرىدىكى ئاساسلار بىلەن تولۇق ئادا تاپىدۇ. ئۇنىڭ بىرى قەستەنلىك ياكى سەۋەنلىك بىلەن تەرك ئېتىلسە ناماز بۇزۇلىدۇ.

نامازنىڭ ۋاجىپلىرى: نامازنىڭ ۋاجىپلىرى سەككىزدۇر. 1ـئىھرام تەكبىرىدىن باشقا ھەممە تەكبىرلەر. 2 ـ ئىمامنىڭ ۋە يالغۇز ناماز ئوقىغۇچىنىڭ: «سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ» دېيىشى. 3 ـ رۇكۇدىن باش كۆتۈرگەندە: «رەببەنا ۋەلەكەلھەمدۇ» دېيىش. 4ـ رۇكۇدا بىر قېتىم: «سۇبھانە رەببىيەلئەزىم» دېيىش.

---

(1) **ئەۋرەت:** باشقىلارنىڭ كۆرۈپ قىلىشىدىن ئۇيۇتىدىغان جايدۇر. يەتتە ياشقا كىرگەن ئوغۇل بالىنىڭ ئالدى ۋە كەينى ئۇياتلىق جايلىرى ئەۋرەت دېيىلىدۇ. ئون ياشقا كىرگەن ئوغۇل بالىنىڭ ئەۋرىتى كىندىكتىن تارتىپ تىزغىچە بولىدۇ. ھۆر، بالاغەتكە يەتكەن قىز-خانىملارنىڭ نامازدا يۈزىدىن باشقا ھەممە يېرى ئەۋرەت ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر نامازدا يات ئەركەكلەرگە كۆرۈنۈپ قالىدىغان بولسا، يۈزىنى يېپىشى ۋاجىپ بولىدۇ. ناماز ئوقۇش ياكى كەبىنى تاۋاپ قىلىش جەريانىدا بەدەنلىرى ئېچىلىپ قالىدىغان ئەھۋاللار كۆرۈلسە ئىبادەتنىڭ ساغلام بولۇشىغا تەسىر يەتكۈزىدۇ. ئالدى-كەينى ئۇياتلىق ئورۇننى نامازدىن باشقا ۋاقىتتىمۇ يۆگەش ۋاجىپ بولۇپ، قاراڭغۇ ياكى يالغۇز جايدىمۇ ھاجەتسىز ئېچىش ياخشى كۆرۈلمەيدۇ.

5 ـ سەجدىدە بىر قېتىم: «سۇبھانە رەببىيەلئەئلا» دېيىش. 6 ـ ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا: «رەببىغفىرلىي» دېيىش. 7 ـ ئالدىنقى تەشەھھۇدنى ئوقۇش. 8 ـ ئالدىنقى تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇش.

دىققەت: بۇ ۋاجىپلار قەستەنلىك بىلەن تەرك ئېتىلسە ناماز بۇزۇلىدۇ. سەۋەنلىكتىن تەرك ئەتسە سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىدۇ.

نامازنىڭ سۈننەتلىرى: نامازنىڭ سۆزلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان ۋە ئەمەلىي ھەرىكەتلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان سۈننەتلىرى بولۇپ، ئۇنىڭدىن بىرەر نەرسە تەرك ئېتىلسە گەرچە ئۇ قەستەنلىك بىلەن بولسىمۇ، ناماز بۇزۇلمايدۇ.

نامازنىڭ سۆزلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت: باشلاش دۇئاسىنى ئوقۇش. شەيتاندىن پاناھ تىلەش. "بىسمىللاھ" نى ئوقۇش. ئامىن دېيىش. ئامىننى ئۈنلۈك ئوقۇلىدىغان نامازدا ئۈنلۈك دېيىش. سۈرە فاتىھەدىن كېيىن قۇرئاندىن قولاي بولغان ئايەت ياكى سۈرە ئوقۇش. ئىمامنىڭ قىرائەتنى ئۈنلۈك ئوقۇشى (ئىمامغا ئىقتىدا قىلغۇچىنىڭ ئۈنلۈك ئوقۇشى مەنئى قىلىنىدۇ، يالغۇز ئوقۇغۇچىنىڭ قانداق ئوقۇش ئىختىيارى بار). «رەببەنا ۋەلەكەلھەمد» دەپ بولغاندىن كېيىن «ھەمدەن كەسىيرەن تەييىبەن مۇبارەكەن فىيھى مىلئۇسسەماۋاتى ۋە مىلئۇلئەرزى ۋەمىلئۇ ما شىئتە مىن شەيئىن بەئدۇ» دېيىش. رۇكۇ ۋە سەجدىدىكى تەسبىھلەرنى بىر قېتىمدىن ئارتۇق دېيىش، ھەمدە «رەببىغفىرلىي» نى يەنە بىر قېتىم ئوقۇش. سالام بېرىشتىن ئىلگىرى دۇئا قىلىش.

نامازنىڭ ئەمەلىي ھەرىكەتلەر ئارقىلىق ئورۇندىلىدىغان سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت: ئېھرام تەكبىرىدە، رۇكۇ قىلغاندا، رۇكۇدىن تۇرغاندا ۋە ئاۋۋالقى تەشەھھۇدتىن تۇرغاندا رەفئىيەت قىلىش. قىيامدا تۇرغان چاغدا ئوڭ قولنى سول قولنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، كۆكسىنىڭ ئاستىغا قويۇش. كۆزنى سەجدە قىلىدىغان جايغا تىكىش. قىيامدا تۇرغاندا ئىككى قەدىمىنىڭ ئارىسىنى بىرئاز كېرىپ تۇرۇش. سەجدە قىلغاندا ئالدى بىلەن ئىككى تىزىنى، ئاندىن پېشانىسىنى ۋە بۇرنىنى قويۇش. ئىككى بىلىكىنى ئىككى بېقىنىدىن، قورسىقىنى ئىككى يوتىسىدىن، ئىككى يوتىسىنى ئىككى پاچىقىدىن ئايرىپ ئارىلىقنى بوش تۇتۇش. ئىككى تىزىنىڭ ئارىسىنى ئايرىپ تۇتۇش. ئىككى پۇتنى ئايرىغان ھالدا تىكلەش ۋە پۇت بارماقلىرىنىڭ ئاستى تەرىپىنى يەرگە تەككۈزۈپ تۇرۇش. ئىككى قولنى ئاچقان، بارماقلىرىنى بىر ـ بىرىگە ھەم تۇتقان ھالدا ئىككى مۈرىسىنىڭ ئۇدۇلىغا قويۇش. ئىككىنچى رەكئەتكە تۇرغاندا پۇتنىڭ ئاستىغا كۆچەپ، شۇنداقلا، ئىككى تىزىغا ئىككى قولى بىلەن تايىنىپ ئورنىدىن تۇرۇش. ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا ۋە ئاۋۋالقى تەشەھھۇدتا ئولتۇرغاندا پۇتنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرۇش. ئاخىرقى تەشەھھۇدتا كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرۇش. ئىككى سەجدىنىڭ ئارىلىقىدا ئىككى قولنى ئىككى يوتىسىنىڭ ئۈستىگە ئالقىنىنى ئاچقان، بارماقلىرىنى ھەم تۇتقان ھالدا قويۇش. تەشەھھۇدتا ئولتۇرغاندىمۇ شۇنداق قىلىش، پەقەت اللە نى ياد ئەتكەن ۋە ئۇنىڭغا دۇئا قىلغان چاغدا ئوڭ قولىنىڭ چىمچىلاق بارمىقى بىلەن ئۈزۈك بارمىقىنى يۇمۇپ، ئوتتۇرا بارمىقى بىلەن باش بارمىقىنى ھالقىسىمان قىلىپ، كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن اللە نىڭ بار ۋە بىرلىكىگە ئىشارەت قىلىش. سالام بەرگەندە ئوڭ ۋە سول تەرەپكە قاراش. ئالدى بىلەن ئوڭ تەرەپكە قاراش.

سەۋەنلىك سەجدىسى: ئەگەر نامازخان نامازدا بەلگىلەنگەن بىرەر سۆزنى سەۋەنلىكتىن ئۆز ئورنىدىن باشقا يەردە قىلىپ قالسا، مەسىلەن: سەجدىدە قۇرئان ئوقۇپ قالغانغا ئوخشاش، سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىش سۈننەتتۇر. ئەگەر نامازنىڭ بىرەر سۈننىتىنى تەرك ئېتىپ قالسا، سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىش رۇخسەتتۇر. ئەگەر رۇكۇ، سەجدە، قىيام ياكى تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇشنى ئارتۇق قىلىپ قالسا ياكى نامازنى تاماملاشتىن بۇرۇن سالام بېرىپ سالسا، ياكى ئايەتنىڭ مەنىسى ئۆزگىرىپ كەتكىدەك دەرىجىدە خاتا ئوقۇپ قالسا، ياكى بىرەر ۋاجىپنى تەرك ئەتسە، ياكى بىرەر ئەمەلنى قىلىۋاتقان چاغدا ئۇنى ئارتۇق قىلىپ سالدىممىكىن دەپ شەكلىنىپ قالسا، سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىش ۋاجىپتۇر. ۋاجىپ بولغان سەۋەنلىك سەجدىسىنى قەستەن تەرك ئېتىش نامازنى بۇزىدۇ. سەۋەنلىك سەجدىسىنى خالىسا سالام

بېرىشتىن ئىلگىرى قىلىدۇ. خالىسا سالام بەرگەندىن كېيىن قىلىدۇ. ئەگەر سەۋەنلىك سەجدىسى قىلىشنى ئۇنتۇپ قالغان بولۇپ، ئارىدىن خېلى ۋاقىت ئۆتۈپ كەتكەن بولسا، بۇ سەجدە ئۇ كىشىنىڭ گەردىنىدىن ساقىت بولىدۇ.

ناماز ئوقۇش قائىدىلىرى: نامازخان نامازغا تۇرغاندا قىبلىگە يۈز كەلتۈرىدۇ ۋە: «الله ئەكبەر» دەيدۇ. ئىمام تەكبىرنى ۋە باشقا تەكبىرلەرنى ئارقىدىكى كىشىلەرنىڭ ئاڭلىشى ئۈچۈن ئۈنلۈك دەيدۇ. باشقىلار ئۈنى ئىچىدە دەيدۇ. تەكبىرنى باشلىغاندا ئىككى قولىنى ئىككى مۈرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرىدۇ، ئاندىن قولىنى چۈشۈرۈپ ئوڭ قولى بىلەن سول قولىنىڭ ئۈستىنى تۇتۇپ كۆكسىنىڭ ئاستىغا قويىدۇ. كۆزىنى سەجدە قىلىدىغان جايىغا تىكىدۇ. ئاندىن سۈننەتتە بايان قىلىنغان: «سبحانك اللهمّ وبحمدك وتبارك اسمك وتعالى جدّك ولا إله غيرك» دېگەنگە ئوخشاش تەسبىھلەر بىلەن باشلايدۇ. ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ، ئاندىن «بىسمىللاھ» نى ئوقۇيدۇ. ئاندىن سۈرە فاتىھەنى ئوقۇيدۇ، ئىقتىدا قىلغۇچىنىڭ سۈرە فاتىھەنى ئىمام تىنغان چاغدا ۋە ئۈنلۈك ئوقۇمايدىغان رەكئەتلەردە ئوقۇشى مۇستەھەبتۇر. ئىچىدە ئوقۇلىدىغان نامازلاردا سۈرە فاتىھەنى ئوقۇش ۋاجىپتۇر، ئاندىن قۇرئاندىن ئاسان بولغان سۈرە ياكى ئايەتلەرنى قوشۇپ ئوقۇيدۇ. بامدات نامىزىدا ئۇزۇن سۈرىلەر بۆلۈمىنىڭ سۈرىسىنى، شامدا قىسقا سۈرىلەر بۆلۈمىنىڭ سۈرىسىنى، قالغان نامازلاردا ئوتتۇرا ھال سۈرىلەر بۆلۈمىنىڭ سۈرىسىنى ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. ئۇزۇن سۈرىلەر بۆلۈمى سۈرە «قاف» تىن سۈرە «ئەممە» گىچە، ئوتتۇراھال سۈرىلەر بۆلۈمى سۈرە «زۇھا» غىچە، قىسقا سۈرىلەر بۆلۈمى سۈرە «ناس» قىچە بولىدۇ.

ئىمام قىرائەتنى بامدات نامىزىدا، شام ۋە خۇپتەننىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئەتلىرىدە ئۈنلۈك، باشقا نامازلاردا ئىچىدە ئوقۇيدۇ. ئاندىن تەكبىر ئېيتىپ رۇكۇ قىلىدۇ، ئىككى قولىنى نامازغا ئېھرام باغلىغاندا كۆتۈرگەنگە ئوخشاش كۆتۈرۈپ رەفئىيەت قىلىدۇ. رۇكۇدا قوللىرىنى تىزلىرىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ، بارماقلىرىنى ئاراچ تۇتىدۇ، دۈمبىسىنى تۈز ئېگىدۇ، بېشىنى دۈمبىسى بىلەن باراۋەر تۇتىدۇ. ئاندىن «سۇبھانە رەببىيەل ئەزىم» نى ئۈچ قېتىم دەيدۇ، ئاندىن «سەمىئەللاھۇ لىمەنھەمىدەھ» دېگەن ھالدا بېشىنى كۆتۈرىدۇ، يەنە ئىككى قولىنى نامازغا ئېھرام باغلىغاندا كۆتۈرگەنگە ئوخشاش كۆتۈرۈپ رەفئىيەت قىلىدۇ. رۇس تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن «رەببەنا ۋەلەكەلھەمد ھەمدەن كەسىيرەن تەييىبەن مۇبارەكەن فىيھى مىلئۇسسەماۋاتى ۋەمىلئۇلئەرزى ۋەمىلئۇ ماشىئتە مىن شەيئىن بەئدۇ» دەيدۇ، ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا سەجدىگە بارىدۇ. ئىككى بىلىكىنى ئىككى بېقىنىدىن، قورسىقىنى ئىككى يوتىسىدىن ئايرىپ تۇتىدۇ. ئىككى قولىنى ئىككى مۈرىسىنىڭ باراۋىرىدە قويىدۇ، پۇتىنىڭ ئۇچى، قوللىرىنىڭ ۋە پۇتلىرىنىڭ بارماقلىرى بىلەن قىبلىگە قارىغان بولۇشى كېرەك. ئۇنىڭدىن كېيىن «سۇبھانە رەببىيەلئەئلا» نى ئۈچ قېتىم دەيدۇ. ئەگەر: «سۇببۇھۇن قۇددۇسۇن رەببۇلمەلائىكەتى ۋەررۇھ» دېگەنگە، ياكى «سبحانك اللهمّ وبحمدك وتبارك اسمك وتعالى جدّك ولا إله غيرك » دېگەنگە ئوخشاش سۈننەتتە كەلگەن بەزى دۇئالارنى ياكى ئۆزى خالىغان دۇئالارنى زىيادە قىلسا بولىۋېرىدۇ. ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا بېشىنى كۆتۈرىدۇ، سول پۇتىنى ياتقۇزۇپ ئۇنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ. ئوڭ پۇتىنى تىك تۇتىدۇ، پۇتىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە ئېگىدۇ ياكى پۇتىنىڭ بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە ئېگىپ ھەر ئىككىلى پۇتىنى تىكلەيدۇ ۋە ئىككى پۇتىنىڭ سوڭىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ. ئاندىن: «رەببىغفىرلىي» نى ئىككى قېتىم دەيدۇ. ئەگەر«وارحمني واجبرني وارفعني وارزقني وانصرني واهدني وعافني واعف عني» نى زىيادە قىلسا بولىۋېرىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن ئىككىنچى قېتىم ئاۋۋالقىدەكلا سەجدە قىلىدۇ، ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا بېشىنى كۆتۈرىدۇ ۋە ئىككى پۇتىنىڭ كۈچىگە تايىنىپ ئورنىدىن قوپۇپ تۈز تۇرىدۇ، ئاندىن ئىككىنچى رەكئەت نامازنى بىرىنچى رەكئەت نامازغا ئوخشاش ئوقۇيدۇ. ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، تەشەھھۇد ئۈچۈن پۇتىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ. سول قولىنى سول يوتىسىنىڭ ئۈستىگە، ئوڭ قولىنى ئوڭ يوتىسىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ، ئوڭ قولىنىڭ چىمچىلاق بارمىقى بىلەن ئۆزۈك بارمىقىنى يۇمىۋالىدۇ، باش

بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى ھالقىسىمان قىلىدۇ، كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئىشارەت قىلىدۇ ۋە «التَّحِيَّات لِلهِ وَالصَّلَوَات وَالطَّيِّبَات، السَّلام عَلَيكَ أَيّهَا النَّبِيّ وَرَحمَة الله وَبَرَكَاته السَّلام عَلَينَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشهَد أَن لا إِلَهَ إِلا الله، وَأَشهَد أَنَّ مُحَمَّدًا عَبده وَرَسوله» نى ئىچىدە ئوقۇيدۇ.

ئۈنىڭدىن كېيىن ئۈچ رەكئەتلىك، تۆت رەكئەتلىك نامازلاردا تەكبىر ئېيتقان ھالدا ئورنىدىن تۇرىدۇ ۋە رەفئىيەت قىلىدۇ. نامازنىڭ ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلىرىنى مۇشۇنداق ئوقۇيدۇ. لېكىن قىرائەتنى ئۈنلۈك ئوقۇمايدۇ ۋە سۈرە فاتىھەنىلا ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئاخىرقى تەشەھھۇدتا سول پۇتنى يانچە ياتقۇزۇپ، ئوڭ تەرىپىگە چىقىرىپ، ئوڭ پۇتنى تىكلەپ، كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ياكى سول ۋە ئوڭ پۇتنى يانچە ياتقۇزۇپ، ھەر ئىككىلىسىنى ئوڭ تەرىپىگە چىقىرىپ، كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ياكى سول پۇتنىڭ ئۈچىنى ئوڭ پۇتنىڭ تىقىمىغا ئۇدۇللاپ، ئوڭ پۇتنى تىكلەپ كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ئىككى تەشەھھۇدلۇق نامازدىن پەقەت ئاخىرقى تەشەھھۇدتىلا كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. ئاندىن تەشەھھۇد (يەنى ئەتتەھىيياتۇنى) ئوقۇيدۇ، ئاندىن: « اللَّهمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيتَ عَلَى إِبرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيد مَجِيد، اللَّهمَّ بَارِك عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكتَ عَلَى إِبرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيد مَجِيد» نى ئوقۇيدۇ، نامازخاننىڭ: «أَعوذ بالله من عَذَابِ النَّارِ، وَعَذَابِ القَبرِ، وَفِتنَةِ المَحيَا وَالمَمَاتِ، وَفِتنَةِ المَسِيحِ الدَّجَّالِ» دەپ دۇئا قىلىشى ۋە سۈننەتتە كەلگەن باشقا دۇئالارنى قىلىشى سۈننەتتۇر. ئاندىن ئىككى سالام بىلەن نامازنى ئاخىرلاشتۇرىدۇ: «ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھى» دېگەن ھالدا ئوڭ تەرىپىگە قارايدۇ، ئاندىن سول تەرىپىگىمۇ ئوخشاش سالام بېرىدۇ. نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، سۈننەتتە كەلگەن دۇئالارنى ئوقۇش سۈننەتتۇر[1].

كېسەلنىڭ نامىزى: كېسەل ئادەمنىڭ قىيامدا تۇرۇشى كېسىلىگە تەسىر يەتكۈزسە ياكى قىيامدا تۇرۇشقا قادىر بولالمىسا، نامازنى ئولتۇرۇپ ئوقۇيدۇ. ئەگەر ئولتۇرۇپمۇ ئوقۇيالمىسا، يېنىچە يېتىپ تۇرۇپ ئوقۇيدۇ. بۇمۇ قىيىن بولۇپ قالسا، ئوڭدىسىغا يېتىپ تۇرۇپ ئوقۇيدۇ. رۇكۇ ۋە سەجدە قىلالمىسا، ئىشارەت بىلەن ئوقۇيدۇ. كېسەللىك سەۋەبىدىن ئادا قىلالمىغان نامازلىرىنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. ئەگەر كېسەل ئۈچۈن ھەر نامازنى ئۆز ۋاقتىدا ئادا قىلىش قىيىن بولسا، پېشىن نامىزى بىلەن دىگەر نامىزىنى بىر، شام نامىزى بىلەن خۇپتەن نامىزىنى بىر قىلىپ، شۇ ئىككى نامازنىڭ بىرىنىڭ ۋاقتىدا جەملەپ ئوقۇيدۇ.

مۇساپىرنىڭ نامىزى: كىمنىڭكى سەپىرىنىڭ مۇساپىسى تەخمىنەن 85 كىلومېتىردىن كۆپ بولۇپ، شەرئەتكە خىلاپ بولمىغان سەپەر بولسا، تۆت رەكئەتلىك نامازلارنى ئىككى رەكئەتكە قەسىر(قىسقارتىپ) قىلىپ ئوقۇيدۇ. كىمكى سەپەر جەريانىدا بىرەر جايدا تۆت كۈندىن ئارتۇق تۇرۇشنى (يەنى 20 ۋاخ پەرز ناماز مىقدارى تۇرۇشنى) نىيەت قىلسا (ھەنەفىي مەزھىپىدە 15 كۈندىن ئارتۇق تۇرۇشنى نىيەت قىلسا دەپ قارىلىدۇ.-مۇھەررىر-)، شۇ جايغا يېتىپ بارغاندىن باشلاپلا نامازنى تولۇق ئوقۇيدۇ، قەسىر قىلمايدۇ. ئەگەر

---

١ **نامازخان** سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۈچ قېتىم: أَستَغفِر الله دەيدۇ، ئاندىن بۇ زىكىرنى ئېيتىدۇ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلامُ، ومِنكَ السَّلامُ، تباركْتَ يَا ذا الجلالِ والإكرام، لا إله إلاَّ الله وحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لهُ المُلْكُ ولَهُ الحَمْدُ، وهُوَ عَلى كُلِّ شَيءٍ قَديرٌ، لا حوْلَ وَلا قُوَّةَ إلاَّ بِالله، لا إله إلاَّ الله، وَلا نَعْبُدُ إلاَّ إيَّاهُ، لهُ النعمةُ، ولَهُ الفضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الحَسنُ، لا إله إلاَّ الله مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ولوْ كَرِه الكَافرُون، اللَّهُمَّ لا مانِعَ لما أعْطَيْتَ، وَلا مُعْطيَ لما مَنَعْتَ، ولا ينْفَعُ ذا الجَدِّ مِنْكَ الجدُّ». ناماز بامدات بىلەن ناماز شامدىن كېيىن يۇقىرىدىكى زىكىرلەرگە تۆۋەندىكى زىكىرنى قوشۇپ ئون قېتىم ئېيتىدۇ: «لا إله إلاَّ الله وحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لهُ المُلْكُ ولَهُ الحَمْدُ، يحيِي ويميت، وهُوَ عَلى كُلِّ شَيءٍ قَديرٌ». ئاندىن كېيىن **«سۇبھانەللاھ»** نى 33 قېتىم، **«ئەلھەمدۇلىللاھ»** نى 33 قېتىم، **«الله ئەكبەر»** نى 33 قېتىم دەيدۇ. يۈزىنچى قېتىمدا: «لا إله إلاَّ الله وحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لهُ المُلْكُ ولَهُ الحَمْدُ، وهُوَ عَلى كُلِّ شَيءٍ قَديرٌ» نى ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئايەتۇلكۇرسىنى ئوقۇيدۇ، ئاندىن سۈرە ئىخلاس (قۇل ھۇۋەللاھۇ ئەھەد) نى، سۈرە فەلەق (قۇل ئەئۇزۇ بىرەببىلفەلەق) نى ۋە سۈرە ناس (قۇل ئەئۇزۇ بىرەببىنناسى) نى ئوقۇيدۇ. ناماز بامدات بىلەن ناماز شامدىن كېيىن سۈرە ئىخلاسنى، فەلەقنى ۋە ناسنى ئۈچ قېتىمدىن تەكرار ئوقۇيدۇ.

مۇساپىر مۇقىم ئادەمگە ئىقتىدا قىلىپ ئوقۇسا، ياكى مۇقىم چاغدا بىرەر نامازنى ئۇنتۇپ قېلىپ، ئۇنى سەپەر ئۈستىدە ئېسىگە ئالسا، ياكى سەپەر ئۈستىدە بىرەر نامازنى ئۇنتۇپ قېلىپ مۇقىم چاغدا ئېسىگە ئالسا، يۇقىرىقى ھالەتلەرنىڭ ھەممىسىدە نامازنى تولۇق ئوقۇيدۇ. مۇساپىر نامازنى تولۇق ئوقۇسىمۇ بولىدۇ، لېكىن قەسىر ئوقۇغىنى ئەۋزەلدۇر.

جۈمە نامىزى: جۈمە نامىزى پېشىن نامىزىدىن ئەۋزەلدۇر. ئۇ مۇستەقىل ناماز بولۇپ، ھەرگىزمۇ پېشىن نامىزىنىڭ قىسقارتىلمىسى ئەمەس. شۇڭا مەزكۇر نامازنى تۆت رەكئەت ئوقۇشقا ياكى پېشىن نىيىتى بىلەن ئوقۇشقا بولمايدۇ. نامازنى جەملەپ ئوقۇش سەۋەبى تېپىلغاندىمۇ جۈمە نامىزى بىلەن پېشىن (ئاتالمىش ئېھتىياتى پېشىن.-م-) نامىزىنى ياكى دىگەر نامىزى بىلەن جەملەپ ئوقۇشقا قەتئىي بولمايدۇ.

ۋىتىر نامىزى: ۋىتىر نامىزى تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر. ئۇنىڭ ۋاقتى خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن تاڭ يورىغانغا قەدەردۇر. ئەڭ تۆۋىنى بىر رەكئەت، ئەڭ يۇقىرىسى 11 رەكئەت بولىدۇ. ھەر ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىش ئەۋزەلدۇر ئەڭ ئاز دېگەندە ئىككى سالام بىلەن ئۈچ رەكئەت ئوقۇش كامىل ۋىتىر نامىزى بولىدۇ. ۋىتىر نامىزىدا بىرىنچى رەكئەتتە سۈرە ئەئلانى، ئىككىنچى رەكئەتتە سۈرە كاپىرۇننى، ئۈچىنچى رەكئەتتە سۈرە ئىخلاسنى ئوقۇش سۈننەتتۇر. ھەتتا ئۆزى يالغۇز ھالەتتىمۇ ئۈچىنچى رەكئەتتە رۇكۇدىن كېيىن قولىنى دۇئاغا ئىچىپ قۇنۇت دۇئاسى ئوقۇشى مۇستەھەبتۇر.

جىنازە نامىزى: ۋاپات بولغان مۇسۇلماننى يۇيۇش، كېپەنلەش، ئۇنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈش، قەبرىستانلىققا كۆتۈرۈپ ئاپىرىش ۋە دەپنە قىلىش پەرز كۇپايە بولۇپ، بىر قىسىم كىشىلەر ئۇنى ئادا قىلسا، باشقىلارنىڭ گەردىنىدىن مەجبۇرىيەت ساقىت بولىدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن، ھەممە كىشى گۇناھكار بولىدۇ. ئەمما ئۇرۇشتا شېھىت بولغان كىشى يۇيۇلمايدۇ ۋە كېپەنلەنمەيدۇ. ئۇنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈش دۇرۇس بولىدۇ، قايسى ھالەتتە جېنى چىققان بولسا، شۇ ھالەتتە دەپنە قىلىنىدۇ.

ئەر كىشىنى ئۈچ پارچە ئاق رەخت بىلەن كېپەنلەش، خوتۇن كىشىنى ئىشتان، لېچەك، كۆينەك ۋە ئىككى پارچە رەختتىن ئىبارەت جەمئىي بەش پارچە ئاق رەخت بىلەن كېپەنلەش سۈننەتتۇر. ئىمام تاق كىشىنىڭ نامازنى چۈشۈرگەندە، ئەر مېيىتنىڭ كۆكسى ئۇدۇلىدا، ئايال مېيىتنىڭ قورسىقى ئۇدۇلىدا تۇرۇشى سۈننەتتۇر. جىنازە نامىزى تۆت تەكبىر بىلەن ئادا قىلىنىدۇ، ھەر بىر تەكبىردە ئىككى قولىنى كۆتۈرىدۇ، بىرىنچى تەكبىر بىلەن باشلايدۇ، ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ. ”بىسمىللاھ“ نى ئوقۇيدۇ ۋە سۈرە فاتىھەنى ئىچىدە ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئىككىنچى تەكبىرنى ئېيتىدۇ ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىدۇ. ئاندىن ئۈچىنچى تەكبىرنى ئېيتىدۇ ۋە مېيىتقا دۇئا قىلىدۇ. ئاندىن تۆتىنچى تەكبىرنى ئېيتىدۇ، ئاندىن ئازراق تۇرۇۋېتىپ ئوڭ ۋە سول يېنىغا سالام بېرىش بىلەن نامازنى تۈگىتىدۇ.

مېيىتنىڭ قەبرىسىنى بىر غېرىچتىن ئېگىز كۆتۈرۈش، ھاك ۋە گەج بىلەن سۇۋاپ كۆركەملەشتۈرۈش، سۆيۈش، كۈجە كۆيدۈرۈش، قەبرە بېشىدا كولۇش، قەبرىگە خەت يېزىش، قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇش ياكى مېڭىش قاتارلىق ئىشلار مەنئى قىلىنىدۇ. قەبرىگە چىراق يېقىش، تاۋاپ قىلىش، ئۈستىگە مەسچىت سېلىش ياكى مېيىتنى مەسچىتكە دەپنە قىلىش قاتارلىق ئىشلار ھارامدۇر. قەبرە ئۈستىگە سېلىنغان گۈمبەزلەرنى چېقىپ تاشلاش ۋاجىپتۇر.

✸ تەسەللىي بېرىش سۆزلىرىنى قىلىش چەكلەنگەن ئەمەس، تەسەللىي بەرگۈچى: «الله ئەجرىڭىزنى كاتتا قىلسۇن. سەۋر ئاتا قىلسۇن. مېيىتكە مەغپىرەت قىلسۇن!.» دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قىلسا بولىدۇ. كاپىرنىڭ مۇسۇلمانغا تەسەللى بېرىشى: «الله ئەجرىڭىزنى كاتتا قىلسۇن، سەۋر ئاتا قىلسۇن!» دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەر بىلەن بولسا بولىدۇ. مۇسۇلماننىڭ كاپىرغا تەسەللى بېرىشى ۋە تەزىيە قىلىشى چەكلىنىدۇ.

✸ ئۆزى ئۆلۈپ كەتكەندە خوتۇن ـ بالىلىرىنىڭ ئۇن سېلىپ يىغلايدىغانلىقىنى بىلگەن ئادەمنىڭ ئۆلارغا ۋاپاتىدىن كېيىن يىغلىماسلىقنى تەۋسىيە قىلىشى ۋاجىپتۇر. چۈنكى ئۇلارنىڭ يىغلىشى سەۋەبلىك مېيىت ئازابلىنىدۇ.

- ئىمام شافىئى (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: "تەزىيە قىلغۇچىلارنى كۈتۈپ ئولتۇرۇش ياخشى كۆرۈلمەيدۇ." مېيىتنىڭ ئىگىلىرىنىڭ بىر ئۆيگە يىغىلىپ تەسەللىي بەرگۈچى ۋە تەزىيە قىلغۇچىلارنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ ئولتۇرۇشى ياخشى ئەمەس. ئۇلار مەيلى ئەر ياكى ئايال بولسۇن كۆرۈپ ئولتۇرماستىن ئۆز ئىشلىرىغا تارقاپ كېتىشى كېرەك.
- مېيىتنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە تاماق ئېتىپ ئەكىلىش سۈننەتتۇر. ئۇلارنىڭ تاماقلىرىنى يېيىش ياكى مېيىتنىڭ ئۆيىگە يىغىلغانلارغا تاماق ئېتىش مەكروھتۇر.
- مۇسۇلماننىڭ قەبرىسىنى سەپەر قىلماستىن زىيارەت قىلىش سۈننەتتۇر.(بۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى ئۆز شەھرىدىكى قەبرىستانلىقدۇر، ئەمما پالانى مازار غوجامغا زىيارەتكە بارىمىز دەپ سەپەر قىلىش هارامدۇر.-مۇھەررىر) كاپىرنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىش رۇخسەتتۇر. مۇسۇلماننىڭ قەبرىسىنى كاپىرنىڭ زىيارەت قىلىشى چەكلەنمەيدۇ.
- قەبرىستانلىققا كىرگەن كىشىنىڭ: مۆمىنلەر دىيارىدىكىلەر! سىلەرگە سالام بولسۇن!. الله خالىسا بىزمۇ سىلەرگە قېتىلىمىز. الله بىزدىن بالدۇر بېرىپ تۇرغۇچىلارغا ۋە كېيىن بارغۇچىلارغا رەھمەت قىلسۇن! بىز الله تىن ئۆزىمىزگە ۋە سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمىز. ئى الله! بىزنى ئۇلارنىڭ ئەجرىدىن مەھرۇم قىلمىغىن، ئۇلاردىن كېيىن بىزنى ئېغىر سىناققا قويمىغىن، بىزگە ۋە ئۇلارغا مەغپىرەت قىلغىن، دېيىشى سۈننەتتۇر.

ئىككى ھېيت نامىزى: ھېيت نامىزى پەرز كۇپايىدۇر. **ئۇنىڭ ۋاقتى** چاشكا نامىزىنىڭ ۋاقتى بىلەن ئوخشاش. ئەگەر ھېيت ئىكەنلىكى كۈن قايرىلغاندىن كېيىن ئۇقۇلسا، ئەتىسى ئوقۇلىدۇ. خۇتبىنىڭ شەرتلىرىدىن باشقا شەرتلەر، جۈمە نامىزىنىڭ شەرتلىرىگە ئوخشايدۇ. ھېيت نامىزىدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن ھېيت نامىزى ئوقۇلىدىغان جايدا نەپلە ناماز ئوقۇش مەكروھتۇر.

ھېيت نامىزىنى ئوقۇش قائىدىلىرى: ھېيت نامىزى ئىككى رەكئەت بولۇپ، بىرىنچى رەكئەتتە ئېھرام تەكبىرىدىن (ناماز باشلاش تەكبىرىدىن) كېيىن ۋە شەيتاندىن پاناھ تىلەشتىن بۇرۇن ئالتە قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ، ئىككىنچى رەكئەتتە قىرائەتتىن ئىلگىرى بەش قېتىم تەكبىر ئېيتىدۇ، ھەر تەكبىردە قولىنى كۆتۈرىدۇ، ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ ۋە سۈرە فاتىھەنى ئۈنلۈك ئوقۇيدۇ. بىرىنچى رەكئەتتە سۈرە «ئەئلا» نى، ئىككىنچى رەكئەتتە سۈرە «غاشىيە»نى ئوقۇيدۇ. سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن جۈمە نامىزىنىڭ خۇتبىسىگە ئوخشاش ئىككى خۇتبە ئوقۇيدۇ، لېكىن بۇ ئىككى خۇتبىدە تەكبىرنى كۆپ ئېيتىش سۈننەتتۇر. ئەگەر ھېيت نامىزىنى نەپلە نامازغا ئوخشاش ئوقۇسا، دۇرۇس بولىدۇ. چۈنكى ئارتۇق تەكبىرلەر ۋە ھەر ئىككى تەكبىرنىڭ ئارىلىقىدىكى زىكىرلەر سۈننەتتۇر.

قۇياش ۋە ئاي تۇتۇلغاندا ئوقۇلىدىغان ناماز: كۈن ۋە ئاي تۇتۇلغاندا ناماز ئوقۇش سۈننەتتۇر. ئۇنىڭ ۋاقتى كۈن ياكى ئاينىڭ تۇتۇلغان ۋاقتىدىن باشلاپ، تۇتۇلۇش كۆتۈرۈلگەنگە قەدەردۇر. سەۋەبى تۈگىگەندە قازاسى قىلىنمايدۇ. بۇ ئىككى رەكئەت ناماز بولۇپ، بىرىنچى رەكئىتىدە سۈرە فاتىھەنى ۋە ئۇزۇن بىر سۈرە ئوقۇيدۇ. رۇكۇنى ئۇزۇن قىلىدۇ. «سەمىئەللاھۇ لىمەن ھەمىدەھ، رەببەنا ۋەلەكەلھەمدۇ» دەپ، رۇكۇدىن باش كۆتۈرىدۇ، سەجدە قىلمايدۇ، يەنە سۈرە فاتىھەنى ۋە ئۇزۇن بىر سۈرە ئوقۇيدۇ. رۇكۇنى ئۇزۇن قىلىدۇ، ئاندىن رۇكۇدىن باش كۆتۈرىدۇ، ئاندىن ئىككى قېتىم ئۇزۇن سەجدە قىلىدۇ. ئىككىنچى رەكئەتنىمۇ بىرىنچى رەكئەتكە ئوخشاش ئوقۇيدۇ، ئاندىن تەشەھھۇدتە ئولتۇرىدۇ ۋە سالام بېرىدۇ. ئەگەر ئىقتىدا قىلغۇچى بىرىنچى رۇكۇدىن كېيىن كەلسە، بىرىنچى رەكئەت نامازغا ئۈلگۈرەلمىگەن بولىدۇ.

يامغۇر تەلەپ قىلىش نامىزى: زېمىندا قۇرغاقچىلىق يۈز بېرىپ، يۆل-يېغىن ئازلاپ كەتسە، الله دىن سۇ تەلەپ قىلىپ ناماز ئوقۇش سۈننەتتۇر. ئۇنىڭ ۋاقتى، ئادا قىلىنىشى ۋە ھۆكۈملىرى ھېيت نامىزىنىڭكىگە ئوخشايدۇ. پەقەت ئىمام نامازدىن كېيىن بىرلا خۇتبە ئوقۇيدۇ ۋە ئەھۋالنىڭ ئۆزگىرىشىنى ئۈمىد قىلغان

ھالدا خۇتبىنىڭ ئاخىرىدا تۇننى تەتۈر كېيىشى سۈننەتتۇر.

سۈننەت نامازلار: رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم پەرز نامازلاردىن باشقا ھەر كۈنى ئون ئىككى رەكئەت سۈننەت ناماز ئوقۇيتتى. ئۇ تۆۋەندىكىدەك: بامدات نامىزىدىن ئىلگىرى ئىككى رەكئەت، پېشىن نامىزىدىن ئىلگىرى تۆت رەكئەت، كېيىن ئىككى رەكئەت، شام نامىزىدىن كېيىن ئىككى رەكئەت، خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن ئىككى رەكئەت ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نەپلە نامازلارنى ئادا قىلىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ.

ناماز ئوقۇش چەكلەنگەن ۋاقىتلار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن نەپلە ناماز ئوقۇش مەنئى قىلىنغان ۋاقىتلار تۆۋەندىكىدەك: 1-تاڭ يورۇغاندىن كۈن چىقىپ نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەنگە قەدەر. 2- كۈن تىكلىنىپ ئېگىلگەنگە قەدەر. 3- دىگەر نامىزىدىن كۈن پاتقىچە قەدەر. ئەمما تۆۋەندىكىدەك سەۋەپلەر تۈپەيلى مەزكۇر چەكلەنگەن ۋاقىتلاردىمۇ: تەھىييەتۇل مەسچىت، كەبىنى تاۋاپ قىلىپ بولغاندىن كېيىنكى ناماز، بامداتنىڭ سۈننىتى، جىنازە نامىزى، تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىنكى ناماز، تىلاۋەت ۋە شۈكۈر سەجدىسىگە ئوخشاش نەپلە نامازلارنى ئوقۇش دۇرۇس بولىدۇ.

مەسچىتنىڭ ھۆكمى: مەسچىتنى ئېھتىياجقا قاراپ سېلىش ۋاجىپ. مەسچىت ئاللاھنىڭ نەزرىدە زېمىندىكى ئەڭ سۆيۈملۈك جايدۇر. مەسچىتتە، غەزەل ئوقۇش ۋە چاۋاك چېلىش، نەي چېلىش، ئەخلاق ۋە ھاياغا زىت شېئىر ۋە بېيتلارنى دېكلىماتسىيە قىلىش، ئەر-ئايال ئارىلىشىپ ئولتۇرۇش، جىنسى مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش، ئېلىم-سېتىم مەنئى قىلىنىدۇ. مەسچىتتە تىجارەت قىلغان كىشىگە، ئاللاھ تىجارىتىڭگە پەيدا يەتكۈزمىسۇن دېيىش سۈننەت. يۈتتۈرۈپ قويغان نەرسىسىنى مەسچىتكە كېلىپ ئېلان قىلسا ئاڭلىغان كىشىگە، ئاللاھ ئۇ نەرسەڭنى قايتۇرمىسۇن دېيىش سۈننەت.

ياش-ئۆسمۈرلەرگە تەلىم بېرىش، نىكاھ قىلىش، ھۆكۈم قىلىش، ئەخلاق ۋە ھاياغا زىت ئەمەس شېئىر ۋە بېيتلارنى ئوقۇش، ئۇخلاش ۋە ئارام ئېلىش، كېسەل ۋە مۇساپىرنىڭ بىرەر كېچە ئۇخلىشى قاتارلىقلارغا رۇخسەت قىلىنىدۇ. ۋاراڭ-چۇرۇڭ ۋە قالايمىقان گەپلەردىن، ئۇرۇشۇش، كۆپ گەپ قىلىش، ياقتۇرۇلمايدىغان دەرىجىدە ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ گەپ قىلىش، زۆرۈر بولمىغان ۋاقىتلاردىمۇ يول قىلىۋېلىش قاتارلىقلاردىن چەكلىنىش سۈننەتتۇر. دۇنيا ۋە ئۇنىڭدىكى ئىشلار توغرىسىدىكى سۆزلەرنى قىلىشىش، جەيناماز، چىراق ۋە ئېلىكتىرگە ئوخشىغان مەسچىتنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى نەرسىلەرنى تويي-توركۈن، ئۆلۈم-يېتىمدەك شەخشىي غەرەزلەرگە قوللۇنۇش يامان كۆرۈلىدۇ.

زاكات

زاكاتنىڭ تۈرلىرى: تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك نەرسىدە زاكات بېرىش پەرز بولىدۇ: بىرىنچى: تۆگە، كالا ۋە قوي، ئۆچكە قاتارلىق يايلاق ھايۋانلىرى (يەنى ئۆيدە بېقىلماستىن، تاغلاردا، جاڭگال ۋە چۆللەردە بېقىلغان ھايۋانلار). ئىككىنچى: زېمىندىن چىققان ئاشلىق دان ۋە مېۋە ـ چېۋە. ئۈچىنچى: نەخپۇل. تۆتىنچى: تىجارەتماللىرى.

زاكاتنىڭ شەرتلىرى: زاكات تۆۋەندىكىدەك بەش تۈرلۈك شەرت ھازىرلانغاندا ئاندىن پەرز بولىدۇ. بىرىنچى: ئىسلام دىنىغا كىرگەن بولۇش. ئىككىنچى: ھۆر كىشى بولۇش. ئۈچىنچى: زاكىتىنى ئايرىماقچى بولغان نەرسە نىسابقا (يەنى زاكات بېرىشكە لايىق ئۆلچەمگە) يەتكەن بولۇش. تۆتىنچى: تولۇق ئىگىدارچىلىق قىلغان بولۇش. بەشىنچى: يەردىن چىققان ئاشلىق، دان ۋە مېۋە ـ چېۋىدىن باشقا نەرسىلەرنىڭ نىسابىغا يەتكەندىن تارتىپ تولۇق بىر يىل ئۆتكەن بولۇش.

زاكات ئايرىشقا تېگىشلىك ھايۋانلار: تۆگە، كالا ۋە قوي ـ ئۆچكىدىن ئىبارەت ئۈچ تۈرلۈك بولۇپ، زاكاتنىڭ پەرز بولۇشى ئۈچۈن ئۇ ھايۋانلاردا چوقۇم مۇنداق ئىككى شەرت تېپىلىشى كېرەك: 1 ـ بىر يىل ياكى ئۇنىڭدىن كۆپ ۋاقىت يايلاقتا بېقىلىشى كېرەك. 2 ـ ئىشلىتىش ئۈچۈن ئەمەس، سۈتىدىن پايدىلىنىش ۋە نەسىل قالدۇرۇش ئۈچۈن بېقىلغان بولۇشى كېرەك. ئەمما تىجارەت ئۈچۈن بولسا، ئۇنىڭ زاكىتى تىجارەت مېلىنىڭ زاكىتىنى چىقىرىش قائىدىسى بويىچە ئايرىلىدۇ.

تۆگىنىڭ زاكىتى تۆۋەندىكى سان بويىچە ئايرىلىدۇ:

سانى	1 ـ 4	5 ـ 9	10 ـ 14	15 ـ 19	20 ـ 24	25 ـ 35	36 ـ 45	46 ـ 60	61 ـ 75	76 ـ 90	91 ـ 120
زاكىتى	زاكات يوق	بىر قوي	ئىككى قوي	ئۈچ قوي	تۆت قوي	بىر يىللىق چىشى تۆگە	ئىككى يىللىق چىشى تۆگە	ئۈچ يىللىق چىشى تۆگە	تۆت يىللىق چىشى تۆگە	ئىككى يىللىق ئىككى چىشى تۆگە	ئۈچ يىللىق ئىككى تۆگە

تۆگىنىڭ سانى 120 دىن ئېشىپ كەتسە، ھەر 40 تۆگىنىڭ زاكىتى ئۈچۈن ئىككى يىللىق بىر چىشى تۆگە بېرىلىدۇ، ھەر 50 تۆگىنىڭ زاكىتى ئۈچۈن ئۈچ يىللىق بىر چىشى تۆگە بېرىلىدۇ.

كالىنىڭ زاكىتى تۆۋەندىكى سان بويىچە ئايرىلىدۇ:

سان	1 ـ 29	30 ـ 39	40 ـ 59
زاكىتى	زاكات يوق	بىر يىللىق ئەركەك ياكى چىشى موزاي	ئىككى يىللىق توپاق ياكى غۇنجىن

كالىنىڭ سانى 60 كە يەتسە ياكى ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتسە، ھەر 30 كالىنىڭ زاكىتى ئۈچۈن بىر يىللىق بولغان بىر ئەركەك ياكى چىشى موزاي بېرىلىدۇ. ھەر 40 كالىنىڭ زاكىتى ئۈچۈن ئىككى يىللىق بىر توپاق ياكى غۇنجىن بېرىلىدۇ.

قوي ۋە ئۆچكىلەرنىڭ زاكىتى تۆۋەندىكى سان بويىچە ئايرىلىدۇ:

سان	1 ـ 39	40 ـ 120	121 ـ 200	201 ـ 399
زاكىتى	زاكات يوق	بىر قوي	ئىككى قوي	ئۈچ قوي

ئەگەر قوي ۋە ئۆچكىنىڭ سانى 400 گە يەتسە ۋە ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتسە، ھەر يۈزگە بىر قوي ھېسابلاپ بېرىدۇ. قوي ۋە ئۆچكىنىڭ زاكىتى ئۈچۈن تېكە، قېرى ساغلىق ياكى قېرى ئۆچكە، بىر كۆزى قارىغۇ قوي ۋە ئۆچكە، قوزا ـ ئوغلاقنى بېقىۋاتقان ساغلىق ياكى ئۆچكە، بوغاز ساغلىق ياكى ئۆچكە بېرىشكە، شۇنداقلا زاكاتقا بەرمەكچى بولغان قوي ياكى ئۆچكىنى قىممىتىگە سۇندۇرۇپ پۇل بېرىشكە بولمايدۇ. قوينىڭ زاكىتى ئۈچۈن ئالتە ئايدىن ئاشقان چىشى قوي بېرىش كېرەك، ئۇ «تۇل» دەپ ئاتىلىدۇ. ئۆچكىنىڭ زاكىتى ئۈچۈن بىر يىل توشقان چىشى ئۆچكە بېرىش كېرەك، ئۇ «چىۋىچ» دەپ ئاتىلىدۇ.

زېمىندىن چىققان ئاشلىق دان ۋە مېۋە ـ چېۋىنىڭ زاكىتى: ئۆسۈملۈكلەردىن چىققان ئاشلىق دان ۋە مېۋە ـ چېۋىلەرگە زاكات بېرىش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەمما ئۇنىڭ مۇنداق ئۈچ شەرتى بار : 1ـ ئۆسۈملۈكنىڭ ھوسۇلى ئاشلىق داندىن ئارپا ۋە بۇغدايغا ئوخشاش، مېۋە ـ چېۋىلەردىن ئۈزۈم ۋە خورمىغا ئوخشاش چارەكلىگىلى ۋە ساقلىغىلى بولىدىغان بولۇشى شەرت. ئەمما سەي ـ كۆكتات، ئۈتياشقا ئوخشاش چارەكلىگىلى ۋە ساقلىغىلى بولمايدىغان

نەرسىلەرگە زاكات كەلمەيدۇ. 2 ـ نىسابقا (زاكات ئۆلچىمىگە) يەتكەن بولۇشى شەرت. ئۇنىڭ نىسابى 653 كىلوگىرام ۋە شۇنىڭدىن كۆپ بولسا بولىدۇ. 3- ئۆسۈملۈكنىڭ ھوسۇللىرىغا زاكات بېرىش پەرز بولغان ۋاقىتتا ئىگىدارچىلىق قىلغان بولۇش شەرت. ئۇنىڭ پەرز بولۇش ۋاقتى پىشىپ تەييار بولغان ۋاقىتتۇر. مېۋە ـچېۋىلەر بولسا، قىزارغان ياكى سارغايغان چاغدا، ئاشلىق- زىرائەت بولسا، دېنى قاتقان چاغدا پىشقان ھېسابلىنىدۇ.

يامغۇر ۋە دەريا سۇلىرى بىلەن سۇغارغانغا ئوخشاش، كۈلپەتسىز سۇغۇرۇلغان ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ھوسۇللىرىغا ئۆشرە بېرىش يەنى ئوندىن بىرىنى (10%) بېرىش پەرز بولىدۇ. ئەگەر قۇدۇق ۋە شۇنىڭدەك جايدىن سۇ تارتىپ سۇغارغانغا ئوخشاش كۈلپەت ۋە جاپا ـ مۇشەققەت بىلەن سۇغۇرۇلغان ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ھوسۇللىرىغا ئۆشرىنىڭ يېرىمىنى (5%) بېرىش پەرز بولىدۇ. يىلنىڭ بىر قىسىم ۋاقىتلىرىدا كۈلپەت بىلەن، قالغان قىسمىدا كۈلپەتسىز سۇغارغان ئۆسۈملۈكلەرنىڭ ھوسۇللىرىغا كەلسەك، ئۇ، كۆپ بولغان قىسمىغا قارىتا بولىدۇ. شۇڭا ئۇ جاپا ـ مۇشەققەت تارتقان ياكى تارتمىغان كۈنلەرنىڭ نىسبىتى بويىچە ھېسابلانسا بولىدۇ.

پۇلنىڭ زاكىتى: پۇل ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، 1 ـ ئالتۇندۇر. ئالتۇن 85 گىرامغا يەتمىگىچە زاكات كەلمەيدۇ. 2 ـ كۈمۈشتۇر. كۈمۈش 595 گىرامغا يەتمىگىچە زاكات كەلمەيدۇ. قەغەز پۇللارنىڭ قىممىتى زاكات بېرىدىغان چاغدا ئالتۇن ۋە كۈمۈشنىڭ ئەڭ تۆۋەن نىسابىغا يەتمىگىچە زاكات كەلمەيدۇ. پۇلنىڭ زاكات مىقدارى 40 تىن بىرى (2.5%) دۇر.

دۇرۇس بولغان رەۋىشتە ئىشلىتىش ئۈچۈن تەييارلانغان زىننەت بۇيۇملىرىغا زاكات كەلمەيدۇ. ئەمما ئىجارىگە بېرىش ياكى ساقلاپ قويۇش ئۈچۈن تەييارلانغان زىننەت بۇيۇملىرىغا زاكات كېلىدۇ.

ئاياللارنىڭ ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن ئۆرپ ـ ئادەتكە ئايلىنىپ كەتكەن ھەرقانداق زىننەت بۇيۇملىرىنى ئىشلىتىشى دۇرۇس بولىدۇ. شۇنداقلا، قاچىلارغا ئاز مىقداردا كۈمۈش ئىشلىتىش دۇرۇس بولىدۇ. ئەرلەرنىڭ كۈمۈش ئۈزۈك، كۈمۈش كۆزئەينەك ۋە شۇنىڭدەك كىچىك نەرسىلەرنى ئىشلىتىشى دۇرۇس بولىدۇ. ئەمما ئالتۇننى قاچىلارغا ئىشلىتىش ھارام بولىدۇ. ئەرلەرنىڭ ئاياللارغا ئوخشىۋالماستىن ئالتۇندىن ئاز مىقداردا باشقا نەرسىگە چاپلاپ ئىشلىتىشى دۇرۇس بولىدۇ. مەسىلەن، كىيىمنىڭ تۈگمىسىگە، چىشنىڭ چېتىلىشىغا ئوخشاش.

پۇل ـ مېلى ئاۋۇپ ۋە كېمىيىپ تۇرىدىغان، قولىدىكى ھەممە مەبلەغىنىڭ بىر يىل توشۇشىنى ھېسابلىشى قىيىن بولۇپ قالغان ئادەم ئۇنىڭ زاكىتىنى ئۆزى يىلنىڭ زاكات بېرىشكە بەلگىلىگەن كۈنىدە بېرىدۇ. بۇ كۈندە قولىدا قانچىلىك پۇل ـ مال بارلىقىغا قارايدۇ-دە، گەرچە قولىدىكى بىر قىسىم پۇل ـ مېلىغا تېخى يىل توشمىغان بولسىمۇ، شۇ كۈندىكى ئومۇمىي مەبلەغ بويىچە 40 تىن بىرىنى يەنى (2.5%) نى زاكاتقا ئايرىيدۇ.

مائاشى بار ياكى ئۆي ۋە زېمىنغا ئوخشاش ئىجارە كىرىمى بار ئادەم مائاشىنى ياكى ئىجارە كىرىمىنى تېجەپ قالالمىسا، گەرچە ئۇ كۆپ بولسىمۇ زاكات كەلمەيدۇ. تېجەپ قالالىسا، يىل توشقاندا تېجەپ قالغان پۇلغا زاكات بېرىدۇ. ئەگەر يىلنى ھېسابلاش قىيىن بولۇپ قالسا، خۇددى يۇقىرىدىكىگە ئوخشاشلا يىلنىڭ مەلۇم بىر كۈننى زاكات ئۈچۈن بەلگىلەيدۇ.

قەرزنىڭ زاكىتى: كىمنىڭكى بىرەر بايدا ئېلىش ئىمكانى بار قەرزى ياكى مېلى بولسا، ئۇنى ئالغاندىن كېيىن ئۆتۈپ كەتكەن يىللار ئۈچۈن، گەرچە نۇرغۇن يىللار ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، زاكات بېرىدۇ. ئېلىش قىيىن بولغان قەرزگە، مەسىلەن: ئىقتىسادى جەھەتتىن ۋەيران بولۇپ كەتكەن ئادەمدىكىگە ئوخشاش قەرزگە زاكات كەلمەيدۇ. چۈنكى، ئۇ، مەزكۇر پۇلنى ئىشلىتىش ئىمكانىغا ئىگە بولالمايدۇ.

تىجارەت ماللىرىنىڭ زاكىتى: تىجارەتكە سالغان پۇل- ماللاردا تۆۋەندىكىدەك تۆت تۈرلۈك شەرت تېپىلغاندىلا ئاندىن زاكات كېلىدۇ: 1 ـ مەزكۇر مالغا ئىگە بولۇش. 2 ـ ئۇ مال بىلەن تىجارەت قىلىشنى نىيەت قىلىش. 3 ـ مالنىڭ قىممىتى نىسابقا يەتكەن بولۇش. ئۇ ئالتۇن ياكى كۈمۈشنىڭ ئەڭ تۆۋەن ئۆلچىمى بويىچە ھېسابلىنىدۇ. 4- بىر يىل ئۆتكەن بولۇش. ئەگەر تىجارەت ماللىرىدا مۇشۇ شەرتلەر تېپىلسا، زاكات ئۇنىڭ قىممىتى بويىچە ھېسابلاپ بېرىلىدۇ. ئەگەر تىجارەتچىدە بىرئاز ئالتۇن، بىرئاز كۈمۈش ۋە بىرئاز پۇل بولسا، نىسابنى تولدۇرۇش ئۈچۈن ئۇلارنى قوشۇپ تىجارەت مېلىنىڭ قىممىتىگە سۇندۇرىدۇ. كىيىم ـ كېچەك، ئۆي، ماشىنا ۋە شۇنىڭدەك تىجارەت ماللىرىنى ئىشلىتىشنى نىيەت قىلغان

بولسا زاكات كەلمەيدۇ. كېيىن ئۇنىڭ بىلەن تىجارەت قىلىشنى نىيەت قىلغان بولسا، يېڭىدىن بىر يىل توشقاندا زاكات كېلىدۇ[1].

سەدىقە فىتىر: سەدىقە فىتىر ھېيت كۈنى ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئوزۇقلىقىدىن ئارتۇق مالغا ئىگە بولغان پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا ۋاجىپتۇر. ئۇنىڭ مىقدارى بىر شەخس ئۈچۈن، مەيلى ئۇ ئەر بولسۇن ياكى ئايال بولسۇن، شۇ يۇرتنىڭ يېمەكلىكىدىن ئىككى كىلو ئىككى يۈز ئەللىك گىرام (2250g) يېمەكلىكتۇر. كىمنىڭ تەمىناتى ئۈستىگە يۈكلەنگەن بولسا، ئەتە ھېيت دېگەن كۈنى تەمىناتى ئۈستىگە يۈكلەنگەن كىشىنىڭ تەمىناتىدىن ئارتۇق مالغا ئىگە بولغان تەقدىردە ئۇلار ئۈچۈن سەدىقە فىتىر بېرىش ئۇ ئادەم ئۈستىگە ۋاجىپ بولىدۇ. سەدىقە فىتىرنى ھېيت كۈنى ھېيت نامىزىدىن بۇرۇن بېرىش مۇستەھەبتۇر. ھېيت نامىزىدىن كېيىنگە قالدۇرۇش دۇرۇس ئەمەس. ھېيتتىن بىر كۈن ياكى ئىككى كۈن بۇرۇن بېرىش دۇرۇس بولىدۇ. كۆپ ئادەمنىڭ سەدىقە فىتىرنى بىر ئادەمگە بەرسىمۇ، بىر ئادەمنىڭ سەدىقە فىتىرنى كۆپ ئادەمگە بەرسىمۇ دۇرۇس بولىدۇ.

زاكات چىقىرىش: زاكاتنى ۋاقتى كەلگەندە دەرھال ئايرىش ۋاجىپ بولىدۇ. كىچىك بالىنىڭ ۋە ساراڭنىڭ زاكىتىنى ئۇ ئىككىسىگە ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى ئايرىيدۇ. زاكاتنى ئاشكارا بېرىش ۋە ئۇنى ئىگىسى ئۆز قولى بىلەن بېرىش سۈننەتتۇر. ئىبادەتكە تەكلىپ قىلىنغۇچىنىڭ زاكاتنى ئايرىشى ئۈچۈن نىيەت قىلىشى شەرت قىلىنىدۇ. زاكاتنى سەدىقە نىيىتى بىلەن شەرتسىز بەرسە، مىلىنىڭ ھەممىنى بېرىۋەتكەن تەقدىردىمۇ زاكىتىغا ھېساب بولمايدۇ. پۈتۈن مىلىنىڭ زاكىتىنى ئۆز يۇرتىنىڭ كەمبەغەللىرىگە بېرىش ئەۋزەلدۇر. باشقا يۇرتلاردىكى كەمبەغەللەرگە بېرىش پايدىلىق بولسا، دۇرۇس بولىدۇ. ئەگەر ئۆلچەمگە يەتكەن بولسا، ئىككى يىللىق زاكاتنى بالدۇر بېرىش توغرا ۋە دۇرۇس بولىدۇ.

زاكات بېرىلىشى تېگىشلىك كىشىلەر: ئۇلار تۆۋەندىكى سەككىز تۈرلۈك كىشىلەردۇر: 1 ـ پېقىرلەر. 2 ـ مىسكىنلەر. 3 ـ زاكات خادىملىرى. 4 ـ دىللىرىنى ئىسلامغا مايىل قىلىنىشى كۆزدە تۇتۇلغان كىشىلەر. 5 ـ ئازاد قىلىشقا تېگىشلىك قۇللار. 6 ـ قەرزدارلار. 7 ـ الله يولىدا ئىشلەتكۈچىلەر. 8 ـ سەپەر ئۈستىدە بولۇپ، تەمىناتى تۈگەپ كەتكەنلەر. زاكات خادىملىرىدىن باشقا ھەممە كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ ئېھتىياجىغا چۇشلۇق زاكات بېرىلىدۇ. ئەمما زاكات خادىملىرىغا گەرچە ئۇلار باي بولغان تەقدىردىمۇ پەقەت ئىش ھەققى بېرىلىدۇ. ئەگەر خاۋارىجلار ۋە دۆلەتكە قارشى چىققۇچىلار يۇرتنى بېسىۋالغان تەقدىردە زاكاتنى ئۇلارغا بېرىش دۇرۇس بولىدۇ. ھاكىم زاكاتنى بېسىم بىلەن ياكى ئىختىيارى ئېلىۋالغان بولسا، ئۇنى ئادىللىق بىلەن ئالسۇن ياكى زۇلۇم بىلەن ئالسۇن، زاكىتىغا ھېساب بولىدۇ.

زاكاتنى كاپىرغا، قۇلغا، بايغا، تەمىناتىنى بېرىش تېگىشلىك بولغان كىشىلەرگە ۋە ھاشىم جەمەتىگە بېرىش دۇرۇس بولمايدۇ. ئەگەر زاكاتنى زاكات بېرىلىشكە تېگىشلىك بولمىغان كىشىلەرگە بىلمەستىن بېرىۋەتكەن بولۇپ، كېيىن ئۇنى بىلسە، زاكىتى ھېساب بولمايدۇ.(كاپىرغا ئوخشاش) پەقەت بىراۋنى كەمبەغەل دەپ ئويلاپ ئۇنىڭغا زاكىتىنى بەرگەن بولسا، ئاندىن ئۇنىڭ بايلىقى ئاشكارا بولسا، زاكىتى ھېساب بولىۋېرىدۇ.

نەپلە سەدىقە بېرىش: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مۆمىنگە ئۇ ئۆلگەندىن كېيىنمۇ ساۋابى يېتىپ تۇرىدىغان ئەمەللىرى ۋە ياخشىلىقلىرى شۇكى، ئۇ ئۆگەتكەن ۋە تارقاتقان ئىلىم، تەربىيىلەپ قويغان ياخشى پەرزەنت، مىراس قالدۇرغان قۇرئان، سالدۇرغان مەسچىت، سالدۇرۇپ قويغان مۇساپىرخانا، چاپتۇرغان ئۆستەڭ، ساغلام ۋە ھايات چېغىدا مېلىدىن ئايرىغان سەدىقە، قاتارلىقلارنىڭ ساۋابى ئۇ ئۆلگەندىن كېيىنمۇ يېتىپ تۇرىدۇ.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان]

---

1 تىجارەت ماللىرىنىڭ نىسابى 85 گىرام ئالتۇننىڭ قىممىتى ياكى 595 گىرام كۈمۈشنىڭ قىممىتى بويىچە ھېسابلىنىدۇ. تىجارەت ماللىرىدىن زاكات بەرگۈچى زاكات بەرگەن ۋاقىتتا ئالتۇن ياكى كۈمۈشنىڭ ئەڭ تۆۋەن نىسابى بويىچە ھېسابلاپ بېرىدۇ.

روزا تۇتۇش

ئاقىل، بالاغەتكە يەتكەن، روزا تۇتۇشقا قادىر بولالايدىغان، ھەيزدار ۋە نىفاسدار بولمىغان ھەرقانداق مۇسۇلمانغا رامىزان ئېيىنىڭ روزىسىنى تۇتۇش پەرزدۇر. روزا تۇتسا، چىدىيالمىغۇدەك كىچىك بالىنىمۇ روزا تۇتۇشقا ئادەتلەندۇرۇش ئۈچۈن روزا تۇتۇشقا بۇيرۇيدۇ. رامىزان ئېيىنىڭ كىرگەنلىكى مۇنداق ئىككى ئىش بىلەن بىلىنىدۇ: 1 ـ ئىبادەتكە تەكلىپ قىلىنغان، ئادالەتپەرۋەر بىر مۇسۇلماننىڭ، گەرچە ئۇ ئايال بولسىمۇ، رامىزان ئېيىنى كۆرگەنلىكى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىشى. 2 ـ شەئبان ئېيىنى 30 كۈن قىلىپ تولدۇرۇش. روزا تاڭ يورىغاندىن باشلاپ كۈن ئولتۇرغۇچە پەرزدۇر. پەرز روزىدا چوقۇم بامداتتىن ئىلگىرى نىيەت قىلىش كېرەك.

روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار: 1 ـ جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش. روزىنى بۇنىڭ بىلەن بۇزغان ئادەم شۇ كۈننىڭ قازاسىنى قىلىشى ۋە كەففارەت بېرىشى كېرەك. كەففارەت ئۈچۈن بىر قۇل ئازاد قىلىدۇ، قۇل تاپالمىغان كىشى ئىككى ئاي ئۈزۈلدۈرمەي روزا تۇتىدۇ، بۇنى قىلالمايدىغان كىشى 60 مىسكىنگە بىر ۋاخ تويغىدەك تاماق بېرىدۇ، بۇنىمۇ تاپالمىغان كىشىگە ھېچنەرسە كەلمەيدۇ. 2 ـ ئايالنى سۆيۈش، تۇتۇش ۋە ياكى زەكىرىنى ئويناش سەۋەبى بىلەن مەنىي چىقىرىش. ئېھتىلام بولۇپ قالغان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ. 3 ـ قەستەن يەپ ـ ئىچىش. ئەگەر ئۇنتۇپ قېلىپ يەپ ـ ئىچىپ سالسا، روزىسى بۇزۇلمايدۇ. 4 ـ قان ئالدۇرۇۋېتىش(بۇ يەردە ھىجامە كۆزدە تۇتۇلىدۇ) ياكى ئىئانە قىلىش سەۋەبىدىن قان ئېلىش. ئەگەر قان تەكشۈرۈتۈش ئۈچۈن ئازراق قان ئالسا ياكى جاراھەتلەنگەن ۋە بۇرۇن قانىغانغا ئوخشاش ئۆزلىكىدىن قان چىقىپ كەتسە، روزا بۇزۇلمايدۇ. 5 ـ قەستەن قۇسۇش.

چاڭ ـ توزاڭ كېكىرتەكگە كىرىپ كەتسە، ئېغىزغا ياكى بۇرۇنغا سۇ ئالغاندا كېكىرتەككە سۇ يېتىپ قالسا، شەھۋەتنى ئويلاپ مەنىي چىقىپ كەتسە، ئېھتىلام بولسا، قان چىقىپ كەتسە ياكى قەستەنلىك بولماستىن قۇسۇپ سالسا، روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

كىمكى كىچە دەپ ئويلاپ سوھۇرلۇق يېگەن بولۇپ، كېيىن تاڭ ئېتىپ كەتكەنلىكى مەلۇم بولسا، شۇ كۈننىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. كىمكى تاڭ يورۇپ قالدىمىكىن دەپ ئىككىلەنگەن ھالدا كېچىدە سەھەرلىك يېگەن بولسا، روزىسى بۇزۇلمايدۇ. ئەگەر كۈن ئولتۇرغانلىقىدىن شەكلىنىپ، كۈن ئولتۇرماستىن بۇرۇن ئېغىز ئاچقان بولسا، شۇ كۈننىڭ قازاسىنى قىلىدۇ.

روزا تۇتمىغۇچىلارنىڭ ھۆكۈملىرى: رامىزاندا ئۆزرىسىز روزا تۇتماسلىق ھارامدۇر. ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئايالنىڭ، شۇنداقلا بىرەر مەسۇم كىشىنى ھالاكەتتىن قۇتۇلدۇرۇشقا موھتاج بولغان كىشىنىڭ روزا تۇتماسلىقى ۋاجىپتۇر. نامازنى قەسىر قىلىپ ئوقۇيدىغان مۇساپىرغا سەپەردە قىيىلىنىپ قالىدىغان ئەھۋال بولسا، روزا تۇتماسلىقى سۈننەتتۇر. شۇنداقلا، كېسىلىنىڭ ئېغىرلىشىپ كېتىشىدىن قورققان كېسەلنىڭمۇ روزا تۇتماسلىقى سۈننەتتۇر. كىمكى كۈندۈزى سەپەرگە چىقسا، ھامىلىدار ياكى بالا ئېمىتىۋاتقان ئايال ئۆزىگە ياكى بالىسىغا زىيان يېتىپ قېلىشتىن ئەنسىرىسە، روزا تۇتماسلىقى دۇرۇستۇر. ئۇلارنىڭ ھەممىسى روزا تۇتالمىغان كۈنلەرنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. ھامىلىدار ۋە بالا ئېمىتىۋاتقان ئايال بالىغا زىيان يېتىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ روزا تۇتمىغان بولسا، شۇ كۈنلەرنىڭ قازاسىنى قىلغاندىن سىرت، يەنە ھەر كۈنلىكى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ.

قېرىلىق ياكى ساقايماس كېسەل سەۋەبىدىن روزا تۇتالمىسا، ھەر كۈنى بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ، ئۇنىڭغا قازا كەلمەيدۇ.

كىمكى ئۆزرىسى سەۋەبىدىن قازا روزىنى كېچىكتۈرگەن بولۇپ، يەنە بىر رامىزان كىرىپ كەتسە، ئۇنىڭغا پەقەت قازا كېلىدۇ. ئۆزرە بولماستىن يەنە بىر رامىزان كىرىپ كەلسە، قازاسىنى قىلىش بىلەن بىرگە ھەر كۈنى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ. ئۆزرىسى سەۋەبىدىن قازاسىنى قىلالماي ئۆلۈپ كەتسە، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسە كەلمەيدۇ. ئەگەر قازاسىنى ئۆزرىسىز تۇتماي ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ئۇنىڭ ۋارىسلىرى ھەر كۈنى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە تاماق بېرىدۇ. رامىزاننىڭ قازاسىغا ۋە ئاتاپ نەزىر قىلغان روزىغا سەل قاراپ تۇتماي

ياكى ئىبادەت ئۈچۈن ئاتىغان ھەرقانداق نەزىرنى ئادا قىلماي ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ئۇنى ۋارىسلىرىنىڭ ئادا قىلىشى سۈننەتتۇر.

كىمكى بىرەر ئۆزرە سەۋەبىدىن رامىزان روزىسىنى تۇتمىغان بولۇپ، كۈندۈزى ئۆزرىسى تۈگەپ قالسا، شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ روزىغا نىيەت قىلىدۇ. ئەگەر كاپىر مۇسۇلمان بولغان، ھەيزدار ئايال پاكلانغان، كېسەل ساقىيىپ قالغان، مۇساپىر ئۆيىگە يېتىپ كەلگەن، كىچىك بالا بالاغەتكە يەتكەن، ساراڭ كۈندۈزى ئەقلىگە كېلىپ قالغان بولسا، ئۇلارنىڭ ھەممىسى روزا تۇتمىغان بولسا، كۈننىڭ قالغىنىدا روزىغا نىيەت قىلغان بولىسىمۇ قازاسىنى قىلىش لازىم بولىدۇ. رامىزاندا روزا تۇتماسلىق دۇرۇس بولغان كىشىلەرنىڭ شۇ كۈنلەردە باشقا روزىلارنى تۇتۇشى دۇرۇس بولمايدۇ.

نەپلە روزا: نەپلە روزىنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى بىر كۈن روزا تۇتۇپ، بىر كۈن روزا تۇتماسلىقتۇر. ئاندىن قالسا، دۈشەنبە ۋە پەيشەنبە كۈنلىرى روزا تۇتۇشتۇر. ئاندىن قالسا، ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشتۇر، بۇ روزىنى قەمەرى ئاي ھېسابىدا ئايدىڭ كېچىلەر كۈنلىرى (يەنى ئاينىڭ 13 ـ، 14 ـ ۋە 15 ـ كۈنلىرى) تۇتۇش ئەۋزەلدۇر. مۇھەررەم ۋە شەئبان ئايلىرىنىڭ كۆپ قىسمىدا، ئاشۇرا كۈنى، ئەرەفات كۈنى ۋە شەۋۋال ئېيىدىن ئالتە كۈن روزا تۇتۇش سۈننەتتۇر. يالغۇز رەجەب ئېيىدا (يەنى باشقا ئايلاردا پەقەت روزا تۇتماستىن)، يالغۇز جۈمە ۋە شەنبە كۈنى، شەك كۈندە يەنى شەئبان ئېيىنىڭ 30 ـ كۈنى روزا تۇتۇش مەكرۇھتۇر. روزا ھېيت كۈنى، قۇربان ھېيت كۈنى، تەشرىق كۈنلىرى روزا تۇتۇش ھارامدۇر. پەقەت بەھرىمەن بولۇش (تەمەتتۇئ)ھەججىنى ياكى قىران ھەججىنى قىلغان ئادەم خاتالاشقانلىق سەۋەبىدىن تۇتىدىغان روزا بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر.

ئەسكەرتىشلەر:

✸ جۈنۇبقا ئوخشاش غۇسلى قىلىشقا تېگىشلىك كىشى، تاڭ يورۇشتىن ئىلگىرى پاكلانغان ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئايال يۇيۇنۇشنى بامدات نامىزىنىڭ ئەزىنىدىن كېيىنكى ۋاقىتقا كېچىكتۈرۈپ، سوھۇرلۇقنى ئەزاندىن بۇرۇن يېسە، روزا دۇرۇس بولىدۇ.

✸ خوتۇن كىشى ئۆزىگە زىيان يېتىپ قېلىشىدىن خاتىرجەم بولغان تەقدىردە رامىزاندا مۇسۇلمانلارنىڭ تائەت ـ ئىبادەتلىرىگە ئورتاقلىشىش نىيىتىدە دورا ئىشلىتىپ ھەيزىنى كېچىكتۈرسە دۇرۇس بولىدۇ.

✸ روزىدار سىرتقا چىقارمىغان تۈكۈرۈك، بەلغەم قاتارلىقلارنى يۇتۇپ سالسا روزىغا تەسىر يەتكۈزمەيدۇ.

✸ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئىپتار قىلىشقا ئالدىرىغان، سوھۇرلۇقنى كېچىكتۈرۈپ يېگەن ئۈممىتىم ھەمىشە ياخشىلىق ئۈستىدە بولغان بولىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «مۇسۇلمانلار ئىپتارنى ئالدىراپ قىلىدىكەن، دىن ھەمىشە غەلىبە ئۈستىدە بولغان بولىدۇ، چۈنكى يەھۇدىي ۋە خرىستىئانلار ئىپتارنى كېچىكتۈرىدۇ.» [ئىمام ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان]

✸ ئىپتار قىلغاندا دۇئا قىلىش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، روزىدارنىڭ ئىپتار ۋاقتىدا قىلغان دۇئاسى رەت قىلىنمايدۇ.» [ئىمام ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان] ئىپتار ۋاقتىدا قىلىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان دۇئالاردىن بىرىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئۇسسۇزلۇق كەتتى، تومۇرلار يۆللەندى.ـ الله خالىسا ـ ئەجىر قولغا كەلدى.» [ئىمام ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان]

✸ ھۆل خورمىدا، ئەگەر ھۆل خورما تېپىلمىسا، قۇرۇتۇلغان خورمىدا، ئەگەر ئۇمۇ تېپىلمىسا، سۇدا ئىپتار قىلىش سۈننەتتۇر.

✸ روزىدار روزا تۇتقان ۋاقىتتا ئىختىلاپنىڭ ئىچىگە كىرىپ قالماسلىق ئۈچۈن سۈرمە تارتىشتىن، كۆزگە ياكى قۇلاققا سۈيۈق دورا تېمىتىشتىن يىراق تۇرۇشى كېرەك. ئەگەر دورا قىلىش ئۈچۈن موھتاج بولۇپ قالسا ھېچقىسى يوق، گەرچە دورىنىڭ تەمى كېكىردەككە يېتىپ بارسىمۇ، ئۇنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

- توغرا قاراشقا ئاساسلانغاندا، روزىنىڭ پۈتۈن ۋاقىتلىرىدا مىسۋاك ئىشلىتىش سۈننەت بولۇپ، ئۇنىڭ ھېچقانداق زىيىنى يوق.

- روزىدارنىڭ غەيۋەت، چېقىمچىلىق، يالغانچىلىق ۋە شۇنىڭدەك ناچار ئىللەتلەرنى تاشلىشى ۋاجىپتۇر. ئەگەر بىرى ئۇنى تىللىسا ياكى بىرى بىلەن تىللىشىپ قالسا: «مەن روزىدار» دېسۇن. تىلنى ۋە باشقا ئەزالىرىنى گۇناھلاردىن ساقلىغاندىلا ئاندىن روزىنىڭ پەزىلىتىنى ساقلىغىلى بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «كىمكى يالغان سۆزنى ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشنى تەرك ئەتمىسە، ئۇنىڭ يېمەك ـ ئىچمىكىنى تەرك ئېتىشىگە الله نىڭ ھېچ ئېھتىياجى يوق.» [ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان]

- بىراۋ تەرىپىدىن تاماققا چاقىرىلغان كىشىنىڭ روزىدار بولغان تەقدىردە، تاماققا چاقىرغۇچىغا دۇئا قىلىشى، روزىدار بولمىغان تەقدىردە، ئۇنىڭ تامىقىنى يېيىشى سۈننەتتۇر.

- شەبى قەدىر كېچىسى يىل ئىچىدىكى ئەڭ ياخشى كېچىدۇر. ئۇ كېچىگە يولۇقۇش رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئونىغا خاس قىلىنغان بولۇپ، 27 ـ كېچىسى بەكرەك تەكىتلەنگەن. شۇ كېچىدە قىلىنغان ياخشى ئەمەل مىڭ ئايدا قىلىنغان ياخشى ئەمەلدىنمۇ ياخشىدۇر. ئۇنىڭ مۇنداق ئالامەتلىرى بار: شۇ كۈنى سەھەردە كۈن ئاق، لېكىن قاتتىق نۇر چاچمىغان ھالەتتە چىقىدۇ، ھاۋا مۆتىدىل ۋە ئىللىق بولىدۇ. مۇسۇلمان ئۇنىڭغا ئۆزى بىلمەستىن يولۇقۇشى مۇمكىن. شۇڭا رامىزاندا، بولۇپمۇ ئاخىرقى ئونىدا تىرىشىپ ئىبادەت قىلىش تەۋسىيە قىلىنىدۇ. ھېچبىر كېچىنى قىيامسىز ئۆتكۈزىۋەتمەسلىك ئۈچۈن ھېرىسمەن بولۇش لازىم. ئەگەر كىمكى تەراۋىھ نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇسا، كېچىنى قىيام بىلەن ئۆتكۈزگەنلىكىنىڭ ساۋابىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئىمام تەراۋىھ نامىزىنى تولۇق ئوقۇپ بولغىچە قايتىپ كەتمەسلىكى كېرەك.

- كىمكى نەپلە روزا تۇتسا، ئۇنى تاماملاش ۋاجىپ ئەمەس سۈننەتتۇر. ئەگەر ئۇنى قەستەن بۇزىۋەتسە، ھېچقىسى يوق، قازاسىنى قىلىش كەتمەيدۇ.

ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش: ئاقىل مۇسۇلماننىڭ تائەت ـ ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن مەسچىتتىنى لازىم تۇتۇشى ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش دەپ ئاتىلىدۇ. ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچىنىڭ غۇسلى قىلىشنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدىغان تاھارەتسىزلىكتىن پاك بولۇشى شەرت قىلىنىدۇ. ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچى تاماق يېيىش، ھاجەت قىلىش، ۋاجىپ غۇسلىنى قىلىش قاتارلىقلاردەك چوقۇم قىلمىسا بولمايدىغان ئىش بولمىسا سىرتقا چىقمايدۇ. ئۇنىڭ ھاجەتسىز سىرتقا چىقىشى پۈتۈن ئۆلىمالارنىڭ بىردەك قارىشىدا ئېتىكاپنى بۇزىدۇ. رامىزاندا ھەر دائىم ئېتىكاپتا ئولتۇرۇش سۈننەتتۇر. بولۇپمۇ، ئاخىرقى ئونىدا ئولتۇرۇش تېخىمۇ تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر. ئېتىكاپتا ئولتۇرۇشنىڭ ئەڭ ئاز مۇددىتى بىر سائەتتۇر. ئەڭ ئاز دېگەندە بىر كېچە ـ كۈندۈزدىن كەم بولماسلىقى مۇستەھەبتۇر. خوتۇن كىشى پەقەت ئېرىنىڭ رۇخسىتى بولغاندىلا ئاندىن ئېتىكاپتا ئولتۇرىدۇ. ئېتىكاپتا ئولتۇرغۇچىنىڭ تائەت ـ ئىبادەت بىلەن شۇغۇللىنىشى، رۇخسەت قىلىنغان ئىشلارنى كۆپ قىلىشنى تەرك ئېتىشى، ئۆزىگە ئالاقىدار بولمىغان ئىشلاردىن يىراق تۇرۇشى سۈننەتتۇر.

ھەج ۋە ئۆمرە

مۇسۇلمانىنىڭ ھاياتىدا بىر قېتىم ھەج ۋە ئۆمرە قىلىشى پەرزدۇر. ئۇ ئىككىسىنىڭ پەرز بولۇشى ئۈچۈن مۇنداق شەرتلەر ھازىرلىنىشى كېرەك: 1- مۇسۇلمان بولۇش. 2- ئاقىل بولۇش. 3- بالاغەتكە يەتكەن بولۇش. 4- ھۆر بولۇش. 5- بېرىپ - كېلىشكە قادىر بولۇش، يەنى بېرىپ - كېلىش ئۈچۈن يەتكۈدەك ئوزۇق - تۈلۈك ۋە ئۇلاغقا ئىگە بولۇش.كىمكى ھەجگە سەل قاراپ ئادا قىلماستىن ئۆلۈپ كەتسە، ئۇنىڭ پۇل-مېلىدىن ھەج ۋە ئۆمرىگە يەتكۈدەك پۇل- مال چىقىرىلىدۇ. كاپىرنىڭ ياكى ساراڭنىڭ ھەججى قوبۇل قىلىنمايدۇ. كىچىك بالىنىڭ ۋە قۇلنىڭ ھەجلىرى قوبۇل بولىدۇ، لېكىن ئۇ ئىككىسىنىڭ ھەججى پەرز ھەجگە كۇپايە قىلمايدۇ. كەمبەغەللەرگە ئوخشاش ھەج قىلىشقا قادىر ئەمەس كىشى قەرز ئېلىپ ھەج قىلسا، پەرز ھەججى ئادا تاپىدۇ. ئەمما قەرز ئېلىپ تۇرۇپ ھەج قىلىشقا بۇيرۇلمايدۇ.

ئۆزى ئۈچۈن پەرز ھەجنى قىلمىغان كىشى باشقا بىراۋنىڭ نامىدىن ھەج قىلسا(يەنى بەدەل ھەج)، بۇ ھەج ئۆزىنىڭ گەدىنىدىكى ھەجگە ھېساب بولىدۇ.

ئېھرام باغلاش: ئېھرام باغلىماقچى بولغان كىشىنىڭ غۇسلى قىلىشى، تازىلىق قىلىشى، خۇشپۇراق ئىشلىتىشى، تىكىلگەن كىيىمنى كىيمەسلىكى، ئىككى پارچە پاكىز ۋە ئاق رەختنىڭ بىرىنى تامبال قىلىشى (يەنى تامبالنىڭ ئورنىدا يۆپكا شەكلىدە باغلىشى) يەنە بىرىنى رىدا قىلىشى، ئاندىن: «ئى الله!ئۆمرە قىلىش ئۈچۈن ھازىرمەن» دېيىشى ياكى: «ئى الله! ھەج قىلىش ئۈچۈن ھازىرمەن» دېيىشى ۋەياكى: «ئى الله! ھەج ۋە ئۆمرە قىلىش ئۈچۈن ھازىرمەن» دېيىشى سۈننەتتۇر. ئەگەر يولدا توسۇلۇپ قېلىشتىن ئەنسىرىسە: «ئەگەر مېنى بىرى توسۇۋالسا، ئېھرامدىن چىقىدىغان يېرىم توسۇلۇپ قالغان شۇ يەردۇر» دېيىشى شەرت قىلىنىدۇ.

ھەج قىلغۇچىنىڭ «ھەججى تەمەتتۇئ»، «ھەججى ئىفراد» ۋە «ھەججى قىران»دىن ئىبارەت ئۈچ تۈرلۈك ھەجنىڭ بىرىنى قىلىش ئىختىيارى بار. ئەڭ ئەۋزىلى ھەججى تەمەتتۇئ بولۇپ، ھەج ئايلىرىدا ئۆمرىگە ئېھرام باغلايدۇ، ئۆمرىنى ئادا قىلىپ بولۇپ ئېھرامدىن چىقىدۇ. ئاندىن شۇ يىلى ھەج كۈنلىرى يېتىپ كەلگەندە، ھەجگە ئېھرام باغلايدۇ. ھەججى ئىفرادتا پەقەت ھەج قىلىش ئۈچۈنلا ئېھرام باغلايدۇ. ھەججى قىراندا ھەج بىلەن ئۆمرىگە بىراقلا ئېھرام باغلايدۇ ياكى ئۆمرىگە ئېھرام باغلايدۇ، ئاندىن ئۆمرە تاۋىپىنى باشلاشتىن ئىلگىرى ئۆمرىگە قوشۇپ ھەجگىمۇ نىيەت قىلىدۇ.

ھەج قىلغۇچى ماشىنا ياكى ئايروپىلانغا چىققاندا: «لەببەيكەللاھۇممە لەببەيك، لەببەيكە لاشەرىيكە لەكە لەببەيك، ئىننەلھەمدە ۋەننىئمەتە لەكە ۋەلمۇلك، لاشەرىيكە لەك» دەپ تەلبىيە ئېيتىدۇ. تەلبىيەنى كۆپ ئېيتىش، ئاياللاردىن باشقىلارنىڭ ئاۋازىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ ئېيتىشى مۇستەھەبتۇر.

ئېھرامدىكى ۋاقىتتا چەكلەنگەن ئىشلار: تۆۋەندىكىدەك توققۇز تۈرلۈكتۇر: 1 - چاچنى چۈشۈرۈش. 2 - تىرناق ئېلىش. 3 - ئەرلەرنىڭ تىكىلگەن كىيىم كىيىشى. پەقەت بېلىنىڭ تۆۋىنىگە باغلايدىغان لاتا تاپالمىغان ئادەم ئىشتان كىيسە بولىدۇ، ئاياغ تاپالمىغان ئادەم ئۆتۈكنى ئاپقۇتىغىچە كېسىۋېتىپ كىيسە بولىدۇ. بۇ ھالەتتە ئۇنىڭغا فىدىيە كەلمەيدۇ. 4 - ئەرلەرنىڭ باشنى يېپىشى. 5 - بەدىنىگە ۋە كىيىملىرىگە خۇشپۇراق ئىشلىتىش. 6 - ئوۋ ئوۋلاش. ئوۋ ھايۋانلىرى گۆشى ھالال بولغان ياۋايى ھايۋانلاردۇر. 7 - نىكاھلىنىش. نىكاھلىنىش ھارامدۇر، فىدىيە كەلمەيدۇ. 8 - شەھۋەت بىلەن قۇچاقلاش. ئۇنىڭ فىدىيەسى بىر قوي ياكى ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش ۋەياكى ئالتە مىسكىنگە تاماق بېرىشتۇر. 9 - جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىش. ئەگەر بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىشتىن ئىلگىرى جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈپ قالغان بولسا ھەججى بۇزۇلىدۇ، ئۇ ھەججىنىڭ قالغان قىسمىنى تاماملايدۇ ۋە بىر تۆگە ئۆلتۈرۈپ مەككە كەمبەغەللىرىگە تارقىتىپ بېرىش بىلەن بىرگە كېلەر يىلى قازاسىنى قىلىدۇ. ئەگەر بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىشتىن كېيىن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈپ قالغان بولسا، ھەججى بۇزۇلمايدۇ. لېكىن ئۇنىڭغا بىر تۆگە فىدىيە ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۆمرىدە جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزگەن بولسا، ئۆمرىسى بۇزۇلىدۇ ۋە ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر قوي فىدىيە كېلىدۇ. ئۆمرىنىڭ قازاسىنى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. جىنسىي مۇناسىۋەتتىن باشقا ئىشلار تۈپەيلىدىن ھەج ياكى ئۆمرە بۇزۇلمايدۇ. ئاياللار ئەرلەرگە ئوخشاش ئېھرام باغلايدۇ، ئەمما ئۇلار تىكىلگەن

كىيىملەرنى كىيىدۇ. چۇمپەردە، پۇركەنچە ۋە پەلەي كىيمەيدۇ.

فىدىيە: فىدىيە مۇنداق ئىككى قىسىم بولىدۇ: 1 ـ ئىختىيارى ھالدا ئادا قىلىدىغان فىدىيە بولۇپ، چاچ چۇشۇرۇش، خۇشپۇراق ئىشلىتىش، تىرناق ئېلىش، باشنى يېپىش ياكى ئەرلەرنىڭ تىكىلگەن كىيىملەرنى كىيىشى قاتارلىقلاردۇر. بۇنىڭ فىدىيەسى ئۈچۈن ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش ياكى ھەر مىسكىنگە بىر يېرىم كىلودىن (1.5kg) ھېسابلاپ ئالتە مىسكىنگە تاماق بېرىش ياكى بىر قوي بوغۇزلاش لازىم. شىكارنىڭ جازاسى ئۈچۈن ئەگەر ئوۋلانغان ھايۋانغا ھەر جەھەتتە ئوخشاش ھايۋان تېپىلسا، شۇ ھايۋاننى ئۆلتۈرۈپ سەدىقە قىلىش لازىم، ئەگەر ئۇنىڭغا ئوخشاش ھايۋان تېپىلمىسا، ئۇنىڭ قىممىتىنى بېرىش لازىم. 2 ـ تەرتىپ بويىچە ئادا قىلىدىغان فىدىيە بولۇپ، ھەججى تەمەتتۇئ ۋە ھەججى قىران قىلغۇچىنىڭ فىدىيەسى بىر قويدۇر. جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنىڭ فىدىيەسى بىر تۆگە بوغۇزلاشتۇر. ئەگەر تۆگە تاپالمىسا، ھەجدە ئۈچ كۈن، يۇرتىغا قايتىپ بارغاندا يەتتە كۈن روزا تۇتىدۇ. فىدىيە ئۈچۈن بوغۇزلانغان مال ۋە تاماق پەقەت ھەرەم كەمبەغەللىرىگىلا بېرىلىدۇ.

مەككىگە كىرىش: ھەج قىلغۇچى ھەرەم مەسچىتىگە كىرسە، ھەرەم مەسچىتىگە كىرگەندە ئوقۇلىدىغان دۇئا ۋە زىكىرلەرنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن ھەججى تەمەتتۇئ قىلغان بولسا، ئۆمرە ئۈچۈن تاۋاپ قىلىدۇ. ئەگەر ھەججى ئىفراد ياكى ھەججى قىران قىلغان بولسا، قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋىپىنى قىلىدۇ. رىدانىڭ ئوتتۇرىسىنى ئوڭ قولتۇقىنىڭ ئاستىغا قىلىپ، ئۇنىڭ ئىككى ئۇچىنى سول يەلكىسىگە تاشلاپ، ئوڭ دولىسىنى ئوچۇق قويىدۇ. تاۋاپ قىلىشنى ھەجەر ئەسۋەدتىن باشلايدۇ، ئۇنى سىلايدۇ ۋە سۆيىدۇ ياكى ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلىدۇ ۋە: «بىسمىللاھى ئەللاھۇ ئەكبەر» دەيدۇ (ھەر قېتىملىق تاۋاپتا مۇشۇنداق قىلىدۇ). ئاندىن بەيتۇللاھنى سول تەرىپىگە قىلىپ يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىدۇ. دەسلەپكى ئۈچ قېتىملىق تاۋاپتا قۇدرىتىنىڭ يېتىشىچە قەدەملىرىنى كىچىك ئېلىپ تېز ماڭىدۇ، قالغان تاۋاپتا نورمال ماڭىدۇ. ھەر قېتىم رۇكنۇل يەمانى نىڭ ئۇدۇلىغا كەلگەندە، ئەگەر قادىر بولالىسا، ئۇنى سىلاپ ئۆتىدۇ ۋە ئىككى رۇكنىنىڭ ئارىلىقىدا «رەببەنا ئاتىنا فىددۇنيا ھەسەنەتەن ۋەفىل ئاخىرەتى ھەسەنەتەن ۋەقىنا ئەزابەننار» دېگەن دۇئانى ئوقۇيدۇ. تاۋاپنىڭ قالغان قىسمىدا خالىغان دۇئالارنى قىلىدۇ. ئاندىن ئىمكان بولسا، مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇيدۇ. بۇ ئىككى رەكئەت نامازدا سۈرە كافىرۇن بىلەن سۈرە ئىخلاسنى ئوقۇيدۇ. ئاندىن زەمزەم سۈيىنى قانغىچە ئىچىدۇ، ئاندىن ھەجەر ئەسۋەدنىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىپ ئىمكان بولسا، ئۇنى سىلايدۇ. ئاندىن ھەجەر ئەسۋەد بىلەن كەئبىنىڭ دەرۋازىسى ئارىلىقىدا تۇرۇپ دۇئا قىلىدۇ.

ئۇنىڭدىن كېيىن سەفاغا چىقىپ: «الله باشلىغان نەرسە بىلەن باشلايمەن» دەيدۇ ۋە الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىنى ئوقۇيدۇ: (سەفا بىلەن مەرۋە ھەقىقەتەن اللهنىڭ (دىنىنىڭ) ئالامەتلىرىدۇر. ھەج قىلغان ياكى ئۆمرە قىلغان ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سەئيى قىلسا ھېچ باك يوق. كىمكى ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن بىرەر ياخشىلىق قىلىدىكەن الله ئۇنىڭ مۇكاپاتىنى بېرىدۇ، الله ئەلۋەتتە شۈكرىنىڭ مۇكاپاتىنى بەرگۈچىدۇر، الله ھەممىنى بىلگۈچىدۇر). [سۈرە بەقەرە، 158 ـ ئايەت]

ئاندىن كەئبە تەرەپكە قاراپ تەكبىر ۋە ھەمدۇ-سانا ئېيتىدۇ. ئىككى قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ دۇئا قىلىدۇ. ئاندىن سەفادىن چۈشۈپ يېشىل بەلگىگە كېلىدۇ، ئۇ يەردىن يەنە بىر يېشىل بەلگىگىچە يۈگۈرىدۇ، ئاندىن مەرۋىگە كېلىدۇ. ئاندىن سەفادا قىلغانغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلىدۇ. ئاندىن مەرۋىدىن چۈشۈپ بىرىنچى سەئيىدە قىلغان ئىشلارنى قىلىدۇ. سەفادىن مەرۋىگىچە بىر قېتىم، مەرۋىدىن سەفاغىچە بىر قېتىم بولۇپ، مۇشۇ ھالەتتە يەتتە قېتىملىق سەئيىنى تامام قىلىدۇ. ئاندىن چېچىنى قىسقارتىدۇ ياكى چۈشۈرتىدۇ، لېكىن چۈشۈرۈش ئەۋزەلدۇر. پەقەت ھەججى تەمەتتۇئ قىلغۇچى يۇقىرىقىدەك قىلىدۇ، چۈنكى ئۇ ھەجنى كېيىن قىلىدۇ. ئەمما ھەججى ئىفراد ۋە ھەججى قىران قىلغۇچىنىڭ قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋاپىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئېھرامدىن چىقىشى جايىز ئەمەس، چۈنكى ئۇ ھېيت كۈنى جەمرە ئەقەبەگە(يەنى چوڭ شەيتانغا) تاش ئېتىپ بولمىغىچە ئېھرامدىن چىقمايدۇ. ئاياللارمۇ ئەرلەرگە ئوخشاش ھەج قىلىدۇ،

ئەمما ئاياللار كەبىنى تاۋاپ قىلغاندا ۋە سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىسىدا سەئيى قىلغاندا يۈگۈرمەيدۇ.

ھەجنىڭ سۈپەتلىرى: تەرۋىيە كۈنى (زۇلھەججە ئېيىنىڭ 8 ـ كۈنى) يېتىپ كەلگەندە، ھەججى تەمەتتۇئ قىلغان كىشى مەككىدە تۇرۇۋاتقان ئۆيىدىن ئېھرام باغلاپ، توققۇزىنچى كۈنى كىرىدىغان كېچىسى مىنادا قونۇش ئۈچۈن مىناغا قاراپ ماڭىدۇ. توققۇزىنچى كۈنى كۈن چىققاندا، ئەرافاتقا قاراپ ماڭىدۇ. ئاندىن كۈن قايرىلغاندا، پېشىن نامىزى بىلەن دىگەر نامىزىنى جەملەپ ۋە قەسىر قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئەرافاتنىڭ «ئۇرۇنە» دېگەن يېرىدىن باشقا ھەممە يېرىدە تۇرۇشقا بولىدۇ، «لا ئىلاھە ئىللەللاھۇ ۋەھدەھۇ لاشەرىيكە لەھۇ، لەھۇلمۇلكۇ ۋەلەھۇلھەمدۇ ۋەھۇۋە ئەلا كۇللى شەيئىن قەدىر» دېگەن زىكىرنى كۆپ ئېيتىدۇ، دۇئا قىلىدۇ، تەۋبە قىلىدۇ، الله قا قاتتىق يالۋۇرىدۇ.

كۈن ئولتۇرغاندىن كېيىن، تەلبىيە ئېيتقان ۋە الله نى ياد ئەتكەن ھالدا ئېغىر بېسىقلىق ۋە تەمكىنلىك بىلەن مۇزدەلىفىگە قاراپ يول ئالىدۇ. مۇزدەلىفىگە يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، شام بىلەن خۇپتەننى جەملەپ ۋە قەسىر قىلىپ ئوقۇيدۇ، ئاندىن مۇزدەلىفىدە قونىدۇ. ئاندىن بامداتنى دەسلەپكى ۋاقتىدا ئوقۇيدۇ، ئاندىن تاڭ ئاقارغىچە شۇ جايدا دۇئا قىلىپ تۇرىدۇ. ئاندىن كۈن چىقىشتىن ئىلگىرى مىنا تەرەپكە قاراپ يول ئالىدۇ، «مۇھەسسىر» دېگەن جىلغىغا كەلگەندە، مىناغا يېتىپ بارغىچە ئىمكانىيىتىنىڭ يېتىشىچە ناھايىتى تېز ماڭىدۇ. مىناغا بارغاندىن كېيىن «جەمرە ئەقەبەگە» تاش ئېتىشنى باشلايدۇ. شەيتانغا پۇرچاقتەك چوڭلۇقتا يەتتە تال تاش ئاتىدۇ، ھەر بىر تاشنى ئاتقاندا تەكبىر ئېيتىدۇ ۋە قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ئاتىدۇ. تاش قارىغا تەگمىگەن تەقدىردىمۇ ئازگالنىڭ ئىچىگە چۈشۈشى شەرت قىلىنىدۇ. تاش ئېتىشنى باشلىغاندا تەلبىيە ئېيتىشنى توختىتىدۇ. ئاندىن قۇربانلىقنى قىلىدۇ. ئاندىن باشنى چۈشۈرتىدۇ ياكى چېچىنى قىسقارتىدۇ، چۈشۈرتۈش ئەۋزەلدۇر. تاش ئېتىپ بولغاندىن كېيىن، جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشتىن باشقا ھەممە ئىش جايىز بولىدۇ. مانا بۇ، بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش ھېسابلىنىدۇ.

ئاندىن مەككىگە قايتىپ بارىدۇ ۋە قايتىش تاۋاپىنى قىلىدۇ. ئۇ ۋاجىپ تاۋاپ بولۇپ، شۇنىڭ بىلەن ھەج تاماملىنىدۇ. ئاندىن ئەگەر ھەججى تەمەتتۇئ قىلغان ئادەم بولسا ياكى قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋاپىنى قىلغاندا سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىلىقىدا سەئيى قىلمىغان ئادەم بولسا، سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىلىقىدا سەئيى قىلىدۇ. بۇ تاۋاپلارنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن ھەممە نەرسە، ھەتتا جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشمۇ ھالال بولىدۇ. مانا بۇ، ئىككىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش ھېسابلىنىدۇ.

ئاندىن مىناغا قايتىپ بېرىپ، شۇ يەردە قونۇش ۋاجىپ بولغان كېچىلەرنى ئۆتكۈزىدۇ، جەمرىلەرگە(شەيتانلارغا) تاش ئاتىدۇ. ھەر كۈنى كۈن قايرىلغاندىن كېيىن ھەر جەمرىگە يەتتە تال تاش ئاتىدۇ. تاش ئېتىشنى كىچىك جەمرە(كىچىك شەيتان) بىلەن باشلايدۇ. ئاندىن ئازراق ئىلگىرىلەپ توختايدۇ ۋە الله قا يېلىنىپ دۇئا قىلىدۇ، ئاندىن ئوتتۇرانجى شەيتانغا كېلىپ ئۇنىڭغىمۇ تاش ئاتىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە دۇئا قىلىدۇ، ئاندىن جەمرە ئەقەبەگە(چوڭ شەيتانغا) تاش ئاتىدۇ، ئۇ يەردە توختىمايدۇ. ئىككىنچى كۈنىمۇ ئالدىنقى كۈندىكىگە ئوخشاش تاش ئاتىدۇ.

بۇ پائالىيەتلەردىن كېيىن، ئالدىراپ مىنادىن چىقىپ كەتمەكچى بولغان ئادەم كۈن ئولتۇرۇشتىن بۇرۇن يولغا چىقىدۇ. ئەگەر زۇلھەججىنىڭ 12 ـ كۈنى (يەنى ھېيتنىڭ ئۈچىنچى كۈنى) ئۇ مىنادىكى چاغدا كۈن ئولتۇرۇپ كەتسە، مىنادا قونۇش ۋە ئەتىسى جەمرەلەرگە (شەيتانلارغا) تاش ئېتىش ۋاجىپ بولىدۇ. پەقەت يولغا چىققان، ئەمما قىستاڭچىلىق سەۋەبىدىن مىنادىن چىقىپ كېتەلمىگەن بولسا، كۈن ئولتۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن چىقىپ كەتسىمۇ ھېچ ۋەقەسى يوق. ھەججى قىران قىلغۇچىمۇ ھەججى ئىفراد قىلغۇچىغا ئوخشاش پائالىيەت قىلىدۇ، ئەمما ئۇنىڭغا ھەججى تەمەتتۇئ قىلغۇچىغا ئوخشاش قۇربانلىق قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر يۇرتىغا سەپەر قىلماقچى بولسا، بەيتۇللاھ بىلەن يۈزلەشكەن ئاخىرقى ۋاقىت بولۇپ قېلىشى ئۈچۈن خوشلىشىش تاۋاپىنى قىلماي تۇرۇپ يولغا چىقمايدۇ. پەقەت ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئايالدىن خوشلىشىش تاۋپى ساقىت بولىدۇ. خوشلىشىش تاۋپىنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، تىجارەت

بىلەن شۇغۇللانغان بولسا، ئۇ تاۋاپنى قايتا قىلىدۇ. كىمكى خوشلىشىش تاۋاپىنى قىلىشتىن بۇرۇن يولغا چىققان بولۇپ، مەككىدىن يىراقلاپ كەتمىگەن بولسا قايتىپ كېلىدۇ. ئەگەر يىراقلاپ كەتكەن بولسا گەدىنىگە قان كېلىدۇ (يەنى بىر قوي بوغۇزلاش جازاسى كېلىدۇ).

ھەجنىڭ ئەركانلىرى تۆتتۇر: 1 ـ ئېھرام باغلاش. ئۇ ھەج پائالىيىتىگە كىرگەنلىكنى نىيەت قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. 2 ـ ئەرەفاتتا تۇرۇش. 3 ـ تاۋاپۇل ئىفادە(پەرز تاۋاپ) قىلىش. 4 ـ ھەجنىڭ سەئيىسىنى قىلىش.

ھەجنىڭ ۋاجىپلىرى سەككىزدۇر: 1 ـ بەلگىلەنگەن ئورۇندىن ئېھرام باغلاش. 2 ـ ئەرەفاتتا قاراڭغۇ چۈشكىچە تۇرۇش. 3 ـ مۇزدەلىفەدە يېرىم كېچىدىن ئۆتكىچە قونۇش. 4 ـ تەشرىق كۈنلىرى مىنادا قونۇش. 5 ـ چوڭ كىچىك شەيتانلارغا تاش ئېتىش. 6 ـ چاچنى چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش. 7 ـ ۋىدالىشىش تاۋىپىنى قىلىش. 8ـ تەمەتتۇئ ۋە قارىن ھەججى قىلغۇچىنىڭ قۇربانلىق قىلىشى.

ئۆمرىنىڭ ئەركانلىرى ئۈچتۇر: 1 ـ ئېھرام باغلاش. 2 ـ ئۆمرىنىڭ تاۋىپىنى قىلىش. 3 ـ ئۆمرىنىڭ سەئيىسىنى قىلىش.

ئۆمرىنىڭ ۋاجىپلىرى ئىككىدۇر: 1 ـ بەلگىلەنگەن ئورۇندىن ئېھرام باغلاش. 2 ـ چاچنى چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش.

✸ كىمكى بىرەر ئەركاننى تەرك ئەتسە، ھەج ياكى ئۆمرە ئۇنىڭسىز تاماملانمايدۇ. كىمكى بىرەر ۋاجىپنى تەرك ئەتسە، قان قىلىش (مال بوغۇزلاش) جازاسى كېلىدۇ. كىمكى بىرەر سۈننەتنى تەرك ئەتسە، ئۇنىڭغا ھېچ جازا كەلمەيدۇ.

كەئبىنى توغرا رەۋىشتە تاۋاپ قىلىشنىڭ شەرتلىرى 13 دۇر: 1 ـ مۇسۇلمان بولۇش. 2 ـ ئاقىل بولۇش. 3ـ ئېنىق نىيەت قىلىش. 4ـ تاۋاپ قىلىش ۋاقتىنىڭ كىرىشى. 5ـ قادىر بولالىغان كىشىنىڭ ئەۋرەتنى يېپىشى. 6ـ تاھارەت بولۇش. بۇ كىچىك بالىغا شەرت قىلىنمايدۇ. 7ـ ئىشەنچ بىلەن يەتتە قېتىمنى تولدۇرۇش. 8ـ كەبىنى سول تەرىپىگە قىلىپ ئايلىنىش ۋە خاتا قىلغان ئىشنى قايتىدىن توغرا قىلىش. 9ـ مېڭىۋاتقاندا ئارقىغا ياناماسلىق. 10ـ قادىر بولالىغان كىشى ئۆزى مېڭىش. 11ـ ئارقا ـ ئارقىدىن ئايلىنىش. 12 ـ مەسچىتى ھەرەمنىڭ ئىچىدە ئايلىنىش. 13 ـ تاۋاپنى ھەجەر ئەسۋەدنىڭ ئۇدۇلىدىن باشلاش.

تاۋاپنىڭ سۈننەتلىرى: ھەجەر ئەسۋەدنى سىلاش، سۆيۈش ۋە ئۇنىڭ ئۇدۇلىدا تەكبىر ئېيتىش. رۇكنۇل يەمانىنى سىلاش. ئوڭ مۆرىنى ئەۋۋەلقى ئۈچ تاۋاپتا ئوچۇق تۇتۇش. تېز ماڭىدىغان قېتىمدا تېز مېڭىش، نورمال ماڭىدىغان قېتىمدا ئاستا مېڭىش. تاۋاپ جەريانىدا دۇئا قىلىش ۋە زىكىر ئېيتىش. كەئبىگە ئىمكان قەدەر يېقىن ئايلىنىش. تاۋاپتىن كېيىن مەقامى ئىبراھىمنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش.

سەئيىنىڭ شەرتلىرى توققۇزدۇر: 1 ـ مۇسۇلمان بولۇش. 2 ـ ئاقىل بولۇش. 3 ـ نىيەت قىلىش. 4ـ ئارقا ـ ئارقىدىن سەئيى قىلىش. 5 ـ قادىر بولالىغان ئادەمنىڭ ئۆزى مېڭىشى. 6 ـ يەتتە قېتىمنى تولدۇرۇپ سەئيى قىلىش. 7 ـ سەفا بىلەن مەرۋىنىڭ ئارىلىقىنى تولۇق مېڭىش. 8 ـ كەبىنى توغرا رەۋىشتە تاۋاپ قىلىپ بولغاندىن كېيىن سەئيى قىلىش. 9 ـ تاقنى سەفادىن، جۈپنى مەرۋىدىن باشلاپ سەئيى قىلىش.

سەئيى قىلىشنىڭ سۈننەتلىرى: تاھارەت ئېلىش. ئەۋرەتنى يېپىش. سەئيى قىلىش جەريانىدا زىكىر قىلىش ۋە دۇئا قىلىش. يۈگۈرىدىغان يەردە يۈگۈرۈش، ماڭىدىغان يەردە مېڭىش. سەفا ۋە مەرۋە تۆپىلىكىگە ئۆرلەش. تاۋاپ بىلەن سەئيىنى ئارقا-ئارقىدىن قىلىش.

ئەسكەرتىش: تاشنى ئۆز كۈنىدە ئېتىش ئەۋزەلدۇر. ئەگەر بىر كۈنلۈك تاش ئېتىشنى ئەتىسىگە كېچىكتۈرسە ياكى تاش ئېتىش كۈنلىرىنىڭ ھەممىسىنى تەشرىق كۈنلىرىنىڭ ئاخىرىغا كېچىكتۈرسە بولىۋېرىدۇ.

قۇربانلىق قىلىش: قۇربانلىق قىلىش تەكىتلەنگەن سۈننەتتۇر. زۇلھەججە ئېيىنىڭ دەسلەپكى ئونى كىرسە، قۇربانلىق قىلماقچى بولغان كىشىنىڭ قۇربانلىق قىلغانغا قەدەر چاچ ياكى تىرناق ئالدۇرۇشى ۋەياكى بەدىنىدىن بىرەر نەرسە ئېلىشى ھارامدۇر.(بۇ يەردە كۆزدە تۇتۇلغىنى ھەجگە چىقمىغانلار)

بالىنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش: بالىنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش سۈننەت بولۇپ، ئوغۇل بالىغا ئىككى قوي، قىز

بالىغا بىر قوي سويۇلىدۇ. قوي بالا تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى سويۇلىدۇ. يەتتىنچى كۈنى ئوغۇل بالىنىڭ بېشىنى چۈشۈرۈپ چېچىنىڭ ئېغىرلىق مىقدارى كۈمۈش سەدىقە بېرىش ۋە شۇ كۈندە ئات قويۇش سۈننەتتۇر. ئابدۇللاھ ۋە ئابدۇرراھمان ئەڭ ياخشى ئىسىملاردۇر. ئابدۇننەبىي، ئابدۇررەسۇل دېگەنگە ئوخشاش، بەندىچىلىكنى اللە نىڭ غەيرىگە نىسبەت بېرىپ ئىسىم قويۇش ھارامدۇر. ئەقىقە قىلىش بىلەن قۇربانلىق قىلىش ۋاقتى بىر ۋاقىتتا كېلىپ قالغان تەقدىردە، ئىككىسىنىڭ بىرىنى قىلسا، يەنە بىرىگە كۇپايە قىلىدۇ.

تۆۋەندىكى جەدۋەلدە ھەج پائالىيەتلىرىنىڭ خۇلاسىسى تەرتىپ بويىچە كۆرسىتىلىدۇ:

پائالىيەت	تەمەتتۇ	قىران	ئىفراد
باشلىنىش: ئېھرام باغلاش ۋە تەلبىيە ئېيتىش	ئى اللە! ھەجگىچە بەھرىمەن بولۇش نىيىتى بىلەن ئۆمرە قىلىمەن.	ئى اللە! ئۆمرە بىلەن ھەجنى بىراقلا قىلىمەن.	ئى اللە! ھەج قىلىمەن.
-	ئۆمرىنىڭ تاۋىپى	قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋىپى	قەدەم تەشرىپ قىلىش تاۋىپى
-	ئۆمرىنىڭ سەئيىسى	ھەجنىڭ سەئيىسى	ھەجنىڭ سەئيىسى
-	چاچ قىسقارتىش (ئېھرامدىن كامىل چىقىش)	ئېھرامدا تۇرۇش	ئېھرامدا تۇرۇش
8 ـ كۈنى پېشىندىن ئىلگىرى	مەككىدىن ھەجگە ئېھرام باغلاش، ئاندىن مىناغا چىقىش	مىناغا چىقىش	مىناغا چىقىش
9 ـ كۈنى كۈن چىققاندىن كېيىن	ئەرافاتقا بېرىش، پېشىن بىلەن دىگەرنى جەملەپ ۋە قەسىر قىلىپ، پېشىنىنىڭ ۋاقتىغا سۈرۈپ ئوقۇش، ئاندىن كۈن ئولتۇرغىچە دۇئا بىلەن مەشغۇل بولۇش.		
كۈن ئولتۇرغاندىن كېيىن	مۇزدەلىفەگە قاراپ مېڭىش، مۇزدەلىفىگە بارغاندىن كېيىن شام بىلەن خۇپتەننى جەملەپ ۋە قەسىر قىلىپ ئوقۇش، يېرىم كېچىگىچە مۇزدەلىفەدە قونۇش، بامداتنى ئوقۇپ بولغىچە مۇزدەلىفەدە تۇرۇش سۈننەتتۇر.		
10 ـ كۈنى (يەنى ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنى) بامداتتىن كېيىن، كۈن چىقىشتىن بۇرۇن	مىناغا قاراپ يولغا چىقىش ۋە جەمرە ئەقەبەگە(چوڭ شەيتانغا) تاش ئېتىش		
	قۇربانلىق قىلىش	قۇربانلىق قىلىش	-
	چاچنى چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش، ئاندىن قايتىش تاۋىپىنى قىلىش، بۇ ئۈچ ئىشتىن ئىككىنى قىلىش بىلەن بىرىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش تاماملىنىدۇ. ئۈچىنىڭ ھەممىنى قىلىش بىلەن ئىككىنچى قېتىملىق ئېھرامدىن چىقىش تاماملىنىدۇ.		
	ھەجنىڭ سەئيىسى	-	-
11 ـ ۋە 12 ـ كۈنلىرى، كېچىكىپ قايتقۇچى ئۈچۈن 13 ـ كۈنى	جەمرەلەرگە(شەيتانلارغا) تاش ئېتىش، يەنى كۈن قايرىلغاندىن كېيىن ئالدى بىلەن كىچىك جەمرەگە، ئاندىن ئوتتۇرانجى جەمرەگە، ئاندىن چوڭ جەمرەگە تاش ئېتىش.		
يۇرتىغا قاراپ يولغا چىقىدىغان چاغدا	خوشلىشىش تاۋىپىنى قىلىش. بۇ تاۋاپ ھەيزدار ۋە نىفاسدار ئاياللاردىن ساقىت قىلىنىدۇ.		

ئەسكەرتىش: كىمكى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مەسچىتىگە كىرسە، ئىككى رەكئەت "تەھىيىيەتۇل مەسچىت" نامىزى بىلەن زىيارەتنى باشلايدۇ. رەسۇلۇللاھنىڭ قەبرىسى ئالدىغا كېلىپ، رەسۇلۇللاھقا يۈزىنى قىبلىگە ئارقىسىنى قىلىپ، خۇددى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى كۆرۈپ تۇرغاندەك قەلبى سۆيگۈ ۋە مۇھەببەتكە توشقان ھالدا سالام بېرىپ: ئى ئاللاھنىڭ ئەلچىسى سىلىگە ئاللاھنىڭ سالامى ۋە رەھمىتى بولسۇن دەيدۇ. ئاندىن كېيىن ئوڭ تەرەپكە ئازراق مېڭىدۇ ۋە: ئى ئابابەكرى سىددىق، ئى ئۆمەر پارۇق سىلەرگە ئاللاھنىڭ سالامى ۋە رەھمىتى بولسۇن. ئى ئاللاھ بۇ ئىككەيلەننىڭ ئىسلام ۋە پەيغەمبىرىڭ ئۈچۈن كۆرسەتكەن پىداكارلىقىغا چەكسىز مەرھەمەت ئاتا قىلغىن دەيدۇ. ئاندىن كېيىن قىبلىگە يۈزلىنىدۇ ۋە ئاللاھقا دۇئا قىلىدۇ.

پايدىلىق ئايرىم ـ ئايرىم نۇقتىلار

✸ گۇناھ-مەسىيەت تۆۋەندىكىدەك ئىشلار بىلەن ئۆچۈرۈلىدۇ ۋە يۇيۇلىدۇ: راستچىللىق بىلەن تەۋبە قىلىش، مەغپىرەت تىلەش، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش، دۇنيانىڭ ئېغىرچىلىقلىرىغا يولۇقۇش، سەدىقە بېرىش ۋە مۇئمىنلەرنىڭ دۇئاسىنى ئېلىش. ئەگەر الله مەغپىرەت قىلمىغان گۇناھلىرى ئېشىپ قالسا، ئۇ گۇناھ ئۈچۈن قەبرىدە ياكى قىيامەت كۈنىدە ۋەياكى جەھەننەم ئوتىدا شۇ گۇناھلاردىن پاك بولغانغا قەدەر ئازابلىنىدۇ، ئەگەر تەۋھىد ئۈستىدە ئۆلگەن بولسا، شۇنىڭدىن كېيىن جەننەتكە كىرىدۇ، ئەگەر كۇپرى ياكى شېرىك ۋەياكى نىپاق ئۈستىدە ئۆلگەن بولسا دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ.

✸ گۇناھ ۋە مەسىيەتلەرنىڭ ئىنسانغا بولىدىغان تەسىرى ئىنتايىن كۆپتۇر. ئۇنىڭ دىلغا بولغان تەسىرىگە كەلسەك، ئىنساننى ۋەھشىيلىك، زومىگەرلىك، خارلىق ۋە كېسەللىككە مۇپتىلا قىلىدۇ ۋە الله بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى توسۇپ قويىدۇ. ئۇنىڭ دىنغا بولغان تەسىرىگە كەلسەك، ئوخشاش تىپتىكى گۇناھلارنى تېرىيدۇ، تائەت ـ ئىبادەتتىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە مۇئمىنلارنىڭ دۇئاسىدىن مەھرۇم قىلىپ قويىدۇ. رىزىققا بولغان تەسىرىگە كەلسەك، رىزىقتىن مەھرۇم قىلىپ قويىدۇ، نېمەتنى يوقىتىدۇ، پۇل ـ مالنىڭ بەرىكىتىنى قويمايدۇ. ئۇنىڭ شۇ كىشىگە بولغان تەسىرىگە كەلسەك، ئۆمرىنىڭ بەرىكىتىنى كەتكۈزىدۇ، قىيىن تۇرمۇشتا قويىدۇ، ئىشلىرىنى تەسلەشتۈرىۋېتىدۇ. ئۇنىڭ ئەمەللەرگە بولغان تەسىرىگە كەلسەك، ئەمەلنىڭ قوبۇل بولۇشىنى توسۇپ قويىدۇ. جەمئىيەتكە بولغان تەسىرىگە كەلسەك، ئىمان، پۇل ـ مال، پەرزەنت، ئامانلىق، تەن ـ سالامەتلىككە ئوخشاش نېمەتلەردىن مەھرۇم قىلىدۇ، زېمىننى باشقىلارنىڭ قولىغا ئۆتكۈزۈپ قويىدۇ، مال باھالىرىنى قىممەتلەشتۈرىۋېتىدۇ، جاھانگىرلارنى ۋە دۈشمەنلەرنى ھۆكۈمران قىلىپ قويىدۇ، يامغۇر يېغىشنى توسۇپ قويىدۇ... ۋەھاكازالار.

✸ ھەر بىر ئادەم دىلىنىڭ راھەت ۋە خۇشال ـ خۇرام بولۇشىنى، قايغۇ ـ ھەسرەتلىرىنىڭ كېتىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ. كۆڭۈل خاتىرجەملىكى بىلەن بەختلىك تۇرمۇش بارلىققا كېلىدۇ. ئۇنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ دىنيي، تەبئىي ۋە ئەمەلىي سەۋەبلىرى بار. ئۇ سەۋەبلەرنىڭ ھەممىسى پەقەت مۇئمىنلاردىلا تېپىلىدۇ. ئۇ تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت: 1 ـ الله قا ئىمان كەلتۈرۈش. 2 ـ بۇيرۇلغان ئىشلارنى قىلىش، چەكلەنگەن ئىشلاردىن يېنىش. 3 ـ ئىنسانلارغا سۆز، ئىش ـ ھەرىكەت ۋە ھەر تۈرلۈك ياخشىلىقلار بىلەن ياخشىلىق قىلىش. 4 ـ ئەمەل ـ ئىبادەتلەر بىلەن، پايدىلىق بولغان دىنيي ياكى دۇنياۋىي ئىلىملەر بىلەن شۇغۇللىنىش. 5 ـ كېلەچەك ئىشلىرىنى ياكى ئۆتۈپ كەتكەن ئىشلارنى ئويلىماستىن، كۈندىلىك ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇش. 6 ـ الله نى كۆپ ياد ئېتىش. 7 ـ الله نىڭ ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن نېمەتلىرىنى سۆزلەش. 8 ـ دۇنيا مەئىشەتىدە ئۆزىدىن ئۈستۈن ئادەملەرگە نەزەر سالماستىن بەلكى ئۆزىدىن تۆۋەن ئادەمگە نەزەر سېلىش. 9- قايغۇ ـ ھەسرەتلەرنى تۈگۈتىپ، بەخت-سائادەتنى كەلتۈرىدىغان سەۋەبلەرنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىش. 10 ـ قايغۇ ـ ھەسرەتنىڭ كېتىشى ئۈچۈن الله تائالاغا يېلىنىپ ئىلتىجا قىلىش.

◀ **ئەسكەرتىش:** ئىبراھىم خەۋۋاس (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: دىلنىڭ داۋاسى بەش تۈرلۈك نەرسىدۇر: قۇرئاننى مۇلاھىزە قىلىپ ئوقۇش. قورساقنى خالىي تۇتۇش.كېچىنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزۈش. سەھەردە الله قا يالۋۇرۇش. ياخشىلار بىلەن سۆھبەت قۇرۇش.

✸ **نىكاھلىنىش:** شەھۋەتلىك، ئەمما زىناغا گىرىپتار بولۇپ قېلىش خەۋپى بولمىغان ئادەمنىڭ خوتۇن ئېلىشى سۈننەتتۇر. شەھۋەتلىك ئەمەس ئادەمنىڭ خوتۇن ئېلىشى مۇباھتۇر. زىناغا گىرىپتار بولۇپ قېلىش خەۋپى بولغان ئادەمنىڭ خوتۇن ئېلىشى ۋاجىپتۇر. تۇرمۇش قۇرۇش بولسا، پەرز ھەجنىڭ ئالدىغا قويۇلىدۇ. قېرى-ياش ئاياللارغا شەھۋەت بىلەن قاراش، ئاياللار بىلەن خىلۋەتتە بولۇش، ئاياللارنىڭمۇ مەھرەم بولمىغان ئەرلەرگە قارىشى قاتارلىقلار ھارامدۇر.

✸ نىكاھلىنىشنى تۆۋەندىكى شەرتلەر ئاستىدا ئېلىپ بېرىش توغرا بولىدۇ: 1 ـ ئېلىپ تېگىدىغان ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش كېرەك. شۇڭا ۋەلىنىڭ، ئەگەر ئۇنىڭ بىردىن كۆپ قىزى بولغان تەقدىردە، قىزلىرىمدىن بىرىنى ساڭا خوتۇنلۇققا بەردىم، دېگەن سۆزى بىلەن نىكاھ چۈشمەيدۇ. 2 ـ ئىبادەت قىلىش يېشىغا يەتكەن بولۇش، ئاق ـ قارىنى پەرق ئەتكەن بولۇش، ئەرنىڭ رازىلىقى بولۇش، ھۆر ۋە ئاقىل

ئايالنىڭ رازىلىقى بولۇشى كېرەك. 3 ـ ۋەلى بولۇش كېرەك. قىز-خانىملارنىڭ ئۆزىنى ئۆزى ياتلىق قىلىشى دۇرۇس ئەمەس، ئۇنى ۋەلىدىن باشقا ئادەم ياتلىق قىلالمايدۇ. ئەمما ۋەلى ئۇنى ھەر جەھەتتە ئۇنىڭ بىلەن تەڭ تۇرىدىغان ئەرگە بەرگىلى ئۇنىمىسا، بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا قىزغا ئىگە بولغۇچىدىن ئىگىدارچىلىق يوقايدۇ. ئۇنى ياتلىق قىلىشقا ئەڭ ھەقلىق كىشى ئاتىسىدۇر، ئاندىن قالسا، يۇقىرىسىغا ئاتىسىنىڭ ئاتىسىدۇر، ئاندىن قالسا ئوغلىدۇر، ئاندىن قالسا، تۆۋىنىگە ئوغلىنىڭ ئوغلىدۇر (يەنى نەۋرىسىدۇر). ئاندىن قالسا، بىر ئاتا ۋە بىر ئانىدىن بولغان قېرىندىشىدۇر. ئاندىن قالسا، ئاتا بىر قېرىندىشىدۇر. ئاندىن قالسا، قېرىندىشىنىڭ ئوغلىدۇر (يەنى جىيەنىدۇر)... 4 ـ گۇۋاھچى بولۇش كېرەك. چوقۇم بالاغەتكە يەتكەن، ئاقىل ۋە ئادىل ئىككى ئەرنىڭ گۇۋاھلىقى بولۇش لازىم. 5 ـ ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا ئېمىلداشلىق ياكى نەسەبكە ئوخشاش توسالغۇ (مۇناسىۋەت) مەۋجۇد بولماسلىقى كېرەك.

✸ **ئەركەكنىڭ نىكاھلىنىشى ھارام بولغان ئاياللار:** بىرىنچى، ئېلىش مەڭگۈ ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ: 1 ـ نەسەب سەۋەبىدىن ئېلىش ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇلار ئانىسى، چوڭ ئانىسى ياكى ئۇنىڭدىنمۇ چوڭلىرى، قىزى، ئوغلىنىڭ قىزى، ھەمشىرىسى، ھەمشىرىسىنىڭ قىزى، ھەمشىرىسىنىڭ قىزىنىڭ ياكى ئوغلىنىڭ قىزى، قېرىندىشىنىڭ قىزى، مەزكۇر ئاياللارنىڭ قىزلىرى، ئۇلارنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ قىزلىرى، ئۇلارنىڭ قىزلىرىنىڭ قىزلىرى، ھاماچىلىرى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. 2 ـ ئېمىلداشلىق سەۋەبىدىن ئېلىش ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇنىڭ ھارامىلىقى نەسەبتىكىگە ئوخشاش، ھەتتا قۇدا ـ باجىلىقتىكىگە ئوخشاش ھارامدۇر. 3 ـ قۇدا ـ باجىلىق سەۋەبىدىن ئېلىش ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، خوتۇنىنىڭ ئانىسى، خوتۇنىنىڭ چوڭ ئانىلىرى، ئاتا-بوۋىسى ياكى ئوغۇللىرىنىڭ خوتۇنلىرى، خوتۇنىنىڭ قىزلىرى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئىككىنچى، ئېلىش مەلۇم مۇددەتكىچە ھارام بولغان ئاياللار بولۇپ، ئۇلار مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1ـ ئاچا ـ سىڭىلنى بىرلا ۋاقىتتا نىكاھتا ساقلاشقا ئوخشاش ھارام بولغان ئاياللار. 2 ـ باشقىلارنىڭ ئايالىغا ئوخشاش يوقىلىش ئېھتىمالى بولغان توسالغۇ سەۋەبىدىن ھارام بولغان ئاياللار.

ئەسكەرتىش: ئاتا ـ ئانىنىڭ ئوغلىغا ئۇ خالىمايدىغان قىزنى ئېلىپ بېرىش ھەققى يوق. بۇ مەسىلىدە بالىنىڭ ئاتا ـ ئانىسىغا ئىتائەت قىلىشى ۋاجىپ ئەمەس. بۇنىڭ بىلەن ئاتا ـ ئانىنى قاخشاتقان بولمايدۇ.

✸ **تالاق قىلىش:** خوتۇنىنى ھەيزلىك ياكى نىفاسلىق، ياكى جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولغان پاكلىق ھالىتىدە تالاق قىلىش ھارامدۇر، لېكىن تالاق چۈشىدۇ. تالاق قىلىشقا زۆرۈر ئەمەس ئىشلارغا تالاق قىلىش مەكرۇھتۇر. ئېھتىياج بولۇپ قالغاندا تالاق قىلىش مۇباھتۇر. جىنسىي مۇناسىۋەت زىيان قىلىدىغان ئادەمنىڭ تالاق قىلىشى سۈننەتتۇر. خوتۇنىنى تالاق قىلىشتا ئاتا ـ ئانىغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپ ئەمەس. خوتۇنىنى تالاق قىلماقچى بولغان ئادەمنىڭ ئۇنى بىر تالاقتىن كۆپ تالاق قىلىشى ھارامدۇر. ئۇنى جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمىگەن پاكلىق ھالىتىدە تالاق قىلىشى ۋاجىپتۇر. ئۇنى بىر تالاق قىلىدۇ، ئارتۇق تالاق قىلماستىن ئىددىتى تۈگىگىچە ئۆيدە قويىدۇ. يېنىشقىلى بولىدىغان تالاق قىلىنغان ئايالنىڭ ئىددىتى تۈگەشتىن ئىلگىرى ئەرنىڭ ئۆيىدىن چىقىپ كېتىشى ياكى ئەرنىڭ ئۇنى ئۆيدىن چىقىرىۋېتىشى ھارامدۇر. تالاق يالغۇز نىيەت قىلىش بىلەنلا چۈشمەستىن بەلكى سۆزلەش بىلەن چۈشىدۇ.

✸ **قەسەم:** قەسەمدە كەففارەتنىڭ ۋاجىپ بولۇشى ئۈچۈن مۇنداق تۆت شەرت بار: 1ـ چىن قەسەم قىلغانلىقنى نىيەت قىلىش كېرەك. شۇڭا قەسەمنى نىيەت قىلماستىن، تىلى بىلەنلا ئېيتىپ قويسا، قەسەم بولمايدۇ. سۆز ئارىسىدا: «ياق! الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى»، «شۇنداق، الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى» دېگەنگە ئوخشاش سۆزلەرنى قىلىش مەقسەتسىز قەسەم دەپ ئاتىلىدۇ. 2 ـ كېلەچەكتە مۇمكىن بولىدىغان ئىشقا قەسەم قىلىش كېرەك. شۇڭا ئۆتۈپ كەتكەن ئىشقا بىلمەستىن ياكى ئۆزىنى راستقا چىقىرىشنى ئويلاپ ياكى يالغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ (بۇ يالغان قەسەم بولۇپ، چوڭ گۇناھلاردىن ھېسابلىنىدۇ) قەسەم قىلسا، ياكى كېلەچەكتە بولىدىغان ئىشقا ئۆزىنى راستقا چىقىرىشنى ئويلاپ قەسەم قىلسا، ئاندىن ئۇ ئىش ئۇنىڭ دەل ئەكسىچە بولسا، قەسەم ھېسابلانمايدۇ. 3ـقەسەم قىلغۇچىنىڭ

ئىختىيارى ھالەتتە قەسەم قىلىشى، قەسەم قىلىشقا زورلانماسلىقى كېرەك. 4 ـ قىلماسلىققا قەسەم قىلغان ئىشنى قىلىش بىلەن ياكى قىلىشقا قەسەم قىلغان ئىشنى قىلماسلىق بىلەن بۇزالايدىغان قەسەم بولۇش كېرەك. بىرەر ئىشقا قەسەم قىلغان، لېكىن ئۇنىڭدىن مەلۇم نەرسىنى مۇستەسنا قىلغان كىشىگە مۇنداق ئىككى شەرت تولۇق كەففارەت ۋاجىپ بولمايدۇ: 1 ـ مۇستەسنا قىلىنغان نەرسىنىڭ قەسەم بىلەن بىر تۇتاش بولۇشى. 2 ـ "الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى"، "الله خالىسا" دېگەنگە ئوخشاش قەسەمنى مۇستەسنا قىلىنغان ئىشقا باغلىق قىلىپ قويۇشنى مەقسەت قىلىش.

كىمكى بىرەر ئىشقا قەسەم قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئەكسىچە بولغان ئىشنىڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغان بولسا، قەسىمىگە كەففارەت بېرىپ شۇ ياخشى ئىشنى قىلىشى سۈننەتتۇر.

قەسەمنىڭ كەففارىتى: ئون مىسكىنگە تاماق بېرىش بولۇپ، ھەر مىسكىنگە بىر يېرىم كىلو تاماق بېرىدۇ ياكى ئۇلارغا بىر قۇر كىيىم بېرىدۇ ۋەياكى بىر قۇل ئازاد قىلىدۇ. كىمكى مۇنداق قىلالمىسا، ئۈچ كۈن ئۈزۈلدۈرمەي روزا تۇتىدۇ. مىسكىنلەرگە تاماق بېرىشكە ياكى كىيىم بېرىشكە قادىر تۇرۇپ روزا تۇتقان كىشىنىڭ كەففارىتى گەدىنىدىن ساقىت بولمايدۇ. كەففارەتكە قەسەمنى بۇزۇشتىن ئىلگىرى ياكى بۇزغاندىن كېيىن ئەمەل قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. كىمكى بىر ئىشقا بىرقانچە قېتىم قەسەم قىلغان تەقدىردە بىرلا قېتىم كەففارەت بەرسە كۇپايە قىلىدۇ. ئەگەر ئۇ بىرنەچچە تۈرلۈك ئىشقا قەسەم قىلغان بولسا، شۇ ئىشلارنىڭ سانى بىلەن تەڭ كەففارەت بېرىدۇ.

✸ **نەزىر قىلىش:** نەزىر مۇنداق بىرقانچە تۈرلۈك بولىدۇ: 1 ـ شەرتسىز نەزىر. مەسىلەن، بىراۋنىڭ: «ئەگەر كېسىلىمدىن شىپا تېپىپ قالسام، الله قا ئاتاپ نەزىر قىلىمەن» دېگىنىگە ئوخشاش. ئۇ مۇئەييەن بىر نەزىرنى نىيەت قىلمىغانلىقى ئۈچۈن شىپا تاپقان ۋاقىتتا قەسەمنىڭ كەففارىتىنى بېرىش لازىم بولىدۇ. 2 ـ تېرىككەن ۋە ئاچچىقلانغان ۋاقىتتا قىلغان نەزىر. بۇ، بىرەر ئىشنى قىلىشنى مەنئى قىلىدىغان ياكى شۇ ئىشنى قىلىشقا ئۈندەيدىغان مەقسەتنى شەرت قىلىپ نەزىرنى ئاسقىغا ئېسىپ قويۇش. مەسىلەن، بىراۋنىڭ: «ئەگەر مەن ساڭا گەپ قىلىدىغان بولسام، گەدىنىمگە بىر يىل روزا تۇتۇش يۈكلەنسۇن» دېگىنىگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكمى: ئەگەر ئۇ شۇ شەخسكە گەپ قىلغان تەقدىردە، ئۇنىڭغا ئۆز ئۈستىگە ئالغان مەزكۇر ۋەدىگە ئەمەل قىلىش ياكى قەسەمنىڭ كەففارىتىنى بېرىش ئىختىيارلىقى بېرىلىدۇ. 3 ـ رۇخسەت قىلىنغان نەزىر. مەسىلەن: «كىيىمىمنى كىيىشنى ئۆزەمگە الله نىڭ نامى بىلەن ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكمى: ئۇنىڭغا كىيىمىنى ئۆزى كىيىش ياكى قەسەمنىڭ كەففارىتىنى بېرىش ئىختىيارلىقى بېرىلىدۇ. 4 ـ مەكرۇھ بولغان نەزىر. مەسىلەن: «خوتۇنۇمنى تالاق قىلىشنى ئۆزەمگە الله نىڭ نامى بىلەن ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكمى: نەزىر قىلغان ئىشنى قىلماستىن قەسەمنىڭ كەففارىتىنى بېرىش سۈننەتتۇر. ئەگەر ئۇنى قىلغان بولسا، كەففارەت كەلمەيدۇ. 5 ـ گۇناھ بولىدىغان نەزىر. مەسىلەن: «مەن ئوغرىلىق قىلىشنى ئۆزەمگە الله نىڭ نامى بىلەن ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش. ئۇنىڭ ھۆكمى: بۇ نەزىرنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ھارامدۇر، شۇڭا ئۇ مەزكۇر قەسەمنىڭ كەففارىتىنى بېرىش بىلەن بىرگە الله قا تەۋبە قىلىشى لازىم، ئەگەر نەزىر قىلغان ئىشنى قىلسا گۇناھكار بولىدۇ، كەففارەت كەلمەيدۇ. 6 ـ تائەت ـ ئىبادەت بولىدىغان نەزىر. مەسىلەن، الله قا يېقىنلىششىنى كۆزلەپ: «مەن الله قا ئاتاپ ناماز ئوقۇشنى ئۆزەمگە ۋاجىپ قىلىمەن» دېگەنگە ئوخشاش.

ئەگەر نەزىرنى كېسەلنىڭ ساقىيىشىغا ئوخشاش شەرتكە باغلاپ قويسا، شەرت ھاسىل بولغاندا ئۇنىڭغا ۋاپا قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى شەرتكە باغلاپ قويمىغان بولسا، ئۇنىڭغا شەرتسىز ۋاپا قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ.

✸ **ئېمىلداشلىق:** نەسەبتىن ھارام بولغان نەرسە ئېمىلداشلىقتىنمۇ ھارام بولىدۇ. ئۇ مۇنداق ئۈچ شەرت ئاستىدا بولىدۇ: 1 ـ باشقا سۈت بولماستىن تۇغۇتتىن كېيىن كەلگەن سۈت بولۇش كېرەك. 2 ـ بالىنىڭ ئېمىشى تۇغۇلۇپ دەسلەپكى ئىككى يىل ئىچىدە بولۇش كېرەك. 3 ـ ئەمگەن قېتىم سانى جەزمەن بەش ۋە ئۇنىڭدىن كۆپ بولۇش كېرەك. بىر قېتىملىق ئېمىش بالىنىڭ سۈتكە تويۇشىنى ئەمەس، ئەمچەكنى قويۇۋەتكىچە ئېمىشىنى كۆرسىتىدۇ. ئېمىلداشلىق بىلەن تەمىناتنى بېرىش ۋە

مىراسخورلۇق قىلىش ئىسپاتلانمايدۇ.

✸ **ۋەسىيەت:** كىمكى ئۆلگەندىن كېيىن ھۆججەتسىز ھەققىم بار دەپ كەلگەن كىشىنىڭ ھەققىنى بېرىشنى ۋارىسلىرىغا ۋەسىيەت قىلىشى ۋاجىپتۇر. كۆپ بايلىق قالدۇرغان ئادەمنىڭ ۋەسىيەت قىلىشى سۈننەتتۇر. بايلىقىنىڭ بەشتىن بىرىنى مىراسخور بولمىغان كەمبەغەل تۇغقانلىرىغا سەدىقە قىلىپ بېرىشنى ۋەسىيەت قىلىش، كەمبەغەل تۇغقانلىرى بولمىسا مىسكىنگە، ئالىمغا ۋە ياخشى ئادەمگە بېرىشنى ۋەسىيەت قىلىش مۇستەھەبتۇر. مىراسخورلىرى بار كەمبەغەل ئادەمنىڭ ۋەسىيەت قىلىشى مەكرۇھتۇر، مىراسخورلىرى باي بولغان تەقدىردە ۋەسىيەت قىلسا مۇباھتۇر. بايلىقىنىڭ ئۈچتىن بىرىدىن جىقىنى يات ئادەمگە ۋەسىيەت قىلىش ھارامدۇر. مىراسخور كىشىگە ئاز مىقداردا بولسىمۇ ۋەسىيەت قىلىش ھارامدۇر. ئەمما ئۇ ۋاپات بولغاندىن كېيىن مىراسخورلىرى ئۇنىڭغا ئىجازەت بەرسە دۇرۇس بولىدۇ. ۋەسىيەت قالدۇرغۇچىنىڭ: "سۆزۈمدىن يېنىۋالدىم"، "ۋەسىيەتنى بىكار قىلدىم" ، ياكى "قارارىمنى ئۆزگەرتتىم" دېگەنگە ئوخشاش سۆزلىرى بىلەن ۋەسىيەت بىكار قىلىنىدۇ.

ۋەسىيەتنى تۆۋەندىكىدەك ئىبارىلەر بىلەن باشلاپ يېزىش مۇستەھەبتۇر: «ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن. بۇ پالانىنىڭ قالدۇرغان ۋەسىيىتىدۇر. شەك ـ شۈبھىسىزكى، ئۇ بىر اللە تىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلۇقىغا، ئۇنىڭ يېگانە ئىكەنلىكىگە، شېرىكى يوقلۇقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە، جەننەتنىڭ ۋە دوزاخنىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە، قىيامەتنىڭ چوقۇم كېلىدىغانلىقىغا، اللە نىڭ قەبرىلەردىكى ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرىدىغانلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن. مەن ئائىلەمدىكى مەندىن كېيىن قالغانلارغا اللە تىن قورقۇشنى، ئارىلىرىنى تۈزەشنى، ئەگەر ھەقىقىي مۆمىن بولسا، اللە قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىشنى ۋەسىيەت قىلىمەن. مەن ئۇلارغا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ۋە يەئقۇب ئەلەيھىسسالام ۋەسىيەت قىلغان مۇنۇ ئىشلار بىلەن ۋەسىيەت قىلىمەن: ﴿ئى ئوغۇللىرىم! اللە سىلەرگە مۇشۇ دىننى (يەنى ئىسلام دىنىنى) تاللىدى، پەقەت مۇسۇلمان پېتىڭلارچە ئۆلۈڭلار (يەنى ئىمانىڭلاردا مەھكەم تۇرۇڭلار، تاكى ئىمان بىلەن كېتىڭلار﴾. [سۈرە بەقەرە، 132 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

✸ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يوللىغان دۇرۇت بىلەن سالامنى ئىككىسىنىڭ بىرىگىلا قىسقارتىپ قويماستىن، ھەر ئىككىسىنى بىرگە يوللاش مۇستەھەبتۇر. پەيغەمبەرلەردىن باشقىلارغا دۇرۇت ۋە سالام يوللاش بىلەن گەپ باشلاشقا بولمايدۇ، مەسىلەن: ئەبۇبەكرى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم دېيىش ياكى ئەلەيھىسسالام دېيىشكە بولمايدۇ ۋە مەكرۇھتۇر. ئۆلىمالارنىڭ بىردەك قارىشىدا سۆز ۋە دۇئالاردا باشقىلارنى پەيغەمبەرلەرگە ئەگەشتۈرۈشكە بولىدۇ. مەسىلەن: «ئى اللە! مۇھەممەدكە، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىگە، ئاياللىرىغا ۋە باللىرىغا رەھمەت قىلغىن» دېيىشكە بولىدۇ.

✸ ساھابىلەرگە، تابىئىنلارغا، ئۇلاردىن كېيىنكى ئۆلىمالارغا ۋە ياخشى بەندىلەرگە اللە تىن رازىلىق ۋە رەھمەت تىلەش مۇستەھەبتۇر. مەسىلەن: «ئىمام ئەبۇ ھەنىفە، مالىك، شافىئى ۋە ئەھمەدتىن اللە رازى بولسۇن!» دېيىشكە، ياكى: «اللە ئۇلارغا رەھمەت قىلسۇن!» دېيىش مۇستەھەبتۇر.

✸ **مال بوغۇزلاش:** ھايۋانلارنىڭ گۆشىنى يېيىش ئۈچۈن ئۇلارنى بوغۇزلاش ۋاجىپتۇر. بوغۇزلىنىدىغان ھايۋاندا تۆۋەندىكىدەك شەرتلەر تېپىلىشى كېرەك: 1 ـ گۆشىنى يېگىلى بولىدىغان ھايۋان بولۇش. 2 ـ باشقۇرغىلى بولىدىغان ھايۋان بولۇش. 3 ـ قۇرۇقلۇق ھايۋىنى بولۇش. ھايۋانلارنى بوغۇزلاش ئۈچۈن مۇنداق تۆت شەرت تېپىلىش لازىم: 1 ـ بوغۇزلىغۇچى ئاقىل بولۇش. 2 ـ بوغۇزلايدىغان ئەسۋاپ چىشلىق ۋە تىرناق بولماسلىقى كېرەك. ئۇ ئىككىسى بىلەن مال بوغۇزلاش دۇرۇس ئەمەس. 3 ـ كېكىرتەكنى، قىزىلئۆڭگەچنى، ئىككى جان تومۇرنى ياكى بىرىنى كېسىش. 4 ـ پىچاق سۈرگەندە: "بىسمىللاھ" دېيىش. سەۋەنلىكتىن دېمىگەن بولسا، ساقىت بولىدۇ. ئەرەبچىدىن باشقا تىلدا دېسىمۇ كۇپايە قىلىدۇ. "بىسمىللاھ"بىلەن بىرگە تەكبىر ئېيتىش سۈننەتتۇر.

✸ **شىكار قىلىش:** شىكار قىلىش ئوۋ ئوۋلاشنى بىلدۈرىدۇ. ئوۋلىنىدىغان ھايۋاندا مۇنداق شەرتلەر تېپىلىشى كېرەك: 1ـ گۆشى ھالال ھايۋان بولۇش. 2ـ تەبىئى ياۋايى ھايۋان بولۇش. 3ـ باشقۇرغىلى بولمايدىغان ھايۋان بولۇش. شىكارنىڭ ھۆكمىگە كەلسەك، شىكار قىلىش شىكار قىلغۇچىغا رۇخسەتتۇر.

بىھۇدە ۋە بىكاردىن بىكارغا ئۇۋ ئۇۋلاش مەكرۇھتۇر. ئۇۋ ھايۋىنىنى قوغلاش بىلەن كىشىلەرگە زىيان يەتكۈزۈش ھارامدۇر. شىكار قىلىش ئۈچۈن مۇنداق تۆت شەرت تېپىلىشى لازىم: 1- ئۇۋچى مال بوغۇزلىسا دۇرۇس بولىدىغان كىشى بولۇش. 2- شىكار قىلىدىغان ئەسۋاپنىڭ مال بوغۇزلانسا، گۆش ھالال بولىدىغان ئەسۋاپ بولۇشى، يەنى نەيزە، ئوق ۋە شۇنىڭدەك بىسلىق ئەسۋاپ بولۇشى. ئەگەر ئوۋ قارچۇغا ياكى ئىتقا ئوخشاش ئوۋ ھايۋىنى بىلەن ئوۋلانسا، ئوۋغا ئۆگىتىلگەن ھايۋان بولۇش لازىم. 3- ئوۋلاشنى مەقسەت قىلىش يەنى ئەسۋاپنى ئاتقان چاغدا ھايۋاننى ئوۋلاشنى نىيەت قىلىش. ئەمما ئەسۋاپنىڭ ئىگىسىنىڭ نىيىتىسىز ئوۋ ئوۋلىنىپ قالغان بولسا، ئۇنىڭ گۆشىنى يېيىش ھالال بولمايدۇ. 4- ئەسۋاپنى ئاتقان چاغدا "بىسمىللاھ" دېيىش. سەۋەنلىك بىلەن بولسىمۇ "بىسمىللاھ" دېيىلمىسە، ئوۋلانغان ھايۋاننىڭ گۆشىنى يېيىش ھارامدۇر.

✸ **يېمەكلىك:** يېيىلىدىغان ۋە ئىچىلىدىغان ھەممە نەرسە يېمەكلىك دەپ ئاتىلىدۇ. ماھىيەتتە يېمەكلىكنىڭ ھەممىسى ھالالدۇر. ھەرقانداق يېمەكلىك مۇنداق ئۈچ شەرت ئاستىدا ھالال بولىدۇ: 1 - يېمەكلىك پاكىز بولۇش كېرەك. 2 - يېمەكلىكتە زىيان قىلىدىغان نەرسە بولماسلىقى كېرەك. 3 - يېمەكلىككە پاسكىنا نەرسە چۈشۈپ كەتمەسلىكى كېرەك.

قان ۋە ئۆزى ئۆلۈپ قالغان ھايۋانغا ئوخشاش ھەرقانداق نىجىس نەرسە ھارامدۇر. زەھەرگە ئوخشاش زىيانلىق نەرسە ئارىلاشتۇرۇلغان يېمەكلىك، شۇنداقلا تېزەك، سۈيدۈك، پىت، بۈرگە قاتارلىقلارغا ئوخشاش پاسكىنا نەرسە چۈشۈپ كەتكەن يېمەكلىك ھارامدۇر.

قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىدىن يەرلىك ئېشەك، شىر، يولۋاس، بۆرە، يىلپىز، ئىت، چوشقا، مايمۇن، مۆشۈك، تۈلكە، تىيىنگە ئوخشاش ئوقۇر چىشى بىلەن خىرىس قىلىدىغان ھايۋانلار ھارامدۇر، پەقەت سىرتلان ھالالدۇر.

ئۇچار قۇشلاردىن قاغا، لاچىن، قارچىغا، قۇرغۇي، بۈركۈت، تۇرنا، ھوقۇش قاتارلىقلارغا ئوخشاش تىرنىقى بىلەن يىرتىپ يەيدىغان قۇشلار، شۇنداقلا سا، تاز قارا ۋە لەقلەققە قاتارلىقلارغا ئوخشاش تاپ يەيدىغان قۇشلار ھارامدۇر. شەپەرەڭ، چاشقان، ھەرە، ھەسەل ھەرىسى، چىۋىن، پەرۋانە، ھۆپۈپ، كىچىك كىرپە، چوڭ كىرپە، يىلانغا ئوخشاش ئەرەب خەلقى پاسكىنا دەپ بىلىدىغان جانلىقلار، لېچىنكا، كۈسۈتكە (سېرىق چاشقان)، قوڭغۇز، سالما قاتارلىقلارغا ئوخشاش ھاشارەتلەر، چايانغا ئوخشاش شەرىئەت ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇغان جانلىقلار، چۈمۈلىگە ئوخشاش شەرىئەت ئۆلتۈرۈشنى مەنئى قىلغان جانلىقلار، يېگىلى بولىدىغان ھايۋان بىلەن يېگىلى بولمايدىغان ھايۋاننىڭ جۈپلىشىشىدىن تۇغۇلغان جانلىقلار ھارامدۇر. ياۋا ئېشەك بىلەن ئاتتىن تۇغۇلغانغا ئوخشاش يېگىلى بولىدىغان ئىككى خىل ھايۋاندىن تۇغۇلغان جانلىق ھارام ئەمەس. ھالال ھايۋانغىمۇ، ھارام ھايۋانغىمۇ ئوخشاپ قالسا، ھارام ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا تۆگە، كالا، قوي، ئاتقا ئوخشاش ھايۋانلار، زىراپە، توشقان، كېلە، كىيىككە ئوخشاش ياۋايى ھايۋانلار ھالالدۇر. تۆگە قۇشى، توخۇ، تور، شاتۇتى، كەپتەر، قۇشقاچ، ئۆردەك، غازغا ئوخشاش قۇشلارمۇ ھالالدۇر. سۇ قۇشلىرىنىڭ ھەممىسى ھالالدۇر. دېڭىز ھايۋانلىرىنىڭ ھەممىسى ھالالدۇر. ھەم سۇ ھەم قۇرۇقلۇقتا ياشايدىغان ھايۋانلاردىن پاقا، يىلان ۋە تىمساھ قاتارلىقلار ھارامدۇر.

نىجىس نەرسىلەر بىلەن سۇغۇرۇلغان ياكى ھۆللانغان زىرائەت ۋە مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ ھوسۇلىنى يېيىش دۇرۇس بولىدۇ، پەقەت ئۇنىڭدا نىجاسەت تەمىنىڭ ياكى پۇرىقىنىڭ بارلىقى ئاشكارىلانسا ھارام بولىدۇ. كۆمۈر، توپا، لاينى يېيىش، پىياز، سامساق ۋە شۇنىڭدەك پۇراقلىق نەرسىنى پىشۇرماي يېيىش مەكرۇھتۇر. ئەگەر ئاچ قېلىپ ھارام ياكى مەكرۇھ نەرسىلەرنى يېيىشكە مەجبۇرى بولۇپ قالسا، پەقەت جېنىنى ساقلاپ قالغۇدەك مىقداردا يېيىش ۋاجىپتۇر.

✸ كاپىرلارنىڭ بايراملىرىنى تەبرىكلەش ياكى ئۇلارنىڭ بايراملىرىغا قېتىلىش ۋە ئۇلارغا ئالدى بىلەن سالام بېرىش ھارامدۇر. ئەگەر ئۇلار بىزگە ئالدى بىلەن سالام قىلسا، بىزنىڭ ئۇلارغا: «ۋەئەلەيكۇم» دەپ جاۋاپ قايتۇرۇشىمىز ۋاجىپتۇر. ئۇلارغا ۋە دىندا بىدئەت پەيدا قىلغۇچىلارغا ھۆرمەت كۆرسىتىپ ئورۇندىن تۇرۇش ھارامدۇر. ئۇلار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈش مەكرۇھتۇر. ئەمما ئۇلارنىڭ ماتەم مۇراسىملىرىغا قاتنىشىش ۋە كېسەللىرىنى يوقلاشقا كەلسەك، شەرىئەتكە پايدىلىق بولمىغان تەقدىردە چەكلىنىدۇ.

شەرىئەتتە كۆرسىتىلگەن دۇئالار بىلەن كېسەل داۋالاش

شەك ـ شۈبھىسىزكى، الله نىڭ تۇتقان يولى ھەققىدە ئوبدان پىكىر يۈرگۈزگۈچى بالايى ـ ئاپەتلەرنىڭ الله تەقدىر قىلىپ ئورۇنلاشتۇرغان سىناق ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يېتەلەيدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز سىلەرنى بىر ئاز قورقۇنچ بىلەن، بىر ئاز قەھەتچىلىك بىلەن ۋە ماللىرىڭلارغا، جانلىرىڭلارغا، باللىرىڭلارغا، زىرائەتلىرىڭلارغا يېتىدىغان زىيان بىلەن چوقۇم سىنايمىز. (بېشىغا كەلگەن مۇسىبەت، زىيان ـ زەخمەتلەرگە) سەۋر قىلغۇچىلارغا (جەننەت بىلەن) خۇش خەۋەر بەرگىن﴾. [سۈرە بەقەرە، 155 ـ ئايەت]

ياخشى كىشىلەر بالايى ـ ئاپەتلەردىن يىراق بولىدۇ دەپ ئويلىغۇچى خاتالاشقان بولىدۇ. بەلكى بالايى ـ ئاپەتلەر ئىماننىڭ دەلىلىدۇر. ساھابىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: قانداق كىشىلەر ئېغىر سىناقلارغا دۇچ كېلىدۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «پەيغەمبەرلەر، ئاندىن قالسا تەقۋادارلار، ئاندىن قالسا بىر دەرىجە تۆۋەن كىشىلەر، ئاندىن قالسا يەنە بىر دەرىجە تۆۋەن كىشىلەردۇر. ئىنسان ئىمانىغا كۆرە سىنىلىدۇ. دىنى مۇستەھكەم كىشى بولسا، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن سىناق تېخىمۇ زىيادە بولىدۇ، ئەگەر ئۇ دىنى ئاجىز كىشى بولسا، ئۇنىڭ بېشىغا كەلگەن سىناق يېنىكلىتىلىدۇ» دەپ جاۋاپ بەرگەن.

سىناق، الله نىڭ شۇ بەندىنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنىڭ ئالامەتلىرىدىن بىرىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، الله بىرەر قەۋمنى ياخشى كۆرسە، ئۇلارنى سىناققا مۇپتىلا قىلىدۇ.» [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] الله نىڭ بەندىگە ياخشىلىق ئىرادە قىلىشى سىناقنىڭ ئالامەتلىرىدىن بىرىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «الله بەندىسىگە ياخشىلىق ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭغا دۇنيادا ئازاب ـ ئوقۇبەتنى بالدۇر بېرىدۇ. الله بەندىسىگە يامانلىق ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭ گۇناھىنى ساقلاپ قويۇپ قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ تولۇق جازاسىنى بېرىدۇ.» [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] سىناق گەرچە كىچىك بولسىمۇ، گۇناھلارنىڭ كەففارەت بولۇشىغا سەۋەب بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مۇسۇلمانغا تىكەن چاغلىق ياكى ئۇنىڭدىن چوڭراق ئەزىيەت يەتسە، الله شۇنىڭ سەۋەبى بىلەن ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى خۇددى دەرەخنىڭ ياپراقلىرىنى تۆككەندەك تۆكۈۋېتىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

شۇنىڭ ئۈچۈن سىناققا دۇچ كەلگەن كىشى مۇسۇلمان سالىھ بەندە بولغان بولسا، سىناق ئۇنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن گۇناھلىرىنىڭ يۇيۇلۇشىغا ياكى دەرىجىسىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشىگە سەۋەب بولىدۇ. ئەگەر ئۇ گۇناھكار بولسا، سىناق ئۇنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن يامانلىقلىرىنى يۇيىدۇ ۋە ئۇنى خەتەرلىك ئاقىۋەتتىن ئاگاھلاندۇرىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئىنسانلارنىڭ قىلغان گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن، قۇرۇقلۇقتا ۋە دېڭىزدا ئاپەت يۈز بەردى، الله ئۇلارنى تەۋبە قىلسۇن دەپ قىلمىشلىرىنىڭ بىر قىسمىنىڭ جازاسىنى ئۇلارغا تېتىتتى﴾. [سۈرە رۇم، 41 ـ ئايەت]

سىناق تۈرلىرى: پۇل ـ مالنى زىيادە بەرگەنگە ئوخشاش ياخشىلىق بىلەن سىناش. قورقۇنچتا قالدۇرۇش، ئاچ قويۇش، پۇل ـ مالنى زىيانغا ئۇچرىتىشقا ئوخشاش يامانلىق بىلەن سىناش. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرنى بىز يامانلىققا مۇپتىلا قىلىش، ياخشىلىق بېرىش ئارقىلىق سىنايمىز﴾. [سۈرە ئەنبىيا، 35 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] كۆز تېگىش ۋە ھەسەتتىن كېلىپ چىقىدىغان، سېھىرگەرلىك سەۋەبىدىن يېتىدىغان كېسەل ۋە ئۆلۈم بىلەن سىناشمۇ يامانلىق بىلەن سىناشنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «مېنىڭ ئۈممىتىم ئىچىدىن ئۆلۈپ كېتىدىغان كۆپىنچە كىشىلەر الله نىڭ ھۆكمى ۋە ئورۇنلاشتۇرۇشىدىن كېيىن كۆز تېگىش بىلەن ئۆلۈپ كېتىدۇ.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

كۆز تېگىش ۋە سېھىردىن ساقلىنىش: بىر نەرسىنىڭ ئالدىنى ئېلىش، كېيىن ئىلاجىنى قىلغاندىن ياخشىدۇر ، شۇڭا بىز يامانلىقتىن ساقلىنىشقا ھېرىس بولۇشىمىز كېرەك. ساقلىنىشنىڭ ئەڭ مۇھىم چارىلىرى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت: ✸ تەۋھىد چۈشەنچىمىزنى چىڭقۇرلاشتۇرۇپ، الله نىڭ بارلىق مەۋجۇداتلارنى ئىدارە قىلىپ تۇرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش ۋە ياخشى ئىشلارنى كۆپ قىلىشىمىز لازىم. ✸ الله نىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ياخشى گۇماندا بولۇش ۋە ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلىش كېرەك. كېسەل بولغاندا ۋە كۆز

تەگكەندە ياكى تاسادىپى ئۆزگىرىشلەردىن ئەنسىرەپ كەتمەسلىك لازىم. چۈنكى ئەنسىرەشنىڭ ئۆزىلا كېسەلدۇر[1].

✸ ئەگەر بىرەر ئىنساننىڭ كۆزى يامانلىقى ياكى سېھىرگەر ئىكەنلىكى ئاشكارا بولسا، ئۇنىڭدىن قورقۇپ ئەمەس، سەۋەبىنى قىلغانلىقتىن ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇش لازىم. ✸ ئۆزىنى مەپتۇن قىلىدىغان بىرەر نەرسىنى كۆرگەندە، الله نى ئەسلەش ۋە بەرىكەت تىلەش لازىم. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: **«ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىدە ياكى پۇل ـ مىلىدا ۋە ياكى قېرىندىشىدا ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان بىرەر نەرسىنى كۆرسە، بەرىكەت تىلىسۇن، شەك ـ شۈبھىسىزكى، كۆز تېگىش ھەقتۇر.»** [ئىمام ئەھمەد ۋە ھاكىم رىۋايەت قىلغان] (بەرىكەت تىلەش بولسا: «الله ساڭا بەرىكەت بەرسۇن!» دېيىشتىن ئىبارەتتۇر.) ✸ سېھىردىن ساقلىنىشنىڭ سەۋەبلىرىدىن يەنە بىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شەھىرى مەدىنە مۇنەۋۋەرىنىڭ «ئەجۋە» ئىسىملىك خورمىسىدىن يەتتە تال بىلەن ناشتا قىلىشتۇر. ✸ الله قا يالۋۇرۇش، ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلىش، ئۇنىڭغا ياخشى گۇماندا بولۇش، ئۇنىڭغا سىغىنىپ كۆز تېگىشتىن ۋە سېھىرگەرلىكتىن پاناھ تىلەش، ھەر كۈنى ئەتىگەن ـ ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان زىكىرلەر[2] ۋە پاناھ تىلەشلەرنى ئىزچىل داۋام قىلدۇرۇش كېرەك. بۇ زىكىرلەرنىڭ تەسىرى، الله نىڭ ئىزنى بىلەن مۇنداق ئىككى سەۋەبتىن زىيادە ۋە كەم بولىدۇ: 1 ـ زىكىرلەرنىڭ ھەق ۋە راست ئىكەنلىكىگە، ئۇنىڭ الله نىڭ ئىزنى بىلەن مەنپەئەت قىلىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش. 2 ـ ئۇنى تىلى بىلەن سۆزلەش، ئىككى قۇلىقى بىلەن ئاڭلاش ۋە دىلىنى ھازىر تۇتۇش كېرەك. چۈنكى ئۇ دۇئادۇر. غەپلەتتە قالغان ۋە ئويۇنچاقنىڭ ئورنىدا دۇئا قىلغان دىلنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان.

زىكىرلەرنى ئېيتىش ۋە پاناھ تىلەش ۋاقتى: ئەتىگەنلىك زىكىرلەر ناماز بامداتتىن كېيىن ئېيتىلىدۇ، ئاخشاملىق زىكىرلەر دىگەر نامىزىدىن كېيىن ئېيتىلىدۇ. ئەگەر بىر مۇسۇلمان ئۇنى ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالسا ياكى غەپلەتتە قالسا، ئېسىگە ئالغاندا ئېيتسۇن.

كۆز تېگىشنىڭ ئالامەتلىرى: دوختۇرنىڭ داۋالاش ئۇسۇلى بىلەن شەرئىيەتتە يولغا قويۇلغان دۇئالار بىلەن داۋالاشنىڭ ئارىلىقىدا ھېچقانداق زىتلىق يوق. قۇرئان كەرىم جىسمانىي ۋە روھىي كېسەللەرگە شىپادۇر. ئەگەر ئىنسان جىسمانىي كېسەللىكلەردىن سالامەت بولغان تەقدىردە، ئارىدا پەيدا بولغان كېسەللىكلەردە كۆپىنچە ئەھۋاللاردا ئارىلاپ ـ ئارىلاپ باش ئاغرىش، يۈزنىڭ ساغىرىپ قېلىشى، كۆپ تەرلەش ۋە كۆپ سىيىش، ئىشتىھاسى تۇتۇلۇش، پۇت ـ قول ئۇيۇشۇپ قېلىش ياكى قىزىپ ۋەياكى سوۋۇپ كېتىش، يۈرەك سىقىلىش، ئارىلاپ ـ ئارىلاپ بەل ۋە غول ئاغرىش، كۆڭلى يېرىم بولۇش ۋە ئىچى سىقىلىش، ئۇخلىيالماسلىق، تەبىئى ئەمەس ئەھۋالدىن قورققان ۋە ئاچچىقلانغان پەيتلەردە قاتتىق تېرىكىش، كۆپ ھىق تۇتۇش ۋە كېكىرىش، ئۇھ تارتىش، يالغۇزلۇقنى خالاش، ھورۇنلىشىپ كېتىش، سۇسلۇق قىلىش، كۆپ ئۇخلاش قاتارلىق ئالامەتلەر ۋە باشقا تىببىي جەھەتتە داۋاسى يوق سالامەتسىزلىك مۇشكىلاتلىرى كۆرۈلىدۇ. بۇ ئالامەتلەر ياكى ئۇنىڭ بىر قىسمى كېسەلنىڭ ئېغىر ـ يېنىكلىكىگە قاراپ تېپىلىدۇ.

مۇسۇلمان چوقۇم شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسى تەسىر قىلالمايدىغان دەرىجىدە ئىمانى كۈچلۈك ۋە يۈرەكلىك بولۇشى كېرەك. كىمدىكى مەزكۇر ئالامەتلەرنىڭ بىرەرسى كۆرۈلۈشى بىلەنلا كېسەل بولۇپ قالدىم دەپ ئۆز ـ ئۆزىدىن ئەنسىرىمەسلىكى لازىم. چۈنكى ئەنسىرەش داۋالاش ئەڭ قىيىن بولغان كېسەللىكلەردىندۇر. بۇ ئالامەتلەرنىڭ بىر قىسمى بەزى ساغلام ئادەملەردىمۇ تېپىلىپ قالىدۇ. بىرەر جىسمانىي كېسەللىكنىڭ سەۋەبىدىن تېپىلىپ قېلىشىمۇ، ئىماننىڭ ئاجىزلىقىدىن تېپىلىپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. مەسىلەن:

---

1 دوختۇرلار ۋە كەسپىي ئىلىم ئىگىلىرىنىڭ ئېيتىشىچە، جىسمانىي كېسەللىكلەرنىڭ تەخمىنەن ئۈچتىن ئىككىسى ئەسلى مەۋجۇد بولمىغان كېسەللىكتىن ئەنسىرەش سەۋەبىدىن پەيدا بولىدىكەن.

2 ئەتىگەن ـ ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان كۈندىلىك زىكىرلەرگە قاراڭ.

ئىچى سىقىلىش، كۆڭلى يېرىم بولۇش، ھورۇنلىشىپ كېتىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش. ئۇنداق ھالەتتە، ئۇ ئىنسان اللّٰه بىلەن بولغان ئالاقىسىنى تەكشۈرۈشى لازىم.

كېسەل كۆز تېگىش[1] سەۋەبىدىن بولغان بولسا، اللّٰه نىڭ ئىزنى بىلەن ئۇنى تۆۋەندىكى ئىككى ئىشنىڭ بىرى ئارقىلىق داۋالاشقا بولىدۇ:

1 ـ ئەگەر كۆزى تەككەن ئادەمنى تونۇسىڭىز، ئۇنى يۇيۇنۇشقا بۇيرۇڭ، ئۇنىڭ يۇيۇنغان سۈيىنى ئېلىڭ ياكى ئۇ ئادەمنىڭ ئىزىدىن[2] بىرەر نەرسە ئېلىڭ، ئاندىن ئۇ سۇ بىلەن يۇيۇنۇڭ ۋە ئىچىڭ.

2 ـ كۆزى تەككەن ئادەم نامەلۇم بولسا، دەم سېلىش، دۇئا ئوقۇش ۋە قان ئالدۇرۇش بىلەن داۋالانسا بولىدۇ.

كېسەل سېھىر[3] سەۋەبىدىن بولسا، اللّٰه نىڭ ئىزنى بىلەن ئۇنى تۆۋەندىكى ئىشلارنىڭ بىرى ئارقىلىق داۋالاشقا بولىدۇ: 1 ـ سېھىر قىلغان تۈگۈننىڭ جايىنى بىلىش: ئۇنى تېپىۋالغاندا، سۈرە فەلەق بىلەن سۈرە ناسنى ئوقۇغاچ تۈگۈننى ئېچىش ۋە ئۇنى كۆيدۈرۈۋېتىش لازىم.

2 ـ شەرىئەتتە يولغا قويۇلغان دۇئالار بىلەن دەم سېلىش: قۇرئان ئايەتلىرىنى، بولۇپمۇ سۈرە فەلەق، سۈرە ناس ۋە سۈرە بەقەرەنى ۋە دۇئالارنى ئوقۇش كېرەك. بۇ توغرىدىكى ئايەت ۋە دۇئالارنى كېيىن بايان قىلىمىز.

3 ـ **دەم سېلىش:** ئۇ مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1 ـ **ھارام** بولۇپ، سېھىرنى سېھىر بىلەن داۋالاش، سېھىرگەرلەرنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇنى يەشتۈرۈشتىن ئىبارەتتۇر. 2 ـ **جايىز** بولۇپ، سىدىر دەرىخىدىن يەتتە تال ياپراق ئالىدۇ، ئاندىن ئۇنى سوقىدۇ... ئاندىن ئۇنىڭغا سۈرە كافىرۇننى، سۈرە ئىخلاسنى، سۈرە فەلەق ۋە ناسنى ئۈچ قېتىمدىن ئوقۇيدۇ، ئاندىن ئۇنى سۇغا ئارىلاشتۇرىدۇ، ئاندىن سۇدىن ئىچىدۇ ۋە ئۇنىڭدا يۇيىنىدۇ، بۇ چارىنى شىپا تاپقانغا قەدەر تەكرار داۋام قىلىدۇ.

4 ـ **سېھىرنى چىقىرىش:** ئەگەر ئۇ قورساقتا بولسا، ئىچىنى سۈردۈرۈش ياكى قەي قىلدۇرۇش بىلەن تازىلاش لازىم. باشقا يەردە بولسا، قان ئالدۇرۇش[4] بىلەن تازىلاش لازىم.

دەم سېلىش: ئۇنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىدەك: 1- قۇرئان ئايەتلىرى ۋە شەرىئەتتە يولغا قويۇلغان دۇئالار بىلەن بولۇش كېرەك. 2- ئەرەب تىلىدا ئوقۇلۇشى كېرەك. دۇئالارنى ئەرەب تىلىدىن باشقا تىلدا ئوقۇسىمۇ بولىدۇ. 3 ـ دەم سېلىشنىڭ بىۋاستە تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغانلىقىغا، شىپانىڭ پەقەت اللّٰه تەرىپىدىن بولىدىغانلىقىغا ئېتىقاد قىلىش كېرەك.

---

1 كۆز تېگىش جىنلار تەرىپىدىن كېلىدىغان ئەزىيەت بولۇپ، اللّٰه نىڭ ئىزنى بىلەن كۆز تەككەن ئادەمگە كۆزى تەككۈچىنىڭ شەيتانلار ھازىر بولغان پەيتتە ئۇنى سۆيەتلىشى ۋە ھەيران قېلىشى سەۋەبىدىن يېتىدۇ. ئۇنى (زىكىر ئېيتىش، دۇئا قىلىش ۋە باشقا سەۋەبلەر بىلەن) توسۇپ قالغىلى بولمايدۇ. بۇنى ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان «كۆز تېگىش ھەقتۇر» دېگەن ھەدىس ئىسپاتلايدۇ. ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان يەنە بىر رىۋايەتتە: «كۆزى يامانىنىڭ كۆزىگە شەيتان ۋە ئىنسانىنىڭ ھەسىتى ھازىر بولىدۇ» دېيىلگەن. ھەيسەمى بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن. بۇ ھەدىسنى كۈچلەندۈرىدىغان باشقا رىۋايەتلەرمۇ بار. كۆز سۆيەتلىگۈچى ئەزا بولغاچقا كۆز تېگىش دەپ ئىپادىلەنگەن، ھەرگىزمۇ كۆزنىڭ زىيان يەتكۈزگەنلىكىدىن ئەمەس. بۇنىڭ دەلىلى شۇكى، قارىغۇ ئادەمنىڭ كۆزىمۇ باشقىلارغا تېگىدۇ، ھالبۇكى ئۇ ئۇنى كۆرەلمەيدۇ.

2 ئىز دېگىنىمىز، كۆزى تېگىدىغان ئادەم تۇتقان ھەرقانداق نەرسىنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن، ئۇ ئىچىپ قويغان سۇ، يەپ ياكى تۇتۇپ قويغان تاماقتا ئوخشاش نەرسىلەر بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئېلىنىدۇ ياكى لۆڭگە ۋە شۇنىڭدەك نەرسىلەر بىلەن سۈرتىلىدۇ، ئاندىن ئۇنىڭغا سۇ قېتىپ كۆز تەككەن ئادەمنىڭ ئۈستىگە تۆكۈلىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن ئازراق ئىچۈرۈلىدۇ.

3 سېھىر دەم سېلىنغان ۋە سۆزلەنگەن ياكى بىر نەرسە قويۇلغان تۈگۈن بولۇپ، سېھىرلەنگۈچىنىڭ بەدىنىگە ياكى يۈرىكىگە ۋەياكى ئەقلىگە دەرھال تەسىر قىلىدۇ. ئۇنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى بار. بەزى سېھىر ئۆلتۈرۈپ قويىدۇ، بەزىسى كېسەل قىلىپ قويىدۇ، بەزىسى ئەرنىڭ ئايالى بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشىگە توسالغۇ بولىدۇ، بەزىسى ئەر ـ ئايال ئىككىسىنى ئاجراشتۇرىۋېتىدۇ، بەزىسى شېرىككە ۋە كۇپرىغا ئېلىپ بارىدۇ ۋە بەزىسى چوڭ گۇناھ قىلدۇرىدۇ.

4 پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر داۋالىنىدىغان ئەڭ ياخشى چارە قان ئالدۇرۇشتۇر.» اللّٰه قان ئالدۇرۇش بىلەن جىسمانىي كېسەللىكلەرگە ياكى راك كېسىلىگە ئوخشاش كۆز تېگىش ۋە سېھىرلىنىش سەۋەبىدىن بولغان كېسەللەرگە شىپالىق بېرىدۇ. بۇ ئەمەلىيەتتە ئىسپاتلانغان ئىشلاردۇر...

دەم سېلىشنىڭ تېخىمۇ كۆچلۈك تەسىر قىلىشى ئۈچۈن ئىنسانلار ۋە جىنلارنىڭ شىپا ۋە ھىدايەت[1] تېپىشى نىيىتى بىلەن قۇرئان ئوقۇش لازىم. قۇرئان كەرىم ھىدايەت ۋە شىپا بولۇپ نازىل بولغان. شۇڭا ئۇنى جىنلارنى ئۆلتۈرۈش نىيىتى بىلەن ئوقۇشقا بولمايدۇ، پەقەت يوقىرىدىكى چارىلەر بىلەن ئۇنى چىقىرىش قىيىن بولۇپ قالسا ئوقۇشقا بولىدۇ.

دەم سالغۇچىدا تېپىلىشقا تېگىشلىك شەرتلەر: 1- سالىھ ۋە تەقۋادار مۇسۇلمان بولۇشى مۇستەھەبتۇر. دەم سالغۇچى قانچىلىك تەقۋا بولسا، شۇنچىلىك كۈچلۈك تەسىر قىلىدۇ. **2 -** دەم سېلىش جەريانىدا الله قا سەمىمىيلىك بىلەن يەنى تىلى ۋە دىلى بىلەن يۈزلىنىش لازىم. ئىنساننىڭ ئۆزىگە ئۆزى دەم سېلىشى ئەڭ ئەۋزەلدۇر. چۈنكى باشقا ئادەمنىڭ دىلى كۆپىنچە ئەھۋاللاردا باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولىدۇ. يەنە كېلىپ باشقا ھېچ بىر ئادەم كېسەل ئادەم ھېس قىلغاندەك قىيىن ۋە ئېھتىياجلىق ئەھۋالنى ھېس قىلالمايدۇ. الله قىيىن ئەھۋالدا قالغانلارنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىشقا ۋەدە قىلغان.

دەم سېلىنغۇچىدا تېپىلىشقا تېگىشلىك شەرتلەر: 1- ياخشى مۇئمىن بولۇشى مۇستەھەبتۇر. ئىمانى قانچىلىك كۈچلۈك بولسا، دەم سېلىنغان دۇئالارنىڭمۇ تەسىرى شۇنچە تىز بولىدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿بىز مۇئمىنلەرگە (يەنى ئۇلارنىڭ دىللىرىغا) شىپا ۋە رەھمەت بولىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى نازىل قىلىمىز، قۇرئان كافىرلارغا زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمايدۇ﴾ [سۇرە ئىسرا، 17 - ئايەت]. **2 -** الله نىڭ شىپالىق بېرىشىنى تىلەپ سەمىمىيلىك بىلەن الله قا يۈزلىنىش كېرەك. **3-** شىپانى كېچىكىپ قالدى دەپ ئىنكارىماسلىق لازىم. چۈنكى دەم سېلىش دۇئادىن ئىبارەتتۇر. تېز ئىجابەت بولۇشىنى تەلەپ قىلغاندا، ئىجابەت قىلىنماي قېلىشى مۇمكىن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار: دۇئا قىلدىم، دۇئايىم ئىجابەت بولمىدى،- دەپ ئالدىراپلا كەتمىسە، ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولىدۇ.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]

دەم سېلىشنىڭ بىرقانچە يوللىرى بار: 1- ئايەت ۋە دۇئالارنى ئوقۇش بىلەن بىرگە سۈيلەپ (بىرئاز تۈكۈرۈكلەپ) دەم سېلىش. **2 -** سۈيلىمەستىن ئوقۇپ دەم سېلىش. **3 -** ئوقۇغاندىن كېيىن تۈكۈرۈكنى بارماققا ئېلىپ، ئاندىن ئۇنى توپىغا مىلەپ، ئاغرىغان يەرگە سۈرتۈش بىلەن دەم سېلىش. **4 -** ئاغرىغان يەرنى سىلىغاچ ئوقۇپ دەم سېلىش.

كېسەلگە دەم سېلىنىدىغان ئايەتلەر ۋە ھەدىسلەر: سۈرە فاتىھە، ، سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرىدىكى ئىككى ئايەت، سۈرە كافىرۇن، سۈرە ئىخلاس، سۈرە فەلەق ۋە سۈرە ناس، شۇنداقلا تۆۋەندىكى ئايەتلەر:

ئايەتۇل كۇرسى: ﴿ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُۚ لَا تَأۡخُذُهُۥ سِنَةٞ وَلَا نَوۡمٞۚ لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۗ مَن ذَا ٱلَّذِي يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦۚ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيۡءٖ مِّنۡ عِلۡمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَۚ وَسِعَ كُرۡسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفۡظُهُمَاۚ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ﴾[2]

---

1 ھىدايەتنى نىيەت قىلىش بولسا، قۇرئان تىڭشىغان كىشىنى الله نىڭ دىنىغا، ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ۋە يامان ئىشلاردىن يېنىشقا چاقىرىشتىن ئىبارەتتۇر. مۇشۇنداق نىيەت قىلىشنىڭ تەسىرى ناھايىتى چوڭ بولۇپ، تەجرىبىدىن ئۆتكەن. جىنلار قۇرئاننىڭ تەسىرىگە ئۇچرايدۇ ۋە كۆپىنچە ھاللاردا كېسەلگە يامانلىق قىلىشتىن دەرھال توختايدۇ. ئەمما قەست قىلغۇچىنى ئۆلتۈرۈش نىيىتى بىلەن ئوقۇغاندا الله قا قارشىلىق قىلىش ۋە تەكەببۇرلۇق قىلىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ، دەم سالغۇچىغا ۋە كېسەلگە زىيان يېتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «شەك- شۈبھىسىزكى، الله مېھرىباندۇر. مېھرىبانلىقنى ياخشى كۆرىدۇ، قوپاللىققا بەرمىگەن نەرسىنى مېھرىبانلىققا بېرىدۇ...»

2 ﴿بىر الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر؛ الله ھەمىشە تىرىكتۇر، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر؛ ئۇ مۈگدەپ قالمايدۇ، ئۇنى ئۇيقۇ باسمايدۇ؛ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممە نەرسە الله نىڭ (مۈلكى) دۇر؛ الله نىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ اللەنىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن؛ الله ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى (يەنى دۇنيادا قىلغان)، كەينىدىكى (يەنى ئۇلار ئۈچۈن ئاخىرەتتە تەييارلىغان) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار الله نىڭ مەلۇماتىدىن (الله) ئۇلارغا

﴿ ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ
وَقَالُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَاۖ غُفۡرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ لَهَا مَا كَسَبَتۡ وَعَلَيۡهَا مَا
ٱكۡتَسَبَتۡۗ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذۡنَآ إِن نَّسِينَآ أَوۡ أَخۡطَأۡنَاۚ رَبَّنَا وَلَا تَحۡمِلۡ عَلَيۡنَآ إِصۡرٗا كَمَا حَمَلۡتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِنَاۚ رَبَّنَا وَلَا
تُحَمِّلۡنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦۖ وَٱعۡفُ عَنَّا وَٱغۡفِرۡ لَنَا وَٱرۡحَمۡنَآۚ أَنتَ مَوۡلَىٰنَا فَٱنصُرۡنَا عَلَى ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡكَٰفِرِينَ ﴾ [1]

﴿ فَسَيَكۡفِيكَهُمُ ٱللَّهُۚ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ ﴾ [2]

﴿ يَٰقَوۡمَنَآ أَجِيبُواْ دَاعِيَ ٱللَّهِ وَءَامِنُواْ بِهِۦ يَغۡفِرۡ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمۡ وَيُجِرۡكُم مِّنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ ﴾ [3]

﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٞ وَرَحۡمَةٞ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا خَسَارٗا ﴾ [4]

﴿ أَمۡ يَحۡسُدُونَ ٱلنَّاسَ عَلَىٰ مَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦ ﴾ [5]

﴿ وَإِذَا مَرِضۡتُ فَهُوَ يَشۡفِينِ ﴾ [6]

﴿ وَيَشۡفِ صُدُورَ قَوۡمٖ مُّؤۡمِنِينَ ﴾ [7]

﴿ قُلۡ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ هُدٗى وَشِفَآءٞۖ ﴾ [8]

﴿ لَوۡ أَنزَلۡنَا هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانَ عَلَىٰ جَبَلٖ لَّرَأَيۡتَهُۥ خَٰشِعٗا مُّتَصَدِّعٗا مِّنۡ خَشۡيَةِ ٱللَّهِ ﴾ [9]

بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن (يەنى پەيغەمبەرلەرنىڭ تىلى ئارقىلىق بىلدۈرگەن نەرسىلەردىن) باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ، الله نىڭ كۇرسى (مەلۇماتى) ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاسمان- زېمىننى ساقلاش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلمەيدۇ. ئۇ يۇقىرى مەرتىۋىلىكتۇر، ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر﴾. [سۈرە بەقەرە، 255 ـ ئايەت.]

١ ﴿ پەيغەمبەر پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان كىتابقا ئىمان كەلتۈردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى الله قا ۋە الله نىڭ پەرىشتىلىرىگە، كىتابلىرىغا ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئىمان كەلتۈردى. (ئۇلار) «الله نىڭ پەيغەمبەرلىرىنىڭ ھېچبىرىنى ئايرىۋەتمەيمىز (يەنى ئۇلارنىڭ بەزىسىگە ئىمان ئېيتىپ، بەزىسىگە ئىمان ئېيتماي قالمايمىز)» دەيدۇ. ئۇلار: «بىز (دەۋىتىڭنى) ئاڭلىدۇق ۋە (ئەمرىڭگە) ئىتائەت قىلدۇق، پەرۋەردىگارىمىز! مەغفىرىتىڭنى تىلەيمىز، ئاخىر ياندىغان جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر» دەيدۇ. الله ھېچكىمنى تاقىتى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ. كىشىنىڭ قىلغان ياخشىلىقى (نىڭ ساۋابى) ئۆزىگىدۇر، يامانلىقى (نىڭ جازاسى)مۇ ئۆزىگىدۇر. (ئۇلار) «پەرۋەردىگارىمىز! ئەگەر بىز ئۇنتۇساق ياكى خاتالاشساق (يەنى بىز ئۇنتۇش ياكى سەۋەنلىك سەۋەبىدىن ئەمرىڭنى تولۇق ئورۇنلىيالمىساق)، بىزنى جازاغا تارتمىغىن. پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن ئىلگىرىكىلەرگە يۈكلىگىنىڭگە ئوخشاش بىزگە ئېغىر يۈك يۈكلىمىگىن (يەنى بىزنى قىيىن ئىشلارغا تەكلىپ قىلمىغىن)، پەرۋەردىگارىمىز! كۈچىمىز يەتمەيدىغان نەرسىنى بىزگە ئارتمىغىن، بىزنى كەچۈرگىن، بىزگە مەغفىرەت قىلغىن، بىزگە رەھىم قىلغىن، سەن بىزنىڭ ئىگىمىزسەن، كافىر قەۋمگە قارشى بىزگە ياردەم بەرگىن» دەيدۇ﴾. [سۈرە بەقەرە، 285 ـــ 286 ـ ئايەتلەر.]

٢ ﴿ئۇلارغا قارشى الله ساڭا كۇپايىدۇر. الله ئۇلارنىڭ (سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ھىيلە- مىكرىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر﴾. [سۈرە بەقەرە، 137 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٣ ﴿ئى قەۋمىمىز! الله قا دەۋەت قىلغۇچى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) نىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلىڭلار ۋە الله قا ئىمان ئېيتىڭلار، الله بەزى گۇناھلارنى مەغفىرەت قىلىدۇ، سىلەرنى قاتتىق ئازابتىن ساقلايدۇ﴾. [سۈرە ئەھقاف، 31 ـ ئايەت]

٤ ﴿بىز مۆئمىنلەرگە (يەنى ئۇلارنىڭ دىللىرىغا) شىپا ۋە رەھمەت بولىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى نازىل قىلىمىز، قۇرئان كافىرلارغا زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمايدۇ، يەنى ئۇلار قۇرئاننى تەستىق قىلمىغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ كۇفرى تېخىمۇ ئاشىدۇ ﴾. [سۈرە ئىسرا، 17 ـ ئايەت]

٥ ﴿ياكى ئۇلار الله ئۆز پەزلىدىن كىشىلەرگە بەرگەن نەرسىگە (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن پەيغەمبەرلىككە) ھەسەت قىلىشامدۇ؟﴾ [سۈرە نىسا، 54 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٦ ﴿ئاغرىپ قالسام، ئۇ مېنى ساقايتىدۇ﴾. [سۈرە شۇئەرا، 80 ـ ئايەت]

٧ ﴿ئىسلام دىنىنى ئۈستۈن قىلىپ، كافىرلارنى جازالاپ) مۆئمىن قەۋمنىڭ كۆڭلىگە شىپالىق (يەنى تەسەللى) بېرىدۇ﴾. [سۈرە تەۋبە، 14 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٨ ﴿ئېيتقىنكى، ئۇ ئىمان كەلتۈرگەنلەرگە ھىدايەتتۇر ۋە (دىللاردىكى شۈبھىگە) شىپادۇر﴾. [سۈرە فۇسسىلەت، 44 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٩ ﴿بىز مۆئمىنلەرگە (يەنى ئۇلارنىڭ دىللىرىغا) شىپا ۋە رەھمەت بولىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى نازىل قىلىمىز، قۇرئان كافىرلارغا زىياندىن باشقىنى زىيادە قىلمايدۇ﴾ [سۈرە ئىسرا، 17 ـ ئايەت]

﴿فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ﴾[1]
﴿وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ﴾[2]
﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۖ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾
فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانقَلَبُوا صَاغِرِينَ﴾[3]
﴿قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَن تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن
سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنتَ الْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ
تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ﴾[4]
﴿ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾[5]
﴿فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا﴾[6]
﴿فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ﴾[7]
﴿لَّقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ
فَتْحًا قَرِيبًا﴾[8]
﴿هُوَ الَّذِي أَنزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَّعَ إِيمَانِهِمْ﴾[9]

هەدىسلەر:

✸ أَسْأَلُ اللهَ العَظِيمَ رَبَّ العَرْشِ العَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ[10]. يەتتە قېتىم.

---

١ ﴿سەن (ئاسمانلارغا) تەكرار قاراپ باققىنىڭكى، بىرەر يوچۇقنى كۆرەمسەن﴾. [سۈرە مۇلك، 3 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٢ ﴿كاپىرلار قۇرئاننى ئاڭلىغان چاغلىرىدا (ساڭا بولغان دۈشمەنلىكىنىڭ قاتتىقلىقىدىن يامان) كۆزلىرى بىلەن سېنى يىقىتىۋېتىشكە تاس قالىدۇ، سېنى: «شۈبھىسىز بىر مەجنۇن» دېيىشىدۇ﴾. [سۈرە قەلەم، 51 ـ ئايەت]

٣ ﴿مۇساغا: «ھاساڭنى تاشلىغىن»دەپ ۋەھيى قىلدۇق، (مۇسا ھاسىسىنى تاشلىۋىدى، ئۇ ئەجدىھاغا ئايلىنىپ) ئۇلارنىڭ ئويدۇرما نەرسىلىرىنى دەرھال يۇتۇۋەتتى. ھەقىقەت ئاشكارا بولدى، ئۇلارنىڭ كۆرسەتكەن سېھىرلىرى بەربات بولدى. بۇ يەردە ئۇلار (يەنى فىرئەۋن بىلەن قەۋمى) مەغلۇپ بولدى، خار بولغان ھالدا (شەھەرگە) قايتتى﴾. [سۈرە ئەئراف، 117 ـــ 119 ـ ئايەتكىچە]

٤ ﴿ئۇلار ئېيتتى: «ئى مۇسا! (ھاساڭنى) سەن ئاۋۋال تاشلامسەن؟ ياكى (ئارغامچا ـ ھاسىلىرىمىزنى) بىز ئاۋۋال تاشلامدۇق؟». مۇسا: «بەلكى سىلەر ئالدىدا تاشلاڭلار!» دېدى. (ئۇلار تاشلىغان ئىدى) ناگاھان ئۇلارنىڭ ئارغامچىلىرى، ھاسىلىرى ئۇلارنىڭ سېھىرىدىن (يەنى سېھىرىنىڭ تەسىرىدىن) ئۇنىڭغا ھەرىكەتلىنىپ مېڭىۋاتقاندەك تۇيۇلدى. (بۇنىڭدىن) مۇسا ئۆزىدە قورقۇنچ ھېس قىلدى. بىز (ئۇنىڭغا) ئېيتتۇقكى، «قورقمىغىن، سەن چوقۇم ئۈستۈنلۈك قازىنىسەن. قولۇڭدىكىنى تاشلىغىن، ئۇ ئۇلارنىڭ كۆرسەتكەن سېھىرلىرىنى دەم تارتىپ يۇتۇۋېتىدۇ، ئۇلارنىڭ كۆرسەتكىنى سېھىرگەرلەرنىڭ ھىيلىسىدۇر، سېھىرگەرلەر قەيەرگە بارسا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمايدۇ»﴾. [سۈرە تاھا، 65 ـــ 69 ـ ئايەتكىچە]

٥ ﴿ئاندىن الله پەيغەمبىرىگە ۋە مۆئمىنلەرگە (مەرھەمەت قىلىپ) خاتىرجەملىك بېغىشلىدى﴾. [سۈرە تەۋبە، 26 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٦ ﴿الله ئۇنىڭغا (يەنى پەيغەمبىرىگە) خاتىرجەملىك بېغىشلىدى، ئۇنىڭغا (پەرىشتىلەردىن بولغان) قوشۇنلار بىلەن مەدەت بەردى، ئۇلارنى سىلەر كۆرمىدىڭلار﴾. [سۈرە تەۋبە، 40 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٧ ﴿الله پەيغەمبىرىگە ۋە مۆئمىنلەرگە تەمكىنلىكنى چۈشۈردى. ئۇلارغا تەقۋا كەلىمىسىنى (يەنى كەلىمە تەۋھىدنى) ئىختىيار قىلدى﴾. [سۈرە فەتھى، 26 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

٨ ﴿الله مۆئمىنلەردىن ھەقىقەتەن رازى بولدى، (ئى مۇھەممەد!) ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار (ھۇدەيبىيىدە) دەرەخ (سايىسى) ئاستىدا ساڭا بەيئەت قىلدى. الله ئۇلارنىڭ دىلىدىكىنى (يەنى راستلىق بىلەن ۋاپانى) بىلدى، الله ئۇلارغا (ئۇلار بەيئەت قىلىۋاتقاندا) تەمكىنلىك چۈشۈرۈپ بەردى ۋە ئۇلارنى يېقىن غەلىبە (يەنى خەيبەرنىڭ فەتھە قىلىنىشى) بىلەن ۋە ئۇلار ئالىدىغان نۇرغۇن غەنىمەتلەر بىلەن مۇكاپاتلىدى. الله غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾. [سۈرە فەتھى، 18 ـ ئايەت]

٩ ﴿مۆئمىنلارنىڭ ئىمانىغا ئىمان قوشۇلۇشى ئۈچۈن، الله ئۇلارنىڭ دىللىرىغا تەمكىنلىكنى چۈشۈردى﴾. [سۈرە فەتھى، 4 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

10 « ئۇلۇغ ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارى ئۇلۇغ الله تىن ساڭا شىپالىق بېرىشنى تىلەيمەن.»

- أُعِيذُكَ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ[1]. ئۈچ قېتىم.
- اَللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ الْبَأْسَ اِشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا[2]. ئۈچ قېتىم.
- اَللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ حَرَّهَا وَبَرْدَهَا وَوَصَبَهَا[3]. بىر قېتىم.
- حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ[4]. يەتتە قېتىم.
- بِسْمِ اللهِ أَرْقِيكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ يُؤْذِيكَ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ، اللهُ يَشْفِيكَ بِسْمِ اللهِ أَرْقِيكَ[5]. ئۈچ قېتىم.
- ئاندىن قولۇڭنى ئاغرىۋاتقان يەرگە قويىسەن ۋە ئۈچ قېتىم: «بىسمىللاھ!» دەيسەن، يەتتە قېتىم: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ[6]. دەيسەن.

ئەسكەرتىش:

1. كۆزى تەگكەن ئادەمنىڭ سۇيۇقلۇقىنى ئىچىش لازىم، ئەگەر ئۇ بىلىپ قالسا، سۇيۇقلۇقنى ئىچكەننىڭ پايدىسى بولمايدۇ دېگەنگە ئوخشاش كۆزى يامان ئادەمگە ئائىت خوراپاتلىقتا ئىشىنىش دۇرۇس ئەمەس.

2. تىرە، بىلەيزۈك ۋە بۇلاپكا قاتارلىق نەرسىلەردىن تۇمار ياساپ، كۆز تېگىش خەۋپى بولغان نەرسە ئۈستىگە قويۇش دۇرۇس بولمايدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى بىرەر ئىشقا باغلىنىپ قالسا، شۇنىڭغا تاپشۇرۇلىدۇ.» [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان] ئەگەر قۇرئان ئايەتلىرىدىن تۇمار ياسالسا، بۇ مەسىلىدە ئىختىلاپ بار. ئۇنى تەرك ئېتىش ئەۋزەلدۇر.

3. "ماشائَ الله، بارك الله" دېگەن سۆزنى يېزىش، قىلىچ، پىچاق ياكى كۆزنىڭ رەسىمىنى سىزىش، ماشىنىنىڭ ئۈستىگە قۇرئان قويۇپ قويۇش ياكى بەزى ئايەتلەرنى يېزىپ ئۆيگە ئېسىپ قويۇش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى كۆز تېگىشتىن قوغدىيالمايدۇ. بەلكى ئۇ ھارام قىلىنغان تۇمار قاتارىغا كىرىدۇ.

4. كېسەل دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشىغا چوقۇم ئىشىنىشى، شىپانى كېچىكىپ كەتتى دەپ ۋايسىماسلىقى لازىم. ئەگەر ئۇنىڭغا: "ئۆمۈر بويى دورا ئىچسەڭ، شىپا تاپىسەن" دېيىلسە ئىچى تىتىلداپ كەتمەيدۇ-يۇ، لېكىن قىلىنغان دۇئانىڭ شىپاسى ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ كەتسە، تىتىلداپ تۇرالماي قالىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ ئوقۇغان ئايەتلەرنىڭ ھەر بىر ھەرىپى ئۈچۈن بىر ياخشىلىققا ئېرىشىدۇ، بىر ياخشىلىق ئون ھەسسىگىچە ساۋابقا ئېرىشتۈرىدۇ. شۇڭا مەزكۇر كىشىنىڭ كۆپ دۇئا قىلىشى، مەغپىرەت تىلەپ قىلىشى ۋە كۆپ سەدىقە قىلىشى لازىم. بۇ ئىشلار كېسەلنىڭ تېزراق شىپا تېپىشىغا سەۋەب بولىدۇ.

5. دەم سالىدىغان دۇئالارنى تۇيۇلۇشىپ ئوقۇش سۇنئەتكە خىلاپتۇر، ئۇنىڭ تەسىرى ئاجىز بولىدۇ. شۇنداقلا، ئۇنى ئۇنىئالغۇ بىلەن ئوقۇشقىمۇ بولمايدۇ. چۈنكى دەم سالغۇچىنىڭ نىيەت قىلىشى شەرتتۇر، گەرچە ئۈنئالغۇنى ئاڭلاش ياخشى بولغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭدا ئاڭلىغاندا نىيەت رىئاللىقتا ئايلانماي قالىدۇ. دۇئانى ساقايغانغا قەدەر ئوقۇش سۈننەتتۇر، پەقەت ھېرىپ قالغاندا زېرىكىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئاز ئوقۇسا بولىدۇ. ئەمما دەلىل بولمىسا، ئايەتلەرنى ۋە دۇئالارنى مۇئەييەن سان توشقىچە تەكرارلاش توغرا ئەمەس.

6. دەم سالغۇچىنىڭ قۇرئان بىلەن ئەمەس، سېھىر بىلەن مۇئامىلە قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىدىغان ئالامەتلەر بار. ئۇنىڭ بىر قىسىم ئىشلارنى كۆرۈپ دىندارەك كۆرۈنگەنلىكى سىزنى ئالداپ كەتمىسۇن. ئۇ

---

[1] «الله نىڭ پۈتۈن سۆزلىرىگە سىغىنىپ بارلىق شەيتاندىن، بارلىق زەھەرلىك جانلىقلاردىن ۋە بارلىق يامان كۆزلەردىن ساڭا پاناھلىق تىلەيمەن.»
[2] «ئى ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى الله! ئېغىرچىلىقنى كەتكۈزگىن، شىپالىق بەرگىن، سەن شىپالىق بەرگۈچىسەن، سېنىڭ شىپالىقىڭدىن باشقا ھېچ شىپالىق يوقكى، ئۇ بىرمۇ كېسەلنى قويمايدىغان شىپالىقتۇر.»
[3] «ئى الله! ئۇنىڭ قىزىتمىسىنى، تىترىشىنى ۋە ھارغىنلىقىنى كەتكۈزۈۋەتكىن.»
[4] «الله ماڭا كۇپايە قىلىدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلدىم، ئۇ بۈيۈك ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر.»
[5] «الله نىڭ ئىسمى بىلەن ساڭا ئەزىيەت يەتكۈزىۋاتقان پۈتۈن كېسەللىكتىن، پۈتۈن جانلىقلارنىڭ يامانلىقىدىن ياكى ھەسەت قىلغۇچى يامان كۆزدىن پاناھ تىلەپ ساڭا دەم سالىمەن، الله ساڭا شىپالىق بەرگۈچىدۇر، مەن الله نىڭ ئىسمى بىلەن دۇئا ئوقۇپ ساڭا دەم سالىمەن.»
[6] «الله نىڭ ئىززىتىگە ۋە قۇدرىتىگە سىغىنىپ مەن ھېس قىلغان ۋە ھەزەر قىلىدىغان يامانلىقلاردىن پاناھ تىلەيمەن.»

ئوقۇشنى قۇرئان بىلەن باشلىشىمۇ مۇمكىن، بىرئازدىن كېيىنلا باشقا نەرسىگە ئۆزگەرتىۋالىدۇ. كىشىلەرگە زاھىدتەك كۆرۈنۈش ئۈچۈن مەسچىتتىن قالمايدىغان ئادەم بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئۇنىڭ الله نى كۆپ ياد ئېتىدىغان ئادەم ئىكەنلىكىنى كۆرۈشۈڭىزمۇ مۇمكىن. سىز ھوشيار بولۇپ، مۇنداقلارغا ھەرگىز ئالدىنىپ قالماڭ.

سېھىرگەرلەرنىڭ ۋە جادۇگەرلەرنىڭ ئالامەتلىرى: ✸ كېسەلدىن ئىسمىنى ياكى ئانىسىنىڭ ئىسمىنى سوراش. چۈنكى ئىسمىنى بىلىش ياكى بىلمەسلىك داۋالاشتا ھېچ نەرسىنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ. ✸ كېسىلنىڭ كىيىملىرىدىن بىرنى سوراش. ✸ جىنلارغا بوغۇزلاش ئۈچۈن كېسەلدىن مۇئەييەن سۈپەتلىك ھايۋان سورىشىمۇ مۇمكىن. شۇ ھايۋاننىڭ قېنىنى كېسەلگە سۈركىشىمۇ مۇمكىن. ✸ ھېچ چۈشەنگىلى بولمايدىغان مەنىسىز بىر نېمىلەرنى يېزىش ياكى ئوقۇش. ✸ كېسەلگە تۆت چاسا شەكىل سىزىپ ئىچىگە ھەرپلەر ۋە رەقەملەر يېزىلغان، «ھىجاب» دەپ ئاتىلىدىغان بىر تال ۋاراقنى بېرىش. ✸ كېسەلنى كىشىلەردىن ئايرىلىپ «ھەجەبە» دەپ ئاتىلىدىغان قاراڭغۇ ئۆيدە تۇرۇشقا بۇيرۇش. ✸ كېسەلنى مەلۇم مۇددەتكىچە سۇ تۇتماسلىققا بۇيرۇش. ✸ كېسەلگە يەرگە كۆمىدىغان بىرەر نەرسە ياكى كۆيدۈرۈپ ئىسرىق سالىدىغان بىر ۋاراق بېرىش. ✸ كېسەلگە ئۇنىڭ باشقىلار بىلمەيدىغان بەزى خۇسۇسىي ئىشلىرىنى ياكى ئىسمىنى، يۇرتىنى، كېسىلىنى ئۇ سۆزلەشتىن بۇرۇن ئېيتىپ بېرىش. ✸ كېسەلنىڭ قېشىغا كېرىش بىلەن ياكى تېلېفون بىلەن ۋەياكى پوچتا ئارقىلىق ئۇنىڭغا دىئاگنوز قويۇش.

7 ئەھلى سۈننىلەرنىڭ قارىشىدا جىنلار ئىنسانلارغا چېپىلىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىدۇر: ﴿جازانە، ئۆسۈم يېگەن ئادەملەر (قىيامەت كۈنى گۆرلىرىدىن) جىن چېپىلىپ قالغان ساراڭ ئادەملەردەك قوپىدۇ﴾. [سۈرە بەقەرە، 275 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] تەپسىرشۇناسلار بۇ ئايەتتە جازانە ۋە ئۆسۈم يېگەن ئادەملەرنىڭ قىيامەت كۈندىكى مىسالى جىن چېپىلىپ قويغانلىق سەۋەبىدىن شەيتانىي ساراڭلىققا گىرىپتار بولغان ئادەمنىڭ مىسالىغا ئوخشىتىلغانلىقىنى بايان قىلغان.

ئەسكەرتىش: سېھىر بار بولۇپ، ئۇنىڭ ئىنسانغا تەسىرى بولىدىغانلىقى قۇرئان ۋە سۈننەتتە مۇقىملاشتۇرۇلغان. ئۇ خەتەرلىك چوڭ گۇناھلاردىن. رەسۇلۇللاھ ساھابىلەرگە: «يەتتە تۈرلۈك ھالاكەتتىن ئۆزۈڭلارنى قاچۇرۇڭلار دېۋىدى، ئۇلار: يا رەسۇلۇللاھ! ئۇ ھالاكەتلەر نېمىلەردىن ئىبارەت دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش ۋە سېھىر...» دەپ جاۋاپ بەردى. [بىرلىككە كەلگەن ھەدىس]. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: (يەھۇدىيلار (تەۋراتنى تاشلاپ) سېھىرنى سېتىۋالغۇچىغا ئاخىرەتتە (الله نىڭ رەھمىتىدىن ۋە جەننىتىدىن) ھېچ نېسىۋە يوق ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى.) [سۈرە بەقەرە 102 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى].

سېھىر ئىككى تۈرلۈك بولۇپ: 1ـ قەغەزگە ئوراپ چېگىش. بۇ ئارقىلىق سېھىرگەر جىن ـ شەيتانلارنى ئۆزى خالىغان بويۇنچە سېھىر قىلىنغۇچىغا زىيان يەتكۈزۈش ئۈچۈن قوللىنىدۇ. 2ـ سېھىرگەر، سېھىر قىلىنغۇچىنىڭ جىسمى ۋە ئەقلى، ئىختىيارى ۋە جۈرئىتى قاتارلىقلارنى كونتىرول قىلىشتا بەزى دورىلارنى ئىشلىتىدۇ. بۇ ئارقىلىق سېھىر قىلىنغۇچىغا بەزى نەرسىلەرنىڭ ھەرىكەت قىلغان ۋە ماڭغان، ئورۇلۇپ كېتىشتەك ئەھۋاللارنى خىيال قىلدۇرىدۇ. بىرىنچى تۈردىكى شېرىكتۇر، چۈنكى جىن ـ شەيتانلار سېھىرگەر ئاللاھقا ئىنكار قىلمىغۇچە ئۇلارغا خىزمەت قىلمايدۇ. ئەمما ئىككىنچى تۈردىكى، ھالاكەتلىك چوڭ گۇناھلاردىن بولۇپ ھەممىسى ئاللاھنىڭ تەقدىر ئىرادىسى بىلەن بولىدۇ.

دۇئالار

پۈتۈن ئىنسانلار اﷲ قا موھتاجدۇر، ئۇنىڭ دەرگاھىدىكى نەرسىلەرگە ئېھتىياجلىقتۇر. ئەكسىچە، اﷲ ئۇلاردىن بىھاجەتتۇر، ئۇلارغا موھتاج ئەمەستۇر. اﷲ تائالا بەندىلىرىگە دۇئا قىلىشنى ۋاجىپ قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ماڭا دۇئا قىلىڭلار، مەن (دۇئايىڭلارنى) قوبۇل قىلىمەن (تىلىگىنىڭلارنى بېرىمەن)، شۈبھىسىزكى، مېنىڭ ئىبادىتىمدىن چوڭچىلىق قىلىپ باش تارتىدىغانلار خار ھالدا جەھەننەمگە كىرىدۇ﴾. [سۈرە غافىر، 60 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى اﷲ تىن نەرسە تىلىمىسە، اﷲ ئۇنىڭغا غەزەپ قىلىدۇ.» [ئىبنى ماجە رىۋايىتى]. دېمەك؛ اﷲ تائالا ئۆزىدىن بەندىلىرىنىڭ نەرسە تىلىگەنلىكىدىن خۇشال بولىدۇ، ئۆزىگە يېقىنلاشقان ۋە يېپىشىپ تۇرغان بەندىلىرىنى ياخشى كۆرىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ھەقىقەتەن بۇنىڭ مۇھىم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغان ئىدى. شۇڭا ئۇلاردىن بىرى اﷲ تىن نەرسە تىلەشنى ھەرگىز كىچىك سانىمايتتى، تىلەكلىرىنى ئۇنىڭ بەندىلىرىدىن بىرەرسىگە قارىتىپ قالمايتتى. بۇ پەقەت ئۇلارنىڭ پەرۋەردىگارى اﷲ تائالانىڭ: ﴿مېنىڭ بەندىلىرىم سەندىن مەن توغرىلىق سورىسا (ئۇلارغا ئېيتقىنكى)، مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا يېقىنمەن (يەنى ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى، سۆزلىرىنى بىلىپ تۇرىمەن)﴾ [سۈرە بەقەرە، 186 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دېگەن سۆزىگە ئەمەل قىلغان ھالدا اﷲ بىلەن بولغان ئالاقىسىنى چىڭىتقانلىقى، ئۇنىڭغا تېخىمۇ يېقىنلاشقانلىقى، اﷲ نىڭمۇ ئۇلارغا يېقىن بولغانلىقىدىندۇر.

دۇئانىڭ اﷲ تائالا ھۇزۇرىدا ناھايىتى چوڭ ئورنى بار. دۇئا اﷲ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئىبادەتتۇر. دۇئا بالا - قازانىڭ ئالدىنى ئالىدۇ. مۇسۇلماننىڭ دۇئاسى سەۋەبلەر تېپىلغان، توسالغۇلار بولمىغان تەقدىردە ئىجابەتتۇر. دۇئا قىلغۇچىغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بايان قىلغان تۆۋەندىكى ئىشلارنىڭ بىرى بېرىلىدۇ: «قانداق بىر مۇسۇلمان گۇناھ بولىدىغان ۋە سىلە ـ رەھىمنى ئۈزىدىغان تىلەكتە بولماستىن دۇئا قىلىدىكەن، اﷲ ئۇنىڭغا مۇنداق ئۈچ ئىشنىڭ بىرىنى بېرىدۇ: يا ئۇنىڭ دۇئاسى تېز ئىجابەت قىلىنىدۇ، يا اﷲ شۇ دۇئانىڭ ساۋابىنى ئۇنىڭغا ئاخىرەت ئۈچۈن ساقلاپ قويىدۇ، يا شۇ دۇئانىڭ مىقدارىدا يامانلىقنى ئۇنىڭدىن قايتۇرىۋېتىدۇ.» بۇنى ئاڭلىغان ساھابىلار: «ئۇنداقتا كۆپ دۇئا قىلىشىمىز كېرەكمۇ؟» دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «اﷲ ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ بېرىدۇ» دەيدۇ. [ئىمام ئەھمەد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

دۇئانىڭ تۈرلىرى: دۇئا مۇنداق ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: 1 ـ ئىبادەت بولغان دۇئا. مەسىلەن: ناماز ئوقۇش ۋە روزا تۇتۇشقا ئوخشاش. 2 ـ نەرسە تىلەش ۋە ئېھتىياجىنى سوراش دۇئاسى.

بىر- بىرىدىن ئەۋزەل ئەمەللەر: قۇرئان ئوقۇش ئەۋزەلمۇ ياكى زىكىر ئېيتىش ئەۋزەلمۇ ۋە ياكى دۇئا ـ قىلىش ئەۋزەلمۇ؟ قۇرئان ئوقۇش شەرتسىز ئەڭ ئەۋزەل ئەمەلدۇر. ئاندىن قالسا، زىكرى ۋە ھەمدۇسانا ئېيتىشتۇر. ئاندىن قالسا، دۇئا ۋە تىلەكتە بولۇشتۇر. بۇلار ئومۇمىي مەنىدىن ئالغاندا شۇنداق بولىدۇ. بىراق، بەزى ۋاقىتتا ئەۋزەل ئەمەل تېخىمۇ ئەۋزەل ئەمەلدىنمۇ ئەۋزەل بولۇپ قالىدۇ. مەسىلەن: ئەرەفات كۈنى دۇئا قىلىش قۇرئان ئوقۇشتىن ئەۋزەلدۇر. پەرز نامازلاردىن كېيىن سۈننەتتە كەلگەن زىكىرلەرنى ئېيتىش قۇرئان ئوقۇشتىن ئەۋزەلدۇر.

دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇش سەۋەبلىرى:

دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشى ئۈچۈن ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن سەۋەبلەر بار بولۇپ ئۇلار تۆۋەندىكىدىن ئىبارەت:

1ـئاشكارا سەۋەبلەر: دۇئا قىلىشنىڭ ئالدىدا ياخشى ئەمەللەرنى قىلىش. مەسىلەن، سەدىقە قىلىش، تاھارەت ئېلىش، ناماز ئوقۇش، قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش، ئىككى قولنى كۆتۈرۈش، اﷲ تائالاغا لايىق رەۋىشتە ھەمدۇ–سانا ئېيتىش، اﷲ نىڭ دۇئا قىلماقچى بولغان مەقسەتكە مۇناسىپ كېلىدىغان ئىسىملىرىنى ۋە سۈپەتلىرىنى ئىشلىتىش قاتارلىقلارنى تىلەكنىڭ ئالدىدا بەجا كەلتۈرۈش. ئەگەر دۇئا جەننەت تەلەپ قىلىش بولسا، ئۇنىڭغا اﷲ نىڭ پەزلى ۋە رەھمىتى بىلەن ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقنى تىلغا ئېلىپ يالۋۇرۇش. مەسىلەن: بىرەر زالىمغا بەتدۇئا قىلىنسا، اﷲ نىڭ «ناھايىتى شەپقەتلىك»، «ناھايىتى كەرەملىك» دېگەنگە ئوخشاش ئىسمىنى ئىشلەتمەستىن، «قەھرى قىلغۇچىدۇر»، «غالىبتۇر» دېگەنگە ئوخشاش ئىسمىنى ئىشلىتىش كېرەك. دۇئانىڭ بېشىدا، ئوتتۇرىدا ۋە ئاخىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىش، گۇناھلىرىنى ئىقرار قىلىش، اﷲ نىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش، دۇئانىڭ ئىجابەت بولىدىغانلىقى ھەققىدە دەلىل بايان قىلىنغان ئەۋزەل ۋاقىتلارنى

پۇرسەت بىلىش قاتارلىقلارمۇ دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇش سەۋەپلىرىدىندۇر. ئەۋزەل ۋاقىتلار ناھايىتى كۆپ بولۇپ، مۇھىملىرى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت: كېچە ۋە كۈندۈزدىكى ۋاقىتلارغا كەلسەك، كېچىنىڭ ئاخىرقى ئۈچتىن بىرىدە(يەنى سەھەر ۋاقتىدا) قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر. چۈنكى، الله تائالا بۇ ۋاقىتتا دۇنيا ئاسمىنىغا چۈشىدۇ. ئەزان بىلەن تەكبىر ئارىسىدىكى ۋاقىتتا قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر. تاھارەت ئالغاندىن كېيىن، سەجدە قىلغان چاغدا، نامازدىن سالام بېرىشتىن ئىلگىرى، نامازلاردىن كېيىن، قۇرئاننى تاماملىغان چاغدا، خوراز چىللىغان چاغدا، سەپەرگە چىققان چاغدا، زۇلۇمغا ئۇچرىغان، قاتتىق ئېھتىياجلىق بولۇپ قالغان چاغلاردا قىلىنغان دۇئالار ئىجابەتتۇر. ئاتىنىڭ بالىغا قىلغان دۇئاسى،ھەرقانداق مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلمان قېرىندىشىغا، ئۇ يوق يەردە قىلغان دۇئاسى، ئۇرۇشتا دۈشمەن بىلەن ئۇچراشقاندا قىلغان دۇئا ئىجابەتتۇر. ھەپتە ئىچىدىكى ۋاقىتلارغا كەلسەك، جۈمە كۈنى، بولۇپمۇ جۈمە كۈنىنىڭ ئاخىرقى ۋاقىتلىرىدا(شام نامازدىن ئىلگىرى) قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر. ئايلارغا كەلسەك، رامىزان ئېيىدا ئىپتار ۋە سوھۇرلۇق ۋاقتىدا، شەبى قەدىر كېچىسى ۋە ئەرەفات كۈنى قىلىنغان دۇئالار ئىجابەتتۇر. ئۇلۇغ جايلارغا كەلسەك، پۈتۈن مەسچىتلەردە، كەئبىنىڭ ئالدىدا، بولۇپمۇ مۇلتەزىمدە (يەنى ھەجەر ئەسۋەد بىلەن كەئبىنىڭ ئىشىكى ئارىلىقىدا)، ماقامى ئىبراھىم، سەفا بىلەن مەرۋە ئۈستىدە، ئەرەفاتتا، مۇزدەلىفەدە، ھەج كۈنلىرىدە، زەمزەم سۈيى ئىچكەندە ۋە شۇنىڭدەك ئورۇنلاردا قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر.

2. يوشۇرۇن سەۋەبلەر: دۇئا قىلىشتىن ئىلگىرى راستچىللىق بىلەن تەۋبە قىلىش. زۇلۇمغا قارشى تۇرۇش، يېمەك ـ ئىچمەك، كىيىم ـ كېچەك، تۇرالغۇ ـ جاي ھالال كەسىپتىن بولۇش، تائەت ـ ئىبادەتنى كۆپ قىلىش، ھارام ئىشلاردىن يىراق تۇرۇش، شۈبھىلىك ۋە شەيتانى شەھۋەتلىك ئىشلاردىن ساقلىنىش قاتارلىقلار. دۇئا جەريانىدا قەلبىنى ھازىر تۇتۇش، الله قا قەتئىي ئىشەنچ باغلاش، كۈچلۈك ئارزۇ قىلىش، الله قا يېلىنىش، زارلىنىش ۋە قاتتىق يالۋۇرۇش، پۈتۈن ئىشلىرىنى الله قىلا تاپشۇرۇش، الله نىڭ غەيرىدىن ئۈمۈدنى قەتئىي ئۈزۈش، دۇئانىڭ ئىجابەت بولىدىغانلىقىغا جەزمەن ئىشىنىش كېرەك.

دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشىغا توسالغۇ بولىدىغان ئامىللار:

ئىنسان دۇئا قىلىشى، لېكىن ئۇنىڭ دۇئاسى ئىجابەت بولماسلىقى ياكى كېچىكىپ ئىجابەت بولۇشى مۇمكىن. ئۇنىڭ نۇرغۇن سەۋەبلىرى بولۇپ تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت : الله قا، الله نىڭ غەيرىنى قوشۇپ دۇئا قىلىش. دۇئانى تەپسىلىي قىلىش. مەسىلەن، دوزاختىن پاناھ تىلەش يېتەرلىك تۇرسىمۇ، ئۇنىڭ ھارارىتىدىن، ئازابىدىن، قاراڭغۇلۇقىدىن... پاناھ تىلەشكە ئوخشاش. مۇسۇلماننىڭ ئۆزىگە ياكى باشقا بىرىگە بەتدۇئا قىلىشى. *گۇناھ بولىدىغان، سىلە ـ رەھىمنى ئۈزىدىغان ئىشلارنى تىلەپ دۇئا قىلىش. *دۇئانى الله نىڭ خالىشىغا باغلاپ قويۇش. مەسىلەن: «ئى الله! خالىساڭ مېنى مەغپىرەت قىلغىن!» دېگەنگە ئوخشاش. دۇئانىڭ ئىجابەت بولۇشىغا ئالدىراپ كېتىش. يەنى: دۇئا قىلدىم، بىراق ئىجابەت بولمىدى،- دېيىش. دۇئا قىلىشتىن زېرىكىش. يەنى زېرىكىپ ياكى ھېرىپ كېتىپ دۇئا قىلىشنى تاشلىۋېتىش. غەپلەتلىك ۋە سۇس كۆڭۈل بىلەن دۇئا قىلىش. دۇئا قىلىش جەريانىدا ئەدەپ ـ ئەخلاق بىلەن تۇرماسلىق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر ئادەمنىڭ نامازدا تۇرۇپ دۇئا قىلىۋاتقانلىقىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتمىغانلىقىنى ئاڭلاپ قېلىپ: «بۇ ئادەم ئالدىراپ كېتىپتۇ» دېگەن. ئاندىن ئۇنى چاقىرىپ، ئۇنىڭغا ياكى باشقا بىرىگە: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ناماز ئوقۇغاندا، ئالدى بىلەن الله قا ھەمدۇسانا ئېيتسۇن، ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتسۇن، شۇنىڭدىن كېيىن خالىغان نەرسىنى تىلەپ دۇئا قىلسۇن» دېگەن. [ئىمام ئەبۇ داۋۇد ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]. بېكىتىلىپ بولغان ئىشنى تىلەپ دۇئا قىلىش. مەسىلەن: دۇنيادا مەڭگۈ قېلىشنى تىلەش. دۇئانى قايپىيە كەلتۈرۈپ قىلىش ئۈچۈن ئارتۇقچە ئاۋارە بولۇش. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەرۋەردىگارىڭلارغا تۆۋەنچىلىك بىلەن يوشۇرۇن دۇئا قىلىڭلار، (دۇئا قىلغاندا كەلسە-كەلمەس سۆزلەپ، توۋلاپ) ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلەرنى الله ياقتۇرمايدۇ﴾. [سۈرە ئەئراف، 55 ـ ئايەت]. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «قايپىيىلىك دۇئاغا دىققەت قىلغىن ۋە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرغىن. مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىگە زاماندا ياشىدىم. ئۇلار

ئۇنداق قىلمايتتى، يەنى قايپىيە كەلتۇرۇپ دۇئا قىلىشتىن ساقلىناتتى.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]. ✸ دۇئانى ھەددىدىن زىيادە يۇقىرى ئاۋازدا قىلىش. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿نامىزىڭدا (قىرائەتنى مۇشرىكلار ئاڭلاپ قېلىپ ساڭا ئەزىيەت يەتكۈزمەسلىكى ئۈچۈن) يۇقىرى ئاۋاز بىلەنمۇ ئوقۇمىغىن، (مۇئمىنلەر ئاڭلىماي قالماسلىقى ئۈچۈن) پەس ئاۋاز بىلەنمۇ ئوقۇمىغىن، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئوتتۇرا يول تۇتقىن﴾. [سۈرە ئىسرا، 110 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى] . ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئايەت دۇئا ھەققىدە نازىل بولغان.»

دۇئا قىلغۇچى دۇئاسىنى تۆۋەندىكى تەرتىپ بويىچە قىلسا بولىدۇ:

بىرىنچى: ھەمدۇ-سانا ئېيتىش. ئىككىنچى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىش. ئۈچىنچى: تەۋبە قىلىپ، گۇناھ قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىش. تۆتىنچى: الله نىڭ نېئمىتىگە شۈكۈر قىلىش. بەشىنچى: دۇئانى باشلاش، مەزمۇنلۇق دۇئا قىلىشتا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ياكى سەلەف سالىھلاردىن رىۋايەت قىلىنغان دۇئالارنى قىلىشقا ھېرىسمەن بولۇش. ئالتىنچى: دۇئانى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئېيتىش بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇش.

ياد ئېلىش ۋە دۇئا قىلىشتا تېگىشلىك مۇھىم دۇئالار:

دۇئانىڭ مۇناسىۋىتى	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتقان دۇئالار:
ئۇخلاشتىن بۇرۇن ۋە كېيىن	« باسْمِكَ اللَّهُمَّ أمُوتُ وَأحْيَا »[1] ئۇيقۇدىن ئويغانغاندا مۇنداق دەيدۇ: « الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَمَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ »[2]
ئۇيقۇسىدا قورقۇپ كەتكەن كىشى	« أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ، وَمِن شَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَنْ يَحْضُرُونِ »[3]
چۈش كۆرگەن كىشى	«ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ياخشى كۆرىدىغان چۈش كۆرسە، ئۇ الله تائالا تەرىپىدىندۇر. شۇڭا الله قا ھەمدى ئېيتىشى ۋە ئۇنى سۆزلەپ بېرىشى كېرەك. ئەگەر ئۇنىڭدىن باشقا ياقتۇرمايدىغان چۈش كۆرسە، ئۇ شەيتان تەرىپىدىندۇر. شۇڭا ئۇ چۈشنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەش ۋە ئۇنى ھېچكىمگە دېمەسلىك لازىم. شۇنداق قىلغاندا ئۇ ئۇنىڭغا زىيان يەتكۈزمەيدۇ.»
ئۆيدىن چىققاندا	« اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أَضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أَزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ »[4] « بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ لا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللهِ »[5]
مەسچىتكە كىرگەندە	مەسچىتكە كىرگەندە، ئوڭ پۇتىنى ئېلىپ كىرىدۇ ۋە: « بِسْمِ اللهِ وَالسَّلامُ عَلَى رَسُولِ اللهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ »[6]
مەسچىتتىن چىققاندا	مەسچىتتىن چىققاندا، سول پۇتىنى ئېلىپ چىقىدۇ ۋە: « بِسْمِ اللهِ وَالسَّلامُ عَلَى رَسُولِ اللهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ »[7]
يېڭى ئۆيلەنگەن كىشىگە	« بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ »[8]
خورازنىڭ چىللىغىنىنى ياكى ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغىنىنى... ئاڭلىغان كىشى	«ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغىنىنى ئاڭلىساڭلار، الله قا سىغىنىپ شەيتاندىن پاناھ تىلەڭلار. چۈنكى ئېشەك شەيتاننى كۆردى. خورازنىڭ چىللىغىنىنى ئاڭلىساڭلار، الله نىڭ پەزلىدىن سوراڭلار، چۈنكى خوراز پەرىشتە كۆردى.» «كېچىدە ئىتنىڭ قاۋىغىنىنى ۋە ئېشەكنىڭ ھاڭگىرىغىنىنى ئاڭلىساڭلار، الله قا سىغىنىپ شەيتاندىن پاناھ تىلەڭلار...»
سىزنى الله نىڭ	ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدا تۇراتتى.

---

١ «ئى الله! سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن ئۆلىمەن ۋە تىرىلىمەن.»
٢ «بىزنى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرگەن الله قا ھەمدى بولسۇنكى، ئاخىر بارار جاي ئۇنىڭ دەرگاھىدۇر.»
٣ «الله نىڭ پۈتۈن كەلىمىلىرىگە سىغىنىپ الله نىڭ غەزىپىدىن، بەندىلىرىنىڭ يامانلىقىدىن، شەيتانلارنىڭ ۋەسۋەسىلىرىدىن ۋە ئۇلارنىڭ ھازىر بولۇشىدىن پاناھ تىلەيمەن!»
٤ «ئى الله! مەن ساڭا سىغىنىپ ئېزىپ كېتىشتىن ياكى ئازدۇرۇلۇپ كېتىشتىن، خاتالىشىپ قېلىشتىن ياكى خاتالاشتۇرۇلۇشتىن، زۇلۇم قىلىشتىن ياكى زۇلۇمغا ئۇچراشتىن، بىلمەسىز قېلىشتىن ياكى بىلەلمەي قېلىشتىن پاناھ تىلەيمەن!»
٥ «الله نىڭ ئىسمى بىلەن چىقىمەن، الله قا تەۋەككۇل قىلدىم، كۈچ - قۇدرەت پەقەت الله قىلا خاستۇر.»
٦ «الله نىڭ ئىسمى بىلەن كىرىمەن، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە سالام بولسۇن! ئى الله! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھمىتىڭنىڭ دەرۋازىلىرىنى ئېچىۋەتكىن!»
٧ «الله نىڭ ئىسمى بىلەن چىقىمەن، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە سالام بولسۇن! ئى الله! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا پەزلىڭنىڭ دەرۋازىلىرىنى ئېچىۋەتكىن!»
8 « الله ساڭا بەرىكەت بەرسۇن ۋە بەرىكەت كەلتۈرسۇن، ئىككىڭلار ئارىسىنى ياخشىلىقتا جەم قىلسۇن!»

رازىلىقى ئۈچۈن ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ئېيتقان كىشى ئۈچۈن	يەنە بىر ئادەم كېلىپ: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مەن بۇ ئادەمنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرىمەن» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «بۇنى ئۇنىڭغا ئېيتتىڭمۇ؟» دېدى. ئۇ: «ياق» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بۇنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ قويغىن!» دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھېلىقى ئادەمنىڭ قېشىغا بېرىپ: «مەن سېنى ھەقىقەتەن الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن ياخشى كۆرىمەن» دېدى. ئۇ ئادەممۇ: «مېنى الله نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ ياخشى كۆرگەنلىكىڭ ئۈچۈن الله مۇ سېنى ياخشى كۆرسۇن!» دېدى.
مۇسۇلمان قېرىندىشىڭىز چۈشكۈرگەندە	«سىلەرنىڭ بىرىڭلار چۈشكۈرگەندە: "ئەلھەمدۇلىللاھ" دېسۇن، ئۇنىڭ قېرىندىشى ياكى ھەمراھى: "**يەرھەمۇكەللاھ**" دېسۇن. ئۇ: " **يەرھەمۇكەللاھ** " دېگەندە، چۈشكۈرگۈچى: "**يەھدىيكۇمۇللاھۇ ۋەيۇسلىھ بالەكۇم**" دېسۇن. كاپىر چۈشكۈرۈپ، الله قا ھەمدى ئېيتسا، ئۇنىڭغا: "**يەھدىيكۇمۇللاھ**" دېسۇن. "**يەرھەمۇكەللاھ**" دېمىسۇن.»
باشقا كۈن چۈشكەندە قىلىدىغان دۇئا	✸« لا إِلَهَ إلا الله الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لا إِلَهَ إلا الله رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لا إِلَهَ إلا الله رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ» [1] ✸ « الله الله رَبِّى، لا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا » [2] ✸ « يَاحَيُّ يا قَيُّومُ برحمتكَ أَسْتَغِيثُ» [3] ✸ «سبحَان الله العَظِيم» [4]
دۈشمەنلەرگە بەتدۇئا قىلىش	« اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ ومُجْرِيَ السَّحَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اهْزِمْ الأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ » [5]
ئىش قىيىن كەلگەندە	« اللهمَّ لا سَهْلَ إلا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلا وَأَنتَ تَجعَلُ الحزن إذا شِئْتَ سَهْلاً » [6]
قەرزدار بولۇپ قالغان كىشى ئوقۇيدىغان دۇئا	« اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ » [7]
ھاجەتكە كىرگەندە	**خالاغا كىرگەندە:** « اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ » [8] **خالادىن چىققاندا:** « غُفْرَانَكَ » [9]
نامازدا بولمىغۇر خىياللار كېلىپ قالسا	«ئۇ "خەنزەب" ئىسىملىك شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىدۇر، ئەگەر سەن شۇنداق خىياللاردا بولۇپ قالساڭ، الله قا سىغىنىپ، ئۇ شەيتاندىن پاناھ تىلىگىن ۋە سول تەرىپىڭگە ئۈچ قېتىم تۈفلىگىن!»
سەجدە قىلغاندا	✸« اللَّهُمَّ اغْفِرْ لى ذَنْبِى كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلانِيَتَهُ وَسِرَّهُ » [10] ✸« سُبْحَانَكَ رَبِّى وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِى » [11] ✸«اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ برِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بكَ مِنْكَ لا أُحْصِى ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ» [12]
تىلاۋەت سەجدىسى قىلغاندا	«اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ الله أَحْسَنُ الخَالِقِينَ» [13]
نامازنى باشلىغاندا	« اللَّهُمَّ بَاعِدْ بينِىْ وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدتَّ بينَ المَشْرِق والمغْرب، اللَّهُمَّ نَقِّنِىْ مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِىْ بالْمَاءِ وَالثلجِ وَالبَرَد » [14]
نامازنىڭ ئاخىرىدا	«اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِى إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» [15]

---

1 «الله تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ ناھايىتى كاتتىدۇر، ناھايىتى كۆيۈمچاندۇر. الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ كاتتا ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر. الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ ئاسمانلارنىڭ، زېمىننىڭ ۋە ئۇلۇغ ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر.»

2 «ئى الله! الله مېنىڭ پەرۋەردىگارىمدۇر، مەن ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن.»

3 «ئى ھەمىشە تىرىك، ھەممىنى ئىدارە قىلغۇچى زات! سېنىڭ رەھمىتىڭ بىلەن ساڭا سىغىنىمەن.»

4 «الله نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەنكى، ئۇ ناھايىتى بۈيۈكتۇر.»

5 « ئى بۇلۇتلارنى ئۈزدۈرگۈچى، كىتاب چۈشۈرگۈچى، تېز ھېساب ئالغۇچى الله! ئىتتىپاقداش قوشۇنلارنى مەغلۇپ قىلغىن. ئى الله! ئۇلارنى مەغلۇپ قىلغىن، ئۇلارنى تارمار قىلغىن!»

6 «ئى الله! سەن ئاسان قىلغان ئىشتىن باشقىسى ئاسان ئەمەس، ئەگەر سەن خالىساڭ قايغۇ ـ ھەسرەتنىمۇ ئاسانلاشتۇرىسەن.»

7 «ئى الله! مەن ساڭا سىغىنىپ غەم ـ غۇسسە ۋە قايغۇ ـ ھەسرەتتىن، ئاجىزلىق ۋە ھورۇنلۇقتىن، قورقۇنچاقلىق ۋە بېخىللىقتىن، قەرزدار بولۇپ قېلىشتىن، ئادەملەرنىڭ بوزەك قىلىشىدىن پاناھ تىلەيمەن.»

8 «ئى الله! مەن ساڭا سىغىنىپ پاسكىنچىلىقتىن ۋە جىن ـ شەيتانلاردىن پاناھ تىلەيمەن.»

9 «ئى الله! مەغپىرىتىڭنى تىلەيمەن.»

10 «ئى الله! گۇناھلىرىمنىڭ ھەممىسىنى، كىچىكىنى ۋە چوڭىنى، بۇرۇنقىسىنى ۋە كېيىنكىسىنى، ئاشكارىسىنى ۋە يوشۇرۇنىنى مەغپىرەت قىلغىن!»

11 «ئى پەرۋەردىگارىم! سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ساڭا ھەمدى ئېيتىمەن. ئى الله! ماڭا مەغپىرەت قىلغىن!»

12 «ئى الله! سېنىڭ رازىلىقىڭغا سىغىنىپ غەزىپىڭدىن، ئەپۇ قىلىشىڭغا سىغىنىپ ئازابىڭدىن پاناھ تىلەيمەن. مەن ساڭا خۇددى سەن ئۆزەڭ، ئۆزەڭنى مەدھىيىلىگەندەك ھەمدۇ ـ سانا ئېيتىپ بولالماسلىقىمدىن سەندىن سىغىنىپ پاناھ تىلەيمەن.»

13 «ئى الله! سەن ئۈچۈن سەجدە قىلدىم، ساڭا ئىمان ئېيتتىم ۋە بويسۇندۇم. يۈزۈم ئۇنى ياراتقان، چىرايلىق سۈرەتتە قىلغان، قۇلىقىنى ۋە كۆزىنى چىقارغان زاتقا سەجدە قىلدى، بۈيۈك الله ئەڭ ياخشى ياراتقۇچىدۇر.»

14 «ئى الله! مېنى خاتالىقلاردىن خۇددى شەرق بىلەن غەربنى يىراق قىلغاندەك يىراق قىلغىن. ئى الله! مېنى خاتالىقلىرىمدىن خۇددى ئاق كىيىم كىردىن تازىلانغاندەك تازىلىغىن. ئى الله! مېنى سۇ، قار ۋە مۆلدۈر بىلەن يۇيغىن!»

15 «ئى الله! مەن ئۆزەمگە ھەقىقەتەن كۆپ زۇلۇم قىلدىم، گۇناھلارنى پەقەت سەنلا مەغپىرەت قىلىسەن، مېنى ئۆز دەرگاھىڭدىن مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا رەھمەت قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن بەكمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، بەكمۇ مېھرىبانسەن.»

نامازدىن كېيىن	« اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ ». [1] ✸ « اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ » [2]
ياخشىلىق قىلغان كىشىگە	«بىراۋ ياخشى ئىش قىلىپ بەرسە، ئۇنىڭغا: ”الله ساڭا ياخشىلىق ئاتا قىلسۇن! “ دېسۇن. شۇنداق قىلسا، ناھايىتى ياخشى ماختىغان بولىدۇ.» ياخشى ئىش قىلغۇچىمۇ بۇ مەدھىيەنى ئاڭلىغاندىن كېيىن: ”الله ساڭا مۇكاپات بەرسۇن!“ ياكى: ”الله ساڭىمۇ مۇكاپات بەرسۇن! “ دېسۇن.»
يامغۇر ياغقاندا	« اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا » [3] « مُطِرْنَا بِفَضْلِ الله وَرَحْمَتِهِ » [4]
شامال چىققاندا	« اللَّهُمَّ إِنِي أَسألك خَيْرَهَا وخير مَا فيْها وخير ما أرسلت به، وأعوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فيها وشَرِّ ما أَرسلت به » [5]
يېڭى ئاينى كۆرگەندە	«اللّهُمَّ أَهلّه عَلَيْنَا باليمن والإيمانِ وَالسَّلامَةِ وَالإسْلامِ، هِلالُ خيْر ورُشْدٍ، رَبِّيْ وَرَبُّكَ اللّهُ » [6]
مۇساپىر بىلەن خوشلاشقاندا	«سېنىڭ دىنىڭنى، ئامانىتىڭنى ۋە ئەمەللىرىڭنىڭ ئاخىرىنى الله قا تاپشۇردۇم.» بۇنى ئاڭلىغان مۇساپىر: «سىلەرنى دەرگاھىدا ئامانەت زايا بولۇپ كەتمەيدىغان زات الله قا تاپشۇردۇم» دەپ جاۋاب قايتۇرىدۇ.
سەپەر دۇئاسى	« اللهُ أَكْبَر، اللهُ أَكْبَر، اللهُ أَكْبَر ﴿ سُبْحانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ✸ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ ﴾ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالأَهْلِ.» [7] **سەپەردىن قايتىپ كەلگەندىمۇ يۇقىرىدىكى دۇئانى قىلىدۇ ۋە:** «آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ » [8]
ئۇخلاش ئۈچۈن ياتقاندا	« اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ لا مَلْجَأَ وَلا مَنْجَا مِنْكَ إِلا إِلَيْكَ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ » [9] ✸ « اللَّهُمَّ قِنِيْ عَذَابك يَوْمَ تَبْعَثُ عبادك » [10] ✸ « الحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَآوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ لا كَافِيَ لَهُ وَلا مُؤْوِيَ » [11] ✸ « سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي بِكَ وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ » [12] ✸ « نَفَثَ فِي يَدَيْهِ وَقَرَأَ بِالْمُعَوِّذَتَيْنِ وَمَسَحَ بِهِمَا جَسَدَهُ» [13] ✸ « لا يَنَامُ كلَ لَيْلَةَ حتَّى يقرأ: (آلم) السجدة، وتبارك الملك »

---

1 « ئى الله! سېنى ئەسلىشىمگە، ساڭا شۈكۈر قىلىشىمغا ۋە ياخشى ئىبادەت قىلىشىمغا ياردەم قىلغىن!»
2 « ئى الله! مەن ساڭا سىغىنىپ كۇپۇرلۇقتىن، كەمبەغەللىكتىن، قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن.»
3 «ئىككى ياكى ئۈچ قېتىم: ئى الله! ”مەنپەئەتلىك يامغۇر ياغدۇرۇپ بەرگىن! “ دېسۇن.
4 الله نىڭ پەزلى ۋە مەرھەمىتى بىلەن يامغۇر ياغدۇرۇلىدۇ. يەنە خالىغان دۇئالارنى قىلسا بولىدۇ، چۈنكى يامغۇر ياغقاندا قىلىنغان دۇئا ئىجابەتتۇر.»
5 «ئى الله! سەندىن شامالنىڭ ياخشىسىنى، شامالدىكى ياخشىلىقلارنى، سەن شامال بىلەن ئەۋەتكەن ياخشىلىقلارنى تىلەيمەن! ساڭا سىغىنىپ شامالنىڭ يامىنىدىن، شامالدىكى يامانلىقلاردىن ۋە سەن شامال بىلەن ئەۋەتكەن يامانلىقلاردىن پاناھ تىلەيمەن!»
6 «ئى الله! ئۇ ئاينى بىزگە خەيرلىك، ئىمان، سالامەتلىك ۋە ئىسلام ئېيى قىلىپ بەرگىن، ياخشىلىق ۋە توغرا يول ئېيى قىلىپ بەرگىن. مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ۋە ئۇ ئاينىڭ پەرۋەردىگارى الله تۇر.»
7 «الله بۈيۈكتۇر، الله بۈيۈكتۇر، الله بۈيۈكتۇر. ﴿بىزگە بۇنى بويسۇندۇرۇپ بەرگەن زات پاكتۇر، بىز ئۇنىڭغا (مىنىشكە قادىر ئەمەس ئىدۇق، بىز ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىمىزنىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلغۇچىلارمىز﴾ [سۈرە زۇخرۇف، 13 ـ 14 ـ ئايەتلەر] ئى الله! بىز بۇ سەپىرىمىزدە سەندىن ياخشىلىق ۋە تەقۋادارلىقنى، سەن رازى بولىدىغان ئەمەلنى تىلەيمىز. ئى الله! بۇ سەپىرىمىزنى ئاسان قىلىپ بەرگىن، يىراقلىقىنى قىسقارتىپ بەرگىن! ئى الله! سەپەردە سەن ھەمراھىمىزسەن، بالا ـ چاقىلىرىمىزنى ھىمايەت قىلغۇچىسەن. ئى الله! ساڭا سىغىنىپ سەپەرنىڭ جاپا ـ مۇشەققەتلىرىدىن، چۈشكۈنلۈكتىن، پۇل ـ مال ۋە خوتۇن ـ بالىلارنىڭ يامان ئاقىۋەتكە قېلىشىدىن پاناھ تىلەيمەن.»
8 « الله قا قايتقان، گۇناھلىرىمىزدىن تەۋبە قىلغان، پەرۋەردىگارىمىزغا ئىبادەت قىلغان ۋە ئۇنى مەدھىيىلىگەن ھالدا قايتىپ كەلدۇق» دېگەننى قوشۇپ ئوقۇيدۇ.
9 «ئى الله! ئۆزەمنى ۋە ئىشىمنى ساڭا تاپشۇردۇم، سېنىڭ رەھمىتىڭنى ئۈمىد قىلىپ، ئازابىڭدىن قورقۇپ سەندىن پاناھلىق تىلەيمەن، سېنىڭ دەرگاھىڭدىن باشقا ھېچ پاناھ جاي ۋە قۇتۇلۇش يوقتۇر. سەن نازىل قىلغان كىتابقا، سەن ئەۋەتكەن پەيغەمبەرگە ئىمان كەلتۈردۈم.»
10 «ئى الله! بەندىلىرىڭنى تىرىلدۈرىدىغان كۈن قىيامەت كۈنىدە مېنى ئازابىڭدىن ساقلىغىن!»
11 «جىمى ھەمدۇسانالار بىزگە يېمەك ـ ئىچمەك بەرگەن، كۇپايە قىلغان، جاي بەرگەن زات الله قا خاستۇركى، كۇپايە قىلغۇچىسى ۋە جاي بەرگۈچىسى يوق نۇرغۇن كىشىلەر بار ـ ھە!»
12 «ئى پەرۋەردىگارىم الله! سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەنكى، يېنىمنى سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن قويىمەن ۋە ئۇنى سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن كۆتۈرىمەن. ئەگەر جېنىمنى ئالساڭ، ماڭا مەغپىرەت قىلغىن، ئەگەر جېنىمنى ئالمىساڭ، ئۇنى ياخشى بەندىلىرىڭنى ساقلىغاندەك ساقلىغىن!»
13 ئاندىن ئىككى قولىغا تۈفلەيدۇ، ئاندىن سۈرە فەلەق بىلەن سۈرە ناسنى ئوقۇيدۇ، ئاندىن ئىككى قولى بىلەن بەدىنىنى سىلايدۇ.

نامازغا چىققاندا	« اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِى قَلْبِى نُورًا، وَفِى لِسَانِىْ نُورًا، وَفِى سَمْعِى نُورًا، وَفِى بَصَرِي نُورًا، وَمِن فَوْقِى نُورًا، وَمِن تَحْتِى نُورًا، وَعَنْ يَمِينِى نُورًا، وَعَنْ شِمَالِىْ نُورًا، وَمِن أَمَامِى نُورًا، وَمِن خَلْفِى نُورًا، وَاجْعَلْ فِى نَفسِىْ نُورًا، وَأَعْظِمْ لِىْ نورًا، وَعَظِّم لِىْ نُوْرًا، وَاجْعَلْ لِىْ نورًا، وَاجْعَلْنِىْ نُوْرًا، اللَّهُمَّ أَعْطِنِىْ نُوْرًا، وَاجْعَلْ فِىْ عَصَبِى نُورًا، وَفِىْ لَحْمِى نُوْرًا، وَفِىْ دَمِي نُورًا، وَفِي شَعَرِي نُوْرًا، وَفِىْ بَشَرِي نُورًا » [1]
ئىستىخارە دۇئاسى	سىلەرنىڭ بىرىڭلار بىر ئىشنى قىلماقچى بولسا، پەرز نامازدىن باشقا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇسۇن، ئاندىن: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الأَمْرَ(ثُمَّ تُسَمِّيهِ بِعَيْنِهِ) خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي ـ أو قال: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ ـ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأمر شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي ـ أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ ـ فَاصْرِفهُ عنى واصْرِفْنِى عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِى بِهِ» [2]
مېيىت ئۈچۈن قىلىنىدىغان مەزمۇنلۇق دۇئالار	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېيىتكە قىلغان دۇئاسىدا مۇنداق دېگەن: « اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنْ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ » [3]
كېچىدە ئۇيقىدىن ئويغىنىپ كەتسە	كېچىدە ئۇيقىدىن ئويغىنىپ كەتسە: « لا إِلَهَ إِلا اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ المُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الحَمْدُ لله وَسُبْحَانَ اللهِ وَلا إِلَهَ إِلا اللهُ وَ اللهُ أَكْبَرُ وَلا حَولَ وَلا قُوَّةَ إِلا بِاللهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، أَوْ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلاتُهُ» [4]
ياخشى ۋە يامان نەرسىنى كۆرگەندە	رەسۇلۇللاھ ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان نەرسىنى كۆرسە: « الحَمْدُ لِلّه الذي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالحاتُ » [5] ئەگەر يامان كۆرىدىغان نەرسىنى كۆرسە: «الحَمْدُ لِلّه على كلّ حالٍ». [6]
غەم- قايغۇنى كەتكۈزۈش	مۇسۇلمانغا بىرەر غەم-ئەندىشە يەتكەندە: « اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجِلاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي » [7]

---

1 «ئى الله! قەلبىمدە نۇر قىلغىن، تىلىمدا نۇر قىلغىن، قولىقىمدا نۇر قىلغىن، كۆزۈمدە نۇر قىلغىن، ئۈستۈمدە نۇر قىلغىن، ئاستىمدا نۇر قىلغىن، ئوڭ تەرىپىمدە نۇر قىلغىن، سول تەرىپىمدە نۇر قىلغىن، ئالدىمدا نۇر قىلغىن، ئارقامدا نۇر قىلغىن، كۆڭلۈمدە نۇر قىلغىن، ماڭا كاتتا نۇر ئاتا قىلغىن، نۇرنى ماڭا قەدىرلەتكىن، مەن ئۈچۈن نۇر قىلغىن ۋە مېنىمۇ نۇرلۇق قىلغىن! ئى الله! ماڭا نۇر بەرگىن، خوي- پەيلىلىرىمدە نۇر قىلغىن، گۆشلىرىمدە نۇر قىلغىن، قېنىمدا نۇر قىلغىن، چېچىمدا نۇر قىلغىن، چىرايىمدا نۇر قىلغىن!»

2 « ئى الله! مەن سېنىڭ ئىلمىڭنى شەپى كەلتۈرۈپ ياخشىلىق تەلەپ قىلىمەن، سېنىڭ قۇدرىتىڭنى شەپى كەلتۈرۈپ ياخشىلىقنى تەقدىر قىلىپ بېرىشىڭنى تەلەپ قىلىمەن، سېنىڭ پەزلىڭدىن سورايمەن. سەن ھەقىقەتەن ئىشلارنى ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇسەن، مەن ئورۇنلاشتۇرالمايمەن. سەن بىلىسەن، مەن بىلمەيمەن، سەن غەيبلەرنى ناھايىتى ياخشى بىلگۈچىسەن. ئى الله! سەن بۇ ئىشنىڭ (قىلماقچى بولغان ئىشنىڭ ئۆزىنى دېسۇن) مەن ئۈچۈن دىنىمدا، تىرىكچىلىكىمدە، ئىشىمنىڭ ئاقىۋىتىدە (ياكى: ئىشىمنىڭ ھازىرلىقى ۋە كېيىنلىكىدە دېسۇن) ياخشىلىق ئىكەنلىكىنى بىلسەڭ، ئۇنى ماڭا تەقدىر قىلىپ ۋە ئاسانلاشتۇرۇپ بەرگىن، ئاندىن ئۇنىڭدا ماڭا بەرىكەت بەرگىن. سەن بۇ ئىشنىڭ مەن ئۈچۈن دىنىمدا، تىرىكچىلىكىمدە، ئىشىمنىڭ ئاقىۋىتىدە (ياكى: ئىشىمنىڭ ھازىرلىقى ۋە كېيىنلىكىدە دېسۇن) يامانلىق ئىكەنلىكىنى بىلسەڭ، ئۇنى مەندىن قايتۇرىۋەتكىن، مېنىمۇ ئۇنىڭدىن قايتۇرىۋەتكىن، ياخشىلىق قەيەردە بولسا، ماڭا ئۇنى تەقدىر قىلىپ بەرگىن، ئاندىن مېنى ئۇنىڭ بىلەن رازى قىلغىن!»

3 «ئى الله! ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن ۋە رەھمەت قىلغىن، ئۇنى ئامان قىلغىن ۋە ئەپۇ قىلغىن، ئۇنىڭ چۈشىدىغان جايىنى ئېسىل قىلغىن، كىرىدىغان جايىنى كەڭ قىلغىن، ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى سۇ، قار ۋە مۆلدۈر بىلەن يۇيىۋەتكىن، ئۇنى خاتالىقلىرىدىن خۇددى ئاق كىيىمنى كىردىن تازىلىغاندەك تازىلىغىن، ئۇنى ئۆز ئۆيىدىن ياخشى بولغان بىر ئۆيگە، ئۆز ئەھلىدىن ياخشى بولغان ئەھلى ئىچىگە، ئۆز خوتۇنىدىن ياخشى بولغان خوتۇنلار ئارىسىغا يۆتكىگىن، ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزگىن، ئۇنىڭغا قەبرە ئازابىدىن ۋە دوزاخ ئازابىدىن پاناھلىق بەرگىن!»

4 كىمكى «الله تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ يەككە-يېگانىدۇر ۋە شېرىكى يوقتۇر. بارچە ھەمدۇ-سانا ۋە پادىشاھلىق ئاللاھقا خاستۇر. ئۇ ھەممە ئىشقا قادىردۇر. الله نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن. ئاللاھ كۈچ قۇدرەتتە تەڭداشسىز ۋە ناھايىتى بۈيۈكتۇر. ئى ئاللاھ مېنى مەغپىرەت قىلغىن، دېسە ياكى تاھارەت ئېلىپ ناماز ئوقۇسا ياكى دۇئا قىلسا -ئاللاھ خالىسا- دۇئاسى ئىجابەت، نامىزى قوبۇل بولىدۇ.

5 « نېمىتىنى ياخشىلىقلار بىلەن تاماملىغۇچى ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا بولسۇن » دەيتتى.

6 «ھەرقانداق شارائىتتا ئاللاھقا ھەمدۇ-سانا ئېيتىمەن» دەيتتى.

7 « ئى ئاللاھ! مەن سېنىڭ قۇلۇڭمەن، قۇلۇڭنىڭ ۋە دېدىكىڭنىڭ ئوغلى مەن، تەقدىرىم سېنىڭ قولۇڭدىدۇر، مېنىڭ ئۈچۈن تەقدىر قىلغانلىرىڭ ھەرزامان يۈرگۈچى ۋە ئادالەتنىڭ ئۆزىدۇر. ئى ئاللاھ! ئۆزۈڭ شۇنداق ئاتىغان ياكى كىتابىڭ ئارقىلىق چۈشۈرگەن ياكى بەندىلىرىڭدىن بىرەرسىگە بىلدۈرگەن ياكى ئۆز دەرگاھىڭدىكى غەيبلەر قاتارىدا بىزلەرگە بىلدۈرمىگەن بارچە ئىسىملىرىڭنى ۋاستە قىلىپ، سەندىن قۇرئان-كەرىمنى كۆڭلۈمنىڭ باھارى، قەلبىمنىڭ نۇرى، قايغۇلىرىمنى يوق قىلغۇچى ۋە ئەندىشىلىرىمنى كەتكۈزگۈچى قىلىشىڭنى سورايمەن، دېگەن دۇئانى ئوقۇسا ئاللاھ تائالا ئۇ كىشىنىڭ غەم-ئەندىشىلىرىنى كەتكۈزۈۋېتىدۇ ۋە بۇنى ئورنىغا خۇرسەنلىك ئاتا قىلىدۇ ».

پايدىلىق تىجارەت

الله ئىنسانىنى باشقا مەخلۇقاتلاردىن ئۈستۈن قىلىپ ياراتتى. ئۇنىڭغا سۆزلەش نېمىتىنى ئاتا قىلدى. تىلنى سۆزلەيدىغان ئەزا قىلىپ بېكىتتى. تىل ھەقىقەتەن بىر نېمەت بولۇپ، ياخشىلىققىمۇ، يامانلىققىمۇ ئىشلىتىلىدۇ. كىمكى ئۇنى ياخشىلىققا ئىشلەتسە، ئۇ، ئۇنى بەخت ـ سائادەتكە يەنى جەننەتتىكى ئالىي دەرىجىلەرگە ئېرىشتۈرىدۇ. كىمكى ئۇنى ياخشىلىقتىن باشقا نەرسىگە ئىشلەتسە، ئۇ، ئۇنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدۇ. تىلنى قۇرئان ئوقۇش، الله نى زىكىر قىلىش ئۈچۈن ئىشلەتكەن ۋاقىت ئەڭ ئەۋزەل ۋاقىتتۇر.

الله نى زىكىر قىلىشنىڭ پەزىلىتى: بۇ ھەقتە نۇرغۇن ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن سىلەرگە ئەڭ ياخشى بولغان، پادىشاھىڭلار الله نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ پاك بولغان، مەرتىۋەڭلارنى ئەڭ يۇكسەك كۆتۈرىدىغان، سىلەر ئۈچۈن ئالتۇن ۋە كۈمۈش سەرپ قىلغاندىنمۇ، دۈشمەنلىرىڭلارغا ئۇچرىشىپ، ئۇلارنىڭ گەدەنلىرىنى چاپقان، ئۇلارمۇ سىلەرنىڭ گەدەنلىرىڭلارغا چاپقاندىنمۇ ياخشى بولغان ئەمەللىرىڭلارنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟ دېدى. ساھابىلار: شۇنداق قىلسىلا، ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇ بولسا الله نى زىكىر قىلىش» دېدى. [ئىمام تىرمىزى رىۋايەت قىلغان]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «پەرۋەردىگارىنى زىكىر قىلىدىغان كىشىنىڭ مىسالى بىلەن پەرۋەردىگارىنى زىكىر قىلمايدىغان كىشىنىڭ مىسالى، تىرىك ئادەم بىلەن ئۆلۈك ئادەمنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

الله تائالا ھەدىس قۇدۇسىدا مۇنداق دېدى: «بەندەم مېنى قانداق ئويلىسا، مەن شۇنداقمەن. ئۇ مېنى ياد ئەتسە، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللىدۇرمەن. ئەگەر ئۇ مېنى ئۆزى يالغۇز ياد ئەتسە، مەنمۇ ئۇنى ئۆزەم ياد ئېتىمەن. ئەگەر ئۇ مېنى جامائەت ئىچىدە ياد ئەتسە، مەنمۇ ئۇنى ئۇلاردىن ياخشى جامائەت ئىچىدە ياد ئېتىمەن. ئەگەر ئۇ ماڭا بىر غېرىچ يېقىنلاشسا، مەن ئۇنىڭغا بىر گەز يېقىنلىشىمەن.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۆزىدە: «مۇفەررىدلار ئالدىغا ئۆتۈپ كەتتى، دېدى. ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مۇفەررىدلار كىملەردۇر؟، دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: الله نى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئەرلەر ۋە الله نى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئاياللاردۇر» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىدىن بىرىگە ۋەسىيەت قىلىپ مۇنداق دېگەن: «تىلىڭ الله نى ھەمىشە ياد ئېتىپ تۇرسۇن!» [ئىمام تىرمىزى ۋە باشقىلار رىۋايەت قىلغان]

ئەجىرلەرنىڭ ھەسسىلەپ بېرىلىدىغانلىقى: ياخشى ئەمەللەرنىڭ ئەجىرلىرى خۇددى قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەجرى ھەسسىلەپ بېرىلگىنىدەك ھەسسىلەپ بېرىلىدۇ. بۇ مۇنداق ئىككى ئىشقا يارىشا بولىدۇ: 1 ـ دىلدىكى ئىمان ۋە ئىخلاسقا، الله نى ياخشى كۆرۈش، ياخشى كۆرۈش داۋاسىغا ئەمەل قىلغانغا يارىشا بولىدۇ. 2 ـ دىلنىڭ الله نى ياد ئېتىش بىلەن پىكىر يۈرگۈزگەنلىكىگە ۋە دىلى بىلەن بېرىلىپ ياد ئەتكەنلىكىگە يارىشا بولىدۇ. الله نى ياد ئېتىش پەقەت تىل بىلەنلا بولمايدۇ. الله نى كامىل ياد ئەتسە، الله ئۇنىڭ پۈتۈن يامانلىقلىرىنى كەچۈرىدۇ، ئۇنىڭ ئەجرىنى كامىل بېرىدۇ. ئەجرنىڭ كەم بولۇشىمۇ الله نى ياد ئېتىشنىڭ كەم بولۇشىغا يارىشا بولىدۇ.

الله نى زىكىر قىلىشنىڭ پايدىلىرى: شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە مۇنداق دېدۇ: «الله نى زىكىر قىلىش دىلغا خۇددى بېلىققا سۇ لازىم بولغاندەك لازىم بولىدۇ. ئەگەر بېلىق سۇدىن ئايرىلسا، ئۇنىڭ ھالى قانداق بولىدۇ؟!.

* الله نى زىكىر قىلىش الله نى ياخشى كۆرۈشكە مۇيەسسەر قىلىدۇ، ئۇنىڭغا يېقىنلاشتۇرىدۇ، ئۇنىڭ رازىلىقىنى، ھىمايە قىلىشىنى، ئۇنىڭدىن قورقۇشنى، ئۇنىڭغا قايتىشنى ۋە ئىلتىجا قىلىشنى قولغا كەلتۈرىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشقا ياردىمى تېگىدۇ.
* دىلدىن قايغۇ ـ ھەسرەتنى، غەم ـ غۇسسىلەرنى كەتكۈزىدۇ، خۇشاللىقنى قولغا كەلتۈرىدۇ. دىلنى

تىرىلدۈرىدۇ، كۈچ ـ قۇۋۋەت ۋە پاكلىق بېغىشلايدۇ.

✸ دىلدا بوشلۇق ۋە كاۋاكلىق بولۇپ، ئۇنى الله نىڭ زىكرىدىن باشقا نەرسە تولدۇرالمايدۇ. ئۇنىڭدا يەنە قاتتىقلىق بولۇپ، ئۇنى الله نىڭ زىكرىدىن باشقا نەرسە ئېرىتەلمەيدۇ ۋە يۇمشىتالمايدۇ.

✸ زىكىر دىلغا شىپا، يۈرەككە داۋا ۋە ئوزۇقلۇق بولىدۇ. ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىگە توغرا كەلمەيدىغان لەززەت بېغىشلايدۇ. زىكىردىن غەپلەتتە قېلىش دىلنىڭ كېسەللىكىدۇر.

✸ ئاز زىكىر قىلىش نىپاقلىقنىڭ دەلىلىدۇر، كۆپ زىكىر قىلىش ئىماننىڭ كۈچىنىڭ، شۇنداقلا، الله نى ياخشى كۆرۈشتە راستچىل ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاشىدۇر. چۈنكى بىر نەرسىنى ياخشى كۆرگەن ئادەم ئۇنى كۆپ ياد ئېتىدۇ.

✸ ئەگەر بەندە كەڭچىلىك ۋاقىتتا الله نى زىكىر قىلسا ۋە ئىتائەت قىلسا ، الله ئۇنى بېشىغا كۈن چۈشكەندە، بولۇپمۇ، ئۆلۈم كەلگەن ۋە سەكراتقا چۈشكەن ۋاقىتتا تونۇيدۇ.

✸ الله نى زىكىر قىلىش الله نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلۇشقا، خاتىرجەملىكنىڭ چۈشۈشىگە، رەھمەتنىڭ ئورىشىغا ۋە پەرىشتىلەرنىڭ شۇ كىشى ئۈچۈن مەغپىرەت تىلىشىگە سەۋەب بولىدۇ.

✸ تىل زىكرى ئېيتىش بىلەن مەشغۇل بولغاندا بىھۇدە سۆز، غەيۋەت، چېقىمچىلىق، يالغانچىلىق ۋە باشقا دىنى ئەخلاق، ئۆرپ-ئادەتلەردە چەكلىمە قويۇلغان سۆزلەردىن خالى بولغىلى بولىدۇ.

✸ زىكىر ئەڭ ئاسان، ئەڭ كاتتا ۋە ئەڭ ئەۋزەل ئىبادەتتۇر. ئۇ جەننەتنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىكىلگەن كۆچەتتۇر.

✸ زىكىر ئېيتقۇچى سالاپەتلىك، يېقىملىق ۋە خۇشخۇي كۆرۈنىدۇ. زىكىر دۇنيادا، قەبرىدە ۋە ئاخىرەتتە نۇر بولىدۇ.

✸ زىكىر، الله تائالانىڭ زىكىر ئېيتقۇچىغا رەھمەت قىلىشىنى، پەرىشتىلەرنىڭ ئۇنىڭغا مەغپىرەت تىلىشىنى ۋاجىپ قىلىدۇ. الله تائالا ئۆزىنى زىكىر قىلغانلار بىلەن پەرىشتىلەر ئالدىدا ماختىنىدۇ.

✸ الله تائالانى كۆپ زىكىر قىلغانلار ئەڭ ئەۋزەل ۋە كۆپ ئەمەل قىلغان ھېسابلىنىدۇ. ئەڭ ئەۋزەل روزىدار روزىسىدا الله نى ئەڭ كۆپ ياد ئەتكەن كىشىدۇر.

✸ الله نى زىكىر قىلىش تەس ئىشلارنى ئاسانلاشتۇرىدۇ، قىيىن ئىشلارنى ئوڭايلاشتۇرىدۇ، جاپا ـ مۇشەققەتلەرنى يېنىكلىتىدۇ، رىزىقنى زىيادە قىلىدۇ، بەدەننى جىسمانى ۋە مەنىۋى تەرەپتىن كۈچەيتىدۇ.

✸ زىكىر شەيتاننى قوغلايدۇ، ئۇنىڭغا قارشى تۇرىدۇ، ئۇنى خار- زارلىققا مۇپتىلا قىلىدۇ.

ئەتىگەن ۋە ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان كۈندىلىك زىكرلەر

	كۈندىلىك زىكىر	سانى ۋە ۋاقتى	تەسىرى ۋە پەزىلىتى
1	ئايەتۇلكۇرسى[1]	ئەتىگەن ۋە ئاخشامدا، ئۇخلاشتىن بۇرۇن، پەرز نامازلاردىن كېيىن	شەيتان ئۇنىڭغا يېقىن كەلمەيدۇ، جەننەتكە كىرىشكە سەۋەب بولىدۇ.
2	سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرىدىكى ئىككى ئايەت.[2]	كەچتە ۋە ئۇخلاشتىن بۇرۇن	پۈتۈن يامانلىقتا كۇپايە قىلىدۇ.
3	ئىخلاس، فەلەق ۋە ناس سۈرىلىرى.	ئەتىگەندە ئۈچ، كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	پۈتۈن ئىشلارغا كۇپايە قىلىدۇ.
4	(بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم)[3]	ئەتىگەندە ئۈچ، كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	ئۇنىڭغا ئۇشتۇمتۇت بالا كەلمەيدۇ، ھېچ نەرسە زىيان يەتكۈزمەيدۇ.
5	(أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق)[4]	كەچتە ئۈچ قېتىم، بىرەر جايغا چۈشكەندە	شۇ جاينى پۈتۈن يامانلىقلاردىن قوغدايدۇ.
6	(حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم)[5]	ئەتىگەندە يەتتە، كەچتە يەتتە قېتىمدىن	الله ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مۇھىم بولغان ئىشلىرىغا كۇپايە قىلىدۇ.
7	(رضيت بالله ربًا، وبالاسلام دينًا، وبمحمد ﷺ نبيًا)[6]	ئەتىگەندە ئۈچ، كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	الله نىڭ ئۇنى رازى قىلىشى لازىم بولىدۇ.
8	**(ئەتىگەندە)** (اللّهُمَّ بك أصبحنا وبك أمسينا وبك نحيا وبك نموت وإليك النشور)[7] **(كەچتە)** (اللّهُمَّ بك أمسينا وبك أصبحنا وبك نحيا وبك نموت وإليك المصير)[8]	ئەتىگەن ۋە كەچتە	بۇ زىكىرگە رىغبەتلەندۇرۇپ ھەدىس رىۋايەت قىلىنغان.
9	(أصبحنا على فطرة الإسلام، وكلمة الإخلاص، ودين نبينا محمد ﷺ وملة أبينا إبراهيم ﷺ حنيفًا مسلمًا وما كان من المشركين)[9]	ئەتىگەندە	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ زىكىر بىلەن دۇئا قىلاتتى.
10	**(ئەتىگەندە)** (اللَّهُمَّ مَا **أَصْبَحَ** بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ)[10] **(كەچتە:** (اللَّهُمَّ مَا **أَمْسَى** بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ)[11]	ئەتىگەن ۋە كەچتە	شۇ كۈن ۋە كېچىنىڭ شۈكرىسىنى ئادا قىلغان بولىدۇ.
11	(اللهمّ إنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتِكَ وَأَنْبِيَائِكَ وَجَمِيعِ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أنتَ اللهُ لَا إِلهَ إلاّ أنتَ وَأنّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ)[12]	ئەتىگەن ۋە كەچتە تۆت قېتىمدىن	كىمكى ئۇ زىكىرنى تۆت قېتىم ئېيتسا، الله ئۇنى دوزاختىن ئازات قىلىدۇ.

---

1 ﴿ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَىُّ ٱلْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُۥ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَىْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْعَظِيمُ ﴾
2 ﴿ ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِۦ ۚ
وَقَالُوا۟ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا ٱكْتَسَبَتْ ۗ رَبَّنَا لَا
تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦ ۖ
وَٱعْفُ عَنَّا وَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَآ ۚ أَنتَ مَوْلَىٰنَا فَٱنصُرْنَا عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴾

3 الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەنكى، ئۇنىڭ ئىسمى بىلەن ئاسمان - زېمىندا ھېچ نەرسە زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. الله ھەممىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، ھەممىدىن خەۋەرداردۇر.

4 الله نىڭ مۇكەممەل كەلىمىلىرى بىلەن سىغىنىپ الله ياراتقان يامان ئىشلاردىن پاناھ تىلەيمەن.

5 الله ماڭا كۇپايە قىلىدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلدىم، ئۇ بۈيۈك ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر.

6 پەرۋەردىگارىمنىڭ الله، دىنىمنىڭ ئىسلام، پەيغەمبىرىمنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىگە رازى بولدۇم.

7 ئى الله! سەن بىلەن تاڭ ئاتقۇزدۇق، سەن بىلەن كەچ قىلدۇق، سەن بىلەن تىرىلىمىز، سەن بىلەن ئۆلىمىز، ئاخىر بارار جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر.

8 ئى الله! سەن بىلەن كەچ قىلدۇق، سەن بىلەن تاڭ ئاتقۇزىمىز، سەن بىلەن تىرىلىمىز، سەن بىلەن ئۆلىمىز، ئاخىر قايتىدىغان جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر.

9 ئىسلام نېمىتى، ئىخلاس كەلىمىسى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنى، توغرا يولدا ماڭغان ۋە مۇسۇلمان ھالدا ئۆتكەن بوۋىمىز ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنى ئۈستىدە تاڭ ئاتقۇزدۇق، ئۇ مۇشرىك ئەمەس ئىدى.

10 ئى الله! مەن بىلەن ياكى بەندىلىرىڭدىن بىرى بىلەن بىرلىكتە تاڭ ئاتقان نېمەت پەقەت يالغۇز سەندىندۇر، سېنىڭ ھېچ شېرىكىڭ يوقتۇر، جىمى ھەمدۇسانا ساڭا خاستۇر، ساڭىلا شۈكۈر ئېيتىمىز.

11 "تاڭ ئاتقان دېگەن سۆزنى كەچ كىرگەن" دەپ ئۆزگەرتىپ ئوقۇيدۇ)

12 ئى الله! مەن سېنى، ئەرشىڭنى كۆتۈرۈپ تۇرغۇچى پەرىشتىلەرنى، پۈتۈن پەرىشتىلەرنى، پەيغەمبەرلىرىڭنى ۋە پۈتۈن مەخلۇقاتلىرىڭنى شۇنىڭغا گۇۋاھ قىلىمەنكى، سەن الله دۇرسەن، سېنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام سېنىڭ بەندەڭدۇر ۋە ئەلچىڭدۇر.

12	(اللّهُمَّ فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة رب كل شيء ومليكه أشهد أن لا إله إلا أنت، أعوذ بك من شر نفسي ومن شر الشيطان وشركه وأن أقترف على نفسي سوءًا أو أجرّه إلى مسلم) [1]	ئەتىگەندە، كەچتە ۋە ئۇخلاش ئالدىدا	بۇ دۇئا ئۇ كىشىنى شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىلىرىدىن ھىمايە قىلىدۇ.
13	(اللّهُمَّ إني أعوذ بك من الهم والحزن وأعوذ بك من العجز والكسل وأعوذ بك من الجبن والبخل وأعوذ بك من غلبة الدين وقهر الرجال) [2]	ئەتىگەن ۋە كەچتە بىر قېتىمدىن	ئۇنىڭ غەم ـ غۇسسىسى تۈگەيدۇ، قەرزى ئادا بولىدۇ.
14	(اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا أَنْتَ) [3]	سەييىدۇلئىستىغفار	كىمكى قەتئىي ئىشەنچ بىلەن بۇ دۇئانى كۈندۈزى ئوقۇپ، شۇ كۈنى ئۆلۈپ كەتسە ياكى ئاخشىمى ئوقۇپ، شۇ كېچىسى ئۆلۈپ كەتسە، جەننەت ئەھلىدىن بولىدۇ.
15	(يا حي يا قيوم برحمتك أستغيث أصلح لي شأني كله ولا تكِلني إلى نفسي طرفة عين) [4]	ئەتىگەن ۋە كەچتە	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دۇئانى فاتىمەگە تەۋسىيە قىلغان.
16	(اللّهُمَّ عافني في بدني، اللّهُمَّ عافني في سمعي، اللّهُمَّ عافني في بصري، اللّهُمَّ إني أعوذ بك من الكفر والفقر، اللّهُمَّ إني أعوذ بك من عذاب القبر لا إله إلا أنت) [5]	ئەتىگەن ۋە كەچتە ئۈچ قېتىمدىن	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشۇ دۇئانى قىلغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان.
17	(اللهُمَّ إني أسألكَ العَافيةَ في ديني ودنيايَ وأهْلِي ومالي، اللّهُمَّ اسْتُرْ عوْراتي وآمِنْ رَوْعاتي، اللهُمَّ احْفظني منْ بين يديَّ ومن خَلْفي وعن يميني وعن شمالي ومنْ فوْقي وَأَعوذُ بعظمتك أن أُغتالَ منْ تَحْتي) [6]	ئەتىگەن ۋە كەچتە	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دۇئالارنى ئەتىگەن ۋە كەچتە تاشلىماي ئوقۇيتتى.
18	(سبحان الله وبحمده عدد خلقه، ورضا نفسه، وزنة عرشه، ومداد كلماته) [7]	ئەتىگەندە ئۈچ قېتىم	بۇ زىكىرنى ئېيتىش ئەتىگەندىن كەچكىچە ئولتۇرۇپ زىكىر ئېيتقاندىن ياخشىدۇر.

---

1 ئى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقۇچى، يوشۇرۇن ۋە ئاشكارىنى بىلگۈچى، پۈتۈن شەيئىلەرنى پەرۋىش قىلغۇچى ۋە ئۇلارغا ئىگىدارچىلىق قىلغۇچى الله! مەن سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن، ساڭا سېغىنىپ نەپسىمنىڭ يامانلىقىدىن، شەيتاننىڭ يامانلىقىدىن ۋە ئۇنىڭ شېرىكچىلىكىدىن، ئۆزەمنى يامان ئىشقا گىرىپتار قىلىشتىن ياكى باشقا بىر مۇسۇلماننى شۇ يامان ئىشقا مۇپتىلا قىلىشتىن پاناھ تىلەيمەن.

2 ئى الله! ساڭا سېغىنىپ غەم ـ قايغۇدىن، ئاجىزلىقتىن، ھورۇنلۇقتىن، قورقۇنچاقلىقتىن، بېخىللىقتىن، قەرزدارلىقتىن ۋە كىشىلەرنىڭ غەزىپىدىن پاناھ تىلەيمەن.

3 ئى الله! سەن مېنىڭ پەرۋەردىگارىمسەن، سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، سەن مېنى ياراتتىڭ، مەن سېنىڭ بەندەڭمەن، ساڭا ئىمان ئېيتىش ۋە ئىتائەت قىلىشتىن ئىبارەت بەرگەن ۋەدەمدە كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە بەرقارارمەن، ساڭا سېغىنىپ قىلمىشلىرىمنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن، سېنىڭ ماڭا بەرگەن نېئمەتلىرىڭنى ئېتىراپ قىلىمەن، گۇناھلىرىمنى ئىقرار قىلىمەن، مېنى مەغپىرەت قىلغىن، گۇناھكارنى سەندىن باشقا ھېچكىم مەغپىرەت قىلالمايدۇ.

4 ئى ھەمىشە تىرىك، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچى الله! رەھمىتىڭنى تىلەيمەن، پۈتۈن ئىشلىرىمنى ئىسلاھ قىلىپ بەرگىن! مېنى ئۆزۈمگە كۆزنى يۇمۇپ ئاچقىچىلىك ۋاقىتمۇ تاشلاپ قويمىغىن!

5 ئى الله! مېنى قولىقىمدىكى ۋە كۆزۈمدىكى كېسەللەردىن سالامەت قىلغىن! ئى الله! مەن ساڭا سېغىنىپ كۇپۇرلۇقتىن، پېقىرلىقتىن پاناھ تىلەيمەن. ئى الله! مەن ساڭا سېغىنىپ قەبرە ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن. سەندىن باشقا ھېچ ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر.

6 ئى الله! سەندىن دىنىمدا، دۇنيالىقىمدا، ئائىلەمدە ۋە مال ـ دۇنيالىرىمدا (ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرىمنى) كەچۈرۈشۈڭنى ۋە ئۇلاردا سالامەتلىك ئاتا قىلىشىڭنى تىلەيمەن. ئى الله! ئەيىبلىرىمنى ياپقىن، قورقۇنچلاردىن خاتىرجەم قىلغىن. ئى الله! مېنى ئالدىمدىن، ئارقامدىن، ئوڭ ـ سول ۋە ئۈستۈمدىن (كېلىدىغان بالا ـ قازالاردىن) ساقلىغىن. ئى الله! سېنىڭ ئۇلۇغلىقىڭغا سېغىنىپ تۆۋەن تەرىپىمدىن تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىنىشتىن پاناھ تىلەيمەن.

7 الله نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن، ئۇنىڭغا مەخلۇقاتلىرىنىڭ سانىچە، ئۆزى رازى بولغىدەك، ئەرشىنىڭ ئېغىرلىقىدەك ۋە سۆزلىرىنىڭ ئۇزۇنلۇقىدەك ھەمدى ئېيتىمەن.

كاتتا ئەجىرگە ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان سۆزلەر ۋە ئەمەللەر

N	يەزىلەتلىك سۆز ياكى ئەمەل	ئۇنىڭ سۈننەتتە كۆرسىتىلگەن ئەجرى ۋە ساۋابى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ:
1	ھېچ شېرىكى يوق يېگانە اللە تىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر. پادىشاھلىق ۋە جىمى ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر. ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر.	«كىمكى بىر كۈندە يۈز قېتىم: ”ھېچ شېرىكى يوق يېگانە اللە دىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمى ھەمدۇ-سانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر“ دېسە، ئۇنىڭغا ئون قۇل ئازاد قىلغانغا تەڭ ساۋاب بېرىلىدۇ، يۈز ياخشىلىقنىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ، ئۇنىڭدىن يۈز يامانلىق ئۆچۈرۈلىدۇ. ئۇ شۇ كۈنى كەچ كىرگىچە شەيتاندىن قوغدىلىدۇ. ئۇ زىكرنى ئۇنىڭدىن جىق ئېيتقان ئادەمدىن باشقا ھېچكىم ئۇنىڭدەك ئەۋزەل ئەمەل كەلتۈرەلمەيدۇ.»
2	ئۇلۇغ اللەنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن.	«كىمكى: ئۇلۇغ اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن، دېسە، ئۇنىڭ ئۈچۈن جەننەتتە بىر تۈپ خورما دەرىخى تىكىلىدۇ.»
3	(اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدى ئېيتىمەن). (اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدى ئېيتىمەن، ئۇلۇغ اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن)	«كىمكى ئەتىگەندە ۋە ئاخشامدا يۈز قېتىم: ”اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن“ دېسە، ئۇنىڭ خاتالىقلىرى، گەرچە دېڭىزنىڭ كۆپۈكلىرىدەك كۆپ بولسىمۇ ئۆچۈرۈلىدۇ. ئەنە شۇ زىكرنى ئېيتقان ياكى ئۇنى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ئېيتقان كىشىدىن باشقا ھېچكىم قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ ئەمىلىدەك ئەۋزەل ئەمەل كەلتۈرەلمەيدۇ.» «تىلغا يېنىك، تارازىغا ئېغىر، شەپقەتلىك اللە قا سۆيۈملۈك ئىككى كەلىمە بولۇپ، ئۇ: ”اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ئۇنىڭغا ھەمدۇ-سەنا ئېيتىمەن“ ”ئۇلۇغ اللە نى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن“ دېگەندىن ئىبارەتتۇر.»
4	كۈچ - قۇۋۋەت پەقەت اللە قىلا مەنسۇپتۇر	«مەن ساڭا جەننەت خەزىنىلىرىدىن بىرنى كۆرسىتىپ قويايمۇ؟ دېدى. مەن: شۇنداق قىلسىلا! دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: كۈچ- قۇۋۋەت پەقەت يېگانە اللە قىلا مەنسۇپتۇر دېيىشتىن ئىبارەتتۇر» دېدى.
5	جەننەتنى سوراش، دوزاختىن پاناھلىنىش تىلىگىنىدا	«كىمكى ئۈچ قېتىم ئاللاھتىن جەننەتنى تەلەپ قىلىدىكەن، جەننەت ئاللاھقا ئىلتىجا قىلىپ: ئى ئاللاھ! ئۇ كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزگىن دەيدۇ. كىمكى ئۈچ قېتىم ئاللاھتىن دوزاختىن پاناھلىنىشنى تەلەپ قىلىدىكەن، دوزاخ ئاللاھقا ئىلتىجا قىلىپ: ئى ئاللاھ! ئۇ كىشىنى دوزاختىن قۇتقۇزغىن دەيدۇ».
6	سورۇننىڭ كەپپارىتى	«بىرەر سورۇنغا قاتناشقان كىشىنىڭ شۇ سورۇندا بىھۇدە سۆزلىرى كۆپ بولۇپ كەتكەن بولسا، ئۇ، شۇ سورۇندىن تۇرۇشتىن ئىلگىرى: ئى اللە! مەن سېنى پاك دەپ ئېتىقاد قىلىمەن ۋە ساڭا ھەمدى ئېيتىمەن، سەندىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىمەن، سەندىن مەغپىرەت تىلەيمەن ۋە ساڭا تەۋبە قىلىمەن،- دېسە، ئۇنىڭ شۇ سورۇندا ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
7	سۈرە كەھفتىن مەلۇم مىقداردا ئايەت ياد ئېلىش	«كىمكى سۈرە كەھفنىڭ بېشىدىن ئون ئايەتنى ياد ئالسا ۋە ئوقۇپ تۇرسا دەججالنىڭ پىتنىسىدىن ساقلىنىدۇ.»
8	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت يوللاش	«كىمكى ماڭا بىر دۇرۇت يوللىسا، اللە ئۇنىڭغا ئون ھەسسە رەھمەت قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئون خاتالىقىنى ئۆچۈرىدۇ، مەرتىۋىسىنى ئون دەرىجە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ.» يەنە بىر رىۋايەتتە: «ئۇنىڭغا ئون ياخشىلىقنىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ» دېيىلگەن.
9	قۇرئان كەرىمدىن مەلۇم مىقداردا ئايەت ئوقۇش	«كىمكى بىر كېچە - كۈندۈزدە 50 ئايەت ئوقۇسا، غەپلەتتە قالغۇچىلار قاتارىدا يېزىلمايدۇ. كىمكى 100 ئايەت ئوقۇسا، ئىتائەت قىلغۇچىلار قاتارىدا يېزىلىدۇ. كىمكى 200 ئايەت ئوقۇسا، قىيامەت كۈنى قۇرئان ئۇنىڭغا قارشى ھۆججەت بولمايدۇ. كىمكى 500 ئايەت ئوقۇسا، ئۇنىڭغا تاغدەك ئەجىر يېزىلىدۇ». «سۈرە ئىخلاس قۇرئاننىڭ ئۈچتىن بىرىگە تەڭ كېلىدۇ».
10	مۇئەززىننىڭ ئەجرى	«مۇئەززىننىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان ھەرقانداق جىن ۋە ئىنسان، شۇنداقلا باشقا نەرسىلەر قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ.» «قىيامەت كۈنى مۇئەززىنلارنىڭ بويۇنلىرى ئەڭ ئۇزۇن بولىدۇ».
11	ئەزان ئېيتىلغاندا مۇئەززىننىڭ سۆزىنى تەكرارلاش ۋە ئەزاندىن كېيىن دۇئا قىلىش	«كىمكى ئەزاننى ئاڭلىغاندىن كېيىن: ئى مۇشۇ مۇكەممەل چاقىرىقنىڭ، ئادا قىلىنىماقچى بولغان نامازنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان اللە! مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا (شاپائەت قىلىش) ۋەسىلىسى ۋە پەزىلەت ئاتا قىلغىن، ئۇنى سەن ئۇنىڭغا ۋەدە قىلغان مەدھىيەگە لايىق ئورۇن بىلەن تارتۇقلىغىن. دېسە، قىيامەت كۈنى مېنىڭ ئۇنىڭغا شاپائەت قىلىشىم ۋاجىپ بولىدۇ.»

12	تاھارەتنى كامىل ئېلىش	«كىمكى تاھارەتنى كامىل ئالسا، تېنىدىكى گۇناھلىرى، تاكى تىرناقلىرىنىڭ ئاستىدىكى گۇناھلىرىدىن تارتىپ چىقىپ كېتىدۇ.»
13	تاھارەت ئالغاندىن كېيىن دۇئا قىلىش	«تاھارەتنى كامىل ئېلىپ بولغاندىن كېيىن: گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، بىر اللە تىن باشقا ھېچ ھەق ئىلاھ يوقتۇر، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام اللە نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر، دېگەن ھەرقانداق كىشىگە جەننەتنىڭ سەككىز دەرۋازىسى ئېچىلىدۇ، ئۇ كىشى جەننەتكە قايسى دەرۋازىدىن خالىسا، شۇنىڭدىن كىرىدۇ.»
14	تاھارەت ئالغاندىن كېيىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش	«كىمكى تاھارەتنى كامىل ئېلىپ، ئاندىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇسا، نامىزىدا دىلى ۋە يۈزى بىلەن اللە قا يۈزلەنسە، ئۇنىڭ جەننەتكە كىرگۈزۈلىشى ۋاجىپ بولىدۇ.»
15	مەسچىتكە كۆپ بېرىش	«نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش ئۈچۈن مەسچىتكە قەدەم ئالسا، ئۇنىڭ بېرىپ- كېلىشى ئۈچۈن باسقان ھەر بىر قەدىمىگە بىر يامانلىق ئۆچۈرۈلۈپ ۋە بىر ياخشىلىق يېزىلىدۇ.»
16	جۇمە نامىزىغا تەييارلىق قىلىش ۋە بالدۇر بېرىش	«كىمكى جۇمە كۈنى پاكىز يۇيۇنۇپ، نامازغا بالدۇر بارسا، ئۇلاغقا مىنمەستىن پىيادە كەلسە، ئىمامغا يېقىن ئولتۇرۇپ بىھۇدە سۆز قىلماستىن، تەبلىغ ۋە خۇتبىگە قۇلاق سالسا، ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ ھەر بىر قەدىمىگە بىر يىللىق ئەمەلنىڭ ساۋابى، بىر يىل روزا تۇتقاننىڭ ۋە بىر يىل كېچىسى قىيامدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇغاننىڭ ساۋابى بېرىلىدۇ.» «جۇمە كۈنى پاكىز يۇيۇنۇپ، قولىدىن كېلىشىچە تازىلىق قىلىپ، خۇشپۇراق ئەتىرلەردىن ئىشلىتىپ مەسچىتكە چىققان، ئىككى ئادەمنىڭ ئارىسىدىن ئاتلاپ ئۆتمەستىن بېرىپ ئوقۇشقا تېگىشلىك نامىزىنى ئوقۇغان، ئاندىن ئىمام خۇتبىگە چىققاندا دىققەت بىلەن خۇتبە تىڭشىغان ھەرقانداق ئادەمنىڭ شۇ جۇمە بىلەن يەنە بىر جۇمە ئارىلىقىدىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
17	نامازنى باشلاش تەكبىرىگە ئۈلگۈرۈش	«كىمكى 40 كۈنگىچە بىرىنچى تەكبىرگە ئۈلگۈرۈپ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇسا، ئۇنىڭغا بىرى دوزاختىن ئادا - جۇدا بولۇش، يەنى بىرى نىپاقتىن ئادا - جۇدا بولۇشتىن ئىبارەت ئىككى ئادا - جۇدالىق پۈتۈلىدۇ.»
18	پەرز نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇش	«جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ دەرىجىسى يالغۇز ئوقۇغان نامازنىڭ دەرىجىسىدىن 27 ھەسسە ئارتۇقتۇر.»
19	خۇپتەن نامىزى بىلەن بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش	«كىمكى خۇپتەن نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇسا، گويا ئۇ كېچىنىڭ يېرىمىنى ناماز ئوقۇپ ئۆتكۈزگەنگە ئوخشاش بولىدۇ. كىمكى بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇسا، گويا ئۇ كېچىنىڭ ھەممىسىنى ناماز ئوقۇپ ئۆتكۈزگەنگە ئوخشاش بولىدۇ.»
20	بىرىنچى سەپتە ناماز ئوقۇش	«ئەگەر كىشىلەر ئەزاندىكى ۋە بىرىنچى سەپتىكى ساۋابنى بىلسە ئىدى، ئۆملەپ كېلىشتىن باشقا چارە بولمىغان تەقدىردە ئەلۋەتتە ئۆملەپ كەلگەن بولاتتى.»
21	سۈننەت نامازلارنى مۇھىم بىلىپ ئوقۇش	«كىمكى بىر كېچە - كۈندۈزدە 12 رەكئەت سۈننەت نامازنى ئوقۇسا، ئۇنىڭغا جەننەتتە بىر ئۆي بىنا قىلىنىدۇ. سۈننەت نامازلار: پېشىندىن ئىلگىرى تۆت رەكئەت، پېشىندىن كېيىن ئىككى رەكئەت، شامدىن كېيىن ئىككى رەكئەت، خۇپتەندىن كېيىن ئىككى رەكئەت، بامداتتىن ئىلگىرى ئىككى رەكئەتتۇر.»
22	نەپلە نامازنى كۆپ ئوقۇش	«اللە قا كۆپ سەجدە قىلىشنى ئۆزىڭىزگە لازىم تۇتۇشۇڭىز كېرەك، سىزنىڭ اللە ئۈچۈن قىلغان ھەربىر سەجدىڭىز بەدىلىگە اللە مەرتىۋىڭىزنى بىر دەرىجە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ، بىر خاتالىقىڭىزنى ئۆچۈرىدۇ.» «كىمكى نەپلە نامازنى باشقىلار كۆرمەيدىغان جايدا ئوقۇسا، باشقىلارنىڭ ئالدىدا ئوقۇغاندىن 25ھەسسە ئارتۇق ئەجىر بېرىلىدۇ».
23	بامداتنىڭ سۈننىتى ۋە پەرزىنى ئوقۇش	«بامداتنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇش دۇنيا ۋە دۇنيادىكى بارلىق نەرسىلەردىن ياخشىدۇر»، «كىمكى بامداتنىڭ پەرزىنى ئوقۇسا، اللە نىڭ كاپالىتىگە ئېرىشىدۇ.»
24	چاشكا ۋاقتى (زۇھا) نامىزى	«تاڭ ئاتقان ھەر كۈنى سىلەرنىڭ ھەربىر ئەزايىڭلارغا سەدىقە كېلىدۇ، ھەر تەسبىھ سەدىقىدۇر، ھەر ھەمدۇ-سەنا سەدىقىدۇر، ھەر "لا ئىلاھە ئىللەللاھۇ" كەلىمىسى سەدىقىدۇر، ھەر تەكبىر سەدىقىدۇر، ياخشى ئىشقا بۇيرۇش سەدىقىدۇر، يامان ئىشتىن توسۇش سەدىقىدۇر، بۇلارنىڭ ھەممىسىگە چاشكا ۋاقتىدا ئوقۇلغان ئىككى رەكئەت ناماز كۇپايە قىلىدۇ.»
25	ناماز ئوقۇغان يېرىدە ئولتۇرۇپ اللە نى زىكىر قىلغان كىشى	«سىلەرنىڭ بىرىڭلار تاھارىتىنى بۇزۇۋەتمەستىن، ناماز ئوقۇغان يېرىدە ئولتۇرغان ۋاقىتتا قەدەر پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا رەھمەت تىلەپ: ئى اللە! ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن، ئى اللە! ئۇنىڭغا رەھمەت قىلغىن!- دەيدۇ.»
26	بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇپ كۈن چىققانغا قەدەر اللە نى زىكىر قىلىش، ئاندىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش توغرىسىدا	«بامدات نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇغان، ئاندىن كۈن چىققانغا قەدەر اللە نى زىكىر قىلىپ ئولتۇرغان، ئاندىن ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇغان كىشىگە تولۇق بىر ھەج قىلغاننىڭ ۋە تولۇق بىر ئۆمرە قىلغاننىڭ ئەجرىگە ئوخشاش ئەجىر بېرىلىدۇ.»

27	كېچىسى ناماز ئوقۇش ئۈچۈن تۇرغان ۋە ئايالىنىمۇ ئويغاتقان كىشى توغرىسىدا	«كىمكى كېچىسى ناماز ئوقۇش ئۈچۈن تۇرسا ۋە ئايالىنىمۇ ئويغاتسا، ئاندىن ئىككىسى بىرلىكتە ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇسا، الله نى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئەرلەر ۋە الله نى كۆپ ياد ئەتكۈچى ئاياللار قاتارىدا يېزىلىدۇ.»
28	كېچىسى ناماز ئوقۇشنى نىيەت قىلغان، ئەمما ئۇخلاپ قالغان كىشى	«كېچىسى ناماز ئوقۇپ ئادەتلەنگەن كىشى قاتتىق ئۇخلاپ كېتىپ نامازغا تۇرالمىسا، الله ئۇنىڭغا كېچىدە ئوقۇيدىغان نامىزىنىڭ ساۋابىنى بېرىدۇ. ئۇنىڭ ئۇخلاپ قالغىنى ئۇنىڭ ئۈچۈن سەدىقە بولىدۇ.»
29	بازارغا كىرگەندە ئوقۇيدىغان دۇئالار	«كىمكى بازارغا كىرگەندە: بىر ئاللاھتىن باشقا ھەق ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ بىر دۇر، ئۇنىڭ شېرىكى يوقتۇر، سەلتەنەت، پادىشاھلىق ۋە ھەمدۇ-سەنالار ئۇنىڭغا خاستۇر، ئاللاھ ئۆلتۈرەلەيدۇ، تىرىلدۈرەلەيدۇ، ئاللاھ ھاياتتۇر، مەڭگۈ باقى قالغۇچىدۇر، بارلىق ياخشىلىق ئاللاھنىڭ ئىلكىدىدۇر، ئاللاھ ھەر نەرسىگە قادىردۇر دېسە، ئۇ كىشى ئۈچۈن مىڭلارچە ياخشىلىق يېزىلىپ، مىڭلارچە خاتالىقى ئۆچۈرۈلىدۇ، مەرتىۋىسى مىليون دەرىجە كۆتۈرۈلىدۇ».
30	ھەر پەرز نامازنىڭ ئارقىدىن سۇبھانەللاھ، ئەلھەمدۇلىللاھ، ئاللاھۇ ئەكبەر دېيىش ۋە ئاخىرىنى ھېچ شېرىكى يوق يېگانە الله دىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر... بىلەن تۈگىتىش	«ھەر پەرز نامازنىڭ ئارقىدىن 33 قېتىم تەسبىھ ئېيتسا (سۇبھانەللاھ دېسە)، 33 قېتىم ھەمدە ئېيتسا (ئەلھەمدۇلىللاھ دېسە)، 33 قېتىم تەكبىر ئېيتسا (ئاللاھۇ ئەكبەر دېسە)، بۇلارنىڭ ھەممىسى 99 بولىدۇ. يۈزىنچىسىدە: ھېچ شېرىكى يوق يېگانە الله دىن باشقا ھېچبىر ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە جىمى ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر دېسە، ئۇنىڭ گۇناھلىرى گەرچە دېڭىزنىڭ كۆپىكىدەك كۆپ بولسىمۇ مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
31	ھەر پەرز نامازدىن كېيىن ئايەتۇلكۇرسىنى ئوقۇش	«ھەر پەرز نامازدىن كېيىن ئايەتۇلكۇرسىنى ئوقۇغان كىشىنى جەننەتكە كىرىشتىن پەقەت ئۆلۈملا توسۇپ تۇرىدۇ.»
32	كېسەل يوقلاش	«بىر مۇسۇلماننى ئەتىگەندە يوقلىغان مۇسۇلمانغا 70 مىڭ پەرىشتە كەچ كىرگىچە رەھمەت تىلەيدۇ. ئەگەر ئۇنى كەچتە يوقلىسا، 70 مىڭ پەرىشتە ئۇنىڭغا تاڭ ئاتقۇچە رەھمەت تىلەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈچۈن جەننەتتە خاس بوستانلىق تەييارلىنىدۇ.»
33	مۇسىبەتلىك كىشىنى كۆرگەن ۋاقىتتا	بارلىق ماختاشلار سىنى گىرىپتار قىلغان نەرسىلەردىن مىنى ساقلاپ قالغان ۋە مېنى نۇرغۇن مەخلۇقلاردىن ئۈستۈن قىلغان ئاللاھقا مەنسۇپتۇر دېسە، بۇ دۇئانى ئوقۇغان كىشىگە ئۇ مۇسىبەت يەتمەيدۇ.
34	بېشىغا مۇسىبەت كەلگەن كىشىگە تەسەللى بېرىش	«كىمكى بېشىغا مۇسىبەت كەلگەن كىشىگە تەسەللى بەرسە، ئۇنىڭغا ئۇنىڭ ئەجرىگە ئوخشاش ئەجىر بولىدۇ»، «بېشىغا مۇسىبەت كەلگەن قېرىندىشىغا تەسەللى بەرگەن ھەرقانداق مۆمىنگە الله كارامەت تونىنى كىيدۈرىدۇ.»
35	جىنازە نامىزىنى چۈشۈرۈش، ئاندىن قەبرىستانلىققىچە بېرىپ دەپنە قىلىش	«كىمكى جىنازىغا ھازىر بولۇپ، ئۇنىڭ نامىزىنى ئوقۇسا، بىر قىرات ئەجىرگە ئېرىشىدۇ. كىمكى مېيىت دەپنە قىلىنىپ بولغىچە ھازىر بولسا، ئىككى قىرات ئەجىرگە ئېرىشىدۇ. ساھابىلار: ئىككى قىرات دېگەن قانچىلىك ئەجىر؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: "ئىككى چوڭ تاغدەك" دەپ جاۋاب بەردى». ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇ سۆزنى ئاڭلاپ: «نۇرغۇن قىرات ئەجىردىن قۇرۇق قاپتىمىز» دەيدۇ.
36	الله تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ مەسچىت سېلىش	«الله تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ، قۇش ئۇۋىسىچىلىك بولسىمۇ، مەسچىت سالسا، الله ئۇنىڭ ئۈچۈن جەننەتتە بىر قەسىر ھازىرلايدۇ.»
37	پۇل - مالنى سەرپ قىلىش	«بەندىلەر تاڭ ئاتقۇزغان ھەر كۈنى زېمىنغا ئىككى پەرىشتە چۈشىدۇ. بىرى: ئى الله! پۇل-مېلىنى ساغلام سەرپ قىلغۇچىغا ئورنىنى تولۇقلاپ بەرگىن!- دەيدۇ. يەنە بىرى: چىڭ تۇتۇۋالغۇچى بېخىلنىڭ مېلىنى ھالاك قىلغىن!- دەيدۇ.»
38	سەدىقە قىلىش	پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام :«بىر دىرھەم يۈزمىڭ دىرھەمدىن ئېشىپ كەتتى دېگەندە، ساھابىلار: نېمە ئۈچۈن شۇنداق بولدى؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: بىر كىشىدە ئىككى دىرھەم بولۇپ ئۇنىڭدىن بىر دىرھەمنى سەدىقە قىلدى، يەنە بىر كىشىنىڭ نۇرغۇن مال دۇنياسى بولۇپ ئۇنىڭدىن يۈزمىڭ دىرھەمنى سەدىقە قىلدى»دېدى.«مۇسۇلمان مېۋىلىك كۆچەت تىكسە ياكى زىرائەت تېرىسا، ئۇنىڭ مېۋىسىنى بىرەر قۇش ياكى ئىنسان ياكى ھايۋانلار يېسە، بۇ شۇ كۆچەتنى تىككەن كىشى ئۈچۈن سەدىقە بولىدۇ».
39	غەرەزسىز قەرز بېرىپ تۇرۇش	«بىر مۇسۇلمانغا ئىككى قېتىم قەرز بېرىپ تۇرغان ھەرقانداق مۇسۇلمان، شۇ پۇلنىڭ مىقدارىدا بىر قېتىم سەدىقە قىلغاندەك ئەجىرگە ئېرىشىدۇ.»

40	قەرزدارغا مۆھلەت بېرىش ۋە سەبرى قىلىش	«قەرزنى ئادا قىلىشتىن قىيىنچىلىقتا قالغان كىشىگە قەرز ۋاقتى توشۇشتىن بۇرۇن ۋاقتىنى ئۇزارتىپ بەرگەن كىشى ئۈچۈن ھەر بىر كۈن سەدىقە بولىدۇ، قەرز ئادا قىلىش ۋاقتى توشقاندىن كېيىن يەنە ئۇزارتىپ بەرسە ھەر بىر كۈنگە يەنە ھەسسىلەپ ئەجىر قېتىلىدۇ».
41	الله يولىدا بىر كۈن روزا تۇتۇش	«كىمكى الله يولىدا بىر كۈن روزا تۇتسا، الله ئۇنىڭ يۈزىنى دوزاختىن 70 يىللىق مۇسايە يىراق قىلىدۇ.»
42	ھەر ئايدا ئۈچ كۈن، ئەرەفات كۈنى ۋە ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتۇش	«ھەر ئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇش ئەجىردە ئۆمۈر بويى روزا تۇتقان بىلەن تەڭ بولىدۇ.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرەفات كۈنى روزا تۇتۇش ھەققىدە سورالغاندا: «ئۇ روزا ئۆتكەن يىل ۋە بۇ يىلنىڭ گۇناھىنى ئۆچۈرىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئاشۇرا كۈنى روزا تۇتۇش ھەققىدە سورالغاندا: «ئۆتكەن يىلنىڭ گۇناھىنى ئۆچۈرىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ.
43	شەۋۋال ئېيىدا ئالتە كۈن روزا تۇتۇش	«كىمكى رامىزان ئېيىنىڭ روزىسىنى تۇتسا، ئاندىن ئۇنىڭغا ئەگەشتۈرۈپ شەۋۋال ئېيىدا ئالتە كۈن روزا تۇتسا، ئۆمۈر بويى روزا تۇتقان بىلەن ئوخشاش بولىدۇ.»
44	تەراۋىھنى ئىمام تۈگەتكەنگە قەدەر بىرلىكتە ئوقۇش	«تەراۋىھ نامىزىنى ئىمام تۈگەتكەنگە قەدەر ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە ئوقۇغان ئادەم ھەقىقەتەن بىر كېچە تەھەججۇد ناماز ئوقۇغان ھېسابلىنىدۇ.»
45	رامىزان ئېيىدا ئۆمرە قىلىش	«رامىزاندا قىلغان ئۆمرىنىڭ ساۋابى ھەج قىلغانغا باراۋەر بولىدۇ، ياكى مەن بىلەن بىرگە ھەج قىلغاننىڭ ساۋابىغا باراۋەر بولىدۇ»، «بەيتۇللاھنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىپ، ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇغان كىشى بىر قۇل ئازات قىلغاننىڭ ساۋابىغا ئېرىشىدۇ».
46	ھەج مەبرۇر (ئۆلچەملىك ھەج) قىلىش	« ھەج قىلغۇچى ئېھرامدىكى ۋاقىتتا، ئېھرامدا سادىر قىلىش چەكلەنگەن ئىشلاردىن ساقلانغان ھالدا الله نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ گۇناھ ئىشلىمەستىن ھەج قىلسا، گۇناھلىرىدىن خۇددى ئانىسىدىن تۇغۇلغاندەك پاك بولۇپ قايتىدۇ.» «ھەج مەبرۇرنىڭ مۇكاپاتى جەننەتتىن ئىبارەتتۇر.»
47	زۇلھەججە ئېيىنىڭ دەسلەپكى ئون كۈنىنىڭ پەزىلىتى	«الله قا مۇشۇ كۈنلەردە يەنى زۇلھەججە ئېيىنىڭ دەسلەپكى ئون كۈنىدە قىلىنغان ياخشى ئەمەللەردىن سۆيۈملۈكرەك ئەمەل يوق.» بۇنى ئاڭلىغان ساھابىلار: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله يولىدا قىلىنغان جىھادمۇ بۇ ئەمەلگە تەڭ بولالمامدۇ؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله يولىدا قىلىنغان جىھادمۇ تەڭ بولالمايدۇ، پەقەت جېنى ۋە مېلى بىلەن جىھادقا چىققان، ھېچ نەرسىسى قايتمىغان (يەنى ئۆزى شېھىت بولغان، مېلى شۇ جىھادقا ئىشلىتىلگەن) ئادەم ئۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر.» دېگەن.
48	قۇربانلىق قىلىش	پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! قۇربانلىق قىلىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «بوۋاڭلار ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىدۇر» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۇلار: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بىز ئۇنىڭدىن قانداق ياخشىلىققا ئېرىشىمىز؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭ ھەربىر تۈكى ئۈچۈن بىر ياخشىلىققا ئېرىشىسىلەر» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۇلار: «ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! يۇڭىمۇ شۇنداق بولامدۇ؟» دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: « ھەربىر تال يۇڭغا بىر ياخشىلىق بېرىلىدۇ» دەپ جاۋاب بېرىدۇ.
49	ئالىمنىڭ ئەجرى ۋە ئۇنىڭ پەزىلىتى	«ئالىمنىڭ ئابىدقا بولغان ئارتۇقچىلىقى مېنىڭ سىلەردىن ئەڭ تۆۋەن كىشىگە بولغان ئارتۇقچىلىقىمغا ئوخشايدۇ.» ئاندىن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «شەك-شۈبھىسىزكى، ئىنسانلارغا ياخشىلىق ئۆگەتكۈچىگە الله رەھمەت قىلىدۇ، الله نىڭ پەرىشتىلىرى، ئاسمان ۋە زېمىندىكى جانلىقلار، ھەتتا ئۇۋىسىدىكى چۈمۈلىلەر، دېڭىزدىكى بېلىقلاردىن تارتىپ ھەممىسى ئۇنىڭغا رەھمەت تىلەيدۇ.»
50	الله تىن شېھىتلىكنى راستچىللىق بىلەن تىلەش	«كىمكى الله تىن شېھىتلىكنى راستچىللىق بىلەن تىلىسە، گەرچە ئۇ تۆشىكى ئۈستىدە ئۆلۈپ قالسىمۇ، الله ئۇنى شېھىتلەر دەرىجىسىگە يەتكۈزىدۇ.»
51	الله تىن قورقۇپ يىغلاش	«ئىككى تۈرلۈك كۆزنى دوزاخ كۆيدۈرمەيدۇ: بىرى، الله تىن قورقۇپ ياش تۆككەن كۆز. يەنە بىرى، كېچىنى الله يولىدا كۈزەتچىلىك قىلىپ ئۆتكۈزگەن كۆز».
52	الله قا تەۋەككۇل قىلىش ۋە بەدەننى داغلاش، كىشىلەرنى قۇل قىلىش، شۇم پال ئېلىشنى تاشلاش	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا چۈشىدە پۈتۈن ئۈممەتلەر كۆرسىتىلدى. ئۇ ئۆز ئۈممىتىنى كۆردى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ھېسابمۇ ئېلىنمىستىن، ئازابمۇ قىلىنماستىن جەننەتكە كىرىپ كېتىدىغان 70 مىڭ كىشى بولۇپ، ئۇلار تەننى داغلىمايدىغان، كىشىلەرنى قۇل قىلمايدىغان، شۇم پال ئالمايدىغان، پەرۋەردىگارىغا ھەمىشە تەۋەككۇل قىلىدىغان كىشىلەردۇر.
53	كىچىك پەرزەنتلەرنى قالدۇرۇپ ئۆلۈپ كەتكەن كىشىنىڭ ئەجرى	« الله بالاغەتكە يەتمىگەن ئۈچ پەرزەنتىنى قالدۇرۇپ ئۆلۈپ كەتكەن ھەرقانداق مۇسۇلماننى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ».

54	كۆزدىن ئايرىلىپ قېلىش ۋە ئۇنىڭغا سەۋر قىلىش	«اللە تائالا: ئەگەر بەندەمنى ئۇنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك ئىككى نەرسىسى بىلەن سىنىسام، ئاندىن ئۇ سەۋر قىلسا، مەن ئۇ ئىككى نەرسىسىنىڭ بەدىلىگە ئۇنىڭغا جەننەتنى بېرىمەن، دېدى. اللە ئۇنىڭ ئىككى كۆزىنى دېمەكچى».
55	بىرەر ئىشنى اللە تىن قورقۇپ تەرك ئېتىش	«سەن بىرەر ئىشنى چوقۇم اللە تائالادىن قورقۇپ تاشلايدىكەنسەن، اللە ساڭا ئۇنىڭدىن ياخشى نەرسىنى بېرىدۇ.»
56	جىنسىي ئەزا ۋە تىلنى ساقلاش	«كىمكى ماڭا ئىككى ساقلىنىڭ ئارىسىنى ۋە ئىككى پۇتىنىڭ ئارىسىنى ساقلاش كاپالىتىنى بەرسە، مەن ئۇنىڭ جەننەتكە كىرىشىگە كاپالەتلىك قىلىمەن.» يەنى تىل بىلەن جىنسىي ئەزانى دېمەكچى.
57	ئۆيگە كىرگەندە ۋە تاماق يېگەندە "بىسمىللاھ" دېيىش	«كىمكى ئۆيگە كىرگەندە ۋە ئالدىغا تاماق كەلگەندە، اللە نى تىلغا ئالسا (يەنى "بىسمىللاھ" دېسە)، شەيتان ھەمراھلىرىغا: سىلەرگە ھېچ قونالغۇ يوق، كەچلىك تاماقمۇ يوق، دەيدۇ. ئەگەر ئۇ ئۆيگە كىرگەندە، اللە نى تىلغا ئالمىسا، شەيتان ھەمراھلىرىغا: سىلەرگە قونالغۇ جاي تېپىلدى، دەيدۇ. ئەگەر ئۇ ئالدىغا تاماق كەلگەندە، اللە نى تىلغا ئالمىسا، شەيتان ھەمراھلىرىغا: سىلەرگە قونالغۇ جاي ھەم كەچلىك تاماقمۇ تېپىلدى، دەيدۇ».
58	يېمەكتىن ۋە يېڭى كىيىم كىيگەندىن كېيىن اللە قا ھەمدە ئېيتىش	«كىمكى يېمەك-ئىچمەكتىن كېيىن : بۇ تاماقنى ماڭا مېنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتىمسىز رىزق قىلىپ بەرگەن اللە قا ھەمدۇ-سانالار بولسۇن! دېسە، ئۇنىڭ ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ». «كىمكى يېڭى كىيىم كىيگەندىن كېيىن: بۇ كىيىمنى ماڭا مېنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتىمسىز رىزق قىلىپ بەرگەن اللە قا ھەمدۇ-سانالار بولسۇن! دېسە، ئۇنىڭ ئىلگىرى ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
59	جاپا-مۇشەققەتنىڭ يېنىكلىنىشىنى اللە تىن تىلىگەن كىشى	فاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن خىزمەتچى بېرىشنى سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىزى ۋە ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا: «ئىككىڭلارغا سىلەر سورىغان نەرسىدىنمۇ ياخشى نەرسىنى ئۆگىتىپ قويايمۇ؟ ئۇخلىماقچى بولۇپ تۆشەككە كەلگىنىڭلاردا 34 قېتىم تەكبىر، 33 قېتىم تەسبىھ، 33 قېتىم ھەمدە ئېيتىڭلار. ئىككىڭلار ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلىش خىزمەتچىدىن ياخشىدۇر» دەيدۇ.
60	جىنسىي مۇناسىۋەتتىن بۇرۇن دۇئا قىلىش	«ئەگەر سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئايالى بىلەن يېقىنچىلىق قىلماقچى بولغاندا: بىسمىللاھ ئى اللە! بىزدىن شەيتاننى يىراق قىلغىن، بىزگە رىزق قىلىپ بەرگەن نەرسىدىنمۇ شەيتاننى يىراق قىلغىن! دېسە، شۇ قېتىمدا ئىككىسىدىن پەرزەنت بولۇپ قالسا، شەيتان شۇ بالىغا مەڭگۈ زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ».
61	خوتۇننىڭ ئېرىنى رازى قىلىشى	«بەش ۋاخ نامىزىنى ئۆتىگەن، رامىزان روزىسىنى تۇتقان، ئىپپەت- نومۇسىنى ساقلىغان ۋە ئېرىگە ئىتائەت قىلغان ئايالغا، جەننەت دەرۋازىلىرىنىڭ قايسىسىنى خالىسىڭىز، شۇنىڭدىن كىرىڭ! دېيىلىدۇ». «ئېرى رازى بولغان ھالدا ئۆلۈپ كەتكەن ھەرقانداق ئايال جەننەتكە كىرىدۇ».
62	ئاتا-ئانىغا ئېھسان، قېرىنداشلىرىغا سىلە - رەھىم قىلىش	«ئاللاھنىڭ رازىلىقى ئاتا-ئانىنىڭ رازىلىقىغا باغلىق». «رىزقىنىڭ كەڭرى بولۇشى ۋە ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن بولۇشىنى ئۈمىد قىلغان كىشى ئۇرۇق- تۇغقانلىرىغا سىلە - رەھىم قىلسۇن!».
63	يېتىمگە كايالەتلىك قىلىش	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: «مەن ۋە يېتىمنى كايالىتىگە ئالغۇچى جەننەتتە مانا مۇشۇنداق بولىمىز.» دېگەن.
64	ياخشى ئەخلاق	«شەك - شۈبھىسىزكى، مۆمىن ياخشى ئەخلاقى بىلەن كېچىسى قىيامدا تۇرغۇچى، كۈندۈزى روزا تۇتقۇچىنىڭ ئەجرىگە ئېرىشىدۇ.» «ئەخلاقى ياخشى بولغان كىشىگە جەننەتنىڭ ئالىي جايىدىن بىر قەسىر بېرىلىدىغانلىقى ئۈچۈن... كېپىللىك قىلىمەن.»
65	رەھىمدىللىق ۋە كۆيۈنۈش	«شەك - شۈبھىسىزكى، اللە بەندىلىرى ئىچىدىن رەھىمدىل كىشىلەرگىلا رەھمەت قىلىدۇ». «سىلەر يەر يۈزىدىكى كىشىلەرگە رەھىم-شەپقەت قىلساڭلار، ئاللاھ سىلەرگە رەھىم قىلىدۇ».
66	مۇسۇلمانلارغا ياخشىلىق ئۈمىد قىلىش	«سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىگە ياخشى كۆرگەن نەرسىنى مۇسۇلمان قېرىندىشى ئۈچۈنمۇ ياخشى كۆرمىگىچە ھەقىقىي مۆمىن بولالمايدۇ.»
67	ھايا قىلىش	«ھايا پەقەت ياخشىلىقلا كەلتۈرىدۇ». «ھايا ئىماننىڭ جۈملىسىدىندۇر». «ھايا قىلىش، ئەتىر ئىشلىتىش، مىسۋاك ئىشلىتىش ۋە نىكاھلىنىشتىن ئىبارەت مەزكۇر تۆت ئىش پەيغەمبەرلەرنىڭ سۈننەتلىرىدىن ئىبارەتتۇر».
68	سالام بېرىش	بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئەسسەلامۇ ئەلەيكۇم! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، ئون ياخشىلىققا ئېرىشتى» دېدى. ئاندىن يەنە بىر ئادەم كېلىپ: ئەسسەلامۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھى! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، يىگىرمە ياخشىلىققا ئېرىشتى» دېدى. ئاندىن يەنە بىر ئادەم كېلىپ: ئەسسەلامۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھى ۋەبەرەكاتۇھۇ! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ، ئوتتۇز ياخشىلىققا ئېرىشتى» دېدى.

69	قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈش	«ئىككى مۇسۇلمان ئۇچراشقاندا قول ئېلىشىپ كۆرۈشسە، ئۇلار ئايرىلىپ كېتىشتىن ئىلگىرى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ.»
70	مۇسۇلماننىڭ ئابرۇيىنى قوغداش	«كىمكى بىر مۇسۇلمان قېرىندىشىنىڭ ئابرۇيىنى قوغدىسا، قىيامەت كۈنى الله ئۇنى دوزاختىن قوغدايدۇ».
71	ياخشىلارنى دوست تۇتۇش ۋە ھەمسۆھبەت بولۇش	«سىز (قىيامەت كۈنى) ئۆزىڭىز ياخشى كۆرگەن كىشى بىلەن بىرگە بولىسىز». ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: "ساھابىلار ھېچ نەرسىدىن مۇشۇ ھەدىستىن خۇشال بولغاندەك خۇشال بولمىغان".
72	الله رازىلىقى ئۈچۈن دوست بولغانلار	«ئۇلۇغ ۋە بۈيۈك الله مۇنداق دەيدۇ: «مېنى ئۇلۇغلاپ دوست تۇتۇشقانلار ئۈچۈن نۇردىن مۇنبەرلەر بولۇپ، پەيغەمبەرلەر ۋە شېھىتلەرمۇ ئۇلاردەك بولۇشنى ئارزۇ قىلىپ كېتىدۇ».
73	مۇسۇلمان قېرىندىشىغا دۇئا قىلغان كىشى	«كىمكى مۇسۇلمان قېرىندىشىغا ياخشىلىق تىلەپ، ئۇ يوق يەردە دۇئا قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىدۇ، ئۇنىڭغا مۇئەككەل پەرىشتە: الله دۇئايىڭنى ئىجابەت قىلسۇن ۋە شۇ دۇئايىڭنىڭ ئوخشىشى ساڭىمۇ بولسۇن! دەيدۇ».
74	ئەر-ئايال مۆمىنلەرگە مەغپىرەت تىلەش	«كىمكى مۆمىن ئەرلەرگە ۋە مۆمىن ئاياللارغا مەغپىرەت تىلىسە، الله ئۇنىڭغا ھەربىر مۆمىن ئەر ۋە مۆمىن ئايالنىڭ باراۋىرىدە ياخشىلىق يېزىدۇ».
75	يولدىن ئەزىيەتلىك نەرسىلەرنى ئېلىۋېتىش	«مەن يول ئۈستىدىن كىشىلەرگە ئەزىيەت يەتكۈزىدىغان بىر دەرەخنى كېسىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن جەننەتتە ئايلىنىپ يۈرگەن بىر ئادەمنى كۆردۈم».
76	جېدەل - ماجىرا ۋە يالغان سۆزلەشنى تەرك ئېتىش	«گەرچە ھەقلىق بولسىمۇ، جېدەل- ماجىرانى تەرك ئەتكەن كىشىگە جەننەتنىڭ ئاستى تەرىپىدىن بىر قەسىر بېرىلىدىغانلىقىغا، چاخچاق قىلىش جەريانىدا بولسىمۇ، يالغان سۆزلەشنى تەرك ئەتكەن كىشىگە جەننەتنىڭ مەركىزىدىن بىر قەسىر بېرىلىدىغانلىقىغا كاپالەتلىك قىلىمەن».
77	ئاچچىقنى يۇتۇش	«كىمكى ئۆچ ئېلىشقا قادىر بولۇپ تۇرۇپ ئاچچىقىنى يۇتسا، الله ئۇنى قىيامەت كۈنى خالايىقنىڭ ئالدىدا ئىسمىنى چاقىرىپ، ھۆر- پەرىلەردىن خالىغىنىنى تاللىۋېلىش ئىمتىيازىنى بېرىدۇ».
78	ياخشىلىق ياكى يامانلىق بىلەن گۇۋاھلىق بېرىش	«سىلەر ياخشىلىق بىلەن گۇۋاھلىق بەرگەن كىشىگە جەننەت ۋاجىپ بولىدۇ، سىلەر يامانلىق بىلەن گۇۋاھلىق بەرگەن كىشىگە دوزاخ ۋاجىپ بولىدۇ. سىلەر الله نىڭ يەر يۈزىدىكى گۇۋاھچىلىرىسىلەر...».
79	مۇسۇلماننى قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش، ئىشلىرىغا ياردەملىشىش، ئەيىبىنى يېپىش	«كىمكى بىر مۇسۇلماننى دۇنيانىڭ بىر قىيىنچىلىقىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قويسا، الله ئۇنى قىيامەتنىڭ بىر قىيىنچىلىقىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قويىدۇ. كىمكى ئىشى قىيىن بولۇپ قالغان ئادەمنىڭ ئىشىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بەرسە، الله ئۇنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك ئىشلىرىنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىدۇ. كىمكى بىر مۇسۇلماننىڭ ئەيىبىنى ياپسا، الله دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئۇنىڭ ئەيىبىنى ياپىدۇ. كىمكى مۇسۇلمان قېرىندىشىنىڭ ياردىمىدىلا بولىدىكەن، الله ئۇنىڭ ياردىمىدە بولىدۇ...».
80	ئاخىرەتنى مۇھىم بىلىش	«كىمنىڭ غېمى ئاخىرەت بولسا، الله ئۇنىڭ دىلىغا بىھاجەتلىكنى ئورنىتىدۇ، ئۇنىڭ چېچىلاڭغۇ ئىشلىرىنى يىغىپ بېرىدۇ، مال - دۇنيا ئۇنىڭغا ئۇ خالىمىسىمۇ، كېلىپ تۇرىدۇ».
81	باشلىقنىڭ ئادىللىقى، ياشنىڭ ياخشى ئادەم بولۇپ يېتىلىشى، مەسچىتكە باغلىنىش، الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن دوستلىشىش	«الله نىڭ سايىسىدىن باشقا ھېچ سايە يوق كۈندە الله ئۆز سايىسىدىن سايە بېرىلىدىغان يەتتە تۈرلۈك كىشى بار بولۇپ، بىرىنچى: ئادىل خەلىپە. ئىككىنچى: پەرۋەردىگارىغا ئىبادەت قىلىپ يېتىلگەن ياش. ئۈچىنچى: قەلبى ھەمىشە مەسچىتكە باغلانغان ئادەم. تۆتىنچى: الله نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ دوستلاشقان، شۇ دوستلۇق ئۈستىدە جەم بولغان ۋە شۇ دوستلۇق ئۈستىدە ئايرىلغان ئىككى ئادەم. بەشىنچى: ئېسىلزادە ۋە چىرايلىق ئايال بىر تۆشەكتە بولۇشنى تەلەپ قىلسا، مەن ھەقىقەتەن الله تىن قورقىمەن.- دەپ رەت قىلغان ئادەم. ئالتىنچى: ئوڭ قولى سەرپ قىلغان نەرسىنى سول قولى بىلمىگىدەك دەرىجىدە يوشۇرۇن سەدىقە بەرگەن ئادەم. يەتتىنچى: يالغۇز جايدا الله نى ياد ئېتىپ كۆزلىرىدىن تاراملاپ ياش تۆككەن ئادەم».
82	ئىستىغپار ئېيتىش	«كىمكى داۋاملىق ئىستىغپار ئېيتىشنى ئۆزىگە ئادەت قىلسا، الله ئۇنىڭ ھەربىر مۇشەققەت ئىشى ئۈچۈن چىقىش يولى، ھەر بىر غېمى ئۈچۈن خالاسلىق، كۈتۈلمىگەن يەردىن خۇشاللىق ۋە رىزىق بېرىدۇ».

مەنئى قىلىنغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان ئىشلار

No	مەنئى قىلىنغان ئىش	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ :
1	ئەمەل قىلىشتىكى مەقسەت	«اللّٰه تائالا مۇنداق دەيدۇ: مەن شېرىك كەلتۈرگۈچىلەرنىڭ شېرىكىدىن بىھاجەتمەن. كىمكى بىرەر ئەمەلنى مەندىن باشقا نەرسىنى ماڭا شېرىك قىلىپ قىلسا، مەن ئۇنى ۋە ئۇنىڭ شېرىك كەلتۈرگەن نەرسىسىنى تاشلىۋېتىمەن».
2	كۆرۈنۈشى گۈزەل، قەلبى بۇزۇق	قىيامەت كۈنى تەھامە تىغىدەك ياخشىلىقلار بىلەن كېلىدىغان، ئەمما ئاللاھ تائالا ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى كېرەكسىز توزاندىغا ئايلاندۇرۇۋېتىدىغان كىشىلەرنى بىلىمەن دېۋىدى، سەۋبان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇلارنى بىزگە سۈپەتلەپ بەرسىلە، بىز بىلمەستىن ئۇلاردىن بولۇپ قالمايلى يەنە؟! دېدى، رەسۇلۇللاھ: ئەمما ئۇلار سىلەرنىڭ قېرىنداشلىرىڭلار، كېچىلىرى سىلەردەك ئىبادەت قىلىدۇ، لېكىن ئۇلار يالغۇز جايدا ئاللاھ چەكلىگەن نەرسىلەردىن ئۆزىنى تۇتالمايدىغان كىشىلەردۇر».
3	تەكەببۇرلۇق	«قەلبىدە زەررىچىلىك كىبرى بار كىشى جەننەتكە كىرمەيدۇ.» كىبىرلىك دېگەن ھەقنى ئىنكار قىلىش ۋە كىشىلەرنى كەمسىتىشتىن ئىبارەتتۇر.
4	كىيىمنى سۆرەلدۈرۈپ كىيىش	ئىشتان-كۆينەك ۋە سەللە قاتارلىق كىيىملەرنى چوڭچىلىق قىلىپ ئۇزۇن كىيگەن كىشىلەرگە قىيامەت كۈنى ئاللاھ قارىمايدۇ».
5	ھەسەت قىلىش	«ھەسەت قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىڭلار. شەك - شۈبھىسىزكى، ھەسەت ياخشىلىقنى خۇددى ئوت ئوتۇننى ياكى چاتقالنى كۆيدۈرۈۋەتكەندەك كۆيدۈرۈۋېتىدۇ».
6	جازانە ۋە ئۆسۈم	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جازانە يېگۈچىگە ۋە يېدۈرگۈچىگە لەنەت ئېيتتى. «ئۆسۈم ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ بىر تەڭگە جازانە يېگەن كىشىنىڭ گۇناھى 36 قېتىم زىنا قىلغۇچىنىڭ گۇناھىدىن ئېغىردۇر.»
7	ھاراق ئىچكۈچى	«ھاراقكەش، سېھىرگە ئىشەنگۈچى، سىلە-رەھىمنى ئۈزۈپ قويغۇچى جەننەتكە كىرمەيدۇ.»
8	يالغانچىلىق	«كىشىلەرنى كۈلدۈرۈش ئۈچۈن يالغان سۆزلىگەن كىشىنىڭ ھالىغا ۋاي! ئۇنىڭ ھالىغا ۋاي! ئۇنىڭ ھالىغا ۋاي!»
9	جاسۇسلۇق قىلىش	«كىمكى ئادەملەرنىڭ سۆزىنى (يەنى بىرسىنىڭ بىلىشىنى خالىمايدىغان سۆلىرىنى)تىڭشىسا، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئېرىتىلگەن قوغۇشۇن قۇيۇلىدۇ.»
10	رەسىم سىزىش	«شەك - شۈبھىسىزكى، قىيامەت كۈنى ئەڭ ئېغىر ئازابقا دۇچار بولىدىغانلار جانلىقلارنىڭ رەسىمىنى سىزغۇچىلاردۇر.» «ئىت ۋە سۈرەت بار ئۆيگە پەرىشتىلەر كىرمەيدۇ.»
11	چېقىمچىلىق	«چېقىمچى جەننەتكە كىرمەيدۇ.» چېقىمچىلىق بولسا؛ بۇزغۇنچىلىق قىلىش مەقسىتىدە كىشىلەر ئارىسىدا گەپ توشۇشنى كۆرسىتىدۇ.
12	غەيۋەت قىلىش	«غەيۋەتنىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسىلەر؟» بۇنى ئاڭلىغان ساھابىلار: اللّٰه ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ياخشى بىلىدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «قېرىندىشىڭنى ئۇ ياقتۇرمايدىغان نەرسىلەر بىلەن تىلغا ئېلىشتۇر» دېدى. ئاندىن: قېرىندىشىمدا مەن دېگەن سۈپەتلەر تېپىلسىچۇ؟ دەپ سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەگەر ئۇنىڭدا سەن دېگەن نەرسىلەر تېپىلسا، غەيۋەت قىلغان بولىسەن، ئەگەر ئۇنىڭدا ئۇ نەرسىلەر تېپىلمىسا، ئۇنىڭغا بوھتان قىلغان بولىسەن» دېدى.
13	لەنەت قىلىش	«مۇسۇلمانغا لەنەت ئېيتىش ئۇنى ئۆلتۈرگەنگە ئوخشاشتۇر». «شامالنى تىللىماڭلار، چۈنكى ئۇمۇ بۇيرۇلغۇچى، كىمكى لەنەتكە لايىق بولمىغان نەرسىگە لەنەت ئېيتىدىكەن، ئېيتقان سۆزى ئۆزىگە قايتىدۇ».
14	باشقىلارنىڭ سىرىنى ئىچىش	«شەك ـ شۈبھىسىزكى، قىيامەت كۈنى اللّٰه نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ يامان ئاقىيەتكە قالىدىغان ئادەم خوتۇنى بىلەن بىر تۆشەكتە بولغان، ئاندىن خوتۇنىنىڭ سىرىنى تارقىتىۋەتكەن ياكى ئايالى بىلەن بولغان ئىشلارنى باشقىلارغا دېگەن ئادەمدۇر.»
15	يامان قىلىق ۋە ئەدەپسىزلىك	«قىيامەت كۈنى اللّٰه نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ يامان ئاقىۋەتكە قالىدىغان كىشى باشقىلار ئۇنىڭ ئەخلاقسىزلىقىدىن قورقۇپ ئالاقە قىلىشنى تەرك ئەتكەن كىشىدۇر.» «ئادەم پەرزەنتىنىڭ خاتالىقلىرىنىڭ كۆپى تىلىنىڭ سەۋەبىدىن بولىدۇ».
16	مۇسۇلمانغا كۇفرلىق بىلەن بوھتان قىلىش	«قايسى بىر ئادەم قېرىندىشىغا: ئى كاپىر!- دېسە، چوقۇم ئىككىسىنىڭ بىرى شۇ سۆز بىلەن ئادا - جۇدا بولىدۇ. ئەگەر قېرىندىشى ئۇنىڭ دېگىنىدەك كاپىر بولسا بولىدى، كاپىر بولمىسا، ئۇ سۆز دېگۈچىنىڭ ئۆزىگە قايتىدۇ.»

17	باشقا ئادەمنى دادام دېيىلىش	«كىمكى بىلىپ تۇرۇپ ئاتىسىدىن باشقا ئادەمنى ”دادام“ دەپ دەۋا قىلسا، جەننەت ئۇنىڭغا هارام بولىدۇ.» «كىمكى دادىسىدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن كۇفرىلىق قىلغان بولىدۇ.»
18	مۇسۇلماننى قورقۇتۇش	«بىر مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلماننى قورقۇتۇشى توغرا ئەمەس.» «كىمكى بىر قېرىندىشىغا تۆمۈر تەڭلىسە، ئۇنى تاشلىغانغا قەدەر پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتىدۇ.»
19	ئىسلام يۇرتىدا ئامانلىق بېرىلگۈچىنى ئۆلتۈرۈش	«كىمكى مۇسۇلمانلار ئامانلىق بەرگەن بىر كاپىرنى ناھەق ئۆلتۈرۈپ قويسا، جەننەتنىڭ پۇرىقىنىمۇ پۇرىيالمايدۇ. جەننەتنىڭ پۇرىقى يۈز يىللىق مۇساپىدىن پۇراپ تۇرىدۇ.»
20	الله نىڭ ئەۋلىيالىرىنى (دوستلىرىنى) دۈشمەن تۇتۇش	«الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى مېنىڭ دوستۇمغا دۈشمەنلىك قىلسا، مەن ئۇنىڭغا قارشى جەڭ ئېلان قىلىمەن.»
21	مۇناپىق ۋە پاسىققا هۆرمەت بىلدۈرۈش	«مۇناپىق "خوجايىن" بولغان تەقدىردىمۇ ئۇنى خوجايىنىم دېمەڭلار، بۇ سۆزۈڭلار بىلەن ئۇلۇغ پەرۋەردىگارىڭلار الله نى غەزەپلەندۈرىسىلەر.»
22	مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلىش	«ئۈستىگە مەسئۇلىيەت يۈكلەنگەن كىشىلەر قول ئاستىدىكىلەرگە خىيانەت قىلغان هالدا ئۆلسە، الله ئۇنىڭغا جەننەتنى هارام قىلىدۇ.»
23	پەتىۋا بېرىش	«بىراۋغا بىلمەي تۇرۇپ خاتا پەتىۋا بەرگەن بولسا، ئۇنىڭ گۇناهى پەتىۋا بەرگۈچىگە بولىدۇ.»
24	جۈمە ۋە دىگەر نامىزىنى تەرك ئېتىش	«كىمكى جۈمە نامىزىنى هورۇنلۇق قىلىپ ئۈچ قېتىم (ئۆزرىسىز) تەرك ئەتسە، الله ئۇنىڭ قەلبىگە مۆهۈر بېسىۋېتىدۇ». «كىمكى دىگەر نامىزىنى قەستەن تەرك ئەتسە ئەمەللىرىنىڭ بىكار بولۇپ كېتىشىگە سەۋەپ بولىدۇ».
25	نامازغا سەل قاراش	«بىز بىلەن كاپىرلارنىڭ ئارىسىدىكى پەرق نامازدۇر، كىمكى ئۇنى قەستەن تەرك ئەتسە، هەقىقەتەن كاپىر بولىدۇ.» «كىشى بىلەن شېرىكنىڭ ئارىسىدىكى پەرق نامازنى تەرك ئېتىشتۇر.»
26	ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش	«ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچى بۇنىڭ گۇناهىنى بىلسە ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ 40 تۇرۇشى (40 مىنۇتمۇ، 40 كۈنمۇ، 40 ئايمۇ، 40 يىلمۇ ئېنىق ئەمەس) نامازخاننىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندىن ياخشى بولاتتى.»
27	نامازخانلارغا ئەزىيەت يەتكۈزۈش	«خام پىياز، خام سامساق يېگەن كىشى مەسچىتىمىزگە يېقىنلاشمىسۇن! شەك ـ شۈبهىسىزكى، پەرىشتىلەر، ئىنسانلار سەسكەنگەن نەرسىدىن سەسكىنىدۇ.»
28	يەر ـ زېمىننى تارتىۋېلىش	«كىمكى بىر غېرىچ يەرنى زۇلۇم قىلىپ تارتىۋالسا، قىيامەت كۈنى الله ئۇنىڭ بوينىغا يەتتە قات زېمىننى تاقاق قىلىپ سالىدۇ.»
29	الله نى غەزەبلەندۈرىدىغان سۆز	«شۈبهىسىزكى، ئىنسان بەزىدە الله نى غەزەبلەندۈرىدىغان سۆزنى هېچ پەرۋا قىلماستىن قىلىپ تاشلايدۇ ـ دە، شۇ سۆزنىڭ سەۋەبى بىلەن جەهەننەمنىڭ 70 يىللىق قەرىگە چۈشۈپ كېتىدۇ.»
30	الله نى ياد ئەتمەستىن تولا سۆزلەش	«الله نى ياد ئەتمەستىن تولا پاراڭ سالماڭلار! شەك ـ شۈبهىسىزكى، الله نى ياد ئەتمەستىن تولا سۆزلەش دىلنى قاساۋەتلىككە دۇچار قىلىپ قويىدۇ.»
31	گەپكە ماهىرلىقنى باشقىلارغا كۆرسىتىش	«شەك ـ شۈبهىسىزكى، قىيامەت كۈنى مەن ئەڭ يامان كۆرىدىغان ۋە مېنىڭ سورۇنۇمدىن ئەڭ يىراق بولىدىغانلار كوت ـ كوت، ئاغزىغا كەلگەننى سۆزلەيدىغان، تەكەببۇرلۇق قىلىپ باشقىلارغا گەپ بەرمەيدىغان ۋاتىلداق ئادەملەردۇر.»
32	ئاللاهنىڭ زىكرىدىن غاپىل بولۇش	«كىمكى بىرەر سورۇندا ئولتۇرۇپ ئاللاهنى ياد ئەتمەستىن، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا دۇرۇت يوللىماستىن تۇرۇپ كېتىدىكەن، ئۇنىڭ ئۈستىدە ئاللاه ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ هەققى قالىدۇ، ئاللاه ئۇلارنى خالىسا كەچۈرىدۇ، خالىسا جازالايدۇ».
33	مۇسۇلماننىڭ قايغۇسىنى كۆرگەندە خۇرسەن بولۇش	«مۇسۇلمان قېرىندىشىڭنىڭ قايغۇسىدىن خۇرسەن بولماڭ، ئاللاه ئۇنىڭغا رەهمەت قىلىپ، سىزنى ئۇنىڭ قايغۇسىغا مۇپتىلا قىلىپ قويۇشى مۇمكىن». «كىمكى بىرەر كىشىنى خاتالىقى تۈپەيلى ئەيىپلىسە، ئۇ هاياتىنىڭ ئاخىرغىچە شۇ گۇناهنى بىر قېتىم بولسىمۇ سادىر قىلىدۇ».
34	ئاداۋەت قىلماسلىق توغرىسىدا	«مۇسۇلماننىڭ يەنە بىر مۇسۇلمان بىلەن ئۈچ كۈندىن ئارتۇق ئاداۋەت تۇتۇشى توغرا ئەمەس. كىمكى ياخشىلاشماستىن ئۆلۈپ كەتسە دوزاخقا كىرىدۇ».
35	ناچار قىلمىشى بىلەن پەخىرلىنىش	«گۇناه مەسىيەتنى ئاشكارا قىلمىغان بارلىق ئۈممىتىمنىڭ گۇناهى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ».
36	ئەخلاقسىزلىق	«ناچار ئەخلاق ياخشى ئەمەللەرنىڭ ئەجرىنى خۇددى ئاچچىقسۇ هەسەلنىڭ تەمىنى كەتكۈزىۋەتكەندەك كەتكۈزىۋېتىدۇ».

37	ھەدىيەنى قايتۇرىۋالغۇچى	«بەرگەن سوۋغىسىنى قايتۇرىۋالغان كىشى قەي قىلىپ ئاندىن قۇسۇقىنى ئىچكەن ئىتقا ئوخشايدۇ.» «كىمكى بىراۋغا بىرەر نەرسىنى بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۇنى قايتۇرۇۋېلىشى توغرا بولمايدۇ.»
38	قوشنىغا زۇلۇم قىلماسلىق توغرىسىدا	«خوشنىسىنىڭ ئايالى بىلەن زىنا قىلغاندىن، باشقا ئون ئايال بىلەن زىنا قىلغاننىڭ گۇناھى يەڭگىلرەكتۇر، خوشنىسىنىڭ ئۆيىدىن بىر نەرسە ئوغرىلىغاندىن باشقا ئون ئۆيدىن بىر نەرسە ئوغرىلاشنىڭ گۇناھى يەڭگىلرەكتۇر».
39	نامەھرەم ئاياللارغا قاراش	«ئىنسانغا ئۇنىڭ زىنادىن بولغان نېسىۋىسى پۈتۈلگەن بولۇپ، ئۇ، ئۇنى چوقۇم تاپىدۇ. كۆزنىڭ زىناسى قاراشتۇر، قۇلاقنىڭ زىناسى ئاڭلاشتۇر، تىلنىڭ زىناسى سۆزلەشتۇر، قولنىڭ زىناسى تۇتۇشتۇر، پۇتنىڭ زىناسى مېڭىشتۇر. كۆڭۈل ياخشى كۆرىدۇ ۋە ئارزۇ قىلىدۇ. جىنسىي ئەزا ئۇنى تەستىقلايدۇ ياكى رەت قىلىدۇ.»
40	يات ئايالنىڭ قولىنى تۇتماسلىق توغرىسىدا	« ئەر كىشىنىڭ نامەھرەم ئايالنىڭ قولىنى تۇتقىنىدىن بېشىغا تۆمۈر توخماق بىلەن ئۇرۇلغىنى ياخشىدۇر». پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «مەن ئاياللار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشمەيمەن»دېگەن.
41	چەكلەنگەن قايچىقۇدىلىشىش (ئەششىغار)	«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەھرىسىز (تويلۇقسىز)قايچىقۇدىلىشىشنى مەنئى قىلدى». چەكلەنگەن قايچىقۇدىلىشىش بولسا؛ بىر ئادەم قىزنى يەنە بىر ئادەمگە ئۇمۇ قىزنى بېرىش بەدىلىگە بېرىدۇ. ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا مەھرى ھەققى بېرىش بولمايدۇ.
42	مېيىتقا ئۈن سېلىپ يىغلاش	«ئۈن سېلىپ يىغلانغان مېيىت قىيامەت كۈنى ئۆزىگە ئۈن سېلىپ يىغلانغانلىقى ئۈچۈن ئازابلىنىدۇ.» «مېيىت ئۆزىگە ئۈن سېلىپ يىغلانغانلىقى ئۈچۈن قەبرىسىدە ئازابلىنىدۇ.»
43	الله نىڭ غەيرى بىلەن قەسەم قىلىش	«كىمكى الله تىن باشقا نەرسە بىلەن قەسەم قىلىدىكەن، ھەقىقەتەن كاپىر بولغان ياكى شېرىك كەلتۈرگەن بولىدۇ.» «كىمكى قەسەم قىلماقچى بولسا، الله نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلسۇن، بولمىسا شۈك تۇرسۇن.» «ئامانەتدارلىقى بىلەن قەسەم ئىچكەن كىشى بىزدىن ئەمەس».
44	يالغان قەسەم ئىچىش	«كىمكى ھەددىدىن ئاشقان ھالدا يالغان قەسەم قىلىپ بىرەر مۇسۇلماننىڭ مېلىنى ئېلىۋالسا، الله نىڭ غەزىپىگە ئۇچرىغان ھالدا مۇلاقات بولىدۇ.»
45	سودا - سېتىقتىكى قەسەم	«سودا - سېتىقتا كۆپ قەسەم قىلىشتىن ساقلىنىڭلار، چۈنكى ئۇ پايدا قىلغاندەك قىلىدۇ، ئەمىلىيەتتە بەرىكىتى كەتكۈزىلىدۇ.» «قەسەم مالنىڭ سېتىلىشىغا پايدا يەتكۈزىدۇ ئەمما ئۇنىڭ بەرىكىتىنى كەتكۈزىۋېتىدۇ.»
46	كاپىرلارغا ئوخشىۋېلىش	«كىمكى بىر قەۋمگە ئوخشىۋالسا، ئۇ ئۇلاردىندۇر.» «باشقىلارغا ئوخشىۋالغان كىشى بىزدىن ئەمەس.»
47	قەبرە ئۈستىنى قوپۇرۇش	«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەبرىنى سۇۋاشنى، قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇشنى ۋە ئۇنى قوپۇرۇشنى مەنئى قىلدى».
48	خىيانەت قىلىش	«الله قىيامەت كۈنى ئىلگىرى ۋە كېيىن ئۆتكەنلەرنىڭ ھەممىسىنى يىغقاندا، ھەربىر خىيانەتچى ئۈچۈن بىر بايراق كۆتۈرۈلىدۇ. ئاندىن: بۇ پالانىنىڭ ئوغلى پالانىنىڭ خىيانىتىدۇر، دېيىلىدۇ.»
49	قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇش	«سىلەردىن بىرىڭلارنىڭ چوغ ئۈستىدە ئولتۇرۇشى، ئاندىن كىيىمگە ئوت تۇتۇشۇپ كېتىپ بەدىنىنى كۆيدۈرۈپ قويۇشى ئۇنىڭ ئۈچۈن قەبرە ئۈستىدە ئولتۇرۇشىدىن ياخشىدۇر.»
50	باشقىلاردىن ھۆرمەت تاما قىلىش	«كىشىلەرنىڭ ئۆزى ئۈچۈن قول قوۋۇشتۇرۇپ ھۆرمەتتە تۇرۇشىنى ياخشى كۆرگەن كىشى، دوزاختىن ئۆزىنىڭ ئورنىنى تەييارلاپ قويسۇن».
51	دۇنيا توپلاش ئۈچۈن مال سوراش	كىمكى كىشىلەردىن ئورۇنسىز بىر نەرسە سوراشنى باشلايدىكەن، ئاللاھ ئۇ كىشىگە پېقىرچىلىقنىڭ ئېشىكىنى ئېچىۋېتىدۇ». «كىمكى مال دۇنيا توپلاش نىيىتى بىلەن كىشىلەردىن ئاز ياكى كۆپ بولسۇن بىر نەرسە سورايدىكەن، دوزاخنىڭ ئوتىنى سورىغان بولىدۇ».
52	سودا - سېتىقتا تىل بىرىكتۈرۈۋېلىش	پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شەھەرلىكنىڭ سەھرالىقنىڭ مال سېتىشىنى مەنئى قىلدى ۋە: «سودىدا تىل بىرىكتۈرۈۋالماڭلار، بىر ئادەم يەنە بىر قېرىندىشىنىڭ سودىسى ئۈستىگە سودا قىلمىسۇن!» دېدى.
53	يۈتۈپ كەتكەن نەرسىنى مەسچىتتە سۈرۈشتە قىلىش	«كىمكى بىراۋنىڭ يۈتۈپ كەتكەن نەرسىسىنى مەسچىتتە سۈرۈشتە قىلغانلىقىنى ئاڭلىسا: الله ئۇنى ساڭا قايتۇرۇپ بەرمىسۇن! دېسۇن، چۈنكى مەسچىتلەر بۇنىڭ ئۈچۈن سېلىنمىغان.»
54	شەيتاننى تىللىماسلىق	شەيتاننى تىللىماڭلار، ئاللاھقا ئۇنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەپ سېغىنىڭلار». ساھابىلاردىن بىرى مۇنداق دەيدۇ: «مەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام بىلەن بىر ئۇلاغقا مىنگەشكەن ئىدىم، ئۇلاق

	توغرىسىدا	كىتتۈپتىپ مۇدۇرۇپ كەتكەندى، مەن: بەختىسىز شەيتان دىسەم، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: بەختىسىز شەيتان دىمەستىن مىنىڭ كۈچۈم بىلەن مۇدۇرۇپ كەتتى دىگىن، ئەگەر سەن ئۇنى تىللىساڭ ھاكىسى ئۆسۈپ چوڭىيىپ ئۆيدەك بولۇپ كىتىدۇ، لىكىن ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن دىسەڭ، شەيتان كىچىكلەپ چىۋىندەك بولۇپ قالىدۇ دىدى».
55	قىزىتمىنى تىللاش	قىزىتما كىسەللىنى تىللىماڭلار، تۆمۈرنىڭ داتلىرى ئوتتا تازىلانغاندەك، ئىنسانىنىڭ خاتالىقلىرى قىزىتما كىسەللىدە كەتكۈزىلىدۇ».
56	گۇمراھلىققا دەۋەت قىلىش	«كىمكى گۇمراھلىققا دەۋەت قىلسا، ئۇنىڭغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە قانداق گۇناھ بولسا، ئۇنىڭغىمۇ گۇناھلاردىن ھىچنەرسە كىمەيتىلمەستىن ئوخشاش گۇناھ بولىدۇ».
57	سۇ ئىچكەندە مەنئى قىلىنغان نەرسىلەر	«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۇلۇم ياكى سۇ قاچىسىنىڭ ئاغزىدىن سۇ ئىچىشنى مەنئى قىلدى». «ئۇ يەنە ئۈزرە تۇرۇپ سۇ ئىچىشنى مەنئى قىلدى». «ئىچىملىكنى پۈۋلەپ ئىچىشتىن چەكلىدى».
58	ئالتۇن ياكى كۈمۈش قاچىدا سۇ ئىچىش	«ئالتۇن ۋە كۈمۈش قاچىدا سۇ ئىچمەڭلار، يىپەك ۋە تاۋاردا كىيىم كىيمەڭلار (ئەرلەرگە قارىتىلغان)، ئۇ نەرسىلەر دۇنيادا كاپىرلار ئۈچۈندۇر، ئاخىرەتتە سىلەر ئۈچۈندۇر.»
59	سول قول بىلەن سۇ ئىچىش	«سىلەردىن ھىچكىم سول قولى بىلەن تاماق يىمىسۇن ۋە سۇ ئىچمىسۇن، چۈنكى شەيتان سول قولى بىلەن يەيدۇ ۋە ئىچىدۇ.»
60	سىلە ـ رەھىمنى ئۈزۈش	«سىلە ـ رەھىمنى ئۈزۈپ قويغۇچى جەننەتكە كىرمەيدۇ.»
61	رەسۇلۇللاھقا دۇرۇت ئېيتماسلىق	«مەن كۆز ئالدىدا تىلغا ئېلىنسام، ماڭا دۇرۇت ئېيتمىغان ئادەمنىڭ بۇرنى توپىغا مىلەنسۇن!» «مەن كۆز ئالدىدا تىلغا ئېلىنسام، ماڭا دۇرۇت ئېيتمىغان ئادەم بېخىلدۇر.»
62	ئىت بېقىش	«كىمكى ئوۋ ئىتى ياكى چارۋا ـماللارنى قوغدايدىغان ئىتتىن باشقا ئىت باقسا، ئۇنىڭ ھەر كۈنى ئىككى قىيرات (ئىككى تاغدەك) ئەجرى ئازلايدۇ.»
63	ھايۋانلارنى قىيناش	«بىر ئايال بىر مۈشۈكنى سولاپ قويۇپ ئۆلتۈرۈپ قويغانلىقى ئۈچۈن جازالىنىپ دوزاخقا كىرىپ كەتتى.» «جىنى بار نەرسىلەرنى غەرەزلىك ھالدا تۇتۇۋالماڭلار!».
64	ھايۋانلارغا قوڭغۇراق ئېسىپ قويۇش	«ئىچىدە ئىت ياكى قوڭغۇراق بار ھايۋانلارغا پەرىشتىلەر ھەمراھ بولمايدۇ.» «قوڭغۇراق شەيتاننىڭ نەيىدۇر.»
65	گۇناھكار نېمەتلەندۇرۇلسە	ئاللاھنىڭ گۇناھ ـ مەسىيەت ئۈستىدىكى كىشىلەرنى ئۇلار ئىستىگەندەك نېمەتلەندۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرگۈنىڭىزدە ئاللاھنىڭ ھېكمىتى تەدرىجىلىكنى تەقەززا قىلىدىغانلىقىنى بىلىپ يىتىسىز دەپ بۇ ئايەتنى تىلاۋەت قىلدى: « ئۇلار ئۆزلىرىگە قىلىنغان نەسىھەتنى ئۇنتۇغان چاغدا، ئۇلارغا (سىناش ئۈچۈن) پاراۋانلىقنىڭ ھەممە ئىشىكلىرىنى ئېچىۋەتتۇق، ئۇلار تاكى ئۆزلىرىگە بىرىلگەن نېمەتلەردىن خۇشال ـ خۇرام تۇرغاندا (ئۇلارنى ئۇشتۇمتۇت جازالىدۇق)، ئۇلار ھەسرەتتە قالدى».
66	مال ـ دۇنيانى ئەلا بىلىش	«الله يۈتۈن خىيالى مال ـ دۇنيا بولغان كىشىنىڭ پىشانىسىگە موھتاجلىقنى پۈتۈۋىتىدۇ، ئىشلىرىنى تىخىمۇ چىچىلاڭغۇ قىلىۋىتىدۇ. ئۇ پەقەت ئۆزىگە پۈتۈلگەن بايلىققىلا ئېرىشەلەيدۇ.»

مەڭگۈلۈك سەپەر
يولۇڭ جەننەتكە ياكى دوزاخقىدۇر

﴿ئى مۇئمىنلەر! اﷲدىن قورقۇڭلار، ھەر ئادەم ئەتە (يەنى قىيامەت كۈنى) ئۈچۈن (ياخشى ئەمەللەردىن) نېمىلەرنى تەييارلىغانلىقىغا قارىسۇن!﴾

** قەبرە: ئۇ، ئاخىرەتنىڭ ئەڭ دەسلەپكى مەنزىلى بولۇپ، كاپىر ۋە مۇناپىققا دوزاختىن، مۆمىنگە جەننەتتىن بىر تۆشۈك ئېچىلىدۇ. گۇناھكارغا قەبرىدە ئازاب بولىدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ. مەسىلەن، سۈيدۈكتىن ساقلانماسلىق، چېقىمچىلىق، غەنىمەتكە خىيانەت قىلىش، يالغانچىلىق، ناماز ئوقۇماي ئۇخلاش، قۇرئان ئوقۇماسلىق، زىنا قىلىش، بەچچىۋازلىق قىلىش، جازانە ۋە ئۆسۈم يېيىش، قەرزنى قايتۇرماسلىق ۋە باشقىلارغا ئوخشاش گۇناھلار. قەبرە ئازابىدىن اﷲ تائالانىڭ رازىلىقىنى تىلەپ قىلىنغان خالىس ياخشى ئەمەللەر، ئۇ ئازابتىن پاناھ تىلەش، سۈرە مۇلكنى ۋە باشقا سۈرىلەرنى ئوقۇش قۇتقۇزىدۇ. شېھىت، جىھاد قىلىش ئۈچۈن ھەمىشە تەييار تۇرغۇچى، جۈمە كۈنى ئۆلگەن كىشى، قورساق ئاغرىقى ۋە باشقا سەۋەبلەر بىلەن ئۆلگۈچى قەبرە ئازابىدىن ساقلىنىدۇ.

** سۈرنىڭ چېلىنىشى: سۇر ناھايىتى چوڭ مۈڭگۈز بولۇپ، ئىسرافىل ئەلەيھىسسالام ئۇنى چېلىشقا بۇيرۇق كۈتۈپ ئاغزىغا ئەكىلىپ تۇتۇپ تۇرىدۇ. بىرىنچى قېتىملىق سۇر قورقۇنچ سۈرى بولۇپ، اﷲ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇ كۈندە سۇر چېلىنىدۇ، اﷲ خالىغانلاردىن (يەنى پەرىشتىلەر، پەيغەمبەر ۋە شېھىتلەردىن) باشقا ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممىنى قورقۇنچ باسىدۇ﴾. [سۈرە نەمل، 87 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] 40 يىلدىن كېيىن تىرىلىش سۈرى چېلىنىدۇ. اﷲ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئاندىن سۇر ئىككىنچى قېتىم چېلىنغاندا ناگاھان ئۇلار تۇرۇپ (نېمىگە بۇيرۇلىدىغانلىقلىرىغا) قاراپ تۇرىدۇ﴾. [سۈرە زۇمەر، 68 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى]

** تىرىلىش: ئاندىن اﷲ يامغۇر ياغدۇرىدۇ، جەسەتلەر قۇيرۇق تۇغۇرىدىن ئۈنۈپ چىقىدۇ. ئۇلار يېڭىدىن يارىتىلىدۇ، ھەرگىز ئۆلمەيدۇ، يالاڭئاياغ ۋە يالىڭاچ بولىدۇ. پەرىشتىلەرنى ۋە جىنلارنى كۆرىدۇ. ئۇلار ئەمەللىرىگە يارىشا تىرىلىدۇ.

** توپلاش: اﷲ خالايىقنى ھېساب ئېلىش ئۈچۈن توپلايدۇ. ئۇلار مىقدارى 50 مىڭ يىلغا توغرا كېلىدىغان ناھايىتى چوڭ كۈندە مەستتەك ھالەتتە تۇرۇشىدۇ. گويا ئۇلارنىڭ دۇنياسى ئازغىنە ۋاقىتتەك بىلىنىدۇ. كۈن بىر مىل مىقدارى يېقىنلاشتۇرۇلىدۇ. ئىنسانلار ئەمەللىرىگە يارىشا تەرلىرىگە غەرق بولىدۇ. ئاجىزلار بىلەن ئەكابىرلار خۇسۇمەت قىلىشىدۇ. كاپىر ئۆزىنىڭ دوستى، شەيتىنى ۋە ئەگەشكۈچىلىرى بىلەن خۇسۇمەت قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بەزىلىرىگە لەنەت ئېيتىدۇ. زالىم قولىنى چىشلەيدۇ. دوزاخ 70 مىڭ ئارقان بىلەن سۆرەپ كېلىنىدۇ، ھەربىر ئارقاننى 70 مىڭ پەرىشتە تارتىدۇ. كاپىر دوزاخنى كۆرگەندە، ئۆزىنى قۇربان بېرىشنى ياكى توپا بولۇپ كېتىشنى ئارزۇ قىلىدۇ. گۇناھكارلارغا كەلسەك، مېلىنىڭ زاكىتىنى بەرمىگەنلەرنىڭ مېلى ئوتقا ئايلىنىپ، ئۇنىڭ بىلەن داغلىنىدۇ. چوڭچىلىق قىلغانلار چۈمۈلىدەك كىچىك يىغىلىدۇ. مالغا خىيانەت قىلغۇچى، غەنىمەتكە سوغۇق قول تەككۈزگۈچى ۋە بۇلاڭچى خالايىق ئالدىدا رەسۋا قىلىنىدۇ. ئوغرى ئوغرىلىغان نەرسىلىرىنى يۈدۈپ كېلىدۇ. يوشۇرۇن ئىشلار ئاشكارا بولىدۇ. تەقۋادارلارغا كەلسەك، ئۇلارنى قورقۇنچ باسمايدۇ. بۇ ۋاقىت ئۇلارغا ناماز پېشىنىنىڭ ۋاقتىچىلىك قىسقا ئۆتىدۇ.

** شاپائەت قىلىش: چوڭ شاپائەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خاس بولۇپ، ئۇ، مەھشەر كۈنى خالايىققا ئۇلارنىڭ باشلىرىدىن بالايى ـ ئاپەتنىڭ كۆتۈرۈلۈپ كېتىشى ۋە تېزراق ھېساب ئېلىنىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلەيدۇ. يەنە بىر شاپائەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغىمۇ ۋە باشقىلارغىمۇ ئامىبباب بولۇپ، ئۇلار مۇئمىنلەرنىڭ دوزاختىن چىقىرىلىشى، ئۇلارنىڭ دەرىجىلىرىنىڭ يۇقىرى كۆتۈرۈلىشى ئۈچۈن شاپائەت تىلەيدۇ.

** ھېساب ئېلىش: ئىنسانلار سەپ ـ سەپ بولۇپ، پەرۋەردىگارى اﷲ نىڭ ئالدىدىن ئۆتىدۇ. اﷲ ئۇلارغا قىلمىشلىرىنى كۆرسىتىدۇ ۋە نېمىشقا قىلغانلىقلىرىنى سورايدۇ، ئۆمرىنى، ياشلىق باھارىنى، پۇل ـ مېلىنى، ئىلمىنى نېمىگە ئىشلەتكەنلىكىنى، ئەھدىگە ۋاپا قىلغان ياكى قىلمىغانلىقىنى سورايدۇ، بېرىلگەن نازۇ ـ نېمەتلەردىن، قۇلاق، كۆز ۋە يۈرەك نېمەتلىرىدىن سورايدۇ. كاپىرلار بىلەن مۇناپىقلارنى قاتتىق ئەيىبلەش ۋە ئۇلارغا قارشى پاكىت تۇرغۇزۇش ئۈچۈن ئۇلار خالايىق ئالدىدا سوتقا تارتىلىدۇ. ئىنسانلار، زېمىن، كېچە ۋە كۈندۈز، پۇل ـ مال، پەرىشتىلەر، ئەزالار ئۇلارنىڭ زىيىنىغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ. شۇنداق قىلىپ، ئۇلارنىڭ گۇناھكارلىقى ئىسپاتلىنىدۇ، ئۇلار گۇناھلىرىنى ئېتىراپ

قىلىدۇ. الله مۆمىندىن ئايرىم ھېساب ئالىدۇ، ئۇنىڭغا گۇناھلىرىنى ئىقرار قىلدۇرىدۇ، تاكى ئۇ ئۆزىنىڭ تۈگەشكەنلىكىنى كۆرىدۇ. ئاندىن الله ئۇنىڭغا : «مەن ئۇ گۇناھلىرىڭنى دۇنيادىكى چېغىڭدا ياپتىم، بۈگۈن ئۇنى سەن ئۈچۈن مەغپىرەت قىلىمەن» دەيدۇ. تۆنجى بولۇپ ھېساب ئېلىنىدىغانلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىدۇر. ئەمەللەر ئىچىدە تۆنجى بولۇپ نامازدىن ھېساب ئېلىنىدۇ. تۆنجى بولۇپ قانغا (يەنى ناھەق ئۆلتۈرۈلگەنلەرگە) ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ.

**** ئەمەل دەپتەرلىرىنىڭ ئۇچۇپ كېلىشى:** ئاندىن نامە ـ ئەمەللەر دەپتەرلىرى ئۇچۇپ كېلىدۇ، ئۇلار دەپتەرلىرىنى قولىغا ئېلىپ: ﴿چوڭ ـ كىچىك گۇناھنىڭ ھەممىسى خاتىرىلىنىپتىغۇ؟!﴾ دەيدۇ. ئەمەل دەپتەرلىرىنى مۆمىن ئوڭ تەرىپىدىن، كاپىر بىلەن مۇناپىق سول تەرىپىدىن ۋە ئارقا تەرىپىدىن ئالىدۇ.

**** تارازا:** ئاندىن ئىنسانلارغا مۇكاپات ياكى جازا بېرىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئەمەللىرى ئىككى تەخسىسى بار ھەقىقى تارازىدا تارتىلىدۇ. شەرىئەتكە ئۇيغۇن، الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن خالىس قىلىنغان ئەمەللەر تارازىغا ئېغىر كېلىدۇ. «الله تىن باشقا ھېچ ئىلاھ بەرھەق يوقتۇر...» دېگەن كەلىمە، ياخشى ئەخلاق ۋە: «ئەلھەمدۇلىللاھى، سۇبھانەللاھى ۋەبىھەمدىھى، سۇبھانەللاھىلئەزىم» دېگەنگە ئوخشاش زىكىرلەر تارازىغا ئېغىر كېلىدىغان ئەمەللەردىندۇر. ئىنسانلارغا بىر ـ بىرىگە ئۆتۈپ كەتكەن ھەقلىرى ئۈچۈن ياخشىلىقلىرىدىن ئېلىپ بېرىش ياكى يامانلىقلىرىنى يۈكلەش بىلەن ئادىل ھۆكۈم چىقىرىلىدۇ.

*** كۆل:** (ھەۋزى كەۋسەر) ئاندىن مۆمىنلەر كۆل بويىغا كېلىدۇ. ئۇنىڭدىن سۇ ئىچكەن كىشى شۇنىڭدىن كېيىن مەڭگۈ ئۇسسىمايدۇ. ھەربىر پەيغەمبەرنىڭ كۆلى بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆلى ھەممىدىن چوڭ بولۇپ، ئۇنىڭ سۈيى سۈتتىنمۇ ئاق، ھەسەلدىنمۇ تاتلىق، مىسكى ـ ئەنبەردىنمۇ خۇشپۇراقتۇر. قاچىسى ئالتۇن ۋە كۈمۈشتىن بولۇپ، يۇلتۇزلارنىڭ سانىدەك كۆپتۇر. كۆلنىڭ ئۇزۇنلىقى ئىئوردانىيەدىكى ئەيلە شەھىرىدىن يەمەندىكى ئەدەن شەھىرىدەك كېلىدۇ. ئۇنىڭ سۈيى كەۋسەر دەرياسىدىن كېلىدۇ.

**** مۇئمىنلەرنى سىناش:** مەھشەر كۈنىنىڭ ئاخىرىدا كاپىرلار دۇنيادىكى چاغدا چوقۇنغان بۇتلىرىغا ئەگىشىدۇ. بۇتلار ئۇلارنى دوزاخقا باشلاپ بارىدۇ. ئۇلار چارۋا ـ ماللاردەك توپ ـ توپ بولۇپ، پىيادە ياكى يۈزلىرىدە مېڭىپ دوزاخقا كىرىدۇ. مەيداندا مۆمىنلەر ۋە مۇناپىقلاردىن باشقىلار قالمايدۇ. الله ئۇلارنىڭ ئالدىغا كېلىپ: «نېمىگە تۇرىسىلەر؟» دەيدۇ. ئۇلار: «پەرۋەردىگارىمىزنى كۈتىۋاتىمىز» دەيدۇ. الله پاچىقىنى ئاچقاندا، ئۇلار ئۇنى پاچىقىدىن تونۇيدۇ. شۇنىڭ بىلەن دەرھال سەجدىگە باش قويىدۇ. لېكىن مۇناپىقلار سەجدە قىلالمايدۇ. الله تائالا: ﴿ئۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە) پاچاق ئېچىلىدۇ، ئۇلار (ئىماننى سىناش ئۈچۈن) سەجدە قىلىشقا چاقىرىلىدۇ، ئۇلار سەجدە قىلالمايدۇ﴾. [سۈرە قەلەم، 42 ـ ئايەت] ئاندىن بىر كۆۋرۈك ياساپ، ئۇلارنى شۇ كۆۋرۈككە باشلايدۇ. ئۇلارغا نۇر بېرىدۇ. مۇناپىقلارنىڭ نۇرىنى ئۆچۈرىۋېتىدۇ.

*** پىلسىرات:** مۇئمىنلەرنىڭ جەننەتكە ئۆتۈشى ئۈچۈن جەھەننەم ئۈستىگە پىلسىرات كۆۋرۈكى سېلىنىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ كۆۋرۈكنى مۇنداق سۈپەتلىگەن: «ئۇ ناھايىتى تېيىلغاق ۋە غىلتاڭدۇر، ئۇنىڭدا قاسقىلداقنىڭ تىكىنىدەك ئىلمەكلەر ۋە ئىلغۇچلار بار... ئۇ قىلدىنمۇ ئىنچىكە، قىلىچتىنمۇ بىسلىقتۇر.» [ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] شۇ كۆۋرۈك بويىدا مۇئمىنلەرگە ئەمەللىرىگە قارىتا نۇر بېرىلىدۇ. يۇقىرى دەرىجىلىكلىرىنىڭ نۇرى تاغدەك، تۆۋەن دەرىجىلىكلەرنىڭ نۇرى پۇتىنىڭ باش بارمىقىنىڭ ئۇچىدەك بولىدۇ. نۇر ئۇلار ئۈچۈن يورۇيدۇ. ئۇلار ئەمەللىرىگە قارىتا كۆۋرۈكتىن ئۆتىدۇ. مۆمىنلەردىن كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە، چاقماق تېزلىكىدە، شامالدەك، ئۇچار قۇشلاردەك، ئۇچقۇر ئات ۋە تۆگىلەردەك ئۆتىدىغانلار بار. «مۇسۇلمانلاردىن ئاران ئۆتىدىغانلارمۇ، بەدەنلىرى جىجىلىپ ئۆتىدىغانلارمۇ، دوزاخقا دۈم چۈشىدىغانلارمۇ بار.» [ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان] ئەمما مۇناپىقلارغا ھېچقانداق نۇر بېرىلمەيدۇ. ئۇلار ئارقىغا قايتۇرۇلىدۇ. ئۇلار بىلەن مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىغا توساق سېلىنىدۇ. ئاندىن ئۇلار كۆۋرۈكتىن ئۆتمەكچى بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن دوزاخقا دۈم چۈشىدۇ.

**** دوزاخ:** دوزاخقا دەسلەپ كاپىرلار كىرىدۇ، ئاندىن بەزى گۇناھكار مۆمىنلەر كىرىدۇ، ئاندىن مۇناپىقلار كىرىدۇ. ھەر مىڭ ئىنساندىن 999 كىشى دوزاخقا كىرىدۇ. ئۇنىڭ يەتتە دەرۋازىسى بولىدۇ. ئۇنىڭ ھارارىتى دۇنيا ئوتىنىڭ ھارارىتىدىن 70 ھەسسە ئارتۇق بولىدۇ. ئازابنى قاتتىق تېتىسۇن ئۈچۈن دوزاختا كاپىرنىڭ تېنى چوڭايتىلىدۇ. ئۇنىڭ ئىككى مۈرىسىنىڭ ئارىلىقى ئۈچ كۈنلۈك مۇساپىدەك ئۇزۇن بولىدۇ. ئېزىق چىشلىرى ئۇھۇد تېغىدەك بولۇپ كېتىدۇ. تېرىلىرى ناھايىتى قوپاللىشىپ كېتىدۇ، ئازاپنى تېتىسۇن ئۈچۈن ئالماشتۇرۇلۇپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىدىغان سۈيى قاتتىق ھارارەتلىك بولۇپ، ئۈچەيلىرىنى ئېرىتىپ تاشلايدۇ. يېمەكلىرى زەققۇم دەرىخى ۋە قان - يىرىڭدىن ئىبارەتتۇر. ئۇلاردىن ئەڭ يېنىك ئازابلىنىدىغان كىشىنىڭ ئىككى پۇتى ئاستىغا ئىككى تال چوغ قويۇلىدۇ. شۇ چوغدىن ئۇنىڭ مېڭىسى قايناپ تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ تېرىلىرى پىشۇرۇلىدۇ، ئېرىتىلىدۇ، قاتتىق كۆيدۈرۈلىدۇ، سۆرۈلىدۇ، زەنجىر ۋە تاقاقلار سېلىنىدۇ. ئۇ ناھايىتى چوڭقۇر بولۇپ، بىر ئىنسان تاشلانسا، ئۇنىڭ تېگىگە 70 يىلدا ئاران يېتىدۇ. ئۇنىڭ يېقىلغۇسى كاپىرلار بىلەن تاشتۇر، ھاۋاسى ئاتەشلىك شامالدۇر، سايىسى قارا تۈتۈندۇر، كىيىمى ئوتتۇر. دوزاخ ھېچ نەرسىنى قالدۇرماي كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ. قاتتىق گۈرۈلدەپ ۋە چاراسلاپ كۆيىدۇ. تېرىلەرنى كۆيدۈرۈپ تاشلاپ، سۆڭەك ۋە يۈرەككە يېتىپ بارىدۇ.

*** كۆۋرۈك:** پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مۆمىنلەر دوزاختىن قۇتۇلىدۇ، ئاندىن ئۇلار جەننەت بىلەن دوزاخ ئارىسىدا بىر كۆۋرۈككە دۇچ كېلىدۇ. ئۇلارغا دۇنيادىكى چاغلىرىدا بىر - بىرىگە قىلىشقان زۇلۇملىرىدىن قىساس ئېلىپ بېرىلىدۇ. تاكى ئۇلار پاك - پاكىز تازىلانغاندىن كېيىن، ئۇلارغا جەننەتكە كىرىش ئۈچۈن ئىزنى بېرىلىدۇ. مېنىڭ جېنىم ئىلكىدە بولغان زات الله بىلەن قەسەمكى، ئۇلارنىڭ ھەر بىرى جەننەتتىكى ئۆيىنى دۇنيادىكى ئۆيىدىنمۇ بەك بىلىدۇ.» [ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان]

*** جەننەت:** جەننەت مۆمىنلەرنىڭ بارار جايى بولۇپ، بىنالىرى ئالتۇن ۋە كۈمۈشتۇر، سۇۋاقلىرى مىسكى - ئەنبەردۇر، تاشلىرى مەرۋايىت ۋە ياقۇتتۇر، توپىسى زەپىراندۇر. ئۇنىڭ سەككىز دەرۋازىسى بولۇپ، ھەربىرىنىڭ كەڭلىكى ئۈچ كۈنلۈك مۇساپىدەك كېلىدۇ. لېكىن ئۇ قىستاڭچىلىقنىڭ دەردىدىن تار كېلىپ قالىدۇ. جەننەتتە يۈز دەرىجە بولىدۇ. ھەر ئىككى دەرىجىنىڭ ئارىلىقى ئاسمان - زېمىندەك پەرقلىنىدۇ. فىردەۋس ئەڭ يۇقىرى دەرىجىلىك جەننەتتۇر. جەننەتنىڭ دەريا - ئۆستەڭلىرى فىردەۋستىن چىقىدۇ. فىردەۋسنىڭ تورۇسى ناھايىتى شەپقەتلىك الله نىڭ ئەرشىدۇر. جەننەتنىڭ دەريا - ئۆستەڭلىرىدە ھەسەل، سۈت، شاراپ ۋە سۇ بولۇپ، چېپىلغان ئۆستەڭسىز ئاقىدۇ. مۇئمىن ئۇنى نەگە خالىسا، شۇ يەرگە ئاقتۇرالايدۇ. جەننەتنىڭ يېمەكلىرى ھەمىشە قولغا يېقىن ۋە بويسۇندۇرۇلغاندۇر. جەننەتتە كەڭلىكى 60 مىل كېلىدىغان مەرۋايىت چېدىرلار بار. چېدىرنىڭ ھەر بۇلۇڭىدا مۇئمىنگە تەقسىم قىلىنغان ھۆر - پەرىلەر بار. جەننەت ئەھلى بۇرۇتى ئەمدى خەت تارتقان قارا كۆزلۈك يىگىت ھالىتىدە بولۇپ، ئۇلارنىڭ ياشلىق باھارى تۈگىمەيدۇ، كىيىملىرى كونىرىمايدۇ. ئۇلار سىيمەيدۇ، تەرەت قىلمايدۇ، پاسكىنا نەرسە چىقارمايدۇ. تاغاقلىرى ئالتۇندۇر، تەرلىرى مىسكى - ئەنبەردۇر. جەننەتنىڭ ئاياللىرى گۈزەل، ئەرلىرىگە ئامراق، تەڭتۇش قىزلاردۇر. جەننەتكە تۇنجى بولۇپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كىرىدۇ، ئاندىن پەيغەمبەرلەر كىرىدۇ. جەننەتتە ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە ئېرىشىدىغانلارغا ئارزۇ قىلغان نەرسىلىرى ئون ھەسسە كۆپ بېرىلىدۇ. جەننەتنىڭ خىزمەتچىلىرى چېچىلىپ تۇرغان مەرۋايىتقا ئوخشاش گۈزەل، ھەمىشە قېرىماي ياش تۇرىدىغان يىگىتلەردۇر. جەننەتنىڭ ئەڭ كاتتا نېمىتى الله نىڭ جامالىنى كۆرۈش، ئۇنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش ۋە مەڭگۈلۈك بەختكە ئېرىشىشتۇر.

- **ئەسكەرتىش :** * مۆئمىن، * مۇناپىق، * كاپىر ئاخىرقى مەنزىلىگە بېرىپ بولغىچە ئارقا - ئارقىدىن بېشىدىن ئۆتكۈزىدىغان چوڭ - چوڭ ھادىسىلەردۇر.

تاھارەت ئېلىش قائىدىسى

تاھارەتسىز ناماز ئوقۇش دۇرۇس ئەمەس. تاھارەتنى چوقۇم پاكىز سۇ بىلەن ئېلىش كېرەك. ئۇ دېڭىز، قۇدۇق، بۇلاق ۋە دەريا سۇلىرىغا ئوخشاش ئەسلى سۈپىتىنى ساقلاپ قالغان سۇدۇر.

ئەسكەرتىش : ئاز مىقداردىكى سۇ نىجاسەت چۈشۈپ كېتىش بىلەنلا پاسكىنا بولۇپ كېتىدۇ. ئەمما 210 لىتىردىن ئاشىدىغان كۆپ مىقداردىكى سۇغا نىجاسەت چۈشۈپ، رەڭگىنى، يا پۇرىقىنى، يا تەمىنى ئۆزگەرتىۋەتمىگىچە، پاسكىنا بولمايدۇ.

تاھارەت ئېلىش «بىسمىللاھ» دېيىش بىلەن باشلىنىدۇ. ھەر قېتىم تاھارەت ئالغاندا ئالدى بىلەن قولنى يۇيۇش مۇستەھەبتۇر. كېچىلىك ئۇيقىدىن تۇرغان كىشى قولىنى چوقۇم ئۈچ قېتىم يۇيۇشى كېرەك.

ئەسكەرتىش : پۈتۈن ئەزالارنى يۇغاندا ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق يۇيۇش مەكروھتۇر.

ئاندىن ئېغىزغا بىر قېتىم سۇ ئالىدۇ. ئېغىزغا بىر قېتىم سۇ ئېلىش ۋاجىپتۇر، ئۈچ قېتىم ئېلىش ئەۋزەلدۇر. مۇنداق ئىككى ئىش ئەسكەرتىلىدۇ : 1 ـ ئېغىزغا سۇ ئالغاندا سۇنى ئېغىزغا ئېلىپلا ئاندىن چىقىرىۋېتىش كۇپايە قىلمايدۇ. سۇنى ئېغىز ئىچىدە چوقۇم غار ـ غار قىلىش كېرەك. 2 ـ ئېغىزغا سۇ ئالغاندا مىسۋاك قىلىش مۇستەھەبتۇر.

ئاندىن بۇرنىغا بىر قېتىم سۇ ئالىدۇ. بۇرۇنغا بىر قېتىم سۇ ئېلىش ۋاجىپتۇر، ئۈچ قېتىم ئېلىش ئەۋزەلدۇر.

ئەسكەرتىش : بۇرۇنغا سۇ ئالغاندا سۇنى بۇرۇنغا كىرگۈزۈشلا كۇپايە قىلمايدۇ. بەلكى، تىنىقى بىلەن سۇنى بۇرنىنىڭ ئىچىگە تارتىپ، ئاندىن ئۇنى قولى بىلەن ئەمەس، تىنىقى بىلەن چىقىرىدۇ.

ئاندىن يۈزىنى يۇيىدۇ. يۈزنى بىر قېتىم يۇيۇش پەرزدۇر، ئۈچ قېتىم يۇيۇش ئەۋزەلدۇر. يۈزنىڭ يۇيۇش پەرز بولغان چېگرىسى توغرىسىغا قۇلاقتىن قۇلاققىچە، ئۇزۇنىسىغا باشنىڭ چاچ ئۈنگەن قىسمىدىن زاڭاقنىڭ ئاستىغىچە بولىدۇ.

ئەسكەرتىش : ئەگەر ساقال قويۇق بولسا، ئۇنى ئارىلاش مۇستەھەبتۇر. ئەگەر شالاڭ بولسا، ئۇنى ئارىلاش ۋاجىپتۇر.

ئاندىن ئىككى قولىنى بارماقلىرىدىن تارتىپ، جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ. ئۇنى بىر قېتىم يۇيۇش پەرزدۇر، ئۈچ قېتىم يۇيۇش سۈننەتتۇر.

ئەسكەرتىش : ئوڭ قولنى سول قولدىن بۇرۇن يۇيۇش مۇستەھەبتۇر.

ئاندىن بېشىنىڭ ھەممىسىگە مەسھى قىلىدۇ. ئىككى كۆرسەتكۈچ بارمىقىنى ئىككى قۇلىقىنىڭ تۆشۈكىگە كىرگۈزۈپ، ئىككى باش بارمىقى بىلەن ئىككى قۇلىقىنىڭ ئارقىسىغا مەسھى قىلىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىر قېتىمدىن قىلىدۇ.

ئەسكەرتىش : * باشقا مەسھى قىلىش پەرز بولغان جاي يۈزنىڭ چېگرىسىدىن گەردەنگىچىدۇر. * چاچنىڭ چۈشۈپ تۇرىدىغان قىسمىغا (يەنى ئاياللارنىڭكىگە ئوخشاش باش قىسمىدىن چۈشۈپ تۇرىدىغان قىسمىغا) مەسھى قىلىش ۋاجىپ ئەمەس. *ئەگەر باشتا چاچ بولمىسا، باش تېرىسىگە مەسھى قىلىنىدۇ. * ئىككى قۇلاقنىڭ ئارقىسىدىكى ئاق جايغا مەسھى قىلىش ۋاجىپتۇر.

ئاندىن ئىككى پۇتىنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىدۇ. ئۇنىڭ بىر قېتىم يۇيۇش پەرزدۇر، ئۈچ قېتىم يۇيۇش ئەۋزەلدۇر.

ئەسكەرتىش :

* **تاھارەت ئېلىشتا تەرتىپ شەرت بولۇپ :** بىرىنچى، ئېغىزغا سۇ ئېلىش، بۇرۇنغا سۇ ئېلىش ۋە يۈزنى يۇيۇش. ئىككىنچى، ئىككى قولنى جەينەك بىلەن بىرگە يۇيۇش. ئۈچىنچى، باشقا ۋە ئىككى قۇلاققا مەسھى قىلىش. تۆتىنچى، ئىككى پۇتنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش. بۇ ئەزالارنى تەرتىپ بىلەن يۇيۇش ۋاجىپتۇر. ئۇنىڭ بىرىنى يەنە بىرىدىن ئىلگىرى يۇيۇش تاھارەتنى بۇزىدۇ.

* ئەزالارنى ئارقا ـ ئارقىدىن يۇيۇش ۋاجىپتۇر. مەلۇم ئەزانى ئىلگىرىكى ئەزالار قۇرۇپ بولغىچە يۇماسلىق تاھارەتنى بۇزىدۇ.

* تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن: «ھېچ شېرىكى يوق يېگانە الله تىن باشقا ھېچبىر ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ الله نىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن» دېيىش ۋە ئىككى رەكئەت ناماز قىلىش سۈننەتتۇر.

ناماز ئوقۇش قائىدىلىرى

■ بۇ رەڭدىكىلىرى نامازنىڭ ئەركانلىرى بولۇپ، ئۇنى قەستەن ياكى سەۋەنلىكتىن تەرك ئېتىش بىلەن ناماز بۇزۇلىدۇ.

■ بۇ رەڭدىكىلەر نامازنىڭ ۋاجىپلىرى بولۇپ، ئۇنى قەستەن تەرك ئېتىش بىلەن ناماز بۇزۇلىدۇ، سەۋەنلىكتىن قىلماي قالسا، سەۋەنلىك سەجدىسىنى قىلىدۇ.

■ بۇ رەڭدىكىلەر نامازنىڭ سۈننەتلىرى بولۇپ، ئۇنى تەرك ئېتىش بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ.

سەن ناماز ئوقۇماقچى بولغىنىڭدا : «الله ئەكبەر(1)» دەپ، تۈز تۇرغان ھالدا تاماملايسەن(2). ئىمام ئۇ تەكبىرنى ۋە باشقا تەكبىرلەرنى ئارقىدىكى كىشىلەرنىڭ ئاڭلىشى ئۈچۈن ئۈنلۈك دەيدۇ، باشقىلار ئۇنى ئىچىدە دەيدۇ، تەكبىرنى باشلىغاندا ئىككى قولىنى بارماقلىرىنى ئاراچ تۇتمىغان ھالدا ئىككى مۈرىسىنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرىدۇ. ئىقتىدا قىلغۇچىلار ئىمام تەكبىرنى تاماملاپ بولغاندىن كېيىن تەكبىر ئېيتىدۇ.

ئەسكەرتىش: سۆز بىلەن ئورۇندىلىدىغان ئەركان ۋە ۋاجىبلارنى، گەرچە ئۇ ئىچىدە ئوقۇلىدىغان ناماز بولسىمۇ، ئۆزى ئاڭلىغۇدەك رەۋىشتە پىچىرلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. ئۈنلۈك ئوقۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىسى باشقىلارغا ئاڭلىتىش، ئىچىدە ئوقۇشنىڭ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىسى ئۆزىگە ئاڭلىتىشتۇر.

ئوڭ قولىنىڭ ئالقىنى بىلەن سول قولىنىڭ ئۈستىنى تۇتۇپ كۆكسىنىڭ ئاستىغا قويىدۇ، كۆزىنى سەجدە قىلىدىغان جايىغا تىكىدۇ. ئاندىن سۈننەتتە بايان قىلىنغان تەسبىھلەر بىلەن باشلايدۇ، مەسىلەن : « **سبحانك اللهمّ وبحمدك وتبارك اسمك وتعالى جدّك ولا إله غيرك** » ئاندىن شەيتاندىن پاناھ تىلەيدۇ، ئاندىن «بىسمىللاھ» نى ئوقۇيدۇ، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۈنلۈك ئوقۇمايدۇ. ئاندىن سۈرە فاتىھەنى ئوقۇيدۇ(3)، ئىقتىدا قىلغۇچىنىڭ ئۈنلۈك ئوقۇلىدىغان رەكئەتلەردە ئايەت ئوقۇشى ۋاجىپ ئەمەس، لېكىن ئۇنىڭ سۈرە فاتىھەنى ئىمام تىنغان چاغلاردا ئوقۇشى، شۇنداقلا ئۈنلۈك ئوقۇلمايدىغان نامازلاردا ئوقۇشى مۇستەھەبتۇر. ئاندىن قۇرئاندىن قولاي بولغان بىر سۈرە ياكى ئايەت قوشۇپ ئوقۇيدۇ، ئىمام قىرائەتنى بامدات نامىزىدا، شام ۋە خۇپتەننىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئەتلىرىدە ئۈنلۈك ئوقۇيدۇ، ئۇنىڭدىن باشقا نامازلاردا ئىچىدە ئوقۇيدۇ.

ئەسكەرتىش: سۈرىلەرنى قۇرئاندىكى تەرتىپ بويىچە ئوقۇش مۇستەھەبتۇر، ئەكسىچە ئوقۇش مەكرۇھتۇر. بىر سۈرىدىكى سۆزلەرنىڭ ياكى ئايەتلەرنىڭ تەرتىپىنى ئىلگىرى ـ ئاخىر قىلىپ ئوقۇش ھارامدۇر.

ئاندىن تەكبىر ئېيتىدۇ(1)، رەفئىيەت قىلىدۇ ۋە رۇكۇ قىلىدۇ(4). ئىككى قولىنى ئىككى تىزىنىڭ ئۈستىگە خۇددى ئۇنى چىڭ تۇتقاندەك قويىدۇ. بارماقلىرىنى ئاراچ تۇتىدۇ. دۈمبىسىنى تۈز سوزىدۇ، بېشىنى دۈمبىسى بىلەن باراۋەر تۇتىدۇ. ئاندىن: **«سۇبھانە رەببىيەلئەزىم(2)»** دەيدۇ. ئۇنى ئۈچ قېتىم دەيدۇ. مۇشۇ ئەركان بىلەن بىر رەكئەت نامازغا ئۇلگۈرگەن بولىدۇ.

ئەسكەرتىش: تەكبىر ئېيتىش ۋە **«سەمىئەللاھۇ لىمەنھەمىدەھ»** دېيىش ۋاقتى رۇكۇغا ياكى رۇكۇدىن يۆتكۈلىۋاتقان جەرياندۇر. ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ياكى كېيىن دېيىش توغرا ئەمەس. نامازنىڭ باشقا تەكبىرلىرىمۇ مۇشۇنداق بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى قەستەن كېچىكتۈرسە، ناماز بۇزۇلىدۇ.

ئاندىن «سەمىئەللاھۇ لىمەنھەمىدەھ (3)» دېگەن ھالەتتە بېشىنى كۆتۈرىدۇ(5) ۋە رەفئىيەت قىلىدۇ. ئاندىن تۈز تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن(6) مۇنداق دەيدۇ: **«رەببەنا ۋەلەكەلھەمد(4)»**، ھەمدەن كەسىيرەن تەييىبەن مۇبارەكەن فىيھى مىلئۇسسەماۋاتى ۋەمىلئۇلئەرزى ۋەمىلئۇ ماشىئتە مىن شەيئىن بەئدۇ...»

ئەسكەرتىش : «رەببەنا ۋەلەكەلھەمدۇ» دېيىش ۋاقتى رۇكۇدىن باش كۆتۈرۈۋاتقان جەرياندا ئەمەس، ئۇنىڭدىن تولۇق باش كۆتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن بولىدۇ.

ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالەتتە سەجدە قىلىدۇ(7). ئىككى بىلىكىنى ئىككى بىقىنىدىن، قورسىقىنى ئىككى يوتىسىدىن كاۋاك تۇتىدۇ، ئىككى قولىنى ئىككى مۈرىسىنىڭ باراۋىرىدە قويىدۇ، پۇتلىرىنىڭ ئۇچى قوللىرىنىڭ ۋە پۇتلىرىنىڭ بارماقلىرى بىلەن قىبلىگە قارىغان بولۇشى كېرەك. ئاندىن: **«سۇبھانە رەببىيەلئەئلا(5)»** نى دەيدۇ. ئۇنى ئۈچ قېتىم دەيدۇ.

ئەسكەرتىش: سەجدىنىڭ چوقۇم ئىككى قەدەم، ئىككى تىز، ئىككى ئالقان، پېشانە ۋە بۇرۇندىن ئىبارەت يەتتە ئەزا بىلەن بولۇشى ۋاجىپتۇر. سەجدە قىلغاندا بەزى ئەزالارنى قەستەنلىك بىلەن يەرگە تەككۈزمىسە، ناماز بۇزۇلىدۇ، ئۆزرىلىك ھالدا بولسا بۇزۇلمايدۇ.

ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالدا بېشىنى كۆتۈرىدۇ ۋە بىرئاز ئولتۇرىدۇ(8). ئىككى سەجدە ئارىلىقىدىكى ئولتۇرۇشنىڭ مۇنداق توغرا ئىككى خىل شەكلى بار: 1 ـ سول پۇتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرۇش ۋە ئوڭ پۇتىنى تىكلەپ، ئۇنىڭ بارماقلىرىنى قىبلىگە ئىگىش. 2 ـ ھەر ئىككىلى پۇتىنى تىكلەپ، پۇت بارماقلىرىنى قىبلە تەرەپكە ئىگىپ، ئىككى سوڭىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇش. ئاندىن ئۈچ قېتىم: **«رەببىغفىرلى(6)»** دەيدۇ. «ۋەرھەمنى، ۋەجبۇرنى، ۋەرفەئنى، ۋەرزۇقنى، ۋەنسۇرنى، ۋەھدىنى، ۋەئافىنى، ۋەئفۇ ئەننى» نى قوشۇپ دېسىمۇ بولىدۇ.

ئاندىن ئىككىنچى قېتىم ئالدىنقىسىغا ئوخشاش سەجدە قىلىدۇ. ئاندىن تەكبىر ئېيتقان ھالەتتە بېشىنى كۆتۈرىدۇ ۋە ئىككى پۇتىنىڭ كۈچىگە تايانغان ھالەتتە ئورنىدىن قوپۇپ تۈز تۇرىدۇ. ئاندىن ئىككىنچى رەكئەتنى ئالدىنقىسىغا ئوخشاش ئوقۇيدۇ. سۈرە فاتىھەنى ئوقۇش ۋاقتى ئۆرە تۇرغان ۋاقىتتۇر. ئەگەر ئۇنى ئورۇنىدىن تولۇق تۇرۇپ بولۇشتىن ئىلگىرى ئوقۇغان بولسا، ئورنىدىن تولۇق تۇرۇپ بولغاندىن كېيىن بېشىدىن باشلاپ قايتا ئوقۇيدۇ. ئۇنداق قىلمىسا ناماز بۇزۇلىدۇ.

ئىككى رەكئەت نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن بىرىنچى تەشەھھۇد ئۈچۈن ئولتۇرىدۇ(7)، سول قولىنى سول يوتىسىنىڭ ئۈستىگە، ئوڭ قولىنى ئوڭ يوتىسىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ، ئوڭ قولىنىڭ سىنچىلاق بارمىقى بىلەن ئۈزۈك بارمىقىنى يۇمۇۋالىدۇ، باش بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى ھالقىسىمان قىلىدۇ، كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئىشارەت قىلىدۇ ۋە : **« التَّحيَّاتُ للهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيبَاتُ، السَّلامُ عَلَيكَ أيُّهَا النَّبِىُّ وَرَحمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلامُ عَلَّينَا وَعَلَى عِبَادِاللهِ الصَّالِحِينَ، أشهَدُ أن لا إلَهَ إلا اللهُ، وَأشهَدُ أنَّ مُحَمَّداً عَبدُهُ وَرَسُولُهُ»** (8) نى ئوقۇيدۇ. ئاندىن ئۈچ رەكئەتلىك، تۆت رەكئەتلىك نامازلاردا تەكبىر ئېيتقان ھالدا ئورنىدىن تۇرىدۇ ۋە رەفئىيەت قىلىدۇ، نامازنىڭ ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلىرىنى مۇشۇنداق ئوقۇيدۇ، لېكىن ئۇنىڭدا قىرائەتنى ئۈنلۈك ئوقۇمايدۇ، پەقەت سۈرە فاتىھەنىلا ئوقۇيدۇ.

ئاندىن ئولتۇرۇپ(9) ئاخىرقى تەشەھھۇدنى ئوقۇيدۇ(10). ئەگەر ناماز ئۈچ رەكئەتلىك ياكى تۆت رەكئەتلىك بولسا، كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. بۇ ئولتۇرۇشنىڭ مۇنداق توغرا ئۈچ خىل شەكلى بار: 1 ـ سول پۇتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئوڭ تەرىپىگە ئوڭ پاچىقىنىڭ ئاستىدىن چىقىرىپ، ئوڭ پۇتىنى تىكلەپ، كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. 2 ـ سول پۇتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئوڭ تەرىپىگە ئوڭ پاچىقىنىڭ ئاستىدىن چىقىرىپ، ئوڭ پۇتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. 3 ـ سول پۇتىنى يېنى ياتقۇزۇپ، ئۇنىڭ ئۇچىنى ئوڭ پۇتىنىڭ سىڭگىلچىقىغا قىلىپ، ئوڭ پۇتىنى تىكلەپ، كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ. ئىككى تەشەھھۇدلۇق نامازدىن پەقەت ئاخىرقى تەشەھھۇدتىلا كاسىسىنى يەرگە قويۇپ ئولتۇرىدۇ، ئاندىن ئالدىنقى تەشەھھۇدنىڭ ئۆزىنى يەنى « **التحيات لله** . . » نى ئوقۇيدۇ، ئاندىن: **« اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى محَمَّد وَعَلَى آل مَحمَّد كَمَا صَلّتَ عَلَى إبرَهِيمَ وَعَلَى آل إبرَهِيمَ إنَّكَ حمدٌ مَجيد، اللَّهُمَّ بَارك عَلَى مَحمَّدٍ وَعَلَى آلَ مَحمَّدٍ كَمَا بَارَكتَ عَلَى إبرَهِيمَ وَعَلَى آلَ إبرَهِيمَ، إنَّكَ حميدٌ مَجيد »** (11) نى ئوقۇيدۇ، شۇنىڭدىن كېيىن سۈننەتتە كەلگەن بەزى دۇئالارنى ئوقۇش مۇستەھەبتۇر. شۇ دۇئالاردىن بىرى: «ئاللاھ قا سىغىنىپ دوزاخ ئازابىدىن، قەبرە ئازابىدىن، ھايات ـ ماماتلىقنىڭ پىتنىسىدىن ۋە مەسىھ دەججالنىڭ پىتنىسىدىن پاناھ تىلەيمەن» دىگەن دۇئادۇر.

ئاندىن سالام بېرىدۇ(12). ئالدى بىلەن ئوڭ تەرىپىگە: **«ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ۋەرەھمەتۇللاھى»** بېرىدۇ، ئاندىن سول تەرىپىگە سالام بېرىدۇ.

سالام بېرىپ بولغاندىن كېيىن نامازگاھىدا ئولتۇرۇپ سۈننەتتە كەلگەن دۇئالارنى ئوقۇيدۇ.

ئىلىم ئەمەل قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ

ئەمەلسىز ئىلىمنى اللە مۇ، ئۇنىڭ پەيغەمبىرىمۇ ۋە مۇئمىنلەرمۇ ئەيىبلەيدۇ. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۇئمىنلەر! سىلەر نېمە ئۈچۈن قىلمايدىغان ئىشنى قىلىمىز دەيسىلەر؟ (يەنى ئەمەلدە سىلەر قىلمايدىغان ياخشى ئىشلارنى نېمە ئۈچۈن ئاغزىڭلاردا قىلىمىز دەيسىلەر؟) سىلەرنىڭ قىلمايدىغان ياخشى ئىشنى (قىلىمىز) دېيىشىڭلار اللەنىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ئۆچ (كۆرۈلىدىغان نەرسىدۇر)﴾. [سۈرە سەف، 2 ـ 3 ـ ئايەتلەر]

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ئەمەل قىلمىغان ئىلىمنىڭ مىسالى اللە يولىدا خەجلەنمەيدىغان خەزىنىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ.» فۇزەيل (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «ئالىم بىلگىنىگە ئەمەل قىلغانغا قەدەر جاھىل قېلىۋېرىدۇ.» مالىك ئىبنى دىنار (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «شۇنداق كىشىنى ئۇچرىتىسەنكى سۆزگە ئاجايىپ ماھىر ۋە توغرا سوزلەيدۇ، ئەمما قىلمىشلىرى ئۇنىڭ ئەكسىچە »

ئى مۇسۇلمان قېرىندىشىم ۋە ھەمشىرەم!

اللە سىزگە بۇ پايدىلىق كىتابنى ئوقۇشنى مۇيەسسەر قىلدى. ئەمدى ئوقۇغىنىڭىزنىڭ نەتىجىسى قالدى. ئۇ بولسىمۇ، كىتاپ ئىچىدىكى مەلۇماتلارغا ئەمەل قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

* سىز قۇرئان كەرىمنىڭ مەلۇم قىسمىنى ۋە تەپسىرىنى ئوقۇپ ئۆتتىڭىز. شۇڭا بۇ ئايەتلەرنىڭ مەنىلىرىدىن ئۆگەنگىنىڭىزگە ئەمەل قىلىشقا تىرىشىڭ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ئايەتلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئوندىن ـ ئوندىن ئۆگىنەتتى. ئۆگەنگەن ئون ئايەتتىكى ئىلىم ۋە ئەمەلنى بىلىپ بولۇپ: ئىلىم ۋە ئەمەلنى بىلىپ بولدۇق،ـ دېمىگىچە كېيىنكى ئون ئايەتكە ئۆتمەيتتى. شەرىئەتمۇ مۇشۇنداق قىلىشقا رىغبەتلەندۈرىدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما اللە تائالانىڭ: ﴿كىتابنى تېگىشلىك رەۋىشتە ئوقۇيدىغانلار﴾ [سۈرە بەقەرە، 121 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دېگەن سۆزىنى «كىتابقا تېگىشلىك رەۋىشتە ئەگىشىدىغانلار» دەپ چۈشەندۈرگەن. فۇزەيل (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «قۇرئان كەرىم ھەقىقەتەن ئەمەل قىلىش ئۈچۈن نازىل قىلىنغان ئىدى، بىراق كىشىلەر ئۇنى ئوقۇشنى ئەمەل قىلغانلىق دەپ چۈشىنىۋالدى.»

* شۇنداقلا سىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر قىسىم سۈننەتلىرىنى ئوقۇپ ئۆتتىڭىز. شۇڭا ئەجابى بولۇش ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا ئالدىراڭ. شەك ـ شۈبھىسىزكى، بۇ ئۇممەتنىڭ ياخشى كىشىلىرى ئۆگەنگەن نەرسىلىرىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈشتە ۋە ئۇنىڭغا ئىنسانلارنى دەۋەت قىلىشتا بەسلىشەتتى. چۈنكى ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئەگەر مەن سىلەرنى بىرەر ئىشقا بۇيرۇسام، ئۇنى تاقىتىڭلارنىڭ يېتىشىچە دەرھال قىلىڭلار، ئەگەر مەن سىلەرنى بىرەر ئىشتىن توسسام، سىلەر ئۇنىڭدىن دەرھال يېنىڭلار»[1] دېگەن سۆزىگە چىڭ ئەمەل قىلاتتى ۋە اللە تائالانىڭ: ﴿**پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار** (دۇنيادا چوڭ بىر) **پىتنىگە يولۇقۇشتىن، يا** (ئاخىرەتتە) **قاتتىق بىر ئازابقا دۇچار بولۇشتىن قورقسۇن**﴾ [سۈرە نۇر، 63 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى] دېگەن سۆزىدە بايان قىلىنغان قاتتىق ئازابتىن قورقاتتى. تۆۋەندىكىلەر ئۇلارنىڭ ئىش ـ ئىزلىرىدىن ئۆرنەكلەردۇر:

ــ ئۇممۇ ھەبىبە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلىدۇ: «كىمكى بىر ـ كېچە كۈندۈزدە 12 رەكئەت سۈننەت نامازنى ئوقۇسا، شۇ نامازلارنىڭ ساۋابى بىلەن ئۇنىڭغا جەننەتتە بىر قەسىر سېلىنىدۇ.»[2] ئۇممۇ ھەبىبە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن شۇنداق ئاڭلىغاندىن باشلاپ ئۇ نامازلارنى تەرك ئەتمەي ئوقۇپ كەلدىم.

ــ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ھەرقانداق بىر مۇسۇلماننىڭ ۋەسىيەت قالدۇرۇشقا تېگىشلىك نەرسىسى بولسا، يېزىلغان ۋەسىيەتنامىنى يېنىدا ساقلىماي ئۈچ كېچىنى ئۆتكۈزۈۋەتمىسۇن.»[3] ئاندىن ئۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن شۇ ھەدىسنى ئاڭلىغاندىن باشلاپ ۋەسىيەتنامەمنى يېنىمدا ساقلىمىغان بىرمۇ كېچە ئۆتمىدى.

---

[1] ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
[2] ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
[3] ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

ــ ئىمام ئەھمەد (ﷲ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: مەن ھەرقانداق بىر ھەدىسنى يازسام، ئۇنىڭغا ئىزچىل ئەمەل قىلدىم. ھەتتا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قان ئالدۇرۇپ، ئەبۇ تەيىبىگە بىر تىللا بەردى دېگەن ھەدىسكە كەلگەندە، ئۆزەم قان ئالدۇرۇپ، قان ئالغۇچىغا بىر تىللا بەردىم.

ــ ئىمام بۇخارى (ﷲ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «غەيۋەت قىلىشنىڭ ھارام» ئىكەنلىكىنى بىلگىنىمدىن تارتىپ ھېچبىر ئادەمنىڭ غەيۋىتىنى قىلمىدىم. مەن ﷲ قا مۇلاقات بولغاندا، ﷲ نىڭ مېنىڭدىن بىراۋنىڭ غەيۋىتى ئۈچۈن ھېساب ئالمايدىغانلىقىنى ئۈمىد قىلىمەن.

بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ: «كىمكى ھەر نامازنىڭ ئارقىسىدىن ئايەتۇلكۇرسىنى ئوقۇسا، ئۇنى جەننەتكە كىرىشتىن پەقەت ئۆلۈشلا توسۇپ تۇرىدۇ.»[1] ئىبنى قەييۇم (ﷲ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيەنىڭ: مەن ئۇنتۇپ قالغان ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان سەۋەبلەر تۈپەيلى تاشلىمىغانلا بولسام، ئايەتۇلكۇرسىنى ھەر نامازنىڭ ئارقىسىدا ئوقۇشنى تەرك ئەتمىدىم، دېگەنلىكى ماڭا ئېيتىپ بېرىلگەن ئىدى.»

* سىز بىلگەن ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغانلىكەنسىز، ﷲ سىزگە نېمەت قىلىپ بەرگەن، ئۇ بىلىمنى باشقىلارغا چوقۇم يەتكۈزۈشىڭىز لازىم. ئۆزىڭىزنى ئەجىردىن، باشقىلارنى ياخشىلىقتىن مەھرۇم قويماسلىقىڭىز لازىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى (بىراۋنى) بىر ياخشىلىققا باشلاپ قويسا، ئۇنىڭغا شۇ ياخشى ئىشنى قىلغۇچىنىڭ ئەجرىگە ئوخشاش ئەجىر بېرىلىدۇ.»[2] «سىلەرنىڭ ياخشىلىرىڭلار قۇرئان ئۆگەنگەن ۋە ئۇنى ئۆگەتكەنلىرىڭلاردۇر.»[3] «مەندىن بىر ئايەت بولسىمۇ يەتكۈزۈڭلار.»[4] ياخشىلىقنى قانچىلىك كۆپ تارقاتسىڭىز، ئەجرىڭىز شۇنچە كۆپىيىدۇ ۋە چوڭىيىدۇ، سىزگە ھايات ۋاقتىڭىزدىمۇ، ئۆلگەندىن كېيىنمۇ ياخشىلىق يېتىپ تۇرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «ئىنسان ئۆلسە، ئەمەلى پۈتۈنلەي ئۈزۈلىدۇ، پەقەت مۇنداق ئۈچ ئەمەلنىڭ ساۋابى توختىماي يېتىپ تۇرىدۇ: (ساۋابى) توختىماي بولۇپ تۇرىدىغان سەدىقە، (قالدۇرۇپ كەتكەن) پايدىلىق ئىلىم، ئۇنىڭغا دۇئا قىلىپ تۇرىدىغان ياخشى پەرزەنت.»[5]

ئايدىڭلاشتۇرۇش: بىز ھەر كۈنى سۈرە فاتىھەنى 17 قېتىمدىن كۆپ ئوقۇيمىز، بۇ سۈرىدە «ﷲ نىڭ غەزىپىگە يولۇققانلاردىن» ۋە «ئازغانلاردىن» پاناھ تىلەيمىز. ئاندىن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلىمىز؛ بىلمەستىن ئەمەل قىلىش ئۈچۈن ئۆگىنىشنى تەرك ئېتىمىز، شۇنىڭ بىلەن، ئازغان خرىستىئانلارغا ئوخشاپ قالىمىز. ياكى بولمىسا ئۆگىنىپ بولۇپ، ئاندىن ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمايمىز، شۇنىڭ بىلەن، ﷲ نىڭ غەزىپىگە يولۇققان يەھۇدىيلارغا ئوخشاپ قالىمىز!

ﷲ تىن بىزگە، ھەممىدە سىلەرگە پايدىلىق ئىلىمنى ۋە ياخشى ئەمەلنى رىزىق قىلىپ بېرىشىنى تىلەيمىز!

ﷲ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر. ﷲ سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ۋە ھەبىبىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا، شۇنداقلا پۈتۈن ساھابىلىرىغا پۈتمەس - تۈگىمەس رەھمەت ۋە سالام يوللىسۇن! (كىتابنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى: ن. تەمكىنى)

[1] ئىمام بەيھەقى رىۋايەت قىلغان.
[2] ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
[3] ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلغان.
[4] ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.
[5] ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

ئۇيغۇرچە

تفسير العشر الأخير

من القرآن الكريم